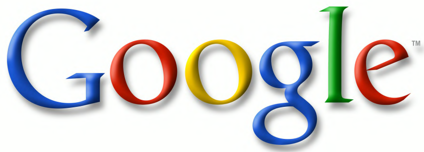
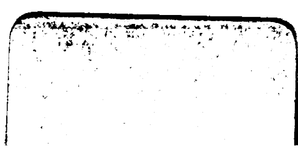

Het Leeskabinet

Johan Gram, David François van Heyst, D. A. van Waalwijk

HET
LEESKABINET

MENGELWERK

TOT

GEZELLIG ONDERHOUD

VOOR

BESCHAAFDE KRINGEN

ONDER REDACTIE VAN

JOHAN GRAM.

Januari 1891.

MET PLATEN.

LEIDEN
A. W. SIJTHOFF.

Ter aankondiging ontvangen boeken.

Sedert 1 December 1890.

Elsevier's Geïllustreerd Maandschrift. Uitgevers-Maatschappij „Elsevier", Amsterdam.

Schorer's Familienblatt, Eine Illustrirte Zeitschrift, Verslag von I. H. Schorer. Berlin u. Leipzig.

Georg Ebers, Drie sprookjes voor oud en jong. Y. Rogge, Amsterdam.

J. F. van Someren, De Navorscher, Afl. 1, 1891. H. C. A. Thieme, Nijmegen.

De werken van J. van den Vondel, uitgegeven door Mr. J. van Lennep (Salomon). A. W. Sijthoff, Leiden.

Eerste Teekentrap, Vooroefeningen in het teekenen, door R. Bos. P. Noordhoff, Groningen.

Goeverneur's Oude Huisvriend. H. C. A. Thieme, Nijmegen.

St. Nicolaasfeest, Kinder-Cantate, woorden van Ant. L. de Rop, muziek van Zweers. P. Noordhoff, Groningen.

Dr. L. L. Plantenga, Het Rozekruis, geheime wetenschap, Afl. 5. B. Haanstra, Amsterdam.

Ten Kate's Gedichten, Afl. 31—34. A. W. Sijthoff, Leiden.

P. Heering, De hoop der Toekomst. M. M. Couvée, 's Gravenhage.

De Natuur, Afl. 12. J. G. Broese, Utrecht.

De Nederlandsche Fabrikant, Maandblad, proefnummers. H. Gerlings, Amsterdam.

Aan H.H. Uitgevers wordt beleefd verzocht, bij de toezending hunner werken ter beoordeeling, tevens de prijzen te willen opgeven.

Alle correspondentien betreffende de Redactie moeten worden gericht tot den Heer JOHAN GRAM, te 's-Gravenhage.

HET LEESKABINET.

HET
LEESKABINET.

MENGELWERK

TOT

GEZELLIG ONDERHOUD

VOOR

BESCHAAFDE KRINGEN

ONDER REDACTIE VAN:

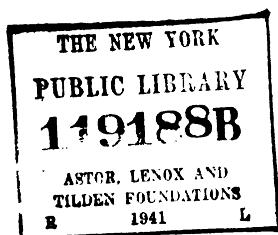
JOHAN GRAM.

VOOR 1891.

EERSTE DEEL.

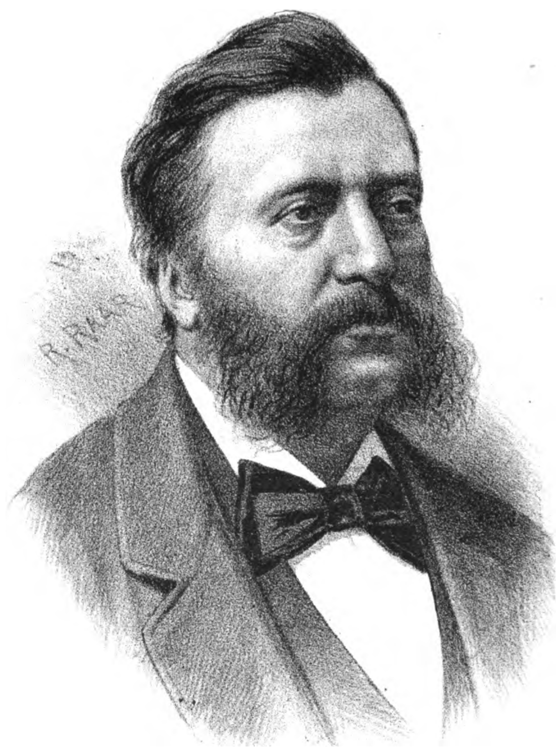
LEIDEN,
A. W. SIJTHOFF.
1891.

INHOUD.

INHOUD.

DE PLATEN ALDUS TE PLAATSEN:

H. DE VEER.

TER HERINNERING AAN H. DE VEER.

Met portret.

Onze Nederlandsche letterkunde heeft veel aan het predikantsambt te danken. De coryphee̋ën onzer letteren zijn bijna allen weleerwaarden, die tusschen een preek en een ziekenbezoek de keurigste vertellingen en essays schreven, welke nu in onze Bloemlezingen prijken. Beets, Hazebroek, Huet, De Génestet, Simon Gorter, De Veer en zoo vele anderen — zij waren allen predikanten, die in hunne goede oogenblikken meesterstukjes leverden.

Gorter ruilde den kansel voor de courant, om zijne gemoedelijke preekjes als hoofdartikels te doen verschijnen. De Veer volgde hem op, en wist de populariteit van een Dagblad zóó hoog te doen stijgen, dat zelfs de „Opregte Haarlemmer" den weerslag van dat succès ondervond. Nadat Gorter het aanzijn geschonken had aan dat prettig geschreven, didactisch proza, dat bij duizenden des Zondagsmorgens de „vroegpreek" verving, volgde De Veer dat spoor. Twintig jaren lang schreef en werkte hij voor „Het Nieuws van den Dag", en steeds was men verbaasd over de frischheid zijner gaven en de veelzijdigheid van zijn geest.

Zij, die met hem in aanraking kwamen, leerden De Veer in al zijne goedheid en onbaatzuchtigheid kennen. Aandoenlijk is hetgeen De Veer's boezemvriend, G. van Gorkom, in dit opzicht van den overledene getuigt. „Heeft er ooit," zegt hij in *Het Nieuws van den Dag* van 15 December, „guller, gezelliger, levenslustiger lach op mijn weg geklonken dan de zijne? Toch leerde ik in dien man, van zoo dartele scherts en vaak onbedwingbare luim, altijd meer het voor lijden en medelijden zoo gevoelig en vatbaar hart kennen, welks tranen mij hadden toegeblonken bij dat open graf. Wie heeft hem persoonlijk gekend, wie zijn beste bladzijden gelezen, en heeft hem niet lief gekregen om dit zijn hart?

„Maar luchtig en vluchtig is hij toch," werd er vroeger en later gemompeld. 't Allereerst en allermeest natuurlijk door wie hem niet de helft nadeden van 'tgeen hij deed, met ernst en goed deed. Veel heeft hij goed gedaan en met ernst. Maar als men eenmaal van dit of dat den naam heeft....

„Wat een verschil tusschen de artikelen van Simon Gorter en die van De Veer!" hoorde ik meer dan ééns zeggen. En zeker: De Veer was Gorter niet. Het trof mij evenwel keer op keer, dat men Gorter's meerderheid als degelijk schrijver dacht te bewijzen met een beroep op artikelen, die.... door niemand anders dan De Veer geschreven waren, anoniem, in de dagen van Gorter's ziekte. Men had die artikelen nog eens herlezen in de bekende bloemlezing „Een jaar levens voor de Dagbladpers." Men meende met Gorter in aanraking te zijn, ook waar men met De Veer te doen had....

„Wat kon De Veer hartelijk lachen, als ik van mijn bevinding te dier zake hem meedeelde. Hoe onbaatzuchtig was hij! Maar ach, hoe kon hij dan stil en stiller worden! De gedachten, die hij over zichzelf dacht, waren minder hoog dan de eischen, die hij zichzelf stelde. Eischen, waaraan hij, bij 't steeds drukker leven van den journalist, bij steeds drukkender zorgen voor zijn talrijk gezin, niet kon voldoen gelijk hij wel wilde. ‚Luchtig en vluchtig,' zei hij me eens, ‚ja, ik heb er wel neiging toe, ik maak me zelf wel eens wijs, dat mijn heele toilet in orde is als ik mijn jas maar goed heb dichtgeknoopt.' Hij was niet blind voor zich zelven."

Gezelliger dan De Veer in eene vergadering of bijeenkomst was, kon zeker niemand wezen. Wie herinnert zich hem niet op een of ander letterkundig congres, zijne tafelgenooten vermakende door de grappigste verhalen en de puntigste opmerkingen, overal bij, het laatst van den disch opstaande en het eerst de vroolijkheid binnen leidende. Hoe tusschen al die kout en pret het verslag dat hij voor zijn *Nieuws* samenstelde, tot stand kwam, bleef voor allen steeds een diep geheim.

Jaren geleden zag men De Veer nog optreden als spreker en lezer in onze genootschappen en nutsafdeelingen. De schrijver van den „Trou-ringh" was op elken katheder een welkome gast, en ofschoon zijne voordracht eenvoudig was en zijne vertellingen weinig dramatische spanning bevatten, waardeerde men den fijngevoelenden causeur en puntigen novellist.

Uit De Veer's novelle T o e n . . . . e n n u leert men de geschiedenis zijner kinderjaren kennen. Reeds op zesjarigen leeftijd was hij een wees en bracht zijn jeugd op een kostschool door. „Ik stond nagenoeg alleen op de wereld," zoo vertelt hij, „zonder medelijdende harten, doch ik herinner mij niet, dat deze toestand op zich zelf mij ongelukkig maakte."

Op 23 November 1829 geboren, werd hij in 1848 student te Utrecht, en na met goed gevolg zijne theologische studiën volbracht te hebben, werd De Veer in 1854 te Meerkerk in Zuid-Holland beroepen. Een paar jaren later trok hij de pastorie te Wormerveer in en liet in 1864 de theologie rusten, om als Directeur der Hoogere Burgerschool te Delft op te treden. Zeven jaar daarna volgde hij zijn vriend Simon Gorter als hoofdredacteur van het *Nieuws van den Dag* op. Doch reeds vóór dien tijd had zijn „Trou-ringh" in tal van afleveringen van het tijdschrift L o s e n V a s t het licht gezien en veler harten veroverd. Elke nieuwe aflevering van dat tijdschrift bracht een paar nieuwe hoofdstukken van die Hollandsche „M o n s i e u r, M a d a m e et Bébé" van Droz, en toen het geheel in 1868 uitkwam, had De Veer een pluimpje verdiend. Later, in 1875, aanvaardde hij de redactie van *Eigen Haard*, waarin hij tal van artikelen, bijschriften en Kerstvertellingen schreef. Vooral zijn van hem bekend: F r a n z H o l s t e r, O v e r t r o f f e n, H a l f b l o e d, M a l t h u s i a, M o-

derne Schaduwbeelden en zijn zwartgallig De Mijnheers en hun Polderland, het eenige boek van De Veer, waarin zijn goede luim op den loop was en een knorrige oude heer om den hoek keek. Misschien was hij toen zich zelf niet meer.

Voor het nageslacht zal De Veer blijven leven als de beminnelijke schrijver van den „Trou-ringh".

LEO.

DE GESCHIEDENIS VAN HET MUURTJE.

DOOR

GERARD KELLER.

Aan de jongelui van het gymnasium te V. waren vele dingen verboden — wat trouwens van zelf spreekt — maar niets met zooveel nadruk en onder zulke ernstige strafbedreiging als het loopen over het smalle, twee meter hooge muurtje, dat de plaats achter de school scheidde van den tuin des rectors. Die muur van anderhalven steen dikte scheen wel aan jongens, die aan gymnastiek deden, juist gemaakt om er over te loopen, maar de eigenlijke bestemming was, de vrouw van den rector en zijne kinderen te verbergen voor de blikken der jongelui, die in het locaal zaten, dat op de plaats uitkwam. Die bestemming nu ging geheel verloren wanneer men er overheen keek. Vele overtredingen en tekortkomingen werden door den rector met welwillendheid beoordeeld, want hij was zelf ook jong geweest en ook thans nog zoo oud niet van harte, alleen die inbreuk op de vrijheid van zijn huwelijksleven, die schending van de *enceinte sacrée de la vie privée* werd door hem niet door de vingers gezien. De jongen, die zich daaraan schuldig maakte, kreeg duizend conjugaties en werd den ganschen avond in een schoolvertek opgesloten en eerst ten tien uren door den claviger eigenhandig aan zijne ouders afgeleverd, die vóór het eindigen van den schooltijd kennis van de opgelegde straf hadden ontvangen.

Door deze bedreiging was de rector zoo goed als zeker, dat geen leerling het wagen zou het verbod te overtreden: zij zou zijn tuin beter beschermen dan scherven van gebroken flesschen, wat met zijn schoonheidsgevoel streed, of een rij ijzeren punten, waarvan de kosten door den Raad niet zouden zijn goedgekeurd.

Hij had tegen de overtreding, zoo al niet de doodstraf, dan toch de eeuwigdurige verwijdering van de school tevens kunnen bedreigen, want hij was overtuigd, dat er wel nooit sprake zou zijn van de toepasssing. Alleen de overweging dat, z o o dit feit plaats greep, de straf niet zou kunnen worden toegepast zonder medewerking van de curatoren en deze misschien tegen de toepassing bezwaar zouden maken, had hem genoopt, haar tot de duizend conjugaties en het schoolblijven gedurende een geheelen avond te beperken.

In de geschiedenis van het gymnasium kwam het dan ook maar tweemaal voor dat een der scholieren boven den muur was gezien. De tweede keer waren het twee jongens te gelijk: Frits Rentegaal van de derde klasse en Herman Scheper van de tweede, die, bij het overgaan van de eene klasse naar de andere, elkander nazaten en, het muurtje op hun weg vindende, het verbod vergaten. De rector, die juist in zijn tuin kwam, zag het met eigen oogen; onderzoek was niet meer noodig, ontkennen kon niet baten en na het eindigen van de school werden de twee jongens naar een kamertje gebracht, waar naast een inktkoker papier en pennen, voor elk een half brood lag en een kan water met twee kopjes stonden.

Het was een mooie Meidag, wat de straf nog onaangenamer maakte.

„En dat nog al op mijn verjaardag!" bromde Rentegaal tusschen zijne tanden.

„Ben je jarig?"

„Ja, kan het je schelen?"

„Zeker, ik ben ook jarig," zeide Scheper.

„Je houdt me voor den gek."

„Wezenlijk niet — daar heb je het bewijs" en hij haalde een blinkend zakmesje, een smetteloos sigarenpijpje en een portefeuille, waar de prijs nog opgeplakt was, te voorschijn.

Sprekender bewijzen konden wel niet geleverd worden; na

acht dagen zouden die voorwerpen er heel anders hebben uitgezien.

„Ik heb een horloge gekregen, maar dat moest nog gereguleerd worden," zei papa.

En trots de duizend conjugaties, die hen wachtten, begonnen Frits en Herman elkander allerlei vertrouwelijke mededeelingen te doen, waartoe tijd en plaats bijzonder geschikt waren: het ongeluk stemt er toe en zij waren immers beiden gevangenen op water en brood.

Ten negen uren verscheen de claviger Koning, om hen thuis te brengen en aan hunne ouders te overhandigen. Koning was een betrekkelijk jong man, maar hij richtte zich geheel naar het model van den rector, wiens afgedragen kleeren hij droeg, wat de overeenkomst nog versterkte. Hij was even waardig, ja nog waardiger dan de rector zelf; alleen het latijn ontbrak hem, maar gaandeweg had hij toch eene kleine hoeveelheid latijnsche woorden opgezameld en als hij kans zag er een te gebruiken, liet hij dit nooit na, tot groot pleizier van de jongens.

Nog rijker bron van genot gaf des clavigers naam; want het spreekt van zelf dat deze tot allerlei toespelingen aanleiding gaf. Zij spraken van hem als van zijne majesteit; wat hij overbracht, heette eene koninklijke boodschap; zijn vrouw betitelden zij als koningin, zijne kinderen als prinsen en prinsessen en als hij met zijne echtgenoote samen was, duidde men dit aan als de pluralis majestatis. De rex rectoris famulus was zijn gewone bijnaam.

Dien avond echter dachten Frits noch Herman aan de aardigheden op den claviger en hij zelf gaf er ook geen aanleiding toe. Hij had medelijden met de jongens, want wat zij gedaan hadden, was toch eigenlijk zoo erg niet.

„Kom jongens," zeide hij op gemoedelijken toon, „denkt nu maar dat het achter den rug is. Ik heb al bij den rector een goed woord voor je gedaan en gezegd, dat je allebei jarig waart...."

„Hoe weet je dat, Koning?"

„Het staat in het register, dat ik moest opslaan, om het er in te schrijven. En toen zei de rector: laat ze maar gaan. En toen zei ik: rector, zei ik, zouden we ze niet een paar honderd conju-

g a t i o n e s cadeau geven voor hun jaardag, en toen zei de rector: maak er dan maar vijfhonderd van."

„Je bent een beste kerel, Koning," riepen Rentegaal en Scheper tegelijk, terwijl zij in een oogwenk bereid waren en met den claviger de straat opstormden, zoo hard dat hij ze bijna niet kon bijhouden.

Onderweg beloofde hij hun het niet te erg te maken bij hun ouders, want hij had zelf geducht met hen te doen. Maar zij hadden ook niet op het muurtje moeten komen. Deze verjaardag zou hen levenslang heugen en hem ook. Hij had zelf dien middag bijna niet kunnen eten.

Die laatste mededeeling was eigenlijk niet van hem, maar van den rector, die hem dit in vertrouwen van zich zelven gezegd had, want deze begreep zelf, dat de straf toch niet evenredig was aan de misdaad en niet het belang van de jongens of het onderwijs, maar uitsluitend zijn persoonlijk belang haar zoo zwaar had gemaakt.

Drie dagen later waren de vijfhonderd conjugaties ingeleverd; maar was de straf geleden, de gevolgen daarvan waren van duurzamer aard. Scheper en Rentegaal werden intieme vrienden; zij sloten zich nog meer bij elkander aan, toen Rentegaal dat jaar in de klasse bleef zitten en dus in dezelfde klasse als Scheper kwam. Daar hij nu de eerste werd en zijn vriend de primus was, kregen zij hunne plaats naast elkander en van dien tijd af werden zij onafscheidelijk.

Aan de academie gekomen, werden zij contubernalen; zij liepen samen groen, werden clubgenooten en hadden dezelfde uitspanningen en leenden elkander om beurten, en op den 8sten Mei, als beiden verjaarden, gaven zij voor gezamenlijke rekening een fuif en de historie van het muurtje werd dan trouw in herinnering gebracht. Alleen hunne studies liepen uiteen: Scheper zou predikant worden; Rentegaal advokaat.

Studenten in de theologie zijn zoo spoedig niet klaar als die in de rechten, en Rentegaal had zich reeds als advokaat in zijne geboorteplaats gevestigd, toen Scheper nog zijn proponents moest doen. Toen hij dit achter den rug had, bereidde hij zich voor om op beroep te gaan preeken, waar hij geweldig tegen opzag,

daar hij, met al zijne geleerdheid, de „uiterlijke gaven" miste. Hij was te eenvoudig en te bescheiden om indruk te maken op dorpskerkeraden. Hij verlangde ook meer naar eene kalme pastorie, om daar zich rustig te kunnen wijden aan zijne lievelingsstudiën, dan dat hij bezield was met ijver en vuur om het evangelie te verkondigen. Maar als hij eene standplaats had, zou hij kunnen trouwen met Mina van Wilderen, met wie hij in het geheim was geëngageerd. Alleen Rentegaal kende dit geheim en die wist ook, dat zijn vriend slechts om harentwil predikant zou worden, maar hierin meer eene broodwinning zag dan de beantwoording aan een roeping.

Op een morgen, juist toen hij een brief had geschreven aan den kerkeraad van Twistenburg, met het verzoek om daar den kansel te betreden, een verzoek dat hij eerst na een langen tweestrijd in zijn binnenste, ontworpen en in 't net geschreven had, kreeg hij een briefje van Rentegaal, dat slechts enkele regels bevatte.

„Amice, ze gaan hier ook een hoogere burgerschool oprichten. Waar ze den directeur en de leeraars van daan zullen halen, weet ik niet; maar je vader was wethouder en er zijn nog verscheidene vrienden van hem in den Raad. Mijn neef is burgemeester. Als je er je werk van maakt, kan je hier een baantje krijgen, wat zeker iemand ongetwijfeld naar den zin zou zijn. Maar je moet er geen gras over laten groeien.

FRITS."

Twee maanden later werd Herman Scheper benoemd tot leeraar in de Nederlandsche taal en letterkunde en de geschiedenis bij de nieuw opgerichte hoogere burgerschool te V. en zes maanden daarna trouwde hij met juffrouw Hermina van Wilderen. Frits Rentegaal was zijn getuige en ceremoniemeester bij zijn bruiloft, en in hunne toosten gewaagden beiden met geestdrift van hunne onwrikbare vriendschap, die, in het strafkamertje van het gymnasium begonnen, eerst zou eindigen met hun dood. Herman voegde er nog eene hartelijke dankbetuiging bij voor hetgeen hij aan Frits verschuldigd was en Frits beloofde steeds, waar hij kon, zijn vriend hulp en bijstand te zullen verleenen.

Het eerste jaar van hun huwelijk was Rentegaal een trouw bezoeker van de Schepers. Hij was er altijd welkom, maar me-

vrouw vond wel, dat hij zich tegenover haar man soms wat te veel als zijn meerdere gedroeg. En Scheper had toch zeven jaar gestudeerd en Rentegaal maar vijf en Rentegaal was eens blijven zitten in zijn klasse en Scheper was altijd primus geweest. — „Maar kind lief," zeide Scheper, „zonder Rentegaal was ik nooit op het denkbeeld gekomen om naar een betrekking bij de hoogere burgerschool te vragen en hij heeft toch ook veel gedaan om me die te bezorgen." — „Als vriend was hij dat wel verplicht en je zoudt hetzelfde voor hem gedaan hebben, maar dat is geen reden om nu zoo'n air tegenover je aan te nemen."

Scheper ontkende dat Rentegaal dit deed en trok partij voor zijn vriend. Het eene woord lokte het andere uit en het einde was dat het jonge vrouwtje het op de zenuwen kreeg.

Het was de eerste maal in hun huwelijksleven, dat eene oneenigheid tusschen hen zulke ernstige gevolgen had, en Scheper betreurde ze te meer, omdat eene vrouw in „hare" positie vooral zorgen moest hare zenuwen in rust te houden. De verzoening bracht natuurlijk mede, dat hij zijn vrouwtje volkomen gelijk gaf en beloofde zich die aangematigde meerderheid van zijn vriend Rentegaal — al voelde hij ze zelf ook niet — niet meer te laten welgevallen. Om die onafhankelijkheid te toonen, gewende Scheper zich om steeds zijn vriend tegen te spreken. Het ging wel heel beleefd en in goede vriendschap, maar er grepen van die kleine schermutselingen plaats, die zeer onmerkbaar eene verwijdering tusschen hen deden ontstaan. Zij zagen elkander minder; alleen op den gemeenschappelijken verjaardag, het fundament hunner vriendschap, bleven zij trouw elkander opzoeken, en elkaar een stoffelijk bewijs geven van wederzijdsche waardeering.

Het gezin van Scheper werd grooter; hij zelf was van leeraar directeur geworden, en had zijn vriend vroeger zijne meerderheid doen gevoelen, thans begreep Scheper dat hij de meerdere was als vader van een gezin en directeur van de hoogere burgerschool, terwijl Rentegaal toch altijd maar een „jong mensch" was gebleven, al vermeerderden zijne jaren ook in dezelfde mate als die van zijn vriend.

Op een middag, dat hij bij de Schepers dineerde, behandelde mevrouw hem met eene moederlijke minzaamheid zoozeer uit de hoogte, hem, aan wien Scheper toch alles verplicht was, dat hij zich voornam er

geen voet meer over den drempel te zetten voor dat mevrouw Scheper's man hem behoorlijk excuses had gemaakt.

Daarom wachtte hij en Scheper wachtte, of liever mevrouw Scheper wachtte op de digestie-visite, die uitbleef. En zoo gebeurde het dat de twee heeren elkander niet meer opzochten. De directeur had een drukken werkkring en kwam weinig in het publiek. De advokaat had wel geen drukke praktijk, maar hij had al zijn tijd noodig om uit dineeren en soupeeren te gaan en de belangen waar te nemen van de societeit, waarvan hij commissaris was. Hij maakte ook een ruim gebruik van zijne vrijheid om reisjes te maken, waartoe zijn fortuin hem in staat stelde, en toen eenmaal de vertrouwelijke omgang met zijn voormaligen vriend was afgebroken, zagen zij elkander niet meer. Zij werden elkander onverschillig en onverschilligheid gaat licht in een ander gevoel over.

„Had-je geen lust om met je vriend Rentegaal mede te gaan?" vroeg op een Julimorgen een gemeenschappelijke vriend aan Scheper, toen hij hem op straat ontmoette."

„Zoo, is hij weer op reis? Nu, de man heeft niets anders te doen. Hij kan wel het heele jaar op reis blijven."

„Zeg dat niet, hij is lid van den Raad en zit in allerlei commissie's."

„Nu ja, rijkelui's baantjes. Hij leeft voor zijn pleizier. Enfin, zulke menschen moeten er ook zijn, maar ik benijd ze niet. Dat jongeheerenleven zou mij niet bevallen. Maar ieder moet doen wat hij goedvindt."

„'t Is toch een joviale kerel."

„Dat zal ik niet tegenspreken, maar jovialiteit is nu juist niet de nuttigste eigenschap van een mensch en partijen bijwonen niet onze hoofdbestemming. Bonjour."

En Scheper ging door, maar toen hij tien huizen ver was, had hij toch berouw dat hij zoo over Rentegaal had gesproken. Deze had toch, met al zijn levenslust en wereldzin, een uitnemend hart, en hij had menig gelukkig uur met hem doorgebracht. Maar... het was nu eenmaal zoo; zij zagen elkander niet meer; 't was uit met de vriendschap, en hij, Scheper, had er zelf geen schuld aan.

Toen Rentegaal na eene maandenlange reis was teruggekeerd en den eersten avond op zijne kamer zat, dacht hij bij zich zel-

ven, dat hij nu toch wel eens in een gezelligen huiselijken kring zou willen zijn. Op de societeit zou hij slechts vinden wat hij nu twee maanden lang had gevonden: heeren en dames om mee te praten, maar geen hartelijke belangstelling; hij zou zoo graag eens precies alles vertellen aan iemand, dien hij geheel vertrouwen kon, en toen dacht hij aan Scheper. Maar Scheper was voor hem verloren. Deze was een saaie schoolvos geworden, een man, die alleen maar gevoel had voor schreeuwende kinderen. Hij had er nu al drie, neen vier. 't Was jammer van dien goeden, sympathieken Scheper, maar zijn huwelijk had hem totaal bedorven en zijn betrekking had hem zoo pedant gemaakt, dat er geen omgaan meer met hem was.

Uit gebrek aan iets beters, ging hij toch maar naar de societeit. De eerste courant, die hij inzag, herinnerde hem aan zijn ouden schoolmakker en clubgenoot: Scheper had weer een zoon gekregen.

„Hij is zeker bang dat er voor de hoogere burgerschool geen jongens genoeg zullen zijn en nu zorgt hij er zelf voor," merkte hij op, na de advertentie gelezen te hebben.

Die onschuldige aardigheid, maar grievend voor hem, die zijn hoogste geluk in zijn gezin stelde, werd door gedienstige vrienden den anderen dag aan Scheper overgebracht en toen deze Rentegaal zag aankomen, sloeg hij eene zijstraat in, omdat hij hem niet wilde spreken en toch niet zoo onbeleefd wilde zijn om hem voorbij te loopen. Rentegaal merkte het op en bij eene volgende ontmoeting keerde hij zich naar het raam van een boekwinkel.

Van dien tijd af waren de oude trouwe vrienden vreemdelingen voor elkander geworden; zij waren gebrouilleerd zonder dat er eigenlijk ooit een onaangenaam woord tusschen hen gewisseld was of er iets was gebeurd, dat grond gaf tot eene ernstige grief.

Tien jaar lang had die verhouding geduurd. Scheper begon al door zijne blonde haren te groeien en de zwarte lokken van Rentegaal kregen reeds een grijs tintje. Zij naderden beiden de vijftig. Hunne schoolvrienden verdwenen langzamerhand; sommigen hadden zich naar elders verplaatst; menigeen was voor altijd heen gegaan. De rector was een stokoud man, die in eenzame rust op zijne studeerkamer den dag afwachtte, waarop hij

voor altijd van zijn Grieksche auteurs, zijn eenig gezelschap, zou afscheid nemen. Koning was hem gevolgd; want naar zoo'n jongen rector, die alles even luchthartig opnam en hem niet als den claviger, maar als een gewoon bediende, als een famŭlŭs behandelde, kon hij zich niet voegen. Aan zijn besluit om heen te gaan had de doorslag gegeven des rectors antwoord, toen hij dezen mededeelde dat er een jongen op het muurtje had geloopen.

De rector had de schouders opgehaald en gezegd: „'t ding is niet hoog, en zoo'n jongen komt als een kat altijd op zijn pooten terecht."

„Maar mijnheer, onder den vorigen rector...."

„Ja, in diens tijd deden de jongens niet zooveel aan gymnastiek als tegenwoordig. Toen was het voor hen misschien gevaarlijk over een muur te loopen...."

„Neen maar, toen was het onder de zwaarste straffen verboden om zelfs maar over den muur te kijken in des rectors tuin."

„Mijn goede Koning, de jongens zullen van mijn huis het moois niet afkijken."

„En als u er dan zelf is!"

„Dan zullen ze wel gauw maken, dat ze weg komen: ze hebben genoeg van me, als ze den heelen dag op school met mij zijn geweest."

Koning ging heen. Zoo'n rector, neen, daar kon hij niet bij blijven. Bovendien was zijn vrouw's vader overleden die een eigen huis had. De kamers waren altijd verhuurd tegen hoogen prijs en met hetgeen hij had overgelegd kon hij best leven. Hij begon ook langzamerhand wel wat oud te worden voor al dat kachels aanleggen en steenkolen halen en die boodschappen voor den rector. Hij vroeg zijn ontslag en kreeg van het collegie van curatoren een goud horloge, waarop zijn naam en diensttijd waren gegraveerd, en in de courant kon hij zelf lezen, hoe voortreffelijk hij zijne taak had waargenomen. Hij was een voorbeeld voor iedereen en eigenlijk de uitnemendste mensch uit de stad. Koning werd aangedaan, toen hij die lofrede las en hij zou in staat zijn geweest, uit louter dankbaarheid, weder zijne betrekking van claviger te gaan aanvaarden, waar niemand blijkbaar zoo geschikt voor was als hij.

Hij had zijn eervol ontslag gekregen tegen den 1sten September; maar de rector wilde niet gaarne een nieuwen cursus beginnen met een wildvreemden claviger: Konings opvolger had nu gelegenheid zich wat voor te bereiden. Het was daarom den 1sten Mei ingegaan. Den 3den Mei stond hij in de courant en den 4den Mei ontving hij van vele zijden bewijzen van belangstelling. Ook de oud-leerlingen van het gymnasium, die hem als claviger gekend hadden, toonden dat zij hem niet vergeten hadden. Rentegaal, het raadslid, en Scheper, de directeur van de hoogere burgerschool, zonden hem een kaartje.... 't was te veel! te veel!

„Koning," zeide zijn vrouw, een paar dagen later, „je moet wat weerom doen aan die heeren."

„Weerom doen?" vroeg Koning, „wat kan ik weerom doen?"

„Je moet in de courant bedanken."

Koning zag zijne vrouw aan met een blik, of hij zeggen wilde: „Mensch, ben je nu heelemaal?...."

„Nu, als je 't dan niet in de courant wil doen — dat kost bovendien nog al duur, — zend ze dan een kaartje."

„Ja, dat kon ik doen; maar zou 't niet gek zijn, in mijn betrekking!"

„Je hebt geen betrekking meer; niemand staat er meer boven je. Je bent een mensch in de maatschappij, je eigen heer en meester; je staat gelijk met al de heeren, die óók niets meer doen. Je moet je fatsoen ophouden."

Koning knikte toestemmend. 't Was volkomen waar: hij was nu net zooveel als ieder ander die niets deed. Een kaartje terugzenden kon dus best; er was maar één bezwaar: wie zou het bezorgen, zelf kon hij het toch niet doen; hij kon zijn eigen bediende niet wezen; een jongentje ze mee te geven was ook niet deftig en niet vertrouwd ook.

„Als we 't eens over de post deden?"

Dat was een idee; er waren zeventien kaartjes gekomen; juffrouw Koning kocht vijf en twintig couvertjes en zeventien centspostzegels, en des avonds maakte zij al de couvertjes in orde. Koning schreef de namen op de couvertjes, waarbij hij, om niemand over te slaan, de ontvangen kaartjes naast zich legde, en zijne vrouw schoof er zijne kaartjes in.

Toen het kaartje van Scheper aan de beurt was, vertelde Koning de geschiedenis van het muurtje, die zijne vrouw zeker wel twintigmaal van hem had gehoord, maar die nu opnieuw belangrijkheid had gekregen door het oordeel van den „jongen" rector. Rentegaal's naam werd natuurlijk ook genoemd; van hem had Koning ook een kaartje; hij wist niet zeker of er wel een couvertje voor was geschreven. Het werd opgezocht en gevonden. De emeritus-claviger herinnerde zich, dat het in Mei gebeurd was, op een dag dat de beide jongelui gelijk jarig waren; hij berekende hoe lang het geleden was en snuffelde in oude aanteekeningen, waarvan hij den 8sten Mei — dus morgen — als den historischen datum vond. Zijne vrouw ging, terwijl zij naar hem luisterde en hem antwoordde, intusschen voort met het inschuiven, want dan kon hij het pakje nog even naar het postkantoor brengen. Dat deed hij ook, en in zijne afwezigheid ruimde de „koningin" de paperassen op en zette het avondeten klaar.

En zeer voldaan over hun dag, begaven Koning en zijne vrouw zich ter rust.

Rentegaal was jarig. Hij werd vijftig jaren. Voor ongehuwden en kinderloozen is de jaardag een dag als elke andere. Althans vóór het visite-uur. Dan komen er bloedverwanten, die altijd onder verdenking liggen, dat hunne belangstelling eene zeer verre strekking heeft, eene strekking tot aan gene zijde van het graf; ook enkele vrienden, die door een toeval aan den dag herinnerd worden, maar voor het overige bemoeit er zich niemand mede, zelfs niet met een vijftigste jaar — een jubeljaar nogal. Zijn hospita had wel andere dingen in het hoofd dan verjaardagen en zijn knecht had zelfs zijn eigen verjaardag niet kunnen onthouden. Ook Rentegaal zelf deed zijn best om dien te vergeten: wat heeft een celibatair aan zijn verjaardag? Maar de natuur is sterker dan de wil en of hij het trachtte te vergeten of niet, hij voelde dat hij op dezen 8en Mei vijftig jaar werd.

De zon scheen helder in zijne voorkamer, waar zijn ontbijt gereed stond; het onveranderlijk menu: brood, boter, kaas, eieren, gerookt vleesch en een trommeltje beschuitjes. Daar naast lagen de couranten en brieven, als die er waren. Misschien vandaag. Neen...

ja toch... een brief niet, maar een couvertje „Mr. F. Rentegaal." Hij maakt het open en leest: „Dr. Herman Scheper, directeur van de Hoogere Burgerschool."

Tranen sprongen Rentegaal in de oogen. Verd... dat is goed van je Scheper! Je bent een brave kerel! Ja 't is waar, jij bent ook van daag jarig. Wat hebben we dikwijls dien dag samen gevierd. De eerste maal in de cel met de duizend conjugaties in 't verschiet. Je wilt weer vrede maken. 't Is ook te mal, om een nietigheid elkander den rug toe te keeren. Een kaartje terug, dat is te onhartelijk. Straks ga ik naar je toe.

Rentegaal wijdde maar halve aandacht aan zijn courant en aan zijn werk. Hij had wel dadelijk naar Scheper willen gaan, maar die was toch op zijn school. In de middaguren kreeg hij zelf een paar neven en nichtjes, die verzekerden dat zij zich erg verheugden over zijn jaardag en dit schreef hem ook een arme nicht, die elk jaar een paar bankjes van hem kreeg op haar eigen geboortedag. Van haar althans was de wensch welgemeend, dat „God hem nog lang in voorspoed en gezondheid het leven mocht sparen."

Tegen vier uren ging hij zijn deur uit en met snelle schreden legde hij den weg af naar de woning van den directeur. Juist toen hij er aankwam werd de deur geopend voor een paar bezoekers die heengingen. De heer des huizes zelf liet hen uit.

„Dag Frits!"

„Dag Herman!"

Klonk het gelijktijdig uit beider mond en zij grepen elkanders beide handen.

„Je bent me vóór geweest," zeide Rentegaal, maar Scheper hoorde het niet, in zijne aandoening, en hij trok zijn ouden vriend in zijne huiskamer en bracht hem bij zijne vrouw. En mevrouw Scheper, al het vroegere vergetende en onder den indruk der aandoening van haar man, drukte hem zoo krachtig de hand en legde met zooveel hartelijkheid hare andere hand op zijn schouder, dat Rentegaal zich niet kon bedwingen, en haar een kus op het voorhoofd gaf.

Van eene opheldering kwam er niets; zij hadden te veel andere dingen te bespreken en de vier jongens en twee meisjes moesten allen voorgesteld worden aan den oudsten en besten vriend van

hun vader, en allen kenden de historie van het muurtje die met nog zoo menige andere uit het leven van hun vader, ook tot de historie van zijn vriend behoorde.

Rentegaal mocht niet heengaan, hij moest de eereplaats innemen aan het maal, dat met recht een feestmaal mocht heeten en al de kinderen hadden er pleizier in hun vader met zijn ouden vriend over hunne jongensjaren en hun studententijd te hooren verhalen, elkander tegensprekende en aanvullende en beurtelings elkanders lof in de hoogte stekende. Een paar oude liedjes werden uit de herinnering weder samengesteld en gezongen en er heerschte in het gezin van Scheper eene vroolijkheid, die er wel niet zeldzaam was, maar toch niet dikwijls die hoogte bereikte.

Maar de grootste blijdschap vervulde toch de harten van beide bejaarde mannen, die in hunne herinnering nogmaals hunne jeugd doorleefden. Rentegaal was de laatste der gasten, welke dien avond afscheid nam, en van dien tijd af werden Frits Rentegaal en Herman Scheper weder vertrouwde vrienden, gelijk voorheen. Schepers huis stond altijd voor Rentegaal en Rentegaals beurs was nooit voor Scheper's zonen gesloten.

Toen op den volgenden Zondag de emeritus-claviger aan zijne zuster eens wilde laten kijken, van wie hij al bewijzen van belangstelling had ontvangen, zocht hij tevergeefs naar het kaartje van Scheper. Toch was die attentie van den directeur der hoogere burgerschool van te veel gewicht, om het blijk ervan niet te bewaren. Hoe hij echter zocht, het kaartje was nergens te vinden.

„Kan je 't ook bij vergissing...." begon hij tot zijne vrouw.

„Och ja, Koning, dat heb ik den eigensten avond al gedacht, toen ik de dingen bijeen vouwde. Ik had een kaartje van jou over en miste dat van mijnheer Scheper, maar ik dacht: het zal wel terecht komen."

En was ook terecht gekomen; beter, oneindig veel beter dan wanneer het aan zijne oorspronkelijke bestemming had beantwoord.

DE TWEE BELOFTEN.

Naar het Italiaansch

DOOR

MARIE.

Indien gij, op een zekeren morgen, de kerk van het dorp Mara hadt willen bezoeken en door het bosch waart gegaan, dat er heenleidt, zoudt ge het er niet zoo rustig en verlaten hebben gevonden als gewoonlijk. Terwijl de vogeltjes lustig van tak op tak sprongen en de zon stralend en dartelend door het geboomte drong, hoorde men in de verte vroolijke stemmen en schaterend gelach, als van een opgewekt en voortwandelend gezelschap.

Inderdaad was er wel reden tot vreugd. Nooit had men twee verloofden gezien, die beter bij elkander pasten; nooit was er een schooner paar voor den ouden prior komen knielen. Gelukkige Sandro, die nu een vrouw als Maria zijn echtgenoot zou mogen noemen!

Vergezeld van bloedverwanten en vrienden, liepen zij het bosch dwars door; stralend van vreugde, gaf hij met trotschen blik den arm aan zijn schoone bruid, die binnen weinige oogenblikken zijn echtgenoote zou wezen; doch zij liep met neergeslagen oogen, ontroerd en beschaamd, nabij de menschen die hen volgden, naast hem, die haar met zooveel trots aanzag bij het feestelijk klok-

gelui ter harer eer. Zelfs haar kleeding als bruid maakte haar verlegen: een zijden boezelaar, het mooie lichtkleurige kleedje, dat men in de stad was gaan koopen, de bloedkoralen ketting, de mooie oorbellen en de gouden speld, die in haar bruine lokken stak.

Zij gevoelde zich geslingerd door allerlei verwarde, duistere denkbeelden; zij wist zelve niet of ze aangenaam waren, omdat wij, onder den indruk van gemoedsbewegingen, soms nauwelijks zelve kunnen zeggen of wij tot vreugd dan tot droefheid zijn gestemd.

Nu eens scheen de weg haar eindeloos lang toe; het was haar alsof het belangrijke en plechtige oogenblik nooit zou komen; dan weder zag zij het zóó dicht bij, dat zij zich geheel ontsteld gevoelde en het haast zou hebben willen verschuiven. Zonderlinge tegenstrijdigheid van het menschelijk hart, dat wenscht en wenscht... en dan bijna geneigd zou zijn het bereiken van het vurig verlangde te verdagen, juist als het zoo nabij is gekomen!

Zij traden het bosch uit, staken een weiland over, en kwamen bij de kerk. Maria hield voor de deur stil, keek naar het landschap en naar den blauwen hemel:

„Vaartwel, bergen en weilanden, vaarwel, lieve zon, die mij met uw gouden stralen toelacht! Maria, het meisje, de verloofde, zegt u vaarwel! Zeer spoedig zal niet zij, maar de echtgenoot u terugzien!"

Deze woorden fluisterde het hart, maar niet de mond. Sandro zag haar in de oogen, doch las niet in haar ziel, ofschoon dit niet moeielijk ware geweest; hoe welsprekend een blik moge zijn, wij kunnen dien toch niet begrijpen als wij de taal der oogen niet verstaan. Daartoe wordt hier hetzelfde vereischt als bij mooie muziek, die men meermalen opmerkzaam moet hooren, om haar goed te begrijpen; maar het ontbrak Sandro aan opmerkzaamheid.

Een uur daarna gingen zij weer het bosch door. Ditmaal wandelde Maria niet meer met neergeslagen oogen; zij hief het hoofd op en glimlachte om den gouden ring, die aan haar vierden vinger schitterde; zij hoorde niet eens de muziek van de fluit en den doedelzak, ofschoon die ter harer eer werd uitgevoerd; het hart fluisterde haar een heerlijker muziek toe, geheel voor haar alleen, waarnaar zij in stilte luisterde.

Een ieder, die naar het mooie gelaat van het jonge vrouwtje zag, las er duidelijk op, hoe trotsch zij was op haar nieuwen titel: Sandro's echtgenoot! van dien Sandro, dien zij heimelijk zoo hartelijk had bemind!

Wie zou ooit gezegd hebben, dat hij eens haar echtgenoot zou zijn, hij, de rijke boer, de knapste jongeling van het dorp! Was het mogelijk, dat hij aan haar had gedacht? Er waren zooveel andere mooie meisjes, en nog schooner dan zij!

En toch was eens die gezegende dag van hun verloving aangebroken. Hij had haar toegesproken, haar gevraagd, de zijne te worden, en Maria had het aanzoek met vreugde aangenomen, ofschoon de menschen zeiden:

„Pas op, dat wordt nog een dronkaard; vertrouw niet op hem; hij zal je den een of anderen leelijken trek spelen!"

Hij stond bekend als een losbol, en verdiende, helaas! dien naam maar al te zeer, doch sedert hij haar het hof maakte, was hij veel veranderd, en hij hield zijn schoone beloften.

„Het zal niet waar zijn, wat ze zeggen," dacht Maria; „of hij is, sedert hij me lief heeft, een ander mensch geworden."

„Luister niet naar hen," zeide hij, „ze houden niet van me, omdat ik rijker ben dan zij."

En dan dacht zij: ik zal hem innig liefhebben, hem nooit verlaten als ik eens zijn vrouw ben; hierdoor zal hij wel gedwongen worden binnen het spoor te blijven.

Aan het huis van de jonggehuwden verspreidden zich de genoodigden, totdat het uur van het middagmaal hen weer bijeen zou brengen; de jeugdige echtgenooten bleven alleen.

Toen naderde Maria Sandro, legde haar beide handen op zijn schouders, keek hem strak in de oogen, met een uitdrukking van onbeschrijfelijke teederheid, en zeide: „Sandro, zeg mij, dat je veel van mij houdt; zeg het mij, zeg het me naar waarheid!"

„Hoe vraag je me dat zoo? Weet je dan niet, dat ik zooveel van je houd als maar eenigszins mogelijk is?"

„Luister dan," hernam zij; „beloof me, dat je altijd dezelfde voor mij blijven zult."

„Mijn geheele leven, beste, mijn heele leven; dat beloof ik je."

„Denk er aan, Sandro; vergeet dit oogenblik niet! Hier in deze

kamer, toen we vertrouwelijk alleen waren, één uur na ons huwelijk, — heb je het mij beloofd!"

Den ganschen dag was het feest, en hij ging voor de jonge vrouw als een droom voorbij. Zij had voor iedereen een glimlachje; elk hartelijk woord ontroerde haar; zij zou gaarne zooveel gezegd hebben, doch vreesde, dat de aandoening haar zou overstelpen.

Tegen den avond verliet zij de kamer, waar iedereen danste en lachte; vermoeid door het gewoel rondom haar, ging zij op den drempel van haar huis staan; zij had behoefte om een oogenblik alleen te wezen.

Sandro volgde haar kort daarna, en zag haar met saamgevouwen handen, terwijl haar oogen vol tranen op het landschap rustten. Langzaam naderde hij haar en vroeg met innige teederheid:

„Wat scheelt er aan, Marie? Wat is er gebeurd?"

„Niets, Sandro, niets; het is van vreugd."

„Maar je schreit niet van vreugd, mijn schat!... Ben je misschien niet wel? Kom een oogenblik naar buiten."

Dit zeggende sloeg hij den arm om haar heen en zij traden den weg op naar den boomgaard.

„Zie je, mijn beste Sandro, ik ben bijna bang.... Het is me alsof ik me zelf niet ben. Weet je, toen jij nog in het geheel niet aan mij dacht, droomde ik zoo menigmaal, dat ik je vrouwtje was, dat je veel van me hieldt, en dat ik, evenals nu, dicht bij je stond; en ik gevoelde me zoo gelukkig! Maar als ik dan ontwaakte en er niets van waar was, werd ik diep bedroefd, vooral als je kort daarna voorbij kwaamt en mij nauwelijks groettet; dan keek ik je aan en zei bij mezelve: Mijn God, indien hij eens vermoedde, hoeveel ik van hem houd!.... Als hij eens wist, wat ik gedroomd heb! En ik schrikte er van, dat je me zoudt aankijken, uit vrees, dat je mijn gedachte op mijn gelaat zoudt lezen."

„Herinner jij je dien dag nog wel," antwoordde hij, „waarop we van het feest van de Madonna del Monte terugkeerden?.... Toen ik naast je kwam loopen, trok jij je terug, alsof je niet met me wou gaan. En als ik tot je sprak, keerde je het hoofd om en keek me zoo verbaasd aan, alsof ik ik weet niet wat had gezegd."

„Nu, òf ik het me herinner! Ja, toen dacht ik waarlijk, dat ik droomde. Zie je, men kan soms iets met zijn gansche ziel wenschen en zich juist daarom verzekerd houden, dat het nooit zal gebeuren. Ik durfde niet gelooven, dat het allerhoogste geluk mij ooit zou ten deel vallen; maar als ik je zoo ernstig tot mij hoorde spreken, en je mij met die oogen aanzaagt, — o ondeugd!.... je wist maar al te goed, dat ik aan die oogen geen weerstand kon bieden!.... Hoeveel maal nam ik me voor, niet meer aan je te denken! Doch als je mij dan zoo geheimzinnig aankeekt, — dan waren al de voornemens gevlogen! Op zulk een oogenblik ontzonken me de krachten en ik geloof, dat ik nog meer van je hield dan te voren."

De eerste maand ging als een droom voorbij. Maria was zóó gelukkig, dat zij niet wist hoe zij haar leventje zou kunnen beschrijven.

'sMorgens ging zij met Sandro naar het land; daarop keerde zij naar huis terug, en als, tegen den avond, het werk was volbracht en hij tot haar kwam, vond hij haar altijd op den drempel van de huisdeur om hem op te wachten.

Zeker slag van menschen, dat zich nooit kan verheugen in het geluk van anderen, schudde het hoofd en zeide:

„Nu, 't gaat voor het oogenblik naar wensch.... maar men heeft nog nooit een wolf een lam zien worden. Wacht maar, over korten tijd zullen we elkaar nader spreken."

Toen de winter naderde, begon Sandro later terug te keeren; hij zeide, dat hij door de boeren was opgehouden en kastanjes met hen had afgeslagen; of hij gaf een andere reden op; altijd had hij de een of andere verontschuldiging, en hij keerde nooit terug voor 's nachts één uur.

„Zie je," zeiden de goede buren, „daar begint het al! Binnen kort zullen we er wel meer van hooren!"

Toen ze slechts vier maanden waren gehuwd, was Sandro dezelfde niet meer; hij was stil, ingetrokken en veel minder hartelijk. Vroeg zij hem naar de reden, dan antwoordde hij:

„Mij scheelt niets; wat wil je toch? Je kan toch je leven niet doorbrengen met elkander aan te kijken!"

Toch kwam er een dag, waarop Sandro weer vroolijk en tee-

der werd, zoodat hij zijn vrouw meer dan gewoonlijk liefkoosde. Maria's hoop herleefde en zij begon weder te glimlachen als te voren. Sandro wilde niet, dat zij 's morgens gras ging snijden; zij mocht hem wel naar het land vergezellen, maar moest, als zij terugkeerde, beloven, dat zij thuis geen zwaar werk zou verrichten.

Op zekeren avond, toen hij zijn werk had volbracht, kwam zij hem tegemoet met een mutsje in de hand en zeide:

„Zie eens, Sandro, is dat niet beeldig? 't Is het eerste, dat ik maak. De lade van mijn latafel begint langzamerhand vol te worden met hemdjes, mutsjes en kousjes, net als voor een pop."

Eens kwam Sandro met een rieten mandje thuis.

„Dit is het wiegje," zeide hij.

Den geheelen avond brachten zij door met het te voeren, en matrasjes en kussentjes te maken.

Meermalen daags stond Maria op om de dierbare lade te gaan openen, en naar het wiegje te kijken, dat nu overdekt en verborgen in een hoekje stond, en 's avonds sprak zij met Sandro over den naam en den peet van den kleine.

Op zekeren morgen, aan het einde der maand Juni, kon men Sandro in de kamer zien wandelen met een klein, goed ingebakerd pakje, waarnaar hij met welgevallen keek. Het was zijn jongen.

Maria, bewogen en glimlachend, dacht aan al het geluk, dat hen wachtte, en verdiepte zich in het heerlijke nieuwe leven, 't welk nu zou beginnen.

„Mijn kleine lieveling," zeide zij bij zichzelve, „kon je eens begrijpen hoeveel goeds je hebt gesticht! Ter wille van jou, houdt Sandro weer even veel van mij als te voren, en een stem in mijn hart zegt mij, dat je altijd denzelfden invloed op hem zult uitoefenen."

Nog twee maanden verliepen er vol van huiselijk geluk, dat zij aan het kind te danken hadden. Om het zijn oogjes te zien openen en het te zien glimlachen, ging Sandro 's morgens later dan gewoonlijk naar het land, en hij keerde 's avonds vroeger terug, om het nog wakker te vinden en er mee te spelen; maar ook dit duurde slechts kort. Toen de winter kwam, begon Sandro nu hierheen te gaan, dan daarheen en hij eindigde met geheele nachten uit te blijven.

De arme vrouw, die er volstrekt niet aan kon gewennen om alleen te zijn, beproefde hem te vergezellen, doch was dan gedwongen den kleine met zich te nemen; het werd 's avonds laat en den volgenden dag was zij hoogst vermoeid. Doch hoe bedroefde het haar toen zij bemerkte, dat Sandro het onaangenaam vond als zij met hem ging! En waarom? Hinder ik hem? „Ik meende je genoegen te doen," zeide zij, „al ware 't slechts omdat dan ook het kind bij je is."

„Vrouwen moeten op het huis passen," was het koele antwoord. Eindelijk onderwierp zij zich en besloot hem alleen te laten gaan; doch zij telde de uren, tot op het oogenblik, dat ze hem hoorde terugkeeren, meestal vergezeld door andere losbollen uit de buurt.

Dikwijls kwam hij 's avonds slecht gehumeurd thuis, zeide haar nauwelijks goeden nacht en begaf zich ter ruste.

„Hoe ongelukkig ben ik toch!" dacht zij; „ik heb uren lang zitten wachten om nog wat met hem te praten!"

Op zekeren avond, dien vóór Kerstmis, wees de klok eenige minuten vóór middernacht, en Sandro was er nog niet. Maria had naar gewoonte op hem gewacht, eindelijk leunde zij met den arm onder het hoofd op de tafel en vond in tranen eenige verlichting bij haar voortdurend pijnlijk leed.

Sandro keerde eindelijk terug, en toen hij haar zoo diep bedroefd zag zeide hij op barschen toon:

„Wel, wat is er nu weer? Wat beteekent dat?"

„Ik vraag aan jou wat het beteekent, mij tot op dit uur te laten wachten, en.... en me op deze wijze te behandelen."

„Tot op dit uur te laten wachten? Wie heeft je dat gevraagd? Waarom ga je niet naar bed inplaats van den halven nacht met de hand onder 't hoofd te zitten huilen?"

„Zeg ik te veel als ik je ongevoelig noem? Is het misschien verkeerd, dat ik altijd nog zooveel van je houd en niet zonder je zijn kan?"

En de ongelukkige voegde hem nog zulke zachte en teedere woordjes toe, dat ze een rots zouden hebben vermurwd. Doch als zijn drift eenigzins was opgewekt, waren woorden nutteloos, en men kon niet beter doen dan hem aan zijn lot overlaten. Zoo

deed ook Maria. Zij droogde haar tranen, nam de lantaarn en begaf zich ter rust; maar ik kan verzekeren, dat ze dien nacht niet sliep. Toen zij 's morgens opstond was ze zóó bleek en had zulke roode oogen, dat Sandro toch niet kon nalaten haar de reden te vragen; hij deed het op denzelfden barschen toon, waarop hij den laatsten tijd zeer dikwijls tot haar sprak.

„Wat scheelt je? Ben je niet wel? Waarom heb je zulke roode oogen?"

„Wat mij scheelt? Vraag je dat nog? Je hebt mij naar bed laten gaan zonder me goeden nacht te wenschen, de eerste maal, weet je, nadat we anderhalf jaar getrouwd zijn."

Zij verborg het gelaat in de handen en schreide.

„Kom Maria laat dat! Ik weet niet wat je sinds eenigen tijd bezielt. In huis is het niet prettig meer; daarom ga ik er uit."

„Sandro, spreek maar geen woord meer! Ga liever heen en keer terug wanneer je wilt; maar 't is van mij niet te vergen, dat ik weer op je wachten zal."

Sandro vertrok en toen hij 's avonds terugkeerde, was de jonge vrouw sinds geruimen tijd ter rust.

Aldus begon er een nieuw tijdperk van hun leven, en ik zal de treurige tooneelen niet schetsen, die gedurende anderhalf jaar voorvielen. Het is genoeg te weten, dat de arme Maria een schim geleek bij hetgeen zij geweest was, en dat Sandro, hoe onverklaarbaar het schijne, des te harder en onverschilliger omtrent haar werd, naarmate zij meer verdriet had en kwijnde.

De zegevierende buren wreven zich in de handen en zeiden:

„Ik heb het wel voorspeld; nu is het uurtje van berouw voor haar aangebroken; zij heeft niet naar ons willen luisteren en 't is dus haar verdiende loon. Waarom is ze zoo dwaas geweest!"

En zij kwamen rondom de arme vrouw staan en vertelden haar van al wat Sandro gezegd en gedaan had; zij deden verhalen, die misschien waarheid behelsden, maar waaraan toch de kwade tongen der deelnemende buurtjes bijzonderheden toevoegden die geen andere verdienste hadden, dan dat zij de jonge echtgenoot nog dieper bedroefden.

Het eenige lichtpunt in Maria's ongelukkig leven was haar

jongen. Hij bezat de tooverkracht om zijn arm moedertje te doen glimlachen; hij alleen was haar vertrouweling en zag haar bittere tranen schreien, die hij met zijn handjes afdroogde, zonder iets van moeders leed te begrijpen, en verwonderd keek hij haar aan, als zij snikkend tot hem zeide:

„Het is niet waar, hoor, jongen; 't is laster; ik kan het nooit gelooven; Sandro is er niet toe in staat; zij vertellen het maar om mij verdriet te doen. Zeg jij mij óók maar, dat het niet waar is! .... zeg het me maar, mijn engeltje!"....

Dan pakte de kleine haar hoofd tusschen zijn handjes, kuste en liefkoosde en troostte haar in zijn onwetendheid.

Sommige menschen raadden haar te scheiden. „Dat is geen leven; 't is een hel!" zeiden zij; „Ga met je vader wonen; de arme man wordt oud en zou de wereld te rijk zijn."

„Neen," antwoordde zij, „ik wil Sandro niet loslaten; praat er me niet over; ik houd te veel van hem."

De zomer en reeds de maand Augustus was gekomen. Sinds eenigen tijd gedroeg Sandro zich hoe langer zoo slechter; hij bejegende zijn vrouw altijd hardvochtig en had ook den lust tot werken verloren. Maria wist, dat hij in de herberg, met even groote leegloopers als hij, veel geld verteerde. Te voren waren de avonduren hem voldoende geweest, maar zijn toenemende loszinnigheid bracht hem er langzamerhand toe, ook gedurig den nacht uit te blijven. Hoe lang en angstig wachtte zij hem dan, als zij telkens wakker geschrikt was uit een onrustigen slaap! Meermalen ook zat zij, terwijl de dageraad aanbrak, nog onbeweeglijk op haar legerstede en als verstijfd door haar nameloos verdriet.

Dan deed de gedachte aan haar dierbaar kind haar uit die verdooving ontwaken; zij stond op, nam het in haar armen, overlaadde het met kussen en, na den kleine te hebben aangekleed, wilde zij haar dagelijksch werk gaan verrichten. Doch telkens zat zij peinzend ter neer en dacht over de verbetering van haar lot; allerlei plannen had zij gevormd, allerlei voornemens gekoesterd, en straks weer verworpen, totdat ten laatste een plan bij haar rijpte, 't welk haar als een morgenrood tegenlachte.

Toen zij op zekeren avond haar kindje had te bed gebracht,

begon zij uit hare laden al haar kleeren te voorschijn te halen en in een mand te leggen. Zij opende daarna een kast, waarin haar mooie trouwjapon hing. „Morgen zal het drie jaar geleden zijn," prevelde zij; „ze schijnen mij drie eeuwen toe, zooveel heb ik geleden! Ik wil me aankleeden als toen hij me huwde; zoo moet hij me vinden wanneer hij terugkeert, en dan weet ik wel wat ik hem zeggen zal. Mocht daarna alles nog te vergeefs zijn, dan zal ik voor altijd vertrekken en niet meer aan den ondankbare trachten te denken."

Zoo sprekende begon zij zich te kleeden en deed alles aan: het mooie lichte kleedje, den zijden boezelaar, het snoer bloedkoralen en de gouden speld in de schoone vlechten.

De kleine was in bed opgerezen en gaan zitten; hij keek haar met zijn wijd geopende oogen aan. „Zie je, lieveling," zei de arme moeder, „ik trek dit alles aan om vader pleizier te doen; ik beproef ook dit nog als een laatste poging en dan...." Het was haar onmogelijk den zin te voleindigen; doch zij bedwong hare tranen en terwijl zij met een bevende hand naar het gereedstaande mandje wees, vervolgde zij:

„Wees maar niet bang, mijn schat; ik zal je niet verlaten; als ik heenga, dan ga je óók mee; slaap maar gerust, mijn hartje; moeder zal je wel wakker maken als het noodig mocht zijn."

En weer kuste zij hem, en onder hare liefkoozingen sluimerde hij in. Daarna opende zij een doosje waarin een bouquetje oranjebloesem lag; zij nam het er uit en hechtte het op haar borst; vervolgens stak zij het licht aan, plaatste het midden op de tafel en ging naast de wieg van haar kindje zitten om Sandro op te wachten.

Doch indien hij eens niet terugkeerde? Indien.... En een pijnlijke twijfel rees in haar ziel op. Maar neen, gisteren is hij nog in de herberg gezien, daar waar hij altijd is; hij is dus nog op het dorp. Doch hij heeft reeds twee nachten buiten 's huis doorgebracht!....

De uren gingen voorbij en zij werd steeds onrustiger. Eindelijk 's nachts tegen één uur, meende zij een welbekend geluid te hooren; het was of de sleutel in het huisslot knarste.

Ja, hij was het! Met zijn gewoon norsch gelaat trad hij het

vertrek binnen. Toch meende Maria, met de gewone scherpzinnigheid aan vrouwen eigen, dat hij eenigszins verlegen was. Misschien speet het hem die nachten buiten 's huis te hebben doorgebracht en die veronderstelling gaf haar moed.

Nadat Sandro een paar schreden gedaan had, sloeg hij de oogen op en keek verwonderd om zich heen: het licht aangestoken, de laden en de kasten wijd open en ledig; de echtgenoote in feestgewaad en met een vastberaden uitdrukking op het gelaat, die hem geheel vreemd was!

„Wat beteekent dat alles?" vroeg hij.

„Sandro," zeide zij en legde, evenals op den dag van hun huwelijk, de handen op zijn schouders, „weet je wel de hoeveelste het van daag is? Het is de vijftiende Augustus. Het is dus juist drie jaar geleden, dat wij getrouwd zijn. En weet je nog wel, wat je mij op dien ochtend in dit vertrek op deze zelfde plaats hebt beloofd?.... Dat je altijd veel van mij zoudt houden.... Welnu, beloften zijn heilig, Sandro!...."

Zonderling! de schroomvallige vrouw, die hem te voren nauwelijks met ernst over zijn gedrag durfde toespreken, of weldra door schreien werd verhinderd, vond nu woorden en beweegredenen, die tot diep in het hart drongen. Sandro bleef haar verrast aanzien en wist niet wat te zeggen.

„Hoor eens," vervolgde zij, „ik weet, dat je onverschillig ben geworden en morgen — zie je dat mandje daar? — morgen ochtend [vertrek ik. Ik ga bij vader inwonen; die arme man zal mij met open armen ontvangen. Maar ik neem den jongen mee, weet je; zonder hem kan ik niet leven; daarenboven zal je erkennen, dat jij hem niet kunt verzorgen."

Toen Sandro deze woorden hoorde, naderde hij het bedje, maakte den kleine ruw wakker en nam hem in de armen.

Zoodra de arme vrouw dit zag, riep zij luidkeels: „Sandro, in hemelsnaam, heb medelijden met mij! Laat mij den kleinen Pietro! Ik heb niemand als hem op de wereld."

Zij was voor hem op de knieën gevallen en smeekte hem met gevouwen handen.

Welk een tooneel! Maria, z ij n Maria, die hij eenmaal bemind had, aangebeden, vergood, ja, hij zag haar vóór zich als op den

huwelijksdag; maar thans niet als de gevierde bruid, voor wie hij alles, alles zou willen opofferen, neen, als een vernederde, als een smeekeling aan zijn voeten! En waarom? Omdat hij haar het kind wilde ontrooven, waarop zij als moeder het volste recht had; dat kind, 't welk zij hem had geschonken, dat zij als haar oogappel had beschermd en bewaakt, en dat eens de hoogste vreugd van zijn huiselijk leven was! Indien een bliksemstraal voor hem ware neergeslagen had zij hem niet meer kunnen doen terugschrikken, dan zijn eigen handelwijs. Al zijn betere gezindheden verhieven zich in hem met kracht. Hoe was hij toch zóó ver gekomen, hoe had hij zich zóó kunnen vergeten. Dat had Maria niet aan hem verdiend, zij die hem trouw, altijd trouw was gebleven, al had zij ook duizend tranen om hem geschreid!

„Ik ben een ellendeling," zuchtte hij, terwijl hij het kind in de wieg legde en op een stoel neerviel.

„Neen, Sandro, je bent niet slecht," riep Maria, die hoogst gelukkig naar hem toetrad en den arm om zijn hals sloeg. „'t Zijn je zoogenaamde vrienden, die je ten kwade geleid hebben; maar ik wist het wel, dat je liefde tot Pietro en mij zich eens zou doen gelden. Is het niet zoo? is die niet sterker dan je gehechtheid aan drinkgelagen en allerlei uitbundig genot? En zouden wij met ons engelachtig kind bij een kalmer leven op den duur niet gelukkiger zijn? Of zou je misschien alles willen verteren, je gezondheid verwoesten en Pietro en mij in armoede en ellende achterlaten? Goddank, ik wist wel beter!"

„Zwijg, Maria," riep hij, „je breekt me het hart. Ben ik niet op weg om Pietro en jou rampzalig te maken?"

„Dat is voorbij, alles voorbij!" riep zij; „nu beginnen we een nieuw, een heerlijk leven; want ik weet maar al te goed hoeveel je van ons houdt. Ook hadt je me Pietro tòch niet kunnen ontnemen, — onmogelijk! evenmin als je zònder hem had kunnen voortleven. Neen, wij behooren bij elkander en wij willen elkander liefhebben, elkaar genoegen doen en gelukkig maken. Maar hoor eens, mijn beste, begin jij van avond eens met me een hemel op aarde te openen. Op onzen trouwdag en als je bruid gekleed bezweer ik je, dat ik nog dezelfde voor je ben en eeuwig blijven wil, als voor drie jaar; maar doe jij me nu heden een andere be-

lofte, stelliger en heiliger dan de eerste: Zweer mij op het hoofdje van ons kind, dat je, uit liefde tot ons beiden, voor ons zult leven en den ouden weg geheel verlaten!"

Zij nam den kleine uit het bedje en legde hem op Sandro's knieën.

„Je hebt gelijk. Zoo kan het niet langer," zuchtte hij. „Als jij me verliet, — wie weet waar ik eindigen zou!"

Toen legde hij de rechterhand op het hoofdje van Pietro en zeide:

„Nooit zal ik dezen nacht vergeten, Maria, en ik zweer je, dat ik van nu af aan voor jou en ook voor hem een ander mensch zal worden. Wat ik in mijn huwelijksleven ben te kort gekomen, wil ik zooveel mogelijk trachten te vergoeden, en het geluk zal in huis terugkeeren."

Beiden weenden en zij praatten dien nacht nog geruimen tijd.

Den volgenden morgen zagen de buren hen tot hun groote verbazing door het dorp naar de mis gaan.

„Maar je vrienden, Sandro," vroeg Maria toen zij uit de kerk terugkeerden, „hoe zal je 't met dezen stellen? Zeker zullen ze je bespotten en zeggen, dat vrouwlief je onder de plak houdt."

„Maria, ik heb, na mijn eerste belofte, leergeld gegeven en gevoel, dat die zoogenaamde vrienden me ten verderve zouden leiden. Mijn tweede belofte zal beter zijn en tegen hun bespotting, die ik zeker verwacht, is mijn partij reeds gekozen: ik zal zeggen, dat ik nog een geweten heb en het geldverteren nalaat, vooral ter liefde van mijn kind."

Langzamerhand kwam de herfst, daarop het regenseizoen; vervolgens begonnen de amandelen te bloeien en de aren te golven. Bijna iederen avond stond Maria op den drempel van haar huis met teeder ongeduld haar man op te wachten. Eindelijk hoorde men niet ver van daar het kraken van een kar; men zag de witte koppen van de ossen, die verheugd schenen wijl zij naar de stal gingen; en op een bed van gras en stroo zat de kleine Pietro, die lachend en schreeuwend de langzaam voortstappende dieren met zijn zweepje trachtte voort te drijven.

Sandro kwam achteraan en meldde op vroolijken toon aan zijn vrouw, dat hij in aantocht was.

Van nu af werd de kleine Pietro Sandro's makker. Als Maria hen zag vertrekken trad zij soms in huis, vouwde de handen en fluisterde:

„Hij heeft zijn belofte gehouden. Goddank, mijn liefde heeft overwonnen."

J A L O E R S C H!

Naar het Fransch

VAN

HENRI GRÉVILLE.

„De duivel hale alle menschen, die je zulke kwellingen veroorzaken," zei ik tot me zelve, toen ik, van de naburige stad naar huis gaande, door de gele korenvelden wandelde, waarop de zon een rossigen gloed wierp. Het was prachtig weer en ik ging naar mijn eigen huis, moest ik dus niet vroolijk zijn en alle lieve liederen van den huiselijken haard in mijn hart hooren weerklinken? In plaats van die schoone muziek evenwel, hoorde ik steeds de schelle stem van Tante Caroline in mijne ooren: „Neef, pas op je vrouw; te laat zult ge inzien, dat ik gelijk had om je te waarschuwen."

De uitdrukking van mijn gelaat was toen zeker niet heel vriendelijk, want zij zeide mij haastig goedendag en deed de zware deur voor mijn neus dicht, wat evenwel een minder onaangenaam gezicht was dan haar valsche tronie.

Op mijn vrouw passen! En dat waarom? Ik haalde medelijdend de schouders op en voegde in gedachte tante Caroline iets toe, dat geenzins op een zegenwensch geleek, sloeg den weg in naar onze kleine woning achter de wilgen, waar mijn lief, klein vrouwtje mij wachtte.

Mijn lief klein vrouwtje.... wachtte mij inderdaad. Sedert acht

dagen hadden wij besloten, onze visites eens af te doen, waarbij wij van tijd tot tijd eens de gelegenheid zouden hebben, elkaar in een donker hoekje te omhelzen, op gevaar af, dat ik Amélies hoed zou verknoeien. En zie, van morgen, toen ik van het ontbijt opstond, zag ik haar gekleed in een witte morgenjapon vol blauwe strikken! — Het was wel beelderig mooi, maar nu juist geen toilet om bezoeken mee af te leggen, zoodat ik haar dan ook voorstelde om van daag maar eens thuis te blijven.

„Neen, manlief," zeide zij, „om alles nu in der minne te schikken, blijf ik thuis en ga jij alleen naar oom August, nicht Ursul en Tante Caroline."

Heel alleen! Dat was wel wat hard! en waarom. Het antwoord was kort en bondig: „Ik wil thuis blijven."

Meer kon ik niet uit haar krijgen, en ik was dus wel genoodzaakt, mij te gaan kleeden en alleen die taak te volbrengen. Geen haastige handdrukjes dus achter de deur om de eentonigheid van den langen dag wat te breken! En tot overmaat van ramp bleven de woorden van Tante Caroline: „Pas op je vrouw," mij den geheelen tijd in de gedachte. Het was een dwaze raad van haar, maar waarom had zij ook niet met mij mee willen gaan?

Terwijl ik mij dit afvroeg, sloeg ik met mijn wandelstok links en rechts op de korenaren aan den weg. Waarom was ik zoo uit mijn humeur, terwijl het weer toch zoo mooi was?

„Hoe jammer, dat het maar niet gestortregend heeft," zei ik onderweg tot mezelve, „mijn oogst was dan misschien wel naar de maan geweest, maar ik was dan ook niet naar de stad gegaan en die tang van een Tante Caroline — — Naar den duivel met Tante Caroline!" riep ik eensklaps luide uit.

Een vroolijke lach was het antwoord. Ik keek op zijde en zag mijn vrouwtje, nog steeds in haar morgenjapon, die nu met korenbloemen versierd was. Op den hoek van een pad zat zij mij op te wachten.

„Wat heeft die vreeselijke Tante Caroline gedaan?" vroeg zij mij en gaf mij een arm, terwijl zij glimlachend hare lippen tot een kus ophief. Zij is niet heel groot, mijn vrouwtje en als ik haar omhels, moet ik haar een weinig opbeuren en zelf het hoofd ietwat bukken... Nauwelijks had ik de armen om haar slank

figuurtje heengeslagen, of mijn gedachten namen dadelijk een aangenamer loop en ik zeide uit de volheid van mijn hart: „Dat's een oude gekkin!"

„Amen," antwoordde Amélie. „Ze heeft je zeker naar eten voorgezet. Ik had er al zoo'n idee van en daarom heb ik een kippenpoot en wat aardbeien met room voor je bewaard; dus kunnen we samen gaan soupeeren. Wat zegt men nu tegen zijn vrouw?"

„Dankje, lief huishoudstertje," antwoordde ik en tilde haar in mijne armen op als een zachte, witte zwanenveer.

Terwijl wij met ons beidjes soupeerden — zij had de meid weggezonden en wij hadden oude Bordeaux, helder als robijnen in onze glazen en wat ruw ijs in een groote kristallen vaas — voelde ik mij weer zóó op mijn gemak, dat als van zelf de gedachte bij mij opkwam, hoe stapelgek ik toch eigenlijk geweest was, om in dat warme, stoffige weer naar de stad te gaan.

„Waarom heb je mij van morgen weggezonden?" vroeg ik lachende aan Amélie.

„Die oude visites moesten toch eindelijk eens afgelegd worden."

„Maar waarom ben je dan niet meegegaan?"

„Ja, waarom?" vroeg ze met een licht wolkje op haar frisch gezichtje, „och, ik had er geen lust in."

Zij zeide dit op zulk een beslisten toon, dat ik er waarlijk niet meer op door kon gaan. Ik wierp mijn servet weg en stond op.

„O, wat slordig!" riep zij uit, raapte het servet op en rolde het zorgvuldig in elkander. Ik keek haar aan — hare neergeslagen oogen volgden de beweging harer vlugge vingers, zij zag er zoo kalm en rustig uit als eene Madonna van Perugino; ik schaamde mij. — Waarom? — Dat weet ik niet, maar wel weet ik, dat ik beschaamd was, en mijn arm om den hals van mijn vrouwtje slaande, nam ik haar mede naar het balkon. De maan kwam achter het bosch op; men kon haar nog niet zien, maar hare stralen verlichtten reeds de vlakte voor ons en wierpen een zilveren waas over de rivier heen; een vogel liet zich in de verte hooren. — Ik keek haar aan — ook hare oogen waren op de mijnen gericht en zij zeide: „Ik heb je lief," en vlijde zich als een kouwelijk vogeltje tegen mij aan. „Een jaar geleden waren wij nog niet getrouwd, weet je nog wel?"

Of ik het nog wist? De weg van mijn huisje onder de wilgenboomen naar de stad scheen mij toen niet lang toe. Er was geen korenaar, geen veldbloem, wie ik niet toegeroepen heb: „ik heb haar lief,” als ik ’s avonds, het hart vol vreugde, terugkwam in mijn huis; dat huis, waar ik haar op een avond, bevende en vol vertrouwen, heengevoerd heb, nadat zij „ja” gezegd had tegen den man, dien zij sedert twee jaar liefhad...

En ik? wanneer was ik begonnen haar lief te hebben? Dat wist ik niet. Het scheen mij toe, dat ik nooit was ingeslapen of ontwaakt zonder haar naam op de lippen en haar beeld voor oogen.

„Ik ook, ik heb je lief,” antwoordde ik. De maan verlichtte ons eensklaps geheel en helder.

„Faust en Margaretha!” zei Amélie lachende. „Gelukkig heeft Mephistopheles een onbepaald verlof. Kom Faust, anders wordt je maar verkouden.”

Waarom maakte deze scherts een onaangenamen indruk op mij? Toen echter Amélie de deur onzer kamer opendeed, zag ik weer niets dan haar.

Toen ik den volgenden morgen uit het venster keek, was de lucht bedekt en slechts van tijd tot tijd kwam een geelachtig licht tusschen de wolken te voorschijn.

„Een teeken van regen!” zei Amélie, die zich lui de oogen uitwreef. „Maar neen,” riep zij toen, nog half slaperig uit, „het mag niet regenen vandaag. Ik moet naar...” Plotseling hield ze op en glimlachte.

„Waar moet je dan naar toe, vrouwtje?” vroeg ik haar.

„Dat gaat mijn heer en meester nu eens niets aan,” antwoordde zij.

„Maar ik wil het weten.”

„Een man mag geen anderen wil hebben dan dien zijner vrouw en daar ik nu eens niet hebben wil, dat je ’t weet, begrijp je...”

Ik werd woedend.

Mijn slechte luim verdween evenwel met het geelachtig licht, dat zich oploste in een fijn, scherp regentje, ’t welk loodrecht naar beneden viel. Men kon dien dag geen voet buiten de deur zetten.

„Wat een leelijk weer!” zei ik, met voldoening op de glazen trommelende.

„Vindt je dat zoo prettig?” vroeg Amelie, die mijne gevoelens niet deelde.

„Wel ja, liefje, wat is heerlijker dan samen den dag door te brengen in dit kleine paradijs. Je gaat wat muziek maken — je speelt zeker dat adagio van Beethoven nog eens voor me, je weet wel.”

Amelie keek mij teeder aan en legde haar kopje op mijn schouder. Dat adagio had zij voor mij gespeeld den dag, waarop ik haar ten huwelijk gevraagd had; het was dus voor ons eene onuitsprekelijk gelukkige herinnering. Hare heldere oogen keken mij diep en onderzoekend aan; op mijn beurt vestigde ik mijn blik op den haren en ik las er dat algeheel vertrouwen, die oneindige liefde in, die mij reeds zoo gelukkig hadden gemaakt en mij nog zulk een lang gelukkig leven beloofden.

„En je gaat immers niet uit, mijn kleine dwingeland?” vroeg ik, terwijl ik haar omhelsde. Zij gaf mij den kus terug, maar in haar oog flikkerde iets — was het spot of vroolijkheid? — en wij gingen ontbijten.

Toen de tafel afgenomen was, keek Amélie weemoedig naar buiten; de heesterklaver, door den regen zwaar geworden, boog zich tot op de aarde neer; het grasperk was ondergeloopen, groote plassen lagen op den weg.... wij waren teruggekeerd tot de tijden van den zondvloed.

„Wil je met een boot uitgaan?” vroeg ik aan mijn vrouw, „anders zie ik niet”....

„Zou je denken?” zei ze min of meer spottend. „Kom, laat ik je het adagio maar eens voorspelen.

Zoo ging een heerlijk uurtje met muziek maken voorbij; toen herinnerde ik mij, dat boven in mijne schrijftafel vijf of zes brieven over zaken handelende onbeantwoord lagen. Buiten schrijft men alleen, wanneer het regent; wee dengenen, die haast hebben, wanneer de blauwe lucht u naar het bosch lokt. Mijne vrouw was in de keuken druk bezig om te kijken naar het maken van een taart, waar ik bijzonder veel van hield en die Monika altijd deed mislukken.

„Zij heeft nog wel een uur werk” zei ik bij mezelve en ik ging dus een einde maken aan de mogelijke verwenschingen mijner correspondenten.

Niet één, maar twee uren was ik met die vervelende papieren bezig; toen ik weer beneden kwam, zat mijn vrouw aan het venster in de eetkamer te borduren. Een levendig rood kleurde hare wangen; twee of drie druppels water glinsterden in haar verwarde lokken; — zij zag er bekoorlijk uit, maar ik moet bekennen, dat ik er in 't geheel niet op lette.

Zij is uitgeweest — was mijn eerste gedachte; laat eens zien of zij het zeggen zal — was mijn tweede.

Waarom zou zij het mij ook niet zeggen? Ik behoefde het haar maar te vragen. Maar ik durfde niet.

„Regent het nog altijd?" was mijn onzinnige vraag. De regen viel met dubbele kracht en kletterde woedend tegen de ruiten.

„Zooals je ziet," antwoordde Amélie glimlachend, „heb-je lust om uit te gaan?"

„Neen en jij?"

„Neen, zeker niet," zeide zij met een vroolijken lach. Toen bedacht ik op eens, dat zij doodeenvoudig het venster even open had gehad om een luchtje te scheppen, en ik beknorde mezelve om de dwaze gedachten, die ik mij sedert den vorigen avond in het hoofd haalde.

„Ik heb mijn werkmand in het salon laten staan," zeide Amélie, „wil je ze even gaan halen, manlief?"

Om in het salon te komen, moet men de andere kamer door, ik deed de deur open — de indruk van Amélies kleine voetjes was op den trap en in de keuken zichtbaar, zoowel als op de halfopenstaande deur, waardoor ik, naar ik meende, haar regenmantel voor het vuur zag hangen.

„Zij is dus toch uit geweest," zeide ik tot mezelve. „Welk belang kan zij er bij hebben, om het voor mij verborgen te houden?" Terwijl ik dit alles bedacht, had ik de werkmand van Amélie ter hand genomen, en het zien van de gewone voorwerpen, die er in lagen, veranderde den loop mijner gedachten. Het waren stukken flanel en neteldoek van allerlei kleuren, jakjes en mutsjes.

„Zoolang wij nog geen kinderen hebben," had mijn vrouw mij eens gezegd, „zal ik voor de arme kleintjes in het dorp werken; dat zal ons geluk aanbrengen en later heb ik er misschien geen tijd meer voor."

Zij was dus wél uit geweest — maar voor een liefdadig werk. Waarom had ik daar ook niet eerder aan gedacht? Zij deed in het verborgen goed.... Mijn hart zwol op van vreugde en trots, en toen ik haar de mand teruggaf, kuste ik de handen, die haar aannamen.

„Lieve Ferdinand," zeide zij teeder. „Ga daar zitten en laten wij samen eens wat babbelen."

De middag ging als in een droom voorbij. Ik was trotsch op mijne vrouw, ik had het wel aan de geheele wereld willen vertellen, dat zij weer en wind getrotseerd had, om hare liefdadigheid uit te oefenen; ik wilde, dat een ieder de gevoelens kende, die hare toewijding mij inboezemde. Aan het eten kon ik niet nalaten te zeggen:

„Wat hebben je armen je vandaag wel gekost?" Ik volgde haar met de oogen, terwijl zij de salade aanmengde.

„Wel niets," antwoordde zij en legde den beenen lepel en vork op de lichtgroene blaadjes neer, „met dit weer zal men, tenzij men van honger sterft, zich er niet aan wagen, het bosch door te gaan en aan ons afgelegen huisje aan te komen kloppen.

Ik was verstomd. Camélie reikte mij de slå toe, maar ik zeide doodweg:

„Ik heb geen honger."

„Ben je ziek, man?" vroeg zij ongerust.

„Ik heb hoofdpijn," antwoordde ik. Ik moest toch wel een voorwendsel zoeken. Zouden wij nu al tegenover elkaar een verachtelijke komedie gaan spelen? Zouden wij voortaan voor elkaar niets anders dan leugen en achterdocht hebben? Het hart zonk mij in de schoenen, toen ik er aan dacht.

„Ja, schat, je ziet bleek," zeide zij, stond op en keek mij strak aan, terwijl haar handje op mijn schouder rustte. „Je bent den geheelen dag thuisgebleven en dat is niet gezond. Wil je geen dessert? Wacht, ik zal je zelf eens een lekker kop koffie inschenken."

Ik liet haar begaan, te verbaasd over zooveel tegenwoordigheid van geest en zooveel zelfbeheersching.

Hoe? ik werd gemarteld door een vreeselijk wantrouwen! Zij zag het, want zij had mijn lijden opgemerkt; met een enkel woord

kon zij het doen ophouden en dat woord sprak zij niet uit. Kón zij het soms niet uitspreken?

„Laat ons veinzen," zei ik tot mezelve, „anders kom ik niets te weten: zij is zoo gevat."

Wél was zij gevat, want ik kwam niets te weten.

Het ronduit te vragen — dat ware gemakkelijk genoeg geweest, maar zou ik, bij zulk een duidelijke leugen, mij dan wel kunnen inhouden? Ik wendde voor, een belangrijk werk te moeten afmaken, en ondanks Amélies verzoek, ging ik mij in mijne kamer mij verdiepen in de rekeningen der boerderijen. Tegen tien uur kwam zij naar boven, min of meer gedrukt, ietwat ongerust en vroeg mij, of ik niet weldra zou gaan slapen.

„Slapen?" antwoordde ik gestreng. „Neen, mijn zaken dulden geen uitstel; ga maar naar bed en wacht niet op mij."

„Arme Ferdinand!" zeide zij, en kuste mij op het voorhoofd. „Ziek zijn en dan nog te moeten werken! Zeg, kom je gauw?"

„Dat weet ik niet," antwoordde ik, „ik heb je al gezegd, dat je niet op me moet wachten." Ik was waarlijk begonnen rekeningen na te zien; gelukkig had dit werk geen haast, want ik deed het al heel slecht. In plaats van al die cijfers zag ik duidelijk de boomen in het bosch en onder die boomen, met de voeten in de modder en het hoofd nat van den regen, Amélie, die vlug, met den haar eigenen vasten en toch zoo lichten tred voortliep. Waar was zij heen geweest en waarom wilde zij het mij niet vertellen?

Het was één uur in den morgen, toen mijn lamp dreigde uit te gaan. Ik moest dus mijn kamer wel opzoeken.

Mijn vrouw sliep met haar éénen arm onder het hoofd, waarlangs hare lange, kastanjebruine lokken afhingen, nog donkerder gelijkend in het onzekere licht der half neergedraaide lamp; haar ademhaling was kalm en geregeld; haar linkerhand lag op mijn hoofdkussen, als had zij mij, toen zij in slaap ging, de hand toegestoken; — ik voelde mijn hart zachter gestemd en mijn oogen vochtig worden. Zij zag er zoo rein uit in dien kinderlijken slaap! Met een soort van wroeging naderde ik het bed; ik vond me schuldig, dat ik zelf maar in gedachte aan haar getwijfeld had; ik had lust haar wakker te maken, om haar te vertellen, hoe ongelukkig ik dien dag geweest was, toen ik uit de lade van

haar toilettafel een klein stukje papier zag steken. Zij legde op die plaats nooit papier en wat kon dat wel zijn? Zorgvuldig opende ik de lade, ontvouwde het verdachte papier en las: „Mevrouw, nu u zoo vriendelijk op u neemt, een einde aan mijn lijden te maken, zal ik u Donderdag en Vrijdag bij de boerderij opwachten. Zaterdag zal over mijn lot beslissen. Dank voor zooveel goedheid, waarop ik niet had durven rekenen." Was geteekend: M....

De boerderij lag op een kwartier afstands van onze woning. Donderdag, dat was gisteren, had zij mij naar de stad gezonden; Vrijdag, vandaag, was zij uitgegaan, Zaterdag .... dat is morgen!

Ik viel als vernietigd op de rustbank neer; het geluid deed Amélie ten halve ontwaken: zij mompelde zacht mijn naam. Ik hield mijn adem in, uit angst haar aandacht te zullen trekken. Als ik haar had moeten toespreken, ware ik stellig krankzinnig geworden van woede of van smart.

Dus die engel, mijne Amélie, de vrouw, die ik verleden jaar mijne woning had binnengeleid, had afspraken, trotseerde weer en wind om er heen te gaan en Zaterdag.... Wat wou zij Zaterdag doen? Vluchten misschien?

Ach, laat zij maar heengaan! zeide ik in wanhoop tot mij zelve, laat zij dit huis verlaten, waar zij vrede en vreugde bracht en waar zij smart en wanhoop zal achterlaten! Laat zij maar heengaan, dan zal ik mijn geheele leven den dag betreuren, waarop ik haar heb liefgekregen, zij, die zoo valsch en leugenachtig is.

De dageraad vond mij op de rustbank. Amélie had zich niet bewogen. De heldere dag deed mij aan andere zaken denken, die ik in de eerste uiting van mijn verdriet vergeten had — „Haar kan ik beweenen," zei ik tot mezelve, „maar hem moet ik dooden. Om zijn naam te weten te komen, heb ik dus nog wat geduld noodig."

De woede gaf mij nieuw leven; ik dacht er niet meer aan, dat ik niet geslapen had; ik ging een oogenblikje op bed zitten, om Amélie te doen gelooven, dat ik op mijne gewonen plaats gelegen had; ik drukte mijn elleboog tegen het kussen aan, om er den indruk van mijn hoofd aan te geven. „Ik kan ook nog wel liegen en bedriegen," zei ik met een bitteren glimlach op half-

luiden toon, ik die gisteren nog zoo gelukkig en vol vertrouwen was! Tante Caroline had wel gelijk; zij kende de vrouw, die mijn naam draagt, maar al te goed.

Gedurende al deze overpeinzingen durfde ik Amélie niet aan te kijken, uit vrees dat ik mijn overvol gemoed in tranen zou lucht geven. Ik ging naar mijn kleedkamer, deed daar een ander pak aan, en een weinig opgefrischt en gekalmeerd, nam ik een geweer en ging uit.

Het was wat koel buiten; de zon was reeds op. Het zal zoowat half zes geweest zijn. Nooit heb ik meer zulk een prachtigen morgenstond gezien. De leeuwerikken zongen hoog in de lucht....: ik weet niet, waarom de fabel van Lafontaine, „de leeuwerik met hare jongen en de arbeider op het veld," mij eensklaps te binnen schoot. Dat landelijke gedicht wilde mij maar niet uit de gedachten, ik wilde aan iets anders denken, maar kon niet.

„De leeuwerikken maken hun nest,
In de velden, wanneer alles groen is."

De regen van den vorigen dag lag nog in groote plassen op den weinig bezochten weg; de greppels waren tot aan den rand toe vol water, van tijd tot tijd sprongen er groene kikvorschen uit.... Dit gedeelte van mijn eigendom bracht mij niets smartelijks te binnen; langzamerhand verdwenen mijne sombere gedachten, naarmate de zon helderder begon te schijnen; door de geur van wilde kruizemunt langs den weg kwam een gevoel van medelijden zich van mij meester maken. „Die arme Amélie!" dacht ik, „zij had mij toch lief. Zij heeft dus moeten lijden en strijden, voor dat zij zoover was." Eensklaps herinnerde ik mij haar spottenden glimlach, toen zij den vorigen avond tegen mij gezegd had: „Zou je denken?" Hoe uitdagend en brutaal dat was, had ik den vorigen dag niet ten volle begrepen, maar nu vervulde de herinnering daaraan mij met afschuw en smart.

„O, ik zal ze dooden," riep ik uit, en ik ging den weg naar de boerderij op. De geur van de vochtige boomen hergaf mij de wilskracht van dien morgen en ik kwam bij de boerderij aan, vast besloten, alles te weten te komen, mijn medeminnaar uit te dagen en hem te dooden als hij niet wilde duelleeren. Ik kwam op de

plaats; de boerenjongens waren reeds aan den arbeid getogen; de boerin melkte in den stal eene koe en de melk viel in een koperen emmer neer; de eenden kwaakten juichend en zwommen in een sloot, door den regen van den vorigen dag aanmerkelijk gezwollen.... De boerin groette mij en zeide:

„U bent er vroeg bij, mijnheer. Wil u een glas warme melk?"

Ik bedankte eerst, maar na eenige oogenblikken waarschuwde mijn maag mij, dat ik den vorigen dag slechts ten halve gegeten had en alles wel beschouwd, is de mensch toch zwak.

„Ik kan hem evengoed dooden, als ik iets gebruikt heb," zei ik tot me zelve.

„Zeg eens," vroeg ik hardop aan de boerin, „heb je binnenkort ook bezoekers gehad?"

„Bezoekers? Neen, mijnheer Ferdinand. Alleen een vrouw, een ziek en vermoeid menschje, dat hier sinds twee dagen uitrust."

Eene vrouw? Die maakte mijne plannen in de war.

„Kom, zei ik tot me zelve, „de boerin zal omgekocht zijn om te zwijgen. En als ik haar eens vroeg om mij de zieke te toonen, zou zij mooi verlegen zijn."

Ik wilde vragen of mijne vrouw er den vorigen dag geweest was, maar bedacht mij weer. Neen, voor de wereld zou ik haar eer zoo lang mogelijk ophouden. Ik wilde niet, dat ik haar den slechten naam zou bezorgen.

Ik bedankte de boerin en nam langzaam den terugtocht aan. Die vrouw in de boerderij wilde mij evenwel maar niet uit de gedachten; ik maakte een grooten omweg bij het naar huisgaan. De wandeling had mijne zenuwen doen bedaren, die door den slapeloozen nacht en het verdriet zoo sterk gespannen waren; zoo nu en dan vroeg ik mij reeds af, of ik er wel zeker van was, dat ik mij niet bedroog. Maar dien brief, dien ongelukkigen brief had ik in mijn vestjeszak, ik had hem gelezen en herlezen. Geene onderteekening. M. kon evengoed Marie als Maurits beteekenen. Maar welke vrouw zou een geheime samenkomst vragen, terwijl het zoo gemakkelijk was, Amélie aan huis te spreken.

„Het is afschuwelijk!" riep ik uit, „zooveel bedrog, list en leugen, en dan nog zoo jong.... zij is nu pas 20 jaar; hoe zal het zijn tegen dat zij 40 is?"

Zij boezemde mij afschuw in.

Evenwel, ik moest toch naar huis gaan, al was het maar om haar in de war te brengen; ik was trouwens ook al in den tuin. Ik liep langzaam voort met gebogen hoofd; ik sloeg de oogen op; zij wachtte mij op den stoep met een ernstige uitdrukking op haar lief gezichtje, ernstig, maar niet angstig.

„Zij vermoedt iets," dacht ik, „maar blijkbaar is zij niet bang. Wat zal zij nu weer voor een verhaal verzinnen?" Ik trachtte mij te binnen te brengen, welke verhalen zij mij reeds opgedischt, welke leugens zij reeds verzonnen had, maar tot mijne groote verwondering vond ik niets. Wat was zij gevat! Zij had gezorgd dat ik niets tegen haar kon aanvoeren, maar den brief.... Ik had den brief.... Ik zou haar eens in het nauw brengen.... Ik was dicht bij haar.... zij reikte mij haar voorhoofd toe om den gewonen morgenkus te ontvangen; werktuigelijk bukte ik mij en gaf haar dien.

„Je bent weer beter van morgen, Ferdinand," zeide zij. „Je ziet er vandaag goed uit, de slaap heeft je goed gedaan!" Goed uitzien! Slaap! Natuurlijk loog zij weer. Ik keek in den spiegel van de eetkamer, ja! zij had gelijk. Nog nooit had ik zulk een kleur gehad. Ik verwenschte de melk der boerin, dat zij mij mijn somber uitzicht benomen had, dat zoo goed paste bij de rol, die ik in dit huiselijk drama te spelen had.

Mijne vrouw was tegenover mij gaan zitten; zoo nu en dan verried zij eene lichte zenuwachtige aandoening.... haar hand beefde, toen zij mij de karbonaden aanreikte. Ik had nog honger; nu ik eenmaal thuis gekomen was en aan tafel zat, kon ik ook wel evenals gewoonlijk ontbijten. Bovendien, hoe tegenstrijdig en onverklaarbaar het ook schijnt, de tegenwoordigheid mijner vrouw, welke mij tot wanhoop had moeten brengen, gaf mij een gevoel van kalmte en rust.... Wat is het menschelijk hart toch vreemd.

„Ferdinand," zeide zij, „ik moet je iets vertellen."

Ik bekeek haar zoo koelbloedig als een rechter een misdadiger opneemt.

„Herinner je je Marianne nog?" ging zij met neergeslagen oogen voort.

Marianne was de kamenier mijner vrouw vóór ons huwelijk.

Als dochter van welgestelde menschen, had zij een goede opvoeding gehad, maar door den dood harer ouders zonder fortuin achtergebleven, was zij in dienst getreden bij mejuffrouw Amélie, die, niettegenstaande zij hare waardigheid zeer goed ophield, haar nooit als eene dienstbare behandeld had. Maar Marianne had een hart — zij had geluisterd naar de mooie praatjes van een tooneelspeler, die onze kleine stad doortrok; op een goeden morgen volgde zij hem en liet ons tot afscheid een brief achter, waarin zij reeds berouw toonde, maar over iets dat onherstelbaar was.

„Mijne vrouw had daar veel verdriet van gehad, want zij had zich aan het meisje gehecht. In mijne waardigheid van jong echtgenoot, had ik die vlucht gelaakt en daar wij het daaromtrent niet eens waren geworden, hadden wij er maar niet meer overgesproken. De naam Marianne deed evenwel een licht voor mij opgaan.

„Ja," antwoordde ik haastig, „ik herinner mij Marianne nog en...."

„En," ging Amélie voort, zonder mij aan te zien, „en zij is heel ongelukkig; die.... die man is te Lyon aan de typhus gestorven; zij heeft niets meer, niemand wil haar zien.... en nu wilde ik je vragen.... maar je zult het wel niet goed vinden...."

„Wat?" riep ik uit, zoo levendig en vroolijk, dat zij de oogen ophief.

„Of ik haar weer terug mag nemen?" antwoordde zij zacht, en angstig voegde zij er bij: „Ferdinand, ik heb het voor je verzwegen, dat zij mij, 14 dagen geleden, geschreven heeft. Je was niet thuis toen ik den brief ontving en ik durfde er niet meer over spreken, omdat je haar niet erg gunstig gezind was. Ik heb haar geschreven, dat ze hier zou komen, en sinds Donderdag is zij op de boerderij. Ik heb van je gaan naar stad gebruik gemaakt, om haar te ontmoeten. Gisteren ben ik er weer heen geweest; zij had geen schoenen meer, Ferdinand, zij had alles verkocht om dien man op te passen. Zie je, zij heeft hem toch liefgehad. Ik weet wel, dat hij haar man niet was, maar nu hij dood is, moeten we haar nu van honger laten omkomen of erger misschien? Je bent zoo goed, zoo edelmoedig, manlief...."

„Dadelijk," riep ik uit, „haal haar maar dadelijk hier!"

„Daar komt zij al aan," en Amélie wees mij Marianne, die oud en vermoeid en met roodgeweende oogen, met moeite onzen stoep opkwam.

Marianne schreide, Amélie schreide en ik.... wel, dat gaat niemand aan behalve mij. Ik had wel voor mijn vrouwtje willen knielen; ik was dronken van vreugde; als men mij mijn leven had gevraagd, zou ik, geloof ik, met beide handen geteekend hebben, enkel om het genoegen, van rustig mijn geluk te kunnen genieten.

„Mijn vrouwtje, mijn lieve Amélie," zei ik, toen wij alleen waren en ik bedekte hare handen met kussen.

„Ik moest jou bedanken," antwoordde zij, „ik weet wel, dat jij, om mij genoegen te doen, een sterk vooroordeel hebt moeten overwinnen. En 't is net alsof je mij dankbaar bent."

„Ja, ik ben je dankbaar en Marianne ook en de heele wereld, omdat ik weet, welk een schat, welk een engel van een vrouwtje ik heb."

„Hoe kinderachtig!" zeide zij glimlachend, „maar nu ben je weer de oude. Gisteren heb je me ongerust gemaakt; weet jé wel, dat je eigenlijk heel ziek geweest bent. Ik was bang, dat het koorts zou worden."

„Of waanzin," voegde ik er lachende bij.

„Je moet er niet mee spotten," en zij keek mij aan met die medelijdende goedheid, welke haar de harten van kinderen en behoeftigen deed winnen; „je weet niet hoe veranderd je gezicht was en welke vreemde uitdrukking je oogen hadden. Je moet wel heel ziek zijn geweest."

Ik omhelsde haar, want ik was niet in staat, haar te antwoorden of haar blik te ontmoeten. Als zij eens wist, wat ik had durven denken, zou zij haar geheele leven ongelukkig zijn. Maar zij zal het nooit weten.

„En omdat je nu zoo lief bent," fluisterde Amélie mij in het oor, „zal ik je ook eens iets vertellen. Marianne zal ons nog heel noodig zijn voor verscheidene dingen...."

Tante Caroline heeft den geest gegeven. Ik heb een zoon; als hij zoo oud is als ik, hoop ik, dat hij minder dwaas zal wezen dan zijn vader.

DE NIEUWE PANTALON.

DOOR

J. W. VAN VOOREN.

Terwijl buiten de wind loeide en de regen in stroomen op de straatsteenen nederkletterde, zat de luitenant der husaren Jhr. v. Baf met zijne echtgenoote en schoonmama in het gezellige woonvertrek aan de koffietafel.

„Ellendig weer vandaag!" mompelde de eerste, „ik zal al doornat zijn voor ik nog aan de manége ben."

„Ik hoop dat 't morgenavond beter weer is," merkte zijne echtgenoote op.

„Morgenavond?.... Wat is er morgenavond dan?"

„Wel, het groote bal bij den kolonel!" luidde het gelijktijdige antwoord der dames.

„Zoo? Daaraan hebben de dames mij niet eens herinnerd, dan moet ik toch...." Hij ontwarde zijne lange beenen, verhief zich uit zijn gemakkelijken stoel en schelde zijn oppasser. Deze, eene kleine, bolwangige, ineengedrongen gestalte, verscheen spoedig in verlegen houding in de deuropening.

„Morgenavond moet ik naar een bal, zorg er voor, dat mijne beste uniform netjes in orde is!"

De oppasser verdween, doch keerde na weinige oogenblikken weder terug.

„Wat moet je nu weer? Tapijt nat maken!.... Wat heb je daar over den arm hangen?"

De oppasser lichtte den linkerarm, waarover een kleedingstuk hing, in de hoogte en trok met een moedeloos gebaar de schouders op.

„Wat moet dat nu weer beteekenen?.... Wat trek je toch voor malle gezichten?"

Met een weemoedig gezicht zag de oppasser naar zijn linkerarm, trok nogmaals de schouders op en zeide ten laatste met benepen stem:

„Ze is mottig geworden, luitenant!"

„Wie is mottig geworden? Wat is mottig geworden? Versta je me niet? Je wordt met den dag dommer, op 't laatst kan je in 't geheel geen antwoord meer geven! Je bent een stommerik! een zeeotter!"

Als zijn heer hem 't woord zeeotter naar 't hoofd wierp werd de oppasser korzelig; met alles wat op 't land leefde liet hij zich geduldig vergelijken, dat alles nam hij koeltjes op; maar van 't water en zijne bewoners had hij een ingekankerden afkeer, hij griezelde als hij er maar aan dacht.... Iedereen heeft zijn zwakke zijde en zoo was 't ook met den gemoedelijken oppasser. De benaming zeeotter had hem uit zijn humeur gebracht.

„Mottig!" schreeuwde hij, meenende dat zijn heer hem niet verstaan had. „Mottig! Mottig!"

De luitenant sprong achteruit. „Schreeuw toch zoo niet! Denk je dat ik doof ben? Druk je toch duidelijk uit! Wat is er aan de hand? Wat is mottig?"

„Uw beste pantalon is mottig! Kijk maar, ze is vol motgaten! Als men ze den geheelen zomer niet draagt, dan komt de mot er in, daar helpt geen peper en kamfer tegen. Zie maar eens hier, een paar groote gaten vlak voor de knie!"

Thans begreep de officier den stand van zaken; in zijne beste pantalon bevonden zich eenige gaten en nog wel op eene zéér in 't oog vallende plaats,.... gestopt konden ze niet worden en bovendien, wie zou dit in 't ellendige stadje hebben kunnen doen?.... Was hij in den Haag, ja, dan.... Nadenkend liet hij 't hoofd op de borst zinken.

Ook de oppasser pijnigde zijne hersens over 't netig geval.

„Wat nu gedaan?" vroeg de eerste na een langdurig stilzwijgen.

„Ja, wat nu gedaan? Als de luitenant 't niet weet!.... Een stuk er op zetten gaat niet."

„Neen, dat gaat zeker niet! Maar zou ik geen pantalon kunnen leenen?"

„Onmogelijk, luitenant! U hebt immers de langste beenen van 't heele regiment, en wat zou Mevrouw de Barones...."

Het laatste gedeelte van den zin ging van zoo'n eigenaardig somberen blik vergezeld, dat de luitenant dat denkbeeld maar dadelijk prijs gaf.

„Maar wat dan in 's hemels naam? Hier in 't ellendige nest kan niemand vóór morgenavond een nieuwe maken; en hoe zou ze er nog uitzien."

Eensklaps ging hem een licht op. „Ik telegrapheer dadelijk naar den Haag!"

„En als dan de pantalon wordt teruggetelegrapheerd," merkte de oppasser snugger op; doch deze opmerking ging voor den officier verloren, want hij had reeds voor de schrijftafel plaats genomen en was bezig het telegram te schrijven; na weinige oogenblikken was hij daarmede gereed en stelde hij 't met het noodige geld den oppasser ter hand met last 't als de weerga naar het telegraafkantoor te brengen.

De ooren van den oppasser gloeiden van opgewondenheid, hij greep het telegram, stormde de kamer uit zonder in zijn haast de deur achter zich te sluiten, rolde zeer hoorbaar de trappen af en holde blootshoofds in éénen adem door dik en dun, regen en wind, naar 't tamelijk verwijderde telegraafkantoor.

De luitenant was innig vergenoegd over zijn lumineus idée, toch besloot hij de dames er voorloopig onkundig van te laten, want deze willen in soortgelijke zaken wel eens wat lastig zijn, en vooral van zijne schoonmama was dit te vreezen.

Doornat kwam hij een paar uur later van de rijles terug, zijn oppasser was hem bij 't verwisselen der kleederen behulpzaam en daarbij ernstiger dan gewoonlijk; bedenkelijk schudde hij 't hoofd en loosde ten laatste een zucht, die een steen zou vermurwd hebben.

„Wat mankeert jou toch kerel, dat je zulke jammerlijke geluiden maakt? Ben je ziek, of...."

„Ach, luitenant! Ik kan 't maar niet uit mijn hoofd zetten."

„Wat dan toch? Ik begrijp er geen jota van!"

„U weet toch wel luitenant, dat de pantalon nog niet is aangekomen?"

„Dan kan immers ook nog niet, domme kerel! Reken maar na."

„Maar als ze dan toch met de telegraaf moet komen, luitenant?"

„Je bazelt! Je bent een ongelukskraai! Hou je mond maar!"

Het verdere van den dag en ook de nacht gingen voorbij; buiten stormde en regende 't maar immer voort. De luitenant ging droog naar de manége en kwam druipnat weer thuis. Bij 't koffiedrinken was hij niet zeer spraakzaam, en gedurende 't diner stilzwijgender dan ooit. Hij begon zich in ernst ongerust te maken. Na 't diner begaf hij zich naar zijne kamer om zijne siesta te houden, of om over dienstzaken na te denken, zooals hij 't bij voorkeur noemde.

Thans was dit evenwel 't geval niet, hij dacht aan de bestelde pantalon; ze kon reeds aangekomen zijn en kwam ze met deze post niet, dan was 't mis, want de eerstvolgende kwam eerst tegen tien uur aan; hij zou dan in de onaangename noodzakelijkheid zijn, aan de dames de reden te moeten mededeelen, waarom hij dien avond niet naar 't bal kon gaan. De oppasser had voor de deur post gevat om naar den besteller uit te zien en 't met zooveel ongeduld verbeide pakket zoo spoedig mogelijk in ontvangst te nemen.

Eindelijk meent de luitenant iets te hooren.... ha, komt daar niet iemand de trap op?.... heel zacht.... schuifelend.... zijn oppasser kon 't niet zijn, die stapte vrij wat harder met zijne dubbel gezoolde laarzen.... en toch.... men nadert.... er wordt aan de deur geklopt.

Binnen!" roept de luitenant.

De deur ging open en in de opening vertoonde zich het vuurroode gezicht van zijn oppasser.

„Wat moet je nu, stomme tweepooter? Waarom klop je?"

In plaats van te antwoorden schoof deze een in gewast linnen gewikkeld pak naar binnen. De luitenant zette groote

oogen op, terwijl zijn oppasser hem gemoedelijk bleef aanstaren.

„Dat is ze, luitenant!"

„Waarom blijf je toch daar buiten staan? Kom gauw naar binnen, maar eerst moet ik eens zien of 't terrein wel veilig is; die schoonmama's hebben graag overal den neus in."

Na zich hiervan overtuigd te hebben legde hij 't pakket op tafel, wreef zich vergenoegd de handen, sneed het touwtje door, maakte 't open en bracht het met zooveel spanning verwachte kleedingstuk te voorschijn.

„Nu zullen we 'm eens even aanpassen, ik heb nog juist den tijd, want over een kwartier moet ik weer naar de manége."

Welk een teleurstelling! De pantalon bleek te lang en zelfs veel te lang te zijn, want hoe hoog hij ze ook ophaalde, 't gebrek was niet te verhelpen.

„Dat is 't gevolg er van, wanneer iets overijld gedaan wordt: ze is meer dan een handbreed te lang. Wat nu gedaan?"

De oppasser liet 't hoofd op de borst zakken om beter over deze moeielijke kwestie te kunnen nadenken.

De luitenant was een man van zaken, vooral waar 't kleinigheden betrof: wat in huis kon gedaan worden behoefde niet buiten de deur te worden gebracht. Hij begaf zich naar het vertrek zijner echtgenoote, die hij wist op dat uur daar alleen aan te treffen.

„Lieve Lina!" zeide hij, haar naderend; toen deze evenwel het voorwerp zag, dat over zijn arm hing, keek zij hem met groote oogen aan.

„Ik heb die zoo even uit den Haag ontvangen," vervolgde hij, haar vriendelijk toeknikkend, „mijne andere kwam mij wat slecht voor, en daarom heb ik een nieuwe besteld."

„Wat heb ik daarmee te maken?" luidde het eenigszins spijtige antwoord, en na nog een donkeren blik op de inexpressibles verliet ze hare zitplaats en ging voor 't venster staan

Dit resultaat had haar gemaal niet verwacht; hij begon zich ongerust te maken; eene uitdrukking van verlegenheid vertoonde zich op zijn gelaat; toch kon hij zich zoo niet laten afschepen, want hij had immers nog niets gezegd wat hij verlangde.

„Ze is eene handbreedte te lang, en" liet hij er vleiend op volgen, „wanneer je nu zoo goed wil zijn...."

Eene eigenaardig trotsche uitdrukking vertoonde zich op het gelaat der jonge vrouw.

„Wanneer je nu zoo goed woudt zijn.... die.... eene handbreedte.... korter te maken.

De laatste woorden hadden al zachter en zachter geklonken, toen hij gaandeweg er de uitwerking van bespeurde. De jonge vrouw antwoordde niet, strak bleef ze op het tafelkleed staren alsof ze daarop hiëroglyphen ontraadselde; ten laatste werd 't haar te eng in de kamer, en ruischte zij met een onbeschrijfelijken blik op de treurig neerhangende inexpressibles statig het vertrek uit.

Beschaamd staarde hij zijne vrouw achterna en mompelde zuchtend: „anders is zij zoo vriendelijk en voorkomend.... zou ze 't kwalijk genomen hebben of is 't maar een kuur.... Ik zal maar naar hare mama gaan; oude dames zijn in den regel inschikkelijker."

Dit besluit gaf hem nieuwen moed, zijn gelaat helderde op, de linkerarm nam eene schier cokette pose aan en zijne lange beenen zetten zich met zekere sierlijkheid in beweging. Bij zijne schoonmama was de ontvangst echter nog minder vriendelijk. Nadat hij zijn verlangen had te kennen gegeven, sprong de barones van de sofa op, monsterde haar schoonzoon met minachtenden blik van 't hoofd tot de voeten, en 't was een lange weg, dien haar kleine oogjes daartoe moesten afleggen, en ruischte vervolgens evenals hare dochter, en zoo mogelijk nog statiger, de kamer uit.

De jonkheer schudde verwonderd het slechts karig begroeide hoofd, doch zich herstellend verliet hij 't vertrek en riep zijn factotum: „Als je niet zorgt, dat dit ding vóór den avond op de behoorlijke lengte is gebracht, laat ik je levend roosteren, begrepen?" Dit zeggend wierp hij hem de oorzaak van zooveel tegenspoed naar 't hoofd en begaf zich door den steeds neervallenden regen naar de manége.

„Zoo'n haast is er niet bij," mompelde de oppasser. „Eerst zal ik voor de paarden zorgen, dat gaat voor, daarna heb ik nog tijd genoeg voor dat karweitje." Hij hing de pantalon over de leuning van een stoel en begaf zich naar zijne viervoeters.

Mevrouw v. Baf was eene allerbeste vrouw, al stelde ze zich

ook nu en dan een beetje eigenzinnig aan; nauwelijks had haar echtgenoot zich verwijderd of haar goed hart kwam boven en had ze er spijt van, hem zoo bits behandeld te hebben; hij had 't haar immers zoo lief, zoo vriendelijk gevraagd, en 't was bovendien een bewijs van vertrouwen, dat hij zich tot haar had gewend; dien geringen dienst mocht hij haar toch wel vragen, en ze had geweigerd, hoe onvriendelijk van haar.

„Maar ik zal mijne fout weer goed maken; wat zal hij wel zeggen, als hij bespeurt. dat ik 't gedurende zijne afwezigheid toch gedaan heb?"

In minder dan dan tien minuten was de pantalon een handbreed verkort en op nieuw gezoomd, de beste kleermaker had 't haar niet kunnen verbeteren. Zij hing het kleedingstuk weder over de leuning van den stoel en innig tevreden over hetgeen zij gedaan had, begaf zij zich weder naar hare kamer.

Zoo slecht als waarvoor de menschen haar hielden, was de schoonmama ook niet. In tegenwoordigheid van anderen was ze wel wat trotsch doch in den grond was ze een zeer goedhartig wezen. Nog niet lang had haar schoonzoon haar verlaten of ze riep uit: „Maar lieve hemel! wat beteekent 't ook eigenlijk? Waarom zou ik hem dat genoegen niet doen. 't Is toch ook om mij te pleizieren, dat hij naar 't bal gaat! En nu heb ik hem zoo onheusch behandeld! Maar ik zal 't weer goed maken, als hij thuis komt zal hij te vreden zijn en dan ben ik 't ook.

Weinige oogenblikken later was de pantalon op uieuw een handbreed verkort en hing weder op haar vorige plaats over de leuning van den stoel.

De oppasser kwam van zijne viervoeters terug, nam het kleedingstuk van den stoel, hield 't in de hoogte en mompelde: „Zoo erg lang komt-ie me toch niet voor, maar daar kan een mensch zich in vergissen; daar ik zelf een beetje kleermaker ben zal ik dit zaakje eens spoedig opknappen." En 't duurde niet lang of de pantalon, nogmaals een handbreed korter, hing weder over den stoel.

„Wel?" vroeg de luitenant, toen hij bij zijne thuiskomst de pantalon nog steeds over den stoel zag hangen.

„Alles in orde, luitenant!" antwoordde de oppasser hem onnoozel lachend aanziend.

De dames hadden hem ook hooren thuiskomen, beiden brandden van nieuwsgierigheid, beiden wilden zij haar aandeel hebben in de vreugde, welke zij hem hadden bereid, en wachtten achter verschillende deuren en luisterden achter verschillende sleutelgaten tot het gewichtige oogenblik was aangebroken. Te vroeg wilden zij niet binnentreden, dit verbood de welvoegelijkheid. Uit het gesprek met den oppasser konden ze trouwens den loop der zaak volgen.... ziezoo.... nu is 't oogenblik daar.... hij heeft daar juist een kreet geuit van vreugde en.... van verbazing.

Op hetzelfde oogenblik traden de twee dames door verschillende deuren haastig het vertrek binnen, doch bleven als aan den grond genageld staan. En daartoe bestond thans alle reden, want wat ze zagen was niet hetgeen ze zich hadden voorgesteld. Voor den spiegel stond de echtgenoot en schoonzoon en stak beurtelings een zijner beenen vooruit, als kon hij maar niet gelooven, dat hetgeen hij zag, werkelijkheid was.

De oppasser stond een paar passen achter hem met de handen als tot een stil gebed saamgevouwen, en zette daarbij een gezicht dat men zich bezwaarlijk onnoozeler en wanhopiger kan voorstellen. De dames zagen er trouwens ook niet zeer opgewekt uit.

Eindelijk verbrak de luitenant het stilzwijgen, hij stiet eene woeste verwensching uit, welke allerminst voor damesooren geschikt was. Allen schrikten, ze hadden 't zoo goed gemeend en nu viel de zaak zoo verkeerd uit. De schuchtere bekentenissen harer schuld volgden elkander op, want toen de eene begonnen was, wilde de andere niet uitblijven.

In de eerste plaats trad de jonge vrouw naar voren, nam zijn hand in de hare en zeide met 't aanminnigst glimlachje: „Och Emile, ik was misschien een beetje opgewonden en heb er daardoor te veel afgenomen."

Verbaasd zag haar eehtgenoot haar aan: „Dus toch?"

„Neen, neen!" mengde thans de schoonmama zich in 't gesprek: „Lina wil de schuld op zich nemen, doch dit laat ik niet toe; ik ben de oorzaak er van; ik wilde mijne weigering weer goed maken en heb er misschien wat veel afgenomen."

De echtgenoot keek nu eens zijne vrouw dan weder zijne schoonmama aan, zonder nog 't fijne van de zaak te begrijpen; den oppasser was

't voorbehouden, licht in deze duisternis te ontsteken en dadelijk den spijker op den kop te slaan.

„Wel! dan is de zaak zoo duidelijk als een klontje, want ik heb er ook nog een stuk afgenomen, dus moet-ie wel te kort zijn."

Thans was de zaak opgehelderd; de luitenant vatte haar van de komische zijde op door te zeggen:

„Ik heb nu veel van een Tyroler, op de lange kousen en den doedelzak na."

Hij omhelsde zijne vrouw en daarna ook zijne schoonmama; tot den oppasser zeide hij: „Je bent een ferme vent en je hebt je even goed gehouden als de dames."

Van naar 't bal gaan kwam natuurlijk niets; zelfs was de luitenant genoodzaakt zich eenige dagen ziek te houden om eene geldige reden voor zijn wegblijven te hebben; de ware reden daarvan kon hij toch moeilijk bekend maken, en wellicht zouden de dames ook wel iets daartegen hebben gehad.

DE FREYCINET

Minister van Oorlog in Frankrijk.

DE FREYCINET.

Minister van Oorlog in Frankrijk.

Met Portret.

Wat in Frankrijk nu plaats vindt: een burger aan het hoofd van het Departement van Oorlog, is ook eens in ons land gebeurd, toen een advokaat uit Dordrecht, Mr. Lotsy, het Ministerie van Marine beheerde, en de schout-bij-nachts en kapiteins ter zee een wetgeleerde als hun chef erkenden. En vreemd moge het schijnen, doch de geschiedenis van den dag leert het: nooit is alles in het Fransche leger zoo geregeld gegaan en zijn de hoofden der leger-afdeelingen zoo ingenomen geweest met hun chef, als met dezen burger, wiens groot tenue uit een zwarten rok en hoogen hoed bestaat.

Na het woelig en onbesuisd beheer van den „brave général", den vermakelijken Boulanger, was het optreden van den burger-minister De Freycinet een ware verademing in Frankrijk. Doch de lof en ingenomenheid van het leger alléén scheen hem niet voldoende. Ook in den hoogsten letterkundigen kring van Frankrijk, de „Académie", verlangde De Freycinet's eerzucht een zetel.

Er werd ditmaal een ongewone wedstrijd om den opengevallen „fauteuil" gehouden. Zelfs Zola, de groote apostel van het naturalisme, had het ondanks zijne hooggeroemde onafhankelijkheid en zijn weerzin om den rug te krommen, niet beneden zich geacht, den 39 „onsterfelijken" nederig steun en stem te gaan vragen.

De „heeren" hadden den sollicitant Zola eenige hoop gegeven, maar ten slotte bleek de beroemde schrijver slechts 2 stemmen te hebben veroverd.

Daudet heeft eens in een zijner romans een allerondeugendste beschrijving gegeven van zulk eene rondreis, die een candidaat in de groote Fransche wereldstad naar al de leden der Academie ondernam. Ieder der onsterfelijken gaf den candidaat een fluweel handje, verzekerde hem, zijne belangen te zullen behartigen, maar dacht geen oogenblik meer aan den candidaat als de deur achter hem gesloten werd.

De verkiezing van den Minister De Freycinet tot lid der Fransche Academie heeft echter eene beteekenis. Langen tijd was de Académie bijna geheel Orleanistisch en nooit werd er de Republiek met een goed oog aangezien. Nu echter heeft het hooge letterkundige lichaam iemand tot lid gekozen, die zich op het gebied der letteren nooit heeft onderscheiden, maar wiens eenige aanspraak is de hooge plaats, welke hij in de Republiek bekleedt. De Freycinet koestert ongetwijfeld groote eerzuchtige plannen voor de toekomst.

„De Académie Française" is niet alleen eene verzamelplaats van de voornaamste beoefenaars van wetenschap en kunst, maar een Salon van merkwaardige personen. Dit Salon heeft nu den republikein De Freycinet gekozen, met voorbijgang zelfs van den beroemden Zola, en daardoor is aan het licht gekomen, dat de leden die in hunne vergadering het Orleanistisch gezag wilden behouden, de minderheid uitmaken.

De vroolijke Franschen stelden onmiddellijk den Minister De Freycinet op een spotprent voor, op het marmeren paard van Jeanne d'Arc de Académie binnengedragen door vier soldaten, die als leden der Académie gekleed zijn, doch met een sjako op het het hoofd. De Freycinet zal echter al die grappenmakers uitlachen, en weldra zegepralend de groote deur van het „Institut" binnenstappen.

NEEN!

DOOR

F. W. J. TETHOF.

„Hoe heerlijk dat mijne verwachting niet teleurgesteld is! Nietwaar, moederlief? Nu zal u eens zien, hoe 'k mijn best voor u zal doen!"

De vriendelijke oogen der oude vrouw straalden van vreugde, toen zij de hartelijke omhelzing harer dochter beantwoordde. Zij zou zoo dankbaar zijn, als het hare lieve Anne eindelijk gelukken mocht, den lang gezochten arbeid te vinden. Zij hoopte zoo vurig, dat die arbeid eene kleine tegemoetkoming in de drukkende huishoudelijke omstandigheden zou brengen. Haar weduwenpensioen was slechts gering en de ontberingen begonnen haar op het einde van haar levenspad zoo zwaar te vallen. Zoo lang zij gezond was gebleven, kon 't nog gaan, maar nu zij oud en sukkelend werd, waren de bescheidene middelen niet meer toereikend.

Bloedverwanten of bescherming hadden zij niet. Reeds verscheidene malen had Anne het plan geopperd om eene betrekking te zoeken en daardoor misschien gemakkelijker in de behoeften harer moeder te voorzien. Krachtig had de goede ziel zich echter steeds hiertegen gekant. Zoolang ze nog leefde, wilde zij samen zijn met haar kind.

Er moest echter raad worden geschaft. Na lang overleg had

Anne eene advertentie geplaatst, waarin zij om vertaalwerk vroeg. Moeder en dochter begonnen reeds alle hoop te verliezen, toen de post eindelijk den lang gewenschten brief en daarmede zonneschijn in de eenvoudige woning bracht.

Hoewel het welslagen nog geenszins als zeker kon beschouwd worden, wilden zij geen van beiden de eerste zijn, die de hoopvolle stemming van het oogenblik door bangen twijfel zou verstoren. Door de zelfde liefdevolle beweegreden gedreven, hielden beiden hunne geheimste gedachten zorgvuldig verborgen.

Met de handen in den schoot gevouwen, zag de moeder hoe Anna's ranke gestalte zich in zenuwachtige haast door de kamer bewoog. Eindelijk was ze gereed om uit te gaan.

„Nog één kus! Dag moeke, dag!" Zij ging.

„God moge haar helpen," dacht de moeder, toen zij haar door het venster nog een kushand toewierp.

Op straat kreeg Anne langzamerhand hare kalmte terug. „Waarom zou ze niet slagen?" Zij had zich stellig voorgenomen, hoe groot het werk ook wezen mocht, het moedig te aanvaarden en haar best te doen, zooveel als in haar vermogen was.

't Kwam haar voor als scheen de zon schooner dan ooit. In hare gedachten zag zij zich reeds aan den arbeid. Zij zou werken, werken!

Tusschen 10 en 12 uur stond er in 't briefje. Zij keek naar de torenklok en versnelde haren gang.

In het voorbijgaan wierp zij eenen vluchtigen blik door de ramen van eenen fruithandelaar naar eenige korfjes met prachtige druiven. Als alles goed afloopt, zal ik een pondje voor moeke meênemen. Ze houdt er zoo dol van.

Nog een eindje en zij had haar doel bereikt.

Hier was 't. Wat eene smalle sombere straat. Zij was er geen tweemaal in haar leven doorgekomen. Zij had een afkeer van die stille straten met hunne hooge huizen, waar men verschrikt van het geluid zijner eigene voetstappen.

Zij zocht naar het huisnummer; 't was bijna aan 't eind.

Na eene korte aarzeling schelde zij aan.

Eene slordig gekleede vrouw, die het midden hield tusschen eene dienstmaagd en eene werkster, opende. Met eene norsche uit-

drukking verwees zij haar naar eene deur in de gang, waarop „kantoor" te lezen stond.

Niet zonder aandoening klopte zij.

De kamer die zij binnentrad was klein en donker. Bij een der ramen, dat hoog was opgeschoven, stond een tafel waaraan een jongmensch zat te schrijven.

Op zijn verzoek nam zij plaats en wachtte.

De wand bij de tafel was bijna geheel bedekt met eene erg verwaarloosde wapentropee. Daaronder waren een aantal photographieën met punaises en spelden aan den muur gestoken. De onderwerpen waren van dien aard, dat zij reeds bij den eersten aanblik, het hoofd verlegen ter zijde wendde.

Het jonge mensch, dat blijkbaar geene geschikte aanleiding kon vinden, om een gesprek aan te knoopen, begon met een pennemes zijne nagels eene zekere bewerking te doen ondergaan, welke ongepaste bezigheid hij nu en dan afbrak om een loerenden blik op het meisje voor hem te slaan.

Zijne houding hinderde Anne. Hare oogen dwaalden van de berookte zoldering naar den anderen wand, waar eene menigte aankondigingen van fransche en duitsche werken waren aangeplakt. De gewaagde kleurige vignetten en vreemde, sterk sprekende titels, gaven haar geen hoogen dunk van die boeken. Dergelijke werken! Zij herinnerde zich de woorden van haren overleden vader: „Indien ge leest, Anna, laten 't dan altijd boeken zijn, die gij uwe moeder zoudt durven voorlezen!" Zij had zich daar altijd aangehouden. Goede boeken zijn eene behoefte, zij steunen, leeren en verheffen!

't Was haar eene verlichting toen zij eindelijk kon binnentreden.

Bij den eersten aanblik maakte het vertrek, waarin zij nu kwam, eenen allerzonderlingsten indruk op haar. 't Scheen haar toe, als had de bewoner in eene vlaag van woede alles door elkaar geworpen. Er was geen plekje op tafels, kasten of stoelen of er lagen stapels boeken en papieren. Geen zweem van orde. 't Was een chaos. In een der hoeken stond eene bijna levensgroote bronzen „bacchante", die in eene uittartende houding eene tamboerijn boven het hoofd hield. Het fijn gemodelleerde kopje was

half bedekt door eén grijzen flaphoed, die er bij gebrek aan een kapstok scheen opgehangen. In den anderen hoek grijnsde een skelet, de voeten bedolven onder eenen stapel nieuwsbladen en boeken.

Aan een groot cylinderbureau met tallooze laadjes en deurtjes, zat een klein mannetje, met een gouden bril op de punt van den neus geschoven. Hij knikte haar, zonder op te staan toe en wees op een stoel.

„Zoo, zoo! Heeft u die annonce geplaatst? Heeft u al meer vertaald?"

Zij antwoordde ontkennend.

„Niet? Enfin. Ik heb werk voor u, veel werk. Hij stond blijkbaar moeielijk op en gaf haar in 't voorbij gaan een tikje op de wang.

Zijne vrijpostige handeling ontstemde haar, maar zij bedwong zich. Zij moest dulden.

Hij zocht eene poos onder de boeken op de tafel achter haar en trad toen met een drietal boekjes, die hij met de hand afklopte, op haar toe.

„Beproef eens wat u er van maken kan."

Zij beschouwde de titels. De hoopvolle glimlach verdween van haar gelaat en maakte plaats voor eene stroeve uitdrukking, die hare lieve trekken ontsierde. Zij werd zeer bleek. Hare handen sidderden toen zij het boekje opensloeg en er even opmerkzaam in bladerde.

Groote God! Durfde men haar zoo iets aanbieden? Een blik op de tusschen den tekst gedrukte figuren dreef haar tranen van spijt en schaamte in de oogen.

„Dit kàn ik niet vertalen, mijnheer. Ik dank U." Zij stond op. Hare knieën knikten.

De kleine man drukte zijne dikke handen, waaraan onderscheidene ringen schitterden, in verbazing tegen elkander.

„Wat is dat nu? Kom, wees niet dwaas! Neem ze maar meê en hoe spoediger hoe liever."

Zij schudde beslist het hoofd.

Hij trad eene schrede op haar toe en vatte haar overredend bij den arm.

„Niemand weet immers wie 't vertaald heeft!" Hij grinnikte vergenoegd.

Langzaam legde Anne de boekjes op de tafel, zij scheen over niets na te denken.

Hare moeder, hunne zorg, dat alles kwam haar in de gedachte.

„Heeft u niets anders voor mij?" Zij sprak nauw hoorbaar. Zij besefte dat zij zich vernederde, maar zij deed 't voor hare moeder.

Hij schudde driftig van neen.

Zij boog even en ging naar de deur.

De oude trad haar in den weg en schoof haar de boekjes onder den arm.

Haar oog schoot een bliksem.

„Neen!" zei ze kortaf. „Liever geen werk, dan zùlk werk!"

Hij haalde de schouders op en mompelde iets in zijnen baard.

Met opgeheven hoofd ging Anne de kamer uit, de lippen vast op elkander geklemd.

Er sprak zooveel verachting uit hare van tranen glinsterende oogen, dat het jongemensch haar verwonderd bleef aanstaren en vergat de deur achter haar te sluiten.

Zoo snel als zij kon, ging zij huiswaarts. Hoe dichter zij hare woning naderde, hoe zwaarder het haar viel om hare tranen te weerhouden.

Voor de eenvoudige koffietafel zat de moeder en wachtte.

't Ontstelde gelaat van haar lieveling zeide haar genoeg. Innig bedroefd hoorde zij 't verhaal van Anne's wedervaren aan. Toch doortrilde haar een dankbaar gevoel, toen zij het betraande gelaat van het meisje in hare handen nam en een langen kus op het blanke voorhoofd drukte.

JONAS DUGGE.

Vrij naar het Zweedsch van A. Blanche.

DOOR

J. W. VAN VOOREN.

I.

„Willen is kunnen!" Het beste bewijs voor de waarheid van dit oude spreekwoord is de merkwaardige geschiedenis van Jonas Dugge.

Jonas Dugge was de zoon van een vermogend koopman te Gothenburg, die aan het hoofd van niet minder dan zeven voorname handels-etablissementen stond. Jonas nam er behoorlijk nota van en was gewoon te zeggen:

„Mijne rekening met de godin Fortuna staat uitmuntend, ze is door mijn vader voortreffelijk geregeld."

In overeenstemming met deze opvatting leidde de jongeling eene verkwistende levenswijze.

Gedurende het eerste jaar van zijn verblijf aan de Hoogeschool te Upsala leefde hij als een groot heer; hij was vermaard door zijne diners en soupers, door de bereidwiligheid, waarmede hij geld leende aan ieder, die er maar om vroeg, door zijne voortdurende afwezigheid van de colleges en de groote nauwgezetheid, waarmede hij manége en schermzaal bezocht. 't Mocht een wonder

heeten als men een boek op zijne tafel zag; doch hij bezat daarentegen een prachtig rijpaard, hetgeen iets ongehoords en eene ongekende weelde in de studentenwereld was.

Op zekeren dag werd onze jeugdige vriend met een vijf of zestal zijner kameraden opgeroepen om een examen in elementaire mathesis af te leggen. 't Was een van die voorloopige examens, waarvan men niet met zekerheid kan zeggen, of zij meer het voordeel der professoren dan het belang der studenten ten doel hebben. De uitslag was dan ook zooals 't behoorde: alle examinandi werden tot een d a c a p o verwezen, alle, met uitzondering van Dugge, die zonder nu juist meer gestudeerd te hebben dan een der anderen, door gezond verstand aanvulde, wat hem aan kennis ontbrak.

Een half uur na afloop van het examen, waarvan de uitslag aan Dugge nog onbekend was, stond hij op en vroeg vergunning zich te mogen verwijderen.

„Ik heb mijn paard buiten laten staan," zeide hij, „en ben bang, dat 't dier zich buiten mij verveelt en allerlei capriolen maakt, terwijl ik hier naar 't oplossen van raadsels zit te kijken."

„Uw paard!" riep de professor in de uiterste verbazing, „de satan zal 't zeker zijn."

„Pardon, professor, het is een p u r s a n g van het Strönholm ras.

„Goed, goed; mijnheer kan heengaan, wijl hij geslaagd is."

Zonder eenige verwondering te doen blijken, groette Dugge den professor en verwijderde zich. Toen hij gereed stond om zich in het zadel te werpen, bemerkte hij, dat de professor hem achter de venstergordijnen begluurde. Dit deed eensklaps het denkbeeld bij hem opkomen, den professor het talent van zijn p u r s a n g te doen zien; hij liet dezen cirkels, vierkanten, driehoeken, tot zelfs de meest ingewikkelde kromme lijnen uit de laatste hoofdstukken van Euclides beschrijven; dit alles droeg voor een student in de elementaire mathesis in hooge mate de bewondering des professors weg.

Dugge bevond zich bijna twee jaren aan de Hoogeschool, toen hij zijn vader verloor; tot groote verwondering van iedereen bleek deze niets anders dan schulden na te laten.

Ter eere van Dugge moet gezegd worden, dat de dood zijns vaders hem zeer bedroefde, terwijl het verlies van het onmetelijk

fortuin, waarop hij meende te kunnen rekenen, hem vrij koel liet.

„Van de geheele prachtige vloot," zeide de jonkman op kalmen toon, „is mij zelfs geen roeibootje overgebleven. Welnu, zooveel te beter. Wie alle gunsten der fortuin te gelijk wil bezitten, moet er zich voor wachten, haar eene kleinigheid op afkorting te vragen. Ik heb bovendien genoeg van de wereld gezien en voldoende ervaring opgedaan om mij zoo heel gemakkelijk niet bij den neus te laten nemen."

Sedert dat oogenblik werd Dugge bijna niet meer gezien, noch te voet, noch te paard; doch zes maanden later promoveerde hij in de rechten, en wel zoo schitterend als in jaren niet was gebeurd. Met buitengewone belangstelling werd deze gebeurtenis door professoren en medestudenten begroet, want allen waren hem even genegen.

Zonder juist een schoon jonkman genoemd te kunnen worden, had hij iets in zijn gelaat, dat iedereen voor hem innam. Zijne gestalte was lang en schraal, doch goed geëvenredigd; hij was vlug en gespierd en kon zich, wat lichaamsoefeningen betrof, met iedereen meten; volgens het oordeel van het schoone geslacht bezaten zijne groote, donkere oogen iets onweerstaanbaar aantrekkelijks. Toen zijne studiën voltooid waren keerde hij naar Stockholm terug.

„Welke carrière denk je te kiezen?" vroeg hem een vriend.

„In de eerste plaats," antwoordde Dugge,, „zal ik het eerste meisje trouwen, dat mij bevalt."

Zijn vriend maakte een gebaar van verwondering.

„En vervolgens?"

„Vervolgens zal ik raadsheer bij het Hof van Appel worden.... als ten minste de rechtvaardigheid nog in den tempel der godin Justitia zetelt, waaraan ik vermeen, dat 't wel geoorloofd is te mogen twijfelen. In geen geval zal ik mij met eene ondergeschikte betrekking tevreden stellen."

„Veel succes dan!" antwoordde zijn vriend en drukte hem de hand.

II.

Eenige maanden verliepen, waarin men niets bijzonders van Jonas Dugge vernam; doch plotseling viel er iets voor, dat de algemeene aandacht op hem vestigde en zijn naam op ieders lippen bracht.

Op zekeren morgen begaf Dugge zich als naar gewoonte naar het ministerie van justitie, waarbij hij eene betrekking bekleedde, toen hij bij het omslaan van den hoek eener straat eensklaps eene jonge dame zag naderen, die naar haar smaakvolle kleeding en beschaafd uiterlijk te oordeelen tot de beste kringen moest behooren. Zij was zoo schoon, dat hij er als 't ware door verblind en onwillekeurig tot stilstaan gedwongen werd; onbeweeglijk en als aan den grond geworteld bleef hij haar aanstaren.

Doch spoedig kwam hij weder tot bezinning en begon hij de jonge dame te volgen, die, zonder iets daarvan te bespeuren, bedaard haren weg vervolgde. Dugge maakte daarbij de opmerking, dat zij bij de overige bevalligheden van haar persoon eene ware Juno-gestalte bezat.

„Pardon, mejuffrouw!" zeide de jonkman, toen hij haar had ingehaald. „Mijn naam is Jonas Dugge, ik ben werkzaam bij het ministerie van justitie. Geruimen tijd geleden heb ik het plan gevormd, met de eerste jonge dame te trouwen, die mij bevalt. Het is de eerste maal, dat ik u zie, mejuffrouw, maar ik bemin u en mijn plan moet volvoerd, mijn noodlot vervuld worden. Ge wilt mij dus wel toestaan ernstig met u spreken..."

„Mijnheer," viel hem de jonge dame in de rede, terwijl zij beurtelings bloosde en verbleekte, „deze manier om mij in 't midden der straat staande te houden... Ik ken u niet; verlaat mij dus, ik verzoek 't u."

Zij maakte eene beweging om zich te verwijderen, doch de jonkman trad haar in den weg om zulks te verhinderen, zonder daarbij evenwel den haar verschuldigden eerbied uit het oog te verliezen.

„Laat mij in 's hemels naam toch gaan..." vervolgde zij, terwijl een nog levendiger rood hare wangen kleurde, wat haar in zijne

oogen nog bekoorlijker deed schijnen. „Ik begrijp niet hoe ge kunt..."

„Getroffen... bekoord... betooverd... verliefd geworden zijn? Alles tegelijk. Ach, mejuffrouw! ge zoudt mij begrijpen, wanneer ge mijn karakter kendet en u zelve naar waarde wist te schatten."

„Voor de laatste maal, mijnheer, laat mij gaan. Ge kunt toch wel zien dat..."

„Dat ik eene bekoorlijke jonge dame van fatsoenlijken huize voor mij heb! Natuurlijk! Als dat niet het geval was, zoude ik een afstand van minstens honderd schreden tusschen u en mij gelaten hebben. Ik ken noch uw naam, noch uwe positie, doch ik ben er zeker van dat ge ongehuwd zijt. En al ware dit ook niet het geval, dan zou 't mij nog weinig kunnen schelen: eene eenvoudige echtscheiding zou de zaak in orde brengen, want ge zult mij toebehooren of niemand!"

Het was de redeneering van een dwaas... Zoo spreken krankzinnigen, rijp voor het dwangbuis...

De jonge dame antwoordde niet meer; van een duw, die hem door een haastig voorbijganger werd toegebracht en hem eenigzins van haar verwijderde, maakte zij gebruik om haren weg te vervolgen. Zij verhaastte hare schreden en hield niet op, noch wendde het hoofd om voor zij de deur van een aanzienlijk gebouw in de Koninginnestraat had bereikt. Dugge was haar gevolgd.

„Maar, mijnheer," zeide het meisje op eenigzins angstigen toon, toen ze haren vervolger vlak naast zich bespeurde, „gij zult mij toch, hoop ik, niet verder volgen?"

„Waarom niet, mejuffrouw? Zou ik u aan de deur verlaten na alles wat ik u heb gezegd? Dat zoude eene onvergeeflijke onbeleefdheid mijnerzijds zijn. Ik veronderstel, dat ge nog vader of moeder hebt; beiden wellicht... Welnu! ik zal bij hen vervolgen, wat ik bij u begonnen ben, en de hemel zal het overige doen."

Het meisje wist niet wat ze van dit alles denken moest. Meer dood dan levend besteeg zij de trap, welke naar de eerste verdieping voerde, daar opende zij driftig eene deur en verdween uit zijne oogen. Dugge, die als 't ware met een tooverdraad aan haar verbonden was, volgde haar op den voet, na nog terloops een blik op de koperen naamplaat geslagen te hebben, waarop in groote,

sierlijke letters de woorden: „E. Malmström, mijnbezitter" te lezen stonden.

Op hetzelfde oogenblik, dat de jonkman den voet in het salon zette, zag hij zijne schuchtere Daphne zich in de armen van een oud heer en eene bejaarde dame werpen, terwijl ze een angstigen blik op den halstarrigen Apollo wierp.

„Duizend duivels! Wat moet dit beteekenen!" schreeuwde de oude heer, terwijl hij den ongenooden gast bij den kraag greep.

„Is mijnheer de vader der jonge dame?" vroeg Dugge met kalme stem, terwijl hij, zonder eenig geweld te gebruiken, zich van de greep van den ouden heer bevrijdde.

„Ja, ik heb die eer, maar...."

„Is mevrouw de moeder der jonge dame?" vroeg hij op denzelfden onverstoorbaren kalmen toon, terwijl hij zich naar de bejaarde dame wendde.

„Duizend...."

„Ik heet Jonas Dugge," viel hem de jonkman in de rede, „werkzaam bij het ministerie van justitie, en 't is mijn voornemen...."

„Dugge!...." viel de oude heer hem op zijne beurt in de rede en op een toon alsof die naam eene onaangename herinnering bij hem opwekte.

En den jonkman weder aangrijpend, voerde hij hem op barschen toon tegemoet:

„Hoe hebt ge 't durven wagen, mijne dochter tot in het huis harer ouders te vervolgen?"

„De liefde, mijnheer de mijnbezitter, de liefde is er oorzaak van en de liefde, welke niet alles durft trotseeren, kan geene liefde genoemd worden. Ik bemin uwe dochter, mijnheer en mevrouw, en ben hier gekomen om u hare hand te vragen."

„Ge zijt krankzinnig!"

„Zie mij toch zoo woest niet aan, mijnheer, en sper uw mond zoo verschrikkelijk niet open!.... Al heet ik Jonas, zoo ben ik toch volstrekt niet van plan, mij te laten inslikken."

„Jonas Dugge!...." herhaalde de mijnbezitter. „Ge hebt Dugge gezegd, als ik mij niet vergis. Is mijnheer bij geval familie van een zekeren Jonas Dugge, die...."

„Die koopman te Gothenburg was, waar hij achttien maanden

geleden is overleden," haastte zich de jonkman aan te vullen, in de meening, in den heer Malmström een oud vriend zijns vaders te ontmoeten. Ik ben de zoon van dien Dugge...."

„Zoo! Waarlijk?" zeide de oude heer op sarcastischen toon, terwijl hij de handen in de zijden plaatste, en het hoofd heen en weder bewoog. „Gij zijt de zoon van dien schavuit, die mij voor meer dan vijf en twintig duizend kronen heeft bestolen!"

„Dat verheugt mij zeer!"

„Hoe! Verheugt u dat?"

„Ongetwijfeld; omdat ik nu in de gelegenheid ben u het geleden verlies te vergoeden."

„Vergoeden? En op welke manier?"

„Niet in geld, mijnheer, maar in natura; dat wil zeggen, door uwe dochter gelukkig te maken, en dit zal voor de ouders eene onuitputtelijke bron van vreugde en een troost in hun ouderdom zijn."

Dat ging te ver, de mijnbezitter kon zich niet langer bedwingen, hij begon schaterend te lachen, en wijl het lachen aanstekelijk is, helderden ook de gezichten zijner vrouw en dochter op en stemden deze, hoewel minder luidruchtig, met hem in.

„Eigenaardige manier om de schulden zijns vaders te betalen!" barstte de oude heer uit, zoodra hij weder tot spreken in staat was.

„Gave de hemel, dat ik op dezelfde wijze ook de overige schuldeischers kon voldoen!" zeide Dugge. „Maar daar valt niet aan te denken, natuurlijk niet. Laat ons nu echter tot onze eigen zaken terugkeeren, mijnheer. Ik machtig u, bij mijne superieuren zooveel inlichtingen in te winnen, als ge maar verkiest. Ik ben overtuigd, dat geen hunner den wissel zal protesteeren, dien ik op mijne toekomst trekken wil. Bovendien deel ik u nog mede, mijnheer, dat ik onherroepelijk besloten heb, mij tot raadsheer van het Hof van Appel te doen benoemen."

„Bewonderenswaardig!.... maar als dat zoo is, stel dan uw huwelijk tot zoo lang uit."

„Waarom? Ik verlang dat mijne echtgenoote gelijktijdig met mij de sporten mijner carrière zal opklimmen. Alleen door arbeid en opofferingen kan men bekwaam, nuttig, rechtvaardig en goed worden, en zich waardig maken om tot de hoogste maatschappelijke betrekkingen geroepen te worden. Komaan dus, mijnheer en mevrouw,

trachten wij de zaak zoo spoedig mogelijk tot een goed einde te brengen, hier onder ons.... staande, daar nog niemand mij verzocht heeft er bij te gaan zitten.

„Ge zijt een dwaashoofd, tegen wien 't moeilijk is zich in ernst boos te maken!" zeide de mijnbezitter, bij wien op dat oogenblik inderdaad geen spoor van drift meer te ontdekken was. „In alle andere omstandigheden zoude ik misschien uw voorstel in overweging hebben genomen.... maar mijne dochter is niet meer vrij. Acht dagen geleden hebben mijne vrouw en ik hare hand toegezegd aan den luitenant Von Aken, van de koninklijke garde.

Jonas Dugge wierp een snellen blik naar de hand zijner Daphne en bemerkte inderdaad den symbolischen ring aan haren vinger.

„Ha, ha, ha!" lachte de heer Malmström zegevierend, „ditmaal geloof ik den spijker op den kop geslagen te hebben."

„Niet alle spijkers dringen in het hout, al slaat men ze op den kop," antwoordde Dugge op den hem eigen kalmen toon „Zijne dochter aan een goeden luitenant uithuwelijken is even goed als zich zelven, vrouw en dochter met eene bajonet het hart doorboren, en dit zal ik nimmer gedoogen. Hetgeen ge mij hebt medegedeeld, mijnheer, kan mijne liefde niet bekoelen, nog minder haar uit mijn boezem rukken; integendeel, het zal mij nog meer aanvuren en mij alle krachten doen inspannen, want ik ben geboren om alle hinderpalen te overwinnen. Doch de tijd gaat inmiddels voorbij en ik heb vandaag nog heel wat spoedeischend werk bij het ministerie af te doen. Ik zal daarom de eer hebben morgen terug te keeren, en vertrouw, dat wij 't spoedig over die belangrijke zaak zullen eens worden tot tevredenheid van alle partijen."

Hij nam zijn hoed en maakte eene buiging:

„Tot wederziens, waarde schoonpapa!"

„Vaarwel, goedhartige dwaas!"

„Waarde schoonmama, tot wederziens!.... En ook u bekoorlijke jonkvrouw.... lacht ge?.... des te beter; ik zou liever mijn laatsten druppel bloed storten, dan tranen in die lieve oogen zien. Adieu, tot morgen."

Onze held daalde de trap af en was zoo tevreden en opgeruimd alsof alleen nog maar de bekendmaking aan zijn huwelijk ontbrak.

III.

Getrouw aan de gedane belofte keerde de jonkman den volgenden dag naar de familie Malmström terug.

„Er is niemand thuis," berichtte hem een bediende.

Dugge toonde niet de geringste teleurstelling; bedaard haalde hij zijne portefeuille uit den zak, nam er vijf visite-kaartjes uit en stelde deze aan den bediende ter hand; een voor den heer des huizes, een voor diens echtgenoote, het derde voor zijne beminde, een ander voor een nog schoolgaand twaalfjarig zoontje en het laatste voor het jongste dochtertje, dat nog in de luiers was.

Den daarop volgenden dag en nog vele verdere dagen kwam hij weder, doch steeds met hetzelfde ongunstige succes; nimmer verzuimde hij echter zijn vijftal visite-kaartjes achter te laten.

„Honderd kaartjes in minder dan eene maand!" dacht de jonkman lachend. „Niemand zal mij kunnen verwijten, mijn geluk op eene enkele kaart gezet te hebben!"

Dugge bepaalde er zich niet alleen toe, visite-kaartjes in de zijkamer zijner beminde achter te laten; elken dag, eenige oogenblikken voor het diner, ontving de familie Malmström (wij bedoelen de ouders en de jonge juffrouw) allerliefste brieven waarin hij zijn leedwezen uitdrukte, hen nooit thuis te treffen en welke voorts overvloeiden van betuigingen van toewijding en liefde. Meermalen haalde hij daarin de woorden van Jean Paul aan: „De verwijdering der lichamen brengt de zielen dichter tot elkander."

Overbodig is 't te zeggen, dat zijne brieven hem allen werden teruggezonden, voorzien van een of ander minder vleiend bijschrift van den mijnbezitter; doch daarin vond Jonas volstrekt geen aanleiding om er niet mede voort te gaan.

Toen hij bemerkte, dat de brieven met den poststempel Stockholm onvoorwaardelijk werden afgewezen kwam hij op het denkbeeld ze van Upsala, Sigtuna, Norrtelge en tal van andere plaatsen te doen afzenden, waardoor zijne liefdesverklaringen op honderd verschillende manieren gestempeld werden.

Een der aan de jonge dame gerichte brieven was o. a. van den volgenden laconischen inhoud:

„Aangebedene Teresa,

„Uw vader is de onbeleefdheid in persoon, daar gij echter „de beminnelijkheid zelve zijt, zal ik de volharding wezen.”

Bij gelegenheid van het kerstfeest zond ook Dugge kerstgeschenken aan de familie: brochures over de ijzerindustrie voor den vader, eene prachtuitgave van Mevrouw Sophie Cottin's romans voor de jonge juffrouw, trompetten en tollen voor den schoolknaap en een groen zijden kussen voor de wieg van het jongste dochtertje. Dat deze geschenken werden afgewezen, ligt voor de hand; Dugge zond ze een tweede maal en daar niemand ze wilde aannemen deed hij ze in de zijkamer ontpakken.

Dikwijls als Teresa aan den arm van haren gewonen verloofde, den luitenant Van Aken, hare woning verliet, naderde hen de buitengewone verloofde. Met welgekozen, minzame woorden bracht hij de jonge dame onder de aandacht, dat zij zich in het openbaar vertoonde met een man, die haar volstrekt niet voegde; en zich dan tot den luitenant wendend, beschuldigde hij dezen, de liefde van het meisje geweld aan te doen door haar te dwingen met een officier te huwen, wijl deze zeer goed weten kon dat dergelijke vereeniging haar noodlottig zoude zijn. Hij bezwoer hem daarom in naam der menschelijkheid en der eer, haar de vrijheid terug te geven, opdat zij ten spoedigste eene andere keuze voor hare toekomst zou kunnen doen.

Schuimbekkend van woede slingerde de luitenant den lastigen indringer de grofste beleedigingen en heftigste bedreigingen naar het hoofd.

In stede van zich daarover beleedigd te toonen, vond Dugge daarin een gereede aanleiding om te verklaren, dat in weerwil van de achting, welke hij den heeren officieren toedroeg, eene zekere ruwheid in taal en manieren bij hen niet te miskennen was, dat dit een onvermijdelijk gevolg was van de onvoldoende opleiding, welke hun op de militaire scholen te beurt viel, en van hun voortdurenden omgang met minder ontwikkelde, onbeschaafde menschen, zoowel in de kazerne als op het exercitieveld.

„Een gevolg daarvan is,” liet hij er dan op volgen, „dat de militairen eene hobbelijkheid ten toon spreiden, welke hun tot

eene tweede natuur is geworden, waartoe zij als 't ware door hun noodlot gedwongen worden; een gevolg daarvan is, dat zij in den huiselijken kring die betreurenswaardige gewoonte van vloeken, dien aanmatigenden toon, die vechtersmanieren overbrengen en vrouw en kinderen behandelen, zooals zij 't hunne recruten doen. Het is daarom mijne innige overtuiging dat de militairen zich zich nimmer buiten hunnen kring moesten begeven. Ge zult moeten toestemmen, dat de militairen, even nutteloos in tijd van vrede als nuttig in dien van oorlog, eigenlijk niet aan trouwen moesten denken, althans niet zoo lang zij actief dienen. Zijn ze eenmaal gepensioneerd, o, dan...."

Gedurende deze woordenwisseling stond de jonge dame met gebogen hoofd tusschen de twee mededingers en nam eene strikte onzijdigheid in acht; doch de onpartijdigheid, die in alle andere zaken eene deugd is, is zulks niet in de liefde.

IV.

't Is te Stockholm de gewoonte gedurende het winterseizoen vele bals bij inschrijving te geven; er vormen zich dan commissies om ze voor te bereiden en op de feestavonden de leiding op zich te nemen; dergelijke bals vinden steeds veel bijval.

Jonas Dugge was als onvermoeid danser en onderhoudend prater een onmisbaar lid van dergelijke commissies, en hoewel hij nimmer het presidentschap op zich nam, was toch het algemeen gevoelen, dat hij de ziel ervan was. De dames waren eenstemmig van oordeel, dat hij zijn wedergade niet had om de honneurs van een feest waar te nemen.

Toen mejuffrouw Teresa Malmström, vergezeld door hare moeder en den luitenant, op zekeren avond de voor een dezer feesten bestemde zaal binnentrad, bloosde zij bij het zien van haren stoutmoedigen vervolger.

In den maagdelijken blos van een onschuldig meisje is iets, dat aan den dageraad doet denken. Dugge, die in feestdos glimlachend

aan den ingang der groote zaal stond, begroette moeder en dochter met de grootste wellevendheid, bood haar elk een arm en geleidde haar naar hare plaatsen.

De jonge dame volgde den jonkman met den blik, toen deze zich verwijderde om zijne plaats aan den ingang weder in te nemen; niet zonder zeker verlangen dacht zij aan de meerdere of mindere waarschijnlijkheid door dat vriendelijke commissielid tot een dans uitgenoodigd te worden. Hoe vreemd 't ook schijnen moge, dit gebeurde niet. Gedurende het dansen zorgde de jonkman er voor, dat de jonge dame niet zitten bleef, eene der grootste rampen, welke eene danseres kunnen overkomen; doch hij deed geene enkele poging om een dans voor zich zelven te bekomen.

De jonge dame was hierover eenigzins geraakt, hoewel zij zich stellig had voorgenomen elke uitnoodiging van hem af te wijzen.

Het bal begon ten einde te loopen, toen Dugge Teresa naderde, eene buiging maakte en haar vriendelijk om den laatsten wals verzocht. Zij wilde kortaf weigeren en zou 't ook zeker gedaan hebben als 't een polka of mazurka gegolden had. Maar waarom gedurende een wals te blijven zitten en dan tot de weinige danseressen te bohooren, welke dien dans niet met den besten walser van het geheele gezelschap gedanst hadden? Zij nam de uitnoodiging aan: en ziedaar Teresa in de armen van Dugge en met hem op de tonen der opwekkende muziek in de balzaal rondzwevend.

De wals was geëindigd, Dugge geleidde zijne danseres naar het buffet en bood haar gebak en sorbet aan, tevens verzocht hij haar vooral voorzichtig te wezen en den ijskouden drank met kleine teugen te drinken.

„Zorg vooral voor uwe gezondheid, mejuffrouw, welke allen en vooral mij zeer ter harte gaat, hoewel het ongeluk wil, dat mijne gevoelens ten eenenmale miskend worden."

De jonge dame scheen door die inleiding eenigszins in verwarring gebracht, doch ontevreden was ze volstrekt niet.

„Ach, lieve hemel!" riep zij eensklaps, met de bedoeling om het gesprek eene andere wending te geven en bracht te gelijkertijd de handen naar het hoofd. „Mijn kapsel is losgeraakt!...."

„Wilt ge mij vergunnen, mejuffrouw, 't weder in orde te brengen?" vroeg Dugge.

En zonder het antwoord of liever de vraag af te wachten, welke hij in Teresa's verbaasde oogen las, hechtte de jonkman met inderdaad verwonderlijke handigheid en goeden smaak het bloemtakje vast, dat uit de dichte, donkere haren van het meisje dreigde te vallen. „Nu is 't weder in orde," zeide zij, „hartelijk bedankt; zie ik er zoo goed uit....?"

„Ik wil daarop niet bevestigend antwoorden."

„Waarom?...."

„Om niet hetzelfde te moeten zeggen, wat iedereen zegt.... A propos, mejuffrouw, ge vergeet uw sorbet, mag ik zoo vrij zijn...."

Op dat oogenblik naderde Von Aken, die gedurende het dansen in eene andere zaal had zitten kaartspelen.

Hij was allerslechtst gemutst, omdat hij verloren had; toen hij zijn onvoorzichtigen mededinger zijne verloofde iets zag presenteeren — het uitsluitend voorrecht van den aanstaanden echtgenoot, al is deze ook niet in staat eene vrouw te onderhouden — geraakte hij buiten zich zelven van woede. Hij voer zoo onbeschoft tegen Jonas Dugge uit, bezigde zulke onbetamelijke uitdrukkingen en gaf zooveel aanstoot, dat de president der feestcommissie op 't punt stond hem buiten de deur te doen zetten.

De jonge dame was zoo verontwaardigd over zijn gedrag, dat zij gedurende het overige van het feest geen woord meer tot hem sprak en zijn groet nauwelijks beantwoordde toen zij na den afloop scheidden.

De luitenant was half dol van jaloerschheid.

Eene overdreven jaloerschheid is steeds verkeerd, tenzij men de overtuiging heeft grenzenloos bemind te worden.

V.

Te gelijk met de eerste lentezonnestralen was de destijds beroemde zangeres Catalani te Stockholm gekomen. Terwijl mejuffrouw Malmström op zekeren avond met hare moeder en den

luitenant deze gebeurtenis bespraken, gaf zij haar verlangen te kennen, om het eerste concert der gevierde cantatrice in den koninklijken schouwburg bij te wonen.

Wijl dat concert reeds den volgenden avond zou plaats hebben, zond Von Aken zijn oppasser, de sterkste en kloekste soldaat van het geheele regiment, reeds vroeg in den morgen naar het plaatsbureau om vier plaatsen te bespreken.

Het bureau was reeds gevuld met allerlei slag van lieden, die zich verdrongen om het loket te bereiken; na een wezenlijk gevecht slaagde de soldaat er niettemin in, zijne vier kaartjes machtig te worden. Terwijl hij zegevierend naar de woning zijns meesters terugkeerde werd hij door een burger staande gehouden, die hem reeds sedert eenigen tijd gevolgd had; deze stelde hem voor, de kaartjes tegen het dubbele van den prijs van hem over te nemen. De oppasser, trouw soldaat als hij was, dacht slechts aan de ontvangen bevelen en weigerde kortaf; doch de ander bracht hem op overtuigenden toon onder het oog, dat zijn plicht niet medebracht voor de concertkaarten zijner superieuren te zorgen, dat zoo iets noch door het reglement van krijgstucht noch door de krijgswet was voorgeschreven, en dat hij, zonder in 't minst aan zijn plicht te kort te doen, zijne kaartjes gerust mocht overdoen aan iemand, die hem den dubbelen prijs er voor betalen wilde, zoodat de soldaat de winst zonder eenige gewetenswroeging in den zak mocht steken.

De soldaat stond de kaartjes af en stak de gemaakte winst op. Hij verklaarde zijnen meester, dat alle plaatsen reeds uitverkocht waren en 't hem volstrekt onmogelijk was geweest, ééne, laat staan vier plaatsen, machtig te worden. Van Aken was woedend, dreigde hem met de karwats en veegde hem geducht den mantel uit, waarover de soldaat zich in de naastbij zijnde herberg ging troosten.

Buiten zich zelven van spijt en gramschap spoedde de teleurgestelde luitenant zich naar zijne verloofde en aanstaande schoonmama om deze deelgenooten van zijne teleurstelling te maken.

Door dit bericht waren de dames zoo mogelijk nog meer teleurgesteld, dan de luitenant zelf, en hare ontevredenheid werd nog vermeerderd door de omstandigheid, dat zij hare toiletten voor

dien avond reeds in gereedheid hadden. Terwijl ze nog onder den invloed dier misrekening verkeerden, trad de bediende binnen en legde vier toegangskaartjes voor het concert en een briefje voor de dames op de tafel neder. Het briefje was van Dugge, die de dames de kaartjes aanbood en er met nadruk op wees, dat ze hem daarvoor niet den minsten dank verschuldigd waren; want hoewel de kaartjes bij het afzenden van zijn schrijven reeds alle verkocht waren, zoo was 't voor iemand van goeden wil toch uiterst gemakkelijk geweest er zich gedurende den voormiddag aan te schaffen.

De luitenant beet zich op de lippen en stelde dadelijk voor, de kaartjes of ten minste het geld aan den gever terug te zenden, doch de dames verklaarden zich beslist daartegen.

„Wij mogen zoo onbeleefd niet zijn tegenover een jong mensch, die ons tot dusverre niets dan beleefdheden heeft bewezen," verklaarde de moeder.

„Natuurlijk niet!" fluisterde de jonge dame, terwijl zij aan den wals van den afgeloopen winter en den sorbet aan het buffet dacht.

Na afloop van het concert bevond Dugge zich bij het verlaten van den schouwburg als bij toeval in de nabijheid van de dames Malmström en den haar vergezellenden luitenant. De laatste was koel en stijf en beantwoordde met een nauwelijks merkbaar hoofdknikje den eerbiedigen groet van den jonkman. De dames daarentegen waren uiterst vriendelijk tegen hem en betuigden hem hare erkentelijkheid voor de gezonden kaartjes. De jonkman wilde echter van geen dank weten en bracht het gesprek op het concert van dien avond.

„Welk een prachtige stem!" riep hij opgetogen uit. „Zij zingt als een engel en is de geestdrift ten volle waardig, welke zij iedereen inboezemt. Maar.... 't schijnt, dat Catalani den luitenant niet erg bevallen is?"

Deze haalde de schouders op zonder te antwoorden.

„Wellicht," vervolgde Dugge, „is mijnheer voor muziek en zang in 't algemeen onverschillig. Verwonderen doet 't mij trouwens niet; ik heb meer militairen gekend, die niet alleen geen behagen in muziek en zang schepten, doch zelfs een werkelijken afkeer voor de beoefenaren dier schoone kunst aan den dag legden.

Verwonderen doet 't mij niet, ik herhaal het. Te midden van dat eeuwigdurende onwelluidende tromgeroffel en hoorngetoet moet alle muzikaal gevoel wel verloren gaan. En toch is het jammer, want waarlijk, niets is streelender voor 's menschen gevoel dan welluidende muziek. Zijn wij ongelukkig, dan wekt ze ons op en lenigt onze smart; zijn wij gelukkig, dan vermeerdert en veredelt zij ons geluk; daarom houd ik hem voor den rampzaligste aller stervelingen, die nooit voor de betoovering der muziek is vatbaar geweest of opgehouden heeft te zijn. Dergelijke lieden doen anderen den druk van hun eigen ongeluk gevoelen, omdat geen harpaccoord hen zal treffen, wanneer zij even als Saül door den geest des kwaads bezeten worden. Hoe denkt u er over, mejuffrouw?"

„Dat 't waar is!" antwoordde Teresa.

„En u, mevrouw?"

„O, zonder twijfel!" antwoordde mevrouw Malmström.

De luitenant zette een gezicht als iemand wien eene vischgraat in de keel is blijven zitten.

VI.

Zoo stonden de zaken toen de heer Malmström na eene afwezigheid van eenige maanden te Stockholm terugkeerde. Hij vond de verhouding tusschen zijne vrouw en dochter aan de eene en den luitenant, zijn aanstaanden schoonzoon, aan de andere zijde, zeer gespannen; daar hij echter een stijfhoofdig, onverzettelijk mensch was, bleef hij meer dan ooit op het voorgenomen huwelijk aandringen en besloot hij zelfs door een beslissenden stap zoodra mogelijk aan de zaak een einde te maken.

Zonder aan zijne vrouw en dochter iets van zijn voornemen te laten merken begaf hij zich den eerstvolgenden Zaturdag met den luitenant naar den geestelijke om dezen te verzoeken de huwelijksafkondiging reeds den volgenden dag te doen plaats hebben.

Men stelle zich hun beider verwondering en ergernis voor, toen de waardige geestelijke hun verklaarde, dat reeds bij voorbaat verzet tegen dat huwelijk was aangeteekend.

Zij zagen elkander een oogenblik aan, waarop de luitenant schuimbekkend van woede uitriep:

„Wie heeft die onbeschaamdheid gehad?”

„Een zekere Jonas Dugge, meester in de rechten, die beweert aanspraak op mejuffrouw Malmström's hand te hebben, en zich heeft voorbehouden die aanspraken te doen gelden, zoodra hij het noodzakelijk acht.

De mijnbezitter was zoo geschokt door 'tgeen hij had gehoord, dat hij spoedig een nabijzijnd koffiehuis moest binnengaan, waar hij in eene enkele teug een halve flesch portwijn ledigde, het eenige middel, dat hem in dergelijke bedenkelijke gevallen hielp.

Zonder den geestelijke zelfs te groeten stormde de luitenant, ziedend van toorn, naar de woning van Jonas Dugge.

„Mijnheer!” brulde hij, als eene bom in het studeervertrek van den rechtsgeleerde stortend, „hebt gij de verregaande onbeschaamdheid gehad, u tegen mijn huwelijk met mejuffrouw Malmström te durven verzetten?”

„Dat is inderdaad het geval,” antwoordde Dugge bedaard, terwijl hij hem met de eene hand zijn cigarenkoker aanbood en met de andere een stoel aanwees.

„En om welke reden?” ging Van Aken voort, terwijl hij hem den koker uit de handen rukte en met geweld tegen den vloer smakte.

„Om welke reden?” vroeg de rechtsgeleerde op onverstoorbaar kalmen toon, terwijl hij den officier een brandende lucifer aanbood. „Om reden de mannelijke contractant niet de werkelijke contractant was.”

„En wie is dan de werkelijke contractant?” brulde Van Aken en wierp het lucifertje eveneens tegen den grond. „Geef antwoord: wie is dat dan?”

„Wel ik.”

„Gij! Schaam u, het te durven zeggen.”

„Mijnheer!” barstte thans Jonas Dugge op zijne beurt los, terwijl hij eene sabel van een wapenrek greep, „gij zijt in uniform en gewapend: verdedig u. Dikwijls hebben duels om minder ernstige redenen plaats. De roem om voor vorst en vaderland te strijden is dikwijls eene dwaasheid, want de vorst kan een tiran wezen en het eigen land dat, waar men zich het ongelukkigst ge-

voelt... Maar het zwaard te trekken voor zijne beminde, dat is strijden voor de liefde, dat is strijden voor eene rechtvaardige zaak, dat is het verdedigen van eene zaak des hemels!... Komaan: en garde! Ontbloot uw zwaard althans eens in uw leven voor eene ernstige zaak!"

„Ik kruis mijn zwaard niet met een ridder van de pen!" antwoordde Van Aken op trotschen toon.

Klets! Klats!.... Twee klinkende klappen waren het welsprekende antwoord van Jonas Dugge bij die laatste beleediging. Het nu onvermijdelijk geworden gevecht nam een aanvang. Begonnen in het studeervertrek, werd de strijd in de zijkamer en in het portaal voortgezet, en eindigde beneden aan de trap, waar de mannelijke contractant, die volgens Dugge niet de werkelijke was, zoo lang als hij was op den grond bleef liggen met een gebroken been op den koop toe.

Het voorgevallene verbreidde zich spoedig door de geheele stad en maakte natuurlijk gedurende eenige dagen het hoofdonderwerp van alle gesprekken te Stockholm uit; de toch reeds bekende naam van Jonas Dugge verkreeg er eene zekere vermaardheid door. En het slot van dit alles was..... wee den overwonnene!

„Zooveel is intusschen zeker," dacht Dugge, „dat de afkondiging van het huwelijk, het huwelijk zelf en al het andere voorloopig zullen moeten uitgesteld worden; en het spreekwoord is bekend: tijd gewonnen, veel gewonnen."

Zijne mede-officieren gaven luide hunne afkeuring over het gedrag van Van Aken te kennen, die in zijn geschil met Dugge aan de vuist boven het zwaard de voorkeur had gegeven; de burgers waren zonder uitzondering op de hand van Dugge, en de dames dweepten met onzen held, mejuffrouw Teresa in de eerste plaats.

Zij had tal van ridderromans gelezen, doch nooit daarin bemerkt, dat eene prinses of edelvrouw aan dien ridder in het toernooi werd toegewezen, die er arm of been bij ingeschoten had. In haar hart bewonderde zij den moed van Dugge en hare bewondering steeg tot enthusiasme als zij hem met opgericht hoofd, fieren blik en bevallige houding zag voorbij wandelen. Hij althans trok niet met zijn been, hij.

Om niet langdradig en daardoor vervelend te worden, zullen wij de verschillende middelen, welke de overwinnaar van Van Aken nog uitdacht en in praktijk bracht om zijn doel te bereiken, met stilzwijgen voorbijgaan. Voldoende zij 't te weten, dat hij de gelukkige echtgenoot van mejuffrouw Teresa Malmström werd.

Als had hij uit dezen gelukkigen afloop nieuwen moed geput, zoo begon hij met verdubbelden ijver het doel na te streven, welks bereiking hij zich reeds als vrijgezel had voorgesteld. Weldra zag hij zich benoemd tot „assessor van het hof" en een jaar later tot secretaris der commissie van revisie; reeds was hij op het punt een der twaalf raadsheerszetels in te nemen, toen eene hevige ziekte hem op het ziekbed wierp, waarvan hij, helaas, niet meer zou opstaan.

Maar onze held, ook held in zijne smart, behield ten einde toe zijne bedaardheid en blijmoedigheid.

„Dugge is niet tot raadsheer van het Hof van Appel benoemd geworden, zooals hij gewenscht en beloofd had," zeide hij op zekeren dag op een toon van kalme berusting tot een zijner beste vrienden, „maar Jonas," liet hij er op volgen, terwijl hij den blik vol liefde naar zijne echtgenoote wendde, die als het bezielde beeld der teederheid en smart naast zijn bed stond en hem steeds met onuitputtelijke liefde had verzorgd en verpleegd, „maar Jonas heeft toch evenals zijn naamgenoot, de profeet uit het oude testament, zijn levensboom zien bloeien. En in de schaduw van dien boom heeft hij zich gekoesterd, die boom heeft hem bemoedigd en versterkt, zonder ooit te dorren, zooals met dien van den ouden profeet wel het geval was. A propos, amice, wilt ge de bloemen zien, welke mijn fraaie boom mij heeft geschonken: daar zijn ze."

Hij wees zijn vriend op drie bloeiende knaapjes, die, onbewust van de dreigende ramp welke hun boven het hoofd hing, opgeruimd de kamer kwamen binnen stormen.

„Ja, mijn waarde," zeide Jonas Dugge ten slotte tot zijn vriend, „het is waar, dat de mensch kan wat hij wil; maar nog meer waar is 't, dat de mensch wikt en God beschikt. Hierin bestaat naar mijne meening het verschil tusschen den hemel en de aarde."

HET

LEESKABINET

MENGELWERK

TOT

GEZELLIG ONDERHOUD

VOOR

BESCHAAFDE KRINGEN

ONDER REDACTIE VAN

JOHAN GRAM.

Februari 1891.

MET PLATEN.

LEIDEN
A. W. SIJTHOFF.

Ter aankondiging ontvangen boeken.

Sedert 1 Januari 1891.

J. J. L. ten Kate's Gedichten (Aflev. 35—38.), Leiden, A. W. Sijthoff.

Onze lieveling, Gedenkboek voor ouders. 's Gravenhage, De Erven J. L. Nierstrasz.

Stanley, zijn leven en lotgevallen, door Dr. H. Blink. 's Gravenhage, De Erven J. L. Nierstrasz.

Abraham Prikkie's op- en aanmerkingen. Rotterdam, Leuvehaven 185.

G. H. Priem, Sonnetten en zangen. Amersfoort, G. H. Priem, 1891.

Limburg's verval (1840—1890). Maastrichtsche Stoomdrukkerij, 1891.

Dr. L. L. Plantenga, Het Rozekruis, geheime wetenschap, Afl. 6. B. Haanstra, Amsterdam.

Goeverneur's Oude Huisvriend. (1891). H. C. A. Thieme, Nijmegen.

Voor 't jonge volkje, Tijdschrift voor de Jeugd. 's Gravenhage, Joh. Ykema, 1891.

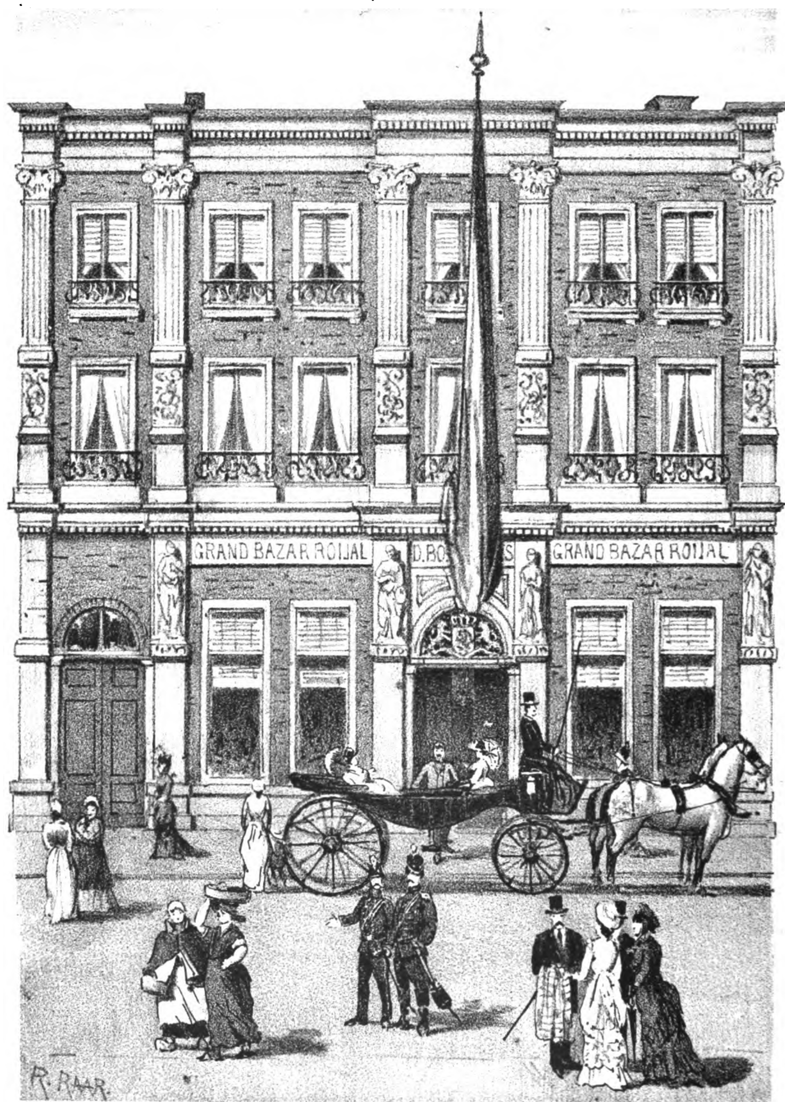
Vragen van den dag, Tijdschrift, onder redactie van Dr. H. Blink, Amsterdam, H. Gerlings.

De familie Verle, uit het Zweedsch van Mathilde Roos, door Ph. Wijsman, P. N. van Kampen en Zoon.

Eene rijke erfgename, uit het Engelsch van Walter Besant, door Jeanne Huygens, P. N. van Kampen en Zoon.

 Aan H.H. Uitgevers wordt beleefd verzocht, bij de toezending hunner werken ter beoordeeling, tevens de prijzen te willen opgeven.

 Alle correspondentien betreffende de Redactie moeten worden gericht tot den Heer JOHAN GRAM, te 's-Gravenhage.

DE GROOTE KONINKLIJKE BAZAR TE 'S-GRAVENHAGE.

DE KONINKLIJKE BAZAR VAN DE HEEREN D. BOER EN ZONEN TE 'S GRAVENHAGE.

DOOR

JOHAN GRAM.

(*Met Plaat*).

Nooit zal ik mijn eerste bezoek aan de Koninklijke Bazar vergeten. Ik was een jongen van achttien jaar en zou een paar neven uit Duitschland, die bij mijne ouders logeerden, eens in Den Haag rondleiden. Een cicerone der hofstad, die iets van zijne roeping begrijpt, denkt bijna het eerst aan Mauritshuis en Bazar, en zoo ging het ook mij. Trotsch op het vertrouwen, dat mijne ouders in mij gesteld hadden, en in het bewustzijn van den omvang mijner missie, stapte ik met zeker gevoel van eigenwaarde de Bazar in de Zeestraat binnen, waar eene vriendelijke juffrouw zich ter beschikking stelde, om ons in dit Elysium van kunst en kunstnijverheid rond te leiden.

Ternauwernood waren wij uit de voorzaal in de lange galerij gekomen, of mijne achttienjarige onbezonnenheid deed zich gelden. Een inktkoker met zwart-ebbenhouten bak, die ten onrechte op eene kostbare Japansche vaas was gezet, trok mijne aandacht. Reeds meer-

malen had een dergelijke soort van inktkoker, die toen zeer in zwang was, mijne begeerte opgewekt en om ook mijn Duitschen neven de sierlijkheid daarvan beter te doen bewonderen, greep ik, onvoorzichtig genoeg, het voorwerp bij den kristallen bol en — dacht in het volgende oogenblik dat de geheele aarde rondom mij verduisterde bij hetgeen er toen gebeurde!

De houten bak, die blijkbaar niet stevig om den kristallen bol sloot, liet onmiddellijk los toen ik den glazen inktkoker oplichtte, viel tegen den rand der kostbare Japansche vaas, waarvan hij door den val een stuk afbrak, en rolde toen onbeschaamd op den grond.

Ik stond verstijfd van schrik en was op dien leeftijd nog te weinig meester over mij zelven, om tegenover de winkeljuffrouw mij goed te kunnen houden. Mijne neven, jongelui van zes-, zeven en twintig jaar, keken mij half verschrikt, half ironisch aan, en ik voelde, dat een diep rood over mijn gelaat toog, toen de juffrouw, het gebroken driehoekig stuk van de Japansche vaas oprapende, beleefd en kalm, alsof het voor mij de onverschilligste zaak der wereld was, zei:

„Dat stuk kan zóó goed weer in den hals der vaas gevoegd worden, mijnheer, dat niemand het ontdekken zal die het niet weet.... Mag ik uw adres...."

„Maar juffrouw," begon ik met haperende stem, „het is.... ik geloof...."

„Echt Japansch, meneer," hervatte de handige juffrouw. „'t Is een stel, zooals u ziet, een heel mooi stel. Voor den verkoop heeft het geene waarde meer als ééne vaas verminkt is...."

„Maar," hernam ik nu zenuwachtiger, „inktkokers, zooals deze dien ik in mijne hand nam, behooren vast om den houten bak te sluiten. Vandaar, dat ik zonder vrees...."

„Als u de goedheid had gehad, dien inktkoker stil te laten staan, zou 't niet gebeurd zijn, meneer. Wij krijgen hier dagelijks menschen, die maar niet met hunne handen kunnen afblijven van hetgeen hunne oogen zien; de gevolgen er van zijn dan natuurlijk voor hunne rekening."

Ik keek diep teleurgesteld op mijn neus. Behalve het ongeluk dat voor mijne rekening kwam, werd mij nu nog een lesje op den koop toe aangeboden.

„Het is een prachtig stel," verzekerde de juffrouw, „vooral op een schoorsteen...."

„Wat is de prijs?" vroeg ik aarzelend, half binnensmonds.

„Driehonderd gulden, mijnheer!"

Ik had één gulden zakgeld in de week, was leerling op een schildersatelier en teekende hoogstens nu en dan een portretje in potlood voor den bescheiden prijs van tien of vijftien gulden.

Driehonderd gulden! Het Himalaya-gebergte voor iemand die nooit iets anders dan vlak land gezien heeft. Ik gevoelde, dat het koude zweet mij uitbrak. Mijne neven, de groote Bazar, alle Japansche vazen, kortom de geheele wereld wenschte ik van ganscher harte naar de maan.

Hoe ik met die neven toen nog den ganschen rondgang gedaan heb; hoe ik in staat ben geweest, alles met hen te bezichtigen, zonder mij bij de puinhoop mijner Japansche vaas in wanhoop neer te werpen — kan ik nu nog mij zelven niet verklaren.

Bij het vertrek verzocht ik, een der heeren Boer te spreken deelde hem het geval mede en legde hem uit, dat mijn zolderkamertje, waar ik vlijtig naar model en stil leven zat te schilderen, niet ingericht was, om zulke kostbare vazen te ontvangen, waarvan ik tegen wil en dank eigenaar scheen te moeten worden. En de slotsom mijner onderhandeling was, dat de heer Boer, tegen betaling mijnerzijds van eene bescheiden som: de vermindering in waarde van het stel vazen, zich bereid verklaarde, deze Japansche kostbaarheid in zijn Bazar te houden.

Na dien nootlottigen dag heb ik misschien wel vijftigmaal de Koninklijke Bazar bezocht, maar nimmer, dank zij der gevoelige, indrukmakende les, daar eenig voorwerp meer aangeraakt.

Tusschen die Bazar van vijf en dertig jaren geleden en de tegenwoordige is een even groot onderscheid als tusschen een vluchtig couranten-artikeltje en een degelijke encyclopedie. Nog herinner ik mij, hoe de heer D. Boer Sr., een zwaarlijvig, breedgeschouderd man, met iets vriendelijks en scherpzinnigs in zijn oog, een bescheiden magazijn van Japansch porselein op het Plein had, en hoe de groote, ontzaglijk lange kraam in het Lange Voorhout, waarin hij zijne kostbaarheden tijdens de Haagsche kermis uit-

stalde, het groote aantrekkingspunt bij die onvergetelijke pantoffelparade was. „De kraam van Boer" stond gelijk met het mooiste, beste en begeerlijkste dat men zich denken kon; dat was onze Notre Dame de Paris, onze Duizend-en-een-nachtvertelling, de grootste heerlijkheid van het Voorhout.

Op den beroemden „Donderdag" in de zalige kermisweek, als het „Hof" te voet deelgenoot van het volksfeest was, zag men de koninklijke familie, Willem II met vrouw, dochter en zonen, aan de kermis hare hoogste wijding schenken, door zich onder het hooge zeil van Boer's prachtige, vervoerbare Bazar te begeven en daar, ten aanzien van het groote publiek, allerlei inkoopen te doen.

Intusschen vestigde de heer Boer zich in de Zeestraat en opende daar, omstreeks 1848, in de voormalige kolfbaan van Vermeulen de Grand Bazar Royal. Hagenaars van zeer hoogen leeftijd weten nog te vertellen van die gezellige kolfbaan, die met Sinterklaas en bij andere feestelijkheden in een balzaal herschapen werd, waar Terpsichore hare verleidelijkste lonkjes uitdeelde.

De heer Boer, koopman in zijn hart, man van smaak en overleg, wist van het eerste oogenblik af, aan die Bazar iets zeer oorspronkelijks en bijzonders te geven. Toen hij de kolfbaan herschiep in een Bazar, en vooral het Japansch en Chineesch element daarin op den voorgrond stelde, wist de welberekende industriëel daaraan allerlei aardigs te verbinden, dat het publiek naar de Zeestraat lokte. De destijds vrij uitgebreide tuin werd met allerlei verrassingen gevuld: hier een groep steenen figuren onder een afdak, die hoofd en handen bewogen en u in vroolijke stemming brachten; ginds werd men op het alleronverwachtst door onzichtbare waterstralen nat gespoten; in een volgend perk zag men palmen en ander groen in den vorm van allerlei huisdieren; kortom die toovertuin alléén verkreeg spoedig eene reputatie, die zich ver buiten de grenzen der hofstad verspreidde.

De ondernemer zelf, gesteund door Willem II, die kapitaal in deze veelbelovende zaak gestoken had, breidde van lieverlede zijne Bazar uit. Na zijn dood zetten zijne beide zonen de meer en meer bloeiende onderneming voort, en gelijk de Bazar zich nu voordoet, schijnt zij eenig in hare soort te zijn.

Niemand zal beweren, dat men bij Barbédienne te Parijs niet rijker verscheidenheid van bronnen zal aantreffen; dat men in een of ander beroemd magazijn te Yeddo niet grooter keuze van Japansch porselein bewonderen zal; dat men in de Sèvres-fabriek te Versailles niet keuriger meesterstukken van die onvergelijkelijke versieringskunst zal bijeen zien; maar in geene der hoofdsteden van Europa vindt men vermoedelijk één magazijn, dat in eene dergelijke ruimte den bezoeker zulk een schitterend overzicht aanbiedt van hetgeen tal van volkeren in verschillende tijdperken op het gebied van kunst en kunstnijverheid gewrocht hebben.

Sedert 1848 is die zoogenaamde „kolfbaan" dan ook heel wat veranderd, en hebben de eigenaars door voortdurenden aanbouw hun eenige Bazar meer en meer vergroot. In hare verrassende veelzijdigheid herinnert zij aan de groote Oostersche Bazars. Jonge paartjes van goeden huize, die van de wederzijdsche ouders een zwaar gevulde portefeuille gekregen hebben om zich in hun huishouden te zetten, zouden zich hier, met uitzondering van den kook- en braadtempel, alles kunnen aanschaffen wat noodig is, om een ledig huis tot de gezelligste, smaakvolste en rijkste woning te maken, die het geluk van een paar minnekoozende tortelduifjes verhoogen kan.

Naast allerlei keurige bibelots van onzen tijd, vindt men er eene reeks van antiquiteiten, curiositeiten, zeldzame kunstwerkjes, oud-Delftsch en oud-Saksisch porselein, merkwaardige faiences, heel China en Japan in hun brons, zijde en porselein, een schilderijen-kabinet, een meubelzaal, in één woord: zulk eene overweldigende menigte, dat het eene voor het andere zich in uwe herinnering verdringt, evenals men tusschen al de mooie meisjes op een bal ternauwernood eene keuze zou kunnen doen.

Ofschoon nu de stichter zich sedert de oprichting zijner Bazar aan den verkoop van alle oude en moderne kunstrijke curiositeiten gewijd heeft, alles verzameld heeft wat Japan, China, Indië en Perzië in versieringskunst en meubelen voortbracht, heeft hij toch ook vooral het oog gehouden op de kunstschatten van verschillende tijdperken, waarvan ons Holland nog zoo rijk voorzien is.

Om hiertoe te geraken, zooveel merkwaardigs op te sporen, te

ontdekken en machtig te worden, het eene goede en geschikte plaats tusschen zoovele andere moderne voorwerpen te verzekeren — daartoe is veel geduld, kennis, intuitie en snuffelgeest noodig. In dit alles is de stichter der Bazar uitmuntend geslaagd, en zijne opvolgers hebben niet alleen die eigenschappen geërfd, maar zelfs nieuwe wegen gebaand.

Elk jaar begeeft zich de tegenwoordige eigenaar van de Bazar op reis en trekt de verschillende landen van Europa door, overal kijkende, snuffelende en alle verzamelingen onderzoekende, of er soms een of ander te vinden is, waarmee zijne eigen collectie verrijkt zou kunnen worden. Geen vreemdeling van eenige beteekenis, van den buitenlandschen vorst tot den eenvoudigen toerist, zou een bezoek in Den Haag voor geldig en afdoende beschouwen, als men de „Bazar van Boer" niet bezocht had. Die risten Amerikanen, die des zomers in ons land neerstrijken, onder aanvoering van een of anderen gids, rekenen een bezoek aan de Bazar onder hunne aangenaamste uitspanningen. Op al die ingelegde kabinetten en glazen kasten uit onze achttiende eeuw wordt door die schatrijke Amerikanen beslag gelegd. Al staat de Fransche marquetterie ook oneindig hooger, zoo door smaakvoller versieringskunst als door keuriger behandeling, de Amerikaan heeft nu eenmaal een beslisten voorkeur voor die Hollandsche ingelegde kasten, en hij voldoet hier aan zijne begeerte.

Eene beschrijving te geven van hetgeen men in dit wonderpaleis alzoo bijeen vindt, zou een even groot kunstwerk zijn als het voor Leporello werd, om de lijst van Don Juan's beminden af te lezen. Liep Leporello gevaar, dat hij bij het noemen van de vijftigste schoone zijne geduldige hoorders den mond achter de hand zag verbergen, een dergelijke gevaarlijke kans zou ook voor den beschrijver tegenover zijne lezers rijzen.

In korte trekken zou men kunnen vertellen dat de voorzaal, als de ouverture van een degelijk zangspel, de rijke motieven aangeeft van hetgeen de Bazar gezamenlijk bevat. Op de sierlijkste wijze en met den fijnsten smaak uitgestald, vindt men hier: prachtig porselein, zeldzame schoorsteengarnituren in geciseleerd oud koper en met figuurtjes van Saksisch porselein. Daartusschen: een model van den toren van Middelburg, groote geel koperen Indi-

sche pullen, met verschillende kleuren gecloisonneerd, merkwaardige pendules, een oud-Hollandsch eikenhouten koffer, ontzagwekkende Chineesche reuk-branders, oude schilderijen en aquarellen aan den wand en duizenden andere kostbaarheden.

Na die ouverture — de eerste acte: het groote, langwerpige magazijn met allerlei uit den tegenwoordigen tijd: porselein, glaswerk, brons, leerwerk, meubels, lampen, reis-artikelen, kortom, alles wat een modern veeleischend mensch gaarne, waar hij zich ook bevindt, al naar tijd en plaats, onder zijn bereik heeft.

Onder die duizenderlei dingen van smaak en weelde begrijpe men ook: eene verzameling van mooi plateelwerk uit de fabriek van Thooft en Labouchère te Delft, met zeer uitgebreide keuze; Italiaansch majolica, Hongaarsch en Oostenrijksch porselein, heerlijk geëmailleerd porselein uit Limoges, in één woord: uit alle oorden der wereld, waar iets bijzonders of iets fraais wordt gemaakt, vindt men hier het keurigste, fijnste en nieuwste, op aanlokkende wijze uitgestald.

Van deze langwerpige zaal komen wij in het midden-salon, waar kostbaarder en grooter ornamenten, voor de boudoirs en ontvangkamers van millionnairs bestemd, zijn bijeen gebracht.

Ter linkerzijde van dit rijke zaaltje biedt het eigenaardig riekend oosten u zijne heerlijkheden aan. Daar wedijveren China en Japan met hun oud en nieuw porselein, hunne bronzen en verlakte voorwerpen, hunne met goud gewerkte kakimonos, hunne pagoden en heerlijk gecloisonneerde vazen, hun eenig borduurwerk en meubelen, in rijkdom, verscheidenheid en vinding. Het geheel oefent eene betooverende werking uit.

Japan wekt sedert eenigen tijd in hooge mate de bewondering van een ieder die iets voor kunst gevoelt. „Men verge niet van die Japansche kunstenaars," zegt de groote Viollet Le Duc in zijn „Livre d'un dessinateur", „dat zij de typen weergeven, welke nu eenmaal door de kunstenaars van Egypte en Italië, van de Renaissance of het oude Griekenland zijn aangenomen: dáár hebben zij geenerlei kennis van; maar zij leven in een eigenaardig milieu, omgeven door rassen die in geenerlei opzicht op die van het Westen gelijken; zij bekijken echter de natuur en zoo zijn zij er in geslaagd om kunstwerken van groote

waarde tot stand te brengen, wier oorspronkelijkheid zeer zeker onbetwistbaar is.

„De ware en weloverdachte liefde der Japanners voor de natuur komt in al hunne kunstwerken uit. Wèl moeten zij die innig liefhebben, om haar zoo zorgvuldig gade te slaan en hare geringste dingen met zooveel nauwgezetheid weer te geven. Voor hen is niets onverschillig, en zij bestudeeren evenzeer den vorm en de houding van een insekt, de gedaante en onderdeelen van eene plant als het physiek karakter van den mensch ...."

Uit die Oostersche tooverwereld wordt men in eene schilderijen-galerij verplaatst, waar helder bovenlicht eene rijke verzameling doeken en enkele marmerbeelden op het voordeeligst doet uitkomen. De Hollandsche school heeft hier het leeuwenaandeel, en Mesdag, Apol, mejuffrouw Van der Hart, Carl Sierich, Jan Vrolijk en anderen vervullen hier de eerste rol. Het neemt echter niet weg, dat men er van den beroemden illustrateur Gustave Doré een merkwaardig Zwitsersch landschap, een ochtend nabij de Jungfrau, aanschouwt, en dat tal van Belgische en Fransche kunstenaars hier voor hunne beste werken eene gastvrije plaats vinden.

Aan het einde dezer galerij noodigt ons de meubelzaal tot eene rondwandeling. Benijdenswaardige stervelingen, die hier met eenige bankjes van duizend ter hunner beschikking binnen komen! Hier vindt „elck wat wils": meubels van allerlei genre en allerlei stijlen: zoowel keurige canapés Louis XVI met hunne rijke met zijde geborduurde stoffen, als meubelen in Hollandsche renaissance-stijl; tafels, stoelen, ledikanten, bahuts, lessenaars, geheele salons, volkomen eetkamers, studeervertrekken waaraan niets meer ontbreekt, slaapkamers waarin het bed gespreid is. Denk u tusschen al die afzonderlijk uitgestalde vertrekken, die zulk een comfort en gezelligheid beloven, Sèvres-vazen op rijk geornamenteerde vergulde kolommen, Russische bronzen, kortom zoovele vorstelijke versierselen, die in een salon een feest voor de oogen worden.

Eindelijk, aan de andere zijde, de oudhedenzaal, eene verzameling die eenig in hare soort is, een Haagsch Cluny, waar de

schatrijke bezoeker niet alleen bewonderen, maar ook veroveringen behalen kan. Daar vindt men van alles bijeen, wat in de vorige eeuwen hier te lande merkwaardigs werd gemaakt op het gebied van kunstnijverheid. Als de beheerder van dit rijk museum u hier rondleidt en u de weelde van het hier aanwezige oud-Delftsch toont, wed ik honderd tegen één, dat gij in verrukking geraakt over zulk een overvloed van mooie en zeldzame exemplaren. Groote vazen zooals men ze nergens meer vindt, een twaalftal bordjes met de elkaar opvolgende tafereelen uit den walvischvangst; een ander twaalftal met den haringvangst; zeldzaam huisraad, zoogenaamde prinsenbordjes, met portret en opschrift, „trouwbordjes", waarop naam en voornaam der jonggehuwden, benevens de datum hunner echtverbintenis voorkomen. Hier eene oud-Hollandsche arreslede prachtig gebeeldhouwd, verguld en beschilderd; ginds kopieën naar meesterstukken onzer musea, en geene proeven van eerstbeginnenden, maar uitmuntende reproductiën.

Uit Hinlopen zijn er tal van beschilderde meubelen bijeengebracht. Voorts: gildebekers, rijk ingelegde wapens, koffers en tal van peperdure zeldzaamheden. Ginds ontdekt uw oog een van die druk gebeeldhouwde, dikbuikige mahoniehouten kabinetten, zooals wij ons nog als kinderen herinneren, in de slaapkamer van vader en moeder te hebben zien prijken. Een tijdlang waren die zware, breede meubels verbannen, doch ter wille van het gemak en van de ruime bergplaats welke zij aanbieden, worden de overgebleven exemplaren weder in genade aangenomen. Als wij, vijftigers, die oude kabinetten terugzien, doemt er eene wereld van herinneringen bij ons op. Wij zien dan op die planken het linnengoed, de trots en rijkdom onzer moeders, in keurige rangorde prijken. Uit dat linker laadje kwam des Zondags het kerkboek met gouden slot voor den dag, en daarin waren ook andere kostbaarheden geborgen. Vaders zwarte pak, dat alleen bij feestelijkheden werd aangetrokken, nam eene geheele lade in beslag, maar lag er dan ook vorstelijk uitgestald. Die kabinetten waren zulke degelijke, makkelijke meubels.

Zulk eene wandeling door de Koninklijke Bazar heeft inderdaad iets van het doorbladeren eener encyclopedie: men vindt telkens

en telkens wat nieuws, eene onverwachte bijzonderheid of eene ongekende zeldzaamheid. Een Rothschild kan hier voldoening vinden voor zijne hoogste eischen van comfort en weelde, maar ook de gewone burgerman koopt er voor eenige stuivers, aan een pakje thee, eene eenvoudige portemonnaie of een goedkoope beuzelarij besteed, het recht, om door al deze zalen eene reis rondom de wereld van kunst en kunstnijverheid te maken, waarvan hem nog lang de aangename herinnering bijblijft.

EENE BEGRAFENIS.

DOOR

LOUIS DE HAES.

Mr. Van Hassalt liep zoo vlug als zijn beenen hem dragen konden, door de Laan van Meerdervoort.

Voor zich uit, in de verte, meende hij de bekende gestalte van zijn vriend Van Zenten te ontdekken. Hij deed alle mogelijke moeite om hem in 't oog te houden, terwijl hij in afstand op hem won.

Telkens werd hij aan zijn gezicht onttrokken, door opeenhoopingen van menschen die weer uiteenspatten, of door voorbij komende wagens.

Van 't trottoir — op 't trottoir; van tijd tot tijd op een sukkeldrafje; is hij 't, of is hij 't niet?

Jawel hij is 't. Vooruit!

Hij had juist getracht, Van Zenten na den eten op zijn kamer te vinden, maar hij was al uit; wel toevallig dat hij hem nu nog achterop liep.

Op den hoek van de Laan van Meerdervoort en de Zeestraat had hij hem ingehaald.

„Hé, Willem!"

Van Zenten keek om, toen zijn vriend hijgende achter hem stond.

„Zoo boy, hoe gaat het?"

„Op 't oogenblik beroerd: ik loop al van de Spiegelstraat af je achter na; ik snak naar mijn adem."

„Had je me wat te zeggen?"

„Ik ben al op je kamer geweest; ik wou je vragen om mee naar de opera te gaan."

„Hm!" Van Zenten scheen niet veel lust te hebben; zei er verder niets op, en van Hassalt liep een beetje te verademen.

Zij liepen langzaam door de Zeestraat, de stad in.

Van Zenten en van Hassalt waren intieme vrienden geweest toen zij samen in Leiden school gingen; daarna waren de oudelui Van Zenten verhuisd en de zoon was na veel lotswisselingen candidaat-notaris geworden en terecht gekomen op een kantoor in Den Haag. — Van Hassalt was in Leiden gebleven, daar gaan studeeren en had zich ten slotte in de residentie gevestigd als advocaat.

De oude vriendschap was weder opgevat, en zij waren tegenwoordig intiemer dan ooit te voren.

„Wimpie, je schijnt niet veel lust in de opera te hebben, hè?"

„Eerlijk gezegd, neen, mijn plan was, even rond te loopen en dan naar mijn kamer te gaan."

„Och kom, hoe huiselijk! Dat zijn we anders van mijnheer niet gewend. Is er iets dat je drukt? Gebrek aan contanten?"

„Neen, gebrek aan positie."

„God bewaar me." Van Hassalt bleef verwonderd staan en hield zijn vriend bij den arm tegen.

„Heb ik het mis.... of...."

„Neen, jij zal 't wel goed hebben, 't is met mij mis.... Hier!...." en hij wees op zijn hart.

„Wel lieve deugd! En....e.... natuurlijk Marie."

„Ja, natuurlijk!"

Een eindje liepen ze zwijgend naast elkaar voort.

„Dat had je me wel wat eerder kunnen vertellen," meende Van Hassalt.

„Maar beste kerel, ik wist hét zelf niet eerder. In ééns is 't gekomen, zie je, in ééns. Gisteren avond vond ik het nog gek als ik 't deed, en van morgen vond ik 't gek als ik het liet."

„Nou maar, dan moet je het bepaald doen. Wanneer gebeurt het? dan zal ik eens aan je denken."

„'k Weet niet precies: morgen avond ontmoeten wij elkaar; 'k

zal zien .... wanneer ik dan een oogenblik gelegenheid vind..."

„Weet je wat je moet doen?"

„Nou?"

„Je moet een flinken aanloop nemen."

„Hé, hoe flauw! Ik wou dat ik 't je niet verteld had. Je houdt je mond toch?"

„Natuurlijk; maar ik mag er toch wel een klein grapje over maken; je bent toch zoo goed als zeker van haar, niet?"

„O ja, wij kennen elkaar al zoo lang."

Zij waren intusschen de Passage ingeloopen en stonden voor de Bordelaise.

„Zeg boy, ik denk maar terug te gaan."

„Waarheen?"

„Naar mijn kamer .... nog het een en ander doen."

„Ben je gek; je drinkt eerst met mij een kop koffie, en dan zullen we samen verder zien. Een verliefden kerel alleen op zijn kamer te laten zitten is het stomste wat een mensch doen kan."

De Bordelaise was leeg.

Er hing een loome, droomerige stilte.

De bedienden, vermoeid van een druk bezet bitteruur, stonden leunend tegen de toonbank.

Een geur van sterke koffie vulde het lokaal; de gaslichten glimpten en schitterden in de zilveren koffiekan en de zilveren presenteerblaadjes en kristalvonkten in de glaasjes op 't buffet. Er was een waas van helderheid en frischheid dat Van Zenten aangenaam aandeed. Hij moest het eigenlijk meer doen na den eten, 't was toch wel opwekkend, en terwijl hij de room op zijn koffie schonk en er daarna welbehaaglijk met kleine teugjes van genoot, vroeg hij aan Van Hassalt:

„Een pousje?"

„Ja graag, een cognacje dan."

De aangename prikkeling van koffie en cognac na den eten deed hem zóó goed, dat hij geheel terugkwam van zijn plan om naar zijn kamer te gaan.

't Was toch eigenlijk ook te gek om van avond te gaan werken, en hij bleef met Van Hassalt zitten, die hem van zijn kant nog een pousje offreerde.

„'k Heb morgen nog een vervelende geschiedenis," zei Van Zenten, „Heermans wordt begraven."

„O, da's waar, da's je gewezen baas, hè? Moet je daarbij zijn?"

„Och al die lui van 't kantoor gaan er heen. Nu ga ik ook maar. 'k Mocht den man graag lijden. Maar 't stemt mij niet prettig."

„Kom kerel, 't is een aardige wandeling; waar is 't? „Eik en Duinen"?"

„Ja."

„Welnu, da's wel aardig. Ik wou dat ik in jou plaats was. Toe drink nog eens uit."

„Neen dankje, waarachtig niet."

„Toe nu, om dat begrafenisidee weg te krijgen. Je gaat van avond toch niet meer naar je kamer. Je moet maar eens met mij naar de opera. Doe je 't?"

Van Zenten, die al lang het denkbeeld had opgegeven om vroeg naar bed te gaan, stemde toe, en zij gingen samen naar de opera.

Toen ze daar vandaan kwamen, gingen zij een grogje drinken, en ontmoetten eenige kennissen. Van Zenten, opgewonden door zijn emoties en het bezoeken van de opera (het tooneel had op zijn gestel altijd een prikkelend zenuwachtigen invloed) praatte druk en dronk meer dan gewoonlijk.

Van Hassalt waarschuwde hem er voor, maar Van Zenten was er nu eenmaal doorheen, en ging zijn gang. Hij praatte erg druk over iets „heel gewichtigs," dat morgen moest gebeuren, en hij offreerde maar steeds op dat „gewichtig iets."

Eindelijk, toen zij er erg op aandrongen, om te weten wat het toch was, antwoordde hij: „ach een begrafenis!"

Van Hassalt was blij dat zijn vriend zich in zijn halve dronkenschap niet verpraat had.

Een grauwe Februari-morgen.

Willem was met hoofdpijn opgestaan, had niet ontbeten, en

kreeg een gevoel van diepe neerslachtigheid over zich, toen hij op straat stond. Hij had geslapen, jawel, maar 't was er dan ook een slaapje naar geweest!

Hij had bepaald spijt dat hij gisteren avond mee uit was gegaan; daardoor had hij voor een oogenblik wel 't een en ander uit zijn hoofd gezet, maar alles wat hij gisteren had overlegd, 't voor en tegen, kwam nu met een onaangename, rumoerige drukte weer in eens op hem vallen.

Al die angstig twijfelachtige invallende gedachtetjes beukten hem nu in zijn hoofd, en lieten hem geen rust. Zou hij het nog één dag uitstellen; 't was al zoo gauw van avond. Maar neen, dat ging niet, want Van Hassalt zou natuurlijk morgen bij hem komen, en hem naar den afloop vragen.

Eensklaps kregen zijn hersens één harden bons, tusschen al die andere stootjes.

Hij had er toch gisteren avond niets van uit zijn mond laten vallen tegen de andere lui? Neen, hij geloofde het niet; hij had alleen maar gezegd, dat er iets gewichtigs moest gebeuren..... Een begrafenis, o, ja, een begrafenis had hij gezegd. —

Misschien hadden ze 't begrepen. — Nu dan was 't nog niet zoo erg. Binnen een paar weken zou het toch publiek zijn.

Hij liep eerst naar zijn kantoor om te vragen of daar nog iets voor hem te doen was, en toen van daar (er was toevallig niets te doen) wandelde hij langzaam door 't Westeinde, den Loosduinschen weg op.

Hij was toch blij dat hij van morgen eens een loopje kon maken, al was het weer een beetje somber.

Nu stelde hij zich voor hoe hij op een kruk achter een lessenaar met een hoop duffe papieren zat, waarin hij hoegenaamd geen belang stelde, in een lokaal dat veel had van een cel....

Bah, 't was toch een lam baantje dat hij er op na hield — Ja dat was het! —

En wat zou hij nu in Godsnaam beginnen? De betrekkingen lagen niet opgeschept: in de eerste tien jaar zou hij wel geen notaris zijn.

Hij liep langzaam, machinaal voort; ook het beuken in zijn hoofd was meer machinaal geworden en geregeld.

Hij kreeg geen schokkende, plotselinge gedachten meer, die hij in zijn achterhoofd voelde trillen, maar als een stoomhamertje, geregeld, zonder ophouden, hamerden en timmerden ze in zijn hoofd, in kalme opvolging, en dan weer van voren af aan.

't Ging volkomen machinaal; hij voelde 't op het laatst niet meer.

De grond schoof heel geleidelijk onder zijn voeten naar achteren.

Voor hem lag de lange weg.

De boomen kropen hem stuk voor stuk voorbij en onbewust begon hij ze te tellen; maar bij den tienden boom vergat hij 't weer, en bleef hij kijken naar 't diep, donkere water met aan de kanten lappen van grijs, groen kroos er op.

„Wel meneer Van Zenten, zeker ook op weg naar Eik en Duinen?"

Willem keek om en zag zich ingehaald door een verschrompeld, geel mannetje, dat groote rookwolken uitblies; een klerkje, dat blijkbaar de begrafenis van den heer Heermans als een welkome gelegenheid aangreep om een ochtendje te wandelen.

„Neen ik,.... of ja.... ja toch, ik ben op weg naar Eik en Duinen."

„Ja dat dacht ik wel, da's gezellig hè, dan loopen we samen; ik vind dit een vervelende weg, u niet?

„Niet? hé, ik vind hier alle wegen in den omtrek vervelend, behalve den Scheveningschen weg natuurlijk; nu ja, dat spreekt van zelf, en toch vind ik het niet prettig om alleen te loopen op den Scheveningschen weg, da's gek hé, ja, dat kan ik nu eenmaal niet; alleen loopen meneer, daar heb ik een broertje aan dood. U ook? Niet? Nu maar met je beiden is toch gezelliger; nu weer niet zoo'n heel regiment, maar ik heb toch graag aanspraak. Ik verveel u toch niet, neen, zeg het dan liever hoor. Ja, ik kan me best begrijpen, dat u een beetje onder den indruk is; u mocht den ouden heer graag lijden, nietwaar? Trouwens wij allemaal, 't was een goeie man, hij zou geen mensch kwaad doen; ik zie hem nog voor me. Verleden week heb ik hem nog gesproken. En dan zoo in eens er uit; ja 't is een heel ding als je er goed over nadenkt."

Willem dacht aan Marie. Wat zou zij doen, nu op dit oogenblik? Zou zij er iets van voelen wat hij van plan was? Zou zij

ook een beetje zenuwachtig zijn, zonder er zich rekenschap van te kunnen geven? Als zij eens ziek was, of onwel, b. v. hoofdpijn, zoodat zij van avond niet uitging, wat zou hij d a n doen?

„Maar je kunt alles overdrijven, zie je," vervolgde zijn metgezel, „u trekt u de zaak dan wel een beetje al te sterk aan. Ja u hebt den man goed gekend, da's waar, en u was altijd nogal met hem. Maar hij kan er toch niet over klagen dat hem een ongeluk in de wieg is overkomen. Ik ben een soort van wijsgeer, ziet u; ik vat de zaken altijd maar op van den besten kant. En als je je dat eenmaal tot gewoonte hebt gemaakt, dan weetje ten slotte niet beter of 't hoort zoo. Zoo vind ik het ook altijd beter en prettiger om niet alleen te loopen, want dan begin je van die naargeestige gedachten in je hoofd te halen, en als je gezelschap hebt, dan heeft een mensch nog eens aanspraak, nog eens afleiding."

't Ratelde, hamerde en bonsde van Zenten als een kleine fabriek in zijn hoofd. De landerijen die zich aan weerszijden van den weg uitstrekten, waren opklarend-nevelachtig aan de kim.

Aan de rechterzijde vloeiden zij in 't verschiet samen met een bleek-paarsche, dommelige duinenrij.

Hij kreeg zoo'n idee, of h ij de man was die eigenlijk het meeste leven maakte in deze stille omgeving.

't Was een echte grijze stemming, zooals hij zich herinnerde veel op Dinsdagmiddagen te hebben gevoeld, met een trillend, stille atmosfeer, waarin ieder woord dat gesproken werd, zelfs op verren afstand duidelijk werd gehoord; 't was een loome, kalme atmosfeer die op hem viel en hem drukte; met geen andere geluiden dan heel uit de verte, geen harde klanken, geen sterke kleuren, alles in gedempt licht; zonder emotie, zonder kou, zonder warmte; een lijdelijke, kalme stemming.

Zij waren genaderd tot de zijlaan die naar het kerkhof voert. Een paar vigilantes die ook bezoekers hadden aangebracht, stonden op eenigen afstand; de paarden met vuil-gele dekkleeden en hangende koppen, onbeweeglijk; de koetsiers met gemeen roode gezichten, in hun lange blauwe jassen bij elkaar op een kluitje, met de handen in de zakken, wiebelende op de beenen.

Willem sloeg direct de zijlaan in en lette niet op zijn metge-

zel, die nog een eindje den weg had willen oploopen, doch die nu, bemerkende dat Van Zenten daar geen plan op had, hem op een sukkeldrafje in de laan weer achterop kwam.

Zij liepen achter elkaar, omdat het laantje modderig was, en er alleen een smal, droog paadje aan den rechterkant overbleef. Van Zenten liep voorop.

Het hek van Eik en Duinen stond open. Er waren reeds eenige heeren, allen in 't zwart gekleed, met hooge hoeden, met begrafenisgezichten, de armen op den rug of strak langs 't lijf. Zij dwaalden en gierden over 't kerkhof als een hoop neergestreken raven. Zij liepen over de grafsteenen, en lazen dan de namen, half overluid tegen elkaar, met een schuinknikkend beweginkje van 't hoofd, alsof ze wilden zeggen: „och je weet wel, da's die en die."

Het kleine klerkje had die gewoonte in sterke mate, en scheen zelfs bij voorkeur over de steenen te loopen; hij vond het zeker een grootsch denkbeeld, dat hij zoo bovenop iemands graf kon staan zonder door den eigenaar verjaagd te kunnen worden. En hij had erg veel pleizier over een verbleekt portret achter een glaasje midden in een houten kruis, dat op een graf stond. „Wat een gezicht, hi, hi!"

Van Zenten naderde en vond in de verte, dat het portret veel overeenkomst had met het laatste portret van Marie, maar toen hij dichterbij kwam, had het er eigenlijk niets van, en hij moest er zelf om lachen.

„Ziet u wel, u moet er toch ook om lachen; welja, waarom zou een mensch op een kerkhof niet mogen lachen," en hij had een pret dat zijn vuile handen zichtbaar werden.

Van Zenten keerde zich af.

Hij liep door de smalle, zanderige paadjes van een nieuw aangelegd gedeelte. De raven werden talrijker en verspreidden zich meer en meer. Hier en daar dwaalden een paar dames, die misschien gekomen waren met het plan om een stille bedevaart te doen.

Heel aan 't eind was een doodgraver met een eindje pijp in zijn mond, kalmpjes, zonder overhaasting, bezig een graf te delven. Met een omweg kwam Van Zenten eindelijk bij 't graf, waarin dien morgen de kist zou worden neergelaten.

Er waren een paar planken overheen gelegd, en aan den eenen kant was een bergje van gedolven aarde. Rond het graf was het pikzwart van de raven; zij krioelden er allen omheen. Allen moesten er in kijken, op den rand of op een der planken staande, om te zien of het erg diep was, met een angstig terugwijken van het lichaam en een vooruitgestoken gerekten hals; met iets schichtigs in de oogen, en met een huivering trokken zij terug, weer plaats makend voor anderen.

„Hé hoe eng!"

Dan werd nog eens voor alle zekerheid gevraagd:

„Dit is immers het graf, nietwaar?"

„Jawel dit is het, meneer."

Om dan nog even met een siddering van griezeligheid één oog er aan te wagen.

De stoet kon spoedig komen, en daarom bleven de heeren maar een beetje in de buurt: op een hoopje, verlegen met hun houding, zoekend naar een praatje op half-luiden toon.

Op een afstand stonden een paar personen, die toevallig daar waren. Zij vergaten waarvoor zij gekomen waren, en bleven met open mond die groote beweeglijke menschenmassa aanstaren, nieuwsgierig wie er begraven zou worden.

Het klerkje hield zich bezig met op te tellen wie niet gekomen waren, en maakte een globale berekening van het aantal kransen dat op de kist zou liggen.

Op den weg hoorde men den stoet aankomen in de stilte van den ochtend, in die kalme atmosfeer die geluiden uit de verte overbrengt, met een zwaar, loom, saai-krakend geluid. Hij sloeg den hoek om en naderde het kerkhof. Toen ontstond er eensklaps een geschuifel onder de zwarte heeren: „daar is het, daar is het", alsof zij blij waren, dat er een eind aan 't wachten zou komen Nu trokken zij zich samen aan één kant van het graf terug, met een weifelende onzekerheid of ze daar goed stonden.

Ook Van Zenten was dankbaar dat het nu maar spoedig zou zijn afgeloopen. Hij vond achteraf dat hij eigenlijk heel goed had kunnen wegblijven. Hemel, hemel, wat een beroerde morgen, en nu die toespraken nog; hij voelde zich toch al niet erg lekker, en hij was doodsbang dat hij straks in huilen zou uitbarsten. Hij wou

wel dat hij nog stil kon weggaan, maar 't was te laat, en bovendien: dat zou flauw zijn.

Als hij eenmaal geëngageerd was, zou hij 't later eens aan haar vertellen, wat hij daar ellendige oogenblikken aan dat graf had doorgebracht, steeds aan haar denkend.

Hij had al een paar maal aanvechting gehad om in zichzelf eens te herhalen wat hij tegen haar zeggen zou; maar hij vond het hier nu toch een nare plaats daarvoor, en dat kon hij dan toch wel uitstellen tot van middag.

De kist was intusschen van den wagen genomen en op een baar gezet, en terwijl een paar knechts bezig waren de kransen er op vast te hechten, waren de familieleden en kennissen uit de volgkoetsen gekomen, en stonden nu eenigszins onbeholpen, twee aan twee, achter de baar.

Toen namen de knechts hun last op, en in stilzwijgende machinaliteit ging het voorwaarts.

Daar stonden de zwarte heeren al te schuifelen en te dringen, om toch maar zoo dicht mogelijk er bij te staan. Dicht bij het graf was een oogenblik halt. De baar werd neergezet, met een dofdreunend geluid; 't was doodstil rondom. De heeren hadden hun hoeden afgenomen en keken nieuwsgierig naar de familieleden, om goed te zien hoe zij zich hielden.

Toen werd de kist opgenomen, de stoet zette zich nog een paar passen in beweging en schaarde zich bij het graf, waarboven de kist op een paar planken was neergezet.

In de drukkende stilte was alleen het schuifelen op het gras hoorbaar. Een uit den kring trad naar voren en begon met een zenuwachtig, stokkend stemgeluid de verdiensten van den overledene op te sommen.

Van Zenten keek tusschen twee ruggen, juist op de kist. Daarin lag dus het lijk. Hoe zou het liggen? Achterover natuurlijk; in 't wit en in een laken gewikkeld. Zou het door het schokken niet in een anderen stand zijn gekomen? Zou het gezicht nu erg ingevallen zijn? Hij trachtte zich het gelaat te herinneren; één voor één haalde hij de trekken voor zich; zag als het ware door de kist heen, dat doode gelaat; trek voor trek kwam hem duidelijk voor den geest; maar plotseling bespeurde

hij, zooals hem zoo dikwijls in zijn droomen was gebeurd, dat het gezicht hetwelk hij zoo duidelijk zag, ongemerkt was veranderd, en nù zag hij het gezicht van Marie achterover in de kist, met open mond en witten doek om 't hoofd en 't haar afgeknipt.

Met eene huivering die hem van 't hoofd langs den rug liep, en hem een galvanischen schok in den nek gaf, kwam hij tot de werkelijkheid.

Hij keek recht voor zich uit, om die kist niet meer te zien. Er scheen in dien tusschentijd gesproken te zijn. Er was een oogenblik een loodzware stilte; de knechts stonden, met de touwen in de hand, besluiteloos wat zij moesten doen, op een wenk wachtend.

Toen trad een der familieleden naar voren en bedankte in een paar onverstaanbare lage klanken voor de eer aan den overledene bewezen.

De leider der begrafenis gaf een wenk, en de knechts lieten het touw tusschen hun vereelte handen door glijden, met een krassend, zagend geluid, dat zwaarder werd naarmate de kist dieper zonk. Een doffe bons bulderde uit de diepte op, en met een ratelende behendigheid werden de touwen als kronkelende slangetjes naar boven getrokken.

Toen drongen allen naar voren om nog eens even in den kuil te zien. Van Zenten had zich goed willen houden; hij had zoo onverschillig mogelijk toegekeken, maar toen hij de kist weg zag zinken, was 't hem te benauwd geworden en een paar dikke tranen welden in zijn oogen en liepen langs zijn neus naar beneden.

Hij keerde zich om, maar 't klerkje had hem juist bijtijds gezien, en grinnikte van pleizier.

Op den terugweg trof hij het beter. Hij was iedereen ontloopen, en kon alleen naar huis keeren. Goddank! dat 't afgeloopen was! Hij moest nu maar trachten dit alles uit zijn hoofd te zetten, en geheel zijn aandacht aan den avond van dezen dag te wijden. En er kwam een glimlach om zijn lippen toen hij dacht, wat hij nu zeggen zou. Hij had reeds allerlei aanloopjes gereed gemaakt, al naarmate de gelegenheid zich zou aanbieden; en zij.... wat zou zij dan zeggen?

Nu ja, dat was natuurlijk: van haar antwoord was hij zeker.

Hij wou nu toch maar dat de avond al voorbij was. Vroeger was hij altijd zoo intiem met haar geweest en had hij er zich altijd op verheugd, wanneer hij haar ontmoeten zou, maar nu van daag scheen het hem toe alsof hij een vreemde voor haar was. Hij zag tegen haar op, waarom, wist hij niet.

Hij liep nog even naar 't kantoor. Daar kwam Van Hassalt hem halen, en zij gingen samen een bittertje drinken. Ze spraken niet veel. Willem zei dat hij vroeg naar huis ging om zich te kleeden; toen stak van Hassalt hem stilzwijgend de hand toe.

„Nu kerel, loop dan morgen even bij mij op, om 't me te vertellen, 't beste hoor, hou je maar goed."

„Dankje hartelijk. Tot morgen."

Dien avond liep Willem Van Zenten een blauwtje.

DE PIANOSTEMMER [1]).

Blijspel in één bedrijf

DOOR

JOHAN GRAM.

(Naar aanleiding van eene vertelling van Bertha von Suttner.)

PERSONEN:

Mijnheer Wijsman.
Mevrouw Wijsman.
Louise, hare twintigjarige dochter.
Jet, vriendin van Louise.
Mejuffrouw Anna Bol, huishoudster, ruim 40 jaren.
Mijnheer Kreul, opzichter op de boerderij.
Mijnheer Karel Erddal, bankier.
Mijnheer Bijk, directeur eener melkinrichting.
Mijnheer Rads, pianostemmer.

---

1) De uitsluitende bevoegdheid tot opvoering van dit blijspel wordt door den schrijver voorbehouden, volgens de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Het tooneel stelt voor eene huishoudkamer met eene piano ter rechterzijde, schoorsteen links, eene tafel in 't midden met gereedstaand ontbijt, een raam links en dubbele deur in het achterscherm.

EERSTE TOONEEL.

LOUISE, JET en JUF.

JET.

Kom, Louise, zeg het nu maar!

LOUISE.

Doe jij 't, j ij hebt den brief geschreven.

JET.

En jij hebt 'm gedicteerd!

LOUISE.

Maar jij hebt 't plannetje op touw gezet.

JUF (*die geluisterd heeft*).

Hebben de nufjes weer wat aan de hand?

JET (*lachend*).

Nog niet Juf, maar 't is o m onze hand te doen.

JUF (*naderbij komende*).

Om uw beider hand? Zieltjeslief, twee huwelijksaanvragen op één s; dat gaat vlugger dan in mijn tijd.

LOUISE.

Neen, Juf, zóóver is 't nu juist nog niet. Maar we zullen 't u maar eens ronduit vertellen: we hebben voor de grap op een huwelijksadvertentie geschreven.

JUF.

Hemeltjelief, wat zijn die meisjes van den tegenwoordigen tijd vlug gebakerd! En in welke courant?....

JET (*ondeugend*).

Niet in die, waarin u....

JUF.

Maar ondeugende heksen, waar zie je me voor aan

LOUISE.

U is onvoorzichtig, Juf, want Jet had nog niets gezeid, of u vat al dadelijk vuur. Maar Jet en ik „eerbiedigen een ieders overtuiging", zooals de heeren op 't stadhuis zeggen. Och ziet u, Juf, dit wilden we u in 't oor fluisteren. (*Heel vertrouwelijk haar bij den linkerarm nemende, terwijl Jet rechts haar arm in dien van Juf steekt*). Jet en ik vinden het hier zoo saai, zoo eentonig....

JET (*voortgaande*).

En om ons hier in dit nare buitenleven wat verstrooiing te verschaffen, hebben we op een huwelijksaanvraag geschreven.

JUF.

Groote goedheid, hoe brutaal!

LOUISE.

En den candidaat in quaestie naar hier ontboden, om hem eens te monsteren.

JUF.

Hemeltje, hemeltje! hoe gewaagd! Hoe verzinnen jelui 't?!

JET.

Maar Juf, koopt u een japon zonder eerst een oogje op de stof en het fatsoen geworpen te hebben?

JUF.

Nu ja, maar een japon of een man....

LOUISE.

Moeten je beide passen, anders knellen ze je!

JUF.

Jelui zijt me 'n paar presentjes.

LOUISE.

Nu wilden we hem straks als pianostemmer hier binnen smokkelen.

JUF.

Hoe slim verzonnen!

JET.

Dat is immers de beste manier!

LOUISE.

Maar zou ú dan willen zorgen, dat we niet gestoord worden?

JUF.

U zegt zoo: w e. Paradeert die stemmer dan voor allebei?

JET.

Juffrouw-lief, i k ben al in stilte geëngageerd; Louise zal dus alleen keurmeesteresse zijn.

JUF (*het hoofd schuddend*).

En wat zullen uw vader en moeder daarvan zeggen, als ik mee doe in 't complot?

LOUISE.

Die zullen er niets van merken, als we 't goed aanleggen, Juf. Ze hebben het beiden veel te druk: moeder met haar boter en kaas in de melkerij, met al haar prachtige melkgevende koeien, en vader met zijn diepzinnige boeken van Schopenhauer en Hartmann.

JUF (*zuchtend*).

't Is waar! Je hoort hier den heelen dag niets dan van kaas maken links en van schelden op de wereld rechts.

LOUISE.

Dat maakt het leven hier zoo saai! Vader bromt den heelen dag, dat het menschdom maar één waarlijk genialen zet zou kunnen doen, en wel door vrijwillig een e i n d e aan zijn b e s t a a n te maken; nu, wij hebben met ons beidjes op eene huwelijksadvertentie in het *Nieuws van den Dag* geschreven.... ik wil een b e g i n aan een b e t e r bestaan maken, hè Jet?

JET.

Voor jou rekening altijd, Wies.

JUF (*de handen in elkaar slaande*).

Hoe is 't mogelijk! Dezelfde speculatiegeest als uw moeder!

LOUISE, *minachtend.*

Speculatiegeest! Wie denkt er nu aan boter en kaas?

JUF.

Ik dacht aan trouwen, evenals u!

JET.

Trouwen! trouwen! De jongelui kennen elkaar nog amper op 't papier.... 't Is immers maar een grap!

LOUISE.

Zeker, 't is een grap, anders niet. Maar dat moet ik zeggen: op 't papier vind ik hem allerliefst!

JUF (*zuchtend*).

Och juffrouw Louise, op p a p i e r zijn ze allemaal even lief....

LOUISE.

Nu ja, maar daarvoor komt hij nu als pianostemmer zich aan ons vertoonen. Het is een grap, dat begrijpt u....

JUF.

Slim overlegd, dat moet ik zeggen.

JET.

Wij zwakken moeten slim zijn, Juf.

LOUISE.

Ik heb er vader over geklaagd, dat mijne piano zoo vreeselijk ontstemd is, en gezegd, dat ik er graag eens een pianostemmer uit Amsterdam bij had. Vader heeft dat goed gevonden, en daarop hebben we den heer der huwelijksadvertentie deftig gevraagd, of hij met stemsleutel en stemvork naar hier wilde komen. Van morgen vroeg krijg ik juist bericht, dat hij vandaag tegen elf uur zal komen.

JUF.

Alleraardigst! knap bedacht! Dat herinnert me ook aan mijne jeugd.

JET (*plagend*).

Schreef u óók op huwelijksadvertentiën?

JUF.

De hemel beware me! Neen, neen! Maar och, ik had zooveel aanbidders.... Ik had er te veel, ziet u, en daardoor heb ik nooit eene keuze kunnen doen. Als N°. 1 mij zijn hart aanbood, dacht ik dat N°. 2 nóg liever was, en zoo kwam ik nooit tot eene keuze.

JET.

Juist, door te ruime keus blijven de knapste meisjes zitten! Maar Juf, als die zoogenaamde pianostemmer hier in de kamer komt, houd dan mijnheer en mevrouw op een afstand, hè....

LOUISE (*overredend*).

Ja, doe dat nu eens handig, Juf.

JUF.

Wel zeker, dametjes, dat wil ik met alle liefde doen....

JET.

Ik zal u zooveel mogelijk bijstaan en ook een oog in 't zeil houden....

JUF.

U kan op me rekenen, maar nu mondje dicht, want ik hoor uw moeders stem.

TWEEDE TOONEEL.

De voriyen, Mijnheer en Mevrouw WIJSMAN.

MEVROUW (*met een grooten sleutelmand aan den arm en papieren in de hand*).

Hè! hè! De dag is nauwelijks begonnen, of daar heb je 't lieve leven al! Rekeningen, opgaven, boterprijzen.... Is de thee gezet, juffrouw Bol?

JUF.

't Ontbijt is klaar, mevrouw.

LOUISE en JET (*Mevrouw naderende*).

LOUISE.

Morgen ma. Goed gerust?

JET.

Morgen mevrouw!

MEVROUW.

Morgen Louise, morgen Jet! (*Louise bekijkende*). Wat zie jij er bijzonder netjes uit! Zoo'n allerkeurigst négligé! Is er wat aan de hand van daag?

LOUISE.

Niet dat ik weet, maar u heeft immers graag, dat ik er aan het ontbijt knap uitzie. (*De oude heer komt binnen*).

MEVROUW.

Zeker, maar 't is alsof je den betooverden Prins uit het sprookje verwacht.

JET (*lachend*).

Och mevrouw, die kan immers elk oogenblik komen, en daarom is 't maar 't beste, dat we altijd op ons qui vive zijn....!

MIJNHEER (*die geluisterd heeft*).

Ik wensch jelui goejen morgen. Geeft dien prins maar gerust niet thuis, meisjes! Gerust, hoor! Trouwen is 'n groote dwaasheid.... 'n misdaad... Een kopje thee alsjeblief, Juf.

LOUISE.

Maar vadertje-lief, u heeft het toch zelf tweemaal gedaan!

WIJSMAN.

Herinner me toch niet aan mijn eigen zwakheid, kind! Ik kan het ieder mensch die zijn verstand gebruiken wil niet genoeg inprenten: met het oog op het blind heerschen der natuurkrachten, die het leven slechts willen om het onder allerlei smarten weer te vernietigen, is trouwen eene fout, eene domheid....

JET (*tot Louise*).

Wat zou ik die fout graag begaan....

LOUISE.

En ik!

JUF.

Mevrouw zal u rookvleesch gebruiken?

MEVROUW.

Dank-je Juf. Meneer geeft me daar al genoeg op m'n brood.

WIJSMAN (*het hoofd schuddende*).

Ik was toen ook nog een speelbal van de hoogere machten.... (*Levendig*) He ja, Wies, dat 's waar ook, van ochtend komt de pianostemmer.

LOUISE (*hevig verschrikt*).

De pianostemmer?.... Maar vader, hoe weet ú dat?

MEVROUW.

Wel kind, je ontstelt alsof je vader je de komst van Aballino den grooten bandiet aankondigde.

WIJSMAN (*leuk*).

Hoe ik dat weet? Wel, omdat de man het mij geschreven heeft.

LOUISE.

Aan u?.... Hè, mag ik dien brief eens zien?

WIJSMAN.

Die is al lang verscheurd. Maar ik dacht niet dat jou 't handschrift van een pianostemmer interesseeren zou....

JET.

Haar interesseeren? Nu nog mooier! Wies verzamelt immers handschriften en daarom wou ze er zeker een van den pianostemmer bij hebben. (*Opstaande en fluisterend tot Louise*) Dom schaap, begrijp je dat nu niet? Hij heeft zeker met opzet aan je vader geschreven, dat hij op verzoek van zijn dochter de piano komt stemmen. Daardoor is alle verdenking opgeheven. Hij is slimmer dan jij.

LOUISE.

't Is waar, je hebt gelijk. (*Tot hare moeder*). Moe, mogen we opstaan?

MEVROUW.

Gerust, meisjes! Ik moet ook naar de melkerij. (*Louise en Jet af*).

DERDE TOONEEL.

Mijnheer en Mevrouw WIJSMAN, JUF en KREUL.

(*Er wordt geklopt*).

MIJNHEER.

Binnen!

KREUL (*op bewogen toon*).

Een zwaar zieke os, mevrouw.

WIJSMAN.

Een rare manier om iemand goejen morgen te wenschen.

MEVROUW.

Wat is er aan de hand, Kreul?

KREUL (*onthutst*).

Neem me niet kwalijk, meneer en mevrouw. Goejen morgen samen. Maar ziet uwé, ik was er toch zoo vol van, en daar 't hart vol van is, loopt de mond over. De rood-bonte is zwaar ziek, mevrouw. Ik heb er den veearts bij gehaald.... 't Beest heit het erg te pakken..,. of hij 't er van zal ophalen?.... Ik heb er 'n hard hoofd in, hoor!

WIJSMAN (*van zijn courant opkijkende*).

Alles wat de blinde natuurmacht geschapen heeft, is slechts op de wereld om te lijden.... 't Is een gruwel!....

KREUL (*heel dom*).

Wat uwé zeit, meneer!

WIJSMAN.

Als de dieren verstandig waren, zouden zij er ook wel op passen, nog jongen ter wereld te brengen....

KREUL (*leuk*).

Dat zal die os ook wel laten....

MIJNHEER (*boos opstaande en de kamer uitstappende*).

Botterik! Lompe boer!

MEVROUW.

Toe Juf, ruim nu gauw de ontbijttafel op!

JUF.

Dadelijk mevrouw!

MEVROUW (*tot Kreul*).

Hoe gaat het met het nieuwe melkvee? (*Juf met servies af*).

KREUL.

Bestig, mevrouw. Je zult van die koeien uit den St. Anna-polder pleizier hebben! Dat 's je ware melkvee!

MEVROUW.

Dat doet me plezier. Kreul, wil je van morgen tegen elf uur aan 't station zijn om den directeur van eene Amsterdamsche melkinrichting af te halen, die onze melk komt keuren. Dat kan een klant van belang worden! Ik wou graag dat je hem heel vriendelijk ontving en hij alles, stallen en kaasmakerij, in volmaakte orde zag. Begrepen?!

KREUL.

Best mevrouw, ik zal een oog in 't zeil houden. Morgen mevrouw. (*af*).

MEVROUW.

Zie zoo, nu gauw de rekeningen van boer Manders nagezien!

VIERDE TOONEEL.

LOUISE en JET (*omzichtig rondkijkende*).

JET.

Niemand! Hier gaan we nu stil aan het werktafeltje zitten en Juf zal wel zorgen dat de oude lui niet storen.

LOUISE.

Mijn hart klopt toch wel een beetje, Jet. Zie ik er zoo aardig genoeg uit?

JET.

Als een fee, hoor! Hij zou al heel moeilijk moeten zijn, als hij niet doodelijk van je werd.

LOUISE (*in een handspiegeltje kijkende*).

Nu, wat ik in mijn spiegeltje zie, is nog zoo kwaad niet. De vraag is maar: welken indruk ik op hem maken zal....

JET.

Of welken indruk hij op jou zal maken? Hoe is je ideaal van een man?

LOUISE.

Lang en slank.

JET.

Nu, dan zal deze kort en dik zijn.

LOUISE.

Maar waarom?

JET.

Omdat de voorstelling die men zich van iemand maakt, nooit met de werkelijkheid overeenstemt. Maar houd dien huwelijksaanvrager flink voor den gek, hoor.

LOUISE.

Als ik maar niet zoo kieskeurig was! Maar een schorre stem, een onzindelijk halsboord, nagels in de rouw of een paar lompe schoenen — 't is al genoeg om me mijne illusiën te ontnemen....

JET.

St! Daar hoor ik iemand!

LOUISE.

Lieve hemel! 't Is vaders stem!

VIJFDE TOONEEL.

De vorigen, WIJSMAN en Meneer BIJK.

WIJSMAN.

Kom binnen, mijnheer, de piano staat hier!

LOUISE (*tot Jet*).

Wat klopt mijn hart! Dat die domme Juf nu toch vader niet op zijn kamer heeft weten te houden.

JET.

Wacht maar, ik zal den wereldverachter wel voort krijgen....

WIJSMAN.

Hier is de piano.... Mijne dochter zegt dat.... Ha! ben je hier, Louise? Mijne dochter zegt dat ze erg ontstemd is....

BIJK.

Wat zenuwachtig zeker.

WIJSMAN.

Wat-blief? Van zenuwachtige piano's heb ik nog nooit gehoord.

BIJK.

Pardon. Ik dacht dat u van uwe dochter sprak.

LOUISE (*tot Jet*).

Wat 'n ordinair gezicht. Wat 'n houding! Die is op z'n minst een vijftiger....

JET.

Hij zal een moeder voor zijne kleinkinderen zoeken!

LOUISE.

Ik dank je voor grootmoeder.

BIJK (*die intusschen de piano bekeken heeft*).

't Is een heel mooi stuk.

WIJSMAN.

Mooi?? Ja, dat geloof ik. 't Ding heeft me geld genoeg gekost. Maar 't is nu erg van streek.

BIJK.

Dat 's jammer!

LOUISE (*tot Jet*).

Wat 'n plompe gang!

JET.

En hij neemt niet de minste notitie van ons.

WIJSMAN.

Wil u zoo goed zijn, het instrument eens te probeeren.

BIJK (*gek opkijkende en dan lachend*).

Probeeren? U is wel vriendelijk — maar.... ik ben geen pianist.

LOUISE (*tot Jet*).

Wat grove handen.

JET.

Hij is zelfs te leelijk voor Juf.

WIJSMAN.

Nu ja, u behoeft geen stukje te spelen.... In uw vak behoeft men ook geen virtuoos te zijn....

BIJK.

Ha! ha! ha! Neen, in **ons** vak geven we geen concerten, dat is zeker!

WIJSMAN (*de piano openende*).

Als ik u verzoeken mag.

LOUISE.

Wat speelt hij zijne rol bitter slecht!

JET.

Een echte lomperd!

BIJK.

Nou, als u 't dan volstrekt van me verlangt. (*Hij tikt achtereenvolgens met één vinger op al de toetsen*). U kan wel gelijk hebben.... de piano schijnt niet heel zuiver gestemd te zijn.... maar een mooi instrument is 't zeker, heel mooi. Wat voldoet zoo'n meubel in een kamer!

ZESDE TOONEEL.

De vorigen, mijnheer RADS.

RADS.

Uw dienaar, heeren! (*Tot Bijk*). Ik ben de pianostemmer, mijnheer Wijsman.

LOUISE (*tot Jet*).

Den hemel zij dank!

JET.

Die ziet er beter uit; dat's wat anders, hoor!

WIJSMAN.

U de pianostemmer? (*Zich tot Bijk wendende*) Daar begrijp ik niemendal van. Maar wie is ú dan?

BIJK (*op de teenen getrapt*).

Ik? Wel ik ben de directeur der Amsterdamsche Melkvereeniging, die hier tegen 11 uur ontboden is.

WIJSMAN (*lachend*).

Dat's al heel mal! Ik heb u voor den pianostemmer aangezien!

Wat moet u wel gedacht hebben, dat ik u met alle geweld aan 't pianostemmen wou hebben?

BIJK (*lachend*).

Och, ik dacht dat u een bijzonder groot muziekliefhebber was....

LOUISE (*tot Jet*).

Die ziet er beter uit dan de andere.... Maar ik had me Karel Erddal toch heel anders voorgesteld....

JET.

Ik ook, maar ach die fantazie van ons meisjes!

RADS (*die steeds heeft staan luisteren*).

Nu begrijp ik 't heele misverstand. Een dikke boerenheer heeft me van den trein afgehaald, en mij voortdurend over den aannemelijken prijs van zijn beste melk gesproken. Nu, ieder zijn zwak, dacht ik: de een praat over politiek, de ander over het weer....

BIJK.

En een derde over melk....

RADS.

Juist. Toen bracht die melkman me regelrecht naar den stal en vroeg me, hoe ik de koetjes vond? Uit beleefdheid zei ik natuurlijk: heel mooi. Daarop moest ik de melk proeven! Ik bedankte en zei dat ik nooit van mijn leven m e l k dronk. Wat? p r o e v e n m o e t u ze toch! En hij wenkt eene meid, die aan 't melken ging. „Ten hoogste verplicht," zei ik nogmaals, „warm van de koe kan ik ze niet verdragen." Maar, roept hij toen driftig uit: hoe kan je over melk oordeelen als je ze niet proeft. Wil je dan de kat in den zak koopen? — Wat heb i k met katten of melkkoeien te maken? Zeg me liever waar de piano staat. — De piano? — Zoo gaat het voort, totdat het eindelijk blijkt, dat de stalbaas me heeft aangezien voor een melkboer, die hier wordt verwacht.

BIJK (*bits*).

Voor een h a n d e l a a r in melk, bedoelt u zeker.

RADS.

Dat kán ook zijn: de handelaar maakt de melk altijd nog blauwer dan de boer....

BIJK (*beleedigd*).

Meneer! Als ik....

RADS (*tergend*).

We zullen 't maar blauw-blauw laten!

WIJSMAN (*Bijk op de schouders kloppende*).

Terwijl ik meneer Bijk gedwongen heb, onze piano te probeeren! 't Is allergekst! Kom, meneer Bijk, laat me u naar den stal brengen, om daar de melkinstrumenten te stemmen, dan kan hier deze meneer de muziekkoe in orde brengen. (*Wijsman troont Bijk mee, die Rads een boozen blik toewerpt*).

ZEVENDE TOONEEL.

LOUISE, JET en RADS.

RADS (*zijne instrumenten uit zijn taschje nemende en met zijn stemvork de* a *aanslaande en verder stemmende*).

Zie zoo, nu ben ik waar ik wezen moet.

JET (*tot Louise*).

Wies, ik poets de plaat, hoor!

LOUISE.

Wel foei, laat je me alleen, nu me 't vuur aan de schenen gelegd wordt....

JET.

Nu je 'n hart aan de voeten gelegd wordt, meen je. Ja, Wieslief, dat moet je zelf in orde maken. (*Af*).

RADS (*zich half naar Louise keerende*)

Juffrouw!....

LOUISE (*opkijkende*).

Meneer? Wenscht u iets?....

RADS (*dralend*).

Als ik 't u zeggen mag....

LOUISE (*aanmoedigend*).

Wel zeker.... Daarvoor is u immers hier gekomen?

RADS (*half lachend*).

Ik vind hier niets te stemmen!

LOUISE.

Niets te stemmen? Neen, dat geloof ik graag! (*Guitig*). U wil zeker een loopje met me nemen....

RADS (*vreemd opkijkende*).

Ik juffrouw?

LOUISE.

Stem u maar door, ferm door: er zou wel eens iemand hiernaast kunnen zijn; dan kunnen wij ten minste doorpraten....

RADS.

Maar ik verzeker u, dat alles zoo zuiver als eene klok is, behalve misschien de bovenste C. Met één ding alleen zou u me een groot pleizier doen. Toe! (*haar allervriendelijkst naderende*). Toe, geef me een....

LOUISE (*met een afwijzend gebaar*).

Maar mijnheer....

RADS.

....een blaasbalg.... De snaren zijn zoo stoffig....

LOUISE.

O zoo! (*naar den schoorsteen gaande, om een blaasbalg te krijgen*). (*Ter zijde*): Geestig bedacht! (*Luide*): Alsjeblief meneer!

RADS.

Dank u, juffrouw. Och, ziet u, de blaasbalg vervult hier een emplooi, dat eigenlijk 't zijne niet is.

LOUISE (*fijn lachend*).

Evenals u!

RADS.

Evenals ik?

LOUISE (*guitig*).

Zeker! U stemt piano's, zooals een dolend ridder zich wel eens als minnezanger vermomde....

RADS (*steeds met den blaasbalg werkende*).

Minnezanger? Neen juffrouw, daar heb ik niets geen aanleg voor. Een kalfscarbonade en een glas Heineken's — dat's bij mij numero één!

LOUISE (*driftig*).

Maar wat doet u dan hier? Scheid er dan uit met dat geblaas!

RADS.

Phoe! phoe! U blaast nog harder dan ik! (*Bij zichzelven*): Zou 't wel pluis bij de juffrouw zijn? (*Tot Louise*): De stof is er nu uit!

LOUISE (*zenuwachtig*).

We zullen het bij deze eerste ontmoeting maar laten, meneer.... De eerstvolgende trein vertrekt om halfeen.... Me dunkt, dat is een mooie trein voor u, dan mist u uw carbonade en uw Beiersch bier niet....

RADS (*verwonderd*).

Ik.... ik begrijp u niet....

LOUISE (*snibbig*).

Ik u evenmin. Het was immers de afspraak, dat een eenvoudig neen voldoende zou wezen, in geval.... u begrijpt me wel. Welnu, ik zeg duidelijk: neen! Maak nu alsjeblieft dat u wegkomt vóór mijn vader weer hier is....

RADS (*zijne instrumenten weer inpakkende*).

Best juffrouw, best! (*Bij zichzelven*): Wat scheelt dat schepsel dan toch! Is dat nu alles om dien blaasbalg.

LOUISE (*gejaagd*).

Haast u alsjeblieft wat, mijnheer.

RADS (*dralend*).

Maar juffrouw, u....

LOUISE.

Is u nóg niet voldaan?....

RADS.

Juist, dát is 't: ik ben niet voldaan! Moet ik dan zoo maar heengaan, zonder.... zonder.... (*haar steeds naderende*).

LOUISE.

Ja zeker, zonder hoop....

RADS.

Zonder hoop op vergoeding!

LOUISE (*verontwaardigd*).

Op vergoeding?

RADS.

Zeker. Mijne reis, mijn verloren tijd.... Ik heb toch aanspraak op....

LOUISE (*hem afwerende*).

Geen idee, meneer. Denkt u, dat....

RADS (*boud sprekend*).

Ik heb toch aanspraak op vijf gulden; dat staat er voor, plus vergoeding van reiskosten....

ACHTSTE TOONEEL.

De vorigen, JET.

JET.

Louise, nu begrijp ik er niets meer van. Daar is een knap, jong heer beneden, die zegt dat hij tegen elf uur besteld is, om de piano te stemmen.... Hoe kan dat?

LOUISE.

Hemeltje-lief! Hoeveel pianostemmers zijn er dan wel in de wereld. Dat is nu vandaag al de derde! (*Tot zichzelve*): Zou dàt de ware zijn?

RADS (*steeds ongeduldiger wordende*).

Juffrouw, mag ik u om acht gulden verzoeken.... Vijf gulden voor 't stemmen en drie gulden voor reis- en verblijfkosten. Ik was door mijnheer uw vader besteld....

LOUISE (*snel geld uit haar beursje grijpend*).

Ik heb geen geld genoeg in mijn beursje.... Wil u maar even mee gaan....

JET (*plagend*).

En als u soms trek mocht hebben in een glas melk, warm van de koe, loop u dan maar even den stal in....

RADS (*brutaal*).

Dank u vriendelijk. Dat misverstand in den koestal was nog zóó gek niet als die historie bij de piano.

LOUISE (*driftig*).

Kom meneer, ik heb geen tijd.... (*het drietal af*).

NEGENDE TOONEEL.

KAREL ERDDAL en JUF.

JUF (*nog in de deur*).

Ga binnen, meneer.

KAREL.

U is heel vriendelijk, juffrouw.

JUF (*naar de piano wijzende*).

Daar is de patient die uw hulp noodig heeft, meneer.

KAREL (*fijn lachend*).

Ik dacht, dat de piano maar een voorwendsel zou wezen....

JUF (*lachend*).

Zeker, maar toch een onmisbaar voorwendsel, als de oude lui soms eens....

KAREL (*knikkend*).

Alleraardigst gevonden! (*Bij zichzelve*): Drommels, dat's al een oud dochtertje, hoor. Die hoort bij de rustende schutterij!

JUF.

Maar neem toch plaats, meneer....

KAREL.

Dank u. Ik zal 't allerliefst op 't pianostoeltje gaan zitten.... dan is 't alsof ik aan 't stemmen ben....

JUF (*bij de piano*).

Goed bedacht! Wat de ontwakende liefde al niet doet en bedenkt....

KAREL.

Zeg liever: de zoekende liefde....

JUF.

De zoekende?

KAREL.

Zeker. Ik zocht.... in *Het Nieuws* — en vond.... (*bij zichzelf*) wat ouds!

JUF (*opgeruimd*).

Dus u heeft gevonden wat u zocht? Dat doet me pleizier! Toe, probeer de toetsen eens.... Als er eens iemand.... u begrijpt me wel....

KAREL.

Wel zeker! (*quasi op de toetsen tikkende*). Nu gaan we aan het toetsen.... Houdt u veel van muziek: van Wagner of Gounod?

JUF.

Van zoo'n allegaartje, zoo'n potpourri, houd ik 't allermeest....

KAREL.

Dan houdt u zeker meer van lezen: van die Russische lektuur van Tolstoï en zoo?

JUF.

Nee, daar moet ik niets van hebben! Ik neem alleen 'n boek of 'n courant in m'n hand, om na den eten des te gauwer onder zeil te raken....

KAREL.

(*Ter zijde*)*:* Hoe langer hoe mooier! (*Luide*)*:* De schoone kunsten worden dan misschien hoog door u vereerd....

JUF.

Schoone kunsten? Die hansworsterijen in 't paardenspel, meent u zeker? Heere neen, daar houd ik niemendal van. Ik zit het allerliefste 's avonds, in den winter bijvoorbeeld, thuis, met een

glas warme punch en een roomsoes voor me: dat vind ik nu toch zoo echt knutsig....

KAREL (*met een zucht*).

(*Ter zijde*): O Nieuws van den Dag, wat heb je me gefopt! (*Lachend tegen Juf*): En dan toch Amor ook in 't gezelschap, hoop ik!

JUF (*preutsch*).

Maar meneer....

KAREL (*galant*).

Zonder Amor is ons geluk op aarde niet volkomen....

JUF.

Wat u zegt! Nu ik ben al tien jaar huishoudster hier, en ik verzeker u....

KAREL (*opspringende, met een slag op de toetsen*).

Is u de huishoudster?

JUF.

Ja meneer, wat anders?

KAREL.

Goddank!!

JUF.

Wat scheelt u?

KAREL.

Lieve hemeltje! Ik dacht dat u de dochter des huizes was en....

JUF.

Maar meneer! En wat zou dat.... (*Ter zijde*): Wel, wel, wat 'n lomperd! (*koeltjes tot Karel*): De juffrouw had me gevraagd om u even aan de praat te houden, want ik ben in 't geheim, weet u, omdat ze geld moest wisselen om.... om iemand te betalen....

KAREL (*allergelukkigst*).

Zou u willen gelooven, dat ik nooit vriendelijker huishoudster ontmoet heb....

JUF (*koeltjes*).

Ja, die complimentjes kennen we van de heeren als ze ons noodig hebben.

TIENDE TOONEEL.

De vorigen, Louise en Jet.

Louise (*voor Erddal buigende*).

Juf, wil u nu op den uitkijk gaan....

Juf (*kalm*).

Jawel, juffrouw (*af*).

Karel (*tot Louise*).

Heb ik 't genoegen, juffrouw Wijsman te zien?

Louise (*buigende*).

Om u te dienen.

Karel.

Mijn naam is Karel Erddal. U is zoo vriendelijk geweest mij vandaag om elf uur hier te bescheiden.

Louise (*buigende*).

Mag ik u mijne vriendin Henriette van Par voorstellen.

Karel (*buigende voor Jet*).

Maar juffrouw Wijsman, als ik me niet bedrieg, dan heb ik 't genoegen al eens gehad u te ontmoeten.... verleden jaar te Breda op vastenavond....

Louise.

Het zelfde meende ik ook, toen ik u daar voor 't eerst zag, maar —

Karel.

U scheen daar incognito te zijn, want u droeg er een anderen naam....

Jet.

Ze hebben te Breda de gewoonte, mijne vriendin altijd naar hare tante bij wie ze logeert, mevrouw van Beek, te noemen....

Louise.

En ú scheen heel Breda voor een gemaskerd bal te houden, want u maskeerde ook uw eigenlijken naam....

KAREL.

Dat was een vastenavondgrap van den vriend bij wien ik een paar dagen doorbracht, en die me zijn broer noemde, om zeker intrigetje op touw te zetten....

JET.

Dus zijt ge beiden, op de keper beschouwd, oude kennissen? Dat 's al heel grappig!

KAREL.

Oude kennissen — die uitdrukking is wat sterk, maar ik verzeker u, dat de dansen met juffrouw Louise van Beek op die vastenavondbals even aangenaam en verrassend voor mij waren als later de correspondentie met de onbekende Louise W. onder de letters Z. Z.

LOUISE.

Zeker had ik niet gedacht, den galanten danser als pianostemmer weer te zien....

KAREL.

Eene maatschappelijke positie, die ik aan uw vernuft te danken heb....

JET.

En die een gevolg is van uw publiek beroep op alle beschikbare vrouwenharten. — Foei mijnheer! Eigenlijk moest u hier eens ferm de les gelezen worden. Men biedt zijn inboedel, zijn huis, zijn zaak, wat dan ook, te huur of te koop aan, maar zijn hart??....

KAREL (*flink*).

Ik vraag en ú biedt aan: staat dat niet gelijk?

LOUISE.

Bij ons was 't geen ernst.

JET.

Wij wilden eenvoudig dien hartenheer eens zien....

KAREL (*lachend*).

Dus ben ik er in geloopen?!.,..

JET.

Als u ten minste op die vleiende wijze de gelegenheid noemt om met twee jonge dames een gezellig praatje te mogen houden....

KAREL.

Als pianostemmer!

LOUISE.

Uitsluitend als pianostemmer! En ik verzoek u dringend, dat baantje dadelijk naar den eisch te vervullen, want als de oudelui ons hier gezellig babbelend vonden....

KAREL.

Maar lieve dames, ik versta van 't pianostemmen net zooveel als....

JET.

.... Als van den melk- en boterhandel van Mevrouw....

KAREL.

O zeker! Maar juffrouw Louise, ik zegen het toeval, dat mij naar hier gebracht heeft. Geene ontmoeting had mij welkomer kunnen zijn. Indien men mij toen, in Breda, niet verzekerd had dat u geëngageerd was met dien knappen luitenant, die u als een schim volgde....

JET.

Haar eigen neef, die plaaggeest van een August....

KAREL.

Wat ben ik toen dom en lichtgeloovig geweest! Maar mijn goede genius heeft mij niet verlaten, Juffrouw Louise.

JET (*lachend*).

Toe meneer, aan de piano alsjeblieft! En stemmen, wat ik u verzoeken mag....

LOUISE (*dringend*).

Ja toe, alsjeblieft, want ik weet anders geen raad met u....

KAREL.

Laten we dan stemmen: vóór of tegen, Juffrouw Louise?

JET.

Hoor eens, meneer de stemmer, aan de piano of....

KAREL.

Maar m'n lieve juffrouw Louise, stel me dan aan uw oude lui voor!

LOUISE.

Dat 's de verkeerde wereld, meneer! Sst! Daar hoor ik de stem van m'n besten brompot!....

JET.

Toe, aan de piano, dan zullen wij de oude lui in dien tusschentijd op uw bezoek voorbereiden. (*Jet en Louise af*).

ELFDE TOONEEL.

KAREL.

Had ik kunnen vermoeden, dat Louise Wijsman en juffrouw van Beek eene en dezelfde waren, dan zou die malle advertentie nooit in het Nieuws zijn verschenen!

TWAALFDE TOONEEL.

KAREL, mijnheer WIJSMAN.

Mijnheer WIJSMAN (*driftig binnenstappende*).

Louise! Louise! (*Karel ontwarende*). Pardon, wien heb ik de eer?....

KAREL.

Mijn naam is Karel Erddal.

Mijnheer WIJSMAN.

Ja, ja, ik weet het al: de pianostemmer, zooals ik van de huishoudster gehoord heb. Een mooi instrument, een echte Pleyel, meneer!

KAREL.

Ja, dat wil ik graag gelooven!

Mijnheer WIJSMAN.

Mijne dochter speelt er verrukkelijk op.

KAREL.

Ik zou wat willen missen om haar te hooren!

Mijnheer Wijsman.

En ik nog meer om haar niet te hooren.

Karel (*verontwaardigd*).

Mijnheer, hoe kan u 't zeggen!

Mijnheer Wijsman.

De piano's zijn een van de grootste plagen onzer samenleving.

Karel.

En de pianisten, zooals uwe dochter bij voorbeeld?

Mijnheer Wijsman.

En je hebt ze nog nooit gehoord, zooals je daareven zei! Hoor eens, mijnheer de stemmer, ontstem me niet, hoor!

Karel.

Och meneer, laat me u nog meer zeggen: ik ben geen pianostemmer.... maar uwe dochter.... heeft me bekoord, en ik kom u hare hand vragen....

Mijnheer Wijsman.

Wat? De hand van mijn dochter?.... Eerst de snaren van mijn Pleyel onderzoeken en dan de gevoelige snaar bij mijne dochter aanraken. Wat eene speculatie!.... En dan een huwelijk! Dat is nog grooter ellende dan de gezamelijke piano's ter wereld! Weet-je wat het huwelijk is, pianostemmer — Don Juan? Eene schromelijke zonde tegen het gezond verstand. Wie zien er het welvarendst en tevredenst uit? De ongetrouwde heeren! Lees Schopenhauer en Hartman, die weten het; onthoud-je van die menschelijke dwaasheid en stem piano's. Als je ze verbranden kon, was 't nog beter! Maar tot een huwelijk geef ik mijn toestemming nooit, hoor, nooit!

Karel (*wanhopend*).

Maar mijnheer Wijsman!

Mijnheer Wijsman.

Je bent hier gekomen om mijne piano te stemmen, en dat zal-je ook doen, of ik.... Ik wil geen ongelukken maken. (af.)

DERTIENDE TOONEEL.

KAREL.

Wat 'n zwartgallig heer! Met hem breng ik het nooit tot een goed einde.

VEERTIENDE TOONEEL.

KAREL en Mevr. WIJSMAN.

MEVROUW.

Ha, hier is eindelijk de man dien ik zocht! (*Lachend.*) Men heeft me alles verteld. 't Is allerdwaast, meneer! Ik heb u overal gezocht en nu vind ik u eindelijk hier. Laten we nu eens eventjes verstandig samen praten. U is een praktisch man, dat spreekt van zelf. In de Warmoesstraat wonen niets dan praktische menschen....

KAREL.

Dat 's kras, mevrouw!

MEVROUW (*lachend*).

Zeker, K r a s is dat in de eerste plaats. Maar zonder woordspelingen, laten we nu op ons gemak die zaak afdoen; w ij zullen het wel eens worden.

KAREL.

Dat hoop ik ook van ganscher harte, mevrouw. Wat ik hier gevonden heb, heeft mijne stoutste verwachtingen ver overtroffen.

Mevrouw WIJSMAN.

Dat is me heel aangenaam, meneer. U moet weten dat ik ze zelf heb groot gebracht.

KAREL.

Dat doet u alle eer aan, mevrouw.

Mevrouw WIJSMAN.

Heeft u wel opgemerkt, hoe flink doorvoed en krachtig....

KAREL.

Ik heb meer oog gehad voor de gratie en het bevallig uiterlijk....

MEVROUW WIJSMAN.

Heeft meneer Kreul u dat geval van den zwaar zieke verteld?

KAREL (*verwonderd kijkende*).

Me dunkt, ik meen mij te herinneren.... 'n treurige historie....

MEVROUW WIJSMAN.

Gelooft u niet, dat een emmer kalkwater in dit geval heel raadzaam zou zijn?....

KAREL (*nog meer verbaasd*).

(*Ter zijde*): Wat wil dat mensch toch? (*Luide*): Daar zou ik niet onvoorwaardelijk vóór — en ook niet onvoorwaardelijk tegen zijn.... 't Is wel min of meer een paardenmiddel....

MEVROUW WIJSMAN.

Nu ja, maar een os of een paard niet waar?.... Maar nu ter zake. Over de geldquaestie zullen we het spoedig eens zijn....

KAREL.

O zeker, mevrouw. Die staat bij mij op den achtergrond. Ik ben bemiddeld en beschik over een mooi fortuin.....

MEVROUW WIJSMAN.

Bezit u véél koeien?

KAREL (*verwonderd*).

Koeien? — Neen, maar als dat eene voorwaarde is, zou ik er kunnen aanschaffen.

MEVROUW WIJSMAN.

Ik zou 't u niet raden.... In de stad is dat lastig.

KAREL.

Zeker, en vooral op een bovenhuis!

MEVROUW WIJSMAN.

Hoeveel melk heeft u dagelijks wel noodig?

KAREL.

Melk? O! bij mijn koffie! — Och, maar een heel klein kannetje.

Mevrouw WIJSMAN (*lachend*).

Neen, neen, nu zonder gekheid. Zou u me dagelijks twee- of driehonderd liter kunnen afnemen?

KAREL.

A f n e m e n zou misschien nog gaan; maar waar zou ik er mee moeten blijven?....

VIJFTIENDE TOONEEL.

De vorigen, Mijnheer WIJSMAN, LOUISE en JET.

Mijnheer WIJSMAN.

O, ben je hier, vrouw! Ik zoek je overal om die melkzaak met mijnheer Bijk af te doen....

Mevrouw WIJSMAN (*hoogst verbaasd*).

Mijnheer Bijk? En ik zit hier al een kwartier met hem te praten!

KAREL.

Nu doorzie ik 't heele misverstand. U heeft mij voor 'n melkboer gehouden.... Mag ik mij zelf even aan u voorstellen: mijn naam is Karel Erddal. Ik ben hier begonnen met uw piano te stemmen, en — ik eindig mijn bezoek met u om de hand van uw dochter te vragen.

Mijnheer WIJSMAN.

Nonsens. Die mijnheer is hier gekomen, om de piano te stemmen, en verder niet! Pianostemmers hebben geene declaratie te doen — als om de 3 maanden.

KAREL.

Maar ik heb me immers aan u bekend gemaakt! En als nu toch uwe dochter zóó'n machtigen indruk op me gemaakt heeft....

Mevrouw WIJSMAN.

Maar mijnheer, u neemt eene vaart.... We kennen u in 't geheel niet. We hebben Louise zelfs nooit uw naam hooren noemen.... Waar heeft u dan kennis met haar gemaakt?

KAREL.

Eerst te Breda, mevrouw, op vastenavond, en later gemaskerd in de courant....

ZESTIENDE TOONEEL.

De vorigen, LOUISE, JET en JUF.

Mijnheer WIJSMAN.

Moeten er weer twee ongelukkigen méér gemaakt worden!

JET.

Neen twee gelukkigen! Want die correspondentie heeft hen zóó tot elkaar gebracht, dat zij naar eene samenkomst smachtten!

Mijnheer WIJSMAN (*minachtend*).

En om de oudelui tot toegevendheid te stemmen, sluipt meneer als pianostemmer ons huis binnen!

Mevrouw WIJSMAN.

En hoe denkt onze Louise er zelve over?

LOUISE.

Moeder, mijnheer Erddal heeft woorden uit mijn hart gesproken; vader zal toch wel te vermurwen zijn?

Mijnheer WIJSMAN.

Hoor eens, ik houd me er buiten: wil jij je ongeluk ingaan, dan wasch ik mijne handen in onschuld.

JET.

Toe mijnheer, wees nu zoo hardvochtig niet.

KAREL.

Mijnheer Wijsman, geef toch den wensch uwer dochter toe.

JUF.

Kom meneer, laat Schopenhauer nu in de kast staan en geef uw dochter een man.

Mijnheer WIJSMAN.

Stemmer, Louise kent mijne zienswijze op dit stuk, en ik twijfel niet of zij zal mij gelijk geven.

KAREL.

Juffrouw Louise, het woord is aan u.

LOUISE.

Dan zal ik kort zijn. Mijn ééne woord luidt: Ja! (*zij geeft hem de hand*).

KAREL (*juichend*).

Ja?! Ja! O! geef me dan een — (*zij omhelzen elkaar*).

(*Het scherm valt*).

HEINRICH SCHLIEMANN

DOOR

LEO.

(*Met portret.*)

Zoo men van eenig sterveling kan zeggen, dat zijn levensloop een roman was, dan zeker van den beroemden geleerde Schliemann, die aan zijne verbazingwekkende wilskracht de schitterend afgelegde loopbaan te danken heeft.

Met een enkel woord had reeds de alwetende pers gemeld, dat de bekende Duitsche oudheidkundige te Napels ziek lag en aan eene oorziekte leed. Verontrustend was dat bericht echter niet. Men wist toch, dat hij voor die kwaal een bekend heelkundige te Halle had bezocht, en dat de kunstbewerking, welke hij daar had ondergaan, goed geslaagd was. Daarna had de herstellende de reis naar Athene aanvaard, waar hij zich metterwoon gevestigd heeft, doch was onderweg te Napels ziek geworden. Men vond hem bewusteloos op straat en bracht hem naar zijn hotel. Terstond werd geneeskundige hulp ingeroepen, doch het mocht niet baten, en op den Tweeden Kerstdag 1890 overleed deze merkwaardige figuur aan een hersenontsteking, waartegen op zijn leeftijd geen kruid gewassen is.

Op 6 Januari 1822 zag Schliemann te Neubuckow in Mecklenburg-Schwerin het levenslicht. Heinrich's vader was een onbemiddeld Luthersch predikant, die zijn jongen alleen de lagere

Dr. HEINRICH SCHLIEMANN.

school kon laten bezoeken, maar wiens middelen geenszins toelieten, hem aan de Hoogeschool te laten studeeren. De jonge Heinrich moest dan maar zien dat hij op eene andere wijze door de wereld kwam.

Toen hij vijftien jaar oud was, trad Heinrich in dienst bij een kruidenier te Fürstenberg, een stadje dat niet ver van zijne geboorteplaats gelegen is. Daar stond hij vijf jaren achter de toonbank, behandeld als een winkeljongen, zich verkniezende van verveling en verdriet. Eindelijk kon hij het in die atmosfeer van groene zeep en siroop niet langer uithouden, trok naar Hamburg en nam ginds dienst als jong matroos op een schip, dat naar Venezuela vertrekken zou. Doch lang duurde de reis niet, want reeds bij het eiland Tessel leed het vaartuig schipbreuk, zoodat de opvarenden zich gelukkig mochten achten, dat zij het lijf er afbrachten en behouden de Hollandsche kust bereikten.

Daar stond de arme drommel, zonder een duit, zonder eenig hulpmiddel, naakt als een kerkrat, aan Tessel's kust. Door barmhartige lieden van het allernoodigste voorzien, trok Heinrich naar Amsterdam en slaagde er in, daar een baantje te krijgen als loopjongen bij de firma F. C. Quien. Nu had hij althans den voet in den stijgbeugel. Met weergaloozen ijver begon Schliemann in zijn vrijen tijd met de studie der vreemde talen, en na eenige jaren had hij het zóo ver gebracht, dat hij, behalve zijne moedertaal, ook goed Engelsch, Fransch, Nederlandsch, Spaansch, Portugeesch en Italiaansch verstond. Toen gelukte het hem, eene betrekking als boekhouder te krijgen bij de firma B. H. Schroeder en Co., en deze zond den jongen man, nadat hij zich ook nog in het Russisch bekwaamd had, in 1846 als haar agent naar Petersburg.

Hoe was echter de vroeger onontwikkelde jongen in staat geweest, zich in zulk een korten tijd en zonder hulpmiddelen voor die betrekking te bekwamen? Door zijn weergalooze wilskracht en ijver. Zoodra hij te Amsterdam het baantje van loopjongen veroverd had, verdeelde hij zijn salaris in twee gelijke helften: de eene voor zijn lichaam, de andere voor zijn geest. Reeds die verdeeling wekt onze bewondering, als wij bedenken, dat hij op dat kantoor maar vierhonderd gulden 's jaars verdiende.

Heinrich kocht, zoo goedkoop mogelijk, een paar onmisbare

boeken, zocht een goeden meester, en begon toen wat spraakkunst te leeren, een boekje te lezen, maar vooral opstellen te maken, die hij, nadat de onderwijzer ze verbeterd had, van buiten leerde, om ze op de volgende les voor te dragen.

Zoo leerde hij in den onverklaarbaar korten tijd van 6 maanden Engelsch, legde zich achtereenvolgens op het Spaansch, Hollandsch, Italiaansch en Portugeesch toe en had, volgens zijn eigen getuigenis, voor elke van die talen niet meer dan zes weken noodig, om ze vloeiend te spreken en te schrijven.

Het meeste nut trok hij van het voordragen zijner opstellen. Daarom zat hij dan ook niet weinig in nood, toen hij het plan opgevat hebbende om Russisch te leeren, in heel Amsterdam geen mensch kon vinden, die in staat was, hem die taal te onderwijzen.

Doch Schliemann wilde nu eenmaal Russisch leeren en met Heine's gezegde: „Weiss was du willst und was du willst thue dass", volvoerde hij zijn wil. Hij moest een auditorium hebben, om met zijn geest niet af te dwalen en huurde nu een ouden Israëliet, die elken avond twee uren zat te luisteren naar den jongeling, van wien hij geen woord kon verstaan. Heinrich's stem klonk daarbij zóo luide door het huis, waarin hij een zolderkamertje had gehuurd, dat zijn huisheer hem noodzaakte te verhuizen. Alle hinderpalen wist hij echter uit den weg te ruimen en, na eenigen tijd het Russisch machtig, wordt de vier- en- twintig jarige jongeling in 1846 door zijn patroon als agent naar Petersburg gezonden.

Hoe Schliemann over taalstudie dacht, blijkt uit de oorspronkelijke manier waarop hij zich zelven vreemde talen aanleerde. Hij vond het eene dwaasheid, dat men jongens van acht en negen jaar met grammatische studiën van eene taal kwelt. Naar zijne opvatting is de eenige wijze om eene taal grondig te leeren, deze: dat men met oplettendheid goed proza leze en meesterstukken uit het hoofd leere. Op die wijze heeft hij Latijn, Oud- en Nieuw Grieksch geleerd, en evenzoo de andere talen. Natuurlijk geldt deze methode alleen voor hem die leeren wil; en niet iedereen wil dat zoo stellig en onwrikbaar als Schliemann.

Spoedig won Schliemann veel geld in Rusland, schudde het stof der afhankelijkheid van zich en vestigde een eigen handelshuis.

Die waagt, wint. En het laatste deed Schliemann snel en veel, zoodat hij in weinig jaren een vermogen bijeen had, waarop hij nooit had durven hopen.

Verdrong echter al dat geld de zucht naar kennis niet? Schoof handel de studie, schoof het praktisch leven de behoefte aan bespiegeling en overdenking niet op den achtergrond? In den aanvang misschien een weinig. Spoedig komt echter het Poolsch en Zweedsch aan de beurt. Nog sterker: Schliemann begint in 1856 aan het Oud- en Nieuw-Grieksch!

Grieksch te leeren! Dat was de stille wensch zijns harten geworden, van het oogenblik af, dat hij een weggejaagden gymnasiast stukken uit Homerus had hooren opzeggen. In dien tijd stond Heinrich, ongeveer zestien jaar oud, achter de toonbank te Fürstenberg en — woog zout af, schonk een borreltje, en verkocht haring en boter.

Al leest Heinrich nu in twee jaren tijds bijna alle oude schrijvers door, Homerus blijft zijn lievelingsdichter.

Kort daarna drijft de reislust hem door Zweden, Denemarken, Duitschland en Italië naar den Nijl, dien hij tot den tweeden val opvoer. Onderweg leert hij zijn Arabisch, reist verder naar Jeruzalem, trekt Syrië door en komt in 1859 te Athene aan. Door eene ziekte aangetast, keerde hij naar Petersburg terug.

Intusschen hadden zijne zaken, een groote handel in olie, niet stil gestaan. Zelfs was de fortuin hem zoo gunstig geweest, dat hij haar in 1863 den rug kon toekeeren, om op een ander gebied — dat der wetenschap — op nieuw zijn geluk te beproeven.

De firma Handel en Nijverheid heeft zich ontbonden. De eerste gaat ijverig voort, zijne schatten op te hoopen en misschien wel te begraven. De laatste woekert met de ontvangen talenten, om op te graven, wat onder het puin van eeuwen begraven ligt.

Alvorens dit te beproeven, ondernam Schliemann eerst van 1864—1866 eene reis om de wereld, en zette zich toen te Parijs neder, om na twee jaar van ernstige voorbereiding de streken te bezoeken, waar Homerus' helden en vrouwen streden en minden, zongen en sponnen, sneuvelden en treurden.

In 1868 werd een aanvang gemaakt met het verwezenlijken van den droom zijner jeugd en bezocht hij Ithaca, de Peloponnesus en klein-Azië. Vervolgens trad hij in het huwelijk met eene

jonge Atheensche en ving zijne onderzoekingen in Griekenland aan.

Op het eiland Ithaka, het bekende rijk van den zwerver Ulysses, aangekomen, luistert Schliemann gretig naar zijn gids, die hem in een doorloopend verhaal de lotgevallen van Odysseus vertelt. Het huis van Penelope — zij vinden het weer. Terwijl zij hun tocht voortzetten, komen zij aan het veld van Laërtes. De nieuwsgierigheid lokt eene groote menigte rondom hem, en Schliemann weet niet beter te doen, dan een gedeelte uit de Odyssee in hun dialect over te zetten. Het bevatte het weerzien van Laërtes en zijn zoon Odysseus. In triumf wordt de verteller naar 't dorp gebracht en men bewijst hem de grootste gastvrijheid.

Dikwerf aan de grootste ontberingen blootgesteld, zette Schliemann zijn tochten voort. Hij trok naar klein Azië, waar hij terstond zijnen arbeid aanving. Wegens zijne grondige bekendheid met Homerus'. Ilias, vermoedde Schliemann dat het tegenwoordige Hissarlik de plaats moest zijn, waar eenmaal het beroemde Troje had gestaan. Hij verzocht den sultan verlof, in deze plaats opgravingen te laten doen, en nadat hem dit was toegestaan, ging hij in April 1870, geheel voor eigen rekening, aan den arbeid. Met uitzondering van korte tusschenpoozen in het warme seizoen, werkte Schliemann tot 1882 door, met trouwe hulp van zijne Grieksche echtgenoot.

De uitslag van de opgravingen te Hissarlik overtrof zelfs de stoutste verwachtingen. Diep onder den grond vond Schliemann niet alleen brokstukken van steenen muren, maar tevens een ontzaglijk aantal voorwerpen van allerlei aard, steenen vaatwerk, bronzen wapens, tal van voorwerpen in gebakken aarde, been en ivoor, goud en zilver, marmeren beelden. Waar de scherpzinnige oudheidkundige de gouden en zilveren kostbaarheden ontdekte, meende hij de schatten gevonden te hebben van koning Priamus. Veel werd tusschen de diepzinnige geleerden over deze ondergeschikte punten getwist, maar niemand trok het in twijfel, dat het Schliemann gelukt was de overblijfselen van het oude Ilium op te delven.

Zijn eerste werk over de uitkomsten zijner opgravingen deed hem door de Hoogeschool te Rostock tot doctor honoris causa benoemen. In 1874 verscheen: „Trojanische Alterthümer;"

in 1880 het groote, kostbaar geïllustreerde „Ilios, Stadt und Land der Trojanen," met 1800 afbeeldingen, kaarten en platte gronden, bij Brockhaus te Leipzig; in 1884 het werk Troja, met eene inleiding van den Engelschen professor Sayce.

Hetgeen Schliemann aldus verkregen had, vatte hij zelfs op deze wijze samen:

„Ik heb bewezen, dat er in de oudheid in de vlakte van Troje eene groote stad gestaan heeft, die eens door een vreeselijke ramp verwoest is; dat deze stad op den heuvel Hissarlik slechts hare acropolis met de tempels en eenige andere groote gebouwen had, terwijl zich de benedenstad in oostelijke, zuidelijke en westelijke richting op de plaats waar later Ilion stond, uitstrekte, en dat deze stad volkomen overeenkomt met Homerus' beschrijving van het heilige Ilios. Ik heb verder de aanspraken der kleine vesting op den Bali-Dagh, die beweert Troje geweest te zijn, als ongegrond bewezen; zij stamt uit veel lateren tijd. Mijne opgravingen in den tumulus, als het graf van Protesilaos bekend, hebben verder bewezen, dat de overoude bewoners van Ilios uit Europa kwamen en niet uit Azië; voor de eerste maal heb ik aangetoond dat in die verre oudheid, waartoe de ruïnen der tweede (verbrande) stad, het Homerisch Troje, behooren, niet alleen de stadsmuren, maar ook de muren der groote gebouwen uit rauwe tichelsteenen werden opgericht, en deze, eerst nadat zij geheel opgebouwd waren, op de plaats zelve kunstmatig gebakken werden."

Doch niet overal rolde Schliemann's wagentje vlug en glad over den weg. De Turksche Regeering trok den oudheidkundige plotseling gevoelig aan het oor en eischte de kostbaarheden, die de Duitscher op haar gebied gevonden had, voor zich op. Schliemann voorkwam echter een proces, door aan de Porte 50,000 francs te betalen, waarvoor hij vergunning kreeg om zijne nasporingen in Klein-Azië voort te zetten en te behouden wat hij vond. Niettemin gaf de onbaatzuchtige man in 1882 alle door hem gevonden voorwerpen ten geschenke aan het nationale museum te Berlijn, waar nu alles bijeen is

Van Troje reisde Schliemann naar Mycenae in den Peloponnesus, ten einde de oude hoofdstad van Koning Agamemnon op te delven. Daar begon in 1876 de arbeid, die met even gunstig

gevolg werd bekroond als de opgravingen te Troje. Schliemann vond de oude koningsburgt Atriden, benevens een schat van voorwerpen en wapens uit Agamemnons tijd, welke alle aan het museum te Athene werden afgestaan. Met even gunstig gevolg deed de Duitsche geleerde opgravingen te Tiryns, Orchomenus en Ithaka, waar hij oude paleizen en zelfs gedeelten van steden zichtbaar maakte. De uitslag dezer onderzoekingen maakte hij wereldkundig in een reeks van boeken, waarvan enkele met aanbevelingen van mannen als Gladstone en Virchow.

Behalve de hoogeschool te Rostock, die Schliemann tot doctor in de wis- en natuurkunde benoemde, verleende hem ook de hoogeschool van Oxford eershalve den graad van doctor in de rechten en benoemde Duitschland's hoofdstad, Berlijn, hem tot eereburger. Tot in zijne laatste levensdagen bleef Schliemann, die zich metterwoon in Athene had gevestigd, steeds met den grootsten ijver werkzaam. Zij, die in de laatste jaren in het museum te Berlijn bewonderd hebben hetgeen door Schliemann daarheen gezonden was, kunnen getuigen van welk eene ontzaglijke waarde voor kunst en wetenschap de opgravingen van dien vermaarden selfmade-man zijn.

Schliemann is een toonbeeld van hetgeen wilskracht en volharding vermogen, en dat zelfs in een schaars beoefend studie-vak, dat zoo weinig aanlokkends schijnt te hebben voor degenen, wier opleiding en ontwikkeling niet in die richting heeft plaats gehad.

Natuurlijk waren vele kamergeleerden het volstrekt niet eens met zijne ontdekkingen, die theoriën en hypothesen ten onderste boven wierpen. Dit gaf van weerszijden menigmaal aanleiding tot heete discussiën, waarin Schliemann voorzeker niet altijd zijne persoonlijke waardigheid en die zijner tegenstanders voldoende wist te eerbiedigen. Doch meer en meer liet men recht wedervaren aan Schliemann's groote kennis en scherpzinnigheid, en zijn vaderland, waaraan hij edelmoedig al de opgegraven schatten ten geschenke gaf, was trotsch op zulk een zeldzaam groot man.

Plotseling heeft nu de dood een einde gemaakt aan dit nuttig en werkzaam bestaan, maar de naam van Schliemann zal ten eeuwigen dage in de geschiedenis der wetenschap blijven voortleven.

Met groote plechtigheid werd zijn stoffelijk overschot, dat naar Athene was overgebracht, ginds ter aarde besteld. In het vreemde land dat Schliemann zoo lief had, rust zijne assche.

Aan zijne echtgenoote heeft Schliemann zijn prachtig paleis te Athene vermaakt met al de daarin aanwezige verzamelingen en boekerijen, behalve de Trojaansche schepen, die voor het Berlijnsche museum bestemd zijn. Tevens is haar de fraaie huizing te Berlijn nagelaten waarvan de waarde op 1,200,000 mark wordt geschat. Aan twee kinderen uit zijn eerste huwelijk zijn twee huizen te Parijs en 50,000 francs ieder vermaakt, terwijl de zoon een tabaksplantage in Amerika erft.

Onder de vele legaten is er een van 10,000 francs aan dr. Dorpfeld en van 20,000 francs aan professor Virchow.

Liefdadigheidsinstellingen te Berlijn en vele arme bloedverwanten zijn op milde wijze bedacht. Ook aan zijne eerste vrouw, die steeds in Rusland woont, heeft Schliemann 100,000 francs vermaakt.

Het testament is gedagteekend 10 Januari 1889 en is in het Grieksch geschreven. Daarin komt de eigenaardige bepaling voor, dat een ieder die de geldigheid van het testament betwist, zijn aanspraak verliest op het hem toegedachte gedeelte.

EEN BEZOEK.

NAAR

MAX GRUBE.

Ik had juist mijn dutje na den eten gedaan — vroeger sliep ik nooit na tafel, maar sedert eenigen tijd heb ik het me aangewend en het bekomt me goed.

Ik stond van de canapé op met dat aangename gevoel van 't ontwaken, dat als een lauw-warme, vriendelijke bron door de half opnieuw gesterkte, half nog vermoeide ledematen stroomt; langzaam schreed ik over het zachte tapijt naar 't raam en keek náar buiten.

Het was een zoogenaamde mooie herfstdag, maar die toch zooveel weemoed verspreidt. Aan de kleine, magere boomen voor de huizen trilden de dunne takjes; arme gele en roode bladeren, door de nachtvorst verschrompeld, scheidden met zuchtend geritsel van hun prettige omgeving en zweefden langzaam en tegen wil en dank naar omlaag. De zon had begrepen, dat zij nu niet veel meer te zeggen had, en dekte de straatsteenen met een bescheiden flauw glansje, even als een doorzichtig tafellaken den disch der armen.

De geheele stad scheen haar middagdutje te doen, want de straat was als uitgestorven, en slechts één persoon wandelde langzaam aan de overzij heen en weer. Nu keerde hij zich plotseling om, en liep dwars de straat over, op mijne woning af.

Terwijl hij zoo gelijkmatig kalm, met eenigszins sleependen

stap naderde, herkende ik hem. Het was dezelfde oude man, dien ik reeds éénmaal op hetzelfde uur hier had zien aankomen, die mij toen had verlangd te spreken, maar, zonderling genoeg, zijn naam volstrekt niet had willen noemen. In eene groote stad wekt zoo iets een niet onverklaarbaar wantrouwen: wie kan dat zijn, die zich niet behoorlijk, gelijk het in goede kringen past, met zijn naam en betrekking laat aandienen? Een handelsreiziger voor eene firma in wijnen, een agent eener levensverzekering of een of anderen indringer, die het op iemands beurs toelegt.

Om die reden had ik den vreemdeling niet willen ontvangen. Hij was later meermalen teruggekomen, had steeds gevraagd om mij te spreken, maar altijd zonder zijn naam te noemen, zoodat ik hem niet had willen ontvangen.

Ik weet niet, wat mij heden daartoe bewoog, ik was in zulk een milde, verzoeningsgezinde stemming — was het medelijden met den ouden man, die het maar niet opgaf om mij te bezoeken, of was het heel gewone nieuwsgierigheid, om eens te hooren wat hij toch eigenlijk van me verlangde — kortom, ik nam me voor hem ditmaal niet af te schepen.

Daar werd reeds gebeld, heel zachtjes wel is waar; ik gaf 't dienstmeisje de noodige aanwijzingen en strekte me nog eens behagelijk in den zachten leunstoel uit.

Er werd zacht geklopt en op mijn „Binnen!" ging de deur langzaam open. De oude trad binnen en bleef, blijkbaar bloode en verlegen, op den drempel staan. Ook ik was een oogenblik een weinig bevangen, want ik had me den man, dien ik tot heden nog altijd maar van boven af gezien had, geheel anders voorgesteld, dan hij er nu werkelijk uitzag.

Ik stond op en bood hem zwijgend den leunstoel tegenover mij aan, dien hij even stil aannam. Zeer behoedzaam trok hij een langen, fijnen, zijden doek van zijn hals, vouwde dien zorgvuldig op de knieën dicht, en stak dien in den borstzak van zijn dikke overjas.

Tijd in overvloed dus, om den bezoeker op mijn gemak te bekijken.

Hij was in 't donker gekleed, eer groot dan klein, tamelijk rank, een weinig voorover gebogen, maar zag er voor de om en bij de zeventig, die ik hem gaf, toch nog heel flink uit. Hij droeg een

ouderwetsche, hoog aan den hals staande stropdas; onder het weinige, eenigszins krullende en naar voren gekamde witte haar keek het geelachtige gezicht met een vriendelijken glimlach uit, maar daarbij lag in de lichte, heldere oogen toch eene zekere vastberadenheid, die mij, ronduit gezegd, niet bijzonder aanstond. Het was in één woord een gezicht, waaruit men niet duidelijk wijs kon worden, maar dat u prikkelt om, door nadere kennismaking, de daarachter verborgen raadselen op te lossen.

„U verlangt me te spreken, niet waar?" zoo begon ik.

„Ik heb hier reeds meermalen aangebeld," antwoordde hij met eene zacht bevende, doch welluidende stem, „maar tot heden toe altijd tevergeefs."

Ik zocht naar eene of andere alledaagsche verontschuldiging, maar zonder daarop te letten ging hij voort, terwijl zijn gelaat weder die mij zoo onaangename, heerschzuchtige uitdrukking aannam:

„O, dat doet er niets toe, ik wist toch, dat ik nog wel eenmaal bij u toegelaten zou worden, want ik kom overal. Bij den een wordt mij de toegang gemakkelijker gemaakt dan bij den ander, maar ten slotte kom ik er toch, en dat is de hoofdzaak."

Die kalme vastberadenheid hinderde mij.

„Zou ik nu ook mogen vernemen, waaraan ik uw bezoek te danken heb?" vroeg ik. Eigenlijk was het mij volkomen duidelijk: die oude heer was stellig een reiziger voor eene firma in wijnen. Geen exemplaar van die onaangename, praatzieke, opdringende soort, maar iemand die een dier oude soliede wijn-firma's vertegenwoordigt, zooals men ze nog in de hoofdsteden vindt, die hun vak met de grootste nauwgezetheid uitoefenen en voor de puike qualiteit van iedere flesch wijn uit hunne kelders instaan.

Doch mijn bezoeker ging onmiddelijk verder voort, alsof ik geen woord gesproken had:

„Bij de deftigsten en hoogstgeplaatsten word ik zelfs toegelaten, en ik moet bekennen, dat men zich daar het allerbeste tegenover mij gehouden heeft. Daar heeft u b.v. den veldmaarschalk graaf Moltke, wat kan die 't best met mij vinden!"

„Oude bluffer!" dacht ik en beet hem scherp toe: „Dus veldmaarschalk van Moltke is ook een liefhebber van oude wijnen,

zooals u.... mij nu komt aanbieden," wilde ik voortgaan, maar de oude heer had mij plotseling zoo scherp aangekeken, dat ik mijn zin niet voleindigen kon, zoo hinderde mij zijn helder blauw oog. Helder blauwe oogen hebben de meeste uitdrukking. Gelijk de blauwe zee alle kleurschakeeringen kan doorloopen, zoo schijnen ook oneindige variatiën zulk een „waterblauw" oog te bezielen, maar nog nooit had ik een merkwaardiger blik gezien dan van dezen ouden man: altijd en altijd weder moest ik er in kijken: hij hypnotiseerde mij letterlijk.

„Ja zeker, houd ik van ouden wijn," antwoordde hij, „dat 's 't beste van alles wat oud is. Die vertegenwoordigt den bloei van den ouderdom, als men dat zoo zeggen mag," voegde hij er glimlachend bij, „krachtig en toch mild stijgt zijn geur volop naar omhoog; het is niet alleen de jeugdige uitwaseming der aarde en het frissche groen, maar het is de gansche arbeid van jaren her. De tijden van gisting zijn lang voorbij, en het heldere, volle gehalte van het leven schittert daarin in al zijn omvang."

Dus was het inderdaad een reiziger voor eene wijn-firma; ik had derhalve van mijne menschenkennis weder een afdoend bewijs gegeven. Juist wilde ik met de groote leugen, die in zulk een geval ook zelfs aan den deugdzaamste veroorloofd is: „Mijn kelder is boordevol!" voor den dag komen, maar mijn bezoeker babbelde zoo ongegeneerd verder, dat ik in 't geheel niet aan het woord kon komen. „Ik weet niet, of die groote veldheer ook een groot wijnkenner is, maar ik neem het aan en hoop het, want ik heb weinig mannen van beteekenis gekend, die goed oud druivensap niet wisten te waardeeren. Goethe, bij voorbeeld."

„Wat? Heeft u Goethe nog gekend?" wierp ik er onwillekeurig uit.

„Ja, zeker! En ik durf zelfs beweren dat hij niet ontevreden over me was, maar ik behandelde hem ook vriendschappelijk, zooals het den lieveling aller geniën toekwam.... U lacht er om, mijn waarde heer, maar mijn herinneringen reiken nog veel, véél verder in het verledene....."

Dat liep me nu toch wel een beetje al te veel de spiegaten uit. „Mag ik u doen opmerken," zei ik tamelijk boud, „dat ik geen tijd voor ‚herinneringen' heb."

„Zoo, zoo, zoo," ging hij heel onverschillig voort, alsof hij de scherpte van mijn toon in 't geheel niet gewaar geworden was, „heeft u nog geen tijd voor herinneringen!"

„Neen, in 't geheel niet, mijnheer, ik sta gelukkig nog in 't volle bruischende leven en mijn blik is nog steeds voorwaarts gericht...."

„Hoe jammer," viel hij in, „erg jammer, want ik wilde nog maar even over uw ouden heer praten, die het met mij veel beter vinden kon dan bij u 't geval schijnt te zijn; maar daar ge u niet gaarne met herinneringen bezig houdt...." Plotseling hield hij op: in den loop dier laatste woorden lag iets weemoedigs, bijna een verwijt.

„Mijn vader! — Dat is heel wat anders," viel ik hem snel in de rede, „hoe zou ik niet dikwerf aan hem denken, mij hem niet gaarne herinneren...." Mijne stem werd onvast, want ik gevoelde, dat ik niet geheel de waarheid sprak. — Aan hem denken? — Zeker, bij deze en gene gelegenheid zei ik wel eens: „Als vader dat nog eens beleefd had; als vader dat eens zien kon," of: „Dat zou vader pleizier hebben gedaan!" maar had ik in al het dringen, wringen en worstelen om mij heen, nog wel ooit een stil uurtje uitgekozen, om me eens geheel aan hem te wijden, en zijn beeld zoo geheel en al voor mij te doen verrijzen met al de kleine en lieve trekken? — Herinneren? — Wat men werkelijk „zich herinneren" mag noemen, zich geheel en al in zijn binnenste opsluiten, al het ruwe en onwelluidende geraas van den drukken dag afweren, en alleen, geheel alleen, met zijne lieve, dierbare gedachten blijven — had ik op die wijze dikwerf mijn vader herdacht? — En moeder? — Mijne lieve moeder?

En er kwam eene zonderlinge gewaarwording over mij, alsof beide, vader en moeder, de kamer binnen kwamen, hand in hand, zooals ze dat plachten te doen, met dien lieven, goeden lach uit vroeger tijd, zooals die aardige, mooie pastelportretten beide zoo juist afbeelden. Hunne vriendelijke woorden klonken mij in 't oor, als 't suizen van den wind op grooten afstand, als de fijne muziek der ritselende blåren in den herfst. Evenals de zachte golven der kalme zee het fijne, witte schuim over het blanke zand uitspreiden, zoo overstroomde mij het nooit gekende gevoel van

echte, ware herinnering, en het werd mij week en welgemoed om 't harte, gelijk me dit nooit te voren overkomen was.

Zal ik ze hier opsommen, al die wisselingen van herinneringen, die nu als een warme, gulden zonneschijn in 't geopend venster mijner hartskamer binnendrongen. Zij zijn gelijk aan schetsen die door een meesterhand snel op het papier geworpen worden: slechts de teekenaar zelf kent hunne wezenlijke waarde en beteekenis. Maar ieder mensch heeft zulk een schetsboek in de plooien zijner ziel — als hij 't maar voor den dag wilde halen en doorbladeren!

Ik deed het, en 't eene blad na 't andere deed weder de oude beelden in nieuwe, verjongde kleurenpracht voor mij verrijzen.

Ik geloof, dat ik mijn gast geheel en al vergat en ik zou nog lang, heel lang in diepe gedachten en zoet gepeins verzonken zijn gebleven, zoo mij niet het geluid van een zacht klokje uit mijne droomen gewekt had.

De vreemdeling had een mooi ouderwetsch repetitie-horloge uit den zak van zijn fluweelen vest gehaald en liet het slaan.

Toen keek ik op.

De oude stond langzaam op en zei:

„Ik merk nu toch, dat de kracht en gave der herinnering over u gekomen is, die ge eerst zoo losjes weg wildet ontkennen. Houd die vooral vast, want zij is 't allerbeste dat ik u brengen kan. En daarmee genoeg voor heden. Tot weerziens!"

Hij keek mij daarbij zoo vriendelijk en goed aan, en 't kwam me voor, alsof hij me plotseling bijzonder lief en dierbaar geworden was, zoodat ik hartelijk gemeend tot hem zei: „Maar blijf toch nog een beetje!"

„Ik kom wel eens terug," antwoordde hij en stapte naar de deur.

„Maar zal ik dan niet eens vernemen, met wien ik 't genoegen gehad heb, kennis te maken....?"

„Of dat een genoegen is," hernam hij glimlachend „hangt maar van u af, maar verbergen wil ik u niet, wie ik ben."

Daarbij stak hij zijne hand in den borstzak en nam uit eene dikke zwart lederen portefeuille een geel geworden visite-kaartje dat hij mij aanbood. Tegelijkertijd was hij, voor ik het beletten kon, achter de portière verdwenen.

Ik keek naar 't kaartje, waarop met groote, eenigszins bevende, doch karakteristieke letters iets geschreven stond.

Zonderling! Ik kon dat schrift niet goed ontcijferen.

Was de avond reeds zoo plotseling ingevallen, of zijn mijne oogen werkelijk in den laatsten tijd zwakker geworden?

Ik liep even naar 't raam. Over de donkere hooge huizenrij der overzij viel nog een laatste warme, rood gloeiende straal der scheidende zon, en nu kon ik het onderscheiden.

Daar stond het duidelijk. — Ik had het eerste bezoek van den ouden dag gehad.

GEWETENSWROEGING.

NAAR

PAUL BOURGET.

Uit den schouwburg komende was ik nog even mijn club ingeloopen om een kijkje aan de speeltafal te nemen. Op een dier hooge stoelen gezeten, welke er ten gerieve der spelers staan, die geene plaats aan de groene tafel zelve hebben kunnen vinden, keek ik 't spel toe, dat, naar de algemeene schatting, een mooie partij mocht heeten.

De bankier, een knap jongmensch in een zwarten rok, met eene gardenia in 't knoopsgat, verloor ongeveer een zestig duizend francs, doch zijn uiterlijk verried geenerlei aandoening. Alleen zou de linkermondhoek waaraan de sacramenteele woorden: „Gegeven.... Kaarten beleggen.... Baccarra" ontglipten, niet met zulk eene zenuwachtigheid op een eindje sigaar gebeten hebben, als de koude razernij van het spel hem 't hart niet beklemd had. Tegenover hem hield een heer met witte haren, een speler van professie, de kas, en gaf zonder omwegen luide zijne ontevredenheid te kennen over het verlies, dat bij elken zet de rolletjes goud, die voor hem opgestapeld lagen, deed verminderen. Daarentegen glansde de levendigste blijdschap op de gezichten der spelers, die, rondom de tafel gezeten, hun inzet verdubbelden en met een potlood op een papiertje voor hen de wisselingen van het spel aanteekenden. Overigens heeft het schouwspel van elken worstelstrijd, al is het

ook slechts de kamp van een zeven tegen een acht, of van een heer tegen een aas, iets aantrekkelijks, dat de nieuwsgierigheid wel terdege opwekt; want we zaten daar met ons vijftigen die partij te volgen, zonder zelfs te bespeuren dat het nacht werd!

Wat mij betreft, het berouwt me geenszins, dat ik dien nacht me heb laten verlokken om daar zoo lang te plakken, want als ik heel fatsoenlijk op een vroeg uurtje naar huis gegaan ware, zou ik mijn vriend den schilder Frémiot niet ontmoet hebben, die er eenzaam een kop bouillon zat te gebruiken. Dan zou hij mij ook niet voorgesteld hebben om met hem mee te rijden en zou ik dat speelverhaal zijn misgeloopen, dat ik den volgenden morgen zoo goed als ik kon heb opgeschreven en dat hij mij veroorloofd heeft, op mijne beurt aan mijne lezers te vertellen.

„Wat deedt ge toch zoo laat aan de speeltafel," vroeg hij mij, „daar ge toch niet bleeft soupeeren?"

„Ik zat naar 't spelen te kijken," antwoordde ik hem; „en die Lantrec was mooi op weg: hij verloor zoo om en bij de zestigduizend francs...."

Het rijtuig kreeg juist een schok, toen ik er dien zin uitbracht. Juist zag ik Frémiot op zijde, terwijl hij zijne sigarette op de hem eigenaardige wijze aanstak. Vreemd, dat die breedgeschouderde, zware man, bijna een reus, de fijnste en keurigste van al onze bloemenschilders is. Voeg daarbij de zachtste muziekale stem, die uit zulk een zwaardvechtersborst komt, en handen die eene bijna vrouwelijke fijnheid van vormen hebben. Ik weet trouwens bij ervaring, dat deze reus een uiterst keurigen smaak heeft en ik verwonderde me dus niet over de droefgeestige mededeeling, die onwillekeurig door mijn praatje over het spel was uitgelokt. Gelukkig had hij al den tijd om me die confidentie te doen. Naarmate we de Seine naderden, nam de nevel toe en ging ons rijtuig slechts stapvoets verder, terwijl mijn metgezel zich die oude geschiedenis in alle bijzonderheden herinnerde en haar vertelde. De fantastische massa der andere rijtuigen, die zich met het onze kruisten in die zware, bijna zwarte mist, welke hier en daar door den glans van een gaspit doorboord werd, bracht zeker 't hare bij tot dien indruk van het verledene, waaraan de artist zich overgaf, want zijne stem werd van lieverlede zachter en stiller, alsof hij

zich, in gedachte, al verder en verder verwijderde van mij, die hem juist genoeg ondervroeg om zijn geheugen te prikkelen.

„Ik," zoo was hij begonnen, „ik heb één s in mijn leven gespeeld, en zou je willen gelooven, dat ik zelfs nu geen spelen kan aanzien.... Daar zijn zelfs tijden, als mijn zenuwen in de war zijn, dat alleen 't zien van eene kaart mij de kamer zou uitjagen.... Dat komt, omdat voor mij aan dat éénige spelletje zoo'n vreeselijke herinnering verbonden is...."

„Wie heeft die niet?" viel ik hem in de rede. „Was ik er geen getuige van, dat onze arme vriend Paul Durieu om een twijfelachtigen zet woorden kreeg, waaruit zich dat dwaze duel ontspon tengevolge waarvan wij hem vier en twintig uur later begroeven.... Er kleeft altijd iets van een treurspel, van misdaad, oneer, zelfmoord, weet ik het al, aan die kaarten. Maar dat alles neemt niet weg, dat men er toch opnieuw naar grijpt, even als men in Spanje steeds naar de stierengevechten gaat kijken, al zijn er ook nog zoo vele paarden dood gestoken, picadores gekwetst en stieren vermoord."

„Dat geef ik toe," hernam Frémiot, „maar dan moet men niet zelf de oorzaak van een dier treurspelen geweest zijn, en dat is nu juist met mij 't geval. En toch onder zulke gewone omstandigheden.... Maar als ik je dat alles verteld heb, zal-je begrijpen, waarom me zelfs 't onschuldigste spelletje van afgrijzen doet rillen, zooals iemand die, onder 't schoonmaken van een geweer, bij ongeluk een of ander doodelijk zou hebben getroffen, voor een schietbaan zou terugdeinzen. 't Was juist het eerste jaar dat ik lid van onze club geworden was, in 1875, tegelijk met mijn eerste succes op de Tentoonstelling"....

„Uwe Ophelia tusschen de bloemen?.... of ik me die schilderij herinner! Ik zie nog dien ruiker lichte rozen bij de blonde haren, zulke bleek en teeder blonde rozen, en op haar hart die donkere rozen, alsof zij met bloed bevlekt waren.... Wie heeft dat schilderij nu?"

„Een Amerikaan," hernam de schilder zuchtende, „die er veertigduizend francs voor betaald heeft, terwijl ik er destijds maar vijftienhonderd voor ontvangen heb.... Ik was toen nog niet de begunstigde artist van wien je alter ego Claude Larcher on-

deugend zei: ‚Die gelukkige Frémiot! zijn vak is: den heelen dag een ruiker seringen te bekijken die hem tienduizend francs opbrengt....’ onder ons gezegd, had hij liever grappen op anderen moeten maken, dan juist op zijn oudste vrienden.... Maar als ik nu geld in ’t gesprek meng,” ging hij voort, mij bij den arm grijpende, om me te beletten te antwoorden en mijn ouden vriend Claude te verdedigen, „geloof me dan vrij, dat ik dat niet doe, om op de handelswaarde van mijn schilderwerk te pochen. Neen, waarachtig niet.... maar die vijftienhonderd francs staan in verband met mijn avontuur. Verbeeld-je, dat ik nog nooit op eens zulk eene som bijeen had gehad. Ik had het in den aanvang zoo hard te verantwoorden! Toen ik te Parijs kwam, kreeg ik van mijne geboorteplaats een subsidie van duizend francs ’s jaars, en daar heb ik ’t zes jaar lang mee gedaan....”

„Maar dat ’s onmogelijk!” riep ik uit.

„Dat ’s heel goed te doen,” antwoordde hij met zichtbaren trots. „Met eenige kameraden had ik alles bijeen gedaan: botje bij botje. Eene vriendin van een onzer, die keukenmeid geweest was, maakte twee maaltijden daags voor ons klaar, tegen vijf-en-veertig francs ’s maands. Voor mijne kamer betaalde ik vijftien francs en mijn bed maakte ik zelf op. Ik zag er zoo kaal uit als een bedelaar en deed alles op mijn voetjes. Mijne kameraden leefden even schraal als ik, en ’t is ons niet slecht bekomen. Daar behoorde Tardif de beeldhouwer toe, Sudre de dierenschilder, Rivals de graveur, en de begaafdste van allen, de vriend onzer vrienden, Ladrat....”

„Ladrat? Ladrat?” zeide ik in mijne herinnering tastende, „dien naam ken ik toch....”

„Dien heb-je zeker in de dagbladen gelezen,” ging de schilder voort, wiens gezicht meer en meer betrok; „maar nu komen we er. Ladrat, die alle prijzen behaalde, was toen reeds het slachtoffer eener afschuwelijke kwaal: hij was verslaafd aan den drank. Wat zal ik je daarvan zeggen. In het vrije leven dat wij voerden en dat ons voortdurend met werklieden en modellen in aanraking bracht, waren wij aan allerlei verleiding bloot gesteld, en aan *die* vooral. Ladrat was er aan bezweken. En dit moet ge weten opdat *ge* me meteen niet al te streng oordeelt. Zelfs door die slechte gewoonte ontging hem de groote prijs, die hem naar Rome had

kunnen doen gaan. Maar hij dronk zoo stevig terwijl hij zijne fraaie compositie aan 't schilderen was, dat er niets van te recht kwam. Kort en goed, hij was de eenige van ons allen, die in 1875 nog steeds het zelfde oude leventje leidde, waaraan wij allen reeds lang ontgroeid waren. Hij was een gewone klaplooper geworden, die van den eenen schilder bij den anderen aanklopt, om hier wat meer, ginds wat minder te leenen, met het vaste plan om er nooit een duit van terug te geven. Zoo'n leventje duurt jaren lang.

„Als hem de handen gestopt werden, bedankte hij en liepen hem de tranen over de wangen; dan zwoer hij, weer aan 't werk te gaan, maar stapte dadelijk het eerste het beste koffiehuis binnen om zich aan sterken drank te goed te doen. Dan kreeg weer de schaamte de overhand en vertoonde hij zich in eenige dagen niet. Trouwens zijne geldleeningen waren uiterst gering. Ik was dan ook niet weinig verwonderd toen ik op zekeren namiddag thuis komende, een langen brief van hem vond, waarin hij niet meer of minder dan twee honderd francs te leen vroeg. Er waren wel zes maanden verloopen sedert ik hem gezien had, en hij vertelde mij heel omslachtig dat hij in al dien tijd tegen zijne ondeugd geworsteld had, dat hij niet gedronken had, dat hij had willen werken, dat zijne krachten hem begeven hadden en dat zijne vrouw nu ziek was; kortom een van die bedelbrieven wier inhoud u 't hart doet breken...."

„Als men er ten minste geloof aan slaat," antwoordde ik, „want als je eenige jaren te Parijs woont, heeft men zooveel dergelijke brieven ontvangen, waarvan er op 't dozijn geen twee geloofwaardig zijn...."

„Het is beter de kans te loopen van tienmaal gefopt te worden, dan die twee geloofwaardigen te missen," zei de schilder. „Bovendien trok ik in dit geval Ladrat's oprechtheid geen oogenblik in twijfel. Het toeval wilde dat ik juist op dien zelfden dag de vijftien honderd francs voor mijne Ophelia ontvangen had. Nu ben ik in geldzaken altijd heel nauwgezet geweest, zoodat ik geen duit schuld en ongeveer een even groote som in 't laadje had. Mijn atelier was goed ingericht en mijne garde-robe voor langen tijd voorzien. Ik herinner me nog goed, dat ik dit alles bij me zelven naging, terwijl ik mijn rok afborstelde om voor het eerst

uit eten te gaan, naar een van die diners die evenzeer den eetlust als de eigenliefde streelen. Op dien leeftijd gelooft men nog evenzeer aan de echtheid der wijnmerken als der complimentjes. Hoe het zij, ik vergeleek mijn toestand bij dien van mijn ouden atelier-kameraad, en gehoor gevende aan eene dier goede opwellingen, gelijk ze der jeugd eigen zijn, deed ik twee honderd francs in eene enveloppe, schreef er het adres van Ladrat op, en riep mijn concierge. Als die man op zijn post was geweest, zou mijn oude kameraad het geld nog dien zelfden avond gehad hebben; doch de concierge was uit. „Dan morgen," zei ik bij me zelven, en ging heen terwijl ik de enveloppe op mijne tafel liet liggen. Mijn besluit was zoo vastgenomen, dat ik reeds bij voorbaat dat streelend ijdelheidsgevoel smaakte, hetwelk ons het bewustzijn eener edelmoedige daad schenkt. Heel fraai is ze niet, die ijdelheid, maar ze is toch zoo menschelijk. Er kwam zeer spoedig eene andere ijdelheid bij, die heel wat grooter was. Bij de familie waar ik at, was ik tusschen twee zeer elegante dames gezeten, die in vleierij en coketterie jegens mij wedijverden. Dit was van dien aard, dat ik omstreeks elf uur vertrok, zoodanig ingenomen met me zelven, dat ik mij meester over de wereld toescheen en ik in die stemming voor het eerst in onze club kwam, waar een der medegasten mij binnenleidde. Daar ik er niemand kende, had ik er sedert de zes weken dat men mij er als lid had aangenomen, nog geen voet gezet.

Zoo kwamen wij samen in de groote zaal. Ik was nog zóó naief, dat ik mijn gids naar den naam van het spel vroeg, hetwelk zooveel menschen om de tafel lokte. Hij begon te lachen en legde me in een paar woorden de regels van het baccara uit.

„Verlokt het u niet?" vroeg hij mij.

„Waarom niet?" antwoordde ik lachend, „maar ik heb geen geld bij me." Steeds lachende legde hij me nu uit, dat ik eenvoudig naar de kas had te gaan en een bon te teekenen om daarvoor tot drieduizend francs te ontvangen, op voorwaarde van ze binnen 24 uren terug te betalen. Ik heb later begrepen dat die vriend mij er vooral toe verlokt had, om zelf te spelen op de kansen van een debutant. Doch al ware ik alleen geweest, toch zou ik mijn geluk beproefd hebben. Ik had een van die oogen-

blikken waarin men als die andere den bootsman in den storm zoo toeroepen: „Gij voert Cesar en zijn fortuin met u....!" Wel een heel klein Cesartje en een heel klein fortuintje, want ik nam plaats aan tafel terwijl ik mijn metgezel in 't oor fluisterde: „Ik teeken even een bon van honderd francs, en als ik verlies ga ik heen...."

„En ge hebt verloren en zijt toch gebleven. Er is een echo in mijn portefeuille," antwoordde ik lachende, „want ik herinner me heel goed, dat ik ook van die verstandige besluiten genomen heb, maar ze nooit heb ten uitvoer gebracht."

„Zoo eenvoudig liep het niet af," hernam Frémiot. „Mijn verleider, die zich naast mij neergezet had, ried mij aan, mijn kans af te wachten. Ik volgde zijn raad, en zoo, steeds naar hem luisterende, had ik na verloop van weinige minuten twaalf honderd francs voor me liggen. Mijn gids, die evenveel gewonnen had, stond nu op en zei mij: ‚Als ge nu verstandig zijt, doe dan even als ik.' Maar nu luisterde ik niet meer naar hem. Ik had eene te sterke gewaarwording ondervonden, om mij daar zoo dadelijk van los te maken. Ik ben geen groot ontleder, zoo als ge weet, en breng mijn leven niet door, met mij zelven te hooren denken en gevoelen. Vergeef me dus zoo ik u slechts in groote trekken en door beelden uitdruk wat er in mij omging. Gedurende de korte oogenblikken, dat ik gewonnen had, had zich plotseling van mijn geheele wezen een bedwelmende hoogmoed meester gemaakt. Eene soort van opgewonden gevoel van mijn persoon beroerde me en hief mij op. Eene dergelijke aandoening heb ik wel eens zwemmende in eene zware zee ondervonden. Die onmetelijke golvende baren die u bedreigen en u wiegen, en die men met zijne kracht beheerscht, dat is wel het juiste symbool van hetgeen het spel voor mij was in dit allereerste tijdperk, waarin slechts van winst sprake scheen; want ik won op nieuw, in de zelfde mate als daareven, en toen wederom op nieuw. Ik waagde slechts groote sommen op mijn eigen kaarten, en onbeteekenende inzetten op die van anderen; maar telkens als ik eene kaart aanraakte, was mijn geluk zoo onbeschaamd, dat eerst iedereen om mij heen stil was en vervolgens, als ik mijn slag deed, een ieder mij bewonderend toelonkte. Zonder die bewondering zou ik misschien den moed gehad hebben om niet voort

te gaan. Helaas! mijne voorbeeldelooze eigenliefde heeft me altijd allerlei dwaasheden doen begaan, en zal me er nog tal van anderen doen begaan. Ik ken mijn gebrek, geef me er rekenschap van, en goeden morgen, als Jan en alleman me aankijkt, kan ik niet dulden dat men zal zeggen: „Hij heeft het opgegeven."

„Het is heerlijk om aldus te zijn wanneer het tooneel toevallig de brug van Arcole voorstelt; maar aan eene speeltafel en tegenover eene toevallige kaart is het aartsdom, en toch was die kinderachtige hoogmoed de oorzaak dat ik, na mij in al mijn geluk vertoond te hebben, niet voor de slechte kans wilde buigen toen ik deze voelde aankomen. Want ik voelde haar naderen: er kwam eene sekonde waarin ik begreep dat ik aan 't verliezen ging, en dat de soort van zegepralende helderziendheid die mij met zulk een beslist vertrouwen naar de kaarten had doen grijpen, eensklaps verdween. Er was besloten dat ik op éénen zelfden avond al de aandoeningen zou doorloopen, welke het spel zijn vereerders verschaft, want na de bedwelming van het winnen gekend te hebben, heb ik ook de kwellende en nijpende bedwelming van het verlies gekend. Inderdaad, daar ligt ook bedwelming in. Gij kent immers het beroemde woord: „In het spel heeft men na het genot van te winnen ook dat van te verliezen...." Ik vind geene andere woorden om u deze soort van vergiftigd vuur, die mengeling van hoop en wanhoop, van lafheid en verwoedheid uit te leggen. Men hoopt het fortuin dat u den rug toegewend heeft, weer tot zich te lokken, en is toch zeker dat men geslagen zal worden. Men is niet meer in staat om zijn verstand te gebruiken, en doet zetten die men zelf als dwaas erkent. En de stapeltjes goud rollen weg, de bankbiljetten verdwijnen, het een na 't ander, en men teekent nieuwe bons. — Na tien jaren lang zelfs op enkele stuivers voor een rijtuig gezien te hebben, worden er, zonder aarzelen, zoo maar vijfhonderd francs tegelijk verspeeld. Doch laat me u in een paar woorden alles zeggen: om elf uur was ik die zaal voor het eerst binnengekomen, en toen ik om twee uur 's nachts den sleutel in mijn kamerdeur stak, had ik drie duizend francs verloren, hetgeen ongeveer alles was dat ik bezat.

„Nu," zei ik, „zoo ge na dien schok geen speler meer geworden zijt, is het een bewijs dat ge er geen aanleg voor hadt."

„Gij hebt gelijk," hernam Frémiot; „toen ik den volgenden morgen ontwaakte na een benauwden slaap, die op dergelijke gewaarwordingen volgt, stond op eenmaal het gansche tooneel van den vorigen avond mij helder voor oogen, en ik had slechts twee gedachten: dien avond nog revanche te nemen, en mijne inzetten te regelen volgens de ervaring die ik opgedaan had. In gedachte maakte ik op nieuw enkele slagen die ik verloren had en die ik had moeten winnen. Daar viel plotseling mijn oog op de enveloppe aan het adres van Ladrat, die ik den vorigen middag op tafel had laten liggen. Onwillekeurig greep er een berekening bij mij plaats, die mij in de gift van dat geld eene onzinnige opoffering deed zien. Als ik mijn schuld van drie duizend francs betaald zou hebben, bleef mij bijna niets over. Om dus aan wat geld te komen dat mij in staat zou stellen, er dien avond weer heen te gaan — en ik gevoelde dat het mij niet mogelijk was, er niet terug te keeren —, moest ik bij een kunstkooper geld leenen en eenige studies aan den man brengen. Met een en ander zou ik wel duizend francs bijeenzamelen, en van die duizend francs zou ik er twee honderd afnemen voor dien luiaard, dien dronkenlap, dien leugenaar! — Want ik wilde mij zelven diets maken, dat zijn brief slechts een weefsel van leugens bevatte. Ik nam den brief op en herlas hem. De toon er van verscheurde me op nieuw 't hart. Doch neen, ik wilde naar die stem niet luisteren, en ik zette mij neer, om dadelijk een weigerend antwoord te schrijven; ik deed dit snel en droog, om elk gevoel van medelijden af te snijden. Toen mijn briefje verzonden was, schaamde ik me er wel een weinig over, maar ik zette me daar zoo goed mogelijk tegen in. „Bovendien, zeide ik tot mij zelven, om mijn geweten te sussen, „als ik win, kan ik immers nog altijd morgen dat sommetje aan Ladrat sturen — en winnen deed ik zeker."

„En heb je gewonnen?" vroeg ik hem toen hij zweeg.

„Ja," antwoordde hij geheel ontroerd; „maar den volgenden dag was het te laat. Nadat Ladrat mijn weigering ontvangen had, werd de arme kerel, die niet gelogen had, vermoedelijk door wanhoop overvallen, en namen zijne gezellin en hij het noodlottig besluit om zich van het leven te berooven. Men vond

hen dood in hun bed — en i k, begrijp me goed, ik zelf liet de deur van hunne woning openbreken. Ik kwam met de twee honderd francs.... Ja, 't was te laat!.... Daardoor herinnert ge u zeker, dien naam van Ladrat in de courant gelezen te hebben. Begrijp-je nu ook waarom alléén 't gezicht van eene kaart mij pijn doet?"

„Kom," zeide ik, „als ge hem den volgenden dag het geld gezonden hadt, zou het hem één of twee maanden geholpen hebben; dan zou hij weer in zijn oude ondeugd zijn vervallen en op de zelfde wijs geëindigd zijn."

„Het is mogelijk," hernam de schilder; maar ziet-ge, in 't leven moet men nooit de droppel water zijn die de kan doet overloopen."

HET
LEESKABINET

MENGELWERK

TOT

GEZELLIG ONDERHOUD

VOOR

BESCHAAFDE KRINGEN

ONDER REDACTIE VAN

JOHAN GRAM.

Maart 1891.

MET PLATEN.

LEIDEN
A. W. SIJTHOFF.

Ter aankondiging ontvangen boeken

Sedert 1 Februari 1891.

Olivier Cromwell, door Mr. W. H. de Beaufort. Amsterdam, G. H. Priem.

Mount Eden, door Florence Marryat. Naar het Engelsch door Dutric. Arnhem, P. Gouda Quint.

Eene eerste liefde, door William D. Howells. Haarlem, De Erven D. Loosjes.

Goeverneur's Oude Huisvriend. (1891). Nijmegen, H. C. A. Thieme.

Zonneschijn, Populair geïllustreerd Maandblad betreffende het Verzekeringswezen. Amsterdam, W. Gosler & Co.

J. J. L. ten Kate's Gedichten (Aflev. 39 en 40.). Leiden, A. W. Sijthoff.

Voor 't jonge volkje, Tijdschrift voor de Jeugd. 's Gravenhage, Joh. Ykema, 1891.

Multatuli en Spiritisme, door S. F. W. Roorda van Eysinga. 's-Gravenhage, H. L. Smits.

De Navorscher, 1891, Afl. 2. Nijmegen, H. C. A. Thieme.

Litterarische Mercuur, Algemeene Bibliographie. Amsterdam, G. H. Priem.

De Natuur, Populair geïllustreerd Maandschrift. 1891 (Afl. 1.) Utrecht, J. G. Broese.

De gevleugelde Pen, orgaan der Stenografen-Vereeniging „Willem Stolze". 's-Gravenhage, J. L. Wéry.

Diana Wentworth, door Jeanne Huygens. Naar het Engelsch van Caroline Fothergill. Nijmegen, H. C. A. Thieme.

Tine, uit het Deensch van Herman Bang, door C. Eykman. Nijmegen, H. C. A. Thieme.

Letterkundig Jaarboek voor 1891. Amsterdam, G. H. Priem.

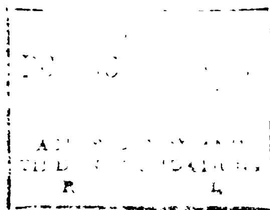
Het Rozekruis, geheime wetenschap, onder redactie van Dr. L. L. Plantenga. Amsterdam, B. Haanstra.

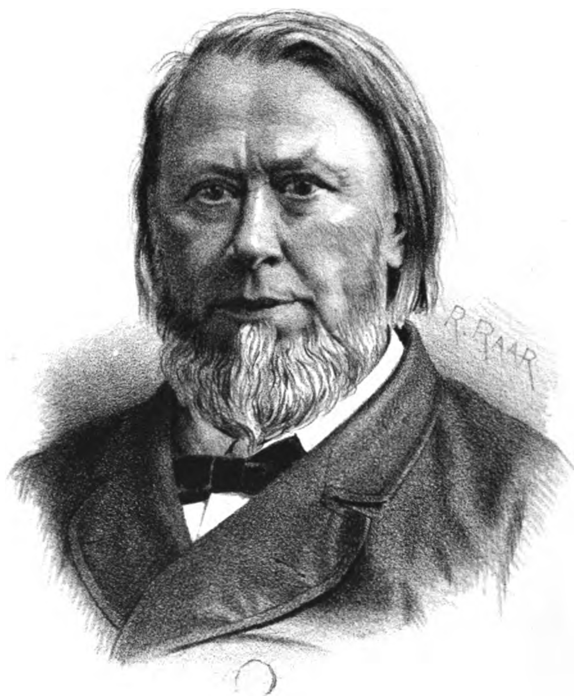

Aan H.H. Uitgevers wordt beleefd verzocht, bij de toezending hunner werken ter beoordeeling, tevens de prijzen te willen opgeven.

Alle correspondentien betreffende de Redactie moeten worden gericht tot den Heer JOHAN GRAM, te 's-Gravenhage.

JOH. J. H. VERHULST.

JOH. J. H. VERHULST.

(*Met Portret.*)

Met Verhulst is een der talentvolste vertegenwoordigers van de richting, die in de dagen van Mendelssohn en Schumann hare heerlijkste zegepralen behaalde, verdwenen.

Verhulst werd op 19 Maart 1816 in den Haag geboren en bereikte dus den ouderdom van bijna 75 jaren. Reeds vroeg openbaarde zich bij hem groote aanleg voor de muziek, doch zijne ouders, eenvoudige Haagsche burgerluidjes, wilden daarvan niets hooren. Niettegenstaande de toenmalige directeur der Haagsche muziekschool, J. H. Lubeck, hen daartoe trachtte te overreden, wilden zij er niet in toestemmen, hun zoon „muzikant" te laten worden. In stede van hem te vergunnen naar eene plaats te dingen in de koninklijke hofkapel, moest hij steendrukkersleerling worden, en kwam hij daarna in den bekenden muziekhandel van Weygand in de Nieuwstraat. Daar kon hij naar hartelust snuffelen in de muziekwerken die hem zoo dierbaar waren, totdat eindelijk zijn vader toegaf en Johannes Verhulst bij de hofkapel geplaatst werd.

Toen Verhulst als jongen koorknaap in een der Katholieke kerken van 's-Gravenhage was, had hij reeds, zonder ooit les in de compositie-leer ontvangen te hebben, een Veni Creator en een Te Deum geschreven, en nu legde hij zich met ernst en grooten ijver op het theoretisch gedeelte der toonkunst toe. Lubeck

en Ch. Hanssens, de orkestdirecteur der Fransche Opera, waren zijne eerste leidsmannen.

Eene koninklijke toelage stelde hem in staat, zijne studiën in het buitenland voort te zetten, zoodat Verhulst zich in 1838 naar Leipzig begaf. Daar kwam hij onder de leiding van Mendelssohn, die hem in 1836 reeds te Scheveningen had leeren kennen, en nu brak er een gelukkig tijdperk voor hem aan. In Leipzig, de muziekstad bij uitnemendheid, leefde hij te midden van de kunstenaarswereld, waarvan Schumann en Clara Wieck de middenpunten waren, werd ginds tot directeur der Euterpe-concerten benoemd en vervulde die taak met grooten bijval. In dien tijd componeerde hij eenige zijner beste werken, o. a. zijn derde ouverture, de achtstemmige psalm Clemens es Dominus, een paar strijkquartetten en eene door de Maatschappij van Toonkunst bekroonde symphonie.

Door koning Willem II in 1842 tot directeur der hofconcerten benoemd, legde Verhulst de betrekking van dirigent der Euterpe-concerten neer en vestigde zich te 's-Gravenhage, waar hij tal van Nederlandsche liederen en zijne mis (op. 20) schreef.

Na 's konings dood vestigde Verhulst zich te Rotterdam, waar hij benoemd was tot Directeur van de Rotterdamsche Afdeeling van de Maatschappij tot bevordering der Toonkunst. Later volgde hij Lubeck op als directeur der Haagsche Diligentia-concerten, en eindelijk werd hem in 1864 de leiding opgedragen van de uitvoeringen van Toonkunst, Caecilia en Felix Meritis te Amsterdam, waar de geniale man jaren lang aan het hoofd van het muzikale leven stond.

Zijn afkeer van de nieuwere richtingen in de toonkunst, welke hier te lande een steeds toenemend aantal aanhangers verwierven, bracht hem er toe, zich meer en meer terug te trekken en af te zonderen. Eene botsing tusschen hem en de voorstanders der nieuwere school kon niet uitblijven. Zij ontstond in den Haag, waar hij in 1886, op zijn 70sten verjaardag, met zeer veel eerbewijzen en betuigingen van hoogachting, van het directeurschap van het concert Diligentia ontheven werd. Verhulst legde toen ook zijne andere betrekkingen neder en onttrok zich geheel en al aan het openbare leven.

Zijn Requiem, zijne groote mis, zijne symphonie, zijn Floris V op het slot te Muiden, de cantate voor het Rembrandtsfeest in 1853, voor het Vondelsfeest te Amsterdam in 1869, voor het zilveren Koningsfeest in 1874, zijne ouverture „Gijsbreght van Aemstel" en zoo vele andere grootere en kleinere compositiën zullen hem lang in herinnering doen blijven. In al zijne werken toont Verhulst zich een componist van groote gaven. Zij munten uit door lieflijkheid van melodie en kleurrijkheid van klank, terwijl het meesterschap over den vorm bewondering afdwingt.

Gelijk de heer Mr. J. N. van Hall aan het graf van Verhulst terecht getuigde, heeft deze er naar gestreefd, om de Nederlandsche taal als een krachtige, welluidende, klankvolle taal te eeren, als eene taal geschikt om gezongen te worden, zoo goed als elke andere. Ook huldigde hij Verhulst als een streng heerscher, onder wiens ijzeren schepter men zich gaarne boog en onder wiens vaandel men zich gewillig schaarde, omdat het kunst in haar beste, nobelste uitingen was, tot wier dienst hij opriep, ja dwong.

En hiermede kenschetste Mr. van Hall een van de grootste verdiensten van den beroemden componist. Verhulst toch behoorde tot de beste dirigenten, niet alleen hier te lande, maar ook in Duitschland. Hij wist zijn orkest te bezielen; deed met zijne musici wat Napoleon met zijne soldaten vermocht. Met Verhulst was de overwinning altijd zeker.

Velen herinneren zich nog de Caecilia-concerten te Amsterdam, die het rendez-vous waren van de voornaamste kunstenaars en kunstvrienden van het geheele land, en waar Niels Gade, de groote vriend van Verhulst, zijne werken kwam dirigeeren; zulke uitvoeringen werden als een waar festijn beschouwd.

Weinig kunstenaars waren in ons land zoo populair als Verhulst en alle onderscheidingen, die een kunstenaar geschonken kunnen worden, waren zijn deel. Koning Willem III benoemde hem tot commandeur in de orde van de Eikenkroon, terwijl Koning Willem II hem reeds in 1842 met den Nederlandschen Leeuw begiftigd had.

Voortreffelijker karakterteekening dan professor A. D. Lohman gegeven heeft van Verhulst in het Weekblad „De Amsterdammer" van 25 Januari, is er door geen zijner biografen geleverd.

Vooral de navolgende regels kenschetsen den kunstenaar op merkwaardige wijze:

„Dat in Verhulst het intuïtieve en spontane van het genie op den voorgrond stond, dat de invloed door hem geoefend daaraan en niet aan den rijkdom zijner verworven kennis en ervaring moet toegeschreven worden, zal ieder toestemmen, die hem heeft gekend. Gelijk alle buitengewoon begaafden, verkreeg hij door snelle en juiste waarneming, wat anderen nauwelijks door langdurige en ernstige inspanning zich verwerven. Hij overdreef zeker door te verklaren, dat hij van zijne leermeesters niets noemenswaardigs had geleerd, maar voor zijne kunst alles had te danken aan eigen opmerking en de bestudeering van de onsterfelijke werken der groote meesters. Doch in deze zelfbeoordeeling ligt deze waarheid, dat hij de hoofdeigenschappen van den autodidact, te weten: de zelfgenoegzame zekerheid en de onbekwaamheid in het mededeelen van eigen kennis, op bijzonder duidelijke wijze te zien gaf. Hier ligt dunkt mij het eigenaardige van zijne kracht en zwakheid beide; hier de oorzaak van het aantrekkelijke zoowel als van het afstootende in zijn optreden, hier niet alleen het geheim van de imponeerende macht, door hem als orkestdirecteur geoefend, maar hier ook de verklaring van het feit, dat hij geen school en nauwelijks een enkelen leerling gevormd heeft.

„Zelden of nooit heb ik iemand ontmoet, die hem evenaarde in beslistheid van oordeel over de waarde of onwaarde van kunstproducten, maar ook zelden iemand zoo onbeholpen als hij, waar het er op aankwam het uitgebrachte oordeel te motiveeren. De kunst in het algemeen en zijne kunst in het bijzonder vereerde hij, ja aanbad hij als zijn afgod, maar even vurig als zijne vereering was zijne verontwaardiging over hetgeen hem wansmaak en valsche pathos dacht. Daarover te toornen achtte hij plichtmatig, daarover te redeneeren vond hij overbodig. Moest hij daardoor vakgenooten en dilettanten kwetsen en ergeren, het deerde hem niet. Het was immers zijne roeping de eer der kunst te verdedigen en hij kon geen ware kunst erkennen, waar zijn schoonheidsgevoel beleedigd werd. Dan vond zijn anders van humor overvloeiende geest geen woorden van schertsenden spot, maar enkel van stroeven ernst en onverbiddelijke afkeuring. Als gold

het hier, den Baälsdienst te bestrijden en de eer van God Jahveh te verdedigen, ijverde hij dan, een profeet der oudheid gelijk.

„Verre van mij, het gevaarlijke en bedenkelijke van zulk radicaal oordeelen voorbij te zien. Ook mag ik niet verzwijgen, dat onze vriend oprecht genoeg was om, indien hij soms van gevoelen veranderde, zijn ongelijk te bekennen. Met groote vreugde zelfs kon hij zich overwonnen geven, waar de schoonheid van vroeger miskende kunstwerken hem geopenbaard werd. Doch tegen zijn kunstenaarsgeweten kon hij niet.

„Want Verhulst was een man uit één stuk. Dat wil niet zeggen dat hij onbuigzaam, hard en stroef was — in den omgang met menschen was zijn gemoedsaard eer week dan streng — maar dit, dat hij zich onwrikbaar toonde in zijn aesthetische overtuiging. Hoe fijn en teer ook in andere opzichten en onder andere omstandigheden, waar het zijne kunst betrof, kon hij grof en ruw zijn, naar het voorschrift van Fischer, den aestheticus: „Im Principiënstreite soll man grob sein!"

Wij allen, die Verhulst gekend hebben in zijne kracht en in zijne zwakheid, bewonderen de volkomen juistheid dezer karakteristiek.

Verhulst was jaren lang in gelukkigen echt vereenigd met mejuffrouw Johanna Rochussen, zuster van den vermaarden kunstschilder Charles Rochussen. De dood van zijn zoon, een veelbelovend ingenieur die eenige maanden geleden op Deli overleed, gaf hem een zeer gevoeligen knak. Van dien tijd af leefde hij alleen met zijne smart, die waarschijnlijk den forschen en gezonden man heeft gesloopt.

LEO.

DE KUNST OM OUD TE WORDEN.

NAAR

MAX NORDAU.

Baron Robert van Linden stond tusschen de vleugels van zijn driezijdigen spiegel. Door het hooge venster stroomde het zonlicht van een helderen mei-morgen zoo fel naar binnen, dat het de plaatsen, welke het raakte, bijna doorschijnend deed worden. Robert bracht zijn gezicht vlak bij het kristallen vlak, zoodat het dit bijna raakte en hij den adem moest inhouden, om het niet dof te doen worden. Zijn daarin weergekaatst gezicht bekeek hij lang en met die opmerkzaamheid, welke tegelijkertijd ontdekkingen zoekt en vreest; eerst bezag hij zich vlak van voren, toen op zijde, veranderde daarop het licht, bracht het gezicht nu eens in de volle zonnestralen, ving deze dan weder onder verschillende hoeken op of week met het hoofd een weinig in de schaduw. Ten slotte trad hij met een diepen zucht achteruit, lei de schildpadden kam en de ivoren haarborstels op de marmeren waschtafel, liet zich op den armstoel in den hoek der kamer vallen en 't hoofd op de borst zinken, terwijl de armen als ontzenuwd slap neerhingen.

Ach! het uurtje dat Baron Robert met zijn toilet bezig was, bracht hem weinig vreugde meer. Hij had vrees voor den onverbiddelijken spiegel en toch dreef hem zelfkwellende nieuwsgierigheid er toe, om zijn gezicht met de scherpe opmerkzaamheid van een Holbein na te gaan. Zijn zoeken en vorschen ontging ook

zelfs de allergeringste slijtage van zijn uiterlijk niet. Hij zag en ging alle verwoestingen na, die 't leven in zijn voorkomen had aangericht: de rimpels in 't voorhoofd, de plooitjes, die van de uiterste ooghoeken naar de slapen liepen, zoowel de reeds ingegriften als die, welke zich eerst later zouden doen gelden, maar nu slechts als met de fijne spits eener pen waren aangegeven, en welke slechts bij sterk zijlicht merkbaar werden; het verflensd aanzien der onder-oogleden en van den omtrek tusschen de binnenste ooghoeken en den rug van den neus; de treurige gesteldheid der met zorg geschoren wangen, die aan de schaal van rijpe chinaasappels of aan fijn marokijnleer herinnerden; het verwelkte van den smallen huidzoom tusschen baard en oor, die er uitzag alsof hij met grauwgeel stof fijntjes bestrooid was; de vaalheid van het jukbeen, dat verkleurd en verweerd was als het afgestorven blad eener theeroos. Hij telde de witte haren, die reeds aan de slapen zichtbaar werden — die in zijn baard trok hij nog uit — liet de zonnestralen door het hoofdhaar spelen en zag, 't hoofd wendend en bukkend, hoe het steeds dunner werd en boven het voorhoofd tot aan den schedel overal de huid helder en glad liet doorschemeren. Het onderzoek duurde lang, heel lang, hij volvoerde het met wreede nauwgezetheid en sloot zich daarbij op, omdat hij zelfs zijn kamerdienaar niet als getuige duldde van zijn pijnlijke ontdekkingen die hij zich verbeeldde dat niemand buiten hem deed.

Misschien vergiste hij zich ook niet eens in deze troostrijke veronderstelling. Zijn voorkomen was over het algemeen nog innemend en deftig, de tijd had de hoofdlijnen zijner slanke gestalte ongedeerd gelaten, geen akelige zwaarlijvigheid bedierf den omvang zijner leest, geene slapheid drukte zijne schouders naar beneden of rondde zijn rug, en wanneer hij, met uitgezochten smaak gekleed, in zijne fiere houding en 't hoofd omhoog, luchtig en sierlijk door de straat of over het tapijt van een salon schreed, zou men op eenigen afstand, of wanneer men een beetje bijziende was, hem niet alleen voor knap, maar ook zelfs nog voor jeugdig gehouden hebben.

Hij erkende dit zelf, toen hij na eenige minuten van ontmoediging en wanhoop weer uit den armstoel opstond, snel 't aan-

kleeden voltooide en zich nog eens van 't hoofd tot de voeten in den spiegel bekeek, ditmaal echter niet vlak nabij, maar op een kleinen afstand.

Er werd geklopt. „De dokter!" riep de stem van zijn kamerdienaar.

„Ik kom," gaf Baron Robert ten antwoord, en haastte zich om de deur te openen en in het aangrenzend vertrek Dr. Thiel welkom te heeten, die hem daar wachtte. De dokter kwam regelmatig eens in de week 's morgens bij den baron vóór deze uitging, want Baron Robert was ook voor zijne gezondheid een beetje angstig en was er op gesteld om uit den mond van den dokter, die ook zijn vriend was, te hooren, dat zekere kleine kenteekenen: sterke dorst op een warmen dag, een gevoel van afgematheid na een bal, een weinig zwaarte in de beenen na een grooten wandeltocht, niets te beteekenen hadden.

„Wel, hoe gaat het van daag?" riep hem Dr. Thiel opstaande toe.

„Zoo, zoo," antwoordde Linden en drukte hem beide handen.

„U ziet er een beetje zwaarmoedig uit!" zei de arts.

„Daar heb ik goede redenen voor," hernam Linden met een zucht.

„Wat scheelt er dan nu weer aan? Hebt ge geen eetlust na uw diner? Voelt ge u des mindernachts meer vermoeid dan 's morgens?"

„Spot niet, dokter. Ge weet niet wat het heden voor een dag is."

Thiel keek hem vragend aan.

„Mijn verjaardag," zei Linden neerslachtig.

„Wel zoo," riep Thiel, „en laten we eens hooren: de hoeveelste is het?"

„Onnoodig," viel hem Linden levendig in de rede.

„Ge zijt nog erger dan eene cokette," zei Thiel lachend. Het lag hem op de tong: „als eene oude cokette," maar gelukkig verzweeg hij dat leelijke bijvoegelijk naamwoord. „Een man kan zonder bezwaar over zijn ouderdom spreken, wanneer hij eerst in 't midden van de veertig staat."

„Hola, nog niet in 't midden," kwam Linden er levendig tusschen, „ik ben van daag vier en veertig jaar oud geworden."

Thiel glimlachte. „Nu, ik wensch u veel geluk."

Linden liet hem niet uitspreken. „Geluk! geluk! Is er dan geluk bestaanbaar buiten de jeugd?”

„Alles komt hierop aan: wat men onder geluk verstaat.”

Linden scheen niet te hooren wat Dr. Thiel zeide, maar spon zijne eigen gedachten verder uit.

„Wat is uwe wetenschap toch onbeduidend! Daar vindt ge weder een baccil en nóg een. Wat helpt mij dat? Niemendal. Leer mij eeuwig jong te blijven, dan zal ik voor uw turen en staren in kostbare micoscropen achting krijgen! De ouden alléén hadden ook hierin, even als in al 't andere, volkomen gelijk. Vroeg sterven, in onverminderde kracht! Grooter geluk kunnen de goden ons niet schenken. Wat zoekt men nog in 't leven, wanneer de jeugd voorbij is?”

„Voorzeker niets, wanneer men als eene hommelbij slechts éene taak in het leven heeft: lief te hebben. Eene hommelbij moet sterven, wanneer zij hare taak vervuld heeft. Ik ben in 't geheel niet blind voor de schoonheid van den vlinder, die een zomerdag lang zijne prachtige fluweelen vleugels in de zon laat fonkelen en in 't geheel geen werktuigen heeft om voedsel op te nemen; die niets doet, als om bloemen en wijfjes zijner soort fladderen en vrijen en minnen, en die dan 's avonds sterft, zonder een oogenbik uit den zwijmel van genot te ontwaken. Met de bloem is 't ook geheel hetzelfde. Zij bloeit en geurt en toont ons hare mooie kleuren en vormen, alléen met het doel der voortplanting en verwelkt zeer snel, nadat het doel bereikt is. Allermooist die vlinder en de bloem. Maar ten slotte zijn het toch ondergeschikte wezens en staat de mensch veel hooger, ofschoon deze geen liefelijken geur verspreidt en gewoonlijk geene fluweelen vleugels heeft.”

„Is dat zoo uitgemaakt, dat de mensch hooger staat? Ik voor mij benijd dien vlinder en die bloem, die in de volle glorie der jeugd en schoonheid en liefde vergaan. Zoo en niet anders heb ik altijd een bestaan gedroomd, dat waard moest zijn om doorleefd te worden. Een oogverblindend vuurwerk. Te midden van 't schemerlicht een stralen, vlammen, knetteren en sissen. Een zegevierend omhoog schieten van ontspringende kogels en zwermen, voor wier heerlijke kleuren de sterren aan 't uitspansel verbleeken. Bij éenen vuurregen en knaleffect een opgetogen: He!!

en donderende bijvalsbetuigingen der gapende domme menigte, die reeds bij het eenvoudig toekijken buiten zich zelve van verrukking geraakt. En aldus zonder ophouden bliksemflits op bliksemflits, slag op slag, in een voortdurend crescendo tot het slot-bouquet, op welks fabelachtige pracht plotseling zonder overgang de zwarte nacht moet volgen. Dat is leven! Dat is geluk! Maar de raket moet altijd volgeladen zijn. Anders vliegt zij niet te midden der algemeene bewondering tot omhoog naar de sterren, maar sist een beetje, springt met lachverwekkende krachtsinspanning op, valt plotseling naar omlaag en dooft jammerlijk in een kwalijkriekenden walm uit. Een troosteloos einde."

Robert zweeg een oogenblik en schilderde blijkbaar in gedachte zijn beeld verder voort. Daarop voegde hij, als ware het 't laatste punt zijner gedachtenreeks, er bij:

„Ja, doktertje, als je een half uitgewerkte raket weer op nieuw kon laden!"

„Nu," zei Thiel, die steeds glimlachend had toegeluisterd, „Brown-Sequard te Parijs schijnt ferm op weg om dit kunststuk uit te vinden."

„Gelooft u daaraan?" riep de baron levendig.

„Och kom. Dwaasheid, hoor! Ik zeg het maar uit de grap."

„Maar waarom zou 't niet mogelijk zijn?"

„Daar zeg ik niets tegen; doch verjongingskuren vindt men slechts in sprookjes. Wanneer men jong kon blijven tot zijn dood, dan was er geene reden om te sterven. En daar ik niet geloof, dat men den dood zal afschaffen, zoo geloof ik ook niet aan de verjongingskunsten van Brown-Sequard."

„Jammer," zuchtte Linden.

„Gelukkigerwijze," zei Thiel nu ernstig, „is er een doeltreffender middel, om altijd jong te blijven."

„Kola? Dat helpt ook niemendal."

„Neen, neen, niets uit de apotheek. Iets veel eenvoudigers. Om eeuwig jong te blijven, behoeft men slechts op elken leeftijd dat te doen, wat daarmede overeenkomt."

Linden trok een teleurgesteld gezicht, doch Thiel liet zich niet storen en ging voort:

„Niet waar, op twintigjarigen leeftijd is men toch jong? Speel

nu eens op dien leeftijd met een bromtol op straat, dan zal immers iedere voorbijganger u toeroepen: zoo'n oude bengel! Schaam-je je niet? Zijt ge vijftig, dan houdt ge u voor oud. Maar wordt ge op vijftigjarigen leeftijd generaal of Minister, dan zal iedereen zeggen: Wat een jonge generaal! Wat een jonge Minister!"

Linden stond op en trad aan 't raam. Thiel volgde hem, legde de hand op zijn schouder, keek hem flink in de oogen en zei heel ernstig:

„Geloof me, waarde baron Linden, dat is 't geheim der eeuwige jeugd en een ander is er niet. Een man in de veertig is niet oud. Hij is het alleen, wanneer hij er niet toe besluiten kan, om de fantasiën van een page op te geven."

„Altijd hetzelfde lied!" riep Linden ongeduldig. „Moet ik dan van liefde afstand doen?"

„Ja," antwoordde Thiel beslist.

„Moet ik me dan vrijwillig dat geluk ontzeggen?"

„Liefde heeft in uw geval niet altijd dezelfde beteekenis als geluk," zei Thiel met een veelzeggend glimlachje.

„Ge zijt vandaag bijzonder beminnelijk," mompelde Linden.

„Ik ben u waarheid verschuldigd: beroepsplicht en tevens vrindendienst," zei Thiel en stond op om te vertrekken.

Linden liet hem zwijgend met een handdruk gaan.

Van de liefde afstand doen! Neen, dat kon hij werkelijk niet. Liefde was de eenige inhoud van zijn leven en zonder haar scheen hem dit koud en donker als een graf. Hij was een uitverkoren wezen vol lust en hartstocht, schijnbaar door de natuur bestemd om in vrouwenarmen door het leven te worden gedragen, mooi, verleidelijk, een vlam der passie in de teedere oogen, met naar kussen smachtende lippen, door de mannen met nijd en boosheid, door de vrouwen met gloed op de wangen en verwarring in 't harte beschouwd. Nauwelijks nog een jongeling, als page der vorstin, had hij door zijn bekoorlijk uiterlijk en wegsleepende bevalligheid bijna al de hofdames het hoofd op hol gebracht en men vertelde, dat eene prinses zijne eerste leermeesteresse in den dienst van Eros geweest was en dat zij nog jaren daarna om zijn verlies getreurd had. Als adjudant van den vorst had hij ook ternauwernood iets anders te doen, dan zijn lang liefdeslied verder te dichten

en daar de eene strophe na de andere bij te voegen. Op dertigjarigen leeftijd verliet hij den actieven dienst, die voor hem nooit zeer actief geweest was, en werd intendant van den hofschouwburg. Zijne korte liefdeskampen en lichte veroveringen veranderden nu van schouwplaats. Na de hofkringen de beeldende kunsten: dans, zang, tooneel, zonder keuze, of liever mét de keuze, welke de drang naar schoonheid en — afwisseling trof. De jaren vlogen voorbij als eene reeks tafereelen uit het sprookje van den betooverden prins. Zij vormden een fries van betooverde groepen in allerhei houdingen, welke vragen en schenken, smachten en zegevieren uitdrukten. Ieder jaar was een Decameron, elke maand eene weelderige Florentijnsche novelle met een vrouwennaam tot opschrift en als inhoudsopgave. Welk een terugblik! Zijn vervlogen leven vertoonde zich als een droom, welks bijzonderheden nevelachtig in elkander vloeiden en niets achterlieten dan een verwarde herinnering aan zuchten, kussen en tranen, aan vochtige oogen, aan halfgeopende lippen en loshangende haren, eene herinnering vol zoete wellust, als een lauw, geparfumeerd bad, in welks welriekend water men zich in eene door zacht roze-licht getemperde cella met stil sluimerende gedachten dompelt.

Maar de droom scheen ten einde te loopen. In den laatsten tijd had een koude hand, eerst omzichtig, daarna steeds heerschzuchtiger en luider, Baron von Linden pogen wakker te schudden. Hij kon oog en oor niet langer voor de kenteekenen en vermaningen sluiten, want ze werden met elken dag overvloediger en duidelijker, niet alleen in zijn spiegel, maar ook in de niet steeds met opzet uitgesproken wreede woorden der wereld, deze andere, nog onbarmhartiger spiegel!

De aardige „meisjesrol" van het tooneelgezelschap, eene zijner laatste veroveringen, had hem onlangs na een vertrouwelijk souper in eene ontboezeming van teederheid gezegd: „Wat moet u toch een beeldig knappe man geweest zijn!" Dit gezegde had hij zoo euvel opgenomen dat het arme ding er geheel onthutst van geweest was. Zij vermoedde natuurlijk niet, dat het voor den beminden man als een dolksteek in 't hart geweest was. Op bals gebeurde het meermalen, dat jonge meisjes hem na een fermen wals blozend toefluisterden: „Ik ben bang om u te vermoeien,"

en dat bij den cotillon andere dansers, ofschoon zij niet zoo knap en zoo elegant, maar jong en frisch waren, de dames blijkbaar meer voor zich innamen en meer onderscheidingsteekens behaalden dan hij. En had hem niet onlangs een jonge gezantschaps-attaché bij de verzekering zijnerzijds, dat hij een verstandig gesprek met ervaren mannen boven elk andere uitspanning stelde, met gedachtelooze onbeschaamdheid geantwoord: „Dat verwondert me niet, op uw leeftijd...."

Zulke rondborstigheden, waarvoor zelfs fijngevoelige menschen zich niet in acht namen, juist omdat zij meenden dat hij er zich niets van zou aantrekken, stemden hem dikwerf tot droefgeestigheid. Hij zocht dan troostvolle zelfmisleiding in de herinnering en droomde zich in zijn verledene terug, gelijk een fier heldhaftig volk, dat nederlagen geleden heeft, zich in de historie zijner vroegere overwinningen verdiept, om zich weder een hart onder den riem te steken. Urenlang in zijn studeervertrek opgesloten, placht hij zijne triumfen, door hunne getuigen omringd, weder te doen herleven. Hij plaatste zijn eigen portretten uit verschillende tijdperken voor zich neer. Deze betooverende page met het gladde guitengezicht, in den sierlijken korten broek met linten en een zijden buis, deze knappe luitenant met het aankomend kneveltje en den uitdagenden, lachenden blik, dat was hij; zóo had hij er uitgezien; misschien nog beter, want hij herinnerde zich, dat hem de portretten, toen zij gemaakt waren, niet bevielen en dat de geheele wereld vond, dat hij er in de werkelijkheid knapper uitzag. Hij trok geheime schuiflaadjes open, die een onheiligen geur verspreidden, een zwakken, nauwelijks merkbaren, als 't ware verbleekten en verdwenen geur, maar die toch zijne zenuwen op eigenaardige wijze prikkelde en zijn hart wat sneller deed kloppen. Dat was 't archief van zijn hartsgeschiedenis. Daar lagen hoopen briefjes, met kleurige lintjes saamgebonden, verwelkte bloemen, wier blâren afvielen, al raakte men ze ook nog zoo zacht aan, verkleurde linten, gescheurde kanten, die nog onder de brutale greep eener in hen woelende hand schenen te rillen, papieren cotillons-ordeteekens, daar het vernis en verguldsel afgeschilferd was, andere vormlooze, onsamenhangende prullen, die niets om 't lijf hadden als men niet wist, welke herinnering zich daaraan vastknoopte; en onder al dit bont gezelschap de meest persoonlijke

souvenirs: vrouwenhaar, sluik, gekruld, gevlochten, lang en kort, door eene vaste hand met blijkbaar koelbloedige kalmte op een licht-lila kaartje tot eene fraaie kleurenladder gerangschikt, die van het hoogste, aan een zachten lichtkrans herinnerend blond der Engelsche, in bijna onmerkbaar afloopende overgangen tot het diep glanzend blauw-zwart der Siciliaansche liep; afbeeldsels in allerlei formaten, welke de mode in de laatste vijf en twintig jaren te voorschijn gebracht had en waaruit het eeuwig-vrouwelijke, in honderd bekoorlijke schoonen belichaamd, lokte en toelonkte. Als een geestenrij steeg er uit deze schuifladjes op en dwarrelde om hem heen, blanke armen naar hem uitstrekkend en vochtig neergeslagen of brandende oogen op hem vestigend. Al deze wangen hadden onder zijne kussen gegloeid, al deze boezems zich tegen den zijne gedrukt, over al deze haren hadden zijne vingers bevend gestreken; waarlijk, hij mocht zich gelukkig achten boven de meeste stervelingen, dat zóóveel liefde al de uren zijns levens vervuld had.

Dat maakte hij zich zelven wel wijs na zulk zwelgen in 't verledene, maar in 't diepste van zijn hart geloofde hij het toch niet. Don Juan loopt de lijst der duizend en drie niet zelf door. Dat laat hij aan Leporello over, terwijl hij, zonder aan de andere namen een blik te gunnen, hunne rij vermeerdert. Op den dag dat de ridder zijne lijst begint te bestudeeren, deed hij het allerbest, ze te verbranden, want zij is dan niet meer een triumf, maar eene vernedering.

Robert van Linden gevoelde dat, maar hij wilde het zich zelven niet bekennen. Hij zocht zich integendeel opzettelijk te misleiden. Hij, die een edelman in de liefde geweest was, werd nu een ploert in de liefde. Hij daalde zelfs tot de laagte van den onweerstaanbaren handelsreiziger, die in hôtels op al zijn fortuintjes in de liefde bluft. Hij had het gerust aan de salonpraatjes over kunnen laten, om met duizend tongen den roep die van hem uitging, te verspreiden, en vrouwen en meisjes, bij het eenvoudig noemen van zijn naam, met een prikkelend mengsel van schuwen angst en smachtend verlangen, van vertoornden trots en teedere toegevendheid te vervullen. Nu greep hem op eenmaal eene kwellende bezorgdheid aan, dat zijne groote daden wel eens vergeten konden

worden, en hij vernederde zich tot de rol van zanger van zijn eigen heldendicht. Hij vertelde van zijne laatste veroveringen, aan allen die er natuurlijk met onreine nieuwsgierigheid naar vroegen, hoofdstuk na hoofdstuk van den roman zijns harten; hij trok zelfs zijne beroemde schuiflaadjes voor haar open, liet op brieven, portretten en haarvlechten een haastigen blik werpen; trachtte zijn eigen gevoel te sussen, terwijl hij liet zien, welke hartstochten hij had kunnen doen ontvlammen; op het gevaar af, dat de toehoorderesse met een stil glimlachje aan bluf dacht, waar hij slechts roemde op gebeurtenissen van jaren herwaarts.

Dat was zijn zielstoestand in dezen tijd. Hij had met veel inspanning eene soort van schijn-paradijs van tooneeldecors om zich heen geplaatst, waarin hij voortging, de rol der jeugdige minnaars te spelen, waartoe hij in 't leven zelf eigenlijk niet meer geschikt was, en nu moest die lamlendige dokter met éene onbarmhartige beweging al dat beschilderd doek met de kunstmatige uitzichten neersmijten.

Thiel's brutaal woord: „Gij moet van de liefde afstand doen!" weerklonk hem nog pijnlijk in de ziel, toen hij bij mevrouw Van der Lehde binnentrad, aan wier tafel hij zich ouder gewoonte eens in de week neerzette. Else van der Lehde was een of twee jaar ouder dan hij. Zij was hofdame der prinses, toen Robert er page was. Zij had hem vurig en innig lief gehad en was ook door hem een weinig bemind geworden. Maar dat was al zoo lang geleden! Het was een verre herinnering, door het morgenrood omstraald, die met alle nieuwe, frissche gewaarwordingen haars leven, met de jeugd, 't ontwaken des harten, de eerste liefde, ijverzucht en smart samengegroeid was. De kleine idylle was destijds iedereen bekend geweest. Men was echter geneigd, ze als onschuldig op te vatten, en Else trachtte ze later ook altijd zoo te beschouwen, ofschoon zij heel nauwkeurig wist, hoe het met hare argelooze genegenheid stond. Maar een baardelooze knaap van achttien jaren kon toch een welopgevoed twintigjarig salondametje, dat drie balwinters achter zich had, niet ernstig compromitteeren. Hij vermocht dit zoo weinig, dat het gefluister en geglimlach der wereld haar niet belette, de echtgenoot van den president Van der Lehde te worden, die haar na een vijftienjarig huwelijk als kinderlooze weduwe in goeden doen achterliet.

Else had echter nooit opgehouden, gansch en al van Robert vervuld te zijn. Bij het leven van haar man verbeeldde zij zich dat het vriendschap, zusterlijke, bijna moederlijke teederheid was. Toen mijnheer Van der Lehde stierf, had zij geene reden meer, voor haar eigen geweten komedie te spelen, en zij zei Robert openhartig, dat zij verwachtte dat hij haar nu trouwen zou. Daarover was hij zeer verbaasd en hij maakte er zich zelfs vroolijk over. Drie en dertig jaar oud, op de grootste hoogte zijner veroveringen, te midden van liefde levende, scheen het hem toe, dat het van eene vrouw, die ouder was dan hij, naast wie hij vijftien jaar lang in eene zuiver vriendschappelijke verhouding geleefd had, eene vrouw die hij dikwerf onbewimpeld tot vertrouwde zijner hartsgeheimen gemaakt had, een heel grappige inval was, dat zij nu plotseling door hem gehuwd wilde zijn. Na vijftien jaren tot een gerecht terug te keeren, waarvan hij eens met hongerige page-tanden gesnoept had! Dat was toch niet te verlangen. De liefde veroorlooft geen Rip-van-Winkle-avontuur. Men neemt haar niet weder op, waar men ze vroeger afgebroken heeft. Haar drama, hetzij 't als blij- of treurspel eindige, moet zonder lange tusschenbedrijven in ééns worden afgespeeld, om niet doodelijk vervelend en tevens dwaas te worden. Robert verheelde dit Else niet, al trachtte hij daarvoor ook verontschuldigende uitdrukkingen te vinden. Doch welsprekende voorzichtigheid misleidt een verliefde vrouw niet. Else was door dat afwijzen diep bedroefd. Haar hartstocht was intusschen sterker dan haar trots en zij vernederde zich zelfs tot beden, tot overredingen, tot hardnekkig pleiten. Robert, wien die positie hoogst onaangenaam was, staakte zijne bezoeken bij de gekrenkte en opgewonden weduwe, en toen Mahomet zich zonder bedenken bereid verklaarde, om naar den berg te komen, daar de berg niet naar Mahomet kwam, liet Robert de vervolgster voor een gesloten deur staan.

Een tijd lang was mevrouw Van der Lehde van den bittersten toorn jegens den man vervuld, die haar zoo versmaadde. Zij had zich geheel en al met de voorstelling vereenzelvigd, dat hij haar, misschien niet voor de wereld, maar toch voor zijn eigen geweten, een zoenoffer schuldig was, en 't scheen haar eerloos toe, dat hij dien plicht verzaakte. Maar haar toorn hield niet aan. Zij kon

zonder Robert niet meer leven. En daar hij haar kalmpjes brommen liet en niet de minste poging deed om haar te naderen, schreef zij hem, na eene reeks van slapelooze nachten, op zekeren dag een briefje, waarin zij hem zachte verwijten deed, dat hij haar zoo schandelijk veronachtzaamde, en de hoop uitsprak, dat hij den volgenden dag bij haar zou komen eten en zich dan persoonlijk overtuigen, dat hare droefenis over zijn lang wegblijven wezenlijk aan haar uiterlijk afbreuk deed.

Hoe zij zich ingespannen had om te verhoeden, dat er een traan op 't fijn gekleurd briefje viel, welken heldenmoed zij getoond had, door aardige zinwendingen, getemperde en zelfs guitige uitdrukkingen te vinden — dat alles was het briefje niet aan te zien. Robert las het met wantrouwen, maar ondanks het voorzichtigste onderzoek vond hij er geen enkel woord in, welks heftigheid hem verontrusten kon, geen enkele pennestreek, die zenuwachtig aangedikt was of eene bevende hand verried, en derhalve gaf hij aan de uitnoodiging gehoor.

Mevrouw Van der Lehde bedierf niets. Hare zelfbeheersching verliet haar geen oogenblik. Zij ontving Robert liefdevol en kalm, alsof er niets tusschen hen voorgevallen ware, het middagmaal liep prettig af, in den lossen, vroolijken conversatie-toon over allerlei onverschillige dingen, en toen hij heenging, stak zij hem beide handen toe en zei met een fermen blik in zijne oogen: „Niet waar, nu behoort ge in 't vervolg weer aan mij?" Hij kuste hare handen, geroerd door zulk eene onbaatzuchtige, trouwe aanhankelijkheid.

Het was eene zonderlinge verhouding, die van dat oogenblik af ongestoord tien jaren lang tusschen beiden bestond. Else omringde Robert met eene gelijkmatig warme teederheid, die zij voor hem, al was het ook slechts uit gewoonte, tot iets onmisbaars in 't leven wist te maken. Zij stond er op, de vertrouwde van al zijne emotiën te zijn; nooit verried eene of andere losbarsting, wat zij bij zijne biechten ondervond; nooit maande hem ook slechts één pijnlijke trek op 't gelaat, om toch op zijn hoede te wezen; zij had onuitputtelijke toegevendheid voor zijne lichtzinnigheden, ernstige deelneming voor voorbijgaande liefdesmart, hoe verachtelijk of belachelijk deze ook eene vreemde toeschijnt; zij bood raad en troost,

wanneer een avontuur eene onverwachte wending nam, en zij was tevreden, wanneer hij haar dan in eene opwelling van dankbaarheid aan 't hart drukte, haar handen en wangen kuste en haar de verzekering gaf, dat zij de dierbaarste, edelste en minnenswaardigste vrouw was, die hij ooit gekend had. Doch al speelde zij ook die rol van vrouwelijke voorzienigheid, welke van de gewone zwakheden van haar geslacht schijnbaar vrij was, al wist zij ook zorgvuldig elke opwelling van ijverzucht bij 't schouwspel zijner wispelturigheid te onderdrukken, zoo was zij daarom niet vrij van een baatzuchtig bijoogmerk. Zij hoopte steeds, dat hij het eenmaal moede zoude worden, om de blauwe dwaallichten der vergankelijke schijnliefde na te jagen, dat hij zich eindelijk uit het moeras zou opheffen, waarin hem die grillige, lokkende en wispelturige vlammetjes jaren lang gefopt hadden, en dat hij zich dan door hare hand, zonder verder weerstand te bieden, op den veiligen bodem eener standvastige neiging zou laten leiden, om, hoe vermoeid ook, en zij het ook in de avondschemering zijns levens, bij haar uit te rusten, en eindelijk haar eigen Robert te worden, dien zij met niemand behoefde te deelen.

Toen nu Linden op dezen Dinsdag bij mevrouw Van der Lehde verscheen, merkte zij natuurlijk dadelijk zijne gedrukte stemming op en vroeg hem met de gewone deelneming en zachte teederheid:

„Waarom ben je zoo zwaarmoedig, Robert, wat is er gebeurd?”

„Zwaarmoedig?” hernam hij met een flauw glimlachje; „ik voel niets van dien aard.”

„Toch wel, Robert; denk je, dat ik deze rimpels op je voorhoofd en tusschen de oogen niet ken?”

Ach, die rimpels! Hij kende ze immers ook en had ze nog dezen morgen met smartelijke oplettendheid nagegaan, maar wat behoefde zij daar nadruk op te leggen? Dat was liefdeloos, bijna boosaardig. Hij liet hare hand los, die hij binnentredende in de zijne had gehouden, en liep naar een leunstoel, zonder te antwoorden. Zij volgde hem, zette zich op een taboeret aan zijne voeten en vleide:

„Sedert wanneer heeft Robert een geheim voor Else? Mag ik niet alles weten? Heb je weer een van mijn geslacht op ontrouw

betrapt? Ach, Robertlief, zoo weinigen der onzen zijn waard, dat men zich verdriet om haar schept!"

„Dat is het volstrekt niet," gaf Robert kort ten antwoord.

„Maar wat dan?"

Robert zweeg een poosje, daarop zei hij, haar vragenden blik beantwoordend:

„Vandaag is 't mijn jaardag."

„Je denkt toch niet, dat ik dien vergeten heb? Maar je wilt immers niet, dat men je gelukwenscht of er over spreekt."

Robert lei haar de hand op den mond en mompelde:

„Er aan te denken, kan ik je toch niet verhinderen, zoo als ik zie."

Er ontstond eene pauze en hij had de onpleizierige gewaarwording, dat men hem met zijn struisvogel-methode, om het gezicht eener onverkwikkelijke werkelijkheid te vermijden, al héel bespottelijk moest vinden.

„Nu, en waarom maakt je verjaardag je zoo melancholiek?" vroeg Else en kuste zijne hand, terwijl ze die van hare lippen verwijderde.

„Dat moet eene vrouw, zonder nadere opheldering, gevoelen, dunkt me."

„Dat is niet hetzelfde, Robertlief. Maar ik wil volstrekt niet over het onderscheid philosopheeren. In ieder geval schuwt eene vrouw haar verjaardag alleen, omdat zij bang is om oud te worden, en daarvan kan bij u geen sprake zijn. Op uw jaren is een man niet oud."

Zij glimlachte zoo vreemd, toen ze dat zei! Of scheen het Robert maar zoo?

„Nu, Dr. Thiel is in elk geval niet van je meening. Hij was vandaag zoo onaangenaam als een harde borstel. Hij heeft me een ernstig zedenpreekje gehouden, met: ten eerste, ten tweede en ten derde, om met de vermaning te sluiten, dat ik toch het jonge mensch niet meer zou uithangen, of liever gezegd, dat ik van de liefde afstand zou doen. Dat kwam me al heel dwaas voor!"

„Zoo, zoo, heeft Thiel je dat gezegd." Plotseling was zij hoogst ernstig en oplettend geworden.

„Ja. En ik vind, dat hij zijne taak volkomen miskent. Als ik

ernstig toegesproken wil zijn, dan wend ik me tot de theologische faculteit. Van de geneeskundige verwacht ik alleen versterking. Thiel schijnt zalf met zalving te verwarren. Dat is eene boetpreek, maar geene behandeling."

De bediende kwam zeggen dat het eten gereed was, en beiden zetten zich aan tafel. Elsje wist het bijna altijd zoo in te richten, dat zij des Dinsdags met Robert alleen bleef.

„Ik geloof," zeide zij, toen ze tegenover elkaar zaten, „dat je Thiel's woorden niet lichtvaardig moet opvatten. Hij is je vriend," voegde zij er dralend achter, toen Robert niet antwoordde, „hij heeft gelijk."

„Zegt ge dat ook?" riep hij misnoegd.

„Ja, lieve, goede Robert, ja. Ik zou het alleen niet gewaagd hebben, om 't het eerst te zeggen, want dan hadt ge 't voor onhartelijkheid of zelfzucht kunnen houden. Bij Thiel mag-je dat niet vermoeden. Als hij je zegt: houd-op! — is dat niet met de bedoeling om je iets onaangenaams te zeggen. Daar ik hem eenvoudig naspreek, heb ik den moed te bekennen, dat het al lang mijne meening is."

„Zelfs al lang! Dat wordt hoe langer hoe liever!"

Zij hield een oogenblik op. 't Woord was inderdaad niet gelukkig gekozen. Maar het was nu niet meer ongesproken te maken, en zij ging daarom dapper voort en werd, naarmate zij langer sprak, steeds warmer en heftiger.

„Robert, ik herhaal het, Thiel heeft gelijk. Het wordt tijd, dat je aan je eigen geluk denkt. Je hebt in je leven veel geluk geschonken, maar ook veel leed berokkend, waarschijnlijk oneindig meer leed dan geluk, maar gij zelf zijt niet gelukkig geweest. Neen, neen, zoek me maar niets wijs te maken, je bent niet gelukkig geweest. Ge hadt het kunnen zijn, ge hebt ontelbare malen het geluk voor 't grijpen gehad, maar ge hebt het altijd laten glippen. Ge hebt in een roes geleefd en daarop is altijd landerigheid gevolgd, die ge hebt zoeken te ontkomen door u op nieuw in den maalstroom te werpen. Robert, zulk een leven moest u ten slotte toch tegenstaan. De vrouwen bewonderen of vreezen je, de mannen benijden of verafschuwen je, maar wat heb-je daaraan? Dat kan je toch geen vreugde aanbrengen. Ge

zijt een man van groote gaven; ik, die je ken, zooals je misschien jezelven niet kent, ik weet dat en kan het verzekeren. In u was de stof voor alles aanwezig. Ge behoefdet slechts te willen en ge hadt een groot dichter, een groot musicus of een groot staatsman kunnen worden. En wat heb-je met je schitterenden aanleg gedaan? Je hebt ze als een lokaas misbruikt, om eenvoudige vrouwen te verblinden."

Robert had zwijgend toegehoord en 't raam uitgekeken. Hier viel hij haar in de rede: „Zijn eigen leven een dergelijke bestemming te geven is ook eene kunst, misschien wel de grootste. Wie van zijn leven een kunstwerk maakt, behoeft niets anders voort te brengen en heeft van zijne bekwaamheden toch nog een goed gebruik gemaakt."

„Maar dat is het juist, wat ik niet zie," riep ze, „'t kunstwerk uws levens. Waar is de bekroning van dat werk, waar is de harmonische sluitsteen? Is het esthetisch, is het waardig, aan lichtzinnige tooneelspeelsters en danseressen het hof te maken en de goedkoope verovering voor en na als iets gewichtigs te behandelen? Vernedert dat niet een man van geest in zijn eigen oogen? En wanneer nu zelfs ...."

Zij onderdrukte wat ze zeggen wilde, en ging met eene plotselinge zwenking voort:

„Robert, begrijp dan toch eindelijk eens, dat geluk rust is. Ge hebt hartstocht en emotie genoeg gekend. Het is tijd, dat ge wat anders leert kennen: diepe, gelijkmatige liefde, warm en stil als een heldere zomeravond, zonder storm of onweer. En zulke liefde, ge weet waar ge die vindt. Ach, Robert, zooals ik, houdt toch niemand hier op aarde van je, geen van die schepselen, aan wie ge je hart en je geest en je gezondheid verspilt. Als meisje heb ik je het offer van mijn trots en van mijne gevierde schoonheid gebracht. Ge waart mijn eerste hartstocht en ge zijt de zon mijns levens gebleven. Als jonge weduwe heb ik me aan je hals geworpen. Ge hebt me niet gewild. Misschien tot je schade. Maar dat is voor mij geen troost. Ik heb me gedwongen eenvoudig je zuster te zijn, om je toch een weinig, ach zoo weinig, te bezitten. Laat mij u eindelijk eens wat meer zijn, Robert. Thiel zegt je, dat ge van de liefde zoudt afzien. Maar daarom moogt ge u nog altijd

laten beminnen. Robert, laat je door mij beminnen. Dat is alles wat ik van je verlang. Laat mij je vrouw worden, laat mij je een huiselijken haard bereiden; men zal me benijden, ik zal trotsch op je zijn en het u met een trouw en teederheid vergelden, waarin geene vrouw mij overtreffen zal. Bedenk, Robert, dat ge voor mij nog altijd de jonge Grieksche God van achttien jaren zijt, dien ik destijds zóo bemind heb, dat ik er het leven voor had willen laten. Is er nog ééne vrouw, die je met zulk een oog aanziet? Toe, Robert, spreek."

En Robert sprak. Hij sprak met koele vriendelijkheid en verzekerde dat hij haar zeer dankbaar was voor hare gevoelens. Hij beantwoordde die van harte, zooals zij wist. Maar waartoe nu eene verhouding te veranderen, waarin beiden zich sedert menschenheugenis zoo goed schikten? Het was een kostelijk gevoel, bij uiterlijke vrijheid zich innerlijk door warme vriendschap verbonden te weten. Zulk een band drukte niet. De keten van een regelmatig alledaagsch huwelijk zou hen vermoedelijk drukken en was ook volstrekt niet zoo fraai en zoo sterk als een dagelijksch samenzijn dat uit vrijen wil ontstond. Hij voor zich althans wenschte in elk geval niets beters dan het bestendig voortduren der tegenwoordige relatie.

Else was niet tevreden. Zij trachtte hem verder te overreden en te overtuigen. Zij was opgewonden, Robert bleef kalm. Zij smeekte, hij werd kregelig en kortaf. Nauwelijks wachtte hij op de koffie, die hij zwijgend en zoo snel opslorpte, als de warmte van den dampenden drank het gedoogde, en verliet Else onmiddellijk daarop onder een of ander voorwendsel.

In plaats van hem week te stemmen, had Else's roerende toespraak hem juist in een slecht humeur gebracht en bijna verbitterd. Dat was eenvoudig eene poging tot overrompeling! Een oogenblik kwam zelfs de verdenking bij hem op, dat Dr. Thiel met mevrouw Van der Lehde onder een deken lag, en dat zijne aanmaning en háár voorstel afgesproken werk waren, om van twee kanten een aanval op hem te beproeven. Hij bleef echter niet lang bij deze gedachte, wier onwaarschijnlijkheid hij zelf spoedig inzag, doch herhaalde altijd en altijd bij zich zelven de woorden van mevrouw Van der Lehde. Met zulke oogen als zij zag hem

geene andere vrouw meer! Waar haalde ze dat vandaan? Als zij beminde geene andere vrouw op aarde hem! En als hij haar nu het tegendeel eens bewees? Hij moest niet meer beminnen, maar zich alleen laten beminnen! Deze raad stond hem wel aan. Daar had hij wel ooren naar. Inderdaad, het was misschien verstandig, een hansworstenleven vol avonturen, die in den grond nietsbeteekenend, eentonig en hoogst onbevredigend waren, in de banen van een geregeld burgerlijk leven te voeren. Maar al besloot hij er ook al toe, een einde aan zijn vorige levenswijs te maken, dan zou het toch niet dát einde zijn, 't welk Else hem wilde opdringen.

Hoe dieper hij zich in de voorstelling van den echt met Else verdiepte, des te misnoegder deed ze hem worden. Wat eene aanmatiging van deze vrouw, die zooveel jaren ouder was dan hij! Geloofde zij werkelijk, dat hij, naar haar eigen schatting een man in den bloei zijner jaren, geene andere aanspraken op het leven meer kon doen gelden, dan een eigen haard te bezitten, anders gezegd eene huishoudster te hebben, die voor de tafel zorgde, en eene ziekenverpleegster, die de rhumatische ledematen in de wol wikkelde? Wel drommels, zoo'n invaliede was hij nog lang niet. Nog zeilde hij flink rechtop met gezwollen zeil en vliegende wimpels voor den wind. Hij was geen wrak, daar strandvonders zich meester van konden maken. Wanneer hij niet langer de volle zee zou beploegen, kon hij vrij de haven kiezen, waar het hem goed docht, voor anker te komen.

In gedachte liet hij de beelden der vrouwelijke gestalten langs zich voorbijtrekken, die op hem in den laatsten tijd indruk gemaakt hadden of van wie hij overtuigd was, dat hij op haar diepen indruk had teweeggebracht. Hij vroeg zich af, met welke van haar hij het leven in voortdurende aanraking zou willen doorbrengen. „Steeds" is een lange tijd en hij wist, dat eene vrouw buitengewone eigenschappen moet hebben, om hem op den langen weg niet af te stooten. Hij had eene eigenaardige methode, om na te gaan, of eene vrouw tot levensgezellin voor hem geschikt was en of hij haar bestendig om zich heen zou kunnen dulden. Dan stelde hij zich voor, dat hij met haar eene huwelijksreis naar Italië deed, zes weken lang met haar alleen was, zonder eenig ander gezelschap, zonder eenige andere emotie dan hare

tegenwoordigheid, en dan penseelde hij zich deze dagen op de uitvoerigste wijze voor. Eenige schijnbaar zeer bekoorlijke vrouwen konden op deze wijze dadelijk van de lijst gevoerd worden. De eene was mooi en begeerenswaard, maar zoo dom als een snoek en hij moest lachen, wanneer hij zich in gedachte met haar voor de kunstwerken van Florence verplaatste en hare opmerkingen over schilderijen en beeldhouwwerk hoorde. De andere was verstandig, maar ze sprak te veel, altijd aan 't woord. Men kon met haar een prettig uurtje doorbrengen, maar een heelen dag, een heele week — brr! Dat was om krankzinnig te worden. Deze zou zich na verloop van weinige dagen in haar kring van vereerders en benijdsters terugwenschen en onder den koepel van St. Pieter van de avondjes aan 't Hof, van galanteriën en allerlei kletspartijtjes droomen; gene zou met haar platproza zelfs de blauwe grot van Capri in 't betaalkantoor van een ontvanger herscheppen. Anderen doorstonden de proef beter, maar ook bij haar rezen allerlei vermoedens op, die des te sterker werden, naarmate hij zich meer en meer in 't beeld verdiepte. Hij zou het misschien eene week, hoogstens veertien dagen met haar uithouden. Maar een of twee maanden? Neen. Dan zouden ze hem zeker onverschillig, misschien onuitstaanbaar geworden zijn. Zij zouden hem dan zeker niets meer aan te bieden, hij haar niets meer te zeggen hebben.

Naarmate de overige vrouwengestalten in zijne voorstelling vernevelden en verdwenen, trad er éene steeds helder en helderder te voorschijn en vulde ten slotte alleen zijn geheelen gezichtskring. Mejuffrouw Van Markwald — ja, met deze zou men 't avontuur kunnen wagen. Zij was zoo mooi als er eene slechts wezen kon, wier beeltenis hij in zijn liefdesarchief bewaarde: eene trotsche, hooge gestalte, donkerblauwe groote oogen, die achter schaduwrijke lange wimpers blijkbaar van liefde droomden en uit dezen vurigen droom menigmaal met een plotselingen opslag schenen te ontwaken, bloeiende lippen, waarvoor menig vroom man zonder dralen zijn ziel en zaligheid zou offeren, een buitengemeen blank teint met fluweeligen weerschijn en eene wezenlijk koninklijke kroon van rijk goudblond haar — alles bijeengenomen een prachtstuk, zooals het der natuur niet dikwerf gelukt voort te brengen. Dat was

een prijs, waarom de beste en knapste zou willen dingen. Dat zij hem ooit te veel zou worden, kon hij zich niet voorstellen. Wanneer hij zich voorstelde, dat zij aan zijn arm hing en met den lichten, zwevenden tred, die haar eigen was, aan zijne zijde langs de Chiaia of den Lung' Arno drentelde, of dat hij met haar aan 't strand van Viareggio zat en zij met haar hoofdje tegen zijn borst leunde, dan scheen het hem toe, alsof paleizen, hemel en zee helderder dan van oudsher schitteren zouden, alsof alles levendiger gekleurd ware. Zeker, juffrouw Van Markwald was nog geen twintig jaar oud en hij kon haar vader zijn. Maar behoefde hij zich dáárom te bekommeren? Dat verschil in leeftijd kon hoogstens voor háár een beletsel zijn, maar dat was 't niet. Voor hém waren hare negentien jaren eene bekoorlijkheid te meer, misschien wel de allergrootste. In hare stralende, volbloedige jeugd hoopte hij zichzelven te verjongen. Hoe was hij ook zoo blind geweest, om dat niet sedert weken in te zien! Hoe had hij kunnen wachten, totdat Thiels harde aanmaning en Else's aandringen hem op den rechten weg duwden!

Dat hij op juffrouw Van Markwald indruk gemaakt had, was hem, den ouden Don Juan, natuurlijkerwijze niet ontgaan. Het bloed, dat haar naar de wangen vloog, wanneer hij naar haar toetrad en haar aansprak, de onbewust zoekende blik, waarmee ze hem volgde, wanneer hij van haar wegging, de gedwongen schertsende, maar in werkelijkheid verwijtende toon, waarmee ze hem vroeg, of hij weer een arm offer uitgezocht had, wanneer hij met eene andere dame wat langer of wat vertrouwelijker gesproken had — het waren verraders, die 't geheim haars harten maar al te ijverig verbabbelden. Zij verdedigde zich ook zelfs niet, want ze was nog te kort aan het hof, om in de krijgskunst der liefde of coquetterie zeer bedreven te zijn. Bijna in 't eerste gesprek had ze hem met bekoorlijke openhartigheid bekend, dat de heele wereld haar voor hem waarschuwde; men had haar gezegd, dat hij een hoogst gevaarlijk mensch was, en ze was ook wel een beetje bang voor hem, maar zekere lichte siddering voor een prachtig monster was haar een nieuw en zeldzaam heerlijk gevoel. Geen twijfel, of zijne sprookjesachtige avonturen hadden de gewone betooverende uitwerking op hare verbeeldingskracht uitgeoefend. De Eva'sdochter

voelde de onweerstaanbare erfelijke aantrekkingskracht tot de slang, die reeds zoo velen zwak tegenstrevenden handen den noodlottigen appel had opgedrongen. Robert had tot heden toe er zijn voordeel niet mee willen doen. Hij had zich met het aangenaam prikkelend bewustzijn vergenoegd, dat zijn tegenwoordigheid haar hart sneller deed kloppen en den aanvangenden roman niet verder vervolgd. Want juffrouw Van Markwald behoorde tot eene der beste familiën en hij dacht nu over de achting die hij een onbesproken meisje verschuldigd was, toch iets minder luchthartig dan tien jaar geleden. Van nu af zou dat anders worden. Daar hij ernstige plannen had, behoefde hij er zich niet om te bekommeren, met alle middelen de verovering dezer vesting te voltooien, die bovendien slechts aan het hijschen der witte vlag dacht.

Hij verloor geene minuut. Den ganschen avond zag men hem in de kleine hofloge zich allerdrukst met juffrouw Van Markwald bezig houden en dat herhaalde zich van nu af bij elke voorstelling. Op de theeavondjes bij de prinses scheen hij slechts oogen te hebben voor 't jonge meisje, en was altijd achter of naast haar, haar bedienend, met haar pratend, haar den arm biedend, bij 't komen en gaan steeds teeder om haar bezorgd.

De geheele hofhouding begon dit op te merken en onder elkaar te fluisteren, en Linden's verliefd hofmaken werd zoo in het oog vallend, dat de prinses het voor noodig hield, Catharina voor den verleider en zijne kunsten te waarschuwen. Juffrouw Van Markwald antwoordde diep blozend, doch met eene vaste stem:

„Ik dank uwe Hoogheid, ik weet dat de raad goed gemeend is, maar ik weet ook, dat baron Van Linden een man van eer is en dat ik hem geene reden gegeven heb, om van mij met geringschatting te denken." Dit antwoord scheen der goede prinses geheel onbevredigend toe, en daar zij Catharina die eene wees was, in het bijzonder onder hare hoede nam, draalde zij geen oogenblik om Robert zelf onder vier oogen te nemen. Wat hij haar zeide, behield de prinses gedeeltelijk voor zich, doch twee dagen later vernam men, dat Catharina's broeder, een kranig cavalerie-officier, die bij een hussarenregiment stond, plotseling uit zijn garnizoen in de residentie aangekomen was en den daaropvolgenden dag, die juist Eerste Pinksterzondag was, las men in het ochtendblad, de

kennisgeving van de verloving van mijnheer Robert von Linden met mejuffrouw Catharina van Markwald.

Dit nieuwtje had eene uitwerking alsof voor ieder lezer een dyamietpatroon uitgebarsten ware. Linden capituleerde! Linden trouwde! 't Was ongeloofelijk! En voor wien had hij de koene rooversvlag gestreken, die zoolang de schrik van alle getrouwde mannen geweest was? Voor Catharina van Markwald, aan wie men toch niets pikants ontdekken kon, dat een oververzadigd wereldman bijzonder prikkelen kon. Mooi was ze ja, maar hij was veel mooieren voorbijgegaan. Dom was ze stellig ook niet, maar hoe vele schranderen hadden hem met al hare sluwheid niet in hare netten kunnen vasthouden! De gebeurtenis was en bleef onverklaarbaar, al ware het....

Mevrouw Van der Lehde had op dien Pinksterzondag dadelijk om Dr. Thiel gezonden en toen hij binnentrad, stak zij hem sprakeloos de courant toe.

„Ik weet het al," antwoordde hij lachend.

„Gelooft u, dat het waar is?"

„Natuurlijk is 't waar. De advertentie is immers door het bruidspaar onderteekend. Overigens heeft Linden zelf mij 't nieuws meegedeeld."

„Heeft hij u om raad gevraagd?"

„Neen. Hij heeft mij eenvoudig het feit meegedeeld."

Mevrouw Van der Lehde verfrommelde 't blad en smeet het in een hoek.

„Maar wat kan hem zoo plotseling tot dezen stap hebben doen besluiten?"

Dr. Thiel haalde de schouders op. „Mannen zijn in hunne besluiten nu en dan niet minder onnaspeurlijk dan vrouwen."

„Hij kan toch onmogelijk eene schuld goed te maken hebben?"

„Mejuffrouw Van Markwald is boven elke verdenking verheven," zei Thiel streng, terwijl hij haar in de rede viel.

„Linden nog meer," antwoordde zij, „maar de wereld, die Linden minder kent dan ik en gij, zal wel aan iets dergelijks gelooven."

„Zeker. De kwade tongen zijn al met hun werk begonnen. De courant met de advertentie is nog niet droog en reeds heb ik het vermoeden hooren uitspreken, dat de baron juffrouw Van Mark-

wald trouwt, omdat hij daartoe door haar broeder gedwongen is, die vond, dat hij haar door al zijne oplettendheden gecompromitteerd had."

„Linden gedwongen! Hij, die twee tegenstanders in het tweegevecht dood geschoten heeft! Hem maakt een hussarenofficier ook niet bang. Dat is gekheid."

„Natuurlijk is 't gekheid! Alleen begrijp ik maar niet, waarom men die verklaring zoo ver weg moet zoeken. Linden trouwt, omdat hij eene geschikte levensgezellin meent gevonden te hebben. Te jong is hij er waarlijk niet voor."

„Neen," hernam mevrouw Van der Lehde, „maar ik vrees: te oud."

„Dat weet ik niet," zei Dr. Thiel.

„Doctor, dat is u geen ernst. Linden kon natuurlijk nog eene bedaarde, verstandige, rijpere vrouw trouwen, maar een jong meisje, dat zijn dochter kon zijn — hij heeft, geloof ik, zijn verstand verloren."

„Dat is mij nog volstrekt niet bewezen, mevrouw. Het huwelijk heeft menigmaal eene verjongende uitwerking."

„Het huwelijk met een meisje als Catharina van Markwald? Als ik Linden was, zou ik voor oogen als de haren terugdeinzen. Zij behoort tot de soort der slapende monsters. Wee den man, die hen wekt en niet sterk genoeg is om ze te temmen."

Thiel kon een glimlach niet weerhouden. „Ik herhaal u, mevrouw, dat het huwelijk menigmaal opstandingswonderen volbrengt. En in het ergste geval — behoeft men de zaak nog altijd niet tragisch op te nemen."

Mevrouw Van der Lehde kon zich over het verlies van Linden niet troosten, maar zij begreep dat zij niets meer doen kon, om hem vast te houden en te herwinnen. Vóor alles reeds daarom niet, omdat hij niet meer te bereiken was. Tegen de algemeene verwachting rukte hij zich zeer spoedig van zijne bekoorlijke bruid los en begon, veel vroeger dan in andere jaren, zijn zomerreis. Hij breidde die tot op volle drie maanden uit, die hij in verscheidene zeebaden doorbracht. Nu eens werd hij hier, dan weder daar gezien, eerst op Rügen, toen op Sylt, later te Scheveningen, eindelijk op Helgoland, waar de golfslag het krachtigste

is. In het begin van September werd het huwelijk voltrokken. Iedereen bewonderde het bruidspaar. Catharina zag er frisch en weelderig uit, als eene nauw geopende Marechal-Niel-roos, Robert knap en elegant als in zijne beste dagen. Het onderscheid in leeftijd viel ternauwernood in 't oog. Slechts een nauwkeurig opmerker kon zekere zenuwachtige onrust op Robert's gelaat bespeuren, dat, ofschoon door de zon en de zoutige lucht van 't zeestrand verbruind, doodelijk bleek was. Hij zag er aan de zijde zijner stralende bruid niet zoo gelukkig uit als men het had mogen verwachten. Gewetensknagingen, zeiden vele vrouwen bij zich zelve, die eenmaal op zeer intiemen voet met hem gestaan hadden en nu zelfbeheersching genoeg bezaten om in de tot stikkens volle kerk te komen. Mevrouw Van der Lehde was niet onder haar.

Robert von Linden bracht nu den droom der jongste maanden tot werkelijkheid: hij voerde nu zijne jonge vrouw, zijne heerlijkste en, zooals hij zich trouw had voorgenomen, laatste verovering, naar Italië. Maar het was eene zonderlinge huwelijksreis, althans te oordeelen naar al hetgeen men daarvan later vernam. Het echtpaar dook achtereenvolgens in alle groote steden van Opper-, Midden-, en Zuidelijk-Italië op en nergens scheen het den jonggehuwden langer dan twee of drie dagen te bevallen. Zij zag er teleurgesteld en ontevreden uit, hij vervallen en ongelukkig. Ongeveer drie weken na het huwelijk ontving luitenant Van Markwald een brief van zijne zuster, die hem aanleiding gaf, dadelijk aan Dr. Thiel te schrijven, en hem vertrouwelijk te vragen, wat hij van de gezondheid van baron von Linden dacht. Zijn zwager beschouwde zich blijkbaar zeer ziek, want hij had sedert zijn vertrek op elke plaats, waar hij zich ook slechts één dag had opgehouden, verscheidene geneesheeren geraadpleegd; hij scheen ontzaglijk terneergedrukt, veronachtzaamde zijne zuster volkomen en zijn toestand boezemde haar zulk een angst in, dat zij haar broeder bezwoer, haar te hulp te komen. Dr. Thiel haastte zich, den luitenant te antwoorden, dat hij zich niet ongerust behoefde te maken, want dat het vermoedelijk een aanval van hypochondrie zou wezen. Tevens verzocht hij om het adres van zijn zwager, daar hij hem zonder uitstel wenschte te schrijven.

Omtrent eene week later werd er in de residentie een nieuwtje

ruchtbaar, dat zich met de snelheid van een buskruitbrand verspreidde. Baron Robert von Linden was op Ischia plotseling gestorven. Dat was de lezing, die in de couranten onder het publiek kwam. In den intiemen hofkring daarentegen wist men, dat de ongelukkige de hand aan zich zelven geslagen had. Mevrouw Van der Lehde had het dadelijk vermoed, en zij erlangde zekerheid uit den mond der prinses, aan wie Catharina de schrikkelijke tijding tegelijkertijd als aan haar broeder getelegrafeerd had. Zij spoedde zich naar Thiel, die door de gebeurtenis geheel terneergeslagen was, want hij was voor Linden niet alleen een liefdevolle arts, maar ook een trouwe vriend.

„Het is ontzettend!" riep de ontroerde vrouw, terwijl zij zich in een leunstoel liet vallen.

Hij antwoordde slechts met eene handbeweging, die zijne smart te kennen gaf.

„Weet u iets naders?"

„Een kogel door 't hoofd. Eergisteren nacht. In de toiletkamer naast het slaapvertrek waar zijne zuster lag."

Daarop volgde een pauze. Toen zei Else, hare vochtige oogen naar den dokter opheffende: „Ziet-ge, ziet-ge, dit huwelijk was zijn ongeluk. Hij zou nog in 't leven en gelukkig zijn, als hij mij aan zijne zijde gehad had."

„Of mij," zei Thiel.

Else schudde 't hoofd. „Neen, neen. Hij heeft te laat nog dezen laatsten roman willen hebben."

„Of hij heeft te vroeg gewanhoopt," antwoordde Thiel en blikte peinzend naar het bronzen Asklepios-beeldje, dat op de schrijftafel voor hem stond.

EEN THEEUURTJE

DOOR

A. J. SERVAAS VAN ROOIJEN.

Het theeuurtje in den gezellig huiselijken kring is het aangenaamste moment van den geheelen dag.

De werkzaamheden zijn voor het meerendeel verricht; de dagtaak eischt ontspanning; de familie, op den dag verspreid, voegt zich bijeen; het huisgezin houdt zijn hoogtijd.

Daar zitten ze: vader, moeder, en de kinderen. De jongsten vertoonen zich nog eenmaal voor zij ter ruste gaan; de ouderen vertellen hun wel en wee; allen vinden hunne ouders, die zij op den dag door maatschappelijken arbeid van den man, door de huiselijke bezigheden der vrouw hebben moeten missen.

De maaltijd zelfs heeft niet dien invloed. Alleen dan wanneer de geurige thee hare aromatische dampen uit trekpot en kopjes doet opstijgen, heerscht er kalmte, vrede en geluk in den huiselijken kring.

Daarom reeds mag de thee een potje bij ons breken; haar ter eer mag in dien zin een lofzang gezongen worden; het is de thee die, boven de koffie, als de bij uitnemendheid huiselijke drank mag genoemd worden.

Dringen wij door in hare geschiedenis.

Haar ontdekker ligt in eene legende verscholen.

Aan Darma, een der heiligen der Chineezen, wordt de uitvinding of beter gezegd het eerste gebruik toegeschreven.

Hij heeft, ingevolge het verhaal in hunne jaarboeken opgeteekend, omtrent 500 jaar voor Christus geleefd, en zij voegen er bij, dat hij uit de westelijke gewesten van den aardbodem als een vreemdeling naar China was gekomen, om zich aldaar in de zedekunde en de kennis der godgeleerdheid te oefenen. Door groote ingetogenheid, matigheid en zelfbeheersching, gaf hij aan het Chineesche volk een schitterend voorbeeld. Verder getuigen die jaarboeken nog van hem, dat hij gedurig in de bespiegeling en verheerlijking van het hoogste goed, waarmede hij zich zocht te vereenigen, leefde. Ook zou hij een gelofte hebben afgelegd van niet meer te slapen, maar zich rusteloos dag en nacht aan zijne bepeinzingen over te geven. Op zekeren keer, door waken en vasten afgemat, verrast hem de slaap. Met schrik ontwaakt hij, snijdt zijne wenkbrauwen af en werpt ze met verontwaardiging van zich. Den volgenden dag keert hij naar die plaats terug, en wat ziet hij, twee schoone theeboomen zijn uit den grond voortgesproten. Terstond plukt hij eenige bladeren, nuttigt ze, en gevoelt zich verkwikt, versterkt en meer dan ooit gestemd om zich in afgetrokken bespiegelingen te verdiepen. Of nu de mytische oorprong, of de geneeskundige kracht, of het aangenaam opwekkende, en tevens ontspannende van dien drank, het gebruik bij de Chineezen in eere heeft doen houden, valt niet uit te maken; genoeg is het, dat de Chineesche literatuur rijk is aan gedichten op de thee, en dat zelfs keizer Kieu-Lang, die in het midden der 18de eeuw leefde, een Ode er aan heeft gewijd, die uitmunt onder hare zusteren.

De missionarissen, die voor twee eeuwen het christendom in de Chineesche provinciën trachtten uit te breiden beschreven den drank, prezen hem en maten zijn deugden breed uit.

Vandaar de overtocht van het gebruik er van naar Europa, dat in de hand gewerkt werd door het fraaie karakteristieke Chineesche porcelein, dat tot een theeservies behoort. De nieuwigheid trok aan, de smaak werd geprikkeld en het theedrinken verkreeg burgerrecht en burgerschap.

De toegeschreven geneeskracht van het kruid deed het overige.

Een geneeskundige Johannes Baptista van Helmont beweerde,

daartoe door zijn philosophische beginselen opgewekt, dat het aderlaten zondig was, omdat God verboden had menschenbloed te vergieten. Zijne aanhangers en leerlingen gingen nog verder; zij weerden de purgaties, want zeiden zij, ook daardoor wordt het bloed verminderd. In den theedrank vonden zij een surrogaat. Zij overreedden het volk, dat men alleen door dat middel zijne gezondheid kon bewaren.

De groote Nicolaas Tulp voegde zich bij hen. Aller conclusie was: „Thee was een geestige dranck, soo als geen onser voorouders gekend hadden, een secreet voor alle siecten en kranckheden, boven alles te achten wat de apotheek inhoud."

J. Jonker, die der koffie en den tabak lofliederen toezong, was niet uitgepraat over de goede eigenschappen der thee, en zei in zijn vroolijken bruiloftsgast:

„Komt dan, o gij drooge zielen
„Komt rondom de theepot knielen."

Voornamelijk Cornelis Decker van Alkmaar, meer en beter bekend als Dr. Bontekoe, naar het uithangbord van zijn vader, was een blind voorstander van, en ijveraar voor de thee.

Groote krachten schreef hij aan de thee toe in zijn „Tractaat van het Exelenste Cruyd-thé", in 1685 te 's-Gravenhage gedrukt, en in 1686 herdrukt, onder den titel: „Gebruik en misbruik van de Thee".

Hij ging zelfs zoover, dat hij, na alle kwalen te hebben opgesomd, waar zij remedie of soelaas aan gaf, schreef: „Hoe veel thee wy drinken, zulk ons noyt qualyck bekomt."

Men kon er naar zijn zin nooit te veel van gebruiken; ten minste 8 of 10 koppen daags. Zelfs vond hij er niets in om aan te raden 50 of 100 of 200 kopjes achtereen te drinken, gelijk hij zelf op eén voor- of namiddag gedaan had.

Een humorist schreef dan ook van hem, dat hij door het menigvuldige theedrinken zijne balsamieke sappen zoozeer verdroogd had, dat zijne gewrichten rammelden als castagnetten, wanneer hij voor den wind naar iemand toekwam.

De prijs van de thee steeg, bij zulk een overmatig gebruik, geweldig. Men gaf 40 tot 100, ja, tot 120 gulden voor een pond beste thee. Men droeg er roem op „een dunne tongh te hebben om ze wel te kunnen proeven."

De dames vertrouwden hare dienstboden niet, maar gingen zelve naar den theewinkel, lieten zich in de „vinkepotjes” proefjes zetten en kochten na gekeurd te hebben.

De theekransjes of theegezelschappen kwamen nu ook in zwang.

Na den noen, tegen twee of drie uur, kwamen de gasten bijeen. Zij schikten zich rondom de fraai verlakte, soms met zilver en paarlemoer ingelegde theetafels, waarop de porceleinen, met geud of zilver beslagen Chineesche of Japansche serviezen, waartoe vinke- saffraan- en theepotten, suikerdoozen (potjes), confituurbakjes (vlapotjes) met gouden vorkjes en walvischbeentjes behoorden, en waarvoor sommigen meer dan 100 ducatons hadden betaald, hen wachtten.

Na verschillende thee-soorten uit de kleine proefkopjes gedronken te hebben, bepaalde men zijn keus en dronk men de thee uit grootere koppen met saffraan en suiker, doch zonder melk. Gevoelden de gasten zich opgewekt dan was de thee goed en de gastvrouw tevreden; men noemde dit „opgeuringen”. Geurden de gasten niet op, dan werd de thee veroordeeld. De „opgeuringen” noemde men Haagsche thee-complimenten.

Na een tien-, twintig-, sommigen spreken van een veertig- of vijftigtal koppen thee geslurpt, en daarbij eene genoegzame hoeveelheid confituren en banket genuttigd te hebben, verscheen de brandewijnkom, met den grooten lepel, het afzakkertje, waarna de „visite” eindigde.

Het vele theedrinken had ook zijne gevolgen. „In de „Echtscheiding van Saartje Jans”, een kluchtspel, vindt men dat kiesch aangègeven: „moest men zich om redenen absenteren, dan vroeg men verlof om een theebriefje te bestellen.”

Het werd mode thee te drinken. Alle heeren en juffrouwen moesten dagelijks een- of tweemaal hun theetje hebben. Zelfs de burgerman en het volk aapten het gebruik na, ofschoon zij bij het gebruik een vies gezicht trokken en leelijke grimassen maakten, waaruit genoegzaam bleek, dat de thee hun niet smaakte.

Het theedrinken werd een manie, waarmede ook de zucht voor fijn porcelein toenam, en evenals de tulpen- en actiehandel met ondergang dreigde.

De theevisites, zoo voor getrouwden als ongetrouwden, hadden

ook nog eene andere keerzijde. „Aardige voorvallen" grepen plaats, waardoor aanleiding werd gegeven tot het hekelen van den misschien al te vrijen omgang der theedrinkenden. Zoo o. a. verscheen in 1701 een boekje, getiteld: „De gedebaucheerde en betoverende koffie en theewereld." Van datzelfde jaar wordt een kluchtspel vermeld, onder den titel: „de Thézieke Juffers," terwijl ook nog van Abraham Groenewoud bekend is: „De verloore Diamantring of de verkwistende Theedrinkster."

Frankrijk, Duitschland en Engeland deden niet mede in de theevergoding. Wel vond men ook in die landen hare voorstanders, maar evenzeer ook tegenstanders. Als drank van genot ging zij daar niet op. Als geneesmiddel werd zij gewaardeerd. De Franschen zeggen nu nog, dat men thee moet drinken als men ziek is.

Nederland heeft altijd de thee gehandhaafd. Waar drinkt men beter thee dan in ons vaderland? De thé au lait behoort tot ons kenmerkend huiselijk karakter.

Theeletters, theerandjes en theebanket, danken er hun naam aan. Een invitatie om „de thee" te komen gebruiken is de aanen inleiding tot een gezellig avondje. „Lectuur bij de theetafel" wijst aan hoe kalm en rustig het huisgezin in het theeuurtje bij een is. „Sterke thee drinkers," en „boven zijn theewater zijn" doelen op het onmatig gebruik van alcoholische dranken. Een „theetje slaan" heeft bij den student eene tegenovergestelde uitwerking, en, „onder de thee" wordt menig plan opgezet, komt menig liefdesgeval in knop, en leeft de herinnering aan vroeger ondervonden lief en leed dikwerf op.

UIT HET DAGBOEK VAN EEN OOSTENRIJKSCH OFFICIER.

NAAR

LEOPOLD VON SACHER-MASOCH.

Toen uit al de gisting in Bosnië en de Herzegowina een algemeene opstand ontstaan was en uit deze weder een groote oorlog, snelde meer dan een Oostenrijksch officier die uit Slavië stamde, naar Servië, om het bedreigde broedervolk te hulp te komen.

Ook mij greep de oorlogskoorts aan, en dat was zoo'n wonder niet, maar ik vraag mij zelven nog heden af, hoe ik eigenlijk op het dwaze denkbeeld kwam, om naar Montenegro te gaan en mij ter beschikking van den Hospodar Nicolaas te stellen.

Misschien alleen om déze reden, wijl ik den vorst en eenige zijner dapperen op de wereldtentoonstelling te Weenen gezien en aangegaapt had, en omdat mij eens eene schilderij van Czermak, „Montenegrijnsche vrouwen, door Tursche Buschi-Buschiks als slavinnen meegevoerd," in verrukking had gebracht.

Waarschijnlijk was het de betoovering dier donkere oogen; genoeg, op zekeren dag had ik mijn Oostenrijksch uniform uitgetrokken en maakte niet lang daarna mijne opwachting bij den vorst te Cettinje.

Ik zag het den ridderlijken zanger aan, dat mijne broederliefde hem min of meer in verlegenheid bracht. De ontvangst was har-

telijk, zeer zeker, maar wat zou men met mij aanvangen in een leger, dat er eigenlijk geen was, dat in 't geheel niet uit soldaten bestond, en derhalve ook geene officieren noodig had.

De Serviërs zijn hedentendage evenmin meer een oorlogzuchtig volk als de Franschen, Italianen, Engelschen of Duitschers. Bovendien vochten zij in de vlakte, zoodat zij de militaire tucht niet ontberen konden. Doch de Tschernagora is het slavische Tirol, het Tirol van 1809. Zoowel aanvoerders als krijgers zijn hier uit het volk voortgekomen, en ook de eigenaardige wijze van vechten der Tschernagorzen maakte het aanvoeren door Europeesche officieren overbodig.

Ik werd dus eindelijk als eene soort van adjudant aan een brommigen Wojwoden toegevoegd en ik werd ingekwartierd in het huis van Knjas Karadics.

Iedereen maakte zich haastig voor het uittrekken gereed, en het was een voortdurend komen en gaan, zoodat ik, bij al de oudslavische gastvrijheid, mijn gastheer en diens huisgezin op den dag al heel weinig zag. Ik verdreef dus den tijd, door in de omliggende kloven op vossen en marters te jagen.

Wanneer ik dan hier of daar op een steen rustte en in de verte uitkeek, begreep ik weldra, hoe dit land aan zijn zonderlingen naam gekomen is. Zwarte bergen zijn het inderdaad, die zijn eng begrensd gebied vormen. Zeer verre dwaalt de blik over woudlooze, kale, grauw-zwarte kalksteenen rotsen heen, die overal door diepe spleten gescheurd zijn. Een oceaan van reusachtige versteende golven, griezelig in zijn zwijgen, en in het verre gouden verschiet de wezenlijke zee met kleine witte zeilen en dansende zonnevonken, als de met sterren bezaaide blauwe mantel der moeder Gods.

Het geheele land ééne groote sterkte, ieder huis op zich zelf een wachttoren! Slechts voetpaden slingeren zich tusschen de rotsen, witte slangen, die in de zon liggen te slapen. Welk eene zwaarmoedigheid!

In deze afscheiding, ver van de groote wereld, in het aanhoudend worstelen met de elementen, moet 's menschen geest zich wel ernstig naar binnen keeren, daar moeten krachtige karakters ontstaan en harten, wien alle zwakte vreemd is.

Zoo deed zich ook mijn gastheer aan mij voor, als wij 's avonds voor zijn huis zaten, in het grijze, vertrouwelijke schemerlicht.

Alles aan dezen somberen, zich weinig uitenden Karadics was ontzagwekkend: de gestalte, de ledematen, de neus, de oogen, de handen, en toch heerschte tusschen dat alles de fraaiste evenredigheid. Met zijn gebronsd gelaat geleek deze Knjas het meer dan levensgroote bronzen standbeeld eens keizers. Zoo moeten die Romeinsche consuls en die slavische heerschers geweest zijn, die men van den ploeg weg haalde, zoo Cincinnatus, Przemisl en Piast. Meliza, zijne vrouw, scheen naast mij groot en plomp, aan zijne zijde werd zij slank, zacht en beminnelijk. Ook zij had een flinken neus en barschen mond, maar hare groote bruine oogen waren daarentegen ook zoo zacht en zoo goed. Het zou 't gelaat eener Juno Ludovisi geweest zijn, dat op hare trotsche schouders stond, als zij niet deze mildheid gehad had en een glimlach, die aan den zachten glans der maan herinnerde.

Deze vrouw was in huis de schaduw van haar man, zij was zijne dienstmaagd, ja zelfs zijne slavin. En de kleine Wuk behandelde zijne jongere zuster, de driejarige Jana, eveneens als een ondergeschikt wezen, dat niet meetelt, want de jongen droeg ook reeds een dolk in den gordel.

Eens, toen reeds de sterren vonkelden aan den hoogen hemel, die hier zoo zwart scheen als de bergen, bracht ons Meliza ieder een kop koffie en eene Turksche pijp. Toen deze aangestoken was, trok zij Knjas de laarzen uit en deed hem een paar pantoffels aan de voeten; daarop wilde ze ook mij als gast denzelfden dienst bewijzen. Ik wees dit echter, vrij verward, ik geloof zelfs dat ik hevig bloosde, van de hand.

Karadics schudde den leeuwenkop. „Je hebt ongelijk," zei hij, „gij verwent uwe vrouwen en daarom deugen zij niemendal. Nooit heeft mijn hals eenig juk gedragen, ook niet dat eener vrouw."

Er ontstond eene pauze. Toen kwam er een blinde, die ons met zijn weemoedig klinkend instrument het prachtige heldenlied van den dood van Agar Beg voordroeg. Plotseling nam Karadics de guzla en zong ons een lied voor, waarin hij in hartstochtelijke woorden het verlangen uitdrukt, om op het slagveld te sterven als hij den Muzelman verslagen heeft. Toen de laatste tonen

van het instrument zacht wegstierven, zat Meliza daar, haar gelaat in beide handen gesteund, met neergeslagen oogen, terwijl groote tranen langs de lichtgebruinde wangen rolden. Karadics wendde het hoofd om. Hij zag het. Reeds vreesde ik een of ander ruw woord voor de arme vrouw, maar er gebeurde juist iets geheel anders.

„Treur niet, mijn liefste," sprak de Kdjas, „de rozen uwer wangen mochten eens verbleeken."

Opnieuw keek ik Karadics verbaasd aan.

„Zoudt ge een slaaf kunnen liefhebben?" ging hij voort, „neen, Meliza, alléén een man, zoo vrij als een adelaar in het luchtruim, Zullen wij ons aan den sultan onderwerpen? Geduld is wel is waar een pantser, maar de kracht der daad een zwaard, en het gevaar is een vrouw. Moed is haar meester, lafhartigheid haar slaaf."

Wij werden gestoord. Er kwamen lieden, om den Knjas te spreken, want wij verwachtten elk oogenblik het teeken om op te rukken.

„Gij hebt uwen man lief," zei ik tot Meliza, toen wij alleen waren, „en daar doet ge wel aan."

„Een man als een steen is het," gaf zij mij ten antwoord, „maar de steen geeft vonken en bevat goud."

Intusschen schenen er nieuwe grootere sterren rondom ons en steeds naderbij op te vlammen.

„Ziet ge de vuren op de bergen?" sprak Karadics, terwijl hij weder bij ons kwam en zijn muts afnam, „dat is het sein om zich te wapenen. Morgen gaat de oorlog aan den gang. God bescherme het vaderland!"

* * *

Den volgenden morgen in alle vroegte, toen zich juist het eerste witte koude schemerlicht over de zwarte bergen vertoonde, trokken wij uit.

Karadics in zijn staatsiegewaad, droeg den dolk en twee met goud ingelegde pistolen in den gordel, een geweer op den schouder en de lange pijp in de hand. Meliza, met hoog opgetrokken rokken, in haar slechts tot de leest reikend jakje van wit laken, van voren en aan de armen met vossenbont omzoomd, volgde hem als een vrachtpaard. Zij droeg een tweede geweer, de munitie en

de proviand. De kinderen moesten thuis blijven, maar toen wij eenige honderden schreden ver waren, kwam ons de kleine Jana achterna geloopen. Zij weende niet, maar klampte zich krampachtig aan hare moeder vast en ging op deze wijze tegen wil en dank mee. Overigens bekommerde zich Karadics ook niet verder om 't kind. Zijn zoon en erfgenaam was in veiligheid: dat was hem voldoende.

Wij drongen de Herzegowina binnen, dwongen de Turken in eene reeks gevechten tot den terugtocht en rukten naar Mostar op, toen Mukhtar Pacha zich plotseling met zijn leger tegen ons keerde.

Geheel onverwachts werd de terugtocht bevolen, naar het heette: omdat we slechts een paar stukken berggeschut hadden, terwijl de Turken veel kanonnen ter beschikking hadden. Anderen meenden, dat een veldslag tegen geregelde troepen, die ons in aantal ver overtroffen, al te gewaagd was. Wij gingen in goede orde terug, strijdend, de Turken steeds op onze hielen, en waren spoedig weer bij de zwarte bergen, die ons treurig schenen te groeten.

„De Tschernagorzen zijn niet tevreden, wanneer zij den vijand den rug moeten toonen," veroorloofde ik mij den hospodar te zeggen, „wilt ge ons nog verder terug laten gaan? Vreest ge niet, dat ons gansche leger gedemoraliseerd wordt?"

„Wacht maar," antwoordde de vorst lachend, „slechts een weinig geduld."

Eindelijk hielden wij in het dal van Gatschko stand en maakten ons voor den strijd gereed.

Dadelijk kwam er als een zonneschijntje over de bruine gezichten, en iedereen keek zijn buurman stilzwijgend maar tevreden aan.

Onze hoofdmacht stond op de hoogten. Nog scheen het mij toe, dat de vorst slechts al terugtrekkende slag wilde leveren en zich dan in zijn rotsburcht retireeren.

De Turken vielen met geestkracht aan, hun „Allah, Allah!" klonk alsof zij, in het besef hunner meerderheid en voortreffelijk geschut, van de overwinning zeker waren. De kanonnen vuurden en donderden van alle kanten tegen onze op de rotsen geplaatste scharen, die hunnerzijds ook een levendig vuur onderhielden. De mannen schoten en de vrouwen laadden de geweren. Beneden in het dal zagen wij intusschen de onzen langzaam terugwijken.

„Het gaat niet goed," zei Karadics, naast wien ik mij bevond. Ik stond op, om in het dal te kijken, en werd op het zelfde oogenblik door een kogel in den schouder getroffen. Nadat eene oude vrouw mij het bloed afgewasschen en de wonde verbonden had, bleef ik op een steen zitten, met het geweer op de knieën. Ik deed even als de anderen: geen enkele gekwetste trok af.

Meliza bevond zich enkele schreden van mij en laadde het geweer van haar man, terwijl de kleine Jana als een katje op de rotskanten heen en weer klauterde, de afgeketste kogels opzamelde, en van tijd tot tijd uit eene naburige bron water voor de strijdenden haalde.

Plotseling weerklonk Allah-geroep in onze flank. Karadics richtte zich op. Het waren Turksche jagers, die tegen de helling opklauterden. Dadelijk keerde zich een deel der manschappen tegen hen, en terwijl deze beweging uitgevoerd werd, stortte Karadics ter aarde.

„Ik ben verwond," zei hij koel, terwijl Meliza zich op hem wierp.

„O mijn lichte valk!" riep zij, „waar heeft je die vervloekte Muzelman geraakt? Sterf maar niet, anders sterf ik met jou!"

„Ween niet," antwoordde Knjas, „ik kan je niet zien weenen, mijn lief duifje!"

De kogel die hem getroffen had, zat in het been. Een chirurgijn, die er bij gehaald werd, trok dien er uit en legde het verband aan, maar Karadics was niet te bewegen, om zich uit het gevecht te laten brengen. Met behulp zijner vrouw kroop hij tot aan de helling en begon opnieuw op de Turken te vuren. Dezen drongen snel vooruit. Hun geschreeuw klonk zoo gillend en kwam al nader en nader. Om hen heen waren de meeste verdedigers gevallen. Men zag nog slechts den gekwetsten Karadics en Meliza stand houden, en derhalve gold het woest gejuich der Moslims wel vóór alles de mooie vrouw, die zij buit hoopten te maken.

En toch zou Meliza nooit het sieraad van een harem geweest zijn. Dat was geene vrouw, om, in zacht bont gewikkeld, op satijnen kussens te droomen. Voorzichtig ging zij nu op den grond liggen en loerde koelbloedig en slim naar beneden, terwijl wij steeds schoten. Daarop keek zij om, liep naar achteren, rolde een rotsblok naar voren en stiet het van de helling naar beneden, zonder zich om de kogels te bekommeren, die om haar heen floten. Snel duwde

ze, met de lippen op elkaar geperst, een tweeden steen naar voren, en toen een derden en een vierden. Telkens was het alsof donder en bliksem de Turken in den afgrond daar beneden neerploften. Nu begon ook het kleine driejarige meisje steenen bij te sleepen. De Turken hielden op en begonnen te wijken. Twee andere vrouwen waren er intusschen bij gekomen en allen te zamen zonden nu geweerkogels en steenen om beurten naar beneden.

Meliza poosde een oogenblik, met de armen op de heupen geleund, haalde adem en keek naar de uitwerking der vreeselijke lawine, toen zich een kop met een fez aan gene zijde der rotsborstwering vertoonde, en een oogenblik daarop een Turksche jager er over heen gesprongen was. Meliza week twee stappen achteruit, rukte haar man 't pistool uit den gordel en schoot den roekelooze neer. Hij leefde nog, toen zij zich over hem heen boog, om na te zien, of er ook buit bij hem te halen was. Daarop gaf ze hem een verachtelijken schop met haar voet, en de ongelukkige rolde langs den rotswand naar beneden in den afgrond.

Plotseling werd op onze zijde het sein tot den aanval gegeven, en in hetzelfde oogenblik stormde het geheele Montenegrijnsche leger van alle zijden van de kale hoogten het dal in. Het was als een wolkbreuk die op de rotsen neerstort en dan in duizend beekjes naar beneden stroomt, neen, schrikkelijker: alsof duizenden wolven zich op eene zekere buit zouden werpen.

De Tschernagorzen sprongen van de eene rots op de andere, vlogen over de kloven, met wild geschreeuw, in iedere hand een pistool, en den dolk tusschen de tanden.

Reeds waren ze beneden. De pistolen bliksemden en knalden en nu vonkelden de dolken in de hoogte als duizenden vlammen.

Zoo wierpen zij zich op de Turken.

„Mijn God! Mijn God!" zuchtte Karadics luide, „en ik ben er niet bij."

Meliza sprak geen woord, maar nam hem snel op den rug en droeg hem langs het rotspad naar beneden, midden in het schrikkelijkst gewoel.

De kleine Jana sleepte met veel moeite het geweer achterna.

Dat was het gevecht van Gatschko.

In een half uur was de slag gewonnen en verloren, veertig

duizend Turken waren gevallen of gevangen, verscheidene pacha's in onze handen geraakt, talrijke vanen en al het geschut eveneens. Alleen Mukhtar Pacha, die ook zelf gekwetst was, kon zich met enkele ruiters op Oostenrijksch gebied redden.

Wat een dag en wat een avond na den slag!

Op dezen avond heb ik Homerus en zijne helden beter leeren begrijpen, dan door honderd geleerde commentaren.

Het was duister geworden, en de sterrenhemel welfde zich over het met bloed gedrenkte slagveld, toen ik Karadics ontmoette. Hij had, toen hij eerst in het dal was, ondanks zijn gewond been dapper meegevochten, en ook Meliza had meer dan een Muzelman den genadestoot gegeven. Nu zat hij op een grooten omgekeerden veldketel, met zijn vrouw en kind naast zich, rookte zijn pijp en verkneukelde zich in den rijken buit, dien hij gemaakt had.

Hiertoe behoorde een gedeelte van de bagage van een pacha, dien hij met vijf andere Tschernagorzen gevangen genomen had.

„Wat zeg je nu van mijn vrouw?" vroeg hij mij glimlachend. Het was de eerste maal, dat ik dit stalen gezicht glimlachen zag.

„Zij is de waardige vrouw van een held."

„Maar ik wil ze nu ook als eene Sultane sieren en tooien," zei Karadics kalm. Hij had onder de kostbaarheden van den pacha een gouden keten ontdekt, die hij nu, steeds bedaard en als het ware genadig, om den hals zijner vrouw hing, en een vonkelende ster, die hij haar in 't zwarte haar stak. Nu ontvouwde hij een van die Turksche pelsen, die ik op de tentoonstelling van Weenen zoo bewonderd had. Deze was van gele zijde, met hermelijn bezet en gevoerd.

Zonder een woord te zeggen, gaf hij Meliza een wenk met het hoofd, stond half op en hielp haar in de pels.

Had deze tot nu blijde geglimlacht, nu werd ze rood, en waarschijnlijk had zij ook een paar tranen te verbergen, toen zij haar trotsche, mooie hoofd aan de breede borst van haar man verborg. Deze streek haar de zwarte lokken uit het voorhoofd en liet zich weder op den Turschen veldketel neervallen, terwijl zij aan zijne voeten in het gras uitgestrekt lag en beiden innig gelukkig schenen.

OCTAVE FEUILLET

DOOR

LEO.

(Met Portret.)

De overlevering wil nu eenmaal, dat iemand op den dag zijner begrafenis alle mogelijke verdiensten bezit. Dit is een der algemeen aangenomen usantiën, die in alle kringen streng wordt nagekomen, en bijgevolg dus ook in den cyclus der letteren. Men dingt nu eenmaal op den begrafenisdag niets af op de loopbaan van een zijner kameraden; van het sterfhuis tot aan het kerkhof zwijgt de kritiek.

Derhalve is ook Octave Feuillet, evenals zoo vele anderen, onder bloemen bedolven geworden. En, zeldzaam genoeg, hier heeft de officieële welsprekendheid niet gelogen, want de schrijver dien men ten grave bracht, was inderdaad de beminnelijkste en wellevendste man, dien men zich denken kon, en strekte het letterkundig gild tot groote eer.

Van 1845 tot 1890 heeft Octave Feuillet zijn geliefd schrijversambt stil en zonder druktemakerij uitgeoefend. En in dat lange tijdsverloop geen enkele misstap, geen geruchtmakend interview, geene réclame. Het is hem gegaan als zijn mededingers Jules Sandeau en Emile Augier. Alle drie zijn hun eeuw doorgetrokken als mannen van opvoeding, als vijanden van de groote

OCTAVE FEUILLET.

trom, zich beijverende om hunne tijdgenooten zoo goed en prettig mogelijk bezig te houden, en zich uitsluitend door hun werk bij het publiek bekend makende.

Octave Feuillet vertegenwoordigde een ras dat meer en meer verloren gaat. De nieuwerwetsche letterkundige zeden waren hem onbekend. Als hij eene komedie schreef, arbeidde hij in zijn studeervertrek en daarna op het tooneel, maar riep er nooit verslaggevers bij. Vond zijn stuk bijval, dan schreef hij na eene rustpoos een tweede. Mislukte het, dan onthield hij er zich van, zijne rechters te beleedigen, of met ingezonden stukken in couranten zijn baantje schoon te vegen. Van zijn familieleven lekte niets uit; men wist alleen, dat het stil en ongestoord bleef, zoolang de engel des doods er niet op noodlottige wijze verscheen.

Sainte-Beuve, de groote Fransche criticus, heeft eens gezegd:

„Men moet niet al te oud worden om de romans van zijn tijd juist te beoordeelen; want de roman is een genre dat bij uitstek tot zijn tijd behoort. Als men jong is, leest men er alles van; op lateren leeftijd kan men dat aangename genre niet uit het oog verliezen en volgt het nog steeds met belangstelling. Is men bejaard, dan begint echter alles wat tot het gebied van romans en novellen behoort, u te ontsnappen, vooral wanneer het van jonge schrijvers komt, en, heeft men eenmaal den draad verloren, dan vat men dien niet meer zoo gemakkelijk op. Die luchtige kunstwerken willen gegrepen en genoten worden alnaar het tijdstip dat zij in het licht verschijnen"....

De groote meester heeft hierin zeer zeker gelijk. Ieder onzer is, wat het grootste deel zijner gevoelens en denkbeelden betreft, de slaaf van zijnen tijd. Hij ontkomt niet aan den invloed daarvan. Sedert Octave Feuillet is er veel veranderd, en wij niet het minst. De élégantes van het Tweede Keizerrijk, wier gratie en passies Feuilliet bezong, hadden een hart en eene crinoline van een eigenaardig maaksel; met een dergelijk uiterlijk en innerlijk zou eene vrouw uit ónzen tijd geen tien stappen op straat doen, zonder luide nageschreeuwd te worden.

Feuillet is geheel en al in zijne heldinnen. Millionnaires en zonder éénige bezigheid, zooals de goede toon het eischt, teer en zacht wanneer zij blond zijn, gebiedend en slecht als haar kwade genius ze

als brunette deed geboren worden, onberispelijk élégant, christinnen als het in haar kraam te pas kwam, nu en dan vol moederliefde, nutteloos en dwaas — behooren zij tot die categorie der menschheid, die met gemak in één stations-wachtkamer 1e klasse zoude gaan, maar aan welke de vroegere romanschrijvers het monopolie der groote passies toekenden.

Hebben Feuillet's bewonderaars zich ooit afgevraagd, wat er van zijne markiezinnen worden zou, indien zij eens plotseling haar geld verloren? Kon men zich die voorstellen in een tramwagen, of zonder kamenier? En zoo is het met zijne helden eveneens. De adeldom van hun karakter hangt af van den glans van hun stand en van de fraaiheid hunner toiletten. Als men arm is, gaat men naar zijn kantoor of zijne zaken, men slooft of kopiëert, staat met een meter achter de toonbank, eet, drinkt en sterft; maar om lief te hebben, zooals Octave Feuillet's helden, dient men een ton of twaalf te bezitten en minstens adjudant des konings te zijn. Wil men ons nu Feuillet's roman L e j e u n e h o m m e p a u v r e voor de voeten werpen? Zeker, dat jongmensch is arm, zooals zijn naam het ook aangeeft; maar hij is arm omdat het zoo dient te zijn, en 't duurt ook maar een poosje. Zijne armoede wordt allersierlijkst omlijst door het fortuin dat hij verloren heeft en dat hetwelk hij aan 't slot der vertelling erft; juist de vereischte tijdsruimte om aangebeden te worden om hem zelf.

De romans van Feuillet behoorden tot zijn tijd en zijn uitvloeisels van dat tijdvak. De politieke omwenteling, die het keizerlijk régime heeft weggeveegd, heeft tot zelfs in de letteren haar weerklank gevonden. De Rougon-Macquarts vervangen nu Feuillet's hertogen en baronnen uit de vroegere romans.

Menig romanschrijver van naam zou echter aan den auteur die Julia de Trécoeur het licht deed zien, het geheim kunnen vragen van eene kunst die meer en meer verloren gaat, namelijk van eene geschiedenis te vertellen en een boek te maken. En wat Feuillet's stijl betreft, Octave behandelde de taal als een kostbare schat, die hem door de klassieke meesters was toevertrouwd en waarvan hij rekenschap schuldig was aan zijne opvolgers. In zooverre nam Octave Feuillet eene eigenaardige en hoogst eervolle plaats onder de schrijvers in.

Octave Feuillet werd in 1821 te Saint-Lô geboren, waar hij ook het grootst gedeelte van zijn leven heeft doorgebracht. Hij behoorde tot eene burgerfamilie, die sinds jaar en dag daar gevestigd was. Zijne woning was het vereenigingspunt van eenige trouwe vrienden uit zijne kindsheid en jongelingsjaren, aan wie hij altijd bijzonder gehecht bleef. In dit rustig en kalm tehuis schreef hij zijne eerste werken.

In 1862 volgde hij den grooten tooneelschrijver Scribe op in de Académie Française. Hij mocht toen bogen op eene groote populariteit, die hij altijd behouden heeft. Zeer gewaardeerd en gezocht door Keizer en Keizerin, werd Feuillet benoemd tot bibliothecaris van het kasteel te Fontainebleau. Ofschoon hij zich altijd buiten de politiek gehouden had, achtte hij het niettemin plichtmatig, na den val van het keizerrijk, van al de gunsten afstand te doen, welke de Regeering van Napoleon III hem had toegestaan, en dat ondanks den vleiendsten aandrang van Jules Simon.

Toen de opvoeding zijner kinderen hem noodzaakte, Saint-Lô te verlaten en zich te Parijs te vestigen, betrok hij eerst eene woning in de stille rue de Tournon, en kwam later naar Versailles. Het zenuwachtige en hoogst gevoelige gestel van Feuillet vond er de kalmte die onmisbaar voor hem was, en waardoor hij rustig zijn drukken arbeid kon voortzetten.

Ontoegankelijk voor kleingeestige en alledaagsche ijverzucht, wist de auteur van den Roman van een armen jongman het talent in de meest uiteenloopende werken te ontdekken en toe te juichen, zelfs in de proeven van eerstbeginnenden en in pogingen die het meest tegen zijn eigen opvatting indruischten. Uitgebreide lektuur hield hem op de hoogte van de letterkundige en wetenschappelijke beweging in hare karakteristieke openbaringen, en niets is hem vreemd gebleven van de woelingen en emotiën van zijn tijd.

Eene eenvoudige opsomming van Octave Feuillet's werken zou in de plaats van zijn levensverhaal kunnen dienen. Vijftig jaar lang toch heeft hij zonder ophouden geschreven en zich met hart en ziel aan zijne kunst gewijd. Op twintigjarigen leeftijd begon hij met een roman, Le grand vieillard, dien hij te zamen met zijn kostschoolkameraad, Paul Bocage, en met Alfred Aubert schreef.

De drie vrienden hadden één gemeenschappelijk pseudoniem gekozen: Désiré Hazard. Octave Feuillet heeft buitendien eene autobiographie geschreven, welke omtrent zijn jeugd en optreden in de letterkunde lezenswaardige bijzonderheden bevat.

„Mijn vader," zoo schrijft hij daarin, „een man van groot verstand en hoogst vrijzinnig, met een hart van goud, dwarsboomde mijn letterkundigen aanleg slechts in die mate als met billijke voorzichtigheid was overeen te brengen, en deed het daarbij altijd op de beminnelijkste wijze. Zoodra hij echter begreep, dat ik in de beoefening der letteren eene eervolle loopbaan zou vinden, werd hij mijn vertrouwde en mijn letterkundige raadgever, en deed dit met zulk eene teederheid en ernst, dat ik mij dit alles slechts met de grootste aandoening kan herinneren.

„Door zijn dood en dien van mijnen zoon, maakte zich eene droefheid van mij meester, die een treurig waas wierp over een leven, dat over het algemeen toch zoo gelukkig was.

„Op de kostschool had ik een dagblad opgericht, waarin ik romans schreef. Evenals iedereen heb ik heel wat blaadjes papier verknoeid, die niets beters verdienden dan in de papiermand terecht te komen.

„Le bourgeois de Rome was mijn eerste stuk, dat in 1836 in het Odéon uitgefloten werd. Het tweede heette: Schaakmat, en dit vond in denzelfden schouwburg bijval.

„Een paar jaren later begon ik in de Revue des deux mondes te schrijven, waarin ik achtereenvolgens tal van novellen en tooneelstukjes plaatste."

Al die stukken op te noemen, ware even onnoodig als vervelend. Menig trouw lezer van de Revue herinnert zich zeker nog Feuillet's laatsten roman: „Honneur d'artiste, dat zulke spannende tooneelen bevat.

De directeur van het Gymnase had er bij Feuillet op aangedrongen, dat hij uit dien laatsten roman een tooneelstuk zou trekken. De schrijver aarzelde, weigerde eerst, en schreef ten slotte dat hij, na rijp beraad, besloten was, aan diens wensch te voldoen.

„Ik denk er nu met minder weerzin aan," schreef hij, „ik weet dat ge uw ganschen wintervoorraad al hebt, dat gij brood en koek op de plank hebt en dat ge mij volstrekt niet noodig hebt;

maar juist de gedachte dat ge niet op mij wacht, zou er mij des te eer toe brengen, om de bewuste zaak heel in de stilte te beproeven."

Twee maanden later schreef Feuillet, dat hij zijne krachten herkregen had, en flink aan 't werk was. Doch vóor zijn handschrift bij den tooneeldirecteur was, bezweek hij.

Feuillet had een gelukkig leven; fortuin, eerbewijzen en huiselijk geluk waren zijn deel. Zijne geliefkoosde lectuur was Walter Scott; maar hij had niettemin een open oog voor nieuwere letterkundige stroomingen, en men beweert dat hij bij de aanstaande verkiezing in de Academie zijne stem op Zola zoude hebben uitgebracht.

HET BAKKERSWEEUWTJE.

NAAR

WILLEM FISCHER.

Vrouw Walburga, eene jonge bakkersweeuw, was iets minder slank dan de wijngaardranken, die zich langs haar venster naar omhoog slingerden maar zij was blond, had een kleur als melk en bloed, kortom, 't was een mollig en aardig wijfje. Men noemde haar „het aardige bakkersweeuwtje," en voedzaam bruin en wit brood werd uit de bakkerij in den winkel uitgestald, om de koopers te lokken en de buurt er van te voorzien.

Zij woonde in de oude stad Graz, bij den zuidelijken ringmuur, en leidde een prettig, onbesproken leven, al baarde haar ook nu en dan de aanmaning der gildemeesters, om toch zoo spoedig mogelijk weer te trouwen, nu en dan zorg. Echter erkende zij zelve, dat het billijk en plichtmatig was, de zaak weder van een meester te voorzien. Wel had zij een flinken meesterknecht, Hendrik Haver geheeten, die vlijtig en met overleg zijn arbeid verrichtte en die haar niets minder voorkwam dan eenig andere man, van wien het tegenover de vrouw heet: hij zal uw heer en meester zijn. Doch deze bakkersgezel had allerlei zonderlinge eigenschappen, zoodat zij niet besluiten kon, hem tot een vertrouwelijker omgang aan te moedigen. Want hij verstond het evenmin om zijn eigen daden in het licht te plaatsen, als hij het goede in anderen naar waarde wist te schatten, zoodat hij dientenge-

volge onvriendelijker was dan zulks betaamt in de omgeving van een lief jong vrouwtje, dat door de hoofden van het bakkersgild aangemaand was geworden, naar een geschikten echtgenoot om te zien. En daar naar hare beschouwing de vrouw voor den man toch steeds een begeerd geluk moet blijven en het hart van dezen bakkersknecht niet toegankelijk scheen voor zulk eene openbaring, bleef zij de meesteresse en hij de knecht. Zij haalde de schouders op, wanneer ze in haar eenzaam kamertje aan hem dacht, en schudde de gedachten aan hem weder af. De zaak kreeg echter onder zijn beheer eene gunstige uitbreiding, en daar was ze terdege mee in haar schik.

Voorts had ze nog een tweeden gezel in huis. Deze was eenige jaren jonger dan Hendrik Haver, was welgemoed, dankte onzen lieven Heer allerhartelijkst voor het leven en al het goede wat daaruit voortspruit, en was met zich zelven niet ontevreden. Hij heette Joost Seydlin. Beide gezellen waren te zamen eensgezind, en vrouw Walburga vond dit allerprettigst.

Soms dacht zij:

„Als Joost, de opgeruimde man, mijn oudste knecht was, dan zou 't makkelijker gaan, wat ik nu eenmaal ten uitvoer dien te brengen; want hij heeft een vroolijk gezicht en een opgewekt gemoed, en zou gemakkelijk te winnen zijn, zoodra mijn oog, in alle eer en deugd, hem dat maar eens te kennen gaf, en hem toelonkte dat zijn persoon mij niet tegenstaat; maar dat is hij nu eenmaal niet, de oudste is Hendrik Haver, die niet beseft wat eene brave vrouw waard is."

Beide gezellen waren van goede afkomst, burgerjongens, over wie geen rechtschapen vrouw zich behoefde te schamen om met een van beiden, na het weduwenpak te hebben afgelegd, in een licht kleedje jeugdig en tevreden naar 't stadhuis te gaan. Zoo regeerde juffrouw Walburga over beiden en over al het andere dienstbare personeel als hoofd des huizes.

Op zekeren dag ging zij eene kaartlegster om raad vragen. Deze woonde in het Davidsteegje en kon op verwonderlijke wijze in de toekomst zien.

„Zeg mij eens, vrouwtjelief," zei de meesteresse, „wat je van mijne toekomst te weten kunt komen. Al het geluk dat mij be-

schoren is, wil ik graag van je hooren, en het je ook ruim beloonen, als het me aanstaat."

„Kom over drie dagen terug," sprak de waarzegster.

En toen ze teruggekomen was, ontving ze tot antwoord:

„Ge zult vóór het jaar ten einde is, met een man den trouwring wisselen."

„Een man! is dat alles?" vroeg de meesteres lachend; „en hoe ziet hij er uit?"

„Als iemand, die zijn lieve gezellin alle geluk deelachtig wil doen worden en haar trouw vergelden zal wat zij hem schenkt: zoodat ge op hem kunt steunen en uw hoofd op zijne borst moogt doen rusten."

„Dat zal mij niet ongevallig zijn, vrouw Monica," sprak het bakkersweeuwtje blozend, „wanneer het in alle opzichten eene goede partij is. Maar hoe ziet hij er uit? Is hij bruin of blond?"

„Ik heb zijne beeltenis slechts in 't half duister gezien, en daar was het niet te onderscheiden, of hij een bruinen of blonden baard droeg; maar 't is een knappe man, dat kan ik u stellig verzekeren. Laat u dat genoeg zijn."

„Dat zal ik ook," hernam de bakkersweeuw, gaf der waarzegster eene goede belooning en ging met een verlicht hart naar huis. Toen zij langs de Heerenstraat ging, kwam haar de wacht met pijpers en trommels tegen, en klonk de muziek vroolijk en levendig. Dit hield ze voor een goed teeken en lachte bij zich zelve, zoodat haar gelaat hare opgeruimdheid teekende en de voorbijgangers zeiden: „Kijk, juffrouw Walburga, 't bakkersweeuwtje eens! Dat is me nu een vrouwtje, dat menigen man gelukkig zou kunnen maken!"

Zij zette haar weg echter voort en dacht: „Wien zal ik nu 't eerst zien, als ik thuis kom? Daar zal ik goed op letten."

Maar zij zag iemand vóór ze 't huis inkwam. Want van 't dak scheen er iets wits naar beneden, alsof 't een mensch was, en toen ze dichterbij gekomen was, keek ze verbaasd naar boven en riep:

„Wat doe je op 't dak, Hendrik?"

Hij antwoordde van boven: „Een kraai rukte 't gras tusschen de pannen uit, en nu zijn er enkele losse naar beneden gevallen.

Nu trek ik 't gras zelf uit en leg nieuwe pannen in de plaats van die, welke er af gevallen zijn."

„O jou witte kraai!" zei ze lachend, „wat ben je vol zorg voor mijn huisdak!"

Zij zag hoe flink hij zich op zijn hoog standpunt hield en dacht bij zich zelven:

„Mennhart, mijn man zaliger, zou dat stukje daarboven niet hebben kunnen uitvoeren, want hij raakte al aan 't kuchen als hij de trap opliep, en de ladder zou nooit bestand voor hem zijn geweest. Ik arm jong meisje, toen ik zijn bruidje werd, was hij al stijf."

Zij liep 't huis in, en daar kwam haar Joost Seydlin tegen, die haar vriendelijk groette en zei dat hij alles behoorlijk verricht had en dat het baksel best uitgevallen was.

Zij prees hem en zei: „Je doet altijd zoo als het eenen goeden knecht betaamt, Joost!" en ging haar kamer in. Daar peinsde ze er over na, hoe het nu wel gaan zou; want ze had Hendrik Haver wel is waar het eerst gezien, maar niet in huis, en Joost Seydlin had ze wel in huis ontmoet, maar zij had hem niet het eerst gezien. Dat gaf haar den ganschen dag heel wat te denken, totdat zij zich ter ruste legde. Toen was ze zeer benieuwd wat ze wel droomen zou, en sliep met een zuchtje in.

Den volgenden morgen werd ze wakker en wist zich van haar droom niet veel te herinneren; maar ze zag in haar spiegel dat haar wangen rood waren, zooals het een jonge vrouw betaamt. Daarop ging ze naar beneden in haar donker kleedje, waarop de blonde haren uit haar mutsje te voorschijn glansden, riep Hendrik Haver en gaf hem de noodige bevelen voor hetgeen er te doen was. Zoo zeide zij ook: „Ga naar het gesticht en geef daar de rekening van 't brood dat we in de laatste drie maanden geleverd hebben, want ze hebben er om gevraagd, en breng het geld mee. Maar van morgen af zend-je er meer heen dan tot heden toe, zooals dit briefje hier verzoekt, want ze zijn zeer tevreden over ons brood en bestellen er nu ook voor de ziekenzaal."

Daarop ging Hendrik in zijne kamer, legde de rekening neer en trok zijn blauwe Zondagsche jas aan, kamde zijn haar netjes en begaf zich op weg. Spoedig was hij de zuidelijke stadspoort

uit en liet de zonnige lucht om voorhoofd en slapen strijken. Weinig lette hij op de bloemen, die uit het groen loerden; maar toen hij op het groote grasperk kwam, waar een vijver was, vloog er juist een ooievaar op en dat trok zijne aandacht. En zooals dat wel meer gebeurt, spon hij zijne gedachten voort, toen hij verder liep:

„Wie onder zijn eigen dak zit," dacht hij, „heeft het goed; die heeft zijne vreugde aan vrouw en kinderen, is gezeten burger, en de menschen dragen hem achting toe. Hij besteedt al zijn vlijt om zijne have op eerlijke wijze te vermeerderen, en zijn woord heeft in 't gild wat te beteekenen, als hij zich doet hooren. Wordt hij oud, dan kan hij eene dochter uithuwelijken of een zoon de wereld inzenden, om deze eens met eigen oogen te bekijken. Komt dan die tijd, dan zegt hij bij zich zelven: „Dat is een goed dagwerk, waar het leven met arbeid volbracht werd. Ik heb mijne dagen met eer en voordeel gesleten. Dat heeft God mij toegedacht, omdat ik altijd, naar de stem van mijn geweten, in allen deemoed zijn geboden nagekomen ben!" Zoo zou hij kunnen spreken en tevreden zijn. Maar ik ben zulk een man niet, omdat ik me niet hartelijk over 't een of ander durf te verheugen, uit vreeze, dat het niet van blijvenden aard zal wezen en al te snel verdwijnen zal. Bedrieg ik me daar echter in, dan zal ik er den goeden God daarboven eeuwig dankbaar voor zijn."

En hij keek naar den blauwen hemel daarboven en trok een ernstig gezicht, dat er heel somber uitzag. Dat bespeurde zelfs de portier nog, toen Hendrik aan 't gesticht belde; want de man zei: „Kerel, als de dag goed zal wezen, moet je niet zoo'n boos gezicht opzetten. Je hebt nog een glad voorhoofd; wacht totdat de tijd je de jaren, die je 'm schuldig zijt, in kerven insnijdt. Dat zal hij trouw doen, zoowel jou als mij, die reeds oud ben. Maar toch is mij een vroolijk gezicht welkomer dan een, waarover de schaduw van een raaf gevlogen is."

Toen glimlachte Hendrik even en antwoordde:

„Broeder Stockald, ge ziet meer dan ik je kan uitleggen; want ik ben een vroolijke borst, die altijd zegt: neem het zooals je het vindt. En vind ik u welgemoed, dan verdriet het me niet, daar kan-je op aan."

En hij begaf zich naar den kassier, gaf zijne rekening en ontving het geld.

Toen hij weer op de binnenplaats kwam, zag hij door het traliehek den tuinier in de perken bezig met stekjes te planten. Deze riep hem bij zich, en Hendrik liep den tuin in naar den vriendelijken man en zei:

„Broer Pilgram, wat ben-je flink aan 't werk."

„Waarom zou ik niet, Hein! De zon schijnt immers, het aardrijk is warm en vochtig, en de damp die er uit opstijgt doet me goed aan 't harte. Nog ligt de sneeuw op de bergtoppen en de Gleinalp is wit, maar op den Rozenberg begint het al te groenen en in de dalen bloeit het. Arbeid geeft ons tevredenheid. Verwondert je dat? Zoolang je werkt, leeft ge: dat herzegge de een tot den ander."

„Jawel. Zijt ge ook gelukkig, broeder Pilgram?"

„Wat wil dat zeggen, gelukkig, vriendlief? Ik ben een oude man en dans niet meer. Ik heb ook weinig in mijn leven gedanst. Ik heb genoegen; dat is alles. Begint alles te ontspruiten, dan herleef ik iedere lente opnieuw met mijne pleegkinderen, de planten van allerlei soort en gestalte. Men zegt: hij danst goed, wien 't geluk ten deel valt; maar hij schrijdt het rustigst voort, die het dansgewoel achter den rug heeft, zooals ik, en met geen zwaar hoofd naar bed gaat, wanneer het spel uit is. Ik heb met dat alles niets meer te maken. Maar jij vriendlief, jij mag nog dansen."

„Dat is zeker, broer Pilgram. Waar ik maar heenkijk, staat er een danszaal voor mijn neus. Niet waar?" En hij glimlachte even.

Daarop zei Pilgram:

„Wees niet voorbarig, kameraad. Je hoofd staat nog altijd tusschen je beide schouders, waar je ook heenkijkt. Je blijft altijd Hein Haver. En is er in je hoofd klare wijn, dan kan je van 't leven genieten. Zeg maar nooit: als ik niet gewild had, dan zou dat niet gebeurd zijn, — en alles is goed."

Hij zette den voet op de tuinschoffel, groef in de aarde en wierp de donkere kluit naar omhoog. Daar glinsterde iets onder het uitgegraven brok; het waren scherven die in de aarde lagen.

„Kijk eens," sprak hij, „scherven porselein!"

Hij bukte zich, bekeek de stukken en wierp ze op zijde.

„Dat zal lang in den grond gelegen hebben. Reeds menigmaal is mijn schoffel op zulk oud aardewerk gestooten, en veel dergelijke vaasjes staan ongeschonden hier in huis. Die heeft de vader van ons gasthuis voor zich genomen en hij bewaart er van alles in, wat hij als geneesmiddelen voor de zieken klaar maakt! Kijk, daar heb-je weer zoo'n ding!"

Hij raapte een vaasje op en ontdeed het van de vochtige aarde, die er aan kleefde.

Het ding met het blanke lichaam en den sierlijken hals beviel Hendrik heel goed en hij zei:

„Als ik dat vaasje had, zou ik het bewaren."

Toen zei de tuinier:

„Breng het bij den gasthuisvader, misschien geeft hij het je wel, want hij heeft al zooveel van dat goedje in zijn medicijnkast staan."

Dat liet Hein zich geen tweemaal zeggen, nam het vreemdsoortig ding en begaf er zich mee naar den gasthuismeester. Deze was een beminnelijk man, die het verzoek van den bakkersgezel welwillend aanhoorde. Hij zag hem vriendelijk in 't gezicht en zei toen ernstig:

„Hendrik Haver, ik heb je al lang wat goeds toegedacht, omdat alles uit je bakkerij zoo puik is. Dit vaasje dat je me gebracht hebt, is een merkwaardig iets, en je hebt een fijnen neus gehad, juist dáarom te vragen. Want het is uit overoude tijden afkomstig en werd uit het heilige land naar de stad Rome overgebracht. En daar de Romeinen vele jaren geleden ook hier huisden, zoo hebben zij het in den grond achtergelaten en als iets zeldzaams verborgen. Maar een schat zal het eerst voor je worden door hetgeen ik er in zal doen, namelijk iets geheims, dat ik uit het heilige land heb meegebracht: zeker kostelijk elixer. En zoo lang je het bezit, zal je tevreden zijn. Let daarop."

En hij liet den verbaasden Hendrik staan, ging een zijkamer in, en keerde na een poos met het vaasje terug. Dit was nu met een stop voorzien, en ofschoon het terdege gesloten was, steeg er toch een liefelijke rozengeur uit.

„Neem dit, Hein. Je draagt daarmee de tevredenheid naar huis, die in dit vaasje verborgen is. Bewaar het goed en open het nooit, want anders ontvliegt ze je."

Hij wilde van geen dank weten, en Hein stapte vroolijk met zijn schat naar de stad terug. Thuis gaf hij het ontvangen geld aan juffrouw Walburga, liep toen dadelijk naar zijn kamertje boven en stopte het wondervaasje zoo zorgvuldig mogelijk in zijn kast weg, en dacht er nog veel over na dat hij nu de tevredenheid bij zich had en alle kwaad, dat hem anders overvallen mocht, in 't vervolg kloek het hoofd kon bieden.

Hij nam wel een loopje met zich zelven, en zei: „hart, stel-je nu zoo bespottelijk aan als je wilt, je hebt nu in elk geval de tevredenheid!" maar toch bekeek hij 't ding met zekere vrees, en de heerlijke geur, die er uit opsteeg, behaagde hem op zeldzaam liefelijke wijs.

Zijn medgezel Joost Seydlin kon het echter niet lang verborgen blijven, dat er een of ander in de kast lag of stond 't welk de kamer met zulk een geur vervulde, en Hein deelde hem toen mee, dat hij een klein vaasje van meester Alfried, den vader van het gasthuis, gekregen had en dat hij het nooit openen mocht; maar van de geheime kracht der tevredenheid die daarin verborgen was, repte hij geen woord, omdat hij zelf daaraan niet geheel geloofde en toch aarzelde om zijn ongeloof kenbaar te maken.

Joost Seydlin beviel 't vaasje bijzonder goed, toen Hein het hem toonde, en hij wilde het zelf heel gaarne hebben. Doch voor geld was het niet te krijgen, en Joost Seydlin zei op medelijdenden toon:

„Dat is iets voor een vrouw, die een fijn neusje heeft; wat wil jij daarmee doen, Hein?"

Waarop deze antwoordde:

„Ik ben zoo in mijn schik er mee. Daar hebt jij toch niets tegen, Joost? Ik wil me aan den geur zoo lang verkwikken als ik tevreden ben."

En hij glimlachte een weinig terwijl hij zoo sprak.

Joost liet het daarbij rusten, want hij was goedhartig en gunde graag iedereen wat hij bezat.

Nu gebeurde het echter, dat er op Pinkstermaandag een schietwedstrijd plaats had en de verschillende gilden met geweren en bogen naar buiten trokken. Hein Haver en Joost Seydlin waren ook van de partij en werden in de vereeniging van bakkers en molenaars ingeschreven.

Het was een vroolijk en feestelijk samenzijn op het weiland en velen deden zich als goede schutters kennen, die om de tentoongestelde kleinooden streden. In opgeslagen tenten zaten de vrouwen en meisjes fraai getooid in feestkleedij, en ze hadden pret en prezen iederen flinken schutter. Ook de oude meesters zaten bij 't pinksterbier en den wijn te midden van hun huisgezin en lieten hunne wijsheid over ieder welgeslaagd schot hooren.

De afstand van de schijf was 240 schreden afgemeten, en ieder moest schieten zooals de voorschriften luidden. Hein Haver en Joost Seydlin hielden zich wakker. Eindelijk raakte Hein tweemaal de roos en was op het punt, den uitgeloofden prijs van drie goudguldens te winnen.

Toen zei Joost Seydlin tot hem:

„Hein, als ik driemaal de roos tref in de negen schoten, die mij nog overblijven, en jou den prijs afwin, wat zal je dan wel zeggen?"

Waarop Hendrik antwoordde:

„Joost, dat mag niet gebeuren!"

En gene:

„Waar wed je om? Ik zweer het je bij Sint Maarten."

„Wat jij zet, Joost, zet ik ook."

„Nu dan, Hein, ik wed met je om 't vaasje, dat in je kast ligt en dat de vader van 't gasthuis jou gegeven heeft, en zet er mijn met zilver ingelegd jachtmes tegen."

„Aangenomen!" zei Hendrik.

Toen gebeurde het, dat Joost Seydlin driemaal de roos raakte en hierdoor den prijs en tevens Hendrik's vaas der tevredenheid won. Joost Seydlin was een kranige jongen, en de meisjes keken tersluiks en openlijk naar hem en schonken hem ook wel een vriendelijk lachje; doch Hendrik was terneergeslagen.

Een dansje in de open lucht volgde op het schieten en daar liet Joost zich evenmin onbetuigd en was zoo vroolijk als de beste.

Des anderen daags opende Hendrik zijn kast en gaf zijn metgezel het vaasje, dat deze gewonnen had en dacht bij zich zelven:

„Nu is het met de tevredenheid weer uit! Meester Altfried heeft het stellig goed met me gemeend! Doch het zij zoo! Ik ben niet geboren om tevreden te zijn."

Joost Seydlin bekeek het ding eens en had er schik in; na een poosje zei hij: „dat zal een knappe vrouw beter in den neus te pas komen dan mij," en schonk het aan de bakkersvrouw. Deze nam het goedwillig aan, omdat de vaas zoo bijzonder sierlijk was, en plaatste haar geschenk met vriendelijken dank in haar kastje bij kruiden en zalven, die van tijd tot tijd gebruikt werden. Zoo bezat nu vrouw Walburga het vaasje, dat Hendrik Haver's tevredenheid zoude zijn.

Zij dacht echter bij zich zelve:

„Waarom heeft hij er zelf niet aan gedacht, mij het reukvaasje te vereeren, vóór hij 't aan Joost Seydlin door een weddenschap bij 't schuttersfeest verloren heeft, zooals deze mij heeft verteld? Hij denkt aan heel wat anders, dan om bij mij in een goed blaadje te komen, en 't zou dus wel dwaas zijn, nog meer aan hém te denken. Hij is op geene gunst van mij gesteld, en daarom zal ik me ook niet verder om hem bekommeren."

En haar gelaat, dat onder 't blonde haar vroolijk als 't daglicht kon schijnen, wanneer haar hart vol goeden moed was, werd als door een wolkje bedekt, zoodra zij Hein zag.

Deze zei echter bij zich zelven:

„Ik weet niet, wat er van aan is, maar ik ben mijne tevredenheid kwijt. Het wordt me steeds duidelijker, dat meester Altfried het goed met me gemeend heeft, en nu heb ik mijn geschenk weggegeven. Nu is 't in handen eener vrouw, die mij niet bijzonder genegen schijnt, al heb ik dat ook niet aan haar verdiend, want ik heb toch haar zaken terdege behartigd. Maar dat komt, omdat mijne tevredenheid niet meer bij mij, maar bij haar berust; en mag ik nu vergen dat zij mij die teruggeeft? Neen. Hoe zoude ik haar een dergelijk verzoek durven doen? Ik wil 't ook niet."

Zoo bleef hij even somber als vroeger, terwijl Joost vroolijk bij zich zelven en met anderen was. Vrouw Walburga luisterde ook vriendelijk naar Joost, toen hij vertelde hoe gelukkig hij 't doel getroffen had, en terecht mocht hij den snaphaan prijzen, die hem den prijs had doen winnen. Zij lachte nu en dan wel met hem, maar toen hij haar eens wat al te nabij in de oogen wilde zien, sprak zij als meesteresse:

„Joost, deze en gene arbeid is niet gedaan; let wat beter op den leerjongen, die luiert terwijl jij praat. Hoe zou ik, arme weeuw, 't leven doorkomen, als ik er niet voor waakte, dat alles flink gaat en dat de klanten tevreden zijn, terug komen als ze weggegaan zijn en bruin- en wittebrood van het bakkersweeuwtje prijzen! Daarbij wordt de have vermeerderd en mag ik voor den dag komen. Wie zou me anders bijstaan! Eene alleenstaande vrouw moet in alles dubbel voorzichtig zijn, opdat de zaak niet den kreeftengang ga. Daar behoort ook toe, dat de knechts hun best doen, om alles zoo goed mogelijk te doen gaan!"

„Meesteresse," vroeg Joost daarop, „moet u dan altijd alleen staan?"

En zijn knap gezicht werd nog levendiger dan te voren.

Snel antwoordde zij:

„Heb ik jou daar rekenschap van af te leggen, of ik alleen zal staan of niet? Moet ik jou soms om raad vragen, met wien ik naar 't stadhuis zal gaan? Lieve hemel, met die mannen is het ook niet altijd louter pleizier, zooals ik aan mijn Mennhart ondervonden heb, die nog geen van de slechtsten was! Dan mag eene vrouw wel voorzichtig zijn en zich niet overhaasten!"

„Meesteresse, wanneer er nu een kwam, die 't ambacht in 't buitenland geleerd heeft; die nog wel de oudste knecht niet is, maar het toch spoedig worden kan; tamelijk jong en frisch, van eene fatsoenlijke familie, en wiens vader hem een aardige duit zou kunnen meegeven, om de zaak uit te breiden; een die u waarachtig genegen is: wat zoudt ge zulk één ten antwoord geven?"

„Toen lachte zij luide en zei:

„Dat weet ik niet. Dan zou ik hem eerst eens nauwkeurig bekijken."

„En dan?"

„Dan zou ik zeggen: kom morgen terug!"

„En als hij morgen terugkwam?"

„Dan zou ik hem zeggen: kom zoo lang morgen terug, tot dat ik u zeg: morgen is vandaag."

„Dat zal ik me inprenten," zei Joost Seydlin op teederen toon.

Doch zij sprak met een kostelijk helderen lach:

„Kom, ga nu aan 't werk in de bakkerij! Daar moogt ge

u verfrisschen! Dat zij je loon, omdat je zoo met me praat."

En Joost Seydlin ging heen en was rood van vreugde, omdat het oog der jonge vrouw hem toegelonkt had. Hij verwachtte daar alle goeds van en was met zich zelven tevreden.

Hij dacht bij zich zelven:

„Ge hebt op vreemden bodem gezworven, Joost, en zoet en zuur leeren kennen; waarom zoudt ge er niet aan denken, je eigen huishouden op te zetten met een vrouw, die er nog jong en flink als eene bloeiende maagd uitziet? Laat je dat gezegd zijn, Joost."

En met een sprong vol vreugde wipte hij de bakkerij in. Daar had hij te arbeiden, zooals het een eerlijk gezel in zijn handwerk past: het brood naar goed gewicht krachtig en voedzaam te laten rijzen, want Hein was ditmaal afwezig en naar den molen gegaan; zoodat Joost naar alles moest zien, en overal op letten moest. Daarbij waren zijne gedachten zoo welgemoed en blijde op de toekomst gericht, dat ditmaal de arbeid hem minder zorg baarde, dan ooit vroeger het geval was geweest.

Dat werd dan ook den volgenden dag op eene onaangename wijze ruchtbaar. Want gelijk op elken marktdag stonden op 't plein voor het Gerechtshof de bakkers in de broodbanken en sleten daar hun waar. Ook vrouw Walburga was daar met den leerjongen, die haar bij 't verkoopen behulpzaam was.

De stadsklerk, Meester Nikolaas, kwam en onderzocht het gewicht van al het uitgestalde brood op de weegschaal en deed ook aldus met het brood van het weeuwtje. Daar hief hij zijn schaal plotseling in de hoogte; nam een tweede wittebrood, en bevond hetzelfde als daareven; hij nam een derde wittebrood, en de uitkomst bleef dezelfde; waarop hij luide bekend maakte:

„Volgens de bepalingen omtrent het gewicht van het brood in de stad Graz, wordt het gewicht van uw brood, vrouw Walburga Mennhart, onvoldoende en te gering bevonden; want er ontbreken zeven lood op het pond; weshalve in de eerste plaats de prijs van vier duiten met de helft dient verminderd te worden, en gij bovendien tot de daarvoor bepaalde boete veroordeeld zijt."

Toen ging hij verder en liet het bakkersweeuwtje ontsteld achter. De markt stuitte haar nu tegen de borst, en zij begreep, dat zij

nu te betalen had, wat de overheid van haar vorderen zou. Zij wilde daar niet langer mee wachten, verliet de markt en begaf zich naar de woning van den gildemeester, Adam Graswin. Deze had reeds van den klerk het nieuws vernomen, en had graag een ernstig gezicht opgezet, maar tegenover het knappe bakkersweeuwtje gelukte hem dit niet geheel, toen hij haar ontsteld zijn kamer zag binnenkomen.

Vriendelijk zei hij dus:

„Ei, vrouw Walburga, ge brengt me slecht nieuws. Dat is nu toch niet goed van u gedaan, om met brood onder het gewicht ter markt te komen. Daar moet boete voor betaald worden. 't Spijt me, dat het juist u treft, eene jonge, eerzame weduwe, maar ik kan er niets aan doen. Ga hier zitten!"

En zij antwoordde:

„Meester Graswin, ik heb tot heden toe met eere mijn zaak gedaan, en nog weet ik niet, welk boos toeval er toe geleid heeft, een mijner knechts zoo in de war te brengen, dat hij de juiste maat en gewicht vergeten heeft. Zeg me nu eens, wat de boete moet zijn?"

„De boete, vrouw Walburga? Wel, ge moet een bad in de rivier nemen, omdat ge zoo knap zijt."

„Kom, meester, wil u een loopje met me nemen?"

„Zeker niet. Of 't moest een loopje naar 't stadhuis zijn! Maar ik ben oud en denk niet aan trouwen of vrijen. Maar het artikel, dat de boete bepaalt, zegt duidelijk: „Hij, die uit zijne bakkerij brood met onjuist gewicht ter markt brengt, zal hiermede gestraft worden, dat zijn lichaam in de rivier de Mur eenmaal gedoopt worde, zonder dat het hem verder nadeel berokkene. Dat is een oud recht, en niemand is bij machte, u van die verplichting te ontslaan. Nu, maak u niet ongerust, vrouwlief. Gij kiest natuurlijk een plaatsvervanger, een man, die de boete op zich neemt, een van uwe knechts, die in uwe plaats kopje onder duikt. Dan behoort ge hem voor dien dienst terdege te beloonen, daar hij op zich genomen heeft, wat slechts uw eigen man, zoo hij nog in leven was, had moeten ondergaan. Hebt ge zulk een fatsoenlijken bakkersknecht op 't oog en is hij voor het meesterschap rijp, dan moogt ge hem wel in eere houden en weldra met hem naar kerk

en stadhuis gaan. Want het doet ons leed, dat ge daar zoolang mee draalt en u geen echtgenoot kiest, met wien gij 't leven aangenaam zoudt kunnen doorbrengen. En ge hebt toch twee gezellen uit fatsoenlijke burgerhuizen in uwe bakkerij, die ook nog een aardig duitje te wachten hebben: de een uit Leibnitz, de andere uit Eibiswald; wie van deze beiden de boetedoening op zich neemt, die is voor u in de bres gesprongen en zijn hoofd heeft voor uw lichaam gegolden. Daarom, lieve dochter, onthef je van je zorgen en laat het huwelijk zijn loop."

Zoo troostte haar meester Graswein en zij nam peinzend afscheid van hem en begaf zich naar huis.

Daar kwam haar Joost met het gezicht van een armen zondaar tegemoet. Toen zij hem in 't oog kreeg, sprak ze toornig:

„Wat heb-je me daar nu uitgevoerd? Je hebt zeker gisteren te veel zoeten wijn gedronken, en daardoor ben je in zoo'n soes geraakt, dat je maat of gewicht niet meer onderscheiden kondet."

„Vaar niet zoo uit, meesteresse," antwoordde Joost deemoedig. „Ik weet van geen anderen zoeten wijn, dan dat ik te diep in uw mooie oogen gestaard heb, en daarvan ben ik zoo verward in 't hoofd geworden, dat ik me in 't juiste gewicht vergist heb. Misschien heeft ook de kat aan den baktrog geroken, wat altijd onheil aanbrengt, zooals u weet, ofschoon ik den leerjongen had opgedragen, daar flink op te letten."

„Houd daar je mond van en zoek geen uitvluchten met de kat. Wat je gedaan hebt, komt op mijn hoofd neer. En moet ik er voor boeten, dat jij geen oogen in je hoofd hebt?"

„Meesteresse, juist omdat ik oogen in mijn hoofd heb, die van uwe aanminnigheid te veel vervuld waren, heb ik niet helder gezien."

„Hoor eens, gezel, in plaats van me noodeloos aan te staren, deed je beter, je werk behoorlijk te verrichten. Ik, arme vrouw, nu zou ik hem nog zoo verblind hebben, dat hij daardoor zijn werk slecht deed!"

„Neen, meesteresse, gij kunt slechts tot goed werken aansporen."

„Zwijg stil en maak me nog niet boozer. Al die praatjes zijn me niets waard, als je geen trouwe knecht bent, die voor de eer der zaak zorgt. Wat moet daar nu van worden? Ken-je de boete, die op te licht bevonden brood staat?"

„Die ken ik, meesteresse; dat is de bakkerscel. Die straf neem ik bereidwillig op mij, en ik ga gaarne voor u in 't water, ik die voor u door 't vuur zou loopen. Wat heeft ook in dit seizoen een bad in de Mur om 't lijf? Ik laat me graag er door heen halen, en lachen de lui, dan lach ik braaf mee! Dan weet ik immers dat daarmee voor u alles weder in orde wordt gebracht, wat door mijne schuld veroorzaakt is."

„Zoo! Ge wilt dus de straf voor mij op je nemen?"

„Dat wil ik zeker, meesteresse."

„Dat mag toch niet, Joost. Ge zoudt koude kunnen vatten, en dat zou me erg spijten. Dat moet Hendrik Haver, de oudste, doen, maar niet gij."

„Maar, meesteresse, wanneer ik mij nu toch aan de boete met hartelust om uwentwil en ter wille van mijn eigen fout onderwerp, wat hebt ge er dan tegen? Laat mij toch, zoo u mij een gunst bewijzen wil, aan mij, die u altijd trouw hoopt te dienen, — laat mij doen, zooals ik u gezegd heb."

„Neen, dat mag niet, Joost. Ik zou te bang zijn, dat gij je te snel zoudt verkoelen. Hendrik is sterker en meer verhard dan jij en kan er zich dus beter aan onderwerpen. Laat je dit nu gezegd zijn en spreek me hierin niet tegen, als ik je ten minste in 't vervolg genegen zal zijn."

En hare heldere oogen lachten hem toe, was het vriendelijk of spottend, dat wist hij niet juist te zeggen, doch hij was er tevreden mee.

Zij echter dacht:

„Wie geeft mij een goeden raad, hoe ik Hendrik Haver er toe overhalen zal, dat hij mijn wensch volvoere."

Toen deze uit den molen thuis kwam, riep zij hem vriendelijk in de kamer en verzocht hem, zich bij haar neer te zetten, daar zij over een gewichtige zaak met hem te praten had. Eerst deelde zij hem het gebeurde haarfijn mede, om te zien, hoe hij zich daarbij houden zou.

Hendrik zei: „Dat is voor ons niets dan schade en spot! Hoe kon Joost zich toch zoo vergeten! Wat heeft hem dan toch zijn hoofd zoo op hol gebracht?"

„Wat hem zijn hoofd zoo op hol heeft gebracht? Hoe zou ik

dat weten? Doch 't is gebeurd en daaraan valt niets meer te veranderen. Maar wanneer je me helpt, dan is me een groote last van de schouders. Gij moet je voor mijn huis en bedrijf aan de boete onderwerpen, en dan zal alles weer geheel als vroeger zijn."

„Ik? Wat zegt u? Dat moet Joost doen. Wie kan mij de gepleegde fout wijten?"

„Niemand. Maar wanneer ge de straf om mijnentwil op je neemt, dan zijt ge mijn plaatsvervanger en geeft mij in mijn kommer groote vreugde, Hendrik."

„Meesteresse, hoe kunt ge verlangen, dat ik door 't water gehaald worde om iets, wat ik niet bedreven heb, en dat ik dan op bespottelijke wijze door de straten zal geleid worden? Dat zou me toch aan 't hart gaan!"

„Hendrik, mij gaat het aan 't hart, dat ik geen hart bij jou bespeur. Ik had gedacht, dat gij me uit mijn ellende zoudt redden en de bakkerszaak weder in orde brengen. Wat heb-je je om den spot der menschen te bekommeren, je blijft immers toch dezelfde en hebt mijn dank verdiend."

„Neen, meesteresse."

Toen zuchtte zij diep en sprak:

„Ach, ik arme vrouw, hoe weerloos en verlaten sta ik in de wereld en niemand trekt zich mijner aan!"

En een traan blonk in haar oog.

Toen werd Hendrik aangedaan en zei:

„Meesteresse, ge doet mij onrecht aan!"

„Neen; daar heb-je mijne hand, ik wil niets van je begeeren, wat jou onmogelijk dunkt te vervullen."

Zij reikte hem hare hand die zij zacht in de zijne legde, en in haar blauw oog blonk nog altijd een traan, toen zij zich aangedaan naar hem toe boog, en hij 't warme bloed van haar poezelig lichaam tegen het zijne meende te hooren stroomen; doch het was slechts het snelle kloppen van zijn eigen hart. En toen gebeurde het, dat hij plotseling een zachten, fijnen geur inademde, die hem ontzaglijk streelde; een geur die kwam uit de gesloten kast, waarin vrouw Walburga het vaasje geborgen had, 't welk Hendrik van den gasthuisvader gekregen had. Zonder dat hij wist van waar 't kwam, steeg er als eene betooverende tevredenheid in zijn hart

op; zijn sombere blik, die nog altijd naar den traan in 't oog der bakkersvrouw zag, helderde op en hij dacht:

„Wie kan haar weerstaan als ze zoo in droefheid is en zoo beminnelijk als nooit te voren! Zij doet me bijna mijn hoofd verliezen."

Toen zei hij: „Meesteresse, of 't dwaasheid is of niet, ik zal doen wat gij verlangt."

Zij bedankte hem nu lachend en met vriendelijke woorden:

„Welaan, trouwe Hendrik, je hebt het aan mij verdiend dat ik je altijd in eere houd. Ga nu aan je arbeid! Ik zal het meester Graswein melden, dat ge als mijn plaatsvervanger de boete op je neemt."

Hendrik ging, en toen hij uit het bereik der jonge vrouw gekomen was, sprak hij bij zich zelven: „Je hebt je daar met een netelig zaakje ingelaten; maar wie was nooit een dwaas als eene vrouw hem daartoe maken wilde? Dat heb ik altijd hooren zeggen, en ik heb het nu aan mij zelven ondervonden."

En hij was weder ontevreden, want het vaasje der tevredenheid bezat vrouw Walburga.

Zij begaf zich echter naar Meester Graswein en deelde hem mee, dat Hendrik haar plaatsvervanger was. Dat prees de gildemeester en hield Hendrik voor den rechten man, om huis en eer te bewaken, welke laatste na de voltrokken boetedoening weder geheel hersteld zoude zijn. Daar Hendrik zich steeds vol goeden wil van zijn taak gekweten had, was hij het waard, zulk eene gunst van haar te ontvangen. „En is hij je trouwe echtgenoot, dan zal hij je have nog vermeerderen, lieve dochter, ofschoon je er nu al goed in zit en ge een flink stuk land en een wijngaard hebt, zooals ik weet. Dat zij je ook van harte gegund, dat ge weder met een goeden meester vreugde in 't leven moogt scheppen, want dat komt zulk een lieve jonge vrouw toe, al zal je wang ook nog meer blozen dan nu reeds, terwijl ik dit in alle eer en deugd zeg."

„Maar vader Graswein," sprak ze, „hoe denkt u toch dadelijk zoo veel! De hemel behoede mij, dat ik iets zou willen verhaasten, wat nog lang niet zoo noodig is, als gij meent. Heb ik gezegd, dat mijn knecht Hendrik mij zoo altijd voor oogen is, dat ik niet voorbij hem kan zien? Ach, dan zou mijne vrouweneer

niet hoog meer staan en mijn goede naam geschonden zijn! Dat moet ge niet denken, meester Graswein."

„Nu, nu, dochter!" stelde hij haar gerust, „dat zal zich alles mettertijd wel schikken, en ik denk spoedig een vroolijken dag te hebben, en wel als gij bruiloft viert."

„Dat zal nog in langen tijd niet zijn," zeide zij en lachte den man vriendelijk toe, die haar ook veelbeteekenend toeknikte, en zoo scheidden zij.

Hendrik echter wachtte mismoedig op den dag die hem vanwege de gildemeesters zou worden opgegeven, om boete te doen voor het te koop stellen van te licht brood. Het was de St. Jacobsdag, en wel tegen zonsondergang, als de bakkersknechten, die het vonnis aan hem voltrekken moesten, rustdag hadden.

Op den bepaalden tijd bewoog zich dan de optocht met den armen zondaar in het midden, door een groote hoop volk begeleid, van het Gildehuis door de binnen- en buiten-Murpoort tot aan de brug en zwenkte naar rechts in den inham af, die tusschen stroom en ringmuur lag. Daar was het stellage opgericht, waaraan de mand was vastgehecht, in welke naar oud gebruik de half gekleede boeteling moest plaats nemen, om in de rivier gedompeld te worden. Dan lag er een bootje in 't water op hem te wachten, om hem er uit te halen; en vervolgens kwam het allerbespottelijkste slot der pijnlijke handeling, daar de ondergedoken zondaar door de straten langs eene joelende volksmenigte moest rennen, om zich te drogen.

Op zulk eene wijze begon dan ook nu het schouwspel en nam het zijn gewone verloop.

Hendrik nam plaats in de mand, deed zijn best om te lachen, maar zag er donker uit. De stang van het stellaadje stond dwars over den stroom; aan de touwen, die in de kastrollen liepen, werd flink getrokken, en het slachtoffer zweefde boven het water; toen vierden de knechts de touwen plotseling en de mand met haar inhoud werd zoodanig door den vloed gesleept, dat de golven er over heen ruischten, en geen haar aan 't hoofd van den boetedoener zichtbaar bleef. Hij was terdege „kopje onder."

Dadelijk begonnen zij de mand nu weder naar omhoog te trekken; de schuit was gereed, om den ondergedoken man op te

nemen; maar ziet, daar was iets gebeurd wat zich nog nooit had voorgedaan: een kreet van verbazing en ontsteltenis verhief zich van alle kanten: de mand was leeg. Had de ongelukkige zich niet aan beide handvatsels vastgehouden of was het door eene andere oorzaak geschied, genoeg, de golven hadden hem stellig meegesleurd en voortgedreven: Hendrik Haver was verdwenen.

De zon was achter de bergen ondergegaan, de rivier stroomde half in 't duister, half in 't avondlicht voort, en hoe allen ook zochten en loerden, geen menschelijk lichaam was er in den vloed te bespeuren. Kreten van leedwezen en beklag verhieven zich luider en luider: „Hij is dood, hij is verdronken, de wakkere Hendrik is verdwenen. De Mur voert zijn doode lichaam voort!" Slechts eenige nadenkende mannen meenden, dat Hendrik wel onder 't water doorgezwommen kon zijn.

Dat geloofde ook Joost Seydlin, wien het bekend was, dat zijn gezel uitmuntend zwemmen en het ook een heel eind weegs onder het water uithouden kon, zooals hij dit gezien had, toen Hein eens te Lenzendorf bij den molen gebaad had. Toch scheen hem de zaak niet pluis toe, want hij dacht: Hein is sterk, maar de Mur is toch sterker; en daar Joost van al het gebeurde de schuld aan zich moest wijten, werd zijn hart zeer bedrukt. Dit schudde hij echter gauw van zich af, en zei tot allen die in 't rond stonden:

„Weest niet bekommerd! Hendrik, die koene baas, zal 't leven er niet bij inschieten. Hij heeft dat uit vrijen wil gedaan, om niet als eene kletsnatte muis onder den spot van 't volk naar huis te moeten rennen. Gelooft dat gerust!"

Op dezelfde wijze trachtte Joost de bakkersweeuw gerust te stellen, die doodelijk verschrikt was, toen zij thuis het gebeurde vernomen had, en dadelijk in weeklachten losbarstte, om vervolgens Joost van alles de schuld te geven, zoodat hij diep terneergeslagen wegsloop, tusschen de tanden echter nog altijd mompelende: „Ik verwed er mijn kop onder, dat Hendrik er heelhuids afgekomen is."

De nacht was intusschen aangebroken, de burgers der stad hadden het gebeurde in alle uitvoerigheid besproken en daarop hunne huisdeuren gesloten en zich ter rust begeven. Vrouw Walburga echter kon maar niet in slaap komen; zij zat eenzaam in haar

kamertje en klaagde en werd tusschen hoop en vrees geslingerd. Het was donker om haar heen; ternauwernood zond de halve maan wat licht naar binnen, en even donker was haar hart en nauwelijks door een schemer van hoop verlicht.

Al peinzende dacht zij:

Als ik Hendrik nog eens in mijn leven terugzie, dan wil ik hem al het goede bewijzen, waartoe ik, als vrouw, maar in staat ben. Maar mocht hij gestorven zijn, dan wil ik geen oogenblik vreugde in mijn leven meer hebben. Mocht hij nog in 't leven zijn, dan zal ik den armen terdege bedenken, dat beloof ik plechtig."

Daar klonk een zacht geroep door de donkere kamer: „Vrouw Walburga!"

Zij kromp ineen van schrik, zoodat haar boezem onstuimig op en neer golfde, en vol angst luisterde zij.

Duidelijk vernam zij nog eenmaal het geroep: „Vrouw Walburga!" 't Kwam van 't venster.

Zij raapte al haar moed bijeen en liep er hopend en vreezend heen, en zie! daar buiten ontwaarde zij een gezicht, tegen 't glas gedrukt, en tusschen de bloemen door herkende ze in 't schemerlicht van den nacht Hendrik, die tegen den wijngaardstam aan de voorzij van 't huis opgeklauterd was.

Met onderdrukte blijdschap vroeg zij hem vreugdevol: „Hendrik, ben jij het?"

„Ik ben het," fluisterde hij, „de huisdeur is gesloten, doe open, meesteresse."

„Wacht," fluisterde ook zij, „ik kom naar beneden. Er kan je toch niemand voor mijn venster zien?"

„De wijngaardranken verbergen me, meesteresse," antwoordde hij.

„Laat je weer naar beneden zakken, Hendrik; ik kom dadelijk."

Zij stak een lampje aan, nam den huissleutel van den muur en ging stil op de teenen de trap af, hield de hand voor 't vlammetje en opende de deur. Hij kwam binnen en zij sloot dadelijk de huisdeur, nam hem bij de hand en sprak: „Kom, laat niemand je zien!"

Alles sliep reeds, alleen uit het achterhuis, waar de bakkerij lag, drong een lichtstreep in de gang, en zij bracht hem dus

boven in haar kamer. Toen zij daar was, zette ze 't lampje op tafel en zei:

„Je hebt zeker kou gevat in de rivier, Hendrik."

Nu opende zij snel een kast en gaf hem een jas, die haar echtgenoot vroeger gedragen had, en verzocht hem die aan te trekken opdat hij terdege warm zou worden.

Hendrik deed zooals hij haar verzocht en daarop toonde zij hem haar angstig en toch lachend gezicht en zei:

„Wat heb ik om jou een angst uitgestaan! Hoe was je toch zoo roekeloos, om de rivier te vertrouwen! Doch het heeft je geen kwaad berokkend, want je bent in leven en gezond! Wat was ik bekommerd over den afloop! Ik zou mijn leven lang geen vroolijk uurtje meer gehad hebben, wanneer jou iets overkomen ware! Je hadt mijn verzoek vervuld, en ik zou de schuld van je ondergang geweest zijn! Maar nu is 't goed, en zal ik er God op mijne knieën voor danken, dat je geen onheil overkomen is! Hoe heb je 't dan toch aangelegd, jou deugniet, om mij en de heele wereld zoo in de war te brengen, daar men niets meer van je zag toen je in 't water werd geplonsd."

„Had ik me aan den spot van 't volk moeten bloot stellen en naar huis vliegen, dan zou ik spoedig onder al die vernederingen bezweken zijn! Neen, ik zwom onder 't water, zoo lang ik maar kon, en toen ik weder opdook, was ik op een moerassige plek van den stroom aangeland, waar men mij niet zien kon. Toen heb ik me naar den linkerkant gewend, want ik wist dat aan den zuidelijken sluistoren een waterpoortje is, dat in vredestijd gewoonlijk open staat, en waardoor men dus gemakkelijk binnen kan komen. Daar heb ik me tegen den muur zoo lang tusschen 't riet verborgen gehouden, totdat de nacht gekomen is en niemand mij zien kon, en daarop ben ik behoedzaam verder geslopen en naar huis gekomen, zooals u ziet, meesteres."

„Zoo vol moeds waart ge, Hendrik! En het koude bergwater! Hoe licht had-je een gevaarlijke kou kunnen vatten! En je handen zijn nog stijf en koud; laat me ze met de mijnen warmen. Neen, toe, laat me dat doen. Dat heb-je om mij wel verdiend. Maar wacht eens, zoo zal het beter zijn."

Zij nam een zacht doekje en wreef hem beide polsen; daarop

droogde zij de nog vochtige haren aan de slapen en fluisterde hem nu eens woordjes vol medelijden, dan weer vol zachte verwijten toe, zoodat Hendrik er uiterst gevoelig door werd.

„Meesteresse, wat zorgt u toch allerhartelijkst voor me!" sprak hij. „Onder uwe zachte handen ben ik warmer geworden dan ik nog ooit geweest ben, en daar ik u zoo nabij in de oogen zie, is het me bijna alsof de Mei reeds gekomen is, die alle harten tot vreugde stemt. Ge zijt zoo dicht bij me, dat ik u omvatten kan, en ik heb een gevoel alsof alles om mij heen bloeit en geurt."

„Neen, stil, Hendrik. En kijk eens, hier aan den arm ben-je gekwetst; wat is er gebeurd?"

„Maar geschramd! Dat heeft niets om 't lijf!"

„Wacht even, ik heb daar een zalfje in de kast staan, waarmee ik je arm eens zal inwrijven."

Zij opende de kastdeur en nam, naar ze dacht, het potje met de gewenschte zalf er uit; maar in de haast vergiste zij zich, en het was een ander voorwerp dat zij in de hand hield. En aldus gebeurde het, dat haar dit uit de hand glipte, op den grond viel en in stukken brak. Een heerlijke geur verspreidde zich plotseling door de kamer.

„O wee!" klaagde zij, „wat heb ik misgetast! Dat is het reukvaasje, dat jij, Hendrik, van den gasthuisvader gekregen hebt en niet de zalf: dat potje ligt nu in stukken en brokken op den grond."

Hendrik was echter ontsteld en dacht: „Ligt nu mijne tevredenheid in scherven, dan moet de vrouw ze mij teruggeven. Daar even was het mij nog, alsof alles om mij heen bloeide en geurde. Nu stijgt hier een geur als van duizend rozen op; zúlk een kostelijke geest was in de vaas verborgen, dat de kamer daardoor in een rozentuin herschapen is en ik als dronken ben."

Toen sprak hij:

„Meesteres, toen mij de gasthuisvader 't vaasje geschonken heeft, prees hij het als iets zeer wonderbaarlijks. Het is uit overoude tijden afkomstig en werd uit het heilige land naar hier overgebracht. Maar het zal eerst een schat voor je worden, Hendrik — zoo luidden zijne woorden — door hetgeen ik er zal in doen, namelijk eenige geheime, maar bovenal heerlijke droppels! En zoo-

lang je het bezit, zal je tevreden zijn. — Derhalve was mijn tevredenheid in dit vaasje besloten, en is die nu verloren gegaan. Nu staat echter de zaak zoo, dat de geest die daarin bewaard werd, mijn hart dronken gemaakt heeft en ontevreden, en slechts wanneer uw hart, meesteres, zich in liefde bij het mijne voegt, kan ik weder tevreden worden. En dronken van blijdschap gelijk ik ben, vermeen ik, dat zich het geluk naar mij gewend heeft, en ik wil het vasthouden en nooit verliezen."

Toen vergat hij alles en begon de jonge vrouw te liefkoozen.

Doch zij wist zich spoedig van hare plotselinge zwakheid los te maken, duwde hem terug en zei met de handen smeekend:

„Neen, Hendriklief, dat nu niet! Ik heb je ook lief, maar zoo je trouw nooit voor mij verloren zal gaan, moeten we die eerst voor den priester bezegelen. Hoe lief ik je ook gekregen heb, blijf ik je tot dien dag vreemd; en je zult me daarin gehoorzamen, als je me liefhebt. Dan zal ik ook wederkeerig als je echtgenoot je gaarne gehoorzamen. Maar ga nu heen, omdat het niet goed is, dat we nog langer te zamen blijven."

„Nu goed dan!" sprak hij zachtjes. „Mijn wil en mijne tevredenheid zijn bij u, en mag ik u mijne aanstaande noemen en wordt ge mijn allerliefst vrouwtje, dan zal mijn levenlang de ontevredenheid buitenshuis blijven!"

En aldus scheidde hij van haar.

Dan had de waarzegster en ook meester Graswein het toch wel bij 't rechte eind gehad. Want op St. Maarten werd eene zeer vroolijke bruiloft gevierd, toen Meester Hendrik Haver met zijne vrouw uit de kerk met groot feestgeleide naar huis kwam. Dat zal een tevreden man worden, dacht menigeen. Des avonds danste ook Joost Seydlin vroolijk, en toen hij in de nabijheid der jonge vrouw kwam, zei hij: „Vandaag is morgen, niet waar meesteres?"

„Ja, vandaag is morgen en het heele leven."

Doch Joost dacht bij zich zelven: „Is het die niet, dan zal 't wel eene andere zijn, die ik krijg," en was met zich zelven tevreden.

HET
LEESKABINET

MENGELWERK

TOT

GEZELLIG ONDERHOUD

VOOR

BESCHAAFDE KRINGEN

ONDER REDACTIE VAN

JOHAN GRAM.

April 1891.

MET PLATEN.

LEIDEN
A. W. SIJTHOFF.

Ter aankondiging ontvangen boeken

Sedert 1 Maart 1891.

Onwetenschappelijke Wetenschap door Dr. A. Kingsford. Uit het Engelsch, door J. C. van der Hucht. 's-Gravenhage, H. L. Smits.

Open Brief aan Dr. W. Koster, door J. B. T. Hugenholtz. 's-Gravenhage, H. L. Smits.

Een hemdennaaister van Manchester, door John Law. Uit het Engelsch, door A. E. Nijmegen, H. C. A. Thieme.

Het Rozekruis, geheime wetenschap, onder redactie van Dr. L. L. Plantenga. Aflev. 8. Amsterdam, B. Haanstra.

J. J. L. ten Kate's Gedichten (Aflev. 41—44). Leiden, A. W. Sijthoff.

Voor 't jonge volkje, Tijdschrift voor de Jeugd. Aflev. 11. 's Gravenhage, Joh. Ykema, 1891.

Waartoe Multatuli zoo al dient, door C. Knapper Kz. Arnhem, J. Rinkes Jr.

Letterkundige hommels. Oorspronkelijk blijspel door Maurits Smit. Almelo, W. Hilarius Wz.

De Natuur, Populair geïllustreerd Maandschrift. 1891 (Afl. 3.) Utrecht, J. G. Broese.

Handwerken-cahier ten dienste der lagere school. Eerste Afd.: Breien. Tweede Afd.: Knippen-Naaien. Alkmaar, P. Kluitman.

De Werken van J. van den Vondel. Leiden, A. W. Sijthoff.

De Navorscher, 1891, Afl. 3. Nijmegen, H. C. A. Thieme.

Vrouwenharten, door H. Th. Chappuis. Sneek, Van Druten.

Tine, naar het Deensch van H. Bang, door C. Eykman. Nijmegen, H. C. A. Thieme.

Aan H.H. Uitgevers wordt beleefd verzocht, bij de toezending hunner werken ter beoordeeling, tevens de prijzen te willen opgeven.

Alle correspondentien betreffende de Redactie moeten worden gericht tot den Heer JOHAN GRAM, te 's-Gravenhage.

HET LEESKABINET.

HET

LEESKABINET.

MENGELWERK

TOT

GEZELLIG ONDERHOUD

VOOR

BESCHAAFDE KRINGEN

ONDER REDACTIE VAN:

JOHAN GRAM.

VOOR 1891.

TWEEDE DEEL.

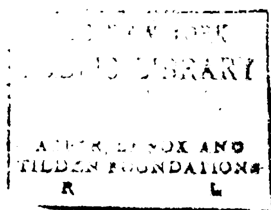

LEIDEN,
A. W. SIJTHOFF.
1891.

INHOUD.

Bladz

DE PLATEN ALDUS TE PLAATSEN:

C. SPRINGER.

C. SPRINGER

DOOR

JOHAN GRAM.

(*Met Portret*).

Op elke vaderlandsche tentoonstelling van schilderijen die in de laatste 40 jaren plaats vond, was de kunst van Springer voor de kenners en verzamelaars wat een fijne schotel voor de lekkerbekken op een feestmaal is. Men was niet tevreden, men gevoelde eene leegte, als een van die mooie, ruime stadsgezichten, die ons de glorie en trots van vroegere eeuwen afbeeldde, op het kunstfestijn ontbrak.

Behalve de kunstwaarde toch, die Springers talrijke schilderijen bezitten, was er voor den leek, voor den gewonen burger, iets bijzonder boeiends en genotrijks in gelegen, het welgelijkend, sprekend portret van een bekende gracht, eene straat, een buurtje of steegje voor zich te zien, zoo juist en nauwkeurig, zoo duidelijk en smaakvol weergegeven, dat de beschouwer zich in die treffende gelijkenis verkneukelde.

Deze opvatting geeft onmiddellijk de plaats aan, die Springer in de vaderlandsche kunst innam. Zijne kunst is niet overweldigend en aangrijpend als een koor van Wagner of een tooneel uit een van Shakespeare's drama's; zij is lieflijk en bevallig als een lied

van Kücken, uitvoerig en boeiend als eene schets van Jonathan. Zoo men wil, is het eene burgerlijke kunst, die zich er toe bepaalt, de getrouwe afbeelding, het welgelijkend portret van het dorp onzer inwoning of de stad onzer geboorte te conterfeiten; maar juist omdat zij onder een ieders bereik blijft, is zij in hooge mate populair.

Duizenden en duizenden herkennen in de voorstelling van het Stadhuis te Middelburg, de Brink te Deventer, de Markt te Zalt-Bommel, een buurtje te Hoorn, Neurenberg of het middeleeuwsch Raadhuis te Paderborn: het huis dat zij bewonen, de buurt hunner vrienden, de heerlijke plek, waar zij genotvolle oogenblikken doorbrachten. Aan dat feest der oogen ontbreekt niets; alles is met angstvallige nauwkeurigheid weergegeven. Het schijnt ons alleen nú schilderachtiger toe, dan we het in de werkelijkheid vonden. En dat is het geheim van den kunstenaar en het bekoorlijke der kunst. De schilder heeft het juiste oogenblik gekozen, waarop het stadsgezicht zich het mooiste voordeed, en heeft vooral nadruk gelegd op het pittoreske. Gij staat verbaasd over al het schoone, dat de ziener u voor oogen brengt; gij hadt nooit gedacht, dat de buurt, die ge dagelijks op- en neergaat, de gracht, waarvan ge elk steentje meendet te kennen, zóó teekenachtig is. Had die schilder dan andere oogen als gij? Zeker, een artist heeft van de Muzen een paar oogen ontvangen, die in de natuur nog geheel andere dingen ontdekken dan een gewoon sterveling en hij weet op eigenaardige wijze dat mooie en bekoorlijke hetwelk hem treft, voor den leek te onderstreepen.

Springer paarde daarbij aan de kunst van den schilder de wetenschap van den bouwmeester. Hij ging even gemeenzaam met liniaal en passer als met palet en penseel om, en wanneer de liefde en vereering voor de bouwkunst onzer groote 17de eeuw in de laatste 40 jaren inderdaad krachtig is toegenomen, komt van die gelukkige herleving zeker een deel aan de architectonische kunst van Springer toe.

Men herinnere zich slechts eene van de voortreffelijkste schilderijen, die Springer gewrocht heeft, het daareven genoemde Stadhuis te Paderborn. Zonder kennis van de bouwkunst, zonder doordringen in de schoonheid dier architectuur, ware het niet

mogelijk, ons zulk een nauwkeurig beeld daarvan te geven. Met eene kunstvaardigheid, welke doet vermoeden, dat de schilder zijn penseel als eene schrijfpen kon hanteeren, is dit rijke stadsgezicht in al zijne bijzonderheden op het doek gebracht, bijna zou men zeggen: geschreven.

Uit dit alles blijkt reeds, dat Springer in zijne opvatting lijnrecht tegenover de moderne richting in de kunst stond. Nauwkeurigheid en juistheid, eigenschappen die in het door hem gekozen genre vooral noodig schijnen, stonden bij hem op den voorgrond. Hij behoorde tot die kunstenaars, die meenen dat decoratie-schilderwerk des avonds op grooten afstand en eene schilderij op doek of paneel meer van nabij, in al hare bijzonderheden bezien moet worden. Wanneer het schilderachtige van een dorps- of stadsgezicht hem trof en hij er zich toe zette, daarvan de getrouwe afbeelding te maken, dan ging het niet aan, beweerde hij, dat de aanschouwer naar de bedoeling van den kunstenaar raadde, maar had de leek het recht, dezelfde duidelijkheid en nauwkeurigheid als in de natuur zelve te verlangen. Springer's werk is een standvastig pleidooi voor die opvatting. Van raadsels en logogryphen met penseel of potlood was en bleef hij een vijand.

Groote bekoorlijkheid ontleent de kunst van Springer aan de aardige en rijke stoffage. De zonnige straten, grachten en pleinen op zijne schilderijen en teekeningen zijn steeds met allerlei fraai en welgekozen stoffage verrijkt. Juist al dat bijwerk, steeds met smaak en vernuft aangebracht, heeren en dames, boeren en rondventers, dienstmeisjes en soldaten, karren en deftige equipages — dat alles brengt groote levendigheid in zijne schilderijen, en de leek, die eerst op eenigen afstand het geheel, het stadsgezicht, heeft bekeken, treedt met vernieuwde belangstelling naderbij om zich in al die aardige stoffage te verlustigen. Ofschoon menig schilder voor het stoffeeren zijner doeken het talent van anderen moest borgen, verstond Springer de kunst om met even groote vaardigheid als hij de teekenachtige gebouwen van Holland en Duitschland afbeeldde, den Noord-Hollandschen boer of den zeventiende-eeuwschen edelman ten tooneele te brengen.

Meestal laat Springer over zijne straten en grachten een vroolijk zonnetje schijnen, doch een zonnetje, dat al de détails der

mooie gevels des te meer doet uitkomen, het groen der boomen tintelen doet en het licht en bruin des te verrassender maakt. Zoo doemen voor onzen geest Springer's stadsgezichten van Amsterdam op: die breede grachten met statige heerenhuizen, de beroemde Bocht van de Heerengracht, waar het hoog geboomte de deftige bordessen gedeeltelijk beschaduwt en het spiegelgladde water de rijk versierde gevels weerspiegelt. Daar weet de kunstenaar de fiere Amstelstad uit de 17de eeuw, de patricische veste, in al hare macht en heerlijkheid voor ons oog te doen herrijzen.

Kan het iemand verwonderen, dat een jongman van talent, te Amsterdam geboren, ontgloeide voor het pittoreske en teekenachtige van de stad zijner inwoning, dat hij dweepte met de typische woonhuizen en de geestige stoffage, de nevelige luchten en het water met de vroolijke schepen. Motieven tot in het oneindige, die Springer met zijne groote gaven wist te doen gelden. Zijn vruchtbaar talent schonk elke tentoonstelling proeven zijner kunst, en de liefhebbers betwistten elkander zijne schilderijen met zulk een vuur, dat Springer dikwerf voor twee, drie jaren doeken besteld waren. Niet het minst in Duitschland waren de stadsgezichten van dezen meester zeer gezocht.

Springer, die den 25sten Mei 1817 te Amsterdam geboren was, kwam aanvankelijk zeer bescheiden bij een huisschilder in de leer, doch verried zoo spoedig zijn aanleg voor hooger dingen, dat hij onder leiding van den thans nog levenden stadsgezichtschilder Karssen werd gesteld. Doch als zelfstandig kunstenaar heeft Springer zijn eigen weg gebaand. Zelfs heeft hij zijn eigen huis gebouwd. Toen ik, eenige jaren geleden, den bescheiden, eenvoudigen kunstenaar eens in zijne vroegere woning, Vondelskade 141, bezocht, werd mij dit toevallig meegedeeld.

Door zijne gezetheid en kalmte vormde Springer een contrast met zijn naam. Jaren achtereen was hij voorzitter of bestuurder van de kunstenaarsvereeniging „Arti et Amicitiae", en in die hoedanigheid heeft hij veel goeds en nuttigs tot stand gebracht. Zijn kunstenaarsgaven deden hem de onderscheidingen van commandeur van de Eikenkroon, ridder van den Nederlandschen Leeuw, van de Leopoldsorde en van de Frans-Josephsorde verwerven.

Behalve doeken in olieverf werden door Springer met groote

virtuositeit teekeningen in sapverf en met houtskool vervaardigd. Met het laatste hulpmiddel wist hij eene verwonderlijke diepte en ruimte uit te drukken. Mijn vriend Van Maurik bezit zulk eene houtskoolteekening van Springer, eene gracht te Amsterdam, zoo breed met het brooze houtskool geteekend, met zulk eene kloeke zekerheid geschetst, dat het een genot is, die weinige lijnen en schrappen gezamenlijk zulk eene ruimte en diepte te zien scheppen.

Menig bezoeker van de tentoonstellingen van „Arti et Amicitiae" herinnert zich gewis nog zoo velerlei houtskoolschetsen en teekeningen van den bekwamen kunstenaar, waaruit ook grondige kennis van bouwkunst en doorzichtkunde zoo schitterend bleek.

Springer is den 20sten Februari 1891 te Hilversum, waar hij de laatste jaren zijns levens woonde, gestorven, omringd door zijne vrouw en kinderen, betreurd door zijne vrienden en vereerders. Met hem is een begaafd kunstenaar ten grave gedaald, die de hem geschonken talenten door groote ijver en werkzaamheid tot schoone ontwikkeling heeft weten te brengen.

DE ZELFSTANDIGE

DOOR

ANTONIA ANDREA.

Wonderlijk, dat er menschen zijn, die mij van eene mijner grootste deugden: mijne zelfstandigheid, een verwijt maken! Als zij wisten, hoeveel het mij gekost heeft om die te veroveren, en hoe trotsch ik er op ben! Zeker, ik heb het ideaal van het traditioneele „eeuwig-vrouwelijke" eenigszins uit het oog verloren, maar het „eeuwig-menschelijke", heeft mij daarvoor wederom schadeloos gesteld. Mijne twee-en-dertig jaren draag ik met eere; daar heb ik me dapper door geslagen. Of ik mooi ben, weet ik niet. Eens was iemand zoo galant, dit te beweren, en dien heb ik in 't gezicht uitgelachen. Sedert dien tijd heeft zich niemand daarom meer bekommerd. Leelijk ben ik echter niet. Ik ben recht van lijf en leden, neus, mond en oogen gewoon, zooals op de reispassen staat, en bijzondere kenteekenen — geene. De onkosten voor een pruik heb ik vooreerst bij mijn weelderigen haardos niet te vreezen, en tandmeesters zijn voor mij en mijne tanden overbodig. Kinderen houden gewoonlijk van me; nu en dan dweept een aankomend meisje met me; oude jongejuffrouwen, die bij haar Mops en hare renten een even naar als onnuttig en vervelend bestaan voeren, babbelen over me bij alle dames harer kennis; getrouwde heeren vereeren mij niet zelden met hunne vriendschap; de ongehuwden behandelen me gemeenlijk met veel hoffelijkheid —

op het vriespunt; en de „sentimenteelen" van beider geslacht kunnen mij niet uitstaan.

Mijne kindsheid is in vrede en welstand verloopen, maar toen kwamen de slechte tijden. Ons mooie goed ging in vreemde handen over; op zekeren dag werd vader met een verbrijzeld hoofd in huis gedragen; moeder lag lang op den dood en genas eindelijk, maar bleef steeds ziekelijk. Toen verhuisden we naar de hoofdstad. Ik was een flink meisje van omstreeks 17 jaar, mijn broer George, een teer, aardig ventje, zou juist naar school gaan.

Wij hadden tijd noch middelen, om ons lang te bezinnen. Er moest fluks gehandeld worden. Ik was de eenige van ons drieën, die de handen kon uitsteken. Geleerd had ik weinig, ik wist precies hetgeen van de drie leeraressen, die mij onderwezen hadden, bij mij was blijven hangen, maar ik had verstand, goeden wil en bovendien talent voor teekenen.

Ik begon met teekenles te geven. Het was niet gemakkelijk om die te krijgen, en men betaalde mij bovendien slecht. Men scheen mijne jeugd te wantrouwen, en ik voelde bovendien zelve, dat mij nog veel ontbrak om als flinke leerares op te treden. Doch onder de roede van den nood leert men snel. Het onderwijs, dat ik gaf, diende tot mijn eigen verdere ontwikkeling en het duurde niet lang of ik was in staat, teekeningen voor een mode-journaal te leveren. Daar mij bovendien de beschrijvingen er van ten deel vielen, kwam ik onvoorziens in het vaarwater der schrijverij. Aan 't maken van gedichten heb ik me nooit schuldig gemaakt, daartoe ontbrak het me aan de vereischte inspanning om mij in mijn eigen gevoel te verdiepen, maar ik had er slag van om op te merken en menschen en gebeurtenissen op mij te laten werken. Wat ik in mijne tafereelen en schilderingen zoo geheel uit het leven putte, werd dikwijls met het gewone: „Tot ons leedwezen" enz. teruggezonden. Naar men weet, bestaat het grootst gedeelte van het lezend publiek uit dames, en deze mogen niets weten van de harde, treurige waarheden des levens. Helden en heldinnen, die zich aftobben om het dagelijksch brood, zijn „alledaagsch". Het moeten vorstinnen en gravinnen zijn, die in overvloed zwelgen, in de weelde verweekelijkt zijn en het leven tot eene schouwplaats van liefdesavonturen stempelen, of wel

geparfumeerde salonheeren en levensmoede Nabobs, aan wie zich de gansche samenleving wijdt, om hun de verveling te verdrijven.

Wat eene schrale bron van inkomsten de schrijverij is, weet slechts hij of zij, die er van bestaan moet; als men er zich niet flink weet door te werken, kan men er van honger en moedeloosheid familiaar bij omkomen. Ik ben gelukkigerwijze een taai schepsel! Ik teekende en schreef schetsen en praatjes, beheerde ons huishoudentje, paste moeder op, zond den kleinen George naar school en leed honger en koude — als 't niet anders ging. Zoo werd ik zelfstandig, dat wil zeggen: ik zorgde voor mij en de mijnen en verliet me, behalve op mijn God, op mij en mijn arbeid.

Wat ik ondanks dit alles nog niet geleerd heb, is: mij er in te schikken dat de wereld alles beproeft, om de zelfstandigheid der vrouw zooveel mogelijk te bemoeilijken, doordien zij haar arbeid onderschat en slecht betaalt, haar hindernissen in den weg legt, die den man bespaard blijven, en dat ze vóór alles de bekwaamheid der vrouw principieel mistrouwt.

Ik heb de ondervinding opgedaan, dat mijne teekeningen en letterkundige schetsen niet alleen beter betaald werden, maar ook meer waardeering vonden, als men mij bij vergissing voor een man hield, dan wanneer men van te voren wist, dat men met een meisje te doen had.

Mijn „arbeidgevers" maak ik daar geen verwijt van, maar wel der samenleving, die deze toestanden welke voor ons vrouwen zoo nadeelig zijn, handhaaft. Zij is er verre van af, een onbemiddeld meisje voor gebrek te behoeden. Zij dwingt het even zoo goed tot den arbeid als den man, maar als arbeidster met de zelfde rechten duldt zij de vrouw niet naast den man. Zij plaatst zich op een standpunt, waarop volgens ouderwetsche zeden en gebruiken geoordeeld wordt, en niet naar de toestanden of de zedelijke en verstandelijke waarde der vrouw van onzen tijd. En toch is die samenleving zelve eene vrouw — eene vrouw, die al de mannen tot hare vasallen telt! Dezen achten haar niet, maar zij liggen aan hare voeten en beweren galant, dat hare zwakheden en fouten hare grootste bekoorlijkheden zijn.

Dat spreekt de sirene daarom nog niet vrij van de onrecht-

vaardigheid, waaraan zij zich jegens mij en mijns gelijken schuldig maakt, en ik deins er niet voor terug, het algemeene rechtvaardigheidsgevoel in te roepen: als ik door rechtschapen arbeid mijn levensonderhoud verdien en derhalve een nuttig lid der maatschappij ben, heb ik dan niet evenveel aanspraak op zelfstandigheid — als de man? Wanneer ik mijne moeder en mijn broertje onderhoud, doe ik dan niet geheel hetzelfde als de man, die voor zijn huisgezin zorgt? En wanneer ik ten slotte van mijn inkomen belasting betaal, geheel als de man, zoude ik dan niet in den Staat als een den man in alle opzichten gelijk gestelde burgeres behooren te gelden?

Zeker, de vrouw is van geheel anderen aard dan de man! Om deze reden zal ook haar werkkring zoo menigmaal van den zijnen afwijken. Dat echter twee ongelijke wezens, van welke zich een ieder hunner, al naar zijn aard en aanleg, nuttig maakt jegens de maatschappij en den Staat, geene gelijke rechten mogen hebben, is eene logica, die boven mijn verstand gaat.

En wat nu die mythe der mannelijke superioriteit betreft, daar heb ik ook een en ander tegen in te brengen. Is de man de sterkere, dan zijn wij de taaieren; overtreft zijn verstand, zijn geest de onze, dan is daarentegen onze fantazie en ons gemoed de meerdere; speelt hij de eerste rol in de wereldgeschiedenis, dan is de vrouw de hefboom der zedelijkheid in de ontwikkeling van het menschdom.

In mijne hoedanigheid als „zelfstandige" is het mij niet gespaard gebleven mij persoonlijk met den man te meten — niet op degens of pistool, maar op geheel andere wapens. Wanneer ik daaraan denk, wordt het mij een weinig angstig om 't hart: ik ben ondanks mijne zelfstandigheid eene vrouw. Ook ik heb eenmaal lief gehad. Het was een begaafd jongman, een kunstenaar. Wij begonnen met goede kameraden te zijn en werden spoedig zulke beste vrienden, dat er ons iets ontbrak, wanneer wij elkaar niet dagelijks zagen, om wederkeerig over alles te spreken, wat het leven van den denkenden en werkenden mensch vordert.

Op zekeren avond haalde hij mij van het bureau van het modejournaal af. Het was winter en wij voelden beiden de koude. Hierdoor kwam het, dat hij mijn arm vaster drukte en ik mij dichter

tegen hem aandrong dan behoorlijk is. Daar hoorde ik zijn hart zoo onstuimig kloppen, dat ik wezenlijk verschrikte en mij snel weder zocht terug te trekken. Maar hij sloeg den arm om mij heen en sprak nu diep aangedaan.... Zwijg liever stil, weemoedige herinnering, over de wijding van dezen zaligen avond!

Den volgenden dag — het was een Zondag, en wij hadden den tijd — stak hij een kleinen gouden ring aan mijn vinger en wij waren verloofd. Het was allerheerlijkst! Eene groote rust maakte zich meester van mijn hart, aan 't welk ik tot heden nog zoo weinig aandacht geschonken had; het was mij, alsof er daar binnen een lange feestdag aangebroken was, en zoo dikwerf ik mijn vriend in de oogen keek, hoorde ik van binnen kerkeklokjes zingen en luiden. Mijne moeder weende vreugdetranen.

En weder op zekeren avond gingen wij arm in arm. Wij hadden elkaar zooveel te zeggen: wij maakten plannen voor de toekomst. Hij sprak er over, hoe we ons zouden inrichten, hoe we samen zouden wonen en arbeiden, hoe gelukkig we zouden zijn als we eerst getrouwd waren: in 't voorjaar wilden we man en vrouw worden, om dan nooit meer van elkaar te scheiden.

„Dan komt je broer van school," eindigde hij vroolijk, „en blijft bij je moeder. Natuurlijk springen we haar maandelijks bij."

„Wie?" vroeg ik. Had ik hem wel goed verstaan?

„Je moeder, kindlief."

„Die blijft bij me zoolang zij leeft! Had je het dan anders verwacht?"

„Maar liefste — bij zulk een bescheiden huishouden, als wij, arm kunstenaarspaar, het althans in den aanvang zullen inrichten — eene wat verwende en veeleischende schoonmoeder"....

„Je vergist je! Moeder is met weinig tevreden, maar overleg 't eerst nog eens goed met je zelven, of je er geen spijt van zult hebben eene vrouw te nemen, die je niets meebrengt als eene flinke arbeidskracht en een hart vol liefde; die je bovendien nog de moederzorg oplegt voor eene ziekelijke moeder en een hulpbehoevenden broeder...."

„Maar Anna! Dat is immers eene heele familie."

„Zeker, Herman! Mijne familie, waarvoor ik al sedert mijn 17de jaar gezorgd heb...."

Wij waren thans aangeland. Ik bood hem de hand aan, die hij na een vluchtigen druk losliet.

„Je doet misschien 't verstandigst, Herman," zei ik kalm, ofschoon mij van binnen iets brandend pijn deed, „dat je mij laat, waar ik ben: bij mijne moeder!"

„Ben-je in staat, mij zoo makkelijk los te laten?" vroeg hij toornig.

„Makkelijk? Neen! Maar mijne moeder kan ik om niets ter wereld verlaten."

Wij namen afscheid en zagen elkaar niet meer. Ik zond hem den veelbelovenden kleinen gouden ring terug — hij nam dien zwijgend aan.

Ik geloof, dat hij een jaar geleden de dochter van een rijken koopman heeft gekocht. Veel geluk moge zijn deel wezen.

Wij hebben sedert een kleine erfenis gehad. Mijn broer is een flink architect geworden; mijne moeder leeft nog gelukkig in de liefde harer kinderen, en het hard werken is voor goed gedaan. Ik vind eerst nu de ware vreugde en bevrediging in den arbeid, omdat de zorg niet achter me staat en mij niet met een hongerigen blik tot spoed aanzet. Het leed mijner zelfstandigheid heb ik ten slotte overwonnen; ik verheug me er over en heb me verzoend met mijn lot, dat mij tot „oude jongejuffrouw" bestemde.

TERESINA'S HAREN.

Naar het Italiaansch

VAN

ENRICO CASTELNUOVO.

Denzelfden dag, waarop de oude Maddalena het bed moest houden, zei de brave dokter Guglielmini, bekend om zijn gibus en zwarte das, die zoowel zijn overhemd als zijn boordje onzichtbaar maakte, tot den echtgenoot en de dochter der zieke:

„Beste vrienden, dit wordt eene langdurige geschiedenis, en Maddalena zal beter in 't gasthuis kunnen verpleegd worden dan hier aan huis.... zonder nog van de onkosten te spreken, die min of meer," min of meer was het stopwoordje van den goedhartigen dokter, „uwe krachten zullen te boven gaan."

Daarna deed hij volgens gewoonte eene zoo flinke greep in zijne snuifdoos, dat de snuif als een gouden regen in zijn peper-en-zoutkleurigen baard en op zijn lange overjas viel, die even zwart was als zijn das.

Teresina verklaarde echter, dat hare moeder van schaamte zou sterven, wanneer ze naar het gasthuis moest, en zij daartoe niet zouden overgaan, zoolang er nog een stuk goed in huis was. Hoewel met minder geestdrift beaamde meester Tita toch de woorden zijner dochter.

Bovendien nam juffrouw Zoë, eene behulpzame buurvrouw, welke

gedeeltelijk uit natuurlijke goedhartigheid, gedeeltelijk uit nieuwsgierigheid en ook omdat zij geene eigen bezigheden had, zich gaarne met de zaken van anderen bemoeide, de verplichting op zich, het grootste gedeelte van den dag bij de zieke door te brengen, en Teresina zoodoende in de gelegenheid te stellen zich met haar naaiwerk bezig te houden. Tusschen de oude Maddalena en juffrouw Zoë bestond een innige sympathie; zij waren of beweerden althans te zijn, twee personen die het vroeger beter gehad hadden, en stortten hare harten voor elkander uit met over hare vervlogen grootheid te praten. Maddalena gaf hoog op van den tijd harer kindsheid, dien zij vrij en onbezorgd, als een vogel in de lucht, te Rialto te midden van gerookte tongen, mortadella, saucisse de Boulogne en Modeneesche hammen in den spekslagerswinkel haars vaders had doorgebracht. Juffrouw Zoë betreurde de jaren vóór 1859, toen haar echtgenoot eene betrekking had bij de kleedkamer in het vorstelijk paleis te Milaan, en hij door de Italianen was gepensioneerd geworden naar aanleiding van een anoniem schrijven, waarin hij werd beschuldigd de spion der Oostenrijkers te zijn geweest. Dit griefde den armen man zóó diep, dat hij korten tijd daarna overleed. Wat haar betrof, nooit zoude zij iets goeds van de nieuwe Regeering zeggen. Zij koesterde daarentegen eene oprechte vereering voor den Aartshertog Maximiliaan, dezelfde die later naar Mexico is gegaan en daar 't leven heeft gelaten, en voor de Aartshertogin Charlotte, die van angst en schrik krankzinnig is geworden. Toen juffrouw Zoë hen kende waren 't een paar knappe, opgeruimde, gelukkige personen, die toen voorzeker in de verte niet vermoedden welke rampen de toekomst hun baren zoude. Feesten en diners waren aan de orde van den dag, er werd in het paleis open tafel gehouden, welke druk bezocht werd door de leden van den Milaneeschen adel, die later als zoogenaamde bevrijders optraden, en 't volstrekt niet naar hun zin vonden, toen zij in 1859 voor de Fransche officieren het veld moesten ruimen. Alles komedie. In die dagen, beweerde juffrouw Zoë, moesten ze naar de oogen gezien worden, hooggeplaatste personen zelfs lieten zich met hen in, en ook de Aartshertog....; doch genoeg; tegenover u behoef ik daarover niet uit te weiden.... En de verdiensten? Het salaris was 't minst. 't Waren de fooien,

de geschenken, de toevallige baten, en wie geen geweten had (wat misschien wel 't verstandigst was) kon gemakkelijk een vermogen verzamelen. Door het leven aan 't hof maakte men zich hoofsche manieren eigen, men leerde er chic, den chic, dien juffrouw Zoë, 't zij met bescheidenheid opgemerkt, overtuigd was in hooge mate te bezitten, en dien zij zelfs niet verloochende, toen zij genoodzaakt was van een klein pensioen te leven. Ware het noodlottige jaar 1859 niet gekomen, dan zoude zij bij de reeds verkregen kundigheden nog de kennis der Duitsche taal gevoegd hebben, welk een huzaren luitenant beloofd had haar in een paar maanden te leeren. Bij 't uitbreken van den oorlog was zij nog slechts aan de allereerste beginselen, en kende zij ternauwernood de beteekenis der woorden Liebe, Kuss en eenige andere dergelijke.

Intusschen was Maddalena niet naar het gasthuis gegaan. De dokter gaf goede hoop op hare herstelling, doch bleef er bij, dat 't eene langdurige geschiedenis zou zijn. De in betere dagen overgelegde spaarpenningen waren spoedig opgeteerd, de armband der zieke, de weinige kostbaarheden van Teresina, de meubels, kortom alles, wat er maar voor in aanmerking kon komen, had voor en na den weg naar de bank van leening gevonden, en wilde men zich ook niet van de bedden berooven, dan bleef er niets meer te beleenen over. Tot overmaat van ramp was 't met de verdiensten slecht gesteld; hetgeen meester Tita en Teresina aan weekgeld thuis brachten was nauwelijks voldoende om in de meest dringende behoeften te voorzien. In alle winkels hadden zij schulden gemaakt, apotheker en bakker wilden hun niet langer crediet geven. Wat te doen? Dit was de kwellende vraag welke Teresina zich stelde, doch niet vermocht op te lossen. Haar vader, een goedhartige sukkel en middelmatig werkman, doch met weinig gezond verstand begaafd, stelde zijn eenig vertrouwen in het lotto [1]); hij beweerde,

1) Bij het in Italië gebruikelijke lotto worden de nummers 1 tot en met 90 in eene bus gedaan, door elkander geschud, en vervolgens 5 nummers daaruit getrokken. Hij wiens loterij briefje (op elk briefje komen 5 nummers voor) twee (ambe), drie (terne), vier (quaderne), vijf (quinterne) der getrokken nummers bevat is, met inachtneming van zekere regels, winner. Aan de winners wordt ongeveer twee derden der totale inlegsommen uitgekeerd.

dat zijne plichten als echtgenoot en vader medebrachten om te spelen, ten einde voor het geluk een achterdeurtje open te houden. Als de booze geest zich ook niet in 't lotto mengde, dan moesten elke maand een paar zijner ternes uitkomen, want hij kende eene methode, die hem onvermijdelijk moest doen winnen. Elken Zaturdag voorspelde hij als winner te zullen thuis komen, maar elken Zaturdag kwam hij daarentegen dronken thuis. En hieromtrent wilde hij geene aanmerkingen hooren. „Ieder burger," zeide hij, „heeft 't recht, eens in de week dronken te zijn," en behalve 's Zondags bedronk hij zich ook geregeld elken Zaturdagavond na afloop der trekking van het lotto. 't Was een rechtmatige vergoeding voor iemand die met onfeilbare nummers speelde, en deze gedurende de trekking als 't ware in zijne handen zag veranderen.

II.

Ook dien morgen ('t was juist een Zaturdag) was meester Tita uitgegaan en had hij zijne dochter aanbevolen maar goedsmoeds te zijn, want de nummers 3, 18 en 47 konden niet falen. Maar Teresina was een verstandig meisje, ze was 't volstrekt niet met hem eens en verwijderde zich, terwijl ze bij zich zelve de kwellende vraag herhaalde: „Wat te doen?"

't Geluid der schel deed haar uit hare moedelooze overpeinzingen opschrikken. 't Was dokter Guglielmini. Teresina haastte zich de deur voor hem te openen en volgde hem naar het vertrek harer moeder.

„De ziekte heeft haar gewoon verloop, er bestaat niet 't minste gevaar," zeide de dokter na te vergeefs naar een stoel omgezien te hebben, „maar met het drankje en de pillen moet voortgegaan worden...."

„Maar dokter" vroeg Teresina beschroomd, „zijn die pillen en het drankje werkelijk noodig....?"

„Zeer zeker.... Of wil jij 't soms beter weten?"

„Neen.... maar...."

Teresina kon slechts met moeite hare tranen weerhouden.

„Maar wat is er dan?"

Het arme meisje, dat in tegenwoordigheid harer moeder nimmer de geheele waarheid had durven zeggen, had de woorden wel willen terug nemen, welke haar onwillekeurig ontglipten; maar het was te laat, half snikkend antwoordde zij:

„Wel.... wel, dat de apotheker weigert langer medicijnen te geven, wanneer wij ze niet contant betalen."

Maddalena zette groote oogen op, een zeker bewijs, dat zij op 't punt was een harer eindelooze klaagliederen aan te heffen; doch de dokter, zonder zich daaraan te storen en bovendien uit zijn humeur, omdat hij geene zitplaats vond, besloot haar zonder omwegen te zeggen, wat hem op 't hart lag.

„Lieve menschen, ik heb 't jullie van 't begin af duidelijk en klaar uiteen gezet. Als je verder wilt springen, dan de polsstok reikt, kom je in de sloot terecht. Wanneer ge naar mij geluisterd hadt en die brave ziel," hij wendde den blik naar de zieke, „dadelijk naar 't gashuis was gegaan, dan zou ze waarschijnlijk reeds genezen zijn, en ware 't met jullie niet zoo ver gekomen, dat een blind paard hier geen schade kan aanrichten, en een eerlijk man, na honderden trappen beklommen te hebben, zelfs geen bankje vindt om min of meer uit te rusten. Maar sommige lieden hun eigen best voor oogen te houden komt dikwijls min of meer overeen met voor dooven te preeken. Thans zult ge moeten overgaan tot hetgeen ge eerst niet doen wildet; want kostelooze medicijnen zijn min of meer alleen in 't gasthuis te krijgen. Wat den dokter aangaat, na zijne visite gemaakt, zijne voorschriften gegeven en recepten geschreven te hebben, bemoeit hij zich verder met niets."

Het diep beschaamde meisje bood den dokter een matten stoel aan, dien zij inmiddels uit de keuken had gehaald; doch hare moeder, wier ziekte haar 't gebruik der tong volstrekt niet belette, begon op jammerenden toon uit te roepen, dat alles van te voren afgesproken was, en allen 't met elkander eens waren, haar maar hoe spoediger hoe liever in 't graf te zien; allen, zoowel de dokter als haar man en dochter. Wat den dokter betrof, deze kon haar voortaan zijne bezoeken en recepten sparen, en wat de anderen aanging, ze behoefden zich om haar niet langer te be-

kommeren, zij zou hun niet langer tot last zijn; zij zou zich naar het gasthuis laten brengen, al moest ze ook onderweg den laatsten snik geven. Zij had dit moeten voorzien; 't moest zoo gaan met een man, die nergens toe deugde, en een dochter, die 't grootste gedeelte van den dag voor den spiegel doorbracht om hare haren te vlechten....

Deze beschuldiging was zóó onrechtvaardig en onverdiend, dat Teresina een pijnlijke zucht slaakte en op smartelijken toon uitriep: „Ach, moeder, moeder!"

Doch moeder was niet gemakkelijk in haar woordenstroom te stuiten; zij keerde zich tegen zich zelve, en verklaarde een moederlijke dwaasheid begaan te hebben door met iemand in het huwelijk te treden, die jonger was dan zij en onwaardig in hare familie opgenomen te worden, wijl hij, wat afkomst betrof, onmogelijk met haar op eene lijn kon geplaatst worden. 't Speet haar, thans haars vaders raad niet opgevolgd te hebben om met haar neef Romelo te trouwen. Dát was een verstandig man en iemand op leeftijd; al was zijn rechterschouder ook wat hooger dan zijn linker, daarvoor moest men maar een oog sluiten, want bultenaars brengen steeds geluk aan. Had zij 't gedaan, dan zou ze, evenals thans met Zanze 't geval was, reeds geruimen tijd weduwe zijn, en een aanzienlijk vermogen benevens een winkel in gemaakte kleederen te San Lio bezitten, waar 't geld bij hoopen binnenkwam. Dan had ze kunnen ziek worden, wanneer ze maar verkoos, en zou niemand het hart gehad hebben haar te zeggen, dat ze goed genoeg voor 't gasthuis was. Thans was er echter niets meer aan te veranderen; ze wilde maar liever dadelijk opstaan en met de koorts op 't lijf een gondel gaan zoeken om haar naar het gasthuis te brengen. Als zij bij het afdalen van den steiger den hals brak, des te beter, niemand zou haar betreuren, en wie weet, misschien zou haar man eindelijk de goede nummers voor een terne vinden op hetzelfde oogenblik, dat zij uit het gasthuis naar het kerkhof werd gedragen.

Ziek of gezond, wanneer Maddalena's tong eenmaal los raakte, dan was er geen mogelijkheid om haar woordenvloed te stuiten. De dokter, wien 't speet, tot dat tooneel aanleiding gegeven te hebben, had

wel iets willen zeggen om haar tot bedaren te brengen; maar het onmogelijke daarvan inziende besloot hij zich te verwijderen. Tot Teresina, welke hem tot op het portaaltje vergezelde, en verzocht 't hare moeder niet kwalijk te nemen en zijne bezoeken niet te staken, zeide hij:

„Ik zal terugkomen, maak je maar niet ongerust, en vergeef 't ook aan mij, dat ik eene pijnlijke snaar heb aangeroerd, maar wat kan ik er aan doen: ik zeg wat ik meen, en 't doet mij leed een braaf gezin tengevolge van een dwaas vooroordeel te gronde te zien gaan, en een braaf meisje min of meer hare gezondheid te zien verwoesten door meer te willen doen dan hare krachten haar veroorloven.... en er op dusdanige wijze voor beloond te worden."

„Neen, neen," viel Teresina hem in de rede, „moeder is niet altijd zoo...."

„Min of meer.... In elk geval is 't mij thans duidelijk geworden, dat ze minder ziek is dan ik veronderstelde...."

Onder 't afdalen der trap mompelde de dokter in zich zelven: „Die oude zieke zal nog eindigen de jeugdige gezonden te overleven."

't Scheelde echter weinig of Teresina had hem terug geroepen, want toen zij weder in de kamer kwam vond ze hare moeder in een hevig zenuwtoeval, een natuurlijk gevolg van 't door haar verwekte onaangename tooneel. Welke moeite hare dochter zich ook gaf om haar tot bedaren te brengen, en hoewel deze haar met de duurste eeden bezwoer, haar niet naar het gasthuis te laten gaan, 't was alles te vergeefs; zij hield niet op met gillen en schreeuwen en als een bezetene met armen en beenen om zich heen te slaan.

Gelukkig verscheen juffrouw Zoë op dat oogenblik; bij 't zien van de eenige vrouw, die in staat was haar te begrijpen, slaagde Maddalena er in, hare zenuwen te beheerschen en voerde zij hare vriendin te gemoet:

„Kom hier, kom spoedig hier, ik moet u wat gewichtigs mededeelen...."

„Ik heb u nog iets veel gewichtigers te vertellen," viel juffrouw Zoë haar in de rede, terwijl zij hijgend en blazend als een

blaasbalg en met eene kleur als van een kalkoenschen haan zich op den door dokter Guglielmini verlaten stoel liet nedervallen.

„Hoor eens wat mij overkomen is," vervolgde zij weder opstaande en haar ouden hoed aan een spijker hangende. „Neen.... 't is me onmogelijk.... ik kan 't niet langer voor me houden...."

„Maar wat is er dan?" vroegen de beide vrouwen, wier nieuwsgierigheid was gaande gemaakt.

„Verbeeld je," hernam juffrouw Zoë, „dat ik thuis.... ik meen 't je al meer verteld te hebben.... een hoop eikels, koorden, franjes en kwasten heb, afkomstig van oude kamerbehangsels in het vorstelijk paleis; dat alles werd door mijn man, zaliger gedachtenis, voor en na verzameld; er ontbrak nog maar aan, dat een beambte van het vorstelijk paleis die afgedankte goederen niet zou mogen medenemen, waar hadden ze dan moeten blijven?.... Ik ken er, die spiksplinternieuwe tapijten naar huis brachten, terwijl wij onnoozelen.... maar 't is beter hierover te zwijgen, want ik houd niet van beuzelpraatjes.... Maar om tot de zaak te komen: die koorden en eikels, franjes en kwasten bevatten gouddraad, en waren als zoodanig gekocht en betaald geworden. Gedurende zijne laatste ziekte zeide mijn man herhaaldelijk: „Als ik sterf krijg je pensioen, bovendien laat ik je eenig goudwerk na, dat je in geval van nood kunt verkoopen, en dat al licht eenige honderden lire zal opbrengen...." De vorige week nu, en daarbij dacht ik ook aan u, lieve menschen, want we zijn op de wereld om elkander te helpen; de vorige week dan, zooals ik zeg, kwam 't denkbeeld bij mij op, mij van een gedeelte van mijn goudwerk te ontdoen, en verzocht ik een goudsmid, een kennis van mij, eens bij mij aan te komen. Hij is eerst vandaag gekomen, en weet ge wat hij mij heeft gezegd? Dat de heele boel onecht en geen duit waard is. Nu vraag ik u: leven wij in een land van Christenen of van Turken? Er bestaan dus inderdaad lieden die valsch goud voor echt verkoopen! O, ik verzeker 't u plechtig, de schade doet er minder toe, hoewel 't mij innig leed doet, jelui nu niet te kunnen helpen, maar wat mij 't meest grieft is de gedachte aan het gepleegde bedrog... ik, die, ik zeg 't niet om mij zelve te prijzen, geen sterveling voor een cent zou willen benadeelen."

Eenige oogenblikken later, terwijl juffrouw Zoë nog steeds voortging tal van variaties op hetzelfde thema te maken, en de oude Maddalena nog geene gelegenheid had gehad haar gemoed voor hare trouwe vriendin uit te storten, verliet Teresina ongemerkt het vertrek en besteeg eene smalle, steile trap.

III.

Wij treden met haar in het kleine kamertje binnen; de muren zijn vol scheuren en barsten, de kalklaag is op de meeste plaatsen afgevallen, uit de balken valt voortdurend houtmolm, de vloer is ongelijk en op sommige plaatsen verzakt. Tegen een muur staat een withouten bedstede, aan 't hoofdeneinde waarvan zich eene prent bevindt, welke een heilige voorstelt en tegen den muur is vastgeplakt; in een hoek staat eene half vergane kist, welke voor kast dient; verder ziet men er nog eene aarden waschkom en waterkruik, aan een spijker hangt iets, dat eens een spiegel is geweest, naast het venster staan twee kreupele stoelen. Te midden van zooveel armoede ontwaart men toch een streven naar orde en zindelijkheid, het vertrek heeft bovendien eene verdienste, welke 't met alle honderd voeten boven den beganen grond gelegen vertrekken gemeen heeft: het is goed verlicht en biedt een ruim uitzicht aan. Steekt men 't hoofd buiten het venster en ziet men naar beneden, dan is 't gezicht niet zeer opwekkend, want daar bevindt zich een modderig, tamelijk smal kanaal, waaruit voor 't reukorgaan minder welriekende geuren, en voor 't gehoor minder welluidende klanken opstijgen. Daartoe is maar noodig, dat een paar vaartuigjes elkander in dien modderpoel voorbijkomen; dit gaat door de geringe breedte van het kanaal met eenige moeilijkheid gepaard, en onlokt steeds een stroom van zeer realistische uitroepen aan de bestuurders dier vaartuigen. Maar wanneer men zulk een fraai uitzicht in de verte heeft, is 't onnoodig naar beneden te zien; wanneer de heen en weer vliegende vogels de lucht met hunne klanken

vervullen, behoeft men waarlijk niet naar de ruwe, gemeene taal der menschen beneden zich te luisteren; wanneer de frissche koelte ons door de haren speelt, bemerken wij de uitwasemingen der riolen niet Vóór het ongeluk aan hare deur klopte, schepte Teresina er gedurende het warme jaargetijde een buitengewoon genoegen in, tegelijk met de zon op te staan, haar venster wagenwijd te openen en de blikken over dat liefelijke tooneel van kleuren en beelden te laten weiden. Haar blik omvatte torenspitsen, koepels, kerkgevels, daken, die als 't ware op elkander gestapeld waren, zolder- en vierde verdieping-vensters, dakgoten, schoorsteenen en terrassen; dit alles vormde in de eerste stralen der rijzende zon een inderdaad betooverend tooneel. Terwijl de duiven kirrend voor hunne nesten zaten, en de heen en weder scherende zwaluwen de lucht met hun gesjilp vervulden, terwijl Teresina haar weelderige haren vlocht, en zich een thans verbleekten en verdwenen liefdedroom te binnen riep, neuriede zij een oud Venetiaansch liedje:

De liefde eens zeemans duurt nauwelijks een uur,
Want waar hij komt, verklaart hij zijn liefde,
Was echter zijn liefde bestendig van duur,
Dan was er ook niemendal dat mij griefde.

't Was reeds vier jaren geleden, dat Maso, een bedaard, eenvoudig en weinig spraakzaam jonkman, haar blijken van levendige sympathie had gegeven. Eene formeele belofte was echter tusschen hen niet gewisseld; Maso bezat niets, hij was zeevarende en kon voor 't oogenblik aan geen trouwen denken. Hoewel hij beloofde haar te schrijven, had zij nimmer een regel schrift van hem ontvangen; hoewel hij beloofde binnen tien maanden terug te zijn, was hij vier jaren later nog niet teruggekeerd. In den eersten tijd na zijn vertrek had Teresina van tijd tot tijd eenig bericht van hem ontvangen door tusschenkomst van zijne zuster, doch deze was getrouwd en had de stad verlaten, en wijl hij geene andere bloedverwanten had, wist ze niet tot wien zich te wenden om tijding van hem te ontvangen. Van een kennis van den reeder had ze echter vernomen, dat zijn schip zich nog steeds in ver verwijderde zeeën ophield en de geheele bemanning

welvarende was. Maso had haar zeker vergeten. Alle mannen zijn zoo: uit 't oog, uit 't hart Zij echter had hem niet vergeten, misschien wel omdat niemand anders haar ernstig over liefde gesproken had; terwijl zij den zwervenden zeeman in gedachten op zijne verre reizen volgde, neuriede zij dikwijls het treurige liedje, dat zoozeer op haar eigen toestand toepasselijk was.

Zonder nu juist een onaangenaam uiterlijk te hebben, kon Teresina evenmin eene schoonheid genoemd worden; maar ze had prachtige, volle, zachte, blonde haren, welke, wanneer zij ze losmaakte, haar tot aan de hielen reikten En ze kon gerust zeggen, dat ze heur haren had hooren prijzen, want ze kon niet door de straten gaan zonder door hare weelderige vlechten aan de voorbijgangers uitroepen van bewondering te ontlokken. Erkend moet worden, dat die blijken van bewondering haar op den duur vrij koel lieten en zij er nauwelijks naar luisterde, want ze begreep zeer goed, dat zonder heur haren, haar persoon niemands opmerkzaamheid zou getrokken hebben.

Een der voornaamste en meest bevoegde bewonderaars van Teresina's haren was de heer Baldussare Rinaldie, Négociant et artiste en cheveux et coiffures pour dames et atelier au service de Sa Majesté le Roi d'Italie, welk hoogdravend opschrift, in gouden letters op donkerblauwen grond, te lezen was boven de deur van den uitstekenden kunstenaar aan de overzijde van het kanaal.

Het kanaal, waarvan wij reeds melding maakten, bevond zich tusschen de woningen van den heer Rinaldi en Teresina; wanneer zij voor haar venster stond overzag zij het ruime terras vóór het atelier van haar overbuurman Op dat terras deed de heer Baldussare zijne met zorg behandelde en dikwijls kunstmatig gekleurde koopwaar drogen, terwijl hij zelf, vlug, fier en opgeruimd, telkens naar buiten kwam om wat frissche lucht te scheppen en goede ingevingen op te doen. Zeker: ingevingen, want de heer Rinaldi hield zich zelven voor niet minder dan een schilder, beeldhouwer en tevens musicus; hij sprak over zijne pruiken en coiffures alsof 't schilderstukken of beeldhouwwerken, of symphonieën in do mineur waren. Wat hem vooral na aan 't

hart lag was: niet met gewone kappers op ééne lijn gesteld te worden; met dezulken, die hunne handen in de haren van hun evenmensch steken, of erger nog, met hen, die het scheerdersbedrijf uitoefenden, volgens hem een gemeen, laag en verachtelijk beroep, waarop hij met de diepste minachting nederzag en waarover hij met de grootste verachting sprak.

Opgeruimd, koutlievend, mededeelzaam en hoffelijk, als hij in weerwil van zijn vijf en vijftig jaren was, kon de heer Rinaldi nimmer op zijn terras verschijnen zonder de blikken naar Teresina's venster te wenden. Zag hij het meisje, dan verzuimde hij nooit beleefd te groeten, en trachtte hij een praatje met haar aan te knoopen.

Terwijl zij op zekeren dag, zeer vroeg in den morgen, met loshangende haren haar venster opende, in de meening dat niemand haar zag, hoorde zij de stem van den heer Baldussare.

„Goeden morgen, juffrouw Teresina!"

„Goeden morgen," antwoordde zij blozend, terwijl zij eene beweging maakte om zich van het venster te verwijderen. „Reeds zoo vroeg op het terras?"

„Ja.... ik moet over een buitengewoon moeilijk kapsel nadenken.. . ga toch zoo gauw niet heen. .. drommels.... wat eene beschroomdheid! Ik ben oud genoeg om uw vader te kunnen zijn.... Weet ge wel, dat ge prachtige haren hebt?"

't Was 't gewone refrein; in den mond van den heer Baldussare had die lof nochtans eene bijzondere waarde, en een glimlach van tevredenheid verscheen op haar gelaat.

„Zeer prachtig inderdaad," herhaalde de heer Rinaldi. „En zonder mij zelven te prijzen, geloof ik daarover te kunnen oordeelen.... Ik ken een paar dames, die er heel wat voor over zouden hebben om die haren te bezitten."

„Wel, als ze er zooveel voor over hebben," antwoordde Teresina schertsend, „dan zou ik zaken kunnen doen.. . Zeg maar aan de dames, dat voor duizend lire...."

„Ge drijft den spot er mede," viel de heer Baldussare haar op ernstigen toon in de rede, want hij hield er niet van, dat met zaken, die zijn vak betroffen, de draak gestoken werd. „Als de dames verstandig waren zouden haren als de uwe mis-

schien nog meer dan duizend lire waard zijn, maar ze geven 't geld liever aan andere zaken uit en koopen een vlecht van een paar kronen."

„Een paar kronen!" riep Teresina verontwaardigd. „Zijn er dan vrouwen, die voor een paar kronen afstand van een vlecht doen?"

„Voor minder, veel minder nog," antwoordde de heer Baldussare. „En niet slechts van eene, maar van beiden.... vooral op 't platte land... En dan hebben we nog de gasthuizen, waar men uitstekende zaken kan doen."

„Haren van overleden vrouwen!" zeide het meisje met een gebaar van afschuw.

„Of van zieken! Want als de dood reeds eenige uren is ingetreden, verliezen de haren aanmerkelijk in waarde. De haren der levenden verdienen trouwens steeds de voorkeur.... en dit moet ik erkennen, zelden vind ik zulke prachtige als de uwe.... en in dat geval betaalt men er een zeer hoogen prijs voor...."

„Bij voorbeeld?"

„Hoe zal ik dat zeggen....? Gij verkoopt immers de uwen niet?"

„Neen, voorzeker niet ... Maar ik ben toch nieuwgierig...."

„Zoo op een afstand is 't moeilijk te beoordeelen.... Ik zou ze van nabij moeten zien... ze betasten.... Want bij de haren moet men behalve met de kleur ook rekening houden met de lengte, zachtheid, fijnheid...."

„Wat de lengte betreft scheelt 't niet veel of de mijnen raken den grond.... en wat fijn- en zachtheid aangaat, kunnen ze met zijde vergeleken worden.... Ik heb 't recht ze te prijzen want ze vormen het eenige schoon, dat ik bezit...."

De wellevende heer Rinaldi protesteerde daartegen en om tot besluit te komen zeide hij:

„Enfin, voor zulke prachtige haren zou men vijftig of zestig lire kunnen geven.... ik heb 't er al voor betaald.... en zou 't misschien nogmaals doen.... maar 't zijn uitzonderingen."

„Hm.... vijftig of zestig lire zullen mij waarlijk niet in verzoeking brengen...."

„Daarvan ben ik overtuigd.... 't was ook maar bij wijze van spreken."

„Tot wederziens, mijnheer Baldussare, en neem 't mij niet kwalijk u zooveel tijd te hebben doen verliezen."

„Integendeel," antwoordde de heer Rinaldi met eene buiging „Weet ge, wat ge doen moest? Ge moest mijn atelier eens komen bezoeken.... Ik ben een oud man, een jong meisje kan gerust bij mij komen."

„Kom, wat u zegt? Hartelijk bedankt, mijnheer Baldussare.... Nu, wie weet, misschien zal 't wel eens gebeuren.... Tot wederziens."

Teresina sloot haar venster.

De heer Rinaldi begon nadenkend het terras op en neder te wandelen....

IV.

Dit gesprek dagteekende van ongeveer een jaar geleden, toen Teresina er in de verte niet aan dacht, zich van hare haren te ontdoen. Na dien tijd had zij den heer Baldussare herhaaldelijk wedergezien, doch slechts één enkele maal was 't gesprek op hetzelfde onderwerp gevallen. 't Was in den winter.

„Dus," zeide de heer Baldussare, „ge wilt niet in mijn atelier komen?"

„Ik zal komen, stellig, ik beloof 't u."

„En," liet de heer Rinaldi half ernstig, half schertsend er op volgen, „zullen wij dan zaken doen?"

„Wat voor zaken?"

„Die met uwe haren."

„Wanneer ge mij duizend lire geeft."

„Ge hakt er nog al in.... als 't vijftig of zestig lire was... wie weet?"

„Nooit," antwoordde het meisje.

Er werd niet verder over gesproken.

Doch gedurende de ziekte harer moeder, bij 't naderen van 't gebrek, dacht Teresina meermalen aan 't gevoerde gesprek;

en thans, nu de nood op 't hoogst gestegen was, had ze wel gewild, dat de heer Baldussare weder op het terras verschenen ware en hetzelfde onderwerp nogmaals hadde aangeroerd. Zoolang 't scherts heette, had ze er gemakkelijk over kunnen spreken, maar nu 't ernst geworden was voelde zij zich den moed ontzinken.... De heer Baldussare vertoonde zich slechts zelden, en zoo hij 't al deed, dan sprak hij over koetjes en kalfjes.

Werktuigelijk naaide zij aan een kleed, dat ze nog dien avond wilde gereed hebben, maar naarmate zij naald en draad door de stof deed heen en weder gaan, werd 't haar meer en meer duidelijk, dat, wanneer ze het onder handen genomen kleedingstuk aan hare lastgeefster terug bracht, en deze haar 't verschuldigde loon betaalde, er nog veel ontbrak aan hetgeen zij noodig had, niet om alle schulden af te doen, want daaraan viel in de verste verte niet denken, maar om de meest dringende schuldeischers iets op afkorting te betalen, en zoodoende een weinig met rust gelaten te worden. Aanvankelijk meende ze daartoe niet minder dan honderd lire noodig te hebben; doch hare berekeningen voortzettend, had zij de honderd lire teruggebracht tot negentig, tot tachtig, tot zeventig.... en eindelijk tot zestig. Ook met zestig lire kon zij haar goeden wil toonen. Zouden hare schuldeischers zoo hardvochtig zijn, zich daarmede niet tevreden te willen stellen? Toen zij dat ultimatum eenmaal had vastgesteld, meende ze tevens het middel te zien om zich uit de schipbreuk te redden, want zestig lire was juist het hoogste bedrag, dat de heer Baldussare gezegd had voor hare haren te willen geven. 't Is waar, dat het redmiddel haar bijna nog meer angst aanjoeg dan de schipbreuk zelve; want als zij aan de vrouwenharen dacht, welke zij telkens op het terras van haar buurman in de open lucht zag hangen, dan beving haar eene huivering, en gevoelde zij een onoverwinbaren afkeer bij de gedachte, dat ze ook weldra de haren daartusschen zou zien. En al was ze ook tot de opoffering bereid, dan was 't nog de vraag, of de heer Baldussare zich zou gebonden achten door de een jaar geleden los daarheen geworpen woorden? Goede hemel, was er dan geen ander middel om uit haar benarden toestand te geraken?.... O, als ze een meisje was, zooals er zoovelen zijn.... Wie weet?

Misschien hadden dezen wel gelijk. Maar zij gevoelde geen lust denzelfden weg op te gaan. Lisa, bij voorbeeld, ze herinnerde zich haar nog in lompen gekleed en met gescheurde schoenen, en thans was ze op en top eene Parijsche modepop. Ze had haar onlangs op de brug ontmoet, en ongemerkt willen voorbijgaan, doch vond dit toch wat al te hard. Ze waren vroeger zoo gemeenzaam met elkander geweest! Toch wilde ze haar eene vermaning geven, doch Lisa voorkwam haar.

„Lieve vriendin, mijn vader is overleden, mijne moeder gebrekkig en mijne broertjes zijn nog klein, er heerschte gebrek in huis, en nu is er daarentegen te eten... En jij, hoe maakt jij 't? Niet al te wel, zou ik zeggen, ge zijt bleek, vermagerd en slecht gekleed.... En toch werkt ge vrij wat meer dan ik.... Geloof me, wat ge ook doet, al werkt ge dag en nacht door, als ge uwe familie moet onderhouden, dan is 't onmogelijk, volstrekt onmogelijk...."

Teresina wist niet wat ze zoude antwoorden.

Giglia, Nene, Carlotta en nog andere van hare kennissen, hoewel van nature niet slecht, bevonden zich alle in nagenoeg gelijke omstandigheden, en voerden dezelfde verontschuldigingen aan; 't scheelde maar weinig of ze bespotten Teresina zelfs om hetgeen zij hare overdreven nauwgezetheid noemden. Want al was ze ook geene Venus, toch zouden ook haar de gelegenheden niet ontbroken hebben. Er was eene zekere vrouw, waarvoor zij vroeger gewerkt had, (zij deed 't niet meer, sedert zij vernomen had, wie zij was) die haar, wanneer ze elkander op straat ontmoetten, met blikken aanzag, alsof zij de armoede en het toenemend gebrek op haar gelaat scheen te lezen. Zij had zelfs de onbeschaamdheid gehad, haar op zekeren morgen staande te houden met de woorden:

„Kom me eens opzoeken.... tusschen drie en vijf uur."

Die woorden gingen vergezeld van een glimlach, waarin zooveel schaamteloosheid lag uitgedrukt, dat Teresina het rood naar de wangen was gestegen en zij zich ijlings verwijderd had. Sedert dien dag had zij den groet dier onbeschaamde niet meer beantwoord, hoewel deze voortging haar op straat veelbeteekenend aan te zien, tegen haar te glimlachen en met de

hand toe te wuiven, alsof Teresina eene harer intieme kennissen was.

Als ze er echter over nadacht, waartoe 't haar diende een braaf en eerlijk meisje te willen blijven, dan biggelden de tranen haar langs de wangen.

Toen 't op de torenklok tien uur sloeg, wierp Teresina het kleed, waaraan ze bezig was, van zich en stond haastig op. Er was geen tijd meer te verliezen; zij moest trachten zich het benoodigde geld zoo spoedig mogelijk te verschaffen. En als ze eene nieuwe opoffering moest doen, eene nieuwe vernedering ondergaan, dan maar hoe eerder hoe beter. Door de zaak van den eenen dag tot den anderen uit te stellen was ze eindelijk zoo ver gekomen, dat er zelfs geen stuk brood meer in huis was.

Teresina had een heldhaftig besluit genomen. Ze zou zich tot die van hare klanten wenden, welke haar 't edelmoedigst toeschenen, deze hare benarde omstandigheden blootleggen en een voorschot op nog te verrichten werk verzoeken. Mocht ze daarin niet slagen, en ze vreesde dit maar al te zeer, dan zoude ze tot het uiterste middel de toevlucht nemen, en zich tot den heer Baldussare wenden. Waartoe dienden haar trouwens hare haren? Wie stelde er belang in of zij lange of korte haren droeg? Zij die een beminde hebben, waarmede ze trouwen zullen, hebben 't recht niet zich op eenigerlei wijze te misvormen; doch er was niemand, die haar tot vrouw begeerde en ze was niet dwaas genoeg op Maso te rekenen, want als deze iets om haar gaf, zou hij geen vier jaren hebben laten verloopen zonder haar een enkelen maal te schrijven, of iets van zich te doen hooren.

Zij trok de armoedige kleederen aan, welke haar nog restten, en waaraan zij nog een glimp van netheid en bevalligheid wist te geven, ging naar beneden en deelde hare moeder mede, dat ze even uitging en zeker was, een voorschot te zullen ontvangen van een paar families waarvoor zij werkte. Ze zoude bij hare terugkomst de door den dokter voorgeschreven medicijnen, wat Liebig's vleesch-extract en eenige onmisbare kleinigheden medebrengen; daarna wendde zij zich tot juffrouw Zoë:

„Ik zal misschien wat lang uitblijven, wees zoo goed moeder inmiddels gezelschap te houden."

„Ik wijk vandaag geen haarbreed van deze plaats," antwoordde de dienstvaardige buurvrouw.

Maar nauwelijks zag Maddalena, die tot op dat oogenblik met de grootste aandacht naar juffrouw Zoë's voorlezing uit een dagblad van het jaar 1858 had geluisterd, hare dochter, of haar twistziek humeur kreeg weder de bovenhand; ze verklaarde zeer goed te begrijpen, haar gezin geen beteren dienst te kunnen bewijzen, dan door maar zoo spoedig mogelijk uit te stappen, en zij verzekerde dat zij dagelijks den hemel smeekte, haar maar uit deze booze wereld te verlossen.

Juffrouw Zoë gaf Teresina een teeken om maar te zwijgen, en merkte toen zeer wijsgeerig op, dat wij allen hier beneden zijn om te lijden, en men geduld moet oefenen en gelaten zijn uur afwachten. Ook over haar hoofd waren stormen heengegaan, en nog elken dag troffen haar nieuwe onaangenaamheden en teleurstellingen.... Vandaag, bij voorbeeld, was er nog iets gebeurd....

Daar wij ons echter zeer goed kunnen voorstellen, wat haar kon gebeurd zijn, zullen wij 't verhaal daarvan maar niet aanhooren en liever Teresina op haar pijnlijken tocht vergezellen.

V.

Ik durf wedden, dat de som van 60 lire, welke Teresina bijna tot wanhoop bracht, bij vele mijner beminnelijke lezeressen een ongeloovig lachje zal te voorschijn roepen, en ik geef toe, dat 't ook een bedrag van weinig aanbelang is. Zestig lire! Zestig lire is minder dan hetgeen eene loge in de opera op den avond eener eerste voorstelling geldt, minder dan hetgeen, bekoorlijke schoone, uw kapsel, het medaillon aan uw hals, de honderd met uw monogram voorziene velletjes postpapier voor de correspondentie met uwe lieve vriendinnen kosten. Zestig lire, niet waar? Uw broeder heeft ze besteed aan een ruiker voor eene gevierde zangeres, en hij heeft haar in 't oor gefluisterd, haar

onder 't opkrullen zijner knevels doen begrijpen, dat die ruiker slechts de voorlooper van geheel iets anders was. En gij schoone, ge hebt van genoegen geglimlacht bij de gedachte, een broeder — mauvais sujet, te hebben; gij hebt hem doen beloven u op de hoogte van zijn avontuur te houden .... tot aan het einde er van; en hij heeft 't u beloofd .... met zeker voorbehoud.

Maar zonder ons verder op dit gevaarlijke terrein te wagen: van hoevele fraaie nietigheden, van hoevele onbruikbare en toch voor u onmisbare zaken, zoudt ge niet moeten afzien, wanneer niet in uw beursje of in de beurs uwer ouders ten allen tijde een zestigtal lire beschikbaar waren! Vaarwel prachtige geïllustreerde uitgaven, vaarwel tallooze nietigheden, vaarwel kerstboom, vaarwel verjaarsgeschenken, vaarwel verrassingen, welke anderen bereid en zelf ontvangen worden, vaarwel gezellige pique-niques... En wat zou men er dan aan hebben, geboren te zijn; welke waarde zou dan het leven hebben?

Toch moeten wij niet uit het oog verliezen, dat er millioenen en millioenen medemenschen zijn, die nimmer zestig lire tegelijk bezeten hebben, voor wie deze som een ongekenden rijkdom vertegenwoordigt .... Let wel, ik wil den zedeprediker niet uithangen, noch tegen den rijkdom te velde trekken; ik zeg alleen maar: „Laat ons niet denken, dat de wereld begrensd wordt door den engen kring, waarbinnen wij door onze gewoonten gehouden worden; laat ons niet gelooven de besten te wezen, alleen omdat wij de minst ongelukkigen zijn Laat ons een open oog en oor hebben voor de genegenheden, de smarten, de verwachtingen, den strijd der menigte, welke naast ons leeft en lijdt; laat ons leeren medelijden te hebben met hen, die, door nood gedwongen, van het rechte pad afwijken, evenals wij geleerd hebben medelijden te hebben met hen, die door de verleiding der ijdelheid bezwijken."

— — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — —

„Neen, neen," zeide mevrouw Palmira, de eerste dame tot welke Teresina zich dien dag om hulp wendde; „ik wijk van mijn stelregel niet af. Voorschot geven doe ik niet, want daardoor krijgt men slecht werk, en leenen doe ik nog minder, want

daardoor gaat de vriendschap verloren. Wanneer ge er prijs op stelt, dat ik blijf voortgaan nu en dan van uwe diensten gebruik te maken, neem u dan wel in acht, niet nogmaals met dergelijke praatjes bij mij aan te komen."

Mevrouw Palmira, de vrouw van een door den handel in pijpkaneel rijk geworden drogist, gaf haar bezoekster haar afscheid met de houding eener koningin, welke eene audiëntie opheft.

„Heeft mevrouw Palmira u met eene weigering geantwoord!" riep mevrouw Agnese op verontwaardigden toon, want ze was nieuwsgierig en wilde gaarne weten of het meisje reeds bij andere dames was geweest vóór zich tot haar te wenden. „'t Is een schande! Verwonderen doet 't mij trouwens niet, ik heb haar steeds gehouden voor hetgeen zij werkelijk is: gierig, zelfzuchtig en hardvochtig.... Zeg eens ronduit, Teresina, of ge ooit vier zulke lieve, bekoorlijke wezentjes gezien hebt, als deze hier?"

De vier wonder-wezentjes waren de vier zoontjes van mevrouw Agnese, van welke het oudste nauwelijks zeven jaren telde.

Teresina had gerust kunnen antwoorden, dat 't moeilijk zou zijn ergens op den aardbodem vier dergelijke monstertjes bij elkander te vinden; maar èn uit beleefdheid èn uit noodzakelijkheid om de meesteres des huizes gunstig voor zich te stemmen, betaalde zij haar tol aan bewondering, waarop mevrouw Agnese voor haar kroost meende aanspraak te mogen maken en waarmede zij zelve allesbehalve karig was.

„Vier engeltjes, waaraan slechts de vleugels ontbreken," luidde het slot van mevrouw Agnese's loftuiting. „Hé, hé, Byou, wat voer je daar nu weer uit?"

Zij hief het kleinste engeltje onder de armen op, en 't zoo ver mogelijk voor zich houdend, droeg zij 't buiten de kamer. Bijou had juist 't bewijs geleverd een cherubijntje te zijn, dat nog aan zekere aardsche zwakheden onderhevig is.

„Wel, lieve Teresina," zeide mevrouw Agnese, eenige oogenblikken later weder binnen tredend, „'t spijt mij werkelijk, maar 't is mij onmogelijk iets voor u te doen.... Gigetto steek je beentjes niet zoo in de hoogte.... Welke melk- en rooskleurige beentjes!.... Men zou ze met zijne kussen willen verslinden.... Ik kan niets voor u doen.... Was ik zoo rijk als mevrouw

Palmira en had ik geene kinderen, ik zou mij waarlijk geen oogenblik bedenken, maar met zooveel etende monden is 't mij onmogelijk, volstrekt onmogelijk.... Beproef 't eens bij mevrouw Moisio.... ge werkt immers ook voor haar?...."

„Zeker.... maar...."

„Ik weet 't, ik weet 't, zij is ingebeeld, aanmatigend, onaangenaam en trotsch, maar daar staat tegenover, dat, wanneer ze wil, ze u gemakkelijk zelfs honderd lire kan leenen.... Ze is rijk.... kom, laat den moed niet zinken en beproef 't maar eens bij haar.... Carletto, wanneer zal je 't toch eens afleeren je vingers in den neus te steken?.... 't Spijt mij zeer, Teresina...."

„Geduld," mompelde Teresina, terwijl ze opstond en met moeite hare tranen bedwong.

Mevrouw Moisio was eene dame van middelbare jaren, met een paar duidelijk uitkomende kneveltjes en een behaarde plek op de rechterwang, welke hare bekoorlijkheid niet vermeerderde. Als echtgenoote van een hoogleeraar in staathuiskunde van orthodoxe richting, had zij strenge beginselen aangenomen, welke zij zich verplicht achtte ook in practijk te brengen.

Nadat Teresina haar op bedeesden toon het doel harer komst had medegedeeld, zeide zij:

„Meisje, ge zijt aan 't verkeerde adres.... Nooit zal ik mij aan de zwakheid schuldig maken, de onbedachtzaamheid van anderen door mijne hulp voedsel te geven.... 't Mag treurig voor u zijn, maar 't is niet meer dan billijk, dat wie de deugd der spaarzaamheid niet betracht, ook de gevolgen daarvan dragen moet...."

„Maar mevrouw," merkte Teresina beschroomd op, „wij zijn spaarzaam geweest.... maar 't overgelegde is door moeders ziekte te...."

„Dat wil zeggen, dat ge niet genoeg gespaard hebt," viel mevrouw Aloisio haar in de rede. „Neen, neen, iedereen moet maar de gevolgen zijner eigene tekortkomingen dragen; het einde der rampen is niet te voorzien, wanneer het begrip van eigen verantwoordelijkheid verloren gaat.... De weldadigheid vernedert en sticht kwaad, en ik wil noch iemand vernederen, noch kwaad stichten."

„Dus," riep Teresina, tegen die cynische logica in verzet komend, „dus moet men de ongelukkigen maar van gebrek laten omkomen?"

De professorsvrouw zag het ongelukkige meisje van het verheven standpunt harer eigen voortreffelijkheid aan, en antwoordde:

„Met dergelijke drogredenen zouden dezelfde dwalingen ten eeuwigen dage blijven voortbestaan.... Armoede zal er steeds zijn, maar ze zal langzamerhand verminderen, wanneer wij voorkomen, dat misplaatste liefdadigheid de menschen leert op iemand anders dan zich zelven te rekenen.... Spaar, spaar, Teresina, 't is het eenige middel om uit de moeilijkheden te geraken, waarin ge u op 't oogenblik bevindt.... Kom Maandag of Dinsdag eens bij mij aan, dan zal ik u een mantel geven om de voering daarvan te herstellen.... Op 't oogenblik heb ik niets voor je.... 't Is 't best voor je maar spoedig heen te gaan," liet de strenge dame er met een blik naar 't venster op volgen, „ik geloof, dat 't zal gaan regenen."

Nauwelijks had Teresina, in een gemoedstoestand dien men zich kan voorstellen, de deur achter zich dicht getrokken, of de regen begon inderdaad reeds in dikke droppels te vallen. Zij was voornemens nog een laatste poging te doen bij eene dame, die op eenigen afstand buiten de stad woonde, en zag met ongerustheid naar de zich boven haar hoofd samenpakkende wolken. Ook het weder spande tegen haar samen! Toch begaf zij zich op weg; ze had echter het vierde gedeelte van den afstand nog niet afgelegd, of 't was alsof alle elementen ontketend werden. Felle bliksemstralen doorkliefden het luchtruim, ratelende donderslagen volgden elkander onverpoosd op, de regen viel in stroomen neder, de woedende wind ontwortelde boomen en wierp dakpannen en schoorsteenen naar beneden.

Iedereen zocht een schuilplaats. Op de straat zag men slechts eenige knapen, die blootsvoets, met tot boven de knieën opgestroopte broekspijpen, als een troep eenden in de waterpoelen en volgeloopen gaten plasten. Teresina zocht eveneens eene schuilplaats onder eene koetspoort, waar reeds velen met hetzelfde doel opeengehoopt stonden.

„Pardon," zeide zij, toen zij iemand onwillekeurig met haar elleboog stiet.

„Wel komaan," antwoordde eene soetsappige stem, welke haar niet onbekend voorkwam.

Zij zag op en herkende de schaamtelooze vrouw, die zij steeds zoo zorgvuldig ontweek. Had zij haar ook nu maar kunnen ontvluchten! Maar wat te doen?

„Een verschrikkelijk weder, niet waar?" begon de andere het gesprek. „Kom maar wat dichter bij mij staan, zonder complimenten. Er is nog plaats.... Arm schepsel! Je bent druipnat!.... En dan je haren.... die prachtige haren!.... Ze zijn zoo nat alsof je uit het bad komt.... Eén vlecht is op 't punt van los te gaan.... Wacht, ik zal ze even vastmaken...."

„Neen, laat maar blijven," viel Teresina, die als op gloeiende kolen stond, haar in de reden.

Doch zonder zich daaraan te storen had deze reeds eene haarspeld uit haar eigen kapsel genomen en daarmede de weerspannige vlecht vastgestoken.

„Ziezoo, 't is al in orde," zeide zij, en fluisterend liet zij er op volgen: „Ik weet dat je moeder nog steeds bedlegerig is.... en 't werk schaars."

„Dat is een leugen," voerde het meisje haar toornig te gemoet.

„Word maar niet kwaad.... Ik beoog je eigen belang.... Als je eens bij mij wilt komen, knnnen wij nader over de zaak spreken.... Ik zou je wat geld kunnen leenen.... Ik heb er al zoovelen aan de ellende en het gebrek onttrokken...."

„Ik verlang niets, ik heb nergens behoefte aan."

„Nergens behoefte aan? Daartoe behoeft men je maar aan te zien.... 't Is niet goed zoo eigenzinnig te zijn.... Wat, wil je al heengaan?.... Zie je niet hoe 't nog regent?.... En je hebt niet eens een paraplu...."

Of 't schaamte was voor de aanbiedingen en de nabijheid dier vrouw, of vrees dat zij voor de verleiding zou bezwijken, Teresina wilde niet langer wachten, zij verliet de koetspoort in weerwil van den nog immer neerplassenden regen.

't Was zomer en 't duurde niet lang of de wolken begonnen

te breken. Toen Teresina het doel van haren tocht bereikte, schitterde de zon weder aan een wolkenloozen hemel.

Zij hield dit voor een gelukkig voorteeken en eenigszins bemoedigd schelde zij aan.

Een meid verscheen voor 't venster.

„Wie is daar?"

„Ik ben 't.... Teresina."

„O, ben-jij 't? Mevrouw is niet thuis."

„Niet thuis?"

„Mevrouw is op reis, ze is te Padova en komt de volgende week eerst terug...."

Teresina liet 't hoofd moedeloos op de borst zinken. Kon zij 't ongelukkiger treffen?

VI.

Ze was moede en uitgeput; en toch, wilde zij niet met ledige handen thuis komen, dan moest zij al haar moed verzamelen om de laatste poging te wagen, welke haar nog overbleef, doch waarvoor zij terugschrikte: ze moest zich naar den heer Baldussare begeven. Geen ander redmiddel bleef haar over, tenzij.... Neen, neen, tot geen prijs wilde zij zich daartoe verlagen, ze kon 't zich nauwelijks vergeven, naar de lokstem dier arglistige vrouw geluisterd te hebben: *Ik heb er al zoovelen aan de ellende en het gebrek onttrokken.* Slechte, bedorven wereld! Ziet tegen welken prijs, door welke hulp een arm meisje zich aan de ellende en het gebrek onttrekken kan!

Op de straten heerschte vroolijke beweging, ze hadden dat levendige aanzien, hetwelk door Leopardi in zijn gedicht: *De rust na den storm*, zoo juist en treffend beschreven wordt. De lieden, die in hunne woningen waren gebleven of gedurende den stortregen eene schuilplaats hadden gezocht, vertoonden zich weder in de open lucht om van den aangenamen zonneschijn en de verkwikkende frischheid te genieten; de winkeliers stalden

hunne waren weder uit, de straatventers riepen minder eentonig; 't was alsof de dag opnieuw begon en 't aanbreken van den dag nieuw leven en nieuwe verwachtingen medebracht. Teresina deelde nochtans niet in die algemeene vroolijkheid van natuur en menschen. Met voorover gebogen hoofd schreed zij in hare nog steeds natte kleederen vlug vooruit als iemand, die vol ongeduld het einddoel van zijn tocht tegemoet ziet.

„Welk een haast!" riep iemand haar achterna.

Een ander, getroffen door hare zware, prachtige vlechten, liet een der gewone uitroepen van bewondering hooren, welke haar in dat oogenblik als bittere spotternij in de ooren klonk. Die bewondering kwam wel te rechter tijd!

Zij kwam van Castello en moest de Rialto-brug over. Zij volgde de Riva degli Schiavoni en kwam op de Piazetta, toen zij voor de Loggetta van Sansovino eene dichte menschenmassa ontwaarde; op dat oogenblik dacht zij er aan, dat 't Zaterdag was en de trekking van het lotto spoedig zoude beginnen; ook herinnerde zij zich dien morgen door haar vader te hebben hooren zeggen: de 3, 18 en 47 kunnen onmogelijk falen. Als zijne voorspelling ditmaal eens bewaarheid werd! Als de Voorzienigheid zich hunner eens herinnerde! Haar vader bevond zich ongetwijfeld te midden dier menigte; met angstig kloppend hart wachtte hij op het afroepen der nummers, in de hoop eene goede tijding naar huis te kunnen brengen. Men moest medelijden hebben met den ongelukkige, als hij aan den hartstocht voor het spel toegaf; want ook hij zag geen uitkomst meer. 't Sloeg vijf uur en Teresina besloot bij de trekking tegenwoordig te blijven. Zij hield zich echter op een afstand en mengde zich niet in de menigte, welke zich noch dichter voor de Loggetta had saamgedrongen, waar de nummers in een voor het publiek zichtbaren glazen cilinder werden dooreengemengd. Twee vrouwen, elk met een kind op den arm, kwamen in hare nabijheid staan.

„Ja, ja," zeide een dezer tot hare gezellin, „wanneer men zoo iets tot zijn last heeft," ze wees naar 't knaapje op haar arm, „dan moet men zich niet in 't gedrang begeven. Stil, je zoudt een heilige het geduld doen verliezen," liet zij er tegen 't kind op volgen.

„Hoeveel hebt ge er?"

„Zeven, lieve mensch, zeven en twee in den hemel, en als de anderen daar ook waren zou 't voor allen beter zijn. En hoeveel hebt gij er?"

„Slechts twee.... en ook die zijn te veel."

„Och, kom!"

„Zeker, met deze slechte tijden "

„Ja, 't is waar, de tijden zijn slecht ... Mijn man werkt in 't arsenaal, maar 't loon is gering.... en dan de dagen nog, dat er niet gewerkt wordt."

„De mijne is glazenmaker.... maar er is weinig te doen.... 't is te hopen, dat er vandaag wat ruiten gebroken zijn...."

„Hebt ge van middag dien hevigen donderslag gehoord?"

„Zeker, waar zou hij ingeslagen zijn?"

„Wat! Weet ge 't nog niet? In een huis te San Giacomo dall' Orio, en nog wel in eene kamer vol menschen."

„Wat zullen ze geschrokken zijn, lieve hemel!"

„Geschrokken zeker, maar meer ook niet. De bliksem is door 't venster binnengedrongen en door de deur weer uitgegaan, hij heeft verder een trap gevolgd en is in een put verdwenen."

„Wel, wel, ook de bliksem schijnt somwijlen met overleg te werk te gaan.... Had men 't vooruit geweten, dan had men wellicht een terne kunnen kiezen!"

„Och, 't komt er niet op aan.... 't hangt alles van 't toeval af.... Als ik de vorige week niet gewonnen heb.... ik zal je dat eens vertellen...."

Op dat oogenblik werd 't teeken gegeven, dat de trekking een aanvang nam; in weerwil van het aangekondigd voornemen om zich buiten 't gedrang te houden, drongen de vrouwen meer en meer naar de Loggetta, waar een geblinddoekte knaap, een weesjongen, zijn ontblootten arm in de vaas stak en het eerste nummer daaruit trok, dat aan de verzamelde menigte vertoond en vervolgens, te midden der goed- en afkeuringen van het publiek, met luide stem afgeroepen werd. Na dat nummer werd er een tweede uit de bus getrokken, vervolgens een derde en zoo tot een vijfde toe. Toen ging de menigte onder luid rumoer uiteen, terwijl een twintig- of dertigtal havelooze knapen,

die de uitgekomen nummers op strookjes papier geschreven hadden, zich met de snelheid van het weerlicht in verschillende richtingen verspreidden, luidkeels roepend: nakijken!! en hunne strookjes voor den geringen prijs van een halven cent allerwege aan den man brachten.

Teresina had 't onnoodig geoordeeld het einde der trekking af te wachten; onder de vier eerst getrokken nummers bevond zich noch de 3, noch de 18 noch de 47, en 't was derhalve duidelijk, dat 't laatste nummer, welk 't ook zijn mocht, de kans niet in 't voordeel haars vaders kon doen keeren. Het noodlot wilde, dat Teresina haar offer brengen zoude; zonder haar vader gezien te hebben of door hem gezien te zijn, verwijderde zij zich met rassche schreden, want hare oogenblikken waren kostbaar: na zes uur zoude zij het atelier van den heer Baldussare gesloten hebben gevonden.

VII.

De deur van 't atelier bracht bij 't opengaan eene schel in beweging.

Bij 't binnentreden zag zij niemand, doch uit een aangrenzend vertrek hoorde zij een bekende stem, de stem van den heer Baldussare, tot tweemaal roepen:

„Wie is daar? Wie is daar?"

„Ik ben 't," antwoordde Teresina, terwijl zij beschroomd vooruit trad.

„O!" zeide de heer Baldussare overeind springend en een pruik op de tafel werpend, welke op dat oogenblik het onderwerp zijner nauwlettende zorgen uitmaakte. „Wat zie ik?.... Welk een onverwachte eer!. .. Gij hebt me lang op uw bezoek laten wachten!.... Neem uw gemak"....

Tegelijkertijd dacht hij bij zich zelven: „Waarom zou ze komen?"

De heer Rinaldi was met Teresina's armoede bekend, hij nam het meisje van 't hoofd tot de voeten op, en haar versleten

kleeren en haar ontsteld gelaat ziende, begreep hij spoedig, dat de nood nog nijpender was, dan hij veronderstelde.

„Zij zal zich zeker ons vroeger gesprek herinneren," mompelde hij noch steeds in zich zelven, „en mij nu hare haren willen verkoopen.... En waarom zou ik ze niet koopen, als ik ze voor een schappelijken prijs kan krijgen?.... Dergelijken haren zijn er in geheel Venetië en wellicht in het geheele Venetiaansche gebied niet.... Als ik ze den vorigen winter had gehad, toen die cantatrice een fraai blond kapsel voor hare rol van Ophelia hebben moest, waren ze hun gewicht in goud waard geweest!.... Toen wilde zij ze evenwel niet verkoopen.... Maar laat ons nu voorzichtig zijn.... Hoe is 't met uwe moeder?" vervolgde de heer Baldussare met verstaanbare stem.

„Zoo, zoo.... Ze houdt nog steeds 't bed...."

De heer Baldussare schudde meewarig 't hoofd.

„Wanneer ge dus verkiest, juffrouw Teresina, zal ik u eenige mijner kunstwerken laten zien...."

„Maar," stamelde het meisje, „ik ben met een ander doel hier gekomen...."

„Spreek maar.... spreek ronduit...."

Teresina zamelde haar moed bijeen en deelde hem het doel harer komst mede.

„O, is dat de zaak?" riep de heer Baldussare. „Dat had ik allerminst verwacht.... Hebt ge besloten u van uwe haren te ontdoen?"

„Ja, als ik er een goeden prijs voor maken kan."

De heer Rinaldi werd ernstig, de zaken gingen slecht, zeide hij, want eene bespottelijke mode had het gebruik van valsche haren doen verminderen, alsof er iets beters voor de dames bestond, en eene fraaie vlecht niet altijd het schoonste kapsel was.

„Men noemt 't een kunstgreep," vervolgde de heer Rinaldi op verachtelijken toon, „een nietswaardig bedrog.... Alsof er geen ander bedrog op de wereld bestond. 't Is vrij wat erger, zou ik denken, valsche diamanten te dragen en deze voor echt te willen laten doorgaan.... Of honigzoete woorden op de lippen en venijn in 't hart te hebben.... Maar zoo gaat 't, een paar schreeuwers zullen de valsche haren den oorlog verklaard heb-

ben, en dadelijk is iedereen bereid hen na te bauwen: valsche haren, foei, 't is een schande, 't is walgelijk!.... Zoo worden kunst en industrie in hare ontwikkeling belemmerd en tegengewerkt, en dan zijn er nog lieden, die zich beklagen, dat het land de plaats niet inneemt, waarop 't aanspraak heeft."

Nadat de heer Baldussare nog eenigen tijd over deze en andere even wijze als diepzinnige politieke en sociologische beschouwingen had uitgeweid, verklaarde hij voornemens te zijn voor den herfst geene nieuwe aankoopen te doen; doch ten opzichte van Teresina wilde hij eene uitzondering maken en met haar in onderhandeling treden. Zij moest natuurlijk beginnen hare vlechten los te maken, want tot dusverre had hij ze nog maar op een afstand gezien, en men weet 't, de zaken maken een verschillenden indruk naarmate men ze van nabij of uit de verte beschouwt. En inderdaad, nauwelijks had Teresina hare vlechten langs den rug laten neervallen of de heer Baldussare ontdekte tal van gebreken, welke hij allerminst had verwacht. Die haren, hoewel ze bijna den grond raakten, waren minder lang dan ze aanvankelijk schenen, want er moest rekening worden gehouden met hare gestalte, welke niet van de langste was. Ook wat de kleur betrof: ze waren ontegenzeggelijk zeer fraai, maar men zag fraaiere. En dan, hoe vreemd, hij had gedacht, dat ze fijner, zijdeachtiger waren.... Wellicht gebruikte Teresina te veel water op hare haren.... O, men moet met de haren zoo voorzichtig zijn, zij vereischen voortdurend de nauwlettendste zorg. In een woord, de meest practische menschen kunnen zich vergissen, en ook de heer Rinaldi moest erkennen, bij deze gelegenheid, na eene veertigjarige ervaring, eene zeer grove begaan te hebben.

De ongelukkige Teresina hoorde stilzwijgend die lange uitweiding aan, waarvan de eenige strekking was, de waarde te verminderen van hetgeen zij als hare grootste en zelfs hare eenige schoonheid beschouwde; zij wachtte gelaten het oogenblik af dat de heer Rinaldi zich verwaardigen zoude tot een besluit te komen. En de heer Rinaldi kwam tot een besluit; alleen omdat zij 't was zou hij haar vijf en twintig lire geven.

„Vijf en twintig lire!" riep Teresina, die allerminst op zulk

een nietig bod gerekend had. „Hebt gij er mij dan niet zestig geboden?"

De heer Baldussare kwam met klem daartegen op.

„Geboden?.... Neem mij niet kwalijk.... Hoe kon ik een bod doen zonder de koopwaar gezien te hebben?.... Wij hebben er steeds gekscherend over gesproken.... 't Spijt mij inderdaad, maar vijf en twintig lire is de juiste prijs."

Wie het onderste uit de kan wil hebben, zegt het spreekwoord, krijgt het lid op den neus; de heer Baldussare had den middelweg niet weten te houden. Teresina begreep, dat hij van haar toestand misbruik wilde maken, en de wrevel, dien zij daarover gevoelde, schonk haar eene stoutmoedigheid, welke zij niet dacht te bezitten. Vijf en twintig lire! Wat moest zij daarmede aanvangen? Dan was 't maar beter van hare opoffering af te zien en zich blindelings aan het noodlot over te geven.

„Neen, neen," zeide zij met een gedwongen glimlach. „Ik behoud mijne haren."

Zij trad voor een spiegel en haastte zich hare vlechten in orde te maken en aan het achterhoofd te bevestigen. Op dat oogenblik had zij 't nijpend gebrek bijna vergeten; het scheen haar veeleer toe, dat zij zich in een dreigend gevaar bevonden had, en op 't punt was daaraan te ontkomen. Zeker, ze was op 't punt geweest eene dwaasheid te begaan. Niemand is verplicht zich te misvormen en 't verlies harer haren was voor haar eene werkelijke misvorming. Welk voordeel bracht 't haar bovendien aan? Het voordeel van iets op afkorting te kunnen betalen, om daarna opnieuw schulden te kunnen maken, en zich nog dieper te gronde te richten.

Met voorgewende onverschilligheid had de heer Rinaldi de neergelegde pruik weder ter hand genomen, doch telkens wierp hij een vluchtigen blik op Teresina, en kon maar niet begrijpen, waarom zij niet wilde toegeven. Toen hij zag, dat zij de laatste haarspeld had vastgestoken en haar mantel om de schouders sloeg, begon hij te vreezen, zich die gunstige gelegenheid te zien ontgaan, en besloot hij van tactiek te veranderen.

„Wel," zeide hij, „is er geen middel om 't met elkander eens te worden?"

„Neen, neen," antwoordde Teresina, die zich thans zoo spoedig mogelijk wenschte te verwijderen. — En dit pleit niet voor de vastheid van het karakter van het meisje, dat een kwartier te voren zich zoo haastte om daar te komen.... Maar het menschelijke karakter is onderhevig aan dergelijke zonderlinge tegenstrijdigheden.

„Als ik in plaats van vijf en twintig eens dertig lire zeide?" begon de heer Baldussare weder.

„Neen, neen."

Zij verwijderde zich.

„Wat maakt ge een haast.... de eerste maal, dat gij mij eens bezoekt.... Ga wat zitten.... al doen we ook geen zaken, zoo kunnen we toch wel goede vrienden blijven."

„Zeker.... maar 't is al laat.... en moeder zal ongerust worden...."

„Een kwartiertje vroeger of later zal toch wel op hetzelfde neerkomen."

In stede dat de bewijzen van toenadering van den heer Baldussare haar verheugden, boezemden ze haar eene zekere vrees in. Zij wilde niet gaan zitten, doch zonder moedwillig onbeleefd te zijn kon ze niet weigeren, een kijkje in de twee andere vertrekken der werkplaats te nemen.

„Er is niemand," zeide de heer Baldussare om haar aan te moedigen. „Klokslag vijf uur verdwijnen mijne ondergeschikten met eene snelheid, alsof ze vleugels aan de voeten hebben.... Zoo is de jeugd altijd." En met zekere gelijkmoedigheid liet hij er op volgen: „In mijne jonge jaren, toen ik nog leerling was, deed ik evenals de mijnen nu doen.... Sommige zaken beschouwt men uit een verschillend oogpunt naar gelang men zelf beveelt of door anderen bevolen wordt.... Geloof mij, juffrouw Teresina, ik gevoel zooveel sympathie voor u en uwe ouders, dat, als 't mij maar eenigzins mogelijk was, ik u gaarne in alle opzichten zoude tevreden stellen.... Wat zoudt gij zeggen als ik u vijf en dertig lire bood?"

„Neen, neen, mijnheer Baldussare.... Als 't nog zestig was.... maar 't komt er ook niet op aan.... laat er ons maar niet verder over spreken."

„Zooals ge verkiest.... Zie deze twee coiffures eens, de eene bijna van dezelfde kleur als uwe haren en de andere zwart als ebbenhout.... Ik zeg 't niet om mij te prijzen, maar dergelijk werk vindt men in Venetië niet als bij mij. Daar hebt ge toupets chignons, enkele en dubbele vlechten te keus en te keur.... Als er maar koopers waren.... Kijk eens hier." De heer Baldussare ging haar voor in een klein vertrek, waar eene vunzige, benauwde vetlucht heerschte, welke de ademhaling belemmerde, „eene volledige verzameling."

Hij wees haar op eene menigte blonde, rossige, zwarte, licht- en donkerbruine kapsels, sommige fijn en zacht, andere stug en ruw; nu het eene, dan het andere onverschillig in handen nemende, zeide hij:

„Dit alles heeft weinig waarde, maar ik zal u anderen laten zien, prachtwerk.... Volg mij maar.... De lucht hindert u misschien.... Ja, 't is waar, hoe goed ik ook voor de ventilatie zorg, geheel wegnemen kan ik ze niet.... 't Is een gevolg van 't koken op de fornuizen daar ginds...."

Teresina was op den drempel blijven staan.

't Was zonderling. Die pruiken, toupets, coiffures en dergelijke meer, ze had ze vroeger dikwijls op het terras van den heer Rinaldi in de open lucht zien hangen; maar nu zij ze zoo op een hoop geworpen in dat lage vertrekje zag, maakten zij een geheel anderen indruk op haar; en 't was een pijnlijke indruk; een zekere nieuwsgierigheid, een onbedwingbaar verlangen maakte zich van haar meester om 't haar omringend geheim te doorgronden. Hadden ook dezen hunne vroolijke, hunne gelukkige dagen gehad, hadden ook dezen het leven onder zich voelen trillen? Wie weet hoevele lippen ze met hunne kussen hadden aangeraakt, hoeveel teedere woorden in hunne nabijheid waren gefluisterd? Teresina zag ze in haar overprikkelde verbeelding op de hoofden van jeugdige schoonen, zij zag hoe ze, met bloemen doorvlochten, zich voegden naar de bewegingen der bekoorlijke gestalten. Maar weldra verduisterden en verdwenen die lachende beelden, en in hunne plaats vertoonden zich bleeke, vermagerde aangezichten, onbewegelijke op het gasthuisbed uitgestrekte lichamen. De haren, welke kort te voren in de vrije lucht golf-

den, rustten nu als levenlooze strooken langs de ingevallen wangen, totdat een schaar ze vallen deed.... Teresina huiverde.

Met de intuitie, een ziener waardig, ried de heer Baldussare, wat er in 't gemoed van het meisje omging.

„Gij knoopt geschiedenissen aan die haren vast, daarop zou ik durven zweren.... Iedereen, die hier komt, doet hetzelfde.... En ik wil ook niet ontkennen, dat dit met sommigen het geval is... doch veel minder dan men denkt, dat kan ik u verzekeren. Het grootste gedeelte van hetgeen ge hier ziet werd op het platte land aangekocht van boerinnen, die er niet het minste bezwaar in zagen, hare haren tegen klinkende munt in te ruilen.... En op dit oogenblik zijn ze even vroolijk en levenslustig als vroeger, en zingen en lachen ze, dat 't een lust is haar te hooren.... Laat ons nu tot een accoord zien te komen.... Veertig lire?"

„Neen," antwoordde Teresina nogmaals.

't Antwoord klonk ditmaal echter minder vast, minder beslist. Zij begon zich de vraag te stellen, welke verontschuldiging zij voor zich zelve kon aanvoeren, als zij het doel waarmede zij gekomen was, door hare stijfhoofdigheid niet bereikte. Zoo lang de heer Rinaldi een onredelijk bod deed, was 't natuurlijk, dat zij in hare weigering volhardde; maar als hij bereid was toe te geven, moest zij 't dan harerzijds ook niet doen? Wat den heer Rinaldi betreft, hoe langer hij de koopwaar aanschouwde, hoe vuriger hij ze de zijne wenschte te noemen, 't kostte wat het wilde, en hoewel hij een geslepen en voorzichtig man van zaken was, zoo kon hij bij gelegenheid toch wel eens eene dwaasheid begaan, zelfs beweerde hij, dat eene te rechter tijd begane dwaasheid geluk aanbrengt. Hij gevoelde zich ditmaal ongetwijfeld in zijne eigenliefde gekrenkt bij de gedachte, 't aan een onervaren meisje, dat hij meende om zijn duim te kunnen winden, gewonnen te moeten geven; doch nog nimmer was 't in hem opgekomen, wegens gekrenkte eigenliefde, van eene voordeelige zaak af te zien, en hij was niet voornemens op ruim vijf en vijftig-jarigen leeftijd van dien stelregel af te wijken.

Bij deze stemming der beide contracteerende partijen gebeurde hetgeen gebeuren moest. De heer Baldussare, vast besloten, wanneer

't mocht noodig zijn, ook zestig lire te geven, bood vijftig en voegde er bij, dat hij niet hooger gaan kon, dat dit zijn laatste bod was, en hij thans een bepaald ja of neen verwachtte; de tot het uiterste gedreven Teresina, wie de gedachte met ledige handen thuis te komen schrik aanjoeg, overwon hare laatste aarzelingen en antwoordde: ja.

„In dat geval," zeide de heer Rinaldi, haar op een stoel wijzend, „zullen wij maar dadelijk een einde aan de zaak maken; ga zitten."

Teresina gehoorzaamde zwijgend. Zij sprak geen enkel woord, terwijl de heer Baldussare 't meisje van haar prachtigen haardos beroofde en om haar af te leiden een en ander uit de chronique scandaleuse vertelde. Toen zij echter de koude schaar in den hals voelde, kon zij een zucht niet weerhouden.

„'t Is gedaan," zeide de heer Baldussare eenige oogenblikken later.

En juist daarom begon Teresina hartstochtelijk te snikken.

„Ik begrijp," hernam hij, „ik begrijp, dat 't u spijt.... maar ze zullen wel weder aangroeien.... ge zijt nog jong.... trek 't u maar niet al te zeer aan.... Ik zal 't geld gaan halen."

Teresina bleef onbeweeglijk zitten, met 't gelaat in de handen verborgen. Toen de heer Baldussare weder in 't vertrek kwam, liep haar eene rilling door de leden; zij sprong overeind, stak de vijftig lire zonder ze na te tellen in den zak, sloeg haar mantel om, en snelde heen zonder hem te groeten; zij bevond zich op straat zonder 't te bemerken. Zij durfde de oogen niet opslaan, en vreesde iemand te ontmoeten die haar staande zou houden of ondervragen; 't was haar alsof alle voorbijgangers haar met den vinger zouden nawijzen en uitroepen: „kijk, ze heeft hare fraaie haren niet meer, wat is ze nu leelijk!" De gewone dwaling, welke zoowel in 't goede als in 't kwade ons steeds gelooven doet, dat anderen zich met ons bezig houden. Teresina had den moed niet, dien avond een winkel binnen te gaan; zij zoude juffrouw Zoë verzoeken in hare plaats te gaan en de dringende schuldeischers tevreden te stellen.

Zoo bereikte zij de deur harer woning, waar haar eene buitengewone verrassing wachtte.

VIII.

Die verrassing vertoonde zich in de gedaante van een brievenbesteller, die met een brief in de hand gereed stond aan te schellen.

„Wat is er?.... Wien moet ge hebben?" vroeg het meisje. op den verbaasden toon van lieden, die niet gewoon zijn brieven te ontvangen.

De besteller las het adres: Mejuffrouw Teresina Sorio, Venetië, San Silvestro, Oliesteeg N°. 1452.... Dat moet hier zijn."

„Ik ben Teresina Sorio...."

„Als dat zoo is," antwoordde de besteller na een korte aarzeling, „dan zal ik hem u maar geven."

Teresina draaide den brief om en om, zij bezag hem aan alle kanten zonder te begrijpen van waar hij komen kon, want de stempels waren onleesbaar. Ten opzichte van het schrift behoefde zij geene gissingen te maken; Teresina kende alleen dat van den dokter, den apotheker en de winkeliers, die haar waren leverden. Om de waarheid te zeggen. kende zij nauwelijks haar eigen schrift om de eenvoudige rede, dat zij er zelden of nooit gebruik van maakte.

Wie kon haar bij mogelijkheid iets te schrijven hebben? Een naam kwam haar op de lippen: die van Maso; maar was 't te veronderstellen, dat deze haar schrijven zoude na gedurende vier jaren het stilzwijgen bewaard te hebben?

't Was gemakkelijk, aan de onzekerheid een einde te maken door den brief te openen; maar Teresina was te ontroerd om den brief maar op staanden voet te lezen, zij stak hem dus in haar zak om hem in haar kamertje te openen.

Toen zij de trap besteeg hoorde ze juffrouw Zoë's stem:

„Zijt gij 't, Teresina?"

„Ja, ik ben 't...."

„Eindelijk.... 't Is bijna zeven uur...."

„Ik weet 't.... En moeder?"

„Als gewoonlijk.... Er is niets bijzonders."

„En vader?"

„Als alle weken na de trekking van het lotto.... Smoordronken.... hij slaapt in de keuken.... Maar waarom ben-je zoo ingebakerd?"

Juffrouw Zoë deed deze laatste vraag op 't oogenblik, dat Teresina de laatste treden der trap besteeg. De vraag werd door een uitroep van verwondering gevolgd.

„Heilige maagd! Wat ziet ge er vreemd uit! Wat is er met je gebeurd?.... Je haren?"

„Ik heb ze verkocht," antwoordde Teresina met nauw hoorbare stem.

„Verkocht!" gilde juffrouw Zoë, de handen met een gebaar van smartelijke verbazing in elkander slaand.

„Ja," antwoordde het meisje, terwijl ze zich aan de trapleuning vasthield om niet te vallen. „Al mijne andere pogingen zijn mislukt, en ik had den moed niet met leege handen terug te keeren, en tot moeder te moeten zeggen: ‚Er is niets aan te doen, ge moet naar 't gasthuis!'.... Op dit oogenblik is 't mij echter onmogelijk naar moeder te gaan, de ongelukkige vrouw zou 't zich al te zeer aantrekken. Doe mij 't genoegen, juffrouw Zoë, en zoek een voorwendsel, zeg dat ik hoofdpijn heb, zeg haar wat u goeddunkt.... ik heb dringend behoefte om een poosje alleen in mijn kamertje te zijn.... Maar dat is waar ook, ik zou 't voornaamste nog vergeten.... dwaze, die ik ben! Luister.... Lieve hemel, hoe zullen we u ooit kunnen vergelden al wat ge voor ons doet?"

„Och kom.... spreek daar maar niet van."

„Luister, hier zijn vijftig lire.... Wees zoo goed even bij den apotheker en den kruidenaar aan te gaan en hun elk twintig lire op afrekening te geven.... Zeg aan den apotheker, dat hij blijft voortgaan de pillen en het drankje voor moeder gereed te maken.... Koop ook wat vleeschextract en brandstof.... en als moeder gegeten heeft, geef mij dan ook een bord soep, want waarlijk ik kan mij bijna niet meer staande houden.... O ja, dat is waar ook: als moeder u vraagt hoe ik aan 't geld kom, dan moet ge maar zeggen, dat ik 't geleend heb.... of denkt ge, dat 't beter is, haar maar in eens de geheele waarheid te zeggen?"

Juffrouw Zoë, die nog niet geheel van hare verbazing bekomen was, had gaarne een woordje in 't midden willen brengen en haar eene nadere verklaring vragen; doch Teresina liet er haar den tijd niet toe, zij snelde haar voorbij, een nauwen, donkeren gang in, en besteeg de steile trap, die naar haar kamertje voerde.

Daar aangekomen moest hare eerste beweging geweest zijn, zich op haar schamel bed te werpen en in den slaap een uur van vergetelheid te zoeken. Ze had zooveel te vergeten! Maar de geheimzinnige brief maakte hare nieuwsgierigheid zoodanig gaande, dat ze besloot hem zonder verder uitstel te lezen.

Wij zullen thans den inhoud van dat belangrijke document den welwillenden lezer mededeelen, en hoewel wij den oorspronkelijken tekst zooveel mogelijk getrouw blijven, hebben wij toch hier en daar eene geringe verbetering moeten aanbrengen om 't niet geheel onverstaanbaar te doen worden:

„Alerliefste Teresinna!

„'t Ontbreek mij haas aan moet de pen in de handen te „nemen om U deze brief te schrijfe en te zegge dat ik al vier „jare van Venneziё weg ben en dat ik mij herinner dat ik be„looft hat om U te schrijfe en dit toch niet gedaan heb want „dit is gekommen door veele redene die mij daarvan hebbe „teruggehoude en in de eerste plaats dat ik niet goed schrijfe „kan en dat ik dikwels propeerde en dat de kaptein mij uit„lachte en dat ie zei dat niemand uit mijn hannepote kon weis „worde en dat ie toen zoo goet is geweest mij de schrijfkuns te „leere en ik 't nu goet kan en dat ik toen had moete schrijfe „dat ik lang van Venneziё zou wegblijve want dat ons schip „pas te Lieverpoel was aangekome of 't moes weer naar de „kust van Affrikka en dat de manne daar zwart zijn en de „vrouwe dezelfde kleur hebbe en van Affrikka vertrokke wij „met ballas naar Bombaai en toen zag ik een stoomschip van „de Penninsvelar dat naar Venneziё ging en toen had ik graag „aan boort daarvan willen gaan om U effekes goeien dag te „komme zegge maar dat men op deze werelt niet alles doen kan „wat men wil en dat God beschikt en na Bombaai zijn wij weder

„naar England gegaan en van England naar Amerika en als ik „nog niet de heele werelt ben ront geweest zal 't toch niet veel „scheele en zoo hat ik nooit gelegenheid U te schrijfe en wat „moest ik U schrijfe? Goddank ben ik altijd gezont geweest en „de ekipaage ook behalve de tweede stuurman die dood is „gegaan en ik in zijne plaas ben gekome met vermeerdering „van gage en ik legde daarvan wat op zij en nu is het schip „te Genuwa verkocht en benne we daar van boort gegaan en „hebbe onze afrekening ontvange en heb ik dadelijk dienst „genome op een stoomschip dat tussche Konstantinopel en Ven„nezië vaart en moet ik den eerste Augustus aan boort zijn en „heb ik van deze vrije week gebruik gemaakt om naar mijne „zuster te gaan die getrouwd is en die mij gezegd heeft dat U „nog altijd vrij bent. Een van deze daagen kom ik onver„wachs over om U te vrage of Uw hart nog niet verandert is „en het mijne is nog altijt hetzelfde van vroeger en ook op de „woeste zee dacht ik altijt aan Teresinna en aan de wandelinge „in de tuine waar Uw vader en moeder bij ware en aan den „heuvel waar wij alleenig ware en ik U een kus wilde geve en „gij mij de hant gaaft en ik zeide dat ik veel van U hielt en „gij mij zeidet: spreek daarover met vader die er niets zal tege „hebbe maar ik was op het punt om te vertrekken en ik kan „niet aan trouwe denke en ik dacht binnen het jaar terug te „zijn en 't zijn er vier geworde maar dat is allemaal niets als „wij nog maar in het leve zijn en nog jong genoeg om zooveel „kindere te krijge als we hebbe wille en ge behoeft niet te „blozen want het huwelijk is altijt zoo geweest zoo lang als de „werelt bestaat en ik ben nu in staat met U te trouwe want ik „heb een flinke gage en kom op verhooging en heen en weer „van Konstantinoopel naar Vennezië en vieze verza reizent zal „ik tien dage van de maant te Vennezië zijn en dan zulle wij „vrolik zijn. Zeg aan Uwe ouders dat ik terug gekome ben „en wij zulle allemaal met elkander woone want de mijne heb „ik helaas verlore toen ik nog in de luure was en ik ben eene „arme verlate wees gebleve met mijne zuster en die is een ver„standig meisje en zegt dat ik groot gelijk heb lieve Teresinna „ik ben bijna buite mij zelve als ik er aan denk dat ik je man

„zal worde en na zoo vele jare is 't net of 't pas gistere was „toen ik U voor de eerste maal zag met die mooie blonde hare „en dat er geen mooiere zijn en ik ook geen mooiere heb gezien „behalve als op eene schilderij met de heilige Maagd en ik weet „niet meer waar dat was maar ze waren erg mooi en ik ver„lang naar den tijt dat U die hare zal kamme met een schilt„padde kam die ik voor U heb medegebracht maar wie weet of „ik arme drommel niet buiten de waart reken en U niets meer „van mij wilt wete want in dat geval ga ik zeker van hartzeer „sterve maar ik wil U niet dwinge en voor altijt ongelukkig „make want ik ben een eenvoudig maar eerlijk man en ik hoop „het beste en dat U mij niet te lang zal late wachte, vaarwel

„uw getrouwe
„Maso Gavaynin, alias Anera."

Met onbeschrijfelijke moeite, vooral ook, omdat de duisternis snel toenam en er geen licht in de kamer was, bracht Teresina de lezing van dit lange, somwijlen vrij onverstaanbare epistel ten einde. De meest tegenstrijdige gevoelens worstelden in haar hart; meermalen wilde zij zich aan de hoop, aan de dankbaarheid, aan de vreugde overgeven, doch eene pijnigende gedachte kwam telkens tusschenbeide en jaagde haar den vreeselijksten angst aan. Zij was niet meer het meisje, waarvan Maso het beeld in zijn hart had medegenomen; zij kon niet verwachten dat zijne liefde, al had zij aan den tijd en de verwijdering weerstand geboden, ook bestand zoude zijn tegen den niet voorzienen slag van haar misvormd te zien, beroofd van haar voornaamste, hare eenige aantrekkelijkheid. Een wreede ironie van het noodlot schonk en ontnam haar op hetzelfde oogenblik het geluk. God, God, waarom moest zij zoovele folteringen verduren? Die God, dien men goed en rechtvaardig noemt, was haar getuige, dat 't haar noch aan de deugd der zelfopoffering, noch aan die der onderworpenheid ontbrak; waarom haar dan aan eene beproeving te onderwerpen, welke hare krachten te boven ging? En Maso, die haar gedurende vier jaren vergeten had, waarom herinnerde hij zich harer in dit ongelukkige oogenblik? Had hij haar maar één dag vroeger geschreven!

Teresina's hart klopte zoo onstuimig in haar boezem, als zoude het breken, de grond ontzonk aan hare voeten, zij tastte een oogenblik wankelend in de duisternis rond, slaakte een smartkreet en stortte bewusteloos neder.

Eenige oogenblikken later trad juffrouw Zoë met een kaars in de eene en een bord soep in de andere hand hare kamer binnen. Zij had oneindig veel te vertellen, doch 't schouwspel, dat zich bij 't overschrijden van den drempel aan hare blikken vertoonde, stuitte den stroom harer welsprekendheid.

„Teresina, ach Teresina!" riep zij verschrikt, terwijl zij haastig 't eindje kaars en 't bord nederzette, en naast het meisje nederknielde, dat geen teeken van leven meer gaf.

Wat moest zij doen? Wie kon zij te hulp roepen? Maddalena was ziek, meester Tita sliep zijn roes uit en 't was niet raadzaam hem daarin te storen; wilde zij de hulp der buren niet inroepen, dan kon juffrouw Zoë slechts op zich zelve rekenen. Gelukkig kwam Teresina weder tot bewijstzijn, zij opende flauw de oogen en zeide met nauw hoorbare stem: „God, dit lijden is onverdragelijk!"

„Wat hebt ge dan, wat is u overkomen?.... 't Zal van overspanning, van honger zijn.... Eet een beetje soep,...." zeide juffrouw Zoë op meewarigen toon, terwijl ze 't meisje hielp opstaan en op den rand van 't bed deed nederzitten.

Teresina weerde 't haar voorgehouden bord af.

„Ik kan niets eten.... ik heb niets noodig.... of ja, een beetje water.... geef mij de kruik even aan.... dank u zeer.... Ach! mijne haren, mijne haren!" riep zij wanhopend en bracht beide handen naar 't hoofd.

„Hadt ge mij maar eerst om raad gevraagd!... Maar nu is er niets meer aan te veranderen; kom, denk er maar niet meer aan en tracht wat te slapen" liet de goedhartige buurvrouw er op volgen, terwijl zij het meisje in bed hielp.

Zoodra Teresina zich in hare schamele legerstede bevond, zeide zij:

„Ik heb niets meer noodig, juffrouw Zoë, ga nu maar heen, 't moet al laat zijn....

„'t Is half negen.... Maar.... hoe gevoelt ge u nu?"

„'t Zal niets te beteekenen hebben.... Eenige uren slaap zullen 't wel doen overgaan.... Wel te rusten, juffrouw Zoë.... zeg maar aan moeder, dat ik behoefte aan rust gevoel, en.... wees nogmaals bedankt....

„Wilt ge dan in 't donker blijven?"

't Is niet donker.... het maanlicht dringt door 't venster.... Goeden nacht.... slaapt vader nog altijd?"

„Ja.... nu wel te rusten dan en beterschap!"

Hoofdschuddend verliet juffrouw Zoë het kamertje, terwijl ze in zich zelven mompelde:

„Als ook zij nog ziek mocht worden, zal 't er hier treurig uitzien."

Zoodra zij zich alleen bevond verliet Teresina met inspanning van al hare krachten het bed, en sleepte zich met moeite naar 't midden van haar kamertje, waar Maso's brief lag, die haar gedurende hare bezwijming was ontvallen en aan de aandacht van juffrouw Zoë ontsnapt was. Zij raapte hem op en verborg hem onder haar hoofdkussen; daarna strekte zij zich weder op haar leger uit en verlangde naar den dood

---

IX.

„Er moet voortgegaan worden met haar koude kompressen op 't hoofd te leggen, van avond zal ik nog eens naar haar komen zien," zeide dokter Guglielmini, en juffrouw Zoë ter zijde nemende, voegde hij er bij: „Als ze nog zulk een koortsaanval krijgt vrees ik het ergste.

Maddalena, die gedurende een paar uren haar bed verlaten had om hare dochter te helpen verplegen, keerde naar hare kamer terug om deze met hare klaagliederen te vervullen. Zij was de oorzaak van alles, 't was beter als zij maar niet geboren, of in de wieg gestorven, of ongetrouwd gebleven, of met haar gebochelden neef getrouwd ware, dan zou ze misschien evenals Zanze geene kinderen gehad hebben; in elk geval had men,

toen zij ziek werd, zich maar niet om haar moeten bekommeren, en haar als een nutteloos wezen, waaraan toch niets verspeeld was, maar naar het gasthuis laten gaan. Dan zoude er ten minste geen gebrek in huis ontstaan zijn, en had hare dochter hare haren niet behoeven te verkoopen, want dit heeft haar bepaald den genadeslag toegebracht; zooals juffrouw Zoë, die op dien noodlottigen avond het laatst met haar gesproken heeft, zou kunnen bevestigen.

En juffrouw Zoë herhaalde voor de honderd en zooveelste maal het gebeurde van dien avond:

„Lieve heiligen in het paradijs, wat zal ik er van zeggen? Toen ik haar op 't trapportaaltje zag, was ik van verbazing buiten mij zelve, want ik was er allerminst op voorbereid, haar zonder hare fraaie haren te zien; een half uur later vond ik haar bewusteloos in 't midden van haar kamertje op den grond liggen, zij kwam echter weder bij en begaf zich naar bed; zij meende, dat eenige uren rust haar geheel herstellen zouden, en ge weet in welken toestand wij haar daarentegen den volgenden morgen hebben aangetroffen."

„En dit duurt nu al drie dagen," riep Maddalena handenwringend uit, „men weet niet of ze iemand herkent of niet, en als ze niet slaapt, zooals op dit oogenblik, dan ijlt zij."

„Dat is 't ergste niet," merkte juffrouw Zoë op. „Het ijlen is een gevolg van koorts in 't hoofd. Want ze heeft koorts in 't hoofd, niet waar dokter?"

De dokter trok de schouders op.

„Min of meer een hersenontsteking, of iets dergelijks."

„Juist, koorts in 't hoofd of hersenonsteking, dat is hetzelfde."

Meester Tita, die met de ellebogen op de knieën en 't gelaat in de handen verborgen op de oude kist ineengedoken zat, sprong eensklaps overeind en dreigend de vuisten opheffend, riep hij:

„Zoo waar als ik een gedoopt christen ben, zoo mijn kind sterft, zal ik dien vervloekten baardschrapper Rinaldi met zijn heelen pruikenrommel tot frikkadel hakken. En daarna zal ik de lui van 't gemeentebestuur bij den kraag pakken, want 't is hunne schuld dat er nooit een nommer van een armen drommel uitkomt."

Zijne wederhelft wees hem terecht:

„Dat zijn mooie uitdrukkingen voor een gedoopt christen. Ik weet wat je doen moet en ik zal 't je zeggen: „Je moet dadelijk een waskaars aan de heilige Maagd offeren....""

„Als ik 't zeggen mag," viel juffrouw Zoë haar op ernstigen toon in de rede, „dan moest ge de heilige Maagd maar liever buiten spel laten, want zij kan onmogelijk iedereen verhooren, die haar aanroept.... Was ik in uwe plaats, dan zou ik mij tot den heiligen Joseph wenden, die heeft veel minder te doen."

„Wat heilige Maagd! Wat heilige Joseph!" riep meester Tita op een toon, die beide vrouwen een bestraffenden blik op hem deed werpen.

Wijl hij niet zeer rijk aan woorden en nog armer aan gezond verstand was, herhaalde hij, den baardschrapper tot frikkadel te zullen hakken, en de lui van 't gemeentebestuur bij den kraag te pakken.

Op dat oogenblik begon Teresina zich te bewegen waardoor aan 't belangrijke onderhoud een einde werd gemaakt; dokter Guglielmini, die op 't punt stond zich te verwijderen, bleef, en zich over de zieke heen buigend, noemde hij twee malen haar naam: „Teresina, Teresina."

Zij zag hem strak aan, doch antwoordde niet; daarentegen begon zij allerlei onsamenhangende taal te spreken, waarin telkens de naam Maso voorkwam.

„'t Is vreemd," zeide de dokter. „Ze noemt steeds dien Maso.... Heeft er ooit eenige innige betrekking tusschen hen bestaan?"

„Volstrekt niet," antwoordde Maddalena. „Ze mochten elkander lijden, maar de knaap is op zee gegaan en heeft nimmer iets van zich laten hooren. De mannen deugen geen van allen."

„Min of meer. En dacht Teresina nog aan hem?"

„Wel neen, mijne dochter is een verstandig meisje en zag spoedig in, dat zij op hem niet behoefde te rekenen."

„Maar zijt gij er zeker van, dat zij in de laatste dagen geen brief van dien Maso ontvangen of hem wellicht gezien heeft?"

„Als ze een brief ontvangen had, zou ze 't dan niet gezegd hebben? Zouden wij 't niet gemerkt hebben? Welke redenen kon ze hebben om 't voor ons geheim te houden? En of ze

Maso gezien zou hebben, neen dokter, dat is waarlijk al te dwaas! Weet ge dan niet dat Maso's schip zich bij onze tegenvoeters bevindt, waar men met het hoofd naar beneden loopt? Daar zal de wereld gauw ten einde loopen, want dat is toch op den duur niet vol te houden."

„Zeker," liet de reactionnaire juffrouw Zoë zich hooren, „vroeger gingen de schepen van Venetië naar Triëst, of van Triëst naar Fiume, maar daarmede is men tegenwoordig niet meer tevreden, ze moeten nu naar de eilanden van den Mississippi."

„Stil," zeide de dokter op gebiedenden toon, „laat ons luisteren."

„Neen," murmelde Teresina, „laat hem niet binnenkomen.... Ik wil niet dat Maso mij zonder mijne haren ziet"....

Meester Tita wierp den blik naar het venster, en bromde voor de derde maal: „Ik zal hem tot frikkadel hakken, dat zal ik."

Op dat oogenblik werd er zachtjes aangescheld.

„'t Zal de apothekersbediende zijn," zeide Maddalena en tot haar echtgenoot liet zij er op volgen: „Ga eens open doen, Tita.... en ga er dan tevens maar eens op uit om wat werk te zoeken; want wordt er niet gewerkt, dan is er niet te eten; ik ben maar eene zieke, hulpbehoevende vrouw en nu is ook die lieve engel niet meer in staat zich voor ons uit te sloven."

Meester Tita gaf een bits bescheid. Hij had van niemand lessen te ontvangen, en wist zeer goed werk te krijgen, als hij 't noodzakelijk achtte. Vandaag bleef hij thuis, omdat er geen werk was, en omdat hij niet zulk een onnatuurlijk vader was om zijn lief kind in dien toestand te verlaten.

Gedurende dien twist tusschen de echtgenooten werd er voor de tweede maal gescheld, en vond juffrouw Zoë 't maar 't best om zelf open te doen.

Doch 't scheen, dat ze iets zeer vreemds zag of wel dat haar iets zeer buitengewoons overkwam, want ze slaakte een doordringenden gil, die onheilspellend tot in de kamer der zieke doordrong, en meester Tita en dokter Guglielmini, in 't voorgevoel van eene nieuwe ramp, naar buiten deed snellen.

X.

De scherpzinnige lezer zal reeds geraden hebben, wat juffrouw Zoë zoo hevig had doen ontstellen.

Zij had de buitendeur met het touw open getrokken zonder eerst uit het venster te zien, zoo zeker was ze, dat 't de looper van den apotheker moest wezen. Doch deze was 't niet, maar wel een flink opgeschoten jonkman met gebronsd gelaat, die haar glimlachend zeide:

„Kent ge mij niet meer, juffrouw Zoë?.... Maar 't is waar, in vier jaren kan men veel veranderen.... Ik ben Maso.... hoe is 't met Teresina?"

Juffrouw Zoë dacht Maso duizenden en duizenden mijlen ver; zoo onverwacht den persoon voor zich te zien, dien Teresina in haar ijlen zoo dikwijls had genoemd, maakte op haar den indruk van iets bovennatuurlijks, en 't was onder dezen indruk, dat zij den reeds vermelden kreet slaakte.

Dat de jonkman zich bij die vreemde ontvangst niet wel te moede gevoelde, is licht te begrijpen, en dit werd nog erger toen hij op de gelaatstrekken van den toesnellenden dokter en meester Tita een schrik en ontsteltenis las, die slechts weinig verschilden van die, welke zijne verschijning op juffrouw Zoë had teweeggebracht.

Dokter Guglielmini kende Maso niet en kon bovendien geen hoogvlieger genoemd worden; toch moet erkend worden, dat hij bij deze gelegenheid een doorslaand bewijs van doorzicht gaf, want nauwelijks had hij eenige woorden met den jonkman gewisseld of hij begreep de geheele toedracht der zaak.

„'t Zit zoo in elkander;" zeide hij tot juffrouw Zoë en meester Tita, die moeite deden van hunne verbazing te bekomen. „Teresina moet den brief Zaturdag avond ontvangen hebben, nadat ze reeds bij den heer Rinaldi was geweest.... 't is immers duidelijk dat, wanneer ze hem eerder ontvangen had, ze dat wanhopig besluit niet zoude volvoerd hebben...."

„Maar hoe en wanneer?"

„Ach, lieve vrienden laat ons toch geen tijd verliezen met

het hoe en wanneer en indien.... Teresina zal er ons de juiste verklaring van geven, zoodra ze hersteld is.... en de hemel geve, dat dit spoedig het geval moge zijn."

De dokter legde zijne hand op den schouder van den zeeman en zeide:

„In 't kort, beste vriend, hoewel met de beste bedoelingen der wereld bezield, heb ge toch een gedeelte der verantwoordelijkheid van 't voorgevallene op u geladen, en nu is min of meer het oogenblik voor je daar om te bewijzen, dat ge Teresina werkelijk lief hebt, en ge niet teruggekomen zijt, alleen om een arm meisje het hoofd warm te maken."

„Hel en duivel," begon meester Tita, wien 't noodig voorkwam zijne geestkracht en daarmee tevens zijne vaderlijke teederheid te toonen.

Doch de dokter, die zich 't gras niet voor de voeten wilde laten wegmaaien, viel hem op bevelenden toon in de rede:

„Ga naar Teresina's kamer, meester Tita, je vrouw is alleen en zal zich over je lang wegblijven ongerust maken; laat 't overige maar aan mij over.... je weet, dat ik van je dochter houd.... ik heb ze onder mijne oogen zien opgroeien."

Meester Tita maakte nog eenige tegenwerpingen, doch eindigde met te gehoorzamen.

„En nu", hernam de dokter, na zich overtuigd te hebben dat 't minder gemakkelijk ging ook juffrouw Zoë het terrein te doen ruimen, „en nu, jonkman, hebt ge gehoord hoe de vork in den steel zit. Teresina is ernstig ziek: maar er is nog hoop, en gij moet je medewerking verleenen om haar te redden....

„Zeg maar wat ik doen moet.... O, als 't van mij afhangt...."

„Er kan meer van jou afhangen dan ge vermoedt.... Gedurende haar ijlen heeft ze steeds je naam op de lippen, een bewijs, dat ze je bemint. Zonderling meisje! Niemand vermoedde iets van hare liefde.... En misschien dacht zij zelve er ook niet aan, toen je brief gekomen is, en haar min of meer opnieuw heeft opgewekt."

„Moet ik naar haar toe gaan? Moet ik haar toespreken?" vroeg Maso met bewogen stem.

„Min of meer, ge moet met mij medegaan.... Waarschijnlijk

zal ze u niet herkennen .... en al spreekt ge haar toe, dan zal zij noch den klank uwer stem onderscheiden, noch den zin uwer woorden vatten .... Ge moet u echter niet laten ontmoedigen, en het eerste heldere oogenblik het beste te baat nemen om u bekend te maken, en haar te doen begrijpen, dat ge haar oprecht bemint en in weerwil van 't gemis van hare fraaie haren bij uw voornemen blijft om haar te huwen .... Ze is onder den invloed van 't idée fixe, door u afgewezen te worden, omdat ze dezelfde niet meer is van vroeger .... Wanneer 't ons gelukt het denkbeeld, dat zij zich vergist, bij haar ingang te doen vinden, dan komt 't mij min of meer voor, dat dit met het toedienen van een tegengift overeenkomt .... Ge ziet, dat de zaak ernstig is; zijt gij er toe besloten?"

„Onvoorwaardelijk," antwoordde Maso zonder de minste aarzeling.

Maso's hart was inderdaad oneindig beter dan zijn briefstijl.

De lezer zal zich Maddalena's eindelooze jeremiades kunnen voorstellen. Gelukkig was ze nog niet genezen en moest ze zich weder spoedig te bed begeven, waarbij zij voorspelde, daarvan niet weder te zullen opstaan, en beweerde dat dit ook maar 't beste was, wat haar kon overkomen.

Als een schildwacht aan het ontvangen consigne getrouw, bleef Maso den geheelen dag naast 't hoofdeneinde van Teresina's bed zitten. Telkens noemde zij in haar ijlen zijn naam; handenwringend zeide hij:

„Ziet gij mij dan niet, Teresina? Ik ben hier .... ik ben Maso .... Ik ben gekomen om je tot mijn lief vrouwtje te maken .... Bekommer je niet om uwe haren .... voor mij zijt ge even schoon als altijd en nog even dierbaar."

Wanneer hij haar naam noemde was 't nu en dan alsof de klank zijner stem weerklank bij haar vond; zij bewoog zich onrustig en sloeg de oogen even op, maar dit was ook het eenige wat men verkreeg.

Toen de dokter des avonds terugkeerde, vond hij geene verbetering in haar toestand, maar evenmin viel er eene verergering te constateeren, waarvoor hij maar al te zeer vreesde.

„In dusdanige gevallen," zeide hij, „houden de geleerde heeren

een consult en in den regel legt hun dit windeieren.... en de slotsom is doorgaans, dàt zij niets van 't geval begrijpen.... De hofarts is min of meer een even groote ezel als de armendokter.... Blijft gij maar hier, jonkman, je tegenwoordigheid is nuttiger dan de mijne."

Na een beetje versche lucht geschept te hebben, hernam Maso zijne plaats naast de zieke, vast besloten haar niet voor den volgenden morgen te verlaten; meester Tita en juffrouw Zoë waakten eveneens. Eene op den grond geplaatste walmende vetkaars wierp een twijfelachtig licht in 't vertrek, en trok zwermen muggen aan, die door het venster naar binnen vlogen, wijl dit wegens de ondragelijke warmte niet mocht gesloten worden.

Het eerste gedeelte van den nacht bracht Teresina in den toestand van verdooving door, waarover de dokter zich zoo ongerust maakte; tegen den morgen werd zij van oogenblik tot oogenblik onrustiger en herhaalde zij telkens dezelfde onsamenhangende woorden als den vorigen dag. „Laat hem niet binnenkomen.... ik wil niet dat Maso mij zonder mijne haren ziet."

Maso boog zich over haar heen en zeide op hartstochtelijken toon: „Teresina, Teresina, kom toch tot je zelve, verjaag die gedachten; Maso is bij u, Maso heeft u gezien...."

„Ja!" riep de zieke de handen naar 't hoofd brengend.

„Zeker," hernam de zeeman voor wien die uitroep een bewijs van terugkeerend bewustzijn was. „Maso heeft u gezien en zweert je dat hij je tot zijn lief vrouwtje wil hebben."

„Wie zegt dat?" vroeg Teresina, terwijl zij een poging deed om 't hoofd op te richten.

„Ik zeg 't, ik, Maso in persoon.... zie mij maar eens goed aan.... herkent gij mij niet?"

Zij vestigde hare nog steeds onzekere, verwilderde blikken op Maso's gelaat, een plotseling rood verhelderde haar gelaat, toen zonk zij weder terug in de kussens, en verviel tot hare vorige gevoelloosheid, alsof die inspanning hare krachten had uitgeput.

„Als 't waar is wat gij mij hebt gezegd," zeide de dokter, toen hij vroeg in den morgen de zieke kwam bezoeken, „dan hebben wij heel wat gewonnen.... Ze is wel weder in haar toestand van verdooving geraakt, maar het tegengift is haar in

elk geval min of meer toegediend, en we willen hopen, dat 't zijne uitwerking niet mist."

Of 't tegengift er de reden van was, dan wel de weldadige natuur, die helpster der jeugd, zeker is 't, dat Teresina's ziekte dien dag eene gunstige wending nam. Zij herkende iedereen en begreep alles wat er werd gezegd, maar wat zij bovenal begreep, en waarvan zij zich trachtte te doordringen, was 't bewustzijn, dat haar treurig en vreugdeloos leven door een straal van liefde en geluk beschenen werd. Bij 't voelen der krachtige hand, welke de hare omklemde, bij 't zien der oogen, die met zooveel teederheid in de haren blikten, doorstroomde een ongekend gevoel van zaligheid haar geheele wezen. Somwijlen meende zij te droomen, en vroeg zij zich af, of de man, die naast haar bed zat en haar zulk een onbeperkt vertrouwen inboezemde, werkelijk dezelfde was, dien zij in vier jaren niet gezien, en dien zij niet verwacht had nog ooit te zullen wederzien. Terwijl zij zich aan deze gedachten overgaf, verwonderde ook Maso zich in zijn binnenste, dat het gevoel van sympathie, waarmede hij vier jaren geleden was vertrokken, in eene zoo vurige, zoo hartstochtelijke liefde was veranderd. Vier jaren zijn lang, en doorgaans voldoende om de grondslagen te ondermijnen van eene liefde, welke duurzaam scheen als een granietrots, zelfs al wordt zij gevoed door beloften en eeden en brieven vol vurige liefdesbetuigingen; 't was wel zonderling, dat zij deze ontluikende liefde niet alleen geëerbiedigd, maar zelfs versterkt hadden. Maar wie weet? Misschien hadden de jaren haar geëerbiedigd en versterkt, juist omdat zij ontluikend was; misschien ook was de liefde van Teresina en Maso er eene, welke niet aan den tijd weerstand had geboden, maar eene nieuwe en onder zulke omstandigheden ontstaan, dat daaruit hare innigheid moet verklaard worden.

Wat hiervan ook zij, een week later was Teresina in zooverre hersteld, dat ze Maso de aangename verrassing kon bereiden, haar een dag vroeger op te vinden, dan hij had verwacht. Om de waarheid getrouw te blijven, zij was dien dag niet zonder ongerustheid, want toen ze in den spiegel haar bleek, vermagerd gezicht zag zonder de prachtige haren, die 't vroeger omlijstten en haar gemis aan schoonheid althans eenigermate vergoedden,

toen begon zij weder te twijfelen en haar geluk voor een droom te houden; vreezend en bevend en met angstig kloppend hart zag zij zijne komst te gemoet. Maar nauwelijks verscheen hij of het onfeilbare instinct der beminnende vrouw zeide haar, dat hare vrees ijdel was, en hare armen om zijn hals slaand, riep zij uit:

„Val ik u niet al te zeer tegen?"

„Mij tegenvallen? En waarom? Omdat ge korte haren hebt?"

„Ja.... ook daarom."

„Foei! zullen wij dan niet steeds vereenigd zijn, en den tijd hebben ze weder te zien aangroeien?"

— — — — — — — — — — — — — —

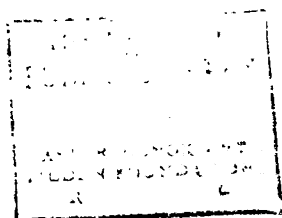
Teresina's ziekte had voorzeker geene verbetering in den financiëelen toestand van het gezin gebracht, en 't zou er zeer slecht uitgezien hebben, wanneer Maso niet te hulp gekomen ware, die gedurende zijne vierjarige omzwerving een aardig sommetje had ter zijde gelegd. In zijne hoedanigheid van aanstaand schoonzoon eischte hij echter van meester Tita de uitdrukkelijke belofte, dat deze niet meer in 't lotto zoude spelen, noch zich elken Zaturdag avond te buiten gaan. Meester Tita beloofde zulks, doch met 't stilzwijgend voorbehoud, nog drie achtereenvolgende keeren eene kans te willen wagen met eene terne, die hem door de laatste buitengewone huiselijke omstandigheden was ingegeven en onfeilbaar moest doen winnen. Welke die terne was wilde hij aan niemand zeggen, want de nummers moeten niet voor de trekking uitgesproken worden, en 't was steeds de groote fout van meester Tita geweest er te veel over te spreken.

Maddalena nam voortdurend in beterschap toe en was zeker op den dag van het huwelijk harer dochter in staat te wezen naar kerk en raadhuis te kunnen gaan. Niet dat dit huwelijk hare onverdeelde goedkeuring wegdroeg, helaas! neen; wanneer zij aan de positie dacht, welke hare eigen familie in de maatschappij bekleedde, beschouwde zij 't als eene groote vernedering, geene betere partij voor hare dochter gevonden te hebben. Ware 't nog een winkelier of ambtenaar geweest! Maar 't noodlot had 't zoo gewild. En bovendien, ze had immers zelve het slechte voorbeeld gegeven, door een man te huwen, die zoo

oneindig ver beneden haar stond, ze had het recht niet Teresina daarvan thans een verwijt te maken. In elk geval zou ze er niet lang getuige van zijn, ze was oud en ziekelijk en zou dit ondermaansche wel spoedig verlaten, het beste wat zij kon verlangen.

Juffrouw Zoë bemoedigde haar, door op zich zelve te wijzen, als het toonbeeld van iemand, die van de maatschappelijke ladder was afgedaald, en toch de slagen van het noodlot met waardigheid verdroeg. Als zij er aan dacht, vóór 1859 met vorsten en aartshertogen omgegaan te hebben.

„Min of meer," zeide dokter Guglielmini op den morgen van het huwelijk, en 't was de eerste maal, dat hij zijn stopwoordje juist ter snede gebruikte, „min of meer had ik niet gedacht, dat 't zóo zoude eindigen."

GENERAAL BOOTH.

GENERAAL WILLIAM BOOTH.

Met Portret.

De generaal van het Leger des Heils is een der karakteristieke figuren van onzen tijd. Een man, die binnen vijf en twintig jaren in vier en dertig landen zijn standaard geplant heeft, die zoowel in Canada als in, de Argentijnsche Republiek, zoowel in Australië als in Afrika bevel voert over duizenden — zulk een man is geen gewoon wezen. Het Heilleger toch wordt door 10.000 officieren van beider kunne aangevoerd, bezit overal vaste goederen, wier waarde op ongeveer 800.000 pond sterling wordt geschat; het betaalt jaarlijks 220.000 pond voor de huur van lokalen waar het zijne bijeenkomsten houdt; het heeft 27 weekbladen, waarvan meer dan 30 millioen exemplaren gedrukt worden.

William Booth zag in 1829 te Nottingham het levenslicht. Toen hij nog slechts zeventien jaar oud was, trad hij reeds met grooten bijval als straatprediker op. Prediken, honderden en duizenden aan zijne lippen te zien hangen, was hem eene behoefte. In 1865 leidde Booth voor het eerst de godsdienstoefeningen in de beruchte Londensche buurt Whitechapel. Hetgeen hij daar zag en vond, was beslissend voor zijn volgend leven. Daar leerde hij eene bevolking kennen, zóó arm en ellendig, zóó diep gezonken, als hij nergens had ontmoet, daar zag hij eene maatschappij in de diepste armoede levende, ter prooi aan de ergste zede-

loosheid en ruwheid. Dit alles maakte zulk een diepen indruk op hem, dat hij besloot zijn leven aan de zedelijke en stoffelijke opheffing dezer laag gezonkenen te wijden. Hij begon met in de open lucht te prediken, op een stuk weiland, waar hansworsten en allerlei vreemd volk de ruwe menigte zochten te boeien. Spoedig trok ook het vreemde en nieuwe aan, en ofschoon die ruwe klanten in den aanvang den prediker uitjouwden, werd toch menigeen spoedig geboeid door den man, die met zulk eene overtuiging en zulk eene blijmoedigheid tot hen sprak.

Zeer spoedig verkreeg de bezielende spreker een grooten aanhang, en weldra kon er een afgedankt danshuis gehuurd worden, om de vergaderingen binnenshuis te houden. „De plaatsen waren klein," zoo getuigt C. van L. (Het Reddingsleger), „en de menschen verdrongen zich op trappen en in gangen om de woorden op te vangen, komende van lippen, die zij niet konden zien, en menigeen werd aldaar tot den Heer gebracht."

Aldus werd het kleine zaadje een krachtige boom en heeft het Leger des Heils van lieverlede dien invloed gekregen. Het gevreesd en moeilijk vraagstuk van het pauperisme wil Booth door zijne godsdienstige orde oplossen. Zielen te redden is hem niet meer voldoende: hij heeft een geneesmiddel gezocht tegen al de ellende van dit ondermaansche en meent dit gevonden te hebben. In den laatsten tijd hebben dan ook weinig boeken grooter ophef gemaakt en stormachtiger en luidruchtiger lot gehad, dan het geschrift, dat dezer dagen het licht zag onder den titel: In Engelands donkerste wildernissen en de weg ter ontkoming (In darkest England and the way out). Zelden heeft een boek tot heftiger twistgeschrijf aanleiding gegeven, zelden is een werk beurtelings met grooter geestdrift geprezen en met grooter beweging en heftigheid aangevallen. Heel Engeland heeft er zich mee bezig gehouden, en in meer dan een graafschap heeft men op de groote wegen troepen werklieden naar Londen zien optrekken, om dáar in de inrichtingen en toevluchtsoorden geplaatst te worden, welke de Generaal denkt te stichten.

De bijval van dit boek laat zich verklaren èn door het onderwerp, dat der geheele wereld belang inboezemt, èn door het

talent van den schrijver, wien bevoegde rechters verweten hebben dat hij zelfs te veel talent heeft. De sociale staathuishoudkunde toch is eene strenge wetenschap, die met kunstgrepen van fraaien stijl en rhetorische figuren al heel weinig te maken heeft. Warmte van gemoed, vereenigd met gezond verstand, met licht verspreidende helderheid en liefde voor nauwkeurigheid en juistheid — dit zijn wel de eerste hoedanigheden die men in een menschenvriend verlangt en waardoor hij het spoedigst aller vertrouwen winnen zal. Het ware dus meer in het voordeel van generaal Booth geweest, wanneer hij niet zoo mild allerlei groote woorden en beelden gebruikt, en koelbloediger en ernstiger geargumenteerd hadde. Misschien ware het ook beter geweest, indien hij aan den aanvang van zijn boek den kleurendruk hadde weggelaten, waar men tallooze verongelukten door soldaten en officieren van het heilleger ziet redden en verplegen. Is hij er dan zoo zeker van, een ieder te kunnen redden en zijne schitterende beloften trouw te zullen vervullen?

Evenwel heeft zijne welsprekendheid reeds uitgewerkt wat de generaal hoopte en verwachtte. In zijn laatste hoofdstuk heeft hij zich vergeleken met Gideon, Jehovah vragende hem door een zichtbaar teeken te openbaren dat zijn zegen op hem rustte. William Booth had honderd duizend pond sterling noodig om de eerste kosten zijner groote onderneming te dekken, en had bij zich zelven gezegd: „Indien ik ze verkrijg, zal de Hemel gesproken hebben, en zal het de dauw op mijne vacht zijn."

Hij voegde er bij: „Niet uit aanmatiging vraag ik dat teeken, maar uit noodzakelijkheid. Mozes had de kinderen Israëls niet kunnen geleiden en hen de Roode Zee kunnen doen doortrekken, als de golven zich niet teruggetrokken hadden. Het teeken dat ik vraag, is iets dergelijks. Voorzeker is geld niet alles, ja zelfs niet het voornaamste. Koning Midas zou met al zijne millioenen mijn werk niet kunnen volvoeren, evenmin als hij den slag van Waterloo had kunnen winnen of de engte der Thermopylen verdedigen. Maar de millioenen van koning Midas zijn tot groote dingen in staat, wanneer zij in dienst worden gesteld van het goede onder bestuur der goddelijke wijsheid en christelijke weldadigheid." Het wonder is geschied: binnen weinige weken

had generaal Booth honderd duizend pond in handen. De dauw is op de vacht neergedaald, en de lucht die haar omringde, is droog gebleven. Met andere woorden: om den generaal veel te geven, heeft men heel wat beknibbeld op de giften die men de gewoonte had aan andere liefdadigheidsinrichtingen te schenken. Deze laatsten hebben daardoor veel verloren, en het mag de schaduwzijde van zijn succès heeten, dat zij, die men ontkleed heeft om hém er warmpjes in te moffelen, op den generaal eenigszins gebeten zijn.

William Booth heeft uitmuntende bladzijden geschreven, die van zijn praktischen geest getuigen. Waar de droomers alle ellenden wilden uitroeien, de maatschappij van al hare kwalen genezen, door haar van het hoofd tot de voeten te herscheppen; waar zij het oude huis tegen den grond willen werpen om een nieuw op te bouwen, waar vrede, voorspoed en geluk zal heerschen, daar haalt William Booth de schouders op.

„In den afgeloopen nacht waren er in onze asyls," zegt hij, „duizend hongerigen zonder werk. Wat moet ik met deze arme lieden doen? Daar hebt ge John Jones, een stevige, flinke werkman in lompen, die sinds eene maand geen flink maal gehad heeft, die overal werk gezocht en 't nergens gevonden heeft? Daar loopt hij in zijn lompen hongerig rond, op gevaar van in de weelderigste stad der wereld van gebrek om te komen Wat moeten we met John Jones doen?.... De individualisten vertellen dat, als men vrij spel laat aan de natuurlijke krachten, die den strijd om het bestaan beheerschen, de krachtigsten en geschiktsten zullen overschieten, en dat die evolutie na verloop van eenige geslachten een edeler type zal voortbrengen. Maar wat moet er intusschen van John Jones worden? De socialist verzekert mij, dat hij aan den horizon reeds den dageraad dier groote maatschappelijke omwenteling ziet schemeren. Als die goede tijd er zal wezen, als het bijzonder eigendom zal afgeschaft zijn, zullen alle magen goed gevuld wezen, en zullen we geen John Jones meer hebben die werk vraagt om niet van honger om te komen. Wel mogelijk, maar in afwachting van dat alles zit John Jones, elken dag met grooter ongeduld, omdat dagelijks zijn honger toeneemt, zich er over te verbazen dat hij

op zijn maal wachten moet totdat eindelijk de maatschappelijke omwenteling zal hebben plaats gehad."

Ziedaar de praktische man, die onmiddellijk wil helpen en het ook doet. Om aan al dien nood en die ellende een einde te maken, wil de generaal de behoeftigen naar streken zenden, waar zij in eene landbouw-kolonie zullen worden opgenomen. Daar zullen zij gevoed en gekleed worden, doch slechts een zeer klein daggeld bovendien ontvangen. Geestrijke dranken zullen hun onthouden blijven, en over het algemeen zal hun gedrag onberispelijk moeten zijn. Alles, zoowel in de overzeesche koloniën als in de werkplaatsen in Europa, welke door het Heilleger beheerd zullen worden, zal aan strenge regelen onderworpen zijn. „Zij zullen eene soort van coöperatieve maatschappijen of aartsvaderlijke familiën vormen, bestierd volgens de grondbeginselen die zoo heilzaam zijn gebleken in het Heilleger, het eenige godsdienstige lichaam van onzen tijd, dat op het beginsel van vrijwillige onderwerping aan eene volstrekte macht berust. Niemand behoeft er een dag langer te blijven dan hem gelegen komt, maar zoolang men er is, moet men de regelen van den dienst nakomen, en deze regel is: lijdzame gehoorzaamheid, die nooit redeneert en nooit naar het hoe of wat vraagt." Hij zelf kenschetst deze autocratische instelling aldus:

„Wij hebben bijna 10.000 officieren onder onze bevelen, en het aantal neemt alle dagen toe. Zij hebben zich allen verbonden om zonder tegenspraak elk bevel van het hoofdkwartier te gehoorzamen. Een door mij onderteekend bericht is voldoende om hen naar de uiterste einden der wereld te zenden, om hen uit de holen van Londen te verplaatsen naar San-Francisco, of van San-Francisco naar Holland, Zoeloe-land of Zuid-Amerika."

In het land van het parlementarisme, waar alles met meerderheid van stemmen beslist wordt, heeft generaal Booth de gebiedende en geheimzinnige philantropie, het dictatorschap van het goede ingevoerd. Men moge het met den vorm niet eens zijn, men moge de middelen soms zonderling vinden, waarmede het doel bereikt wordt, ontegenzeggelijk doet het Heilleger veel goed. Een lid van het Engelsche Lagerhuis, dat den generaal 300 pond sterling gezonden had, verklaarde in een brief aan de

Times, dat, naar hem bekend was, dronkaards tot het Heilleger waren overgegaan, die nu hunne vrouw niet meer sloegen en hun kinderen geen gebrek meer lieten lijden, dat de methodes van het Heilleger niet naar zijn smaak waren, maar dat zij anderen wellicht aanstonden, want dat wij allen niet naar dezelfde snit gevormd zijn: we are not all constituted alike. Zoo ook hier.

REPORTAGE

DOOR

JOHAN DE MEESTER.

Reclame kost goud, maar is het waard. Nog niet lang geleden heeft een volslagen onbekend man hier te Parijs reclame voor zichzelven gemaakt door met los kruid te schieten op den president der republiek. Hij had niet te eten en meende recht te hebben op eenige staatsbescherming. Werkelijk is hem, nadat hij een kleine poos in voorloopige hechtenis was geweest, een vaste betrekking in Tonkin bezorgd: ik geloof, dat hij er vleesch opkoopt voor de militairen. Onze landgenoot Van Houten, die stad en particulieren veel laat verdienen aan tallooze meters muurvlak, werd onlangs verrast door een geheel kostelooze staatsreclame, daar men in de Kamer het adverteeren op de muren ter sprake bracht en hem hierbij noemde.

Ook de reclame in de dagbladen schijnt uitkomsten op te leveren, welke niet zijn te versmaden. Veel minder dan in de onze, is in de Fransche dagbladen het adverteeren gewoonte, maar hierom offert het publiek er niet minder aan winzucht en ijdelheid door de aanprijzing van eigen waren, eigen belangen en — eigen personen. Sommige bladen zijn één en al reclame van het begin der eerste tot den voet der laatste pagina; tal van couranten deelen dagelijks mede, hoeveel de „publiciteit” op elk

harer vier bladzijden kost en bijna geen courant of ze is, zoo al niet voor geld alleen, dan toch zeker voor geld en goede woorden, voor iedere reclame te vinden, mits deze niet oneerlijk zij of tegen hare belangen en bedoelingen indruische. De zoogenaamde boulevardbladen houden er een opzettelijk scepticisme op na, waardoor het hun gemakkelijk mogelijk wordt, de opoffering van een leuze, een stelling, een sympathie te doen, indien nieuwe belangen haar noodzakelijk maken. Vraagt ge den redacteur van zulke bladen met kwalijk verholen ergernis naar de onaantastbaarheid hunner beginselen, dan zullen zij al hun levendig vernuft stellen in den dienst hunner geblaseerdheid, om de steekhoudendheid uwer en, in het algemeen, aller beginselen aan den tand te voelen. Zij zullen u vragen, waarom een schip, een winkel, een schouwburg wél eene winstzoekende onderneming mag wezen en een krant niet, en indien ge aanhoudt, zullen ze u met voorbeelden uit het verdere openbare leven, inzonderheid uit het politieke, bewijzen, dat achter al die belangelooze beginselverdediging wel degelijk eigenbelang, eerzucht of winzucht schuilt.

Het eigenaardige te Parijs is, dat het publiek dit alles weet, dat het desbewust de dagbladen in handen neemt en dat het ze toch leest, ja verslindt. Ook hierbij blijft het Parijsche publiek getrouw aan den stelregel, die als zijn leefregel kan beschouwd worden: „que c'est la sauce qui fait manger le poisson." Er zijn onder de Fransche journalisten voortreffelijke koks en wanneer dan onder een overheerlijk sausje de visch onzichtbaar is geworden, och, dan ziet de schotel, als geheel, er toch zoo smakelijk uit! Vóór eenigen tijd moest een radicaal staatsman op het kussen gebracht worden, waartoe de hulp der reactionnairen tegen de gematigde republikeinen noodig was. Een bekend kroniekschrijver verrastte toen de lezers van het meest gelezene der mondaine bladen, dat althans in dien tijd nog als vast-reactionnair te boek stond, met een prachtig hoofdartikel, waarin de radicale staatsman werd geschetst als man van de wereld en waarin aan deze zijde van het beeld zóóveel relief werd gegeven, dat zij den aristocratischen lezer in het oog moest springen en hij overleggen zou: met zoo iemand wil ik, als het noodig is,

volgaarne omgaan. Toch zal hij zich omtrent de genesis dezer lofspraak geene valsche voorstelling hebben gemaakt; het doel echter van den kroniekschrijver (en van den staatsman) was bereikt, nu het aan het artikel ten koste gelegde talent voldoende was geweest, om bij den lezer eene gedachte te doen ontstaan, welke zonder het artikel niet ware opgekomen. Alle medailles hebben twee zijden en in het koortsige leven van Parijs worden zij dusdanig door elkander gerommeld en weder gerommeld, dat men er aan went om den eenen en even later den anderen kant te zien; het blijft dan alleen maar zaak, belangstelling voor zulk wisselspel te behouden!

Men beweert veelal, en naar het schijnt niet zonder grond, dat een banketbakker slechts zelden van taartjes houdt. Men zou minder gemakkelijk kunnen volhouden, dat de reclamesbakkende dagbladschrijver afkeerig is van eigen reclame. Spruit dat verschil misschien voort uit het feit, dat de journalist, vaker dan de banketbakker, zijnen client nut en voordeel ziet trekken uit de geleverde waar?

Zooveel is zeker, dat de Fransche journalisten zich gaarne voordoen als wat men noemt „decoratieve" personen, dat zij menigmaal toonen te weten, hoe nuttig de eene hand de andere kan wasschen en dat de man die schoot op den president der republiek, indien hij niet zoo spoedig een bestaan in militaire leveranciën had gevonden, zeker te avond of te morgen zich zou hebben ingedrongen in de dagbladpers.

Onlangs heeft een journalist hier eigenaardig getoond, hoeveel hij van de reclame verwacht. Zekere Labruyère, had als bestuurder van een klein Boulangistisch krantjen gelegenheid te over gevonden om de voordeelen eener onvermoeibare reclame op prijs te stellen. Voordat hij dag aan dag den dwazen lof zong van le brav' général, had hij voldoende achter de schermen gekeken om te weten, hoe alles hier op reclame draait:

de onwederstaanbare bevalligheid van mevrouw de markiezin, die eene soirée (en aan den reporter een gesloten couvert) gaf, zoowel als de onwedersprekelijke degelijkheid van Panama of van een andere onderneming. Daar de val van het Boulangisme ook hem aan lager wal had gebracht, zag hij naar een middel uit om er weder wat bovenop te komen, toen hem toevallig de gelegenheid werd geboden als reddende engel te fungeeren voor Padlewski, den nihilist, die hier onlangs den vroegeren chef van de Russische geheime politie, generaal Seliverstoff, vermoordde. Padlewski moest over de grenzen zien te komen; ging hij alleen, dan zou hij, zelfs vermomd, allicht door het argusoog der politie herkend worden. Labruyère besloot hem te vergezellen. Hij zag in de vervulling van dit plan een goede daad en een middel om van zich te doen spreken. Bij eene zoo „fin de siècle" opgevatte menschlievendheid is de onderstelling gegrond, dat het middel om van zich te doen spreken vooral woog in zijne overleggingen. Daar hij zelf geen geld had om de reis te betalen, ging hij met eene aanbeveling naar een dagbladbestuurder, van wien hij een som gelds ontving onder voorwaarde, dat hij binnen zekeren termijn pikant nieuws aan het blad zou leveren. Daarop verspreidde hij in de couranten de mededeeling, dat hij moest duelleeren in Tirol met eenen ongenoemde en twee dagen later vertrok hij, vergezeld door twee getuigen en een meneer, die als geneesheer werd voorgesteld. Die dokter was Padlewski! Toen de Russische misdadiger goed en wel over de grenzen gebracht was, haastte Labruyère zich aan die courant een lang verslag te zenden van de eigenaardige „duel-reis" en heel Parijs sprak over de even listige als moeitevolle wijze, waarop Labruyère, door hetzelf te verwezenlijken, in 't bezit was gekomen van een nieuwtje. Reclame makend, bewees de reporter de waarde van reclame.

Geheel hetzelfde had, vóór Labruyère, Mermeix gedaan, de onthuller van het Boulangisme, ontsluieraar en détail van al de geheimen, welke de procureur-generaal Quesnoy de Beaurepaire vroeger in het groot, meer op de gis af dan vast desbewust, aan het licht had gebracht. Ook Mermeix toonde zich handig en zelfs talentvol verslaggever in het relaas van een avontuur, waar-

aan hij zelf had deelgenomen; terwijl echter Labruyère, naast zijne menschlievende bedoelingen, van den beginne af het voornemen had tot een daad van reportage, is Mermeix eerst op dit denkbeeld gekomen, toen hij zag dat er langs anderen weg niets uit het Boulangisme viel te halen.

De verrichtingen van deze twee heeren zijn staaltjes eener reportage, waarin de reporter nog een andere rol dan die van onzijdig verslaggever speelt. Om te weten te komen wat het Boulangisme eigenlijk was, had een reporter de vrienden en vijanden van den generaal kunnen interviewen, of wel hij had langs omwegen kunnen beproeven er tal van dingen van te vernemen, òf hij had kunnen doen zooals de heer Mermeix nu toevallig heeft gedaan. Maar welk eene verantwoordelijkheid, in het laatste geval! Mermeix heeft, behalve een reeks duels waaraan geen einde scheen te komen, zich verwijten op den hals gehaald, zooals een fatsoenlijk mensch er liefst geen hoort, vooral niet wanneer zij van vriend en vijand beide komen. Hetzelfde blad, dat zijne „onthullingen" opnam, de Figaro, had zich eigenaardig tegenover Boulanger gedragen. Nooit heeft Figaro, als orgaan, zich onvoorwaardelijk Boulangistisch getoond, maar één van de verslaggevers was op een morgen, na een vooravond van Boulangistische zege, als Boulangist ontwaakt en erlangde vrijheid van zijne hoofdredactie om alles in de courant te zetten, wat zijne geestdriftige ooren vernemen mochten. De man is hartstochtelijk Boulangist gebleven tot kort na Boulangers definitieve nederlaag.

Maar niet elke reporter heeft het talent zijne overtuiging dusdanig tot speelbal te maken! En toch moet de courant, dat Danaïdenvat, haar dagelijksch brood ontvangen. List en ijver alleen kunnen het haar verschaffen — maar véél ijver en ook véél list.

Want het gaat met de reportage als met alles in het leven: hoe meer men er van heeft, hoe meer men er van begeert. Het publiek te Parijs ontvangt den reporter met veel meer voorkomendheid dan het publiek te Amsterdam, maar de Parijsche reporter moet ook veel meer vragen en hij heeft zich meer te reppen, daar de mededinging zooveel grooter is. Toen de hertogin d'Uzès partijen gaf ter eere van Boulanger, werden alle verslaggevers toegelaten tot een biljartzaal, waar een intendant even ijverig was in het schenken van champagne als in het geven van inlichtingen, maar de man van Figaro drong door tot de feestzaal als gast en men zegt, dat een reporter van den Matin zich voor dien avond als knecht van een pasteibakker had verhuurd.

De Matin is het blad, dat, onder leiding van den Amerikaan Edwards, de reportage inheemsch heeft gemaakt in Frankrijk, namelijk eene reportage welke de Amerikaansche evenaart. Vroeger teerde de Fransche pers bijna geheel zoo niet uitsluitend op hare kroniekschrijvers: — hun rijk is wel nog lang niet uit, maar hun aanzien is aan het verminderen. De kronieken, welke tegenwoordig opgang maken, zijn de artistiek-letterkundige, zooals b. v. Figaro er geeft van Caliban (Bergerat). Kronieken, gelijk b. v. Sarcey er buiten zijne tooneelkritieken maakt, waarin hij als oud-leerling van de école normale kout en oordeelt over elke gebeurtenis van den dag, worden in de schatting van het publiek gunstig vervangen door reporterswerk. Immers, ook de reporter geeft een oordeel over elke gebeurtenis, maar hij geeft niet het zijne. Hij wendt zich tot iemand, die over de aanhangige zaak kan oordeelen en diens oordeel brengt hij over. Met een „and you, Sir?" komt hij er rond voor uit, geene wandelende encyclopedie te zijn: wat hij wil wezen, is makelaar tusschen het nieuwsgierig publiek en den deskundige. Het streven is minder gemakkelijk dan men wellicht waant. Veel menschenkennis is noodig, verder oppervlakkige wetenschap van alle zaken, voldoende belangstelling in wat er gebeurt om mede te leven met de nooit bevredigde nieuwsgierigheid van het publiek. En dan het adresboek: het algemeene én het bijzondere van den reporter! Hoe voller dit laatste is, hoe beter, want hoe minder kans

de eeuwige aanscheller loopt met een beleefd — of met een onbeleefd! — praatje voor de vaak te worden weggezonden. In eene stad als Parijs is altoos wel één zegsman te vinden, maar.... niet ieders oordeel heeft even groote waarde en juist in de keus zijner zegslieden toont de reporter zich goed of middelmatig werkman; die keus is zijn voornaamste arbeid, moeilijker taak dan de redactie der aanteekeningen, welke hij van het onderhoud thuis brengt.

Landgenooten hebben er zich wel eens over verwonderd, dat de autoriteiten, de deskundigen in Engeland, in Frankrijk, nu ook in Duitschland, waar Bismarck voor perpetueel geïnterviewde speelt, zich zoo bereidvaardig lieten interviewen. Inderdaad is het ook moeilijk denkbaar, dat b. v. de op dit stuk in Frankrijk bestaande zéden plotseling naar Nederland zouden worden overgebracht. Het is te onzent helaas nog altoos eene bijzonderheid, dat een buitengewoon man zijne meening, zijne kennis, zijn oordeel openbaart in een dagblad. De Nederlandsche pers bezit uitnemende reporters, die met grooten ijver en onovertrefbare nauwgezetheid verslag geven van bijeenkomsten, van feesten of van onheilen. Maar hunne interviews beperken zich vrijwel tot hooge vreemdelingen, die ons land bezoeken of tot de secretarissen dier vreemdelingen. Ons land is misschien te klein voor eene uitbreiding van het interview. Hier te Parijs vinden we het niets vreemd, als we lezen hoe de reporter bij professor Die aanschelde en in een kamer werd gelaten, die er zóó uitzag en een onderhoud met den heer des huizes had, dat hierop neerkwam. Maar toen ik in den zomer van 't vorige jaar te Montmorency vertoefde en het plaatselijk weekblaadje elken Zondagmorgen een interview opdischte van den gemeente-architect of van den stationschef of van den eigenaar van het voornaamste hotel, maakte dat zulk een wonderlijken indruk en wellicht zouden veelvul-

dige interviews in Nederlandsche bladen iets even komisch-gedwongens hebben.

Maar aan den anderen kant, hoe zoude niet alleen de belangrijkheid van de couranten voor het publiek, maar ook de belangstelling van het publiek in de couranten winnen, indien het publiek zelf, indien de voortreffelijksten onder de lezers, er wat vaker hun oordeel in gaven! Ik weet wel, dat de verhouding gaandeweg anders wordt, dat de courant zich langzamerhand in den goeden zin des woords vulgariseert, dat zij, de dochter der democratie, ook te onzent democratisch wordt; maar toch, hoe weinig plaats neemt zij er nog in, vergeleken bij wat zij is en vermag in het buitenland. Konden de reporters het interview bij ons inheemsch maken, dan zou de band tusschen de courant en hare lezers van zelf hechter worden.

Nu ziet men nog zoo gaarne neder op die „eeuwige pers" en inzonderheid op den reporter. Men vindt hem eigenlijk onbescheiden, daar hij overal bij wil wezen! Maar eilieve, gij die heden een vergadering belegdet en het nu maar zoo-zoo vindt, dat de verslaggever er zijn tafeltje voor zich vraagt, zult morgen de eerste zijn om te grijpen naar het relaas, dat dezelfde verslaggever, dank zij dezelfde onbescheidenheid, u geeft van eene andere vergadering. Gelijk hij dus bij deze laatste tegenwoordig was in uwen naam, was hij op uwe vergadering present in den naam zijner andere lezers. En indien men de dingen nu iets hooger opvat, is dan die taak van den verslaggever, hoe moeilijk dikwijls en hoe onaangenaam tevens door de vaak niet te vermijden oppervlakkigheid, niet eer te benijden dan te miskennen? Noem hem opperman, ontzeg hem alle recht tot metselen, maar erken dat ook hij een — nederigen — dienst vervult bij het optrekken van het gebouw der geschiedenis. Onze tijd is een tijd van weten, van alles willen weten, dus ook: van snel weten en van veel maar oppervlakkig weten. De reporter voorziet in die behoefte. Dagelijks bereidt hij, nu hier dan daar, nu met de hulp van deze, dan van gene, zijn pepton van vlugge kennis, van vlug oordeel, van vlugge ervaring. Licht is zijn voedsel als mosterdzaad en veel gaat er van verloren als stuifzand, maar hier en daar blijft er toch wel wat liggen. In elk geval laat zijn werk

hier en daar een indruk. Zooals voor den modernen roman, dat epos van onzen tijd, de romandichter snuffelt, meer nog met intuitie dan met kennis, zoo snuffelt ook, nog iets oppervlakkiger, soms óók met eenige artisticiteit, de reporter, en indien het publiek hem nu en dan aan het werk ziet als een Mermeix of een Labruyère, het vergete niet, dat ook Dickens en Zola reporters zijn geweest.

Parijs, 1891.

HET WONDERKIND

DOOR

HELVIG.

„Lina, lieveling, maar één oogenblikje; het spijt me erg dat ik je storen moet, maar 't gaat wezenlijk niet anders!"

Met deze woorden sloop eene slanke, nog jeugdige vrouw een vroolijke tuinkamer binnen, uit welke sedert meer dan twee uren onafgebroken vioolspel weerklonk.

De toegesprokene, een vijftienjarig, hoog opgeschoten, kloek meisje, liet met een zuur gezicht den strijkstok dalen en keek haar moeder over de onwelkome stoornis van haar vioolspel allesbehalve vriendelijk aan.

„Oom Frans heeft daar juist getelegrafeerd, kindlief. Hij komt morgen al met den eersten trein. Ik wilde je nog maar eens vragen," voegde zij er op verontschuldigenden toon bij en met een bijna angstigen blik op hare dochter, „of je nu volkomen zeker van je zaak bent en de nummers, die je oom voorspelen zult, geheel meester bent?"

Lina wierp het mooie, donkerbruine hoofdje vastberaden achterover in den nek; om hare lippen en fijne neusvleugels trilde het hoogmoedig, maar toch klonk haar antwoord, ter wille van hare moeder, minder barsch dan haar gebarenspel deed vreezen.

„U kan onbezorgd zijn, mama. Ik ben zeker van mijne zaak en overigens — wat weet oom Frans van vioolspel."

„Daar heb-je gelijk in, schat," en mevrouw Hartman kuste haar eenig, haar wonderkind, teeder op 't voorhoofd. „En nu, hoe is 't, Lina, kan Jet de tafel dekken? 't Is al laat, en ik heb terdege honger, maar als je soms liever nog langer....?"

Het bakvischje keek heel gewichtig op haar horloge, dat aan een smal kettinkje uit den lederen gordel hing, welke haar al te slanke leest omspande.

„Binnen een uur denk ik met mijne studie klaar te zijn," gaf zij kortweg ten antwoord. Zonder het ongepaste en onvoegzame in de handelwijze harer dochter ook slechts te beseffen, verliet mevrouw Hartman met een trotschen blik op 't genie het tuinkamertje.

Weinige oogenblikken later werd er gebeld. Mevrouw Hartman ging zelve opendoen, daar Jet druk in de keuken bezig was.

Drie jonge, frissche meisjes met vroolijke kindergezichten, schoolvriendinnen harer dochter, stonden voor haar. Zij kwamen Lina afhalen, om gezamenlijk eene prettige wandeling door het plantsoen te doen.

Tot haar leedwezen moest mevrouw Hartman de uitnoodiging afslaan. „Lina kan onmogelijk met jelui meegaan, kinderen lief; jelui hoort zelve hoe ze studeert, en je weet, dat ze dan niet gestoord wil worden."

Het vroolijke drietal scheen noch door Lina's studie, noch door mevrouw Hartman's argument uit het veld te zijn geslagen. „Dat eeuwige malle gekras!" gooide de kleinste, een bekoorlijk blondientje, er mokkend uit, zonder op de wenken der anderen te letten. „Neen, waarlijk, mevrouw, Lina is allesbehalve aardig meer, sedert ze het idée fixe heeft om een groot genie te willen worden. Ik heb ook geen plan meer om verder haar gezelschap te zoeken," en daarbij was 't blondje op het punt rechtsomkeert te maken, zoo haar oudere en bedachtzamer zusjes haar niet tegengehouden en haar de opbruisende woorden verweten hadden.

„Zij meent het zoo kwaad niet, mevrouw," verontschuldigde het verstandiger zusje de zoo prikkelbare jongere en voegde er dralend bij:

„Elli hoort het zoo dikwijls van pa, dat hij als arts heel beslist tegen Lina's druk en aanhoudend vioolspellen is, en dat zit

er bij haar zóó vast in, dat zij eigenlijk in pa's geest meent te handelen, door te beproeven, Lina van dat eeuwige „oefenen" af te krijgen en mee naar buiten te lokken."

Mevrouw Hartman keek één oogenblikje bezorgd voor zich. Daarop verhelderden zich hare gelaatstrekken. De schitterende toekomst van haar wonderkind steeg voor hare oogen op en sloeg alle andere bedenkingen in den wind.

Vriendelijk en minzaam, gelijk het haar gewoonte was, gaf zij eenvoudig te kennen, dat zij en Lina hieromtrent nu eenmaal van een andere meening waren. Levensdoel en de wegen daarheen waren nu eenmaal zeer uiteenloopend, en een mensch, die zich aan de kunst wilde wijden, moest reeds vroegtijdig afstand leeren doen van de onschuldige vreugden der jeugd.

Het levendige dokterskind schenen deze theoriën niet het allerminst te overtuigen. Integendeel, zij wierp haar blond kopje met dezelfde energie achterover in den nek als even te voren Lina haar zwart hoofdje, en zei toen, zich met weerzin in het onvermijdelijke schikkende:

„Nu, gaat maar mee! Maar morgen om vijf uur wachten we Lina bepaald op 't kransje bij ons thuis. Wil u haar alsjeblieft zeggen, dat wij met Polenkes geruild hebben."

Het viel mevrouw Hartman na het voorafgegane onderhoud hard, nu weder uit Lina's naam een teleurstellend antwoord te moeten geven. Maar wat deed het er ook eigenlijk toe! De toekomstige beroemdheid kon zich toch door dergelijke onbeduidende dingen als meisjeskransjes, niet in hare studiën laten belemmeren.

„Zij zal ook aan 't kransje geen deel kunnen nemen, meisjeslief, hoezeer het me ook spijt. Maar mijn broer komt morgen zelf hier, om Lina te hooren spelen."

Het blondkopje kon geen woorden vinden om hare verontwaardiging te kennen te geven en spoedde zich, na een kort groetje, heen. De anderen volgden haar.

Nadenkend keek mevrouw Hartman de kinderen na. Een zucht ontvlood haar lippen. Onmiddellijk daarop begaf zij zich naar de deur der tuinkamer, waarin Lina zeker voor de vijftigste maal denzelfden toon speelde, knikte gerustgesteld bij zich zelve

en fluisterde verrukt: „Zij zal beroemd worden — en dàt is de hoofdzaak.”

Den volgenden morgen zou, blijkens een ontvangen telegram, Oom Frans, een welgesteld koopman uit de hoofdstad, aankomen. Maar tot groote spijt van moeder en dochter kwam hij niet alleen. Hij had een vriend meegebracht, met wien hij, zoo als hij zeide, den volgenden dag in de buurt eene gemeenschappelijke aangelegenheid had af te doen. Voor heden moest men dus, in plaats van één, twee personen logeeren.

Wat was er tegen te doen? Hoe onaangenaam mevrouw Hartman dit aanhangsel ook vond, want de aanwezigheid van haar broeder zoude immers eene levensvraag voor Lina en haar beslissen, bij wier oplossing de vreemde het vijfde rad aan den wagen zou zijn — toch had ze alle reden, om zich in alle opzichten voorkomend jegens hare gasten te gedragen.

Van haar broeders mildheid toch zou het in de allereerste plaats afhangen, of haar wonderkind de kunstenaarsloopbaan zou kunnen inslaan. Het bezoek van heden zou beslissen, of oom Frans Lina met zich naar de hoofdstad zoude nemen en een vrij groot aandeel ten behoeve van hare opleiding zou bijdragen.

Lina daarentegen was niet te bewegen, om zich voorkomend en vriendelijk voor te doen. Zij had op hare wijs, zoo als opgeschoten meisjes dat wel eens meer doen, maar dadelijk uitgemaakt, dat die onwelkomen metgezel van haar oom, zoo als zij het uitdrukte, een „echte slungel” was, dien men den huisbakken handelaar wel op een uur afstands kon aanzien, iemand die in elk geval nog minder begrip van de viool had dan haar oom, en die er in geen geval bij mocht zijn, als zij oom haar bravoure-stuk zou voorspelen.

Vooreerst was het echter daartoe nog niet gekomen, want de heeren hadden grooten eetlust van de reis meegebracht, en Lina moest dus, inplaats van den strijkstok, op dringend verlangen van haar oom, met schotels, kopjes en glazen manoeuvreeren, waarbij zij zich zoo onhandig aanstelde, dat oom Frans het aan plagerijen en goedmoedige spotternijen niet liet ontbreken. Die spottende opmerkingen hadden echter slechts de uitwerking, dat Lina steeds onhandiger en onbeminnelijker werd, totdat zij eindelijk,

hoogmoedig het hoofd in den nek werpende, werklaarde, dat zij voor artiste en niet voor huishoudster werd opgeleid. Met deze vriendelijke woorden liep zij de kamer uit en sloeg de deur knallend achter zich dicht.

In doodelijke verlegenheid zat mevrouw Hartman bij dit tooneel, en dankte haar broeder van harte, dat hij, in tegenwoordigheid van den vreemde elk hard oordeel onderdrukkend, slechts zeide:

„Nu, we zullen meteen zien, waartoe deze zuivere artistische opvoeding goed geweest is." En daarbij wisselde hij met zijn handelsvriend zulke eigenaardig lachende blikken, dat de beangste moeder plotseling een voorgevoel kreeg van hetgeen haar te wachten stond.

Eindelijk was het groote oogenblik daar. Lina verzette er zich eerst wel met kracht en geweld tegen om voor zulk een wandaal, zoo als die vriend van haar oom was, hare kunsten te vertoonen, doch ten slotte liet zij zich door eenige gefluisterde beloften der moeder aangemoedigd, allergenadigst vermurwen en begon haar repertoire met een modern bravoure-stukje, dat zij met niet te miskennen kunstvaardigheid voordroeg.

Zeer verschillend was de indruk, dien Lina's spel op het kleine auditorium teweeg bracht. In de hoogste opgewondenheid zat mevrouw Hartman haar wonderkind aan te staren, alsof van Lina's viool het wel en wee der gansche wereld afhing. Oom Frans scheen het spel op zich zelf niet het allergeringste belang in te boezemen, maar uitsluitend de uitwerking daarvan op zijn handelsvriend, wiens gelaatsuitdrukking hij aandachtig bestudeerde, ofschoon de man zelf tamelijk onverschillig, bijna apathisch er bij zat. „Als een stok," blies Lina gedurende een pauze woedend haar moeder in 't oor.

Op het eerste stuk volgden anderen, zonder dat de bijzondere stemming der toehoorders wezenlijke verandering ondegaan had. Na verloop van een goed half uur wierp oom Frans zijn handelsvriend een vragenden blik toe, dien deze snel met een hoofdknikje beantwoordde.

Oom Frans stond op, legde Lina, toen zij juist met het stukje, dat zij gisteren wel vijftig maal gerepeteerd had, wilde beginnen, de hand op den arm en zei, dat hij nu genoeg gehoord had en

Mama zijne meening wilde zeggen. Dit zei hij zoo vriendelijk, dat het nichtje de koenste verwachtingen voor de toekomst koesterde en de teleurstelling dat men hare beste stukjes eenvoudig niet hooren wilde, zooveel mogelijk onderdrukte. Maar zou die handelsvriend, „die slungel, die poen," soms ook aan dien familieraad deelnemen?

Toch scheen dit ongeloofelijke waar te zullen worden. De vreemdeling verliet met moeder en oom het vertrek. Toen hield ook Lina het tusschen de vier muren niet langer uit, Zij liep den tuin in, waar een enkel groen blaadje haar als eene bijdrage voor den lauwerkrans van haar toekomstigen roem toescheen en ieder windje in de boomen haar het symbool van ruischende bijvalsbetuigingen scheen te verkondigen.

Intusschen stelde oom Frans zijne zuster den binnengesmokkelden handelsvriend als een beroemd vioolspeler voor, die, daar hij heden avond in de naburige stad op een concert zou spelen, hem uit oude vriendschap het genoegen gedaan had, Frans te vergezellen, om het nichtje-wonderkind eens tot op de nieren te proeven. En nu verzocht hij deze autoriteit hem het genoegen te doen, zelf het woord te nemen en oprecht zijn gevoelen te zeggen.

En de autoriteit sprak lang en ondubbelzinnig, en mevrouw Hartman weende erbarmelijk, en oom Frans wreef zich zoetsappig de handen. En het slot van die lange toespraak en van die bittere tranen en van dat zoetsappig gegrinnik was, dat Lina slechts een heel klein middelmatig talentje met niet te miskennen vlijt bezat, hetwelk wel een paar lesuren en ettelijke studie-uren 's weeks loonde, maar dat er verder van geene artisticiteit sprake was. En nu mocht mevrouw Hartman zich troosten. Het was toch gewoonlijk een zeer twijfelachtige gunst van het noodlot, een wonderkind tot dochter te hebben — dat kon hij uit zijne langjarige ervaringen betuigen. Zelfs de weinige échten waren maar zelden een geluk voor de familie, terwijl daarentegen die duizenden valsche wonderkinderen een wezenlijk ongeluk, eene demoraliseerende ellende waren, waarvan niet zelden de ijdelheid der ouders de grootste schuld droeg. Uit deze valsche wonderkinderen groeiden voor de kunst, zoo ging de groote kunste-

naar en eerlijke man voort, die armzalige middelmatigheden, voor het leven: die ontelbare mislukte loopbanen, die onbevredigde, verbitterde en ook hunne omgeving verbitterende schepselen.

„Nog is het niet te laat, mevrouw, om uwe dochter voor de ellende van zulk eene toekomst te behoeden. Ge hebt uwe dochter met dezen ongelukkigen waan slechts van een paar gelukkige, gezonde kinderjaren beroofd, dat is niet te ontkennen, maar er ligt nog eene lange, gelukkige jeugd voor haar, eene toekomst, waarin de vervulling van allerlei vrouwelijke bezigheid de hoofdzaak zal blijven, maar ook de beoefening van een lief talent aangename inspanningsuren schenken zal.

„Troost u hiermee, mevrouw, dat ook andere ouders dezelfde fout begaan hebben; het zal u niet moeilijk vallen, uwe dochter in de gewone meisjessfeer terug te brengen, en bij haar het hoogmoedsduiveltje, dat zich inderdaad al tamelijk vast in het lieve kopje schijnt genesteld te hebben, er spoedig weer uit te drijven. En valt dat moeilijker dan ik geloof, word er niet wanhopig onder, want des te degelijker zal de genezing zijn. En nu heb ik de eer u te groeten."

Jaren lang kon Lina den naam van den beroemden vioolspeler niet hooren, die, zooals zij langen tijd vast en stellig geloofde, haar op schandelijke wijze bedrogen had.

Voor de eerste maal weder hoorde zij den naam en het klassieke spel van den beroemden violist, toen zij, als eene gelukkige echtgenoot, met haar man eens in de hoofdstad vertoevende, daar een concert bijwoonde, terwijl thuis, in het zonnige tuinkamertje, waarin zij jaren geleden de kunstenaarsproef, tot haar heil, zoo slecht doorstaan had, moederlief Lina's wonderkind, haar eerstgeboren dochtertje op den arm droeg en het de melodie voorzong, die sinds jaren binnen deze muren niet meer weerklonken had.

HET

LEESKABINET

MENGELWERK

TOT

GEZELLIG ONDERHOUD

VOOR

BESCHAAFDE KRINGEN

ONDER REDACTIE VAN

JOHAN GRAM.

Mei 1891.

MET PLATEN.

LEIDEN
A. W. SIJTHOFF.

Ter aankondiging ontvangen boeken

Sedert 1 April 1891.

Tweeërlei oordeel over de Dogmatiek door Dr. H. Thoden van Velzen. Utrecht, C. H. E. Breyer.

Onze aarde. Handboek der Natuurkundige Aardrijkskunde door Dr. H. Blink. (Met 150 platen en 20 kaartjes in afzonderlijken atlas). Groningen, P. Noordhoff.

Overzicht der Algemeene Geschiedenis door D. Aitton (3 dln.). 's-Gravenhage, Cremer & Co.

De werken van J. van den Vondel. (Lucifer. — Inwijdinge van 't Stadthuis t' Amsterdam). Leiden, A. W. Sijthoff.

Losse schetsen van Nederlandsch Oost-Indië. Leesboek voor School en Huis door R. Brons Middel. Groningen, P. Noordhoff.

De Adscharen, door B. V. Suttner, uit het Duitsch vertaald door Una. Dieren, G. C. Opwyrda.

In de gulden dagen, door Edwa Lyall, uit het Engelsch door Guillette. (2 dln.). Arnhem, K. van der Zande.

Voor 't jonge volkje, 12e Aflevering. 's-Gravenhage, Joh. Ykema. 1891.

Gouverneur's oude Huisvriend, Aflev. 4. Nijmegen, H. C. A. Thieme.

De Navorscher, Aflev. 4. Nijmegen, H. C. A. Thieme.

In de ton, door Reimond Stijns. Rotterdam, P. J. Verlooy.

Leopold's zoon, roman door Catharina F. van Rees. Arnhem, P. Gouda Quint.

Aan H.H. Uitgevers wordt beleefd verzocht, bij de toezending hunner werken ter beoordeeling, tevens de prijzen te willen opgeven.

Alle correspondentien betreffende de Redactie moeten worden gericht tot den Heer JOHAN GRAM, te 's-Gravenhage.

THÉODORE DE BANVILLE.

THÉODORE DE BANVILLE.

(*Met Portret*).

Een prettig en tevens merkwaardig uiterlijk had de dichter Théodore de Banville. Hij zag er uit als een kalme, goedaardige burgerman en zijn goedaardige blik verried in geenerlei opzicht de opgewondenheid en vurigheid van een romantieker, die zich met hart en ziel onder de banier van Victor Hugo had geschaard.

Hij was in 1823 geboren; had in zijne jeugd de eerste meesterstukken der nieuwe dichters gelezen en zich er van doordrongen, en daar de Muze ook hem zelf begiftigd had, was het meer dan eene eenvoudige adhaesie, die hij der nieuwe pleiade bracht. Eerst schonk hij de Stalactites, daarop de Cariatides, dichtbundels vol bekoorlijke verzen, waarin de hervonden of nieuw bedachte rythmen als van een attisch aroma doortrokken waren.

Van dat oogenblik af was hij een romantisch dichter: de goddelijke inspiratie schonk hem zijne brieven van meerderjarigverklaring in de dichtkunst. Ook op het tooneel zocht en vond hij de comico-lyrische taal. Zijne eerste tooneelstukken: Le Feuilleton d'Aristophane (1852), Le beau Léandre (1856), en later Diane

du Bois, en nog onlangs Socrate et sa femme en Le Baiser, deden zijn meesterschap kennen en openbaarden de zeldzaamste hulpbronnen van woord en vorm. Bovendien had zijn dichtbundel: Les odes funambulesques (1857) zijn naam als meester der dichterlijke taal gewijd en alom bekend gemaakt. Sedert heeft een tijdperk van dertig jaren waarin hij in dagbladen, tijdschriften en bundels voortdurend schreef, getoond, welk een verve en onuitputtelijke ader het aanhoudende voortbrengen van dezen begaafden schrijver bevorderde. Ook het proza achtte hij zijner pen niet onwaardig en menig door hem uitgegeven verhaal mag als een meesterstukje gelden.

Daarbij was de Banville ook dagbladschrijver en werkte aan een groot aantal bladen mede. In de laatste jaren leverde hij geregeld letterkundige artikelen aan meer dan ééne courant. Hij was welwillend en toegevend, zoo als men dit van wezenlijk knappe menschen opmerkt; de jongeren werden altijd goed door hem ontvangen, mits zij geloofden in de twee symbolen waarvoor hij geleefd heeft: de kunst en de poëzie.

Ofschoon hij acht en zestig jaar oud was, hield men hem nog voor jong, omdat hij zich nog zoo krachtig voelde en zoo jeugdig voordeed. Dertig jaar geleden was hij zoo zwak en ziekelijk, dat de doctoren hem naar 't Zuiden zonden, van waar hij later met het mooie bundeltje La Mer de Nice terugkeerde.

Toen hij vertrok vroeg de keizerin Eugénie, die zijne gedichten bijzonder mocht, aan een der Ministers, hem het legioen van eer te geven. Zijne Excellentie antwoordde: „Ik doe het des te eerder daar het een kruis op een graf zal zijn."

Doch Banville knoopte er nog menig jaartje aan, en overleed eerst in Maart 1891. Hij heeft echter niet gewild dat er op zijn graf zou gesproken worden: de vereerder van het woord had een afkeer van phrases. Evenmin wilde hij lid der Fransche Academie worden.

Toen men hem er over polste, zeide hij: „Dank-je wel. Acht of negen en dertig bezoeken, en dat trap op, trap af, dat is me te kras.

„Daar zijn immers in de meeste huizen ascenseurs", antwoordde men toen.

„Daar ben ik juist het allerbangste voor." De natuur heeft ons beenen gegeven en volstrekt niet om ze tegen machines te ruilen. Ik ben bijgeloovig en houd daar niet van."

Bijgeloovig was hij inderdaad, en zelfs in zulk een mate, dat hij niets ondernomen zou hebben op een Vrijdag of op den 13^{den}. En juist heeft het toeval gewild, dat Théodore de Banville op Vrijdag en wel den 13^{den} Maart gestorven is.

EEN AANZOEK

DOOR

Jo VAN SLOTEN.

Een echte zomerdag: blauw en heet. Op het kleine dorp met zijn roode daken en vervelende groene huisdeuren rust de warme stilte van den middag; brandend heet ligt de als glas schitterende vaart en het vlakke grasland aan den overkant, als een geelgroen kleed, met zwartig versleten plekken. Hier en daar, langs den brokkeligen kant der weiden, tuurt een koe peinzend in het water der slooten, die met een dun, stoffig vlies zijn bedekt, waarin het blauw van den hemel een dof metaligen weerglans vindt.

De dorpsschool heeft vrijaf van middag en de boerenjongens liggen verspreid in het gras aan den weg, op hun rug of op den buik, met traag omhoog schoppende beenen. Hun gedachtelooze oogen staren ver weg, zonder hinder van de scherpe tinten rondom, en als het vee in de weiden kauwen ze langzaam op uitgetrokken grashalmen, tot ze onverwacht, met een grijns ze uitspuwen naar elkanders gezichten. Heet vallen de zonnestralen op hun zwarte petten en vierkante ruggen, maar het deert hun evenmin als de rulle, onverschillige aarde.

In den kleinen, lommerigen tuin van het schoolhuis, die tot aan de vaart loopt, is het niet zoo heet. Achteraan op het houten, omhekte plankiertje, half op het water uitgebouwd, zit het eenige

onderwijzeresje der dorpsschool, dat bij den meester inwoont.

Het planken uitstekje ligt beschaduwd door een zware kastanje; het lage hekwerk er van is slordig begroeid met kamperfoelie, die de lucht rondom met haar wee-zoete geur vervult.

Op hét water, in het midden der vaart, woelt een pijnlijk geflonker van schitterende zonnepijltjes die rusteloos door elkander krielen; aan de kanten is het water blauw, koel en rustig. Tusschen de groene, plat-breede bladeren liggen de witte waterlelie's, stil slapend in de helle middagzon.

Even stil als de matte bloemen op het water is het jonge meisje, dat op de grijshouten bank van het plankier zit; haar werk onaangeroerd op haar schoot. Nu en dan schiet een dolende zonnestraal door de waaierbladen der kastanje heen, schichtig haar aanrakend, roodgouden vlekjes werpend op haar rossigbruin haar en witlichte golfjes op haar zacht blank gezichtje met de loom neergeslagen oogleden, waarachter de oogen naar binnen zien, kijkend naar gedachtenbeelden die vliegensvlug voorbij gaan, bestraald door zacht, inwendig licht, dat aan het schelle buitenlicht geheel vreemd is. Sommigen van die herinneringstooneeltjes zijn zóó onbeteekenend, dat Lize ze met droomerigen glimlach terugziet, verrast, dat ze in haar geheugen bewaard zijn gebleven.

Dan komt de gedachte weer, die al die herinneringen te voorschijn heeft geroepen!" „Vandaag komt ie me vragen!" Zijn handdruk, steviger nog dan anders, klam door de zenuwachtigheid van een eindelijk genomen besluit, heeft haar gisterenavond doen voelen wat komen moest vandaag. En in de warme lucht trilt het, op de glanzige vaart wordt het haar voorgeschitterd, zoodra ze de oogen maar opheft: dat het zeker zal komen vandaag.

Wat moet ze antwoorden? Lief heeft ze hem niet, ze gelooft — neen, ze weet wel zeker van niet. Maar niet liefhebben en niet accepteeren is niet altijd één bij een vrouw.

De verveling van haar eentonig werkleven, de eindelooze dagen op school bij domme kinderen, doemen voor haar op en brengen een gevoel van groote walging voort. De gedachte aan de voortzetting van dat vreugdeloos leven doet haar afkeerig terugschrikken als voor de nadering van vuil, kil water, dat haar overstroomen en vernietigen zal. En ze weet dat twee bereidwillige handen

gereed zijn om haar te onttrekken aan dat akelig voortleven. Waarom zal zij ze niet aanvatten en zich redden om van het leven te genieten terwijl ze jong is, vol lust en levenskracht? En dan, terwijl ze de hand voor haar gesloten oogleden legt, wordt het duister van binnen, zwart met lichtere sprankels hier en daar, en ver weg, aan het eind van een donkeren tunnel, verrijst het beeld van den man, dien ze niet liefheeft. Langzaam komt hij nader, met zijn eigenaardigen zwaren stap-loop, zijn blozende kleur en zijn uitstraling van landelijke gezondheid, die het zenuwachtige stadskind ergert, ze weet niet waarom. Hij strekt zijn handen naar haar uit, gevulde, bloedrijke handen, met dikke rolronde vingers en kort afgesneden nagels. Hij verdwijnt weer en door het hoofd van het meisje warrelen korte, vragende gedachten dooreen, van allerlei tint, als bladeren in den herfst.

Hij zal héél rijk worden! Zijn vader, die een half uur van het dorp gevestigd is, waar zijn zoon — als een herinnering aan zijn stadsleven — op kamers woont, geldt voor den rijksten boer in den omtrek. Maar met al zijn geld zal hij nooit worden, wat ze hem zoo graag zou wenschen, élegant en aantrekkelijk. Ze spant zich in aan hem te denken, zooals ze zou willen doen: met bewondering voor zijn goedheid, met verlangen naar zijn krachtige gestalte; 't zou toch zoo vreeselijk niet zijn met hem te trouwen!

„Stoor ik je, juffrouw Lize?"

Hoewel de vraag zacht klinkt, komt zijn onverwachte stem in haar ooren met dreunend geraas, als van rollende wagenraderen die uit den slaap doen opschrikken. De schrik maakt haar prikkelbaar en een beetje verstoord zegt ze: „U doet me schrikken, wat loopt u ook zacht."

„Dat spijt me," antwoordt hij met de nederigheid van een man die zijn aanzoek nog doen moet. „'t Zand is hier een beetje weggeloopen;" en glimlachend: „ik stap anders toch zoo zacht niet; zat u zoo in gepeins, juffrouw Lize?"

„In gepeins? Ik? O, neen, daar doe ik niet veel aan," en Lize neemt haar werk op en begint ijverig te haken.

Hij staat voor haar, een beetje onrustig, zijn hoed afgenomen om er zich koelte mee te wuiven.

Ze slaat snel haar oogen op en weer neer, zoodat hij niets ziet

dan een flikkering van het wit, terwijl ze vragend zegt: „'t Is warm, nietwaar!"

„Op den straatweg is het geducht, hoor, maar hier, aan de vaart, is het lekker," en met meer beteekenis: „op dit plekje vooral is het heerlijk."

Dan is er een lange pauze. Op het water schittert de zon stil voort en in de boomen houden de vogels zich zwijgend, alleen een troep bijen zwermt zoemend boven de perken, en één, zacht gonzend alsof ze in zichzelf sprak, komt op Lize af en schijnt haar een raad in het oor te willen gonzen, terwijl Terneede nog over haar staat, starend op haar hoofd, of hij ontdekken wil welk antwoord daarin voor hem klaar ligt.

In antwoord op dat hinderlijk aanstaren, vraagt Lize, terwijl ze met een driftige hoofdbeweging het lastige insect poogt te verjagen: „Wil u niet gaan zitten?"

Er komt een blijde uitdrukking in zijn open oogen, die bewijst dat hij de waarde van haar vraag ver overschat, en haastig zet hij zich neer, niet over haar — zooals Lize bedoelde — maar vlak naast haar, met het teenen werkmandje als overkomelijke hinderpaal tusschen hen in. In de stilte die volgt, trekt hij spelend en overdenkend aan een draad, die bij het mandje afhangt. Ze voelt zich gedwongen er zijdelings naar te kijken, met grooten lust om het mandje te verzetten, opdat hij zijn hand stil zal houden, maar ze vreest dat hij dan nog dichterbij zal komen.

„Juffrouw Lize," zegt hij eindelijk heel zacht.

Ze doet of ze hem niet verstaan heeft, terwijl een beangstigend gevoel van „nu komt het" haar lichaam doorstroomt en in haar knieën blijft hangen met een gevoel van loome zwaarheid. En trillend werkt ze haastig voort en de scherpe haaknaald stoot pijnlijk tegen haar vinger.

„Juffrouw Lize," herhaalt hij wat duidelijker, „weet u, hm, weet u waarom ik op zoo'n ongewoon uur kom?"

Ze wacht even, om het trillen van haar stem te kunnen beheerschen, dan antwoordt ze huichelachtig bedaard: „U hebt zeker gewandeld!"

„Wandelen? Op dit uur, wel neen ik, 't is veel te heet nog."

„Ja, erg heet!" zegt ze, even om zich heen ziende en gemaakt blazend.

Hij is in zijn ziel overtuigd, dat ze wel begrijpt waar hij heen wil en hij neemt het haar eenigszins kwalijk, dat ze uit meisjesplagerij, zooals hij gelooft, hem van den weg zoekt te brengen.

Op de steenen plaats achter het huis, door de struiken en boomen in den tuin, slechts hier en daar zichtbaar, is de meid bezig met kletterend geraas potten en emmers te schuren. Nu klotsen haar klompen blokkend over de steenen, een emmer wordt hard neergezet en met piepend geknars de pompslinger in beweging gebracht.

Lize volgt al die onbeteekenende geluiden met opgedwongen belangstelling om den man naast haar te vergeten. Ze hoort hoe de meid weer terugklotst, het ijzerwerk ratelend verzet, en dan met schelle stem begint te zingen, op den rythmus van het schuren, met ongelijkmatige rukken telkens afbrekend.

„We krijgen concert," zegt Lize, opziende met een gerusten glimlach, omdat ze over iets spreken kan, wat hun beiden niet aangaat.

Hij blijft in gedachten, starend naar het zonnige water, zijn hoed naast hem en de handen, slap gevouwen, tusschen de knieën, het bovenlijf nadenkend voorovergebogen. Eindelijk heft hij zich op, met een glimlach over iets wat in zijn herinnering is en uit zijn borstzak een portefeuille halend en daaruit een fotografie nemend, zegt hij tot zijn buurvrouw: „Weet je wie dat is?"

Lize ziet het gezicht van een bejaarde vrouw met de openhartige oogen van Terneede en antwoordt vragend: „Uw moeder zeker?"

„Ja, hoe vindt je ze?" Lize vindt haar als iedere andere oude vrouw die haar volkomen onverschillig is, en om het antwoord te ontwijken, bekijkt ze het portret met meer belangstelling dan ze er voor voelt.

„Toen ik — op Neer — lans berregen — stond," zingt de meid op de plaats.

„Ik heb met ze gesproken, toen ik gisteren thuis was," gaat Terneede voort, terwijl Lize het portret ongemerkt op de tafel legt. „Ze is een verstandige vrouw, véél verstandiger dan mijn

vader. Ik — ik sprak over een — 'n meisje — dat ik graag — tot mijn vrouw zou wenschen!"

„En dat meisje ben ik," zegt zijn buurvrouw in zich zelf, zonder een zweem van geluk te voelen en met een lust om zenuwachtig te lachen over zijn ongewone deftigheid.

Daar zij volstrekt geen antwoord geeft, vervolgt hij zachter: „Ik geloof — ik wil zeggen: ik hoop, dat het meiske mij ook niet onverschillig is. — Ze heet Lize, en ze zit héél dicht bij me." Hij zucht diep, blij dat het er uit is.

Zij buigt haar hoofd dieper, terwijl een heete gloed om haar opstijgt en op haar wangen blijft branden. Werken kan ze niet niet meer, haar handen trillen evenzeer als haar lippen, terwijl haar voeten, bedekt door de japon, zich martelen en krommen.

Terwijl hij het mandje, dat nog tusschen hen staat, aan zijn anderen kant zet, neemt hij zacht en overtuigd haar koud, krachteloos handje, en het zacht streelend, vraagt hij vleiend fluisterend: „Je wilt immers mijn vrouwtje wel worden, Lize?"

Zij ziet hem aan, een oogwenk slechts, maar lang genoeg om zich te verwonderen over den plotselingen hartstocht, die uit zijn blauwe oogen blikt, om bedeesd het hoofd weer te buigen voor den wil, die uit zijn gelaat spreekt. 't Is voor het eerst, dat een man zulke woorden tot haar spreekt, voor het eerst dat de sluimerende zinnen streelend beroerd worden door den adem van ernstigen hartstocht. Over haar heen komt een sluimerig gevoel, als een weggaan in de lauwzoete zomerlucht, alsof tegenstand en wilskracht zacht van haar aflaten en er niets overblijft dan een zachte meegaandheid om zich te voegen naar den wil van den man.

Hij laat haar droom niet tot volheid komen, maar stoort ze ruw, met mannelijke onhandigheid, door zijn gelaat vlak voor het hare te brengen, zijn lippen vooruit als om haar te zoenen. Ze heft haar oogen op en haar hoofd met een plotselijke rilling achteruit trekkend, stoot ze de werkelijkheid krachtig terug.

Hij neemt die beweging voor een meisjesgril en wil toch, lachend, haar kussen, maar met een stem vol droefheid zegt ze: „Ach, neen, doe het niet, doe dàt alsjeblieft niet."

Met verwijtende smart in zijn oogen laat hij van haar af en

met droevige verwondering dat ze het hem niet éér heeft laten merken, vraagt hij zacht: „Hou je dan niet van me?”

Ze schudt langzaam het hoofd, de handen vertwijfelend in elkaar gedrukt, op den schoot, de oogen zoo diep neergeslagen dat ze voor hem bijna gesloten lijken.

Hij schudt ook het hoofd, maar minder langzaam, met een verwezing in zijn blik alsof hij van haar niets begrijpt. Smeekend klinkt zijn stem: „Ach, neen, Lize, toe, dat kun je niet meenen. Het kàn niet wezen — ik houd zooveel van jou.”

Er is veel komisch in die gevolgtrekking, maar ze wordt zóó droevig en eenvoudig gezegd, dat Lize er door getroffen is. In haar wordt een mild gevoel van medelijden wakker, maar daarnaast is nog iets anders: een diep gevoel van schuldbesef, omdat ze den armen jongen dit pijnlijk uur had kunnen sparen, als ze niet met hem gecoquetteerd had.

En hij gaat voort, met een zenuwachtig knippen van zijn oogen, zijn zaak te bepleiten, terwijl ze toeluistert, met haar figuur verlegen, plukkend aan haar boezelaartje, zonder een enkel woord te antwoorden.

Hopeloos zuchtend houdt hij eindelijk op; hij heeft haar alles voorgespiegeld, zijn onveranderlijke liefde, hun huiselijk leven, al de genoegens die hij haar verschaffen wilde; maar het heeft niet gebaat.

„'t Was — 't beste — wat hij er bezat”, galmt het van de plaats, „'t was — 't beste — wat hij er bezat”, en het ijzeren hengsel van een pot klappert mee als een castagnette.

Hij heeft háár ook „het beste wat hij bezat” willen geven: zijn trouwe, vaste liefde, maar ze wil ze niet, ze stoot ze af als iets waardeloos.

Hij is opgestaan en zijn hoed grijpend, steekt hij de andere hand tot afscheid uit: „Juffrouw Lize — ik — hoop dat een ander u — zoo gelukkig mag maken — als ik had willen doen.” Dan trekt hij haastig zijn hand terug en keert zich om, alsof hij iets te verbergen had.

Lize voelt haar keel als toegeknepen, terwijl ze de moedelooze gestalte naziet die door den tuin gaat. Ze heeft hem aangemoe-

digd, niet veel misschien, maar toch gecoquetteerd met hem, uit verveling, omdat hij de meeste „heer" nog was in dit saaie, boersche dorp. Als hij omkeek en naar haar toekwam, zou ze nog „ja" willen zeggen uit edelmoedig schuldbesef, als een rechtvaardige boete.

Maar hij ziet niet om en stapt voort met loome voeten. Lize hoort hoe de meid hem „goeien middag" toeroept en hij met flauwe stem antwoordt. Dan worden zijn voetstappen doffer en sterven schuifelend weg.

De handen op den rug, het hoofd gebogen, wandelt Terneede de breede dorpsstraat af. Iemand groet hem, maar hij groet niet terug; een boerenmeid, met bloote armen, giggelt hem toe, zonder dat hij het ziet. Hier en daar wordt hij nagezien door de kleine ruiten, omdat hij er zoo „grienderig" uitziet, maar hij merkt er niets van: zijn geest is nog weg; nu en dan staat hij even stil en glimlacht zuchtend met een neertrekken van den mond en een optrekken van zijn schouder.

Hij vraagt niet, zooals anders, of er brieven zijn aan de menschen, bij wie hij inwoont, maar gaat stil en sluipend naar boven. Box, de groote Newfoundlander, komt achter hem aan op de trappen, en dringt dicht langs zijn beenen, maar krijgt geen groet als gewoonlijk.

Terneede zet zich in een ouderwetschen armstoel en de hond loopt zachtjes naar hem toe als wou hij zonder indringendheid weten wat zijn baas schort. Hij legt zijn grooten kop op de knieën van den meester en kijkt hem met oogen, die mee willen lijden, bedrukt en onderzoekend aan. Alsof hij antwoord geeft op dien blik, zegt Terneede treurig: „Neen jongen, ze houdt niet van den baas; ze wil hem niet. Ze houdt meer van jou dan van mij." En een groote traan valt langzaam over zijn gezonde vleezige wang, terwijl hij denkt hoe dikwijls ze Box heeft gestreeld, hoe ze hem lieve woordjes gaf, die hij nooit van haar hooren zal; en dan bibbert er over zijn andere wang een tweede, nog grootere traan.

Was het dan altijd verbeelding als hij dacht dat ze hem toch zeker wel graag mocht lijden, om zoo aardig en voorkomend soms te zijn? Was het dan zóó onnoozel geweest, om er een toenadering in te zien, wanneer ze haar arm niet terugtrok, als hij er zacht zijn hand oplegde met een huiverig gevoel van geluk? Hij is toch geen monster, geen mismaakte! Waarom zijn er zooveel leelijker mannen, die werkelijk door vrouwen bemind worden? En hij tornt aan dat raadsel, zonder tot de oplossing te komen: dat vele vrouwen niet „den man" liefhebben, maar dikwijls zijn kleeding, zijn manieren, en het vaakst misschien: zijn brutaliteit. Zijn studiën omtrent „de vrouw" zijn zoo oppervlakkig geweest. Hij heeft haar bijna niet anders gekend dan in de banale exemplaren, die alom verkrijgbaar zijn, en die hij op elkaar vond lijken als de borden van een table d'hôte.

En toch had meer dan één vrouw, aangetrokken door zijn flinke, gevormde gestalte vol levenskracht, beproefd hem van zijn bolster te ontdoen. Menige wenk was hem gegeven, waarvan hij de beteekenis nooit geraden had, menig handdrukje hem geschonken, waarvan hij het geheimzinnig kneepje als verbeelding had beschouwd. Hij had „de vrouw" beoordeeld naar de gedachten die ze uitsprak, niet naar die, welke alleen te lezen zijn zeer diep in de oogen, en dan nog alleen voor hem, die veel gestudeerd heeft in die kunst. Hij was nooit zoo stout geweest, een tip van wereldsch fatsoen op te lichten om te zien, of wat daaronder vlamde, vestaalschen gloed was of iets anders.

Terneede had veel in de stad vertoefd. Hij was er opgevoed, en in den tijd dat hij bij zijn vader op de boerderij woonde, wipte hij telkens nog eens over. Toen — omdat hij ruzie had gehad met den oude, die driftig en koppig was — had hij er verscheidene jaren achtereen gewoond en was op een zuivelfabriek werkzaam geweest, meer om wat om handen te hebben, dan om zijn brood te verdienen, want hij had voldoende geërfd van een oom, die zonder kinderen was gestorven. Onverwachts had de oude Terneede een beroerte gekregen en zijn zoon — oude veeten vergetend — was direct naar de boerderij gegaan, om er voorgoed te moeten blijven, want zijn vader, hoewel helder van hoofd gebleven, had na zijn ziekte zijn lichaamskrachten grootendeels verloren.

Terneede kwam terug zooals hij heen was gegaan. Te midden van het stadsleven was hij een kind van het land gebleven, groen en frisch. Toch hadden de stad en de vrouwen daar, indrukken op hem nagelaten. Hij voelde zich eenzaam en verlaten. De zwijgende droefgeestigheid die op de Hollandsche weiden rust, drukte vol moedeloosheid op zijn schouders. Hij zocht om zich heen naar iets, wat hij niet kon vinden.

Toen Lize kwam, meende hij gevonden te hebben wat hij zocht. Hij kon met haar spreken over dingen die hun beiden bekend waren en waarvan hij met de anderen om hem heen nooit spreken kon. Dat was de eerste band die tusschen hen gelegd werd. Maar terwijl het bij háár alleen het hoofd was, kwam zijn hart er bij in het spel. Zonder het te merken, raakte hij aan haar gehecht; zijn dag kreeg iets ongevulds, iets ònafs, als hij haar toevallig niet gezien had.

En terwijl hij stil daar zit, terwijl de hond af en toe zacht naar de deur trippelt, om te luisteren naar huiselijke geluiden, die omhoog komen uit de keuken beneden, gaat zijne liefde hem langzaam voorbij, soms terugspringend en het droevig eindtooneeltje er van telkens wegschuivend. Hij kan niet verder gaan dan tot gisteravond, toen ze zoo lief en vroolijk was, en hij meende, het nu maar te moeten wagen; dáár stuiten zijn gedachten en glijden weer terug naar vroegere tafereeltjes die allen in zijn voordeel schenen te spreken, maar eindelijk denkt hij toch aan het laatste.

Dan komt er een groote leegte om hem heen, een koud gevoel alsof hij door de lucht liep, zooals hij zich herinnert uit zijn jeugd, wanneer hij op halfduistere avonden over den hoogen, smallen dijk ging met de bleek schijnende vaart en de platte weiden laag beneden hem, en boven de reusachtige hemel van zwaarmoedige witgrijze tint.

Hij wil zich opdringen dat het zoo erg niet is, dat er andere vrouwen zijn van wie hij misschien evenveel kan houden, als hij het probeeren wil, maar telkens komt haar blank gezichtje — met de lieve krulletjes op het voorhoofd, die hij, in gedachten, zoo dikwijls gezoend heeft — tusschen beiden met haar aardigen lach. Hij geeft zijn tegenstand op en levert zich over aan de gedachten die hem komen beheerschen. Hij is niet gewoon zoo veel op eens

en zoo warrelig te denken. Het geeft hem een gevoel alsof veel menschen hem voorbijgingen in een volle zaal, waar hij de armen niet opheffen kan om sommigen te wenken, even stil te staan. Zijn gedachten volgen op elkaar als haastige gezichten, die maar even komen kijken en dan weer plaats maken voor anderen.

De schuine zonnestralen zijn langzaam aan lager gedaald op de bleekgroene ranken en verbleekte korenbloemen van het grijzig behang. Buiten beginnen de vogels, schroomvallig nog als debutanten, zich te stemmen voor hun avondzang. Een licht windje wordt wakker tusschen de loome bladeren en staat ritselig op.

Terneede wandelt door de kamer. Hij heeft zijn gedachten van zich afgeschud als lastige kinderen, hij wil helder zijn en vrij om zijn smart te overwinnen gelijk het past aan een man. Hij zet zich weer neer aan de tafel, en uit de lade, voor hem, neemt hij een handvol kleine papiertjes, die bedekt zijn met kriebelige aanteekeningen van kampen land en roeden en bunders, waarmee hij allerlei berekeningen gaat maken. Maar na eenige oogenblikken frommelt hij ze driftig ineen en werpt ze de kamer door als een handvol saamgepakte sneeuw. Met een dreun valt zijn elleboog op tafel en wanhopend laat hij het hoofd in de opgeheven hand rusten. En tot den hond, die een eind van hem af, op den grond zit en hem verwonderd aanziet met zijn bruine oogen, zegt hij droevig: „Ik kan er niks aan doen, Box. Waarom wil ze ook niet van me weten?"

Box die juist een visioen had van de deur uitgaan en door het gras rennen, blaft zacht en kort, als hij zijn naam hoort noemen en zucht dan berustend, alsof hij zijn eigen liefdesmarten nagaat en zeggen wil: „Ik heb me diezelfde vraag ook zoo dikwijls gedaan. 't Best is nog, je er in te schikken."

Op haar lievelingsplekje zit het kleine onderwijzeresje.

Stil is ze weggeslopen uit de huiskamer met haar eentonig tikkende klok, waar de schoolmeester en zijn vrouw in den geeligen lichtcirkel aan tafel zitten. Zij, dommelig boven haar breiwerk,

haar bril opschuivend, zoo dikwijls ze iets tot haar man zegt. Hij, dicht bij de lamp, met voorzichtig gespitste lippen, zijn gedroogde kevers en torren op nieuw karton overbrengend.

De handen slap in den schoot, zit Lize op den hoek der bank, haar zacht kinnetje leunt op het harde hekwerk, dat nog riekt naar de blakerende zonnehitte van overdag. Droefgeestig staart ze in het donkere water onder haar, dat geruischloos voorbij vliet.

Om haar heen wordt het steeds duisterder. Alleen de hemel blijft zacht-helder van tint, matglanzend als bleekblauw email boven de donkere boomen, wier groen onmerkbaar tot zwart is versmolten. De afstanden verwazigen in de toenemende duisternis, die uit de aarde schijnt op te stijgen en die al het zilveren licht, dat nog in de schemering was, wegdringt naar boven, tegen de teere, blankblauwe lucht aan.

De vogels zwijgen reeds lang; niets is hoorbaar dan de zomeravondstilte van het land met haar fijne geluiden van ontwakend insectenleven. Zacht vleugelruischend vliegen de grijze nachtvlinders door troepjes zeurig gonzende muggen, op en neer deinend in de lucht, lang op dezelfde plek; op de paden in den tuin klinkt telkens een zacht tikkend geluid als van kleine regendroppels die op glas vallen, daar woelen de wormen omhoog en schuiven de kiezelsteentjes op en tegen elkander.

In al die kleine geluiden, in de wegnevelende kleuren, in het sombere water, dat in het midden glanzig geschubt is door de weerkaatsing der lucht, schijnt voor Lize een uiting van weemoed te liggen, zoo nameloos groot en diep, dat ze het niemand zou kunnen zeggen, maar het voelt met al de volheid der jeugd.

Ze moet zuchten alsof een groote smart boven haar hoofd hing, met een gevoel alsof ze nooit weer zal lachen. Voor haar uit, op de weiden over het water, stijgen zilverige nevels op als een herinneringswaas van smart en tranen. Van den ernstigen hemel straalt weemoedslicht af, dat haar denken doet aan lang verjaard leed, aan sombere dagen uit haar kindsheid, aan den dood van haar vader, gestorven toen ze nog heel jong was.

En dan denkt ze aan Terneede, met een nevelig gevoel van verwondering over den tegenzin dien ze had tegen hem en die nu geheel verdwenen schijnt, opgelost in het zachte avondgrijs. Ze

vraagt zich af, of het niet wreed was zijn liefde af te wijzen, zonder reden dan haar dwaze afkeer en ze voelt een groot medelijden opkomen met hem en met zichzelf en met iedereen; een diep droefgeestig gevoel dat ze gelooft dat nu wel altijd bij haar zal blijven, haar gansche leven lang. Al de goede eigenschappen van den man, dien ze niet lief kon hebben, treden voor haar geest in helder licht en een klagend berouw brengt in haar oogen tranen, die weldra over haar wangen vloeien, neerdroppelend op het water, zonder geluid.

En dan is het of weemoed, èn smart, èn klagend berouw, ondergaan in elkander, overvleugeld door een ander gevoel, dat boven alles uitstijgt, haar vervullend met een siddering van verwachting. Een machtig gevoel dat haar de armen doet uitstrekken boven het donkere water naar de eenzame verte met een vragende klacht om sympathie en liefde.

Tien slagen klinken van den dorpstoren, wegstervend helder in de zuivere lucht. Verschrikt springt Lize op: om tien uur gaat alles naar bed in het huis van den schoolmeester. Ze zou niet willen weten dat ze zoolang buiten had gezeten, droomend in de duisternis.

Eerst trippelend en dan zacht, op de punten der teenen, gaat ze den tuin door, een vinger onwillekeurig gebracht aan den mond, als een aanmaning tot onhoorbaarheid voor de oude luidjes, naar binnen; met een huivering bemerkend hoe koud ze is geworden en zenuwachtig schrikkend voor de donkere diepten tusschen de boomen. Haar hart klopt snel en bonzend, alsof ze een inbreekster ware, wanneer de koperen knop der plaatsdeur los-rammelend omdraait.

Ademloos bereikt ze haar zolderkamertje, snel haar schoentjes uittrekkend en voorzichtig rondloopend, zonder licht, om beneden te doen gelooven dat ze reeds slaapt. 't Zou haar onmogelijk zijn nu te spreken met onverschillige menschen, die toch niets weten van wat in haar is.

Ze stapt in het smalle, ijzeren bedje met een sentimenteele zucht en een moedeloos idée dat ze toch wel geen oog zal dichtdoen. Maar binnen weinige minuten rusten haar wimpers op de wangen en gaat haar borst op en neer, met zacht-gelijk golven. Den gan-

schen nacht hangt de slaap, effen en droomloos, boven het warm blanke gezichtje op het koudwitte kussen, half zijwaarts gekeerd naar het venster, de lippen een weinig geopend, waar de adem zachtblazend door heen gaat.

Alleen tegen den ochtend, terwijl de musschen tjilpen voor de ruiten of, trekkebekkend in de goot, elkaar goeden morgen kussen, wordt haar slaap lichter en blonder van tinten en tegen den goudgelen achtergrond, dien het zonnige morgenlicht voor haar gesloten oogleden aanbrengt, teekent zich een droom af. Weer zit ze aan de vaart, op het houten plankier, plukkend aan de blaadjes der kamperfoelie. Weer vraagt Terneede haar, en nu zegt ze „ja" en laat zich door hem kussen, met een teeder gevoel van beschermd te worden. En dan schrikt ze op van iets vreemds, met een angstigen schok, en ze klemt zich vaster aan hem en ziet dan plotseling .... dat het Terneede niet is, maar een ander, dien ze nog nooit heeft gezien.

Het ontwaken verbreekt dat visioen, maar terwijl het zonnige licht van den nieuwen dag haar verblindend toestroomt, is het voor Lize, in haar nog half bewustzijn, als zal die gouden droom nog wel eenmaal wederkeeren in het eentonig grijs van haar dagelijksch bestaan.

MYSTERIESPELEN TE PARIJS

DOOR

JOHAN DE MEESTER.

Wellicht waant gij het geval zonderlinger dan het is. Het moderne Babel heeft nooit in een reuk van heiligheid gestaan en indien het woord mysteriespel u aan het naïef vroomheidsbetoon van Oberammergau deed denken, zult gij niet dan met bevreemding u dit naar Parijs overgeplaatst voorstellen. Zelfs ingeval ge door aanschouwen of door hooren zeggen mocht zijn gaan twijfelen aan de uitsluitend godsdienstige beweegredenen der Beiersche boeren, zal de eenvoud hunner Golgotha-nabootsing u eene te scherpe tegenstelling blijven schijnen van de praalzucht, welke den Parijzenaar is ingeschapen en welke zich nergens minder verloochent dan bij den godsdienst, dan dat gij zoudt kunnen gelooven aan eene overbrenging met goed gevolg van dat middeleeuwsch spel naar deze moderne stad.

Nochtans — daargelaten, dat het middeleeuwsche, als sieraad, als b i b e l o t gelijk men hier zegt, ook te Parijs in sterken zwang kwam — waarom zou ook het mysteriespel niet, als zóóveel uit oude tijden, verjongd, vernieuwd kunnen herleven? Het boersch-armelijke moge niet voldoen aan den pronkzin der Parijzenaars, kan naïveteit niet minstens evenzeer bekoren onder fijner vormen? Klaartje Donge heeft toch wèl zooveel c h a r m e als de jonge boerin, die geen Trientje heette?....

Bovendien hebt ge u misschien een verkeerd denkbeeld gevormd van den vroomheidszin te Parijs. Niet alleen kan men in deze te lichtvaardig verketterde stad, welker wezenlijk bestaan zoo dikwijls wordt geschat naar het schijnleven der boulevards, zeer diepe, wezenlijke vroomheid vinden, maar men zal bij eenig onderzoek gemakkelijk zien, dat de gehechtheid aan kerkelijke traditiën hier sterk en het mysticisme alles behalve kwijnend is, wat er ook gedaan worde tot materialiseering en „laïciseering". Zelfs begint de lust naar mystiek zich weder in de letterkunde te openbaren op eene wijze, welke ten deele uit het zoeken naar nieuw voedsel voor de kunst kan worden verklaard, maar welke tevens eene belangrijke wijziging in de stemming der kunstenaars verraadt.

De mysteriespelen, over welke ik gaarne iets zeggen zoude, zijn zeer artistiek werk. Zij worden gegeven met marionetten in een heel klein schouwburgjen, eigenlijk een kindertooneel, waar sedert jaren de geschiedenisjes van Moeder de Gans vertoond worden voor die zoete kindertjes, die te rijk zijn om te mogen kijken naar de poppenkasten op straat. Het is al meer voorgekomen, dat groote menschen bij het zien naar zulk spel even sterke vreugde hadden als de kleine. Eenigen artisten is het zoo gegaan. Misschien zòchten ze wel naar iets nieuws, naar iets anders dan het gewone tooneel, iets anders ook nog dan de pantomime in de Chineesche schimmen, welke hier sedert kort eveneens weder in de mode zijn, iets, een formule, een middel van vertolking, waarvan de frischheid nog den frisschen glans hunner kunstdenkbeelden zoude verhoogen. Hun begin was vermakelijk. Om geen twijfel aan den ernst van hun streven mogelijk te laten, speelden ze Aristophanes en Shakespeare op het poppentooneel. Een Tempest door marionetten! Maar toen zette één hunner zich aan het dichten van eigen stukken voor de poppenvertooningen — en zoo hebben we nu al twee winters die fijne, reine mysteriespelen gehad van de naïve, lieve tachtig-centimeters-poppen op het miniatuur-tooneeltje in de galerie Vivienne.

Gij zult misschien wel begrijpen kunnen, dat deze vertooningen mooi zijn, wanneer ik u zeg dat zeer fijngevoelde en voor een deel ook rijke verzen gezegd worden door menschen met uitnemende stemmen, die deze zoo moeilijke kunst van zeggen verstaan; dat

door de schoonheid dezer voordrachten zich mengt de harmonie van een eenvoudige, op slechts enkele instrumenten berekende maar gevoelvolle muziek, en dat bij deze dubbele streeling van het gehoor ons oog wordt bezig gehouden door de karakteristieke lijnen, de vriendelijke kleuren, de geestige schikking van een — zeer beperkt — getal poppen, die, werkelijke kunstukken, in weerwil der ietwat houterige bewegingen, méér doen dan de achter de schermen gesproken woorden illustreeren: d. i. tot ons spreken door den fijnen snit der gelaatstrekken, de gelukkige keuze der kleeding, het kenschetsend, levendig optreden en doen te midden der hoogst eigenaardige tooneelschikking.

Doch waartoe getracht naar eene beschrijving, welke toch onvolledig blijft. Volstaat het niet te zeggen, dat deze voorstellingen gestempeld zijn met al de liefde van alle wezenlijk dilettantenwerk, terwijl de liefhebbers die ze verrichten, kunstenaars zijn? Men moet er Maurice Boucher, een mooien, ruim dertigjarigen jonkman, met groote oogen, fijne trekken en een zwaren fluweelbaard over hooren, welke voortreffelijke tooneelspelers die marionetten zijn? Dezen winter hebben zij de Kerkgeschiedenis gespeeld. Welnu, zegt Boucher, zou één levend acteur hun dit nadoen? Kan deze zoo naïef zijn als zij? En hoe anders deze heilige geschiedenis in beeld te brengen dan met bijna kinderlijken, van den grootsten ootmoed getuigenden eerbied?

Ik heb getracht den dichter te bewegen tot het geven van eenige voorstellingen in den vreemde, ook in Nederland, doch, voorloopig althans, zou zulks onmogelijk wezen. Maar ik ben overtuigd, dat èn het mysteriespel èn al het andere dat Boucher maakt, ten onzent in den smaak zou vallen en daarom heb ik verlof gevraagd, in een Nederlandsch tijdschrift iets te zeggen van den dichter en iets van zijn lievelingswerk, de poppenvertooningen.

In de veelbegeerige, woelige wereld van het quartier latin ontstond, omstreeks 1874, groote vreugde, toen twee kameraden plotseling schitterend bewezen, dat zij dichters waren. Men kon

daar niet al te best overweg met de dichtschool der zoogenaamde parnassiens, men was er te ongeduldig om het precise en precieuse dier meer verfijnde dan geestdriftige kunstkringen te genieten en zie, daar kwamen nu twee jonge mannen van groot enthousiasme met verzenbundels voor den dag, waarin de levenslust, de dartelheid, het beurtelings stout en dweepziek vernuft verrukkelijk tintelden.

De dichters waren Jean Richepin, dichter van het Chanson des Gueux, en Maurice Boucher, dichter van Les Chansons joyeuses. Boucher was zestien jaar, toen hij het meerendeel dezer gedichten schreef. Een paar jaar later deed hij Poèmes de l'amour et de la mer verschijnen, en nu was het niet de vroolijkheid, de blijdschap van te leven, welke zich het sterkst uitte, maar de hartelijkheid, de teederheid voor de natuur, de eerbied voor al het schoone in haar en, meer dan reeds anders, de eerbied voor de vrouw.

Sedert dien heeft Boucher nog verscheidene bundels proza en poëzie uitgegeven, doch die twee eerste volstaan om hem te doen kennen, zóó als ik hem u wilde voorstellen, namelijk als een man, die volstrekt niet is wat men hier tegenwoordig fin de siècle noemt, die nooit gedaan heeft hetzij aan Weltschmerz of aan décadence, die vol liefde, vol geluk en vol geloof het leven is ingetreden en het óók zoo heeft bezongen. Ik geloof, dat Boucher juist iemand is voor den Nederlandschen lezer en aangezien ik dezen dikwijls heb hooren klagen over de Fransche letterkunde, die hem niet kiesch en eerbiedig genoeg scheen, ben ik zoo vrij, hem op den dichter van l'Aurore, en van de Symbolen vooral, opmerkzaam te maken.

Wie voor goed van Boucher wil houden, leze zijn Noël, het mystère de la nativité, dat nu dezen winter door de marionetten is vertolkt en dat ook in druk is verschenen. Ik heb eens een schilderij gezien van den Duitschen schilder Von Utsche, dat de geboorte van Jezus voorstelde: het was even teeder-eenvoudig opgevat als Bouchers mysterie. Maar muntten de ouden, muntte zelfs Rembrandt niet uit door naïeveteit, zoodra hij zijn licht, zijn gouden palet stelde in den dienst der Bijbelvertolking?

Het mysteriespel bestaat uit vier tafereelen. Wanneer het kleine

scherm is opgetrokken, zien we een stal, den stal van Betlehem, met, juist op den voorgrond, links een rund, en rechts een ezel. Zacht ruischt en murmelt, van achter de schermen, een vrome herdersmelodie. En de beesten staan daar en wij die ze aankijken, beginnen te gelooven, dat ze ons ook aankijken, dat zij leven, dat het wezens zijn. En dit gevoel bij ons op te wekken, werd juist bedoeld. Want straks, nadat het scherm een oogenblik omlaag is geweest, zien we, aan het eigenlijke begin van het eerste tafereel, den engel Gabriël, een prachtigen engel, rein-wit als de leliën des velds maar met wijdstrekkende schachten, waarin fonkelen al de kleuren van den regenboog. De engel spreekt eerst tot ons, gelijk in een proloog betaamt, maar dan tot die nuchtere, schuchtere dieren en hij zegt hun, dat zij ook spreken moeten, dat alles nu moet getuigen van het groote wonder, het wonder dat vreugde brengen zal over geheel de smachtende aarde, het wonder dat hier in dezen stal staat te gebeuren. En de dieren spreken! Zij kunnen het zelf niet begrijpen, de stomme dieren, maar ze spreken! En nu, ja, nu gevoelen zij het: een onmetelijke blijdschap vervult de hemelen en spreidt zich, zegenend als de zomerdauw, over de aarde en bij zóó groot eene vreugde moet al wat leeft en beweegt in de natuur, moet ook het geringste schepsel, lofzingen en dankend zich wijden aan den dienst van het goede. Daarom schudt de oude ezel den schamel behaarden, langoorigen kop en in zijn trieste oogen weerschijnt zoet en wijs de glimp van vernuft, die in zijn brein is geschoten en hij zegt, hij bewaart, hij belooft allerlei deugdzame, lieve dingen aan het rund, dat even geestdriftig in goede voornemens is als zijn buur en dat zijn uiterste best doet om aan zijn oude stemgeluid een ietwat vriendelijker toon te geven.

Het zoude te veel van uwe aandacht vorderen, indien het in den grootsten eenvoud zeer boeiende mysterie hier werd oververteld. Laat ik alleen mogen zeggen, dat de samenspraak der twee dieren het begin is van een climax van eerbied en heilige geestdrift, door welken zich strengelen de bekeeringen van niet vromen. In het eerste bedrijf komt de ruwe, halfdronken eigenaar van den stal het zoet gepraat zijner beesten met leelijke woorden van ongeloof verstoren, doch dan gevoelt hij plotseling dat er iets bij-

zonders met hem voorvalt en wanneer Jozef even later om een onderkomen verzoekt voor hem en zijn kranke vrouw, weigert de hardvochtige vrek deze liefdedaad niet meer. In het tweede bedrijf zijn het de herders, een arme maar even guitige als goedige knecht, de zoon van den boer en een arm, mooi herderinnetje met wie de zoon wel gaarne huwen wilde, die in ootmoedige opgetogenheid gebracht worden door de blijde boodschap van den engel, en weder is het de oudste onder hen (de vader van den jongeling) die de minste was in het geloof, totdat ook hem de oogen opengaan.

Van de vroomheid der dieren gekomen tot de vroomheid der herders, zien wij in het derde bedrijf die der koningen een oogenblik wankelen, doordien de ster, welke heerlijk lichtend hen leidde, is verbleekt. En alweder heeft hij, die onder deze koningen den stam van Cham vertegenwoordigt, die dus de minste is, meer geloof dan de nakomelingen van Japhet en Sem. Het laatste bedrijf geeft ons de aanbidding te aanschouwen: we zien al de „personen" met wie we kennismaakten, ook het rund en de stal, en verder zien wij de Moedermaagd met het kindeke, heerlijk glanzend in de stille armoê van den stal. Dit tafereel is zeer mooi geschikt en door de kleuren een lust voor de oogen. De Moedermaagd spreekt nooit, doch het edele, fijnlijnige, bleeke gelaat met de blauwe lijdensoogen buigend over haar kindje, zingt ze het teedere, zoete, eenvoudige liedjes toe, waarop een engelenkoor in jubelgeschal antwoordt.

Dit alles is eenigszins Katholiek en ook is het overeenkomstig de oude Fransche mysteries, aan welke de dichter trouwens bekende veel te hebben ontleend. Nog in onzen tijd worden er, in de maand December, zoowel te Marseille als in andere steden van den Midi, zeer curieuse herdersspelen vertoond met geheel plaatselijke toespelingen, welke aan de oude heilige geschiedenis zeker iets nieuws moeten geven. Evenals in die spelen geschiedt, heeft Maurice Boucher in zijn mysterie den diepen blauwen hemel der Provence als beter bekend en dus gemakkelijker indruk makend, verkozen boven het landschap van het Heilige land. En ook deze naïveteit draagt bij tot den harmonischen totaal-indruk.

Bijgestaan door Richepin, Raoul Panchon en anderen voor de lezing, door Rochefrosse voor de kopjes der figuren en de klee-

ding, door Paul Vidal voor de muziek, en door een keur van jongere artisten, is de heer Boucher er in geslaagd, op zijn mysterievertooningen de aandacht van geheel Parijs te vestigen. De monde van Parijs, dat wufte „men", zóóveel belangstelling toonend voor iets zóó eenvoudigs! Getuigt dit niet van de almacht der kunst?

Ik weet, dat de Nederlandsche lezer gaarne verneemt dat de zin voor vroomheid de wereld nog niet uit is, zèlfs niet „de wereld" van Parijs, en daarom heb ik hem iets willen verhalen van le mystère de la nativité, zooals de sympathieke dichter Boucher het heeft verklaard.

Parijs.

ZONSOPGANG

NAAR

J. J. DAVID.

De hoeven der paarden klotsten zwaar en eentonig op den harden straatweg. De koetsier zat stom op zijn bok. Menigmaal zwaaide hij schrikverwekkend met zijn zweep, doch meer om zich dan wel het span voor zich wat op te monteren, en zijn „huu, bruine, flink zoo, schimmel!" klonk verdrietig en mat door de groote stilte. De zomernacht was op het punt van te eindigen; maar het was overal nog zoo donker, dat ik nauwelijks den omtrek der slanke gestalte onderscheiden kon, die zoo dicht bij mij, al knikkebollend voor mij zat. Alleen de sterren schenen helder en schitterend; doch het vlakke land, waar onze wagen doorheen rolde, scheen mij overal even duister, gelijkvormig en eindeloos toe.

Van lieverlede werd het vaalgrijs. Het diep blauwe duister verbleekte, naarmate de schemering van de randen der aarde hooger en zegevierender maar toch zeer langzaam naar omhoog klom. Onbestemd en spookachtig kwamen er boerenhoeven uit die duisternis te voorschijn; dreigend en als eene aaneengesloten massa zag ik aan mijn linkerzij hoog hout verrijzen. De sterren flikkerden sterker, alsof zij beefden; een zacht windje verkoelde mijn warm hoofd. Heel in de verte was een licht punt, dat zich meer en

meer uitzette, naar alle kanten grooter werd en allengs een zeer heldere kleur kreeg. Reeds kon men boom voor boom onderscheiden, al bleven ook de schaduwen nog zeer ernstig en strekten ze zich zeer lang uit. Steeds lichter werd het in 't oosten, het heldere punt ontbrandde nu, ontgloeide in vurig purper en straalde zijn licht uit. En heel langzaam en heel plechtig verhief zich de zon en steeg op over de uitgestrekte vlakte van het platte land, dat men het goudgeel zijner buigende korenaren, het groen zijner rijke weilanden zag, en het vroeg ontwaakte gekweel van een leeuwrik het oor als eene verlossing na die drukkende duisternis en stilte toescheen.

De paarden stonden stil, hun voerman hield de leisels straf in de gevouwen handen. De lage hoed lag naast hem, de ronde kop met de lichtblonde, kort geschoren haren keek naar omlaag. Hij bad tamelijk lang, vóor hij, met de tong klappend en weder geheel en al de vroolijke gezel van daareven, zijn weg voortzette. Nog een poosje, en hij was weder in een levendig gesprek met schimmel en bruin, of floot zoo'n vroolijk deuntje, dat de paarden er geheel levendig van werden en, de ooren spitsend, flinker begonnen door te zetten; dan lachte hij met zijne witte tanden: „Die schelmen! Die houden ook meer van den dag dan van den nacht en weten hoe de baas er onder is!"

„Dat geloof ik ook!" riep ik hem toe, „maar waarom heb je ze daareven stil laten staan?"

Hij keerde me zijn frisch, door de zon verbrand gezicht toe: „Heeft meneer niet gezien, dat ik gebeden heb? En zal ik mij om 't rijden bekommeren, als ik met onzen lieven Heer bezig ben? Daar heb ik anders zoo weinig tijd voor."

„En waarom bid je dan juist bij zonsopgang? Is dat toeval?"

Hij keerde zich wantrouwend om: „Neen!"

„Of om het den duivel af te winnen, opdat hij je niet te pakken zou krijgen? Want juist op een voerman ligt hij altijd terdege op de loer. Wist je dat?"

Hij lachte weer.

„Neen! En hoe zoo dan?"

„Nu, daar heb je aan den straatweg al die herbergen met die knappe deerns, en de kerken staan midden in 't dorp. Dan is het

goed, als men voorzorg neemt en al vroeg zijn gebed doet."

„Laat de duivel den duivel halen!" vloekte hij en keek naar achteren, en trok daarbij zoo hard aan de leisels, dat de bruine stijgerde en bijna gestruikeld was.

„Zoo moet men niet praten. Ik doe het niet omdat ik bang voor den duivel ben. 't Is eene gewoonte van me al sinds jaren her en daar is eene heele geschiedenis aan verbonden."

„Vertel me die eens, Jozef!"

Hij klapte met zijn zweep en daarop keek hij mij wantrouwend aan.

„Waarom? Om me later uit te lachen? Dat ze zeggen zouden: die Brozik heeft zich als een domkop aangesteld? Zoo'n geleerden meneer, wat kan hem dat schelen!"

„Je uitlachen? Geene kwestie hoor! Kijk eens, je trekt overal heen en ziet meer dan ik. Je bent daarbij een knappe jongen en zult zeker heel wat bijgewoond hebben. Wij komen toch te vroeg aan 't station, en waarom zouden we ons daar twee volle uren zitten te vervelen? Vertel mij liever je historie, dan drinken we er wat bij en rooken een sigaar en de tijd is om vóor we het weten. En als de trein dan aankomt, vind je licht iemand, die een eind terug rijdt. Dan win jij er nog een goede fooi bij — of ben je daar soms niet op gesteld? Of woont daar soms je meisje?"

Dit zeggende knipte ik hem vertrouwelijk een oogje toe.

Hij keek me guitig aan en zei:

„Waarom zou ik geen fooi aannemen? Maar een meisje heb ik dáár niet," en hij wees met zijn zweep naar het plaatsje, op welks rieten daken de zon nu reeds hel en verblindend vlamde.

We reden het vlek door, dat er zindelijk en welgesteld uitzag. De huizen stonden gezellig, goed onderhouden en behoorlijk gewit in een straatje naast elkaar, dat op een ruim marktplein uitliep. Vele herbergen bewezen het drukke verkeer; hunne losse uithangborden bengelden heen en weer in den morgenwind. Jozef zette de paarden aan, zoodat zij vlugger liepen, en nu reden wij door een laan van populieren, die een onnoodige, dunne en schrikkelijk lange schaduw wierpen, tot dat wij eindelijk voor het station stil hielden.

Hier was reeds leven en beweging. Ik bestelde in 't stationskoffiehuis daartegenover een ontbijt en liep eens naar buiten op de spoorlijn, die op onafzienbare lengte recht voor mij lag; de blanke staven liepen er glimmend en vonkelend langs. Arbeiders duwden met groote krachtsinspanning een paar zware goederenwagens voort; ik keek hun zwaar werk toe en vergat daarbij haast mijn Jozef. Daar hoorde ik hem achter mij zeggen: „Een hard stuk brood, mijnheer! Als zoo'n arme drommel niet oppast, dan is hij er in een oogenblik geweest. Zijn borstkas wordt ingedrukt en uit is het. Dat heb ik met eigen oogen gezien. En toch zijn er altijd menschen voor zoo'n baantje; en staan ze nog op d'r ponteneur, omdat ze zich voor ambtenaren houden. 't Is wat te zeggen!"

„Je hebt gelijk, Jozef. Maar wil je nu met me ontbijten?"

„Wat graag, meneer; als 't niet al te vrijpostig is. De paarden heb ik verzorgd en we hebben nog twee uren vóór den sneltrein."

Wij aten en ik moest me over de leukheid verbazen, waarmede mijn gast zich gedroeg: geene onbetamelijke vertrouwelijkheid, maar ook niets onderdanigs. Ik bood hem een sigaar aan, die hij aanstak, waarna hij nadenkend de fijne, blauwe wolkjes natuurde. Ook ik verzonk in gepeins en klopte, zooals ik gewoonlijk deed, met de hand op tafel.

Mijn overbuur lachte vergenoegd. „Ik weet wat mijnheer denkt," zei hij. „Nu denkt u: eerst heb ik dien kerel zijn maag gevuld, en nu wacht ik en wacht ik, en de vent houdt zijn mond. Brozik heeft me bij mijn neus gehad. Maar, dat verzeker ik u, heeft Brozik nog niemand gedaan, laat staan zoo'n besten heer. Maar ik moest eerst zoo'n beetje kniezen en nadenken, begrijpt u, en nu zal ik u 't verhaal doen, waarom ik altijd bij zonsondergang bid. Natuurlijk alleen als ik nuchter ben. En 't is eene ware geschiedenis, en als u soms weer eens in onze streek komt, dan kan u er naar informeeren, of ik een leugenaar ben. Maar eerst nog eens inschenken!" en hij wees op zijn leege glas.

Men bracht een tweede glas bier. „Ziet u," zei hij verontschuldigend, „'t is zoo moeilijk praten met een droge keel. En de kastelein moet toch ook leven, en heeft zooveel belasting als

anderszins op te brengen. Een voerman en een kastelein zijn altijd goede vrienden, omdat ze elkaar noodig hebben. Maar dat is geen wáre vriendschap; wel zooals ik 't gehad heb met Pamelka, toen ik nog thuis was: de een wou niets van den anderen hebben, maar hij wist dat, als hij het verlangde, hij 't hebben kon. Dat is je ware broederschap en vriendschap; maar niet zóó: die brengt me een gast en daarvoor schenkt hij mij een slokje. Heb ik gelijk of niet?"

„Zeker, Jozef," antwoordde ik overtuigd.

„Niet waar, mijnheer!" riep hij en dampte sterker door. „En met Pamelka staat juist in verband, wat mijnheer weten wil. En daar is wezenlijk niets verzonnen bij!"

Hij streek over zijn vleeskleurigen, langen baard en begon:

„Meneer kent het dorp, daar ik vandaan ben. Dat heb ik al gemerkt en ik geloof dat u zelf uit onze streek is. Verder zeg ik er dus niets van, dan alleen, dat het geen arm dorp is. Hoe zou dat ook kunnen? Een boer, een echte boer, heeft zijn grond, en daar groeit alles op wat hij maar noodig heeft of zou kunnen wenschen. De beetwortel betaalt hem de belasting; koren en gerst brengen hem 't geld in huis, waarvoor hij kan koopen wat hij wil. En wat voor gerst bouwt men daar! geel als goud en zwaar, en als er een opkooper heen komt, staat hij er over verbaasd en geeft wat men maar verlangt.

„Ten minste toen ik nog thuis was, ging het zoo. Maar 't is dan ook een grond bij ons. Diep, vet en zwaar en zuiver — je zoudt 'm zoo op je brood kunnen smeren en eten, zoo vet is hij. En heeft men geldgebrek, dan gaan de lui uit werken en verdienen hun dagloon.

„Mijne moeder, die nu bijna zeventig jaar oud is, is laat getrouwd, omdat er eerst wat gespaard moest worden. Ze heeft dan ook nooit gebrek geleden, en als ze sterft, of als ze niet meer werken kan en mij in haar huisje zet, dan ben ik in goeden doen, hoor! En toch is mijn vader zaliger heel vroeg gestorven. We hebben altijd elk jaar ons varkentje en volop te eten gehad; meer kon de rijkste toch niet wenschen. Zelfs Pamelka die mijn vriend was; en toch is hij de eenige in het dorp, die zestien koeien op zijn stal heeft staan, mooie, vette beesten, en acht paarden, en als

hij in de stad komt met zijn beste plunje aan, alles even knap en netjes, dan is er geen koopman die hem niet kent en groet, of hij ook al zijn grooten winkel op de markt heeft of met zijn mars langs de dorpen trekt. En dan zit hij in zijn wagentje met veeren en groet zelfs niet eens iedereen terug, want dat heerschap is trotsch van wat ben je me, en is geen sterveling een duit schuldig.

„Wij zijn allebei eenige kinderen geweest. Zoo zijn we vrienden gewòrden; want wie zusters en broeders heeft, die houdt zich daar meestal bij; wie er geen heeft, die zoekt anderen op. Wij waren op school al goede maatjes; hij is dan ook maar drie jaar ouder dan ik. Zijn gedoente heeft hij al heel spoedig in handen gekregen, want zijne ouders waren vroeg dood en op de tante, die bij hem in huis was, had hij 't niet erg. Zij was een beetje doof en keek scheel, en al heb ik hem oòk honderdmaal gezegd: „Maar kerel, dat kan zij toch niet helpen!" dan antwoordde hij altijd maar, dat hij haar niet lijden mocht. Nu, prettig is 't ook niet, als je altijd zoo hard tegen iemand schreeuwen moet, zoo luid als men maar kan, en 't is geen pleiziertje, als men denkt dat niemand u ziet, en men dan telkens merkt hoe alles bespied en begluurd wordt. Om den hoek heeft ze altijd gekeken en Pamelka was altijd verkouden toen ze nog in huis was. Hij had dan ook geene rust totdat zij er uit was; maar daar is in 't dorp wat om te doen geweest.

„Daarbij wou Pamelka maar niet van trouwen hooren. U kan denken, wat ze hem met meisjes aangekomen zijn. Ik weet dat allemaal zoo goed, want ik was toen al bij hem op zijn boerderij. Hoe dat gekomen is, weet ik niet goed. Maar ik was nu eenmaal van school af; thuis rondloopen of een handwerk leeren, wilde ik niet en zoo heb ik daar altijd mee geholpen. Handig ben ik en sterk ook," daarbij rekte hij zich behagelijk uit, „kortom, ik ben hem al van heel wat nut geweest. Eerst was er nog een knecht, maar een jaar daarna had hij er geen meer noodig. Daar was ik trotsch op en toen heb ik me voornamelijk met de paarden bezig gehouden en met den verkoop in de stad. En niemand was me te slim af. Als Jozef een handelaar zoo scheef aankeek, dan riep hij: al praat hij nou ook als Brugman, 't helpt toch geen zier.

En juist omdat ik zijne zaken heb behartigd alsof 't mijn eigen waren, ging het zoo goed; anders heeft een boer altijd een boerin noodig, wil hij niet een half mensch zijn of geheel te gronde gaan. Hij in huis en ik in den stal en op 't veld en in de stad: zoo hebben wij 't gedaan en 't ging goed ook. En als ik meer te doen en het zwaarder had dan hij, dan kwam het omdat ik sterker en armer was; en dan komt het er ook niets op aan en went men aan den zwaren arbeid.

„Daar waren er natuurlijk heel wat in 't dorp, die stookten en ophitsten, van die neetooren. Zij beklaagden me in 't gezicht en spraken achter mijn rug allerlei kwaads van me, omdat ik voor niemendal bij Pamelka diende. En hij was in hun oog een gierige hond, die zoo'n knecht had weten in te palmen, die hem niets kostte. Maar dat was malligheid! Kan ik me laten betalen door een broer? Neen! Welnu, en we hebben als broers zamen geleefd. In één kamer sliepen we; gebeurt dat ooit met een knecht? Waren we in de herberg, dan stond zijn tabaksdoos tusschen ons beiden en rookten we er alle twee uit; en als hem wat inviel dan stiet hij me aan of ik hem, en we lachten dat het een aard had en hielden van elkaar. Is dat niemendal? Betaald heeft hij ook voor mij; waartoe dan nog loon bovendien? Zoo kunnen maar lieden praten die geen eer hebben en geen eerzucht en in 't geheel niet verstaan wat de vriendschap met zoo'n rijken en machtigen boer is. Dat worden ook nooit goede soldaten; dat ben ik geweest, negen volle jaren lang en ten slotte als sergeant eervol uit den dienst ontslagen. Wat zegt u daarvan?"

Hij zat werkelijk trotsch voor me en keek me met zekere pretentie aan.

Even hield hij op. Een zacht, gelijkmatig getjingel deed zich hooren; daarop werd even schel en luid de klok geluid. In de verte klonk het harde fluitje eener locomotief; en een oogenblik later reed een trein hard snuivend en bruisend het station in. Eene korte poos heerschte er een oorverdoovend leven. Nog een hard gelui, daarna een schetterend fluiten, steunen, dat al verder en verder wegrolde, en eindelijk weder de oude eenzaamheid en stilte! Nu en dan schoof een arbeider vlug 't venster voorbij; de kellner hing lui tegen den ingang en zwaaide zich met zijn servet wat

koelte toe, daar de zon reeds fel begon te branden. Ik keek Jozef eens aan; uit zijn borstzak kwam een kort stompje te voorschijn, dat hij bedachtzaam en zorgvuldig stopte, daarna aanstak en waaruit hij vervolgens terdege begon te dampen. Spoedig zat hij als in een rookwolk en zoo vertelde hij verder, nu en dan onzichtbaar en fluisterend, terwijl zijn bruine hand menigmaal naar 't glas greep. Dan werd de rookwolk verdreven en zag ik hem in 't gelaat, waarop de schaduw der herinnering iets droefgeestigs bracht, al week de goedhartig-slimme glimlach ook één oogenblik.

„Zoo hebben wij vijf volle jaren samen gewerkt, zooals men 't niet beter zou kunnen wenschen. Maar zoo langzamerhand komt 'n mensch in de jaren dat men naar de meisjes kijkt. Bij hem is dat altijd gewoonte geweest. Waarom ook niet? Zoo'n rijke jongen! Ik was 't niet! Daar was nu op de boerderij een meisje, nog een verre bloedverwant van hem. Handig, vlug en vlijtig; alle eerbied voor haar. Nog heel jong was ze, die Kathinka, doch ernstig en eigenlijk niet knorrig, maar alleen bedachtzaam. Daar is altijd gezegd: ze weet wat men wil en wat zij wil, hetzij dat zij den meiden wat beval of wel dat ze zelve het deed. Mooi? Nou, een beetje mager, niet zoo sterk als de andere; ook niet blond, maar zoo zwart als de nacht. Die had me al lang in 't oog gestoken; maar ik vertrouwde dat zaakje niet erg, want ik had gezien, hoe zij de andere boerenjongens van d'r lijf hield — en een blauwtje te loopen? Daar had Jozef weinig lust in.

„Maar wanneer twee menschen eenmaal zoo bij elkaar zijn, en beiden behooren niet zoo geheel tot hen, met wie zij arbeiden, dan moeten ze, dunkt me, wel tot elkaar komen. Ik zag wel dat Pamelka ze lijden mocht, maar niet om ze tot vrouw te hebben, en hij had ook geen vol vertrouwen in haar. Daar was ik verbaasd over. En wij hebben ook dikwijls zamen een praatje gehouden; nooit lang, omdat zij dan altijd wat te doen had. Maar uit den weg ging zij mij ook niet; integendeel, ze was meer in den paardenstal dan noodig was. Wanneer ik mijn paarden aan 't poetsen ben, dan zing ik er bij; dat is zoo mijne gewoonte en ik geloof, dat de dieren het graag hooren. En toen ik eens weer begon, antwoordde mij hare stem op de boerderij; ik begon op nieuw en toen ging het zoo een poosje voort en ik

verheugde mij er over dat ze het zoo mooi kon en dat hare stem zoo vol was. Daarop kwam ze den stal binnen, zag mij staan en bloosde: „Och, ben jij het," zei ze heel onverschillig. Zij wist zich terdege te beheerschen, een wonder van een meid. ‚Ja, dat ben ik,' antwoordde ik en was boos op mij zelven, dat ik niets beters wist te zeggen, en zij wilde heengaan. Doch ik zei: ‚blijf nog een oogenblikje,' en begon weder te roskammen.

„Waartoe? Dat heb ik al dikwijls genoeg gezien," en ze lachte om er gek van te worden, zoo mooi, met hare witte tanden, klein en spits als muizentandjes en met hare smalle lipjes. Ik raapte echter al mijn moed bijeen en zei:

„Mag je me, Kathinka?" „Ja," antwoordde zij kalm. „Mag je me redelijk lijden?" „Dat weet ik niet?" Ik nam hare hand en die liet ze mij; op eens wil ik ze naar mij toe trekken. Doch zij weert me ruw af. „Dat duld ik niet. Vooreerst niet," voegt zij er na een poos bij, omdat ik daar heelemaal verbluft bleef staan. En dat deed ze met eene kracht van belang.

Doch van lieverlede werd ze vertrouwelijker; als de andere jongens echter met hun meisjes des zomersavonds door 't dorp gingen en zongen, dan wou zij niet van de partij zijn. Op de bank voor de boerderij zat zij dan alleen of met de anderen, die nog geen vrijer hadden, bij de sloot, waar ze het vlas drogen en luisterde naar de kikkerts, die luid kwaakten. Kwam ik echter thuis, dan kuste ze mij in 't geheim, maar hartstochtelijk. Zoo ook op 't veld, als ze 't eten bracht en niemand ons zag. Want zij wou volstrekt niet dat het bekend werd, dat we met mekaar gingen. Voor Pamelka vooral niet, en wanneer ik zei, dat het hem toch eigenlijk niets aanging, zeide zij: ‚Ik wil het toch niet hebben!' 't Was toen zoo'n mooie zomer! Heel kort, maar zoo vruchtbaar als ik er nog geen bijgewoond heb. En ik was gelukkig, want zij kon zoo lief en teer zijn; maar toch altijd zóo, dat ik bij me zelven zei: Die zal zich nooit vergeten en met haar durft men zich nooit wat veroorloven. En daar ik in den herfst in dienst moest, was me dat heel welkom. Want zoodra ik mijn dienstplicht voldaan had, wilde ik dadelijk trouwen. Dat stond bij mij zoo vast, dat ik er niemand een woord over sprak; ik hield het niet voor noodig.

„Of mijn vriend wat gemerkt had? Ik weet het zelfs nu nog

niet. Hij was in dien tijd over 't algemeen slecht gehumeurd en heeft van Kathinka nooit een woord gerept. Slechts ééns; wij zaten op de bank voor de kachel, hadden den oogst al binnengehaald en zaten alles uit te rekenen en te rooken. Juist ging ze toen over de plaats en riep een andere dienstbô toe, en gaf haar bevelen, rustig en kalm, alsof zij alléén dat mocht doen en niemand buiten haar. Toen keek mijn vriend naar haar, werd bleek en zei met een bevende stem: ‚Wat verbeeldt die zich wel! Dat kommandeert me op mijn grond, alsof die haar eigendom al was! Dat kan je denken! Dat gebeurt niet, hoor!' Daarbij vloekt hij en gooit het mondstuk van zijn pijp weg, dat hij in zijne woede kapot gebeten had, dat iemand buiten hem zoo'n toon durfde aanslaan op de boerderij. Want iets anders had zijn toorn niet kunnen beteekenen, en hij was heel heerschzuchtig, mijn vrind!

„Daarna werd ik soldaat. Mijn vriend was zóó goed, dat iedereen zich er over verbaasde; in zijn wagen bracht hij mij naar de stad en in de kazerne. Wij hebben heel wat gedronken bij 't afscheid en ten slotte als kinderen geweend. Ik dacht intusschen voortdurend aan Kathinka en had zoo graag een woordje voor haar meegegeven, maar dat vertrouwde ik hem toch liever niet toe. Want nog vóór ik vertrok hadden we elkaar gesproken en was ze zoo lief en niet zoo streng als anders geweest, maar zóó, kijk, dat ik bij me zelven dacht: Als die het wil, zou men zijn broer voor haar doodslaan. Nooit was zij vroeger nog zoo geweest, nooit; men kon zich haar zoo niet voorstellen. En toen ik haar vroeg: Zal je op me wachten? bezwoer ze me bij alle heiligen, dat ze 't doen zou, en wat er ook gebeuren mocht: zij zou 't doen.

„Best, ik dien mijn drie jaren uit en 't is me goed gegaan. Ik was graag soldaat; 't is waarlijk zoo'n akelig leven niet, als men zich niet te linksch aanstelt of geen booze nukken heeft. Die tijd is voorbijgegaan, kijk in een ommezien. Zoo kwam ik van 't eene garnizoen in 't andere. Daar kijkt 'n mensch zijn oogen uit. Met verlof ben ik nooit naar huis gekomen, waartoe ook? Geschreven heb ik ook niet; ik kan 't opperbest, want anders zou ik geen sergeant geworden zijn. Maar — waartoe en aan wie? Aan mijne moeder? Die kan niet lezen. Aan Kathinka? Krijgt die een brief, dan neemt hem de postdirecteur en ruikt er aan en snuffelt zoo

lang totdat hij uitgevischt heeft van wien die is, en dan komen er maar praatjes. Daar houdt zij niet van en met reden!

„Zoo gingen mijne drie dienstjaren als in een droom voorbij. Ik kwam van dienst en marcheerde te voet naar huis, daar ik juist in de buurt was. Het was een akelige dag en de weg zoo smerig en moeilijk te beloopen, dat men heel lastig verder kon. In 't dorp was niemand te zien, en ik wou dadelijk naar mijn vriend. Maar ik schaamde me voor me zelve, en klopte aan 't huisje aan, waar mijne moeder woonde. Die was juist het middagmaal aan 't koken en liet van ontroering, lachend en weenend, den lepel vallen. Maar ik zei dadelijk: ‚Moedertje, dan zal 't er slecht met het avondmaal uitzien', en toen begon zij op zich zelve te schelden en deed haar best om alles zoo goed mogelijk in orde te brengen. Daarna ging ik aan 't vertellen; toen ik met alles klaar was, vroeg ik naar deze en gene, en ten slotte, zoo losweg, ook naar Pamelka. ‚Die,' zei moeder, ‚die is getrouwd. Raad eens met wie?' ‚Nu, zeker met een rijk meisje, natuurlijk.' Daarop lacht moeder: ‚Ja, ja, meneer de sergeant, daar kan je je in vergissen! Kathinka heeft hij genomen.' Ik spring op: ‚Wat? Dat is niet waar!' en ik stel me zoo woest aan, dat de oude vrouw achteruit deinst en roept: ‚Jozef, mijn jongen, wat scheelt er aan!' Ik trachtte me te bedwingen: ‚En sedert wanneer?' ‚Laat eens zien; ja, met Maria Lichtmis zijn het drie jaren.' ‚Zoo lang al?' en alles draait me voor de oogen. Ik wil de deur uit, maar moeder laat me niet los, roept snikkend dat ik ziek ben en bezweert me om thuis te blijven.

„Dat was een akelige avond. Zoo loopt er een in de stikduisternis; maar hij is niet bevreesd, want hij kent elk plekje en let ook niet op den weg, omdat hij aan wat beters denkt. Hij weet: ginds moet een brugje zijn, ziet de weilanden die daar ginds liggen, stapt reeds door — en valt hals over kop in 't water. De leuning is weg en hij moet verdrinken, al zwemt hij ook nog zoo goed. Hij is buiten bewustzijn en verloren, nog voor hij weer tot bezinning komt. Zoo ging het mij precies; ik kom moede thuis, denk bij mezelven: nu heb je alles, wat je sinds jaren gewenscht hebt — en ik heb niemendal en voel, hoe 't water steeds hooger en hooger klimt. Ik gooi me op mijn bed en wil vloeken — maar

op wien? Op Pamelka? Die heeft zeker niet geweten wat hij mij ontnam? Op Kathinka? Ja, wie ben ik en wie is de andere? Alles is weg en voor mij verloren — 't meisje, de vriend, en ik sta daar, als de domme gek, dien men nog uitlacht op den koop toe....

„Het was op een Zaterdag. Des Zondags ging ik naar de kerk. Daar was ze ook en zoo mooi en zoo deftig, dat ik haar nauwelijks durfde aanzien. Zij droeg geen japon met veel plooien, zoodat het bij elken stap ruischt en kraakt, gelijk de vrouwen bij ons die hebben: ze was min of meer steedsch gekleed en geene gravin kon er deftiger uitzien. Pamelka kwam naar me toe en groette me precies als vroeger; ik wist niet hoe ik mij houden moest en de keel werd me als dicht geknepen, zoodat ik maar zoo iets prevelde; hij gaf me de hand en was even hartelijk als van ouds. Anderen wenschten me geluk en zoo omringde me een ieder, terwijl ik toch zoo dolgraag alleen had willen zijn. En onder den dienst moest ik telkens naar Kathinka kijken en merkte ik eerst hoe lief ik ze toch had. Zeker, ik heb in dienst menig meisje gehad, want ik was een knap soldaat. Maar wat beteekent liefde bij een militair? Je menage wat beter maken. Maar dát, ik voel het nu maar al te goed, was heel iets anders.

„En daarbij komt nog, dat men in zoo'n klein nest mekaar niet uit den weg kan gaan. Men hoort van elkaar, men ontmoet elkaar en ik werd hoe langer hoe toorniger, en wist niet, wien ik 't betaald zou zetten. Mij had men onrecht aangedaan; doch ik kon het niemand inpeperen en ik moest er daarbij nog over zwijgen ook. Daarbij past ook zoo'n soldaat niet in een dorp. Een sergeant in 't geheel niet; die kommandeert en dat kan geen knecht, zooals ik 't weder had moeten worden. Des winters neemt men er ook geen aan: wat zou de boer met hem doen, wanneer er geen werk is? Wat moest ik echter met mijn tijd beginnen? Menigmaal gaat men naar de stad op de wekelijksche markt; maar als ik dan bedacht, hoe dat vroeger was, werd ik des duivels.

„Zoo lag ik dan maar den ganschen dag op de bank voor 't vuur, rookte pijpen, at, en vroeg zelfs niet, waar moeder voor alles het geld van daan haalde. Zij durfde echter geen woord over een of ander te zeggen en toen haar eens een buurvrouw

zei, dat ze me toch tot werken moest aanporren, zuchtte ze: ‚Zou hij dan gelooven, dat hij mij te veel is? Ik heb immers hem maar alleen. Dan zou ik me al heel kleinzielig toonen.' En mij roerde dat in 't geheel niet, maar ik greep een bezemsteel, smeet dien in de keuken en riep die babbelaarster toe: ‚Zoo, nu heb je 't gehoord. En als je nu niet gaan wilt, dan is daar een rijpaardje voor je, oude heks!' Zoo slecht was ik destijds; en toen ze wat tegen pruttelde, heb ik haar uitgelachen!

„Des avonds sloop ik uit. Waar onze gemeente aan een andere grenst, waar vroeger, vóor men ze verdeeld heeft, de beide dorpsweiden liggen, daar staat een herberg en dat heet: Op de grens. Daar ben ik toen heen gegaan en heb er gedronken, tot dat men mij aan de deur heeft gezet. Des Zondags was er muziek en toen speelde blinde Frans er op de harmonica. Die hoor ik wat graag, en als er dan zulke neustonen uitkomen, dan denk ik aan onzen kapelaan, hoe die ons altijd ook zoo door zijn neus aangemaand had, dat we toch godvruchtig en deugdzaam zouden zijn, en als de harmonica dan weder zoo ratelt, komen me oude vrouwen zonder tanden voor den geest en moet ik schateren van 't lachen. Dus we hadden daar terdege gedanst, en ik was doller dan al de anderen. En alleen heengegaan ben ik ook maar zelden, want ik heb er nog altijd eene gevonden, die ik vergezellen mocht. 't Rundvee leeft niet dommer en luier, en zondigt niet meer, zonder het te weten of zich te schamen. Wat schamen! Ik was eigenlijk trotsch op al wat ik misdeed en dacht bij me zelven: ‚haar toon je nu, wat zij jou aangedaan heeft. Je was zoo'n oppassende jongen en nu!' En al dien tijd dat ik daar zoo rondgeloopen heb, zijn er dikwijls gedachten bij me opgekomen, zooals de duivel er niet slechter heeft!

„Zoo was de winter omgegaan, ik weet zelf niet hoe! Men begon aan de akkers te arbeiden en ik stak geen vinger uit. Mijn moeder zuchtte en tobde en werkte dat ze er bij neerviel, en ik keek toe, ging naar geen kerk en leefde als een heiden. Daar liet me de kapelaan zeggen, dezelfde die zoo door den neus spreekt, dat ik hem beloven moest, den volgenden Zondag in de kerk te komen. Toen hield hij me een preek, waarvan ieder woord op mij toepasselijk was. De lui staken de hoofden bij elkaar, en ik be-

speurde, dat ze naar mij keken en wezen. Toen begon het inwendig bij me te koken, en bij het uitgaan der kerk deed ik nog veel erger dan voorheen. Ik loop naar de meisjes toe, die daar bij elkaar staan; maar geene van haar keek me aan, zelfs niet zij, die anders toch wel door me thuis gebracht werden. Maar daar stond ook de zwarte Theresa, met wie anders geen van de lieden wat te doen wil hebben, omdat ze zoo slecht is. Met haar legde ik 't nu aan; zij lachte allervroolijkst en we kuierden te zamen over de groote markt. Achter ons fluisterden ze, en op eens hoorde ik achter mijn rug een diepe stem, die ik maar al te goed kende, zeggen: ,Pamelka, wat heeft je vriend het ver gebracht! Door zijn moeder laat hij zich onderhouden en met die daar loopt hij op klaarlichten dag!'

„Toen draaide ik me om, en zag Pamelka en Kathinka. ,Theresa,' zeide ik, ,je bent beter dan zij, die op je schelden,' maar niettemin liet ik haar arm los. Nu liep Pamelka op mij toe en drong er bij me op aan, dat ik toch weer bij hem zou gaan inwonen. ,Neen,' zei ik. ,Broertje,' vroeg hij, ,wat heb je dan toch tegen me? Ik zal je behandelen zoo goed als je 't maar verlangen kunt, en je zult goed betaald worden.'

„,Ik heb geen geld noodig.'

„Toen mengde Kathinka er zich in: ,Natuurlijk. Waartoe? En al moet zijne moeder ook bedelen wat hij noodig heeft, de vretersbaas, wat kan hem dat schelen?' Toen werd ik des duivels: ,Jij,' riep ik uit en hield haar mijn dreigende vuist voor 't gezicht, ,hou jij je mond, slecht vrouwspersoon!' En ik spuwde op den grond. Pamelka wilde me aanvliegen: ,Doe je dat mijn vrouw aan?' ,Ja, omdat ze 't verdient.' Reeds hief hij den arm op, toen mijne moeder schreeuwend en krijschend kwam aanstommelen, en men ons scheidde en wij elkaar nog van verre met vuurroode gezichten dreigden.

„Des namiddags stapte ik op de boerenhoeve van Pamelka af. Netjes aangekleed, om er even goed uit te zien als hij en vastbesloten, met hem af te rekenen. Hij was niet thuis of liet zich althans niet zien. Zoo sloop ik door den hollen weg met de diepe karrensporen, die er naast loopt, en voelde, hoe mijn haat meer en meer toenam. Daar kwam iemand op mij af: eene vrouw.

Mijn hart klopt, mijne oogen zwemmen: het is Kathinka. Zij blijft voor mij staan — door een ouden lindenboom zijn we voor iedereen verborgen — en kijkt me met hare zwarte oogen aan. ‚Ik heb je gezien en ben gekomen om je wat te vragen. Waarom heb je mij voor slecht uitgemaakt, waarom?'

„Stampend met den voet zei ik: ‚Omdat je 't bent.'

„‚Zeg 't nog eens,' sprak ze en keek me scherper aan.

„‚Omdat je 't bent. Te slecht voor den duivel,' en ik werd paarschrood van kwaadheid.

„Toen haalde zij diep adem, en bliksemsnel hief ze de hand op en voor ik het vermoeden kon, gaf ze me een klap in 't gezicht. Ik tuimel voorover, brul het uit, hef mijn arm op, maar voor ik nog mijn vuist gebald heb, springt ze mij om den hals, als een kat! Kust me als eene bezetene, waar ze mij geslagen heeft, en ik hoor, hoe ze mij heel, heel stil en met zulk een warmen adem, dat mij 't bloed begint te koken, in 't oor fluistert: „Jou dwaas, verdient die geen klappen, die niet op een hoeve dienen wil, waar de boerin hem graag heeft? Van nacht, voor 12 uur, in den tuin.' Toen liet ze me los, en vloog terug, nog voor ik weder tot me zelven kwam. Zoo was ze in de hoeve verdwenen, vlug als een eekhorentje....

„Daar stond ik alleen en betastte mijn hoofd, of ik wel wakker was. Dus, was ik het werkelijk! Dien dag heb ik geen glaasje gedronken. En toch draaide alles me voor de oogen, en kon ik eerst na een heele poos zien, waar ik me bevond. Ik keek om, doch er was niemand in den omtrek. Alles was stil! Op Pamelka's hoeve was het eenzaam en verlaten; alleen de musschen tjilpten en eene heel zwarte kat lag in de zon, rekte zich uit, sloop toen lenig en sierlijk weg, en mij kwam daarbij wat in de gedachte, maar zóó duister, dat ik in 't geheel niet meer zou kunnen zeggen wat het was. Ik keek naar de zon en kon niet bepalen wat voor tijd van den dag het was; eerst toen ik toevallig aan de ketting raakte, viel het mij te binnen, dat ik me toch voor mijn bespaard geld een horloge gekocht had. Het stond daar vijf uur op; maar nog voor ik 't weder in den zak had, was ik 't weer geheel vergeten. Nog bijna zeven uren, zei ik bij me zelven. Wat zou ik daarmee aanvangen? Onder de menschen? Daar was ik nu in 't

geheel niet geschikt voor. En zoo stapte ik toen naar mijn huisje, lei me op de bank en deed mijn best aan niets te denken, hetgeen me maar in 't geheel niet wou gelukken.

Spoedig daarop werd het duister. Mijne moeder zette het avondeten op en terwijl zij daarbij wat veel rumoer maakte, deed het me in mijn hoofd pijn. Toen ging ze naar bed, maar eerst knielde ze voor een Christusbeeldje neer en bad. Ik bleef wakker op de bank liggen en tuurde voor me heen. De oude klok met de porseleinen wijzerplaat tikte zoo vreeselijk hard, dat ik ze stil wou laten staan. Maar dan werd het immers in 't geheel geen twaalf uur. Dat was dom, dommer dan dom, maar ik kon me van dien inval niet losmaken. De nachtwacht begon met zijn getoeter; wat heeft die vent een paar sterke longen, dacht ik bij me zelven, je zoudt hem overhoop steken, zoo'n leven maakt die kerel. En daarbij was het eerst negen uur.

„Spoedig daarop werd het lichter. De maan ging op en er viel een flauw licht in 't vertrek, juist op het hoofd mijner moeder en op de roodgestreepte kussens, waarin het zoo geheel is weggezakt, dat men 't kleine gezicht met het kleine neusje amper ziet. Zij zuchtte diep en ik schrikte — als zij nu eens wakker werd!

„'t Gaat je immers niets aan, maakte ik me zelven diets, je bent immers oud genoeg en bent zelf verantwoordelijk voor hetgeen je doet. Maar als die andere daar ginds niet slapen kon, wanneer hij toch slapen moest? Wat dan? 't Werd me te warm in 't kamertje met de dichtgemaakte vensters, en toch durfde ik niet naar buiten te gaan.

„Ze heeft zich afgetobd voor jou, dat oudje, zei ik tot me zelven; je moet haar dus rust laten zoolang je kunt. En ik maakte me op mij zelven boos, dat ik nog hier was en niet over de grenzen.

„En nu kwam het mij voor den geest, hoe goed wij te zamen waren, zoo lange jaren, vóór die zwarte er tusschen gekomen was, die nooit had moeten opdagen. Ik slaakte een diepen zucht, en als tot antwoord steunde mijn moeder.

„Daar is reden toe, fluisterde ik bij mij zelven; want hoe kan 't nu worden? Laat Pamelka zich dat welgevallen? Zeker niet.

Kan *'t* verzwegen blijven? Ook al niet. Wat dan? Maar aan al die ellende dorst ik zelfs nog niet te denken.

„Zoo werd het tien uur. Nog twee uren, zeide ik tot mij zelven; en ik wilde mij er in verheugen, maar kon het niet. Waarom? Het was toch niet de eerste gang dien ik zoo deed. Maar vroeger was ik vroolijk en vandaag kon ik het niet worden. 't Een is toch zoo goed als 't andere! Neen, viel ik toen mij zelven in de rede, dat waren meisjes en een meisjes behoort dengene, wien zij zich overgeeft. Zij bedriegt niemand, omdat zij zich aan niemand verbonden heeft. Maar eene vrouw — en nu herhaalde ik bij mij zelven het gebod, zooals ik het in den Catechismus geleerd had en kon het maar niet uit mijn hoofd krijgen. Domheid, mompelde ik toen, dat men zoo iets verbiedt. Staat dat dan niet al reeds in ‚gij zult niet stelen?' Een zak aardappelen of een vrouw, is dat in den grond niet hetzelfde? En als mijne moeder mijn vader eens zoo iets had aangedaan? Zou ik ze dan niet vreesselijk haten, omdat ik zelfs niet weten kon, wien ik eigenlijk toebehoorde? Zij slaapt nu ook juist zoo onrustig! Juist kreunt en zucht ze daar weer: ‚goede Hemel! Lieve God!' Ze kon het niet treuriger doen wanneer ik dood ware geweest en men mijn lijk bij haar ingedragen hadde. En stel nu, dat ik ging en mijn vroegere vriend verrastte ons. Of wel, dat hij ons niet vond, maar dat het eene poos later ruchtbaar werd? Wat zou er dan gebeuren? Of hij verslaat mij en is in zijn recht; of ik versla hem omdat ik de sterkste van ons beiden ben. Dan ben ik echter zoo dood als iemand maar zijn kan, en heeft de oude vrouw voor mij, die op mij hoopt als hare handen en armen niet meer willen, geen schepsel meer op de wereld. En zij, die slechte vrouw, die dat allemaal aangevuurd heeft, leeft in alle eer en is de rijke boerin. Drommels, dat is toch wat al te kras!

„Ik kon er niet verder aan denken en besloot een Onze Vader te bidden, om me al die muizenissen uit het hoofd te jagen en den tijd wat sneller te doen verloopen. Maar ik bracht het Onze Vader niet ten einde — daar staat immers ook: Leid ons niet in bekoring. Verder kwam ik niet, en reeds toen ik de handen vouwde, werd het me al meer en meer duidelijker en lichter: ik ging niet.

„Het werd maar niet heelemaal duister. Buiten sloeg het elf uur, en weder voelde ik me daarheen getrokken. Ik wilde me verzetten, maar toch stond ik op en sloop op mijne teenen naar de deur. Daar richt zich plotseling moeder op en kijkt verschrikt om zich heen, uit haar hazenslaap ontwaakt door het geraas, en angstig gelijk zij is.

‚Ben jij 't, Jozef?'

‚Ja moeder.'

‚Ik heb daar toch zoo akelig gedroomd, waarlijk,' en dit zeggende laat ze zich weer in de kussens vallen. Maar hare oogen zijn en blijven nog wijd open en blijven mij aanturen. Ik ging weer zitten en hield de handen tegen beide ooren, om toch maar niet te hooren, hoe de klok al harder en harder begon te slaan. Daar sloeg het eindelijk twaalf uur! Het allerliefst had ik het toen hardop willen uitschreeuwen: 't Is te laat, ik kan niet meer heen en ben verlost. En dan weder fluisterde mij eene stem toe: misschien haal je den verloren tijd nog in, want ze wacht je immers! Wees toch geen dwaas, Jozef! Ja, ik had kunnen weenen en mij zelven een pak slaag geven: ik wist bijna zelfs niet wat ik wilde. Maar toch altijd beter een dwaas dan een slechtaard! Onze lieve Heer zelf heeft het niet willen hebben. Maar ik verzeker u, dat het een lange, lange nacht was."

Hij haalde diep adem en klopte nadenkend zijn pijp uit. Ik keek naar de klok.

„Ik ben er dadelijk," zei hij. „Dus ik begreep, dat ik in 't dorp niet langer blijven kon. Zij zou mij vervolgen, omdat ze mij vreezen moest, en Pamelka zou moeder benadeelen wat hij maar kon. Ik moest dus weg, en dat maakte me treurig, want ik was ternauwernood thuis. Maar waarheen? wat zou ik aanvangen? Dat wist ik nog niet; maar 't zou wel bij me opkomen, want ik was immers sterk en gezond.

Gemarteld hebben mij die zorgen zeker nog genoeg en ik kon maar niet tot slapen komen, als ik mij voorstelde, voor hoe lang ik wel weg zou blijven. Wat echter gebeuren moet, daar helpt geen lieve moeder aan. En toen mijn oudje opstond, nog vroeger zelfs dan gewoonlijk, omdat het waschdag was, zeide ik 't haar.

Zij weende en jammerde; maar eindelijk schikte ze er zich in, omdat ik niet toegaf. Ze zou me mijn goed nasturen, en ik pakte in alle stilte mijne biezen.

„Het was nog heelemaal duister. Ik moest langs 't huis van Pamelka voorbij, en zoo kwam ik met een bezwaard gemoed op den straatweg. Er stonden veel sterren aan den hemel, en ze verspreidden haar licht, maar naarmate het lichter en lichter werd, sloop de een na de andere weg, als schooljongens die kabaal maken, en zich uit de voeten maken nu de meester komt.

„Daarop werd het rood, eerst heel zwak, als een meisje dat zich schaamt en nog niet precies weet waarom — maar nu wordt haar blos purperrood — nu weet ze 't. Over mij kwam toen een gevoel van heerlijk vrij zijn; ik hief de handen op en heb nog nooit zoo innig en warm gebeden. Ik bad mijn Onze Vader — en niets stoorde mij.

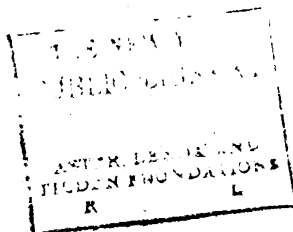
„Daarna klop ik de vingers tegen elkaar en kijk achter mij om, zoo blij, zoo blij en gelukkig als 't maar zijn kon, en dat ben ik gebleven ook! Zes jaar lang ben ik toen op nieuw soldaat geweest en later bij de post. Geen treurig oogenblikje heb ik gehad! Ik heb wat ik behoef en spaar nog een duitje. Wil ik trouwen, dan kan ik het, en dat zal ik ook, en ik zie er niet tegen op, als ik 't nu en dan eens wat Spaansch zal hebben!

„En sedert dien dag pleeg ik te doen wat meneer me daar straks gevraagd heeft, en ik hoop het ook vol te houden!"

Nu dronk hij zijn glas uit. Om ons heen was het levendig geworden. Buiten riep de portier met luider stem de stations af, waar de trein heenging. Men verdrong zich op het perron en de staven schitterden oogverblindend. Jozef volgde me met mijn bagage. Geweldig steunend en blazend kwam de sneltrein aan. Ik stapte er in en Jozef riep me nog een hartelijk „goede reis" toe. Ik stak hem de hand toe: „Hou je goed, Jozef! het beste!"

Toen zette zich de locomotief in beweging. Ik keek hem na; hij stond tusschen de spoorlijnen en hield de hand voor de oogen en zwaaide nog met zijn hoed. Toen verdween hij sneller en sneller uit mijn oog. Dorp na dorp vervloog en op rijpende koren-

akkers vlamde eene gloeiende machtige zon. Doch ik moest onophoudelijk aan die andere zon denken, die eens jaren geleden opgegaan was in eene beleedigde en door vreeselijke bekoring diep gekrenkte ziel, die een door kwellende knagingen bedrukt hart vrede gebracht had en een geluk, dat, hoe bescheiden ook, vrij van verwijten en berouw was.

DR. WINDTHORST.

DR. WINDTHORST.

(*Met portret*).

De man die twintig jaren achtereen de Duitsch-Katholieke partij heeft bestuurd, heeft bijna geene andere levensgeschiedenis dan die zijner openbare daden. Ontegenzeggelijk is zulk eene werkzaamheid, in zulke uiteenloopende omstandigheden van worstelingen en victorie, meer dan voldoende om een leven te vullen en een tijdperk te kenmerken.

Dit mannetje met zijn korte beentjes en den onzekeren stap van den bijziende, met het hooge kale voorhoofd en de zwakke oogen, die steeds met eene groote blauwe bril bedekt waren, had het uiterlijk van een der figuren uit een sprookje van Hoffmann, van een ouden bibliothecaris of een antieken jurist, dien men in de archieven van eene zeer oude rechtbank had laten zitten. Zoo deed hij zich voor, als men hem in de straten te Berlijn ontmoette, zich voetje voor voetje naar zijne kamers begevende, die even eenvoudig waren als zijn geheele persoon. En toch, in den Duitschen Rijksdag was er geen vlugger geest, geen scherpzinniger blik, geen handiger debater, geen kloeker strategist, die zijn doel met zulk eene volharding vervolgde. Hij was de Von Moltke der binnenlandsche veldslagen.

De rol van dezen staatsman in zijn vaderland, Hannover, is niets bij die, welke hij sinds 1870 op het grooter tooneel van den Duitschen Rijksdag heeft gespeeld.

Bij de vestiging van het nieuwe Duitsche Rijk scheen het des Keizers streven te zijn, om het vooral een Protestantsch karakter te geven. De Katholieke landen van het nieuwe Keizerrijk maakten zich over die plannen ongerust, en vormden weldra eene nieuwe partij, het centrum, welks naam duidelijk genoeg den geest verried. Voor de verdediging der Katholieke instellingen bracht het inderdaad de meest uiteenloopende elementen bij elkaar: van de lage geestelijkheid met hare democratische en bijna socialistische neigingen, tot de groote aristocratische grondeigenaren. Het was de groote verdienste, de gedurende 20 jaren steeds vernieuwde kunstgreep van Windthorst, om zulke uiteenloopende fractiën bijeen te houden, en hen, zoo al niet tot eenstemmigheid omtrent alle vraagpunten, althans tot eene samenwerking te brengen, welke nimmer verloochend werd, waar het de hooge belangen der Katholieken gold.

Zoo wist hij als aanvoerder van honderd afgevaardigden tien jaren lang Bismarck het hoofd te bieden. De groote kanselier deed allerlei dingen, die de Katholieken diep griefden. Tegen deze overmacht was slechts één hinderpaal: het invloedrijk woord van Windthorst in de groote congressen en in het parlement, de gezamenlijke stemmen der honderd leden tegen de voorstellen der Regeering.

Aldus gebeurde het, dat Bismarck tegenover het centrum water in zijn wijn moest doen, en veel van hetgeen vroeger besloten was, herroepen werd.

Windthorst, de groote staatsman, die het spotblad Kladderadatsch wekelijks stof tot allerlei grappen en vinnigheden scheen op te leveren, heeft door zijn dood zijne partij van een aanvoerder beroofd, wiens gemis onherstelbaar is.

AMERIKAANSCHE HERINNERINGEN.

Een Ontboezeming

DOOR

VICTOR A. BLES.

Ik ontmoette hem in de hoofdstraat van Brandon [1]).

In den rand van zijn hoogen hoed, die met zorg naar den verkeerden kant was opgeborsteld, had hij een haviksveêr gestoken bij gebrek aan de gebruikelijke arendspen, ten teeken dat hij onder de opperhoofden geteld werd.

Zij bovenkleeding bestond uit een herteleêren buis met kralen geborduurd, wel vies en op sommige plaatsen gescheurd, maar ten minste dit voorhebbende dat het er schilderachtig uitzag.

En daar het openhing had men een vrij uitzicht op een bruine borst, die zich niet heel mannelijk maar wel vet en welgedaan aan 't oog vertoonde. Zijn voedsel, dat grootelijks bestond uit veldrotten en wat afval dat de slachters uit hun slachthuizen wierpen, scheen hem echter geen nadeel te doen.

Zijn onderstellingen waren verborgen in een linnen pantalon, die mij aan een Amsterdamschen weesjongen deed denken, in zooverre men één rood been zag en 't andere van die onnoembare kleur was, die wordt voortgebracht door een onverstoorde opeenhooping van vuil op een witten achtergrond.

---

1) Tweede stad van belang in Manitoba.

Zijn aristocratische N°. 50-voeten waren gehuld in moccasins, want hij en zijns gelijken verachten 't enge schoeisel van de beschaving der bleekgezichten.

Het was een warme dag, zooals bleek uit 't vloeibaar geworden vet dat van zijn lang, sluik haar afdroop; toch hing hem een deken over de schouders, die ook eenmaal wit geweest was, doch thans een wandelende menagerie scheen.

Zijn gemalin volgde, haar ongespeend kroost op den rug gebonden, 't geheel gewikkeld in de onvermijdelijke deken.

Hij zag met een oogopslag dat ik een vreemdeling was en haalde een met kralen en wolventanden versierde calumet van onder zijn omhulsel, grinnikte, hield mij 't voorwerp onder den neus. Ik vroeg:

„How much?" 't antwoord:

„Dollar".

Ik schudde 't hoofd: „neen." Toen vroeg hij om een „drink," daarna of ik ook wat thee of pruimtabak bij mij had.

Toevallig bezat ik nog een stukje van 't laatste, want ik had het voordeel en nut geleerd om die zaken bij mij te steken voor 't welzijn van anderen zoo niet voor mijn eigen. Hij nam een beet en zijn squaw ook, wilde 't mij teruggeven en was vol dankbaarheid toen ik 't hem liet houden. Zij gingen verder en ik keek hen na.

Vies waren zij buiten twijfel; de teekenen van bovenmatig gebruik van sterken drank waren op hun aangezicht te lezen; belachelijk in hun vermenging van oorspronkelijke vrijheid en beschavingskenmerken. Toch kon ik hen niet verachten. Zij liepen met 't hoofd omhoog en een stoïcijnsche uitdrukking op 't gelaat. Ik had eer medelijden met hen en dit gevoelen is sterker geworden naarmate ik ze beter heb leeren kennen. We lezen van de verschrikkingen van een oorlog met roodhuiden; wij huiveren bij 't denkbeeld van skalpeeren en het wordt ons wee om 't hart als we hooren van de martelpaal en de daaraan verbonden folteringen. Maar die tijden zijn voorbij.

Wij blanken hebben hun hun gebied ontnomen. Erger nog, we hebben hun wild gedood. Buffels zijn schier uitgestorven en al 't andere wild is zeer zeldzaam geworden in vergelijking met den

vroegeren overvloed. In plaats daarvan heeft men den roodhuiden die zich onderwierpen, een volk dat boven alles aan vrijheid gehecht is, plaatsen aangewezen om zich te vestigen, opeengehoopt als schapen, reservations. In stede van 't wild, de jacht, hun voornaamste bedrijf en genot, heeft een vaderlijk gouvernement hun rundvleesch gegeven dat dikwijls niet geschikt was voor honden. Dit alles, gepaard met slecht meel, kleêren en dekens van de geringste soort, die na een week gebruik in flarden hangen en die men hun dan nog slechts geeft als schadevergoeding voor 't dooden hunner herten, wier huid hun bedekking was, heeft den armen Indiaan tot een toestand van versuffing gebracht. Hij is uitgehongerd. Zijne verstandelijke vermogens hebben er onder geleden. Zijn geest is verpletterd door bedreigingen van uitroeiing, zijn kinderen groeien op om te stelen wat ze kunnen; zijn dochters verkoopen zich aan den onkieschen blanke; zijn vrouwen hebben geen voedsel voor hare zuigelingen. Tegen zulk volk heeft „Buffalo Bill" gestreden.... en overwonnen.

Eere wien eere toekomt. Ik moet zeggen dat 't Canadeesche gouvernement vrij wat beter zorgt voor zijn koperkleurige onderdanen dan dat der Vereenigde Staten. Wel zijt ge knap, Yankees! in 't uitvinden van nuttige en interessante voorwerpen; wel staat gij aan 't hoofd der volkeren, die den weg van vooruitgang betreden, maar is dit alles te rijmen met uw behandeling der roodhuiden? Een volk dat eerlijkheid als een hoofddeugd betrachtte, hebt gij tot een bende dieven gemaakt. Een volk dat gewend was zich in de volle vrijheid te bewegen, hebt gij binnen paal en perk willen stellen, zonder het die genoegens van een huiselijken haard te geven, die ons blanken bijeenhoudt.

Welhaast zal uw werk zijn volbracht, en ik zie den tijd komen wanneer de laatste Indiaan de doode herinnering met zich zal voeren aan een onschuldig, zij het ook wild, volk, dat door ons, tot hun verderf, naar den weg van zonde en bedrog werd gevoerd.

Vergeet niet, bij 't luisteren naar verhalen van „wilde Roodhuiden", dat zij in een natuurtoestand leven en dat wij in onzen oer-staat niet beschaafder waren.

Het was in den Indiaanschen zomer van 1888. Deze tijd valt omstreeks 't einde van September en gaat den strengen winter

vooraf als ware 't een laatste glimlach die moeder Natuur aan 't aardrijk ten beste geeft. De dagen zijn warm zonder de groote zomerhitte, de nachten koel, nog niet bedorven door de harde wintervorst.

De prairie was uitgedroogd na den langen zomer en 't gras door de herfstnachtvorsten verschrompeld. De bosschen zijn ontbloot van hun bladeren, die dor en schraal op den grond als een dik tapijt zijn uitgespreid. Dit is de tijd van de prairiebranden; des avonds ziet men den rooden gloed der vuren, die echter verderaf zijn dan men zou wanen en gelukkig door den wind van ons worden afgehouden. Anders zouden vijftig mijlen niet veel beteekenen.

Wel is een prairiebrand een verrukkelijk schouwspel als men in veiligheid zit achter de twee strepen omgeploegd land waartusschen men het gras verbrand heeft om 't vuur geen voedsel te geven. Maar wee den man, wien in den nacht, door een plotselinge windverandering, de vlammen verrast hebben vóórdat hij zijn voorzorgsmaatregelen genomen heeft. Somtijds is de oogst laat en kan men niet vroeg genoeg zijn fire-guards ploegen. Maar soms ook helpen de beste voorzorgen niet. Een windvlaag kan de vonken meevoeren en in de hooi- of graanbergen doen neervallen. Zoo heb ik een boerderij zien afbranden; gelukkig konden wij nog de paarden uit den stal jagen, maar tegen den koestal waren graanbergen gebouwd, die reeds in brand waren, en met hulpelooze verslagenheid moesten wij 't aanzien dat een paar koeien met hun jonge kalven door 't vuur werden verslonden. Nog dikwijls heeft het gekerm der arme dieren mij in de ooren geklonken en somtijds als de wind op een regen-voorspellende wijze om het huis heenhuilt, meen ik 't angstgeloei dier moeders te hooren, die machteloos waren om hun jong te redden.

Op zekeren middag bevond ik mij met mijn kudde aan den rand van een klein meer, waar 't gras nog wat groener was. Langs den oever was een nauwe streek van lang gras en daar omheen verhief zich een klein bosch, dat het geheele meer omringde. Ik wist niet dat het vuur aan beide kanten van 't water woedde en gij kunt u mijn schrik voorstellen toen ik zelf, halverwege het meer zijnde, bespeurde dat de twee vuren op 't punt waren elkaar te ontmoe-

ten. Er was geen oogenblik te verliezen. Achter mij vuur, aan weerskanten vlammen, die al ras zouden samensmelten. Ik nam mijn lange zware zweep, en mijn paard de sporen gevende, rende ik achter de kudde van den een naar den ander, hen allen met slagen overladende. En niet zonder noodzaak.

Het vee was geheel versuft door 't gevaar en den rook en met moeite kreeg ik het eindelijk, razend genoeg om op hol te gaan, door de opening, die kleiner en kleiner werd. Ik wendde 't hoofd om en zag nog een jongen stier, die met doffe oogen het vuur stond gade te slaan. Ik rende op hem toe, sloeg er op los en nog net bijtijds sprongen hij en ik door 't vuur heen, zonder iets meer op te doen dan wat gezengde haren en kleêren. Toen we in veiligheid waren keerde ik mij om en aanschouwde een nooit te vergeten tooneel. De twee vuren waren te zamen gekomen. De vlammen sloegen hoog ten hemel, groote boomen vielen een voor een neêr en de vlammen loeiden alsof het vernielend element zijn laatste krachten inspande en zijn toomelooze woede op 't onschuldig geboomte deed gevoelen. Vossen en wolven liepen angstig blaffend dooreen, tegelijk met prairiehonden, gophers, s k u n k s, konijnen en tal van klein gedierte. Het vuur had nu 't hout verlaten en kroop langzaam verder over de prairie; met leede oogen zagen we 't vernielingswerk aan, dat 't voer aan vee en paarden ontnam en den landbouwer dwong, zijn beesten reeds zoo vroeg op stal te houden.

Een onzer buren had bijna zijn boerderij verloren, doordat 't vuur, wel is waar door een fijnen regen bedwongen, toch in een stoppelveld was blijven smeulen en door een windvlaag eenige dagen later weêr was aangewakkerd.

In 't midden van den nacht moest hij zijn trekossen, want hij bezat geen paarden, inspannen en een zijner kinderen met een lantaarn vooruit doen gaan om den weg te wijzen. Drie of vier uur dreef hij de ossen i n d e n d r a f rond 't erf, om een fire-guard te ploegen, dikwerf door de vlammen heen, 't geen dan ook zijn huis en stal voor verwoesting redde.

Het is treurig als men bedenkt, hoe gemakkelijk zoo'n brand ontstaat, en als men de verwoestingen ziet die daardoor aangericht worden. Een lucifer, na 't aansteken van een pijp op onachtzame wijze weggeworpen, een kampvuurtje, niet zorgvuldig genoeg uit-

gedoofd, kan een streek van vele honderden vierkante mijlen koolzwart maken. Wanneer er dan ook iemand kan worden aangewezen, door wiens onvoorzichtigheid een prairiebrand is uitgebroken, wordt hem een hooge boete (200 doll.) opgelegd. Dikwijls zijn vonken uit een locomotief-schoorsteen de oorzaak. Somtijds, ik zeg 't tot mijn spijt, steken de Indianen den brand in 't gras en onderhout, om de vossen en wolven door den rook uit hun holen te drijven, wier vellen zij in de steden verkoopen. De roodhuiden zijn zeer handig in 't villen van dieren en 't bereiden der huiden en de squaws kunnen soms zeer eigenaardig werk vertoonen in den vorm van tabakszakken, scheden voor messen, moccasins en zadels, die gewone kussens zijn, waarbij in 't midden een streep over de geheele lengte onopgevuld is gelaten en een holte te weeg brengt, die volkomen op den rug van 't paard past.

Een indiaansche wedren, gereden door half naakte jongens, op de, zeer dikwijls bonte, vlugge ponies met een touw voor hoofdstel, gebit en teugel tegelijk, levert een schilderachtig tafereel op.

Ik heb veel leelijke menschen ontmoet, maar de prijs wordt verkregen door een oude squaw. Wanneer die op jaren zijn, vooral als ze vriendelijk willen kijken en glimlachen op eene manier, dat men verwonderd is van den grijns niet geheel rond hun hoofd te zien gaan, dan is 't toppunt van afschuwelijkheid bereikt.

Een chineesch afgodsbeeld is een engel, Quasimodo een grieksche schoonheid, vergeleken bij wat een laag voorhoofd, uitstekende wangbeenderen en een oneindige gorilla-grijns van een oude squaw kunnen maken.

Ik heb niet veel wilde dieren gezien. In de Turtle-Mountains zijn nog zwarte beren, die echter niet zeer woest zijn. Ook heb ik nog kennis gemaakt met den timber- of houtwolf, die zoo groot wordt als een St. Bernardhond, met breeden, platten kop en kwaadaardige kleine oogen, en die slechts in paren gaat en jong vee en veulens verscheurt. Ook de gewone wolven vindt men er; maar in mijne nabuurschap waren ze nooit talrijk genoeg om lastig te worden. Ik heb ze wel geschoten, maar nooit gevild, daar 't dierenrijk zoo sterk op hen is vertegenwoordigd, dat alle lust tot nadere kennismaking vergaat.

Het is opmerkelijk hoe een verblijf op de prairie de zintuigen scherpt. Na ongeveer vijf lorgnetten te hebben vernield, door ze door dik en dun te paard en te voet meê te nemen, hield ik op nieuwe te koopen, met 't gevolg dat mijn gezicht veel beter werd. Ook 't gehoor wordt zuiverder. Niet alleen leert men 't onderscheid kennen tusschen 't geluid van wolven, vossen en coyotes, maar bij 't vinden van sporen komt een goed gehoor weer te stade. Als het vee is afgedwaald, is de eerste gedachte van den cowboy: zich neêr te werpen en het oor tegen den grond te houden. Zoo scherp werd mijn gehoor, dat ik bij paarden draf van galop kon onderscheiden, terwijl ze nog mijlen af waren.

Ook 't vee en de paarden zijn zeer scherp van gezicht, gehoor en reuk. Dikwerf zal 't rijpaard op zij springen op 't zien of ruiken van een voor ons onbespeurbaar dier. Dikwerf als het vee zich onbewaakt acht, steken zij den neus op en ruiken waar een graanveld is en gaan dan met onfeilbare zekerheid er op af. Het is een bekend gezegde, dat de kortste weg naar huis die van een os is.

Ik heb een man gekend, die, wanneer hij een lading graan in de stad verkocht had, zich dronken maakte; men placht hem in zijn wagen te werpen, gaf den ossen den zweepslag en zij brachten hem altijd veilig thuis, waar zijn vrouw reeds met een brandhout klaar stond. De afstand was 25 mijl van de stad.

Ik zeg: stad en toch telde zij slechts 300 inwoners. De straten waren de natuurlijke klei. Er waren twee hotels, de rest was winkels en stallen. Ja, Rapid-City, ik ken u wel, met uw kudde broncho's, die in liefelijke vrijheid door de straten liepen; met uw houten huizen, ver van elkaar geplaatst, meest van één verdieping; met uw Engelsch kerkje, uw burgemeester die vrachtrijder was, en uw wethouders, die hofsmid en stalhouder waren. Gij levert een aardig gezicht op, gelegen in de vallei van den Saskatchewan en menigmaal als ik op den top van de heuvelenrij gekomen was, die zich langs de oevers verhief, ben ik blijven staan en dronk met volle teugen de schoonheid in van een zonsondergang die weêrkaatst werd in de ramen der huizen, voordat ik naar beneden rende, de stad binnengaloppeerde en voor de staldeur mijn paard eensklaps tot staan bracht.

Amerikaansche steden doemen zeer gauw op. Negen jaar ge-

leden was Brandon een hoopje tenten; thans telt het twee à drie duizend inwoners en vele schoone steenen gebouwen en meelfabrieken. De Pacific-spoorweg brengt veel leven in de stad. Chineezen, negers, indianen, halfbloeden bij de vleet en blanken van elk ras en volk stroomen dooreen.

In 1871 telde Winnipeg 200 inwoners, nu ongeveer twintig duizend; het is geheel electrisch verlicht, met theaters, zeer goede hotels, trams en alles wat tot een bloeiende stad behoort. Aan den tegenovergestelden oever van de Roode rivier ligt St. Boniface, eene stad van zuiver Franschen oorsprong, die zich zeer van de Engelschen afzondert. Men zegt dat het zelfs gevaarlijk is voor een Engelschman om in 't donker zich in de straten van St. Boniface te wagen, daar hij wel eens met het zuidelijke volkskarakter, in den vorm van een mes in den rug, kennis zou kunnen maken. Wel is Amerika een land van variatie. Men ziet zoovele menschentypen en rassen en zoovele voor ons bekende levenstoestanden, dat men nooit bang behoeft te zijn er zich te vervelen, en daar sommige der heerlijkste oorden op aarde in de Nieuwe Wereld gevonden worden, zou het wel de moeite waard zijn voor 't reizend publiek, om eens een uitzondering te maken op de patriarchale Rijntochten en Zwitsersche bergbezoeken en eens kennis te maken met „het land der Roodhuiden."

EEN DUO

DOOR

ANTONIA ANDREA.

I.

De welopgevoede.

Kleinstad, 20 Maart.

(Uit de papieren van een voorstander der vrouwenrechten).

Geachte Heer,

Gij ziet eene gelukkige bruid voor u en verwondert er u misschien over, waarom ik u in plaats van deze bladzijde niet eene gedrukte kennisgeving van mijn aanstaand huwelijk zend. Dat zou eenvoudiger geweest zijn, maar niet zoo doelmatig.

Dat ik bruid ben, is voor mij een groot geluk, doch u zal 't weinig belang inboezemen; daarom schrijf ik u niet als zoodanig, maar in mijne hoedanigheid van welopgevoed, arm meisje — een der velen, voor wie gij onlangs voor de rechtbank der openbare meening zoo warm en zoo juist gepleit hebt.

Ik ben een ambtenaarsdochter, de oudste van vijf kinderen. Wij moeten het zuinig overleggen, doch komen er toch. De hoofdzorg mijner ouders is, dat de jongens „wat leeren", om zoo spoedig mogelijk op eigen beenen te staan. Wij meisjes — voorloopig ik alleen, want mijn zusje is pas zeven jaar oud — moeten in huis

moeder een flink handje helpen, want het is een groot gezin en we houden maar ééne meid.

Ik heb een goede school in onze stad bezocht en wat Engelsch en Fransch geleerd; ik speel een weinig piano, ben vlug met handwerken en niet onbedreven in 't kleeren maken; tot mijn vijftiende jaar ben ik op een dansles geweest, om mijn spichtig en mager opgeschoten persoontje wat bevalliger en vlugger te kunnen bewegen.

Met dit een en ander meende mijn vader mij best de wereld in te kunnen zenden, opdat ik wat levenservaring zou opdoen en tevens in mijn onderhoud zou kunnen voorzien, want de uitgaven mijner broeders verslonden jaarlijks al de spaarduitjes mijner ouders. Moeder viel het heel zwaar, mij te laten gaan; mijne gezondheid liet nog al te wenschen over, en thuis had men mij derhalve nog al gespaard.

Er deed zich eene betrekking voor als „juffrouw van gezelschap" bij eene ziekelijke dame, die voornamelijk er op stond, dat ik „wat" piano kon spelen en „wat" Engelsch en Fransch zou kunnen voorlezen. De hemel weet, dat ik alles gedaan heb wat in mijn vermogen was, om hare wenschen te vervullen. Doch ongelukkigerwijze was dat niet voldoende, om eene betrekking als de mijne te vervullen. Om de dame in questie te voldoen, had ik eene ziekenverpleegster van professie, eene pianiste van den eersten rang en eene uitmuntende leeraresse in vreemde talen moeten zijn. Dat aanmoedigende „wat" in onze wederkeerige bepalingen moest eigenlijk in de praktijk alles beteekenen. Geen wonder, dat ik niet bij machte was om te doen, wat van mij verlangd werd! Na verloop van eenige weken had ik letterlijk een gevoel, alsof ik niets geleerd had en niets kon.

Mijne meesteresse was zeer humeurig: vandaag toeschietelijk en vertrouwelijk — morgen trotsch en terughoudend. In alles wat ik deed, gaf haar humeur den doorslag in het oordeel over de wijze waarop het gedaan was. Uit angst voor dit humeur waartegen mij ijver noch nauwgezetheid in de uitoefening mijner plichten beschermen kon, was het mij niet meer mogelijk, des nachts rustig te slapen.

Zag ik er dan des morgens bleek en terneergeslagen uit, dan

werd ik van prikkelbaarheid en vadsigheid verdacht, en als mij dan uit heimwee en uit verdriet over het mislukken mijner carrière de tranen uit de oogen sprongen, moest ik walsen en polka's spelen en met het schoothondje van mevrouw spelen; gaf mevrouw een partijtje, dan moest ik de deftige gasten, die mij uit de hoogte behandelden, bedienen, en kon ik later, als de tafel afgenomen werd, een en ander staande gebruiken.

Op zekeren dag gevoelde ik mij lichamelijk en geestelijk zoo ellendig, dat ik mijnen vader een kreet der smarte deed hooren, en de goede man onmiddellijk mij kwam verlossen en mee naar huis nam.

„Het kind is wat verwend en wat prikkelbaar," zei mevrouw bij het afscheid nemen tot vader. „Makkelijker dan bij mij zal ze 't nergens vinden."

Een half jaar later deed ik een tweede uitstapje in de wereld. Ik had nu eenmaal de eerzucht, mij onder de menschen te willen begeven.

„Als „hulp der huisvrouw" had ik nu gelegenheid, mijne talenten te toonen. Mijne meesteresse was ditmaal niet humeurig, maar veeleer eene vrouw die groote eischen stelde — en weinig inzicht bezat. Wat van mij verlangd werd? Alles en niets. Wat ik eigenlijk in dat huis zijn moest, is mij tot heden nog een raadsel gebleven: ik was geen kindermeisje, maar moest toch de drie „kleinen" dagelijks aan- en uitkleeden, met hen gaan wandelen en mij bovendien nog al hun plagerijen laten welgevallen. Ik was geen keukenmeid, maar ik moest toch koken en braden en den halven dag in de keuken staan. Ik was geen huismeisje, maar ik moest strijken, de wasch opdoen en de kamers in orde houden. Wanneer de kinderen en het huiswerk mij een oogenblik rust lieten — hetgeen hoogst zelden voorkwam — dan mocht ik in de huiskamer zitten breien en naaien. Dat was alles, wat mij van 't „familieleven" ten deel viel.

De keukenmeid, het werkmeisje en de huisknecht zijn vrije en onbezorgde menschen in vergelijking met de „hulp in 't huishouden". Zij allen hebben een bepaald beroep, bepaalde plichten, wier juiste vervulling van hen gevorderd wordt; om het overige hebben zij zich niet te bekommeren, maar de „hulp in het huishouden", die geene bepaalde taak heeft, die geene werkzaamheden

heeft, welke haar uitsluitend zijn toevertrouwd, draagt de verantwoordelijkheid voor alles en allen, moet alles kunnen, overal aanpakken en, zoo noodig, het gezamenlijke dienstpersoneel vervangen.

Ik at wel met de familie aan tafel, maar ik moest de kinderen bedienen en kon dikwijls eerst aan het eten gaan, wanneer de anderen klaar waren. Omdat het me dan onaangenaam was, dat de anderen op mij wachten moesten, en een nauwlettend oog op den omvang van mijn eetlust hielden, at ik zelden genoeg.

Des zomers kwam de oudste zoon, die pas doctor in de medicijnen geworden was, een paar weken logeeren. Hij was een opgeruimd jongmensch, die mij soms aan tafel hielp om de kinderen te bedienen, en die er op lette dat mij tijd overbleef, om aan de eischen van mijn maag behoorlijk te voldoen. Hij beweerde dat ik aan bleekzucht leed, schreef mij een recept voor en sprak in 't bijzijn zijner moeder van „s p a r e n" en „krachtig voedsel".

Eens kwam hij tusschen beiden, toen een der „kleinen" heel onbetamelijk was en mij wilde slaan, omdat ik hem tegen zijn wil zijn hoedje wilde opzetten. De jonge man kneep den kleinen deugniet ongemakkelijk in zijn ooren en noodzaakte hem, mij excuus te vragen. Dat had zeker op eene of andere wijs mama vernomen, die bovendien sedert de komst van haar oudste mij toch niet meer kon uitstaan. In de wellevendste bewoordingen zette mevrouw mij aan de deur: ik was te zwak voor zulk een groot huishouden als 't hare, en in velerlei dingen, zooals in den omgang met kinderen b. v., te onervaren. Dat ik echter heel wat van mijne gezondheid in haar huis verloren had, bemerkte zij niet.

Zelfs na deze nederlaag hield ik mij nog niet voor overwonnen. Nadat ik mij thuis eenigermate hersteld had, ging ik voor de derde maal in eene betrekking en wel als „kinderjuffrouw". Hier was mijn werkkring duidelijker afgepaald, zoodat ik er ook grooter bevrediging vond. Ik bleef er drie jaren, en toen viel het mij wezenlijk zwaar, het te verlaten. Ik had de familie leeren waardeeren en de kinderen van ganscher harte lief gekregen, maar zij werden grooter, en wat ik voor hunne opvoeding en onderricht doen kon, was niet voldoende meer, zoodat ik plaats moest maken voor een gouverneur.

Zoo kwam ik weer naar huis. Verdiend had ik in elk geval

genoeg, om mij behoorlijk te kleeden, en geleerd had ik, hoe allerlei groote eischen, onder den naam van kleinigheden, aan een jong meisje gesteld worden, dat in opvoeding en beschaving zooveel mogelijk met „mijnheer en mevrouw" gelijk moet staan, maar op wie ten slotte minder acht wordt geslagen en die slechter betaald wordt dan een keukenmeid en een kamenier.

„Welopgevoed" te zijn is zeker een begeerlijke pas voor de levensreis van een jong meisje, maar het is geene kunde, op grond waarvan zij een beroep zou kunnen kiezen....

Ik roep uw bijstand in, waardige verdediger der vrouwenrechten! Zoudt gij onze ouders niet kunnen overtuigen, dat ook wij meisjes, die evenals onze broeders den strijd om het bestaan voeren, van den aanvang af voor een bepaald vak moeten worden opgeleid — dat ook wij, even als de jongens, een of andere wetenschap, een ambacht of, als 't niet anders kan, een handwerk moeten leeren?

De zoogenaamde „goede opvoeding" alleen is voor ons meisjes zonder middelen eer een ramp dan een voordeel. Wij zijn in dat geval te beschaafd, om als dienstbode de wereld in te gaan, en hebben niet genoeg geleerd om een of ander vak aan te grijpen, dat bij onze opvoeding passen zou.

Zijn de middelen onzer ouders niet voldoende, dat wij tot leeraresse in een of ander vak kunnen worden opgeleid, hebben wij geen talent voor eene bijzondere kunst, dan kunnen wij met minder geld dan eene „goede opvoeding" eischt, ziekenverpleegster, kleermaakster, modiste, boekhoudster of iets anders worden en hebben dan eene bepaalde loopbaan voor ons. Als we 't liever wilden, zouden we ook aan post of telegraaf een baantje, hoe bescheiden ook, kunnen vinden.

Zat ik maar één kwartiertje aan 't roer, dan zou ik vóór alles die „hulp in 't huishouden," die „juffrouwen van gezelschap" en „kinderjuffrouwen" schrappen van het lijstje der betrekkingen, welke de maatschappij voor ons meisjes ter beschikking stelt, en vaardigde ik eene wet uit, dat ieder arm, maar gezond meisje een handwerk moet leeren.

Voor het overige hoop ik, dat de hemel mijn lijdensgenooten zoo genadig zij als mij!

Na mijn laatsten strijd om een zelfstandig bestaan en toen ik nauwelijks weder eene week thuis was, werd ik ziek; onze goede, oude huisdokter kon het niet alleen met mij af en bracht een jeugdig knap esculaap aan mijn bed, wien het „ziektegeval" bijzonder belang scheen in te boezemen, alhoewel het slechts een eenvoudige, maar stevige typhus was. Toen ik mijn bewustzijn herkreeg en aan de beterende hand was, herkende ik in den jongen dokter den jeugdigen arts uit een vroeger tijdperk.

Mijne gezondheid nam meer en meer toe, en de jonge dokter scheen zich daar niet minder over te verheugen dan ik en mijne goede ouders. Op zekeren dag, toen ik reeds mocht opstaan en aan het raam zitten, voelde de jonge dokter mij de pols en zei met een lachje, dat me zeer verlegen maakte:

„Wat dunkt u er van, Johanna lief? Zoudt gij geen vertrouwen genoeg in mij en mijne wetenschap hebben, om je leven lang mijn patient te worden? Ik beloof u, dat ge gezond en gelukkig zult worden!"

Ik twijfelde er niet aan en ben nu zijne bruid.... en ben reeds „gezond" en „gelukkig".

Terwijl ik u, geachte heer, de arme „welopgevoeden" warm aanbeveel, hoop ik, dat deze het onderwerp uwer eerstvolgende pleitrede zullen uitmaken, en dat u daarbij gedenken zal

Uwe u toegenegene
JOHANNA.

II.

De leelijkste van de drie.

Nooit heeft de spiegel mij iets vleiends gezegd, en daarom laat ik me ook niet gaarne met hem in. Geheel anders staat het met mijne tante, die, zoo lang ik denken kan, de plaats mijner moeder bij mij en mijne beide zusjes vervangt. Steeds ontdekt tante nieuwe deugden in mij: ik ben „schrander", ik ben „geestig" en „fier". Kortom, ik bezit van alles wat goed is, maar ik ben niet mooi.

Mijn vader is een man van fortuin en van aanzien; zijne dochters nemen eene goede plaats in de gezochte kringen in. Zij hebben eene zorgvuldige opvoeding genoten, en ik — de jongste — mocht zelfs mijne neiging tot studie naar hartelust volgen. Veel degelijks is daarvan tot mijn 16de jaar niet terecht gekomen, want mijn wensch om in de geneeskunst te gaan studeeren, werd door vader niet ingewilligd. Waartoe zulke ernstig en moeilijke studiën? Wat zou me dat later baten? Ik zou toch stellig trouwen, want de jongelui uit onzen stand zouden toch in geen geval zoo'n goede partij laten ontglippen.

De „goede partij" raadpleegde daarop den spiegel, die haar boosaardig een bruin gezicht met scherpe trekken voorhield, eene marketentstersleest en ten overvloede het dons van een tweede luitenantskneveltje op de breede bovenlip.

Ondanks dit alles was ik ijdel genoeg, van een „groote passie" te droomen. Al de romans, waarin ongunstig bedeelde — de zachte uitdrukking voor leelijk — heldinnen optraden, waren in mijn bezit; George Sands levensgeschiedenis kende ik uit het hoofd.

Wij zagen zeer veel menschen bij ons thuis en rekenden vrij wel de geheele trouwlustige jongeheerenwereld tot onze huisvrienden. Mijne oudste zuster huwde, toen zij ternauwernood achttien jaar oud was. Wat mij betrof, stond ik met de meeste jongelui op zulk een vriendschappelijken voet, dat zij mij gewoonlijk, volkomen als aan een goeden kameraad, hunne avonturen in liefdesmart toevertrouwden, en als zoodanig bewaarde ik hunne geheimen dan ook en gaf hun raad en troost. Een vroolijke, knappe eerste luitenant, dien vader eigenlijk niet graag zoo vertrouwelijk met zijne dochters zag, omdat hij noch rijk, noch van adel was, deelde mij in vertrouwen zijne liefde voor mijne tweede zuster mee, en ik beloofde hem, al mijn invloed op pa ten zijnen gunste te beproeven, tot dat deze ook werkelijk, om zich van mij af te maken, in de verbintenis der beide minnenden toestemde.

Nu was ik ten slotte alléén overgebleven — jong en rijk genoeg, doch de „groote passie" kwam maar niet opdagen, en ik was zoo gewetensnauw, dat ik mijne hand, ofschoon ze een millioen waard was, niet zonder mijn hart wenschte weg te schenken.

Doch eindelijk kwam het beslissende oogenblik! De zoon van

een vriend uit pa's jeugd was van eene lange reis in 't buitenland teruggekeerd en kwam naar hier, om kennis met ons te maken en op de „leelijkste" der drie rijke erfgenamen beslag te leggen.

Hij moest zich de vreeselijkste voorstellingen van mij gemaakt hebben, hoe had hij anders bij den aanblik van mijn marketentsterstaille zoo aangenaam verrast kunnen glimlachen? Hij kwam dikwijls bij ons, en spoedig ontstond er tusschen ons beiden eene hartelijke kameraadschappelijke overeenstemming.

Met eene soort van objectieve nieuwsgierigheid zag ik de ontwikkeling der onderneming toe. Eene zuster, waaraan ik hem had kunnen helpen, was er niet meer; dat men van allerlei galante avonturen mompelde, die mijn vriend in binnen- en buitenland gehad zoude hebben, deed hem in mijn oog nog des te interessanter worden; papa mocht hem gaarne lijden, en, wat het allergewichtigste was, hij beviel mij — ja, beviel mij buitengemeen! Hij lachte nog al veel en liet daarbij twee rijen mooie tanden zien; hij was alleramusantst in zijn half luchtig, half geestig gebabbel; hij werkte zoo prikkelend op mij. En toen hij mij op zekeren dag komisch-deftig vroeg, of ik zijne „gemalin" wilde worden, viel ik hem lachend om den hals — als een ouden, besten kameraad.

Van de „groote passie" was nog geen spoor te ontdekken. Wij waren zoo dol-vroolijk, lachten zoo druk en plaagden elkaar zoo veel, dat de hartstocht met zijn pathos en tragische oogenblikken zich niet aan ons waagde.

Acht vroolijke dagen na onze openbare verloving — waarbij papa de eenige was die aangedaan scheen te zijn — had Alex bij ons gegeten en werd door een zijner vrienden voor een groote partij afgehaald. Hij had in groote haast zijn overjas aangetrokken, en de bediende, die hem daarbij behulpzaam geweest was, bracht mij een open brief, dien hij in de vestibule gevonden had en die waarschijnlijk uit Alex's zak gevallen was.

Aan het adres herkende ik zijne hand. De brief was aan graaf Philier te Parijs gericht en reeds met een postzegel voorzien, maar Alex had in de haast vergeten, hem te sluiten. Van dezen graaf Philier had hij mij dikwijls verteld, en hem als een „man van de wereld" vol geest en avontuurlijke neigingen geschilderd. Eene noodlottige nieuwsgierigheid, een onweerstaanbare drang om den

brief te lezen, maakte zich van mij meester. Ik was overtuigd, dat daarin sprake zou zijn van mij, en het kwam mij zoo heerlijk voor, eene schuld van dankbaarheid jegens Alex te mogen voldoen. Voor alle goeds en liefs dat hij over mij geschreven mocht hebben, wilde ik hem met eene goede en lieve daad beloonen! Ik opende den brief — gelezen heb ik ternauwernood de eerste bladzijde, maar 't was voldoende, om mij voor altijd te straffen voor mijne fantastische nieuwsgierigheid, De groote, sierlijke letters staren me nog heden ten dage honend aan, en den inhoud van dat onzalige zijdje ken ik nog woord voor woord:

„Lieve vriend, ik zit er in — tot over de ooren! Ik ben geëngageerd, en wel met een plomp non plus ultra van leelijkheid. Dat zij millionair is, maakt haar volstrekt niet mooier, doch verontschuldigt eenigermate mijn groot vergrijp tegen de heilige aesthetica. Als bekende ongeluksvogel kwam ik natuurlijk te laat, om een harer zusters, erkende schoonheden, te veroveren, buitendien begon de verwarring in mijne financiën meer en meer berooid te worden. Er bleef mij dus geene keuze over, en het o n g e l u k was dan ook zoo groot niet, want mijn huzaar in vrouwenrokken is een b e s t e k e r e l, wien het zelfs niet aan verstand ontbreekt. Ik geloof niet, dat zij het euvel zal duiden, wanneer ik enkele mijner jongeheerengewoonten in 't huwelijk aanhoud; zij is zoo naiëf van haar leelijkheid doordrongen, dat, wanneer zij zich over mij beklagen zou, ik haar slechts een spiegel zou behoeven voor te houden, om haar het zwijgen op te leggen. — Troost de Parijsche clubvrienden! Ik denk op mijn huwelijksreis door Parijs te komen, om hen schadeloos te stellen voor de stoornis, die mijn engagement hun veroorzaakt zal hebben."

Verder las ik niet. Eene physieke onpasselijkheid maakte zich van mij meester; iets als de duizeling der zeeziekte pakte mij beet. Ik sloot den brief, belde en beval den knecht, hem naar de brievenbus te brengen; daarop zette ik mijn hoed op, deed mijn mantel aan en ging uit. In de koude novemberlucht werd ik geheel anders. De lichamelijke stoornis ging in eene soort van moreele onmacht over. Ik wandelde voort, zonder bewustzijn van hetgeen ik deed, zonder te zien waarheen, zonder eenig geluid van het mij omgevende geraas der groote stad te hooren. Eindelijk stiet mijne

hand tegen eene hindernis, die mijn lichaam belette, den geest, die reeds in het eindelooze niets voortzweefde, te volgen: het was de leuning eener brug! Nu eerst ontwaakten mijne zinnen. Ik voelde den scherpen wind, hoorde stemmen en wagens ratelen en zag de grauw-zwarte, gerimpelde vlakte van het kanaal. Die vlakte scheen mij zoo kleurloos, zoo grondeloos toe als de nevel die over mij gekomen was, als het niets waarin mijn geest doolde — als het leven, waarvan ik mij weder bewust geworden was! Alsof het de moeite waard geweest ware, zooveel ophef van een schurkenstreek te maken — van een bedrogen meisjeshart.

Het ging mij door merg en been, scherp en snijdend. Ik had luide willen weenen. Dat was de „passie", maar niet de passie der liefde, doch die der smart. Ik drukte mijne lippen vast op elkaar, ware hun één kreet ontsnapt — ik zou mijne leelijkheid mijn rijkdom, mijne ouders die mij het leven hebben gegeven, gevloekt hebben. Ach, in deze ééne vreeselijke minuut streed ik den ganschen grooten strijd om het bestaan.

„Toe, juffrouwlief, geef me 'n kleinigheid! Moeder leit al zoo lang ziek en we hebbe niks te eten."

Hoe vond dat schrale, angstige stemmetje in al dien opstand en dat geweld in mijn binnenste den weg naar mijn hart?

Daar stond een klein, bleek jongentje, dien de wind om het bloote hoofd streek, zoodat hij aan 't heele lichaam beefde, en strekte rillend de hand uit. Werktuigelijk tastte ik naar mijne beurs, maar een blik in zijn gezicht en — het scheen mij ongeoorloofd toe, hem met een geldstuk af te schepen: zijne holle oogen, zijne ingevallen wangen, de verbitterde ouwelijke trek om den kindermond riepen om hulp, om redding uit een langen, langzaam doodenden nood — verkondigden eene smart, die duizendmaal grooter en gruwelijker was dan de mijne.

Er kwam een gevoel van schaamte over mij. Liefdesmart! Is dat niet poëzie, wellust, genot, in vergelijking met dat lijden, hetwelk zijne slachtoffers teekent, gelijk hier het vale, gerimpelde, vertrokken kindergezicht? En zulk leed was ik heden gevoelloos voorbijgegaan; ik had nauwelijks geweten, dat het op de wereld bestond; rijkdom en overvloed hadden mijn medegevoel afgestompt.

Ik moest eerst zelve ellendig worden, om aan de ellende mijner medemenschen te gelooven.

„Breng me naar je moeder!" zei ik, de hand van den kleine grijpende. „Ik zal jelui helpen."

Wij gingen door vele straten. Het was duister geworden, en de lantaarns werden aangestoken. Ik lette er niet op, maar terwijl ik voortliep met het bevende kind naast mij, verhief zich mijn geest van lieverlede uit de duisternis der ontgoocheling en der wanhoop — tot het licht der eeuwige liefde. Gene strekte zich slechts uit tot een klein, erbarmelijk menschelijk wezen, dat ik heet, dit omvatte met gelijk erbarmen de gansche lijdende, doolende menschheid.

Daarop bevond ik me in een dompe, koude kelderwoning. Eentonig smartelijk gesteun trof mijn oor, en bij 't schemerlicht van een walmend petroleumlampje zag ik een vermagerd vrouwengezicht op een met lompen bedekt kussen.

„Ben jij 't jongen?"

Ik naderde het stroo-leger.

„Houd moed, vrouwtje! Voortaan zal voor jou en je kind gezorgd worden."

In dit oogenblik voelde ik mij van mijn eigen leed voor altijd genezen. God zij dank, dat ik rijk en jong was, en een nieuw, nuttig leven beginnen kon!

Toen ik een mij bekenden dokter bij de zieke vrouw ontboden had en zij en haar kind van alles voorzien waren, dat er zoo hoog noodig was, nam ik een vigilante en reed naar huis. Dien nacht sliep ik vast en rustig, en den volgenden morgen ontwaakte ik als een nieuw mensch, gelouterd en gesterkt na de ontvangen vuurdoop.

Aan Alex zond ik in alle vroegte het volgende briefje:

„Ik heb mij aan eene onbescheidenheid jegens u schuldig gemaakt, die hare rechtvaardige straf met zich medebrengt, en waarvoor ik zoo zwaar geboet heb, dat uwe vergiffenis overbodig zoude zijn — derhalve smeek ik u ook daarom niet!

„Ge hebt gisteren bij ons in 't portaal een niet gesloten brief verloren, aan graaf van P. te Parijs gericht, die mij is ter hand gesteld! Ik was zwak genoeg, der verleiding om den inhoud te leeren kennen, niet te kunnen verstaan — maar reeds aan 't eind der eerste bladzijde werd ik mij van het ongepaste mijner handel-

wijze bewust, zoodat ik den brief sloot en hem op de post liet brengen. Gij begrijpt, dat ik u voor altijd vaarwel zeg! Ik doe u geen verwijten, maar mij alleen, en hoop, dat gij in 't vervolg zonder boosheid denken zult aan een 'besten kerel', die eens in den waan verkeerde, u een warmer gevoel dan achting en vriendschap te hebben ingeboezemd."

Eene week later vertrok ik naar 't buitenland. Tien jaren zijn er sedert verloopen. Ik heb aan de Hoogeschool te Zürich mijn doctorsdiploma behaald, weken en maanden in hospitalen en gasthuizen doorgebracht, en mij onlangs in mijne geboortestad als praktiseerend arts gevestigd. Mijn vermogen veroorlooft mij de weelde eener uitgebreide armenpraktijk. Het meerendeel mijner patienten bestaat uit vrouwen en kinderen.

Nu en dan valt mij van wege den een of anderen mijner geachte collega's, die tegen de „vrouwenrok" ingenomen zijn, de eer van een vlugschrift ten deel, dat met krasse uitdrukkingen een banvloek slingert tegen de indringster in de wetenschap; dat brengt mij echter niet van de wijs, en ik heb daarbij de voldoening, dat menigeen onder mijne tegenstanders tot mijne partij overloopt — om dapper aan de zijde van alle vrouwelijke artsen te strijden tegen de vooroordeelen en aanvallen der maatschappij.

Het kan zijn dat de vrouwelijke artsen voor de wetenschap zelve van minder beteekenis zijn dan de mannelijke! Maar is de wetenschap niet een dood begrip, dat eerst in den dienst der menschheid leven en macht verkrijgt. Ik voor mij doe gaarne afstand van de eer, der wetenschap van nut te zijn geweest, maar met al de mij ten dienste staande middelen wil ik alles doen wat in mijn vermogen is, om die wetenschap ten nutte te maken voor de menschheid, aan wier reuzenlichaam zóóvele wonden, zoovele zieke, gebrekkige, beschadigde ledematen zijn, dat er steeds en aanhoudend aan geheeld, geopereerd, verbonden, gesneden en verpleegd moet worden. Vele dezer ledematen zijn zoo teer, of doen aan eene zoo gevoelige plek zeer, dat de vlugheid, het geduld en het teere gevoel der vrouwelijke arts eerder en beter tot een goed einddoel leiden, dan de zekerheid, de volharding en de kracht van den mannelijken arts.

HET SPOOKSCHIP.

Naar het Russisch van LERMONTOFF.

Welk schip is 't, dat, terwijl de sterren aan den hemel schitteren, met volle zeilen op de donkerblauwe golven van den oceaan voortglijdt, welks hooge masten de wind niet schudden doet, welks tuig niet kraakt, welks kanonnen de mondingen naar den donkeren, zwijgenden horizon gericht houden?

Men ziet de matrozen, men hoort den kapitein niet; en in zijne snelle, nimmer afwijkende vaart stoort het schip zich noch aan het vuur des hemels, noch aan de klippen langs het strand.

In 't midden der zee ligt een eiland, eene woeste en eenzame door de woedende golven gebeukte rots; en op dat eiland bevindt zich een graf, het graf van een Keizer!

Het gelukte zijn vijanden eindelijk, hem in het graf te doen dalen.... zonder militaire eerbewijzen, zonder begrafenisplechtigheden, en zij dekten het graf met een zwaren rotsklomp, uit vrees, dat hij te eeniger tijd daaruit zoude verrijzen.

Maar wanneer voor den in zijn doodkleed gewikkelde een jaar is voorbijgegaan, wanneer de vijfde Mei aanbreekt, wanneer het middernachtelijk uur op het eiland slaat zonder iemand te doen ontwaken, dan verschijnt aan den verren horizon een prachtig luchtschip, hetwelk zonder gerucht de kust nadert.

Met zijn bruinen hoed op het denkend voorhoofd, in zijn grijze kapotjas gehuld, de bliksemende oogen nedergeslagen en de armen over de borst gekruist, verschijnt dan de Keizer, die zich aan het roer plaatst, terwijl het door den nachtwind voortgedreven schip als een pijl de baren klieft.

Waar voert het schip den zonderlingen passagier heen? Het

voert hem terug naar dat Frankrijk, waar hij op een rampzaligen dag zijn troon, zijn zoon, in handen des vreemdelings achterliet, en afscheid nam van zijne oude, heldhaftige garde.

Nauwelijks kan hij in de schaduwen van den nacht het land herkennen, hetwelk hij met zijn degen beheerschte, of de Keizer verheft zich .... Ziet hem aan: zijn hart klopt onstuimig in den boezem, zijn bloed bruist wild door de aderen, zijne oogen schieten vonken.

Met vaste en moedige schreden betreedt hij de kust; met bezielende, wegslepende woorden roept hij zijne oude krijgers, vervolgens met luide, dreigende stem zijne dertig maarschalken!

Maar helaas! de gebaarde soldaten rusten aan de oevers van den Ebro, van den Nijl of van den Po: zij slapen, nog steeds aan hun vaandel denkend, onder het gloeiende zand of onder de ongerepte sneeuw; smart over den dood van hun Keizer deed hen ten grave dalen.

Ook de maarschalken, oorlogs-apostelen van een gevallen krijgsgod, beantwoorden zijn roep niet. Sommigen bleven op het slagveld: de anderen .... de anderen verwisselden van altaren.

De Keizer wordt toornig, door koortsachtig ongeduld gedreven stampt hij met den voet op het rotsige strand, en langs de zee op en neder loopend herhaalt hij zijn roep.

Met luide stem roept hij den geliefden zoon, den geboren Koning, de ster van zijn donkeren nacht, en hij belooft hem de liefde en de heerschappij der wereld, voor zichzelven slechts Frankrijk begeerend.

Maar de jeugdige erfgenaam van zoo grootsche verwachtingen ziet zijn leven verwoest onder het gewicht van zulk een grooten naam; als een jeugdige stam breekt hij onder den vroegtijdigen last van te vele vruchten.

Hij blijft staan, luistert, wacht; niets .... niemand! Het begint te dagen; eene huivering vaart hem door de leden: maar nog steeds wacht hij. Eindelijk slaat het morgenuur en bevochtigen zijne brandende tranen het koele strand.

Hij is daar .... alleen; hij zoekt, wacht nog .... maar met een smartelijken zucht laat hij het hoofd op de borst zinken, en langzaam bestijgt hij weder het nevelachtige schip, dat hem terugvoert naar zijn eiland, naar zijn graf.

EEN TWEEGEVECHT

Naar het Italiaansch van ENRICO CASTELNUOVO.

DOOR

J. W. VAN VOOREN.

I.

„Eindelijk!" zeide mevrouw Ersilia opstaand.

De deur ging open en een knappe jongen van twintig of twee en twintig jaren trad het vertrek binnen. Wie hem een oogenblik te voren gezien had, zou door de buitengewone bleekheid van zijn gelaat getroffen zijn, nu daarentegen, door zijn moeder ontboden, kleurde een plotseling rood zijne wangen.

„Wat is er voor nieuws?" vroeg hij, moeite doende om een lossen en opgeruimden toon aan te slaan.

„Laat ons er bij gaan zitten, Alberto," zeide Ersilia, „ik moet je noodzakelijk eens spreken .... En let wel, ik laat mij niet met zulke uitvluchten afschepen als die van heden morgen .... Ik wil alles weten."

„Begint ge weder? Ik verzeker u, dat uwe ontstelde verbeelding ...."

„Neen, Alberto, tracht maar niet je op die manier van de zaak af te maken. Sedert van morgen ben je een heel ander man. En sedert van morgen pijnig ik mijne hersens om te raden wat er

met je is voorgevallen.... Je voorgewende hoofdpijn verklaart niets, noch je afwezigheid van huis op ongewone uren, noch de bezoeken van onbekende personen, noch het gaan en komen van Ruggero Celentani, die, steeds beleefd en voorkomend tegenover mij, thans mij ontvlucht als ware hij door melaatschheid aangetast.... Je zult wel weten, dat hij ook van avond nog hier is geweest, een oogenblik nadat je was uitgegaan, en je zult ook wel weten, dat Giovanni hem op mijn last is achterna geloopen om hem te verzoeken even bij mij te komen.... Ruggero liet mij echter antwoorden, dat hij zeer gehaast was en deed zich bij mij verontschuldigen.... Giovanni vertelde, dat hij zeer opgewonden was. Nu zal je toch wel willen toegeven, dat dit alles niet natuurlijk is, en je woorden niet in staat zijn mij gerust te stellen.... Wil je thans zoo goed zijn, mij eens te zeggen wie de twee heeren zijn, wier visitekaartjes zich op de schrijftafel in je studeerkamer bevonden, en hoe je met hen in kennis bent gekomen?"

Mevrouw Ersilia boog zich naar het lamplicht en las den naam op een der kaartjes: „Kapitein Attilio Gi...."

„Maar mama," viel de jongeling haar eenigzins driftig in de rede. „Dit lijkt wel een verhoor in optima forma. Ik ben toch geen kind!"

„Natuurlijk ben je geen kind, en kan je ontvangen wie je wilt, zonder daarvan aan iemand rekenschap verschuldigd te zijn.... Maar je moeder heeft het recht onbescheiden te zijn, wanneer ze gelooft, dat je gevaar loopt...."

„Verbeelding...."

„En ik zal je ook zeggen welk gevaar. Je moet duelleeren!"

„Dat is niet waar."

„Als je voortgaat alles te ontkennen, zal ik mij naar de woning van mevrouw Celentani begeven. Waarschijnlijk zal ik Ruggero of Elisa thuis vinden."

„Zijt ge dwaas? Wilt ge om middernacht de Celentani's gaan bezoeken?"

„En waarom niet? Ik wil aan deze onzekerheid een einde maken."

„Welnu," zeide Alberto op den toon van iemand, die een ge-

wichtig besluit genomen heeft; „daar 't onmogelijk is u op andere wijze gerust te stellen, dan zal ik spreken.... Maar ge moet mij de stiptste geheimhouding beloven...."

„Alles wat je wilt. Spreek...."

„Ge hebt goed gezien. 't Betreft een duel...."

Mevrouw Ersilia slaakte een kreet.

„Maar niet ik ben 't, die duelleert," vervolgde Alberto. „'t Is Ruggero Celentani en ik ben zijn secondant."

„Ik geloof je niet."

„O mama, heb ik ooit onwaarheid tegen u gesproken?"

„Van morgen heb je me toch om den tuin trachten te leiden."

„Ik wilde het geheim houden, dat is alles.... Thans zal u alles duidelijk zijn. Mijne verlegenheid, de onrust van Ruggero, zijn gaan en komen, de zorg waarmede hij u ontwijkt, het bezoek der twee heeren, die zich door hunne kaartjes lieten voorafgaan en de secondanten der tegenpartij zijn...."

„Wie is de tegenpartij?"

„Ik ken hem niet. 't Is een officier, die sedert kort hier in garnizoen ligt."

„En de aanleiding tot het duel? Zeker een geschil bij 't spel of om de eene of andere schoone...."

„Neen, mama, neen.... Dring niet langer bij mij aan.... Ik geef u de verzekering, dat 't geene onbeduidende zaak betreft."

„O! ik laat mij op die wijze niet den mond sluiten. Ik wil de overtuiging hebben, dat je inziet welke groote verantwoordelijkheid je op je neemt door als secondant van Ruggero op te treden."

„Hoe? Hij is mijn beste vriend, en zou ik hem dan bij deze gelegenheid mijne hulp weigeren?"

„Zeker niet; je moet hem je hulp verleenen, maar alleen om 't geschil bij te leggen."

„Als 't maar mogelijk is!"

„Mijn God! Honderd malen heb ik toch uit je eigen mond gehoord, dat het duel een overblijfsel van middeleeuwsche barbaarschheid, dat het bespottelijk is; je moet er wel aan denken, dat Ruggero een eenige zoon is evenals jij, dat zijne moeder weduwe is evenals ik, en dat zij met hem te verliezen, alles zoude prijs geven."

„Ik weet 't, maar er is niets aan te doen.... Er zijn gevallen...."

„Geen enkel geval bestaat er," viel Errilia hem opgewonden in de rede, „dat een zoon, in de omstandigheden van Ruggero, het recht geeft, zijn leven op dergelijke wijze in de waagschaal te stellen."

„Ook niet wanneer 't eene grievende beleediging van zijne moeder betreft?" vroeg Alberto hartstochtelijk.

„Eene beleediging?"

„Ja, ja.... Ge dwingt er mij toe en ik zal 't zeggen. Ge zult zelf kunnen beoordeelen of het duel kan vermeden worden, en tevens zien," vervolgde hij na een kort zwijgen, „of 't ook op mij betrekking kan hebben. Ruggero duelleert omdat iemand, die hem niet kent, gisteren in zijne tegenwoordigheid in een koffiehuis zeide, dat de barones Celentani een minnaar heeft, die niet de eerste is en ook niet de laatste zal zijn."

„Dat is een laagheid!"

„Zeker is 't een laagheid.... Houdt gij 't voor mogelijk, dat iemand iets dergelijks omtrent u zou durven beweren?"

„Meent ge dan, dat er reden is zulks ten opzichte van Elisa te doen?"

„Dat zeg ik niet.... Hoe 't ook zij, zij heeft zich niet altijd tegen opspraak weten te vrijwaren.... Ge zult met mij moeten erkennen, dat haar gedrag niet altijd van ijdelheid en lichtzinnigheid was vrij te pleiten, en zij daardoor de laster dikwijls voedsel gaf.... Maar op uw gedrag, mama, wie zoude daarop eene smet kunnen werpen?"

Mevrouw Errilia richtte 't fraaie hoofd op en zeide op eenvoudigen toon:

„Wat zal ik daarop antwoorden? Ik heb steeds getracht mijn plicht te doen."

„Daarvan ben ik overtuigd.... ik, die van 't oogenblik, dat ik denken kon, getuige was van uw handel en wandel, dag voor dag, uur voor uur. Ik kan 't getuigen, dat op den leeftijd, waarop minder schoone, minder rijke vrouwen dan gij, de vermaken, feesten en gevaarlijke vleierijen der wereld najagen, gij, engel van opoffering en zelfverloochening, aan de vreugde onder het huiselijk dak boven alles de voorkeur gaaft, en op mij, uw eenigen

zoon, ook de liefde overbracht, welke ge uw overleden echtgenoot niet meer schenken kondt...."

„Ach, Alberto," viel mevrouw Errilia hem in de rede," spreek niet van opoffering en zelfverloochening.... Meer vooruitziend dan vele anderen, zocht ik het geluk, den vrede des gemoeds op den eenigen weg waar ze te vinden waren, en ik heb ze gevonden, dat zweer ik je.... Hoe vele vrouwen zouden niet gaarne de herinnering aan hare vroegere overwinningen van zich werpen, en zich thans in mijne plaats bevinden, om de achting en liefde te bezitten van een zoon als jij!"

Nog voor mevrouw Errilia uitgesproken had was hare stem week geworden en hadden hare oogen zich met tranen gevuld.

„Lieve, beste mama," zeide Alberto, terwijl hij haar in vervoering in de armen sloot en herhaaldelijk omhelsde, wellicht nog meer ontroerd dan zij.

Gedurende een oogenblik gaf zij zich aan de onuitsprekelijke zoetheid dier omhelzingen over, doch spoedig was zij met hare gedachten bij de andere moeder, die zich wellicht aan den vooravond eener grievende smart bevond, en zeide zij tot haar zoon:

„Breng je verhaal ten einde."

„Ge hebt gelijk," antwoordde Alberto, met de vlakke hand langs het voorhoofd strijkend. „Mijn verhaal is spoedig geëindigd.... Bij 't hooren der onbeschaamde beschuldiging, die tegen zijne moeder werd ingebracht, sprong Ruggero overeind, en gaf den beleediger twee klinkende klappen op 't gezicht. Ge kunt u gemakkelijk voorstellen wat daarop volgde.... Eene geweldige opschudding.... eene uitdaging.... Maar bij den hemel, de provocatie is niet van Ruggero uitgegaan, en niemand zal durven beweren, dat een man van eer anders kon handelen."

„Maar de andere," zeide mevrouw Errilia," „begreep de andere niet hoe gerechtvaardigd Celentani's verontwaardiging was, gevoelde hij zich niet verplicht zijn ongelijk te erkennen en om verschooning te vragen?"

„Ik geloof, dat hij dit doet, ik geloof ook dat hij om verschooning zal vragen...."

„Wanneer dit 't geval is," riep mevrouw Errilia op zegevierenden toon.

„Hij zal dit eerst na het duel doen, de zaak heeft opzien verwekt en hij kan als officier de beleediging van in 't publiek ontvangen klappen niet ongewroken op zich laten rusten."

„Maar als hij toch erkent, dat 't ongelijk aan zijne zijde is?"

„Men kan van gewone menschen de deugden niet vorderen, welke men aan de heiligen toekent.... Niemand wil gaarne voor een lafaard gehouden worden.... In elk geval," ging Alberto op lossen toon voort, „doen we verkeerd de zaak van de tragische zijde te beschouwen.... De ondervinding heeft geleerd, dat de meeste duels op niets uitloopen, en ook met dit zal zulks 't geval zijn."

„Dat geve de hemel!.... Maar weet Elisa van niets?"

„Zij weet niets.... En als alles goed gaat zal ze ook niets te weten komen; wordt Ruggero gewond, dan zullen wij haar de eene of andere aannemelijke geschiedenis opdisschen; ze behoeft niet te weten, dat zij er mede gemoeid is."

„Arme vrouw!" zuchtte mevrouw Ersilia. „De hemel geve dat er geen ongeluk gebeure.... En de secondanten.... lach niet, Alberto, loopen de secondanten geen gevaar?"

„Welk gevaar zouden zij kunnen loopen?"

„Wanneer en waar zal het duel plaats hebben?',

„Houd het mij ten goede, maar ik heb al te veel gezegd.... Ik zal morgen als gewoonlijk tegen twaalf nur weer thuis zijn.... En nu, lieve mama, begeef u naar uwe kamer en laat mij naar de mijne gaan.... Goeden nacht, mama!"

Hij stond op, doch zijne moeder weerhield hem.

„En kom je morgen ochtend voor je 't huis verlaat mij nog groeten?"

„Neen, mama, ik zal zeer vroeg uitgaan.... en ge weet, gedurende de morgenuren slaapt men 't best."

„Slapen! Denk je, dat ik van nacht zal kunnen slapen?.... kom maar....

Alberto zeide ja noch neen.

„Je komt dus," herhaalde Mevrouw Ersilia. „Beloof me bovendien nog eene zaak...."

„Welke?"

„Dat je nog eene poging zult doen om de tegenstanders met elkander te verzoenen."

De jongeling schudde het hoofd als wilde hij te kennen geven: 't Is te vergeefs.

„Je moet 't doen," hield zij aan. „'t Kan nooit schaden."

„Welnu, ik zal 't doen.... Goeden nacht."

Ditmaal ging Alberto werkelijk heen zonder naar zijne moeder te luisteren, die hem nog achterna riep:

„Wacht nog even, Alberto.... Wat heb je een haast!.... Kan ik alles gelooven, wat je me hebt gezegd?"

Met gebogen hoofd liep hij een paar vertrekken door, ontving eene brandende kaars uit handen van een slaperigen knecht, trad zijne kamer binnen en grendelde de deur achter zich dicht.

II

Alberto verliet met het aanbreken van den dag de woning zonder zijne moeder te zien, doch de boodschap voor haar achterlatend, dat hij vóór twaalf uur zoude terugkeeren. In angstige spanning wachtte mevrouw Ersilia op zijne komst. De gedachte aan dat duel had haar niet vergund dien nacht een oog te sluiten. Toen zij eindelijk besloot te schellen en vernam, dat haar zoon reeds uitgegaan was, nam hare ongerustheid duizendvoudig toe. Zij stond op en begaf zich naar hare werkkamer, waar zij naast het venster ging zitten en de uren en minuten telde, welke nog tot twaalf uur verloopen moesten. Zij dacht aan Ruggero Celentani, dien zij reeds als kind had gekend, aan zijne moeder, die steeds hare vriendin was geweest, in weerwil van een zeker verschil in levensopvatting en beginselen. „Arme Elisa!" zeide zij tot zich zelve, „als zij wist dat haar zoon om harentwille moest duelleeren, hoe zoude zij hare vroegere lichtzinnigheid betreuren!.... Wij moeders moeten niet alleen deugdzaam zijn voor ons zelve, maar ook en wel in de eerste plaats met het oog op onze kinderen, om hen later voor vernedering, smart en gevaar te behoeden. .... Maar," en bij deze gedachte maakte een angstige twijfel zich van haar meester, „zijn wij zeker, dat, hoe wij onze levenswijze

ook inrichten, wij daarom niet aan de boosaardigheid en den laster van anderen blootstaan?.... Wie bewijst ons, dat anderen er geen behagen in scheppen de ongerijmdste praatjes ten onzen laste te verzinnen?.... Ik ben 't volkomen met Alberto eens, dat 't niemand in de gedachte kan komen iets in mijn nadeel te zeggen, maar als men aan 't verzinnen gaat is niemand voor den laster gevrijwaard, en waarom zou ik eene bevoorrechte moeten zijn?"

Een onbeschrijfelijke angst maakte zich van lieverlede van haar meester. Als Alberto haar eens misleid had, als de werkelijke tegenpartij in het duel eens hij en niet Celentani was? 't Speet haar, hem zoo gemakkelijk geloofd te hebben, zij maakte er zich een verwijt van, hem niet duidelijker ondervraagd te hebben, hem niet te hebben doen zweren, dat hij de waarheid sprak. Te vergeefs herhaalde zij bij zich zelve, dat Alberto nooit onwaarheid tot haar gesproken had; te vergeefs trachtte zij zich te overtuigen van den oprechten toon waarop hij haar alles had medegedeeld; haar angst, die een oogenblik onderdrukt was, keerde weldra met grootere hevigheid terug.

God, God, wat scheen die morgen haar lang! De stad was onder hare oogen ontwaakt. Achtereenvolgens had zij de deuren der naburige huizen zien ontsluiten en de winkels opengaan, de eerst ledige straten waren langzamerhand levendig geworden en hadden zich met naar hun werk spoedende lieden gevuld. Duizend verwarde geluiden drongen tot haar door; het geratel van wagens en karren, de hoefslag van paarden, het geschreeuw van voerlieden en koetsiers, de stemmen van kinderen en vrouwen. 't Was niet het uur der lediggangers. Iedereen die daar voorbijging had een doel voor zich, had een plicht te vervullen, van de boerin, die zich naar de markt spoedde, tot het kind dat naar school werd gebracht. Maar niemand, o niemand zeker werd door zulken angst gefolterd als de ongelukkige moeder, die roerloos voor het venster stond in 't voorgevoel van eene ramp, waartegen zij niets vermocht.

Zij stond onbeweeglijk voor het venster en zag scherp toe om te midden van die menigte onbekenden een bekend of bevriend gezicht te ontdekken. Wanneer iemand voor hare woning staan bleef, wanneer iemand, wellicht getroffen door haar marmerbleek gelaat, de nieuwsgierige blikken op haar liet rusten, gevoelde zij

eene doordringende pijn alsof de onverschillige blik, die bij toeval den haren ontmoette, haar eene noodlottige tijding aankondigde.

't Was acht, negen, tien uur geworden en Alberto keerde nog niet weder; mevrouw Ersilia geraakte in dien gemoedstoestand, waarin de rede hare heerschappij verliest, en alles minder onverdragelijk toeschijnt, dan werkeloos den loop der gebeurtenissen af te wachten. Kort voor elf uur liet zij daarom tot onuitsprekelijke verbazing van het bediendenpersoneel het rijtuig inspannen en zich naar de woning van mevrouw Celentani brengen. Welke reden zou zij voor haar bezoek op dat ongewone uur aangeven? Zij wist 't niet. Wanneer Elisa iets van het duel ter oore was gekomen kon zij ronduit spreken; de twee moeders zouden elkander begrijpen.... Maar die twee moeders bevonden zich niet in denzelfden toestand.... Het ongeluk, wanneer er werkelijk een ongeluk moest gebeuren, zoude slechts eene harer treffen. Welke der twee?.... Mevrouw Celentani, als Alberto waarheid had gesproken; maar wanneer dit 't geval niet was?.... Welnu, dacht mevrouw Ersilia, 't is tijd om aan deze verschrikkelijke onzekerheid een einde te maken.... Maar hoe 't aan te leggen als mevrouw Celentani niets vermoedde? Moest zij een of ander nietig voorwendsel zoeken, zeggen dat zij gekomen was om haar op een diner te noodigen, of om haar over een nieuw toilet of een tapijt voor haar salon te raadplegen? Of moest zij haar aan hare gelukkige onwetendheid ontrukken, haar de pijnen doen lijden, welke zij zelve leed?

Ten huize van mevrouw Celentani gekomen, zonder nog een besluit genomen te hebben, begreep zij met den eersten oogopslag, dat hare vriendin van alles onkundig was.

„Welke gunstige wind voert u herwaarts?" vroeg de barones, terwijl zij haar vriendelijk te gemoet trad en het dien morgen ontvangen nummer der Mode illustrée op een tafeltje legde; doch onmiddellijk liet zij daarop volgen: „Wat zijt ge bleek en ontdaan! In 's hemels naam, wat scheelt u, Ersilia?"

Mevrouw Ersilia stamelde een antwoord zonder te weten wat zij zeide; haar voornemen vergetend of inziend, dat zij hare rol toch niet kon volhouden, vroeg zij zonder omwegen:

„Is Ruggero niet thuis?"

„Neen," antwoordde mevrouw Celentani. „Hij is heel vroeg uitgegaan en zal niet voor twaalf uur terugkeeren.... Waarom vraagt ge me dit?"

„En weet ge niet waar hij is heengegaan?"

„Neen.... ik meen gehoord te hebben, dat hij met eenige vrienden een pique-nique had...."

„Zoo! een pique-nique!" mompelde mevrouw Ersilia met een pijnlijken glimlach.

„Hoe spreekt ge toch zoo vreemd? Wat verlangt ge van Ruggero?" hernam mevrouw Celentani, die zich thans eveneens ongerust begon te maken. Het denkbeeld, dat haar zoon een ongeluk overkomen was, maakte zich van haar meester, zij greep hare vriendin zenuwachtig bij den arm en zeide met angstige stem: „Spreek zonder omwegen, wat is er gebeurd?"

„Ruggero moet zich bij mijn Alberto bevinden;" antwoordde mevrouw Ersilia handenwringend. „Ik weet dat mijn Alberto of uw Ruggero een ongeluk boven 't hoofd hangt."

„Verkeert Ruggero in gevaar!" riep de barones, terwijl een doodelijke angst haar gelaat, dat weinige oogenblikken te voren zoo opgeruimd en zoo levenslustig was, misvormde.

„Ach Ruggero! ach Alberto!.... Het is een duel."

„Duelleeren zij?.... Duelleeren onze zoons met elkander?"

„Neen, neen.... Een hunner duelleert, de ander is secondant...."

„Wie van de twee duelleert?" vroeg mevrouw Celentani half krankzinnig van angst.

„Ik weet 't niet, ik weet 't niet," herhaalde hare vriendin.

„Maar wie heeft u dan over dat duel gesproken?"

„Alberto.... gisteren avond."

„Alberto heeft 't u medegedeeld en ge hebt hem de waarheid niet weten af te dwingen? Heeft hij u niet gezegd, dat hij 't was?"

„Hij zeide van neen...."

„Helaas! 't Is Ruggero dus?"

„Alberto kan mij misleid hebben.... Een stem in mijn binnenste zegt mij, dat hij mij inderdaad misleid heeft...."

De blikken der twee vrouwen kruisten elkander. In hare oogen lag eene onheilspellende uitdrukking; 't waren geen twee moeders die een zelfden wensch koesterden; 't waren twee vijandinnen:

ieder van haar moest hopen, wat de andere vreesde, vreezen wat de andere hoopte.

„En ge waart sedert gisteren avond van het duel onderricht," hernam de barones, „en ge hebt 't niet verhinderd, hebt 't mij niet medegedeeld?.... Ersilia, Ersilia, wanneer mijn zoon een ongeluk overkomt zal ik 't u nooit, nooit vergeven!"

„Stil!" zeide mevrouw Ersilia, het hoofd luisterend ter zijde buigend. „Ik meen een rijtuig de binnenplaats te hooren oprijden."

De barones snelde de kamer uit.

„Wacht hier!"

Eenige pijnlijke, eindelooze oogenblikken verliepen; toen hoorde men 't openen en dichtslaan van deuren en een verward geluid van stemmen, daarna werd alles weder stil. Mevrouw Ersilia kon haar ongeduld niet langer bedwingen en trad naar de deur. Bleek als eene doode verscheen barones Elisa op dat oogenblik op den drempel.

„Ersilia," fluisterde zij op ontroerden toon.

Die blik, die stem waren eene vreeselijke openbaring voor mevrouw Ersilia.

„Elisa," zeide zij met gesmoorde stem, „Alberto heeft dus geduelleerd?"

Hare vriendin maakte een bevestigend gebaar.

„Helaas!" kreet mevrouw Ersilia, de hand op 't hart liggend. Waar is hij?.... Is hij gewond?"

De barones wendde het gelaat af.

„Spreek," hernam hare vriendin, haar ruw bij den arm grijpend. Waar is hij?.... Waar heeft men hem gebracht?.... Spreek.... Is hij hier?.... Is hij thuis?.... Ik wil hem zien.... Laat mij gaan...."

„Later, Ersilia.... Kom tot bedaren."

„Waarom later?" kreet de rampzalige moeder met woest starende oogen. „Mijn zoon is gewond, ik begrijp maar al te goed, dat hij gewond is, waarom zegt ge dat ik hem later zal zien?.... Elisa, zie mij aan.... God, welk een licht!.... Elisa, zeg mij dat 't niet waar is...."

„Kom, Ersilia, stel u toch niet het ergste voor."

„Zweer mij, dat 't niet waar is.... Zweer 't mij bij het leven

van uw zoon.... Neen, omhels mij niet, liefkoos mij niet... Ach Alberto, mijn dierbare Alberto!"

Bewusteloos stortte de beklagenswaardige moeder ter aarde.

En te weten, dat de zaak naar alle waarschijnlijkheid op de meest bevredigende wijze zou afloopen.

Vóór het duel had Alberto's tegenpartij aan zijne secondanten een brief doen toekomen, waarin hij de beleedigende woorden herriep, die hij door een betreurenswaardige vergissing zich had laten ontvallen ten opzichte van eene dame, waarop niet 't geringste te zeggen was; hunnerzijds waren de secondanten overeengekomen, het duel na het wisselen van het eerste schot te doen eindigen; Alberto had de pistool gekozen toen hij vernam, dat zijne tegenpartij tengevolge van eene operatie aan zijn rechterarm sabel of degen moeielijk kon hanteeren.

Op het terrein gekomen had Alberto zonder te mikken zijn schot gelost en was de kogel in een boomstam terecht gekomen. Zijne tegenpartij, van plan om in de lucht te schieten, had nauwelijks den vinger aan den trekker gebracht, toen het schot door een gebrek aan het wapen ontijdig afging. Op hetzelfde oogenblik hoorde men een doordringenden kreet en zag men Alberto met de armen in de lucht slaan en ter aarde storten. Allen snelden verschrikt op hem toe, hij werd opgenomen en naar een huis in de nabijheid gebracht. Het bloed stroomde hem uit mond en neus; de kogel was hem door het hart gegaan: hij was dood.

HET
LEESKABINET

MENGELWERK

TOT

GEZELLIG ONDERHOUD

VOOR

BESCHAAFDE KRINGEN

ONDER REDACTIE VAN

JOHAN GRAM.

Juni 1891.

MET PLATEN.

LEIDEN
A. W. SIJTHOFF.

Ter aankondiging ontvangen boeken

Sedert 1 Mei 1891.

De Familie van Westvoorne, door Marie Daal (2 dln.). 's-Gravenhage, H. L. Smits. 1891.

De Klok van de Sint-Paulskerk, door Walter Besant (2 dln.). Arnhem, P. Gouda Quint. 1891.

Aardrijkskunde van Nederland, door D. Aitton. Groningen, P. Noordhoff. 1891.

Warendorf's Novellen-Bibliotheek N°. 13 en 14: Voor- en na-middernacht, door Justus van Maurik Jr.

Ten Kate's Gedichten. Aflev. 45 en 46. Leiden, A. W. Sijthoff.

Latijnsche Grammatica, door Dr. K. B. van Wulfften Palthe. Groningen, P. Noordhoff. 1891.

Het Duitsch voor eerstbeginnenden, door O. Veenstra. Groningen, P. Noordhoff.

Précis de littérature Française, par C. R. C. Herckenrath. Groningue, P. Noordhoff. 1891.

De meesterwerken van Ouida (compleet in 50 à 55 aflev.). Arnhem, J. Minkman.

Zonder omwegen, door Francisca Gallé (2 dln.). Amsterdam, P. N. van Kampen & Zoon.

De blinde virtuoos, door W. Korolenko. Amsterdam, P. N. van Kampen & Zoon.

De werken van J. van den Vondel. (Salmoneus — Koning Davids Harpzangen). Leiden, A. W. Sijthoff.

Het Rozekruis, aflev. 10. Amsterdam, Ds. L. L. Plantenga.

De Natuur, aflev. 5. Utrecht, J. J. Broese.

Aan H.H. Uitgevers wordt beleefd verzocht, bij de toezending hunner werken ter beoordeeling, tevens de prijzen te willen opgeven.

Alle correspondentien betreffende de Redactie moeten worden gericht tot den Heer JOHAN GRAM, te 's-Gravenhage.

HELMUTH VON MOLTKE.

HELMUTH VON MOLTKE.

(*Met Portret*).

De dood van den grooten Von Moltke heeft dieper indruk gemaakt dan die van menigen machtigen heerscher. Hadde hij kunnen vernemen wat men over den beroemden krijgsman die zijn vaderland groot heeft gemaakt, geschreven heeft, zijne bescheidenheid zou hem wellicht het hoofd hebben doen schudden. De wijsgeerige veldmaarschalk zeide wel eens, dat het succes op deze wereld eigenlijk de eenige beweegreden tot waardeering is, en dat zij, die hem het meest met loftuitingen achtervolgden, hem het ergst met verwijtingen zouden hebben overladen, indien het volvoeren zijner plannen en het volgen van zijn raad geene overwinning, maar eene nederlaag ten gevolge hadden gehad. Doch al was hij nederig en bescheiden, hij toonde zich steeds erkentelijk voor de bewijzen van liefde en vereering, die uit het hart kwamen.

Door vriend en vijand geëerd te worden, is een lof, dien men zeer weinigen kan geven. Met Von Moltke was dit het geval, en zelfs de sociaal-democraten in den Rijksdag lieten niet na, hem met eerbied te behandelen.

Toen de reorganisatie van het Pruisische leger eene noodzakelijkheid was geworden, verkreeg Von Moltke invloed op den gang van zaken.

Zijne plannen vonden den bijval der invloedrijke kringen, maar in de ure des gevaars wist hij tevens van de dapperheid en offer-

vaardigheid des volks gebruik te maken, om snel de macht van den tegenstander te breken. De omstandigheden waren hem gunstig, maar niemand overtrof hem in het gebruik dat hij er van wist te maken. Geen gelukkig toeval verlokte hem echter ooit van den weg der gematigdheid af te wijken en in strijd met zijne berekeningen te handelen. Kende hij de krachten, waarover hem de beschikking toevertrouwd was, niet minder kende hij de grens der eigen kracht. Dit was oorzaak, dat hij steeds zijne plaats aan jongeren van jaren afstond, zoodra deze zich daartoe waardig toonden. Zijn eigen ik bracht hij aan het belang van zijn vaderland ten offer en vorst en volk diende hij met raad en daad. Daarom eeren ook vorst en volk zichzelf, wanneer zij hem vorstelijke eer bewijzen, want Von Moltke kende alleen plichtgevoel.

Moltke werd den 25sten October 1800 te Parchim in Mecklenburg geboren en was van Deensche afkomst. Zijne militaire opleiding ontving hij in de militaire academie te Kopenhagen en eerst in 1822 trad hij in Pruisischen dienst. In 1858 werd hij chef van den generalen staf, die eerst door hem beteekenis verkreeg.

In 1842 trad hij in den echt en tot 1868 mocht hij zijn echtgenoote Von Burt behouden. Haar vereerde hij in hooge mate. Na haar overlijden leefde hij in den kring van zijn oudsten neef, majoor Wilhelm Von Moltke, en in de laatste jaren zorgde de jongere neef, majoor Helmuth Von Moltke, voor hem. Wat Moltke voor het leger was, is bekend genoeg. Maar ook als lid van den Rijksdag voor het district Memel oogstte hij lauweren. Aanvankelijk zonder tegenspraak gekozen, won allengs, sedert de invoering van het toltarief, de vrijzinnige oppositie veld. Toch behield hij den 20sten Februari 1890 ruim 8500 stemmen tegen 3900 vrijzinnigen en 275 sociaal-democraten. Hij bezocht de zittingen van het parlement trouw en luisterde naar alle redevoeringen, nu en dan een snuifje nemende, om zich wat op te frisschen. Even trouw bezocht hij de zittingen der Academie van wetenschappen, die hem tot haar eerelid benoemd had. Ter eere der wetenschap verscheen hij in die zittingen in groot uniform. Eerst in den laatsten tijd was hij ook eerelid der Berlijnsche Vereeniging van kunstenaars. Werd door haar iets meer wetenschappelijks geboden, dan verscheen hij in de zittingen. Op het gebied der muziek gaf hij aan

de quartetsoirées de voorkeur en Joachim sloeg hij nooit over. In deze soirées nam hij steeds naast den schilder Adolph Menzel plaats. Niet onopgemerkt mag blijven, dat Moltke niet alleen de vriendschap en het vertrouwen van Keizer Wilhelm I bezat, maar in bijna niet geringer mate ook die van Keizer Wilhelm II won. Het is voorgekomen, dat de jeugdige Vorst den grijzen veldheer te Potsdam ontving en persoonlijk met een extra-trein naar Berlijn bracht, om zeker te zijn, dat Moltke zonder letsel thuiskwam.

Moltke wenschte steeds zonder ziekte te sterven: zijn wensch is vervuld. Nog weinige weken geleden verbaasde hij allen bij de grondsteenlegging der Luthersche kerk te Berlijn door zijn lichamelijke en geestelijke gezondheid. Nauw echter had hij de laatste hand gelegd aan een plan ter verdediging van Helgoland, of hij zonk ineen, en ontsliep zacht en kalm. De Duitsche natie treurt over haar verlies. Met haar treuren alle beschaafde natiën, want een groot en edel man daalde ten grave.

Den laatsten avond van zijn leven heeft de groote veldheer al whistende doorgebracht. In een zijner laatste spellen maakte hij groot chlem. Daarna stond hij op en zeide, in het beste humeur: „Etsch, Etsch! Wat segt hei nu tau süne Süpers?” Dit was een citaat dat hij gaarne gebruikte. Het is afkomstig uit den slag bij Leuthen. Frederik de Groote had tegen de manschappen van een regiment kort vóór den slag uitgevaren en ze „zuipers” genoemd. Nadat de slag gewonnen was, en het regiment met de veroverde vaandels voor den koning voorbijtrok, hieven de soldaten hun buit in de hoogte en riepen den Koning toe: „Wat segt hei nu tau süne Süpers?”

Als een der bewijzen van persoonlijke dapperheid van den grooten veldmaarschalk, wordt het volgende voorval meegedeeld. Bij den slag van Gravelotte begon de Pruisische linkervleugel, sterk gedund door de Fransche kogels, te wijken. Moltke zag daarin gevaar. Hij wachtte de Pommeren van het tweede legerkorps en van uur tot uur zag hij onrustig uit naar den kant, vanwaar zij komen moesten. Eindelijk ziet Moltke iets naderen. Hij rent de Pommeren tegemoet; de soldaten van het voorste gelid herkennen spoedig den chef van den generalen staf; van mond tot mond gaat zijn naam. Moltke trekt den degen, wijst de richting en voert zelf het korps aan.

Een daverend hoera weerklinkt en het wordt een wedloop om 't eerst in 't vuur te zijn, steeds Moltke achter na. Tegen zulk een aanval van versche troepen zijn de Franschen niet bestand: zij wijken en de slag is beslist. Moltke rijdt met de hem eigen kalmte terug naar de plaats, waar hij den Koning dacht te vinden. „Majestät," zegt hij, „der Sieg ist unser; der Feind weicht auf allen Puncten zurück."

Ten slotte een trek, die zijne zeldzame bescheidenheid doet uitkomen. Jaren na de oorlogen, die hem beroemd gemaakt hadden, werd er bij den generalen staf een quaestie behandeld, over welke de officieren ieder afzonderlijk eene oplossing moesten geven. Toen Moltke over al de verschillende opinies uitspraak deed, zeide hij: „de oplossing, door luitenant X. gegeven, komt mij beter voor dan die van mij zelf." Zoo was 't altijd: Moltke behandelde steeds zaken, de persoon was bij hem niets; betweterij, onfeilbaarheid stonden niet in zijn woordenboek.

Majoor Moltke, neef van den overledene, is erfgenaam. De Keizer heeft dezen neef den graventitel ook laten erven en hem tevens benoemd tot zijn vleugeladjudant. Moltke had geen kinderen. Wanneer zijn vrouw daarover klaagde, dan zei hij altijd lachend: het Pruisische leger is groot genoeg; een soldaat meer of minder komt er niet op aan.

DE ZOON VAN VROUW LARSEN.

Vertelling van JOHN PAULSEN.

(Uit het Deensch.)

Zij was maar eene gewone koopvrouw; ze verkocht appelen, koekjes en brokken. Des zomers en des winters, onder stortbuien, in de brandende zon en griezelende sneeuw, zat ze met hare manden op hetzelfde plein voor den schouwburg, door een vooruitspringenden muur een weinig beschut.

„Snuifbol" noemden haar de straatjongens, daar ze druk snuifjes uit haar doos nam, maar fatsoenlijke lieden spraken haar als vrouw Larsen aan. Dat was haar wezenlijke naam.

Des zomers droeg ze een verschoten geruit sits japonnetje, een smerig, zwart voorschoot en een ronden hoed, die veel op dien van de groentevrouwen uit Aurager geleek. Des winters was hare kleeding nog zonderlinger. Dan had ze groote, met stroo gevulde klompen aan de voeten en was in de veelsoortigste kleedingstukken en oude lompen zoo ingebakerd, dat men ternauwernood den top van haar rooden bevroren neus kon ontdekken. Zij deed u in die degelijke inpakking aan den rood koperen koffieketel naast haar denken, die stevig met lappen omwikkeld was, om toch maar warm te blijven.

In haar winterkleeren had zij overigens meer van een man dan van een vrouw. Onder den dikken, grijzen, om het lichaam ge-

knoopten doek, over den omvangrijken wollen rok, droeg zij een oud blauw duffelsch buis, dat haar overleden man had toebehoord, om den hals een grooten bonten doek, zooals de zeelui die altijd dragen; haar zonderling hoofdtooisel met keellint en oorlappen had ongeveer den vorm van een helm.

Hare stem klonk heesch en werd door hoesten afgebroken. Haar gezicht was grof en krachtig en had die blauwroode kleur, welke huurkoetsiers eigen is, die bij alle weer en wind steeds in de open lucht zijn. De grijze, uitpuilende oogen muntten ook al niet door schoonheid uit, maar hun blik verraste u door milde goedmoedigheid.

Deze vrouw moest een teeder hart hebben.

Zij was „'n leelijk hachje", zeiden de straatjongens, „eene echte uil" — en ze plaagden haar dan ook naar hunne beste krachten. Zoo wisten zij dat ze niet best hooren kon. Wanneer ze langs hare manden voorbij kwamen, bleven zij staan, wezen op de appels en vroegen: „Hoe laat is het?" — „Twee voor een stuiver," antwoordde ze. Dan lachten de kleine schelmen hartelijk en liepen weg, zonder wat te koopen.

Maar vrouw Larsen liet zich door hunne plagerijen niet uit haar humeur brengen. Ze werd er in 't geheel niet boos om. Met een lachje, dat zoo toegevend en goed als dat eener moeder was, keek ze hen na — en nam kalmpjes een snuifje.

Zij had zelve een zoon — maar dat wisten hare langbeenige plaaggeesten niet — een eenigen zoon, dien ze vergoodde. Wanneer zij geduldig de onbeschaamdheid der straatjongens verdroeg, wanneer zij daar kon blijven zitten, en onder sneeuwbuien en bij de hevigste kou vriendelijk lachen kon, dan kwam het hierdoor, dat haar moederhart warm en trouw was. Zij dacht steeds aan haar lieven Jens Christiaan.

Als hij het maar goed had en in de wereld vooruit kwam, dan konden zij gerust haar met de vingers nawijzen en „Snuifbol" noemen.

Wel gaf haar de jongen veel zorgen — maar hij bleef haar toch even dierbaar.

Hij was boekhouder in een voorname zaak, maar wat had zij niet moeten tobben totdat hij het zoover gebracht had.

Vader stierf toen Jens Christiaan acht jaren oud was. Hij was touwslagersknecht geweest. Toch bleef de weduwe niet met volslagen leege handen achter. De man liet een klein houten huisje na met een stuk of wat kamertjes. De benedenverdieping verhuurde vrouw Larsen, en zij zelve bewoonde de twee bovenkamertjes onder 't dak. De huur, welke haar de kamertjes opbrachten, gevoegd bij haar debiet als koopvrouw, stelde haar in staat als weduwe door 't leven te komen.

Zij had haar schaapjes op 't droge, meenden de buren.

Het eerste wat ze na haar mans dood ten uitvoer bracht was, dat ze den kleinen Jens Christiaan uit de volksschool nam en hem naar eene betere school zond, waar hij wat degelijks leeren kon en met de kinderen van „fatsoenlijke lui" in aanraking zou komen. Vrouw Larsen had in hare jeugd bij deftige menschen gediend en sedert was ze altijd verlekkerd op den omgang met voorname lui. Als ze de middelen had om het dure schoolgeld voor Jens Christiaan te betalen, waarom zou ze het dan niet doen? Haar zoon was zoo knap en zoo vlug en had zulke goede manieren, dat hij onder al die „gewone jongens" niet behoorde, die daar om en onder de bruggen slierden.

Er zou nog eens wat groots van hem komen, daar was ze zeker van. En dan zou hij zijn arme moeder alles rijkelijk vergelden, hoe zij zich voor hem ook uitgesloofd en afgetobd had. Want een goed hart had hij.

Groot opzien baarde het bij de buurvrouwen toen op zekeren zomermorgen Jens Christiaan netjes gekleed, met een zwarte kiel en een wit linnen kraagje, met glimmende schoenen aan, terwijl de buurkinderen in klompen liepen, door de arme steegjes pronkte, met net ingebonden boeken en een lange gladde liniaal onder den arm. Zijn blond haar was met water in één lok naar voren gekamd, en zijn kleinen neus stak hij in de hoogte.

Jens Christiaan zou voor het eerst naar de voorname school gaan.

Vrouw Dirks, die aan haar venster stond en hare kommervolle geraniums begoot, wilde hij niet eens groeten — en toch was zij altijd zoo goed jegens hem geweest en had hem menige kleinigheid, zoo als goud papier, speelgoed en gomballen geschonken.

„Kijk, kijk!" monpelde ze. „De zoon van Snuifbol wordt

trotsch! — Nou, we zullen eens zien, hoe lang dat moois duren zal."

Jens Christiaan toonde intusschen, dat hij een flink leerling was, en werd spoedig tot eene hoogere klasse bevorderd.

Vrouw Larsen zegevierde. Maar de buren bleven daarom even boos. Vrouw Larsen had haar zoon namelijk verboden, met hunne smerige en ongelikte kinderen te spelen, want hij had in de school netter vriendjes gekregen. Vooral was vrouw Dirks woedend. Was haar Olaf soms niet even goed als die opgedirkte Jens Christiaan? Wat eene onbeschaamdheid! — Vrouw Larsens man was toch ook maar een eenvoudige werkman geweest — dat wist God en de heele wereld — en zij zelve was eene gewone appelenvrouw op de markt, terwijl vrouw Dirks met een koninklijken postbode getrouwd was en dus tot den ambtenaarsstand behoorde. Buitendien was ze met Michaelsen verwant, die den grooten bakkerswinkel op het plein bezat.

Hoe grooter vorderingen Jens Christiaan in de school maakte, hoe hoogmoediger hij werd — en des te meer zag hij zijne eenvoudige en onwetende moeder met minachting aan. Doch zij bespeurde het niet, zij was gelukkig als ze maar in zijne nabijheid mocht zijn en hem van zijne flinke leermeesters kon hooren vertellen en zijne mooie getuigschriften mocht zien.

Des avonds, wanneer hij zijn werk maakte, breide zij kousen voor hem, terwijl ze daarbij een ouden psalm voor zich neuriede. Maar wanneer dan Jens Christiaan met een boos gezicht van zijn boek opkeek, zweeg ze verschrikt. Soms nam ze de oude zwarte kat, die te hard snorkte, met zich mee en ging in de keuken zitten, opdat haar zoon alleen en ongestoord met zijn arbeid zou kunnen zijn.

Hij vermeed het altijd, met zijne moeder samen op de straat te worden gezien. Eens, toen hij haar met hare manden onder den arm zag aankomen — kuchend en zweetend kwam ze aansloffen en zag er in haar oude plunje al heel leelijk uit — maakte hij zich ijlings in een zijsteegje uit de voeten en verborg zich daar, totdat zij voorbij was. Als ze des Zondags, wanneer ze 't er eens van nemen wilde, hem uitnoodigde met haar uit wandelen te gaan of haar naar de kerk te vergezellen, dan vond hij duizend

uitvluchten, om haar gezelschap te mijden. Hij had zooveel te leeren voor maandag, of hij had hoofdpijn, of hij wilde een van zijn schoolkameraadjes bezoeken.

Dan ging moeder alleen — 't was haar wel een beetje vreemd om 't harte, maar daar ze van de liefde van haar zoon overtuigd was, vergat ze spoedig die treurige gedachten en verheugde zich bij de herinnering, hoe flink en knap Jens Christiaan gegroeid was, hoe tevreden zijn leeraars over hem waren, en hoe netjes zijn nieuw zondagspak met die vergulde knoopjes stond. Ja, dat pak had haar menig bitter oogenblikje en menigen zuur bespaarden stuiver gekost, maar daarvoor was Jens dan ook zoo boven de huizen geweest, toen hij het kreeg. Hij liep dadelijk naar den spiegel en bekeek zich zoo van voren als van achteren — en toen wilde hij 't mooie pak elken dag aantrekken, maar dat verbood ze hem. Hij moest zich toch naar zijn stand schikken: hij was toch geen burgemeesterszoon.

De school, die hij bezocht, lag ver van zijn huis af, en onder zijne kameraden was er bijna geen, die wist, dat hij de zoon van „Snuifbol" was, want ze woonden allen in het tegenovergestelde gedeelte der stad, waar de school lag.

Hij vertelde het ook niemand; daar zorgde hij wel voor.

Van het plein waar zijne moeder met haar manden zat, had hij zoo'n vreeselijken afschrik, dat hij altijd een grooten omweg maakte, wanneer hij naar huis ging. En altijd sloop hij met vuurroode wangen en een kloppend hart langs het stalletje van zijn moeder, wanneer de omstandigheden hem daartoe noodzaakten. Men had het er dan voor kunnen houden dat hij wat op zijn kerfstok had. Eens bespeurde zijne moeder hem en riep hem vriendelijk met hare schorre stem na:

„Jens Christiaan, kom eens hier, dan krijg je een lekker koekje!" — maar hij deed alsof hij niets hoorde en liep weg, terwijl zijn hart zoo klopte alsof het uit zijn keel wou springen.

Op zekeren namiddag ontmoette hij een zijner kameraden in de buurt van het Schouwburgplein. Hij had juist zijn zakgeld gekregen en wilde nu eens royaal zijn en Jens Christiaan onthalen.

„Laten we naar ‚Snuifbol' gaan!" zei hij, „en appelen koopen."

Jens Christiaan werd rood tot aan zijne haarwortelen. Zou hij den onbeschaamden jongen verzoeken, den mond te houden, hem bekennen dat de vrouw met wie hij spotte, zijn eigen moeder was, die hem zoo lief had en zoo hard voor hem werkte? Neen, neen, die bekentenis kon hem onmogelijk over de lippen! Hij zoude van schaamte bezwijken!

„Ik heb geen trek in appels," antwoordde hij stil — en zei den kameraad goeden dag, terwijl hij de tegenovergestelde richting insloeg.

Op den avond van denzelfden dag gaf zijne moeder hem een klein mooi aanteekenboekje ten geschenke, daar hij al zoo lang naar verlangd had. Toen keek hij haar verlegen aan — en in zijn kinderhart was het niet pluis. Hij had zijne moeder vandaag verloochend.

Het jaarlijksche examen kwam en de ouders der leerlingen waren uitgenoodigd om het bij te wonen. Vrouw Larsen verheugde zich bij voorbaat op dit feest. Op dien dag wilde ze hare manden in den steek laten en zich netjes aankleeden, om getuige van Jens Christiaan's triumf te zijn, als hij in 't geheel niet bleef steken, maar den leeraar op de moeilijkste vragen wist te antwoorden. Maar Jens Christiaan vroeg haar toch zoo vriendelijk om thuis te blijven. Hij zou zoo angstig zijn, wanneer moeder daar zat en naar hem luisterde, zeide hij; hij was niet aan haar aanwezigheid in school gewend, buitendien was ze immers ook doof, zoodat ze toch niets verstaan zou, terwijl hij daarentegen in zijne verlegenheid alles zou vergeten wat hij kon, alles, wat hij in den loop van 't jaar met zoo'n inspanning geleerd had — en dat kon toch haar wensch niet zijn?

De moeder zuchtte — en stapte met hare manden naar het Schouwburgplein, in plaats van naar het feestelijk versierde schoollokaal.

Maar wat was ze des avonds blijde, toen ze vernam, dat haar lieve Jens Christiaan de eerste in de klasse was geworden. Ze gaf hem een blanken gulden en hij kreeg zijn lievelingsgerecht, grutten met rozijnen.

Het was op zekeren winteravond omstreeks schemering, toen de lantarens aangestoken werden. Jens Christiaan kwam uit school,

het was erg koud, handen en voeten bevroren hem bijna, en om des te sneller naar huis bij de warme kachel te komen, liet hij het ditmaal na, den gewonen omweg te maken en liep zijn moeders stalletje voorbij. Plotseling bleef hij met een kloppend hart staan. Hij ontdekte een paar straatjongens, die er pret in hadden, naar het wonderlijk hoofdtooisel van ‚Snuifbol' met sneeuwballen te mikken. Zij mikten er wel naar, maar raakten gemeenlijk haar neus en wangen. Jens Christiaan beefde van woede, balde de vuisten, wilde er heen vliegen en zijne moeder verdedigen, toen juist in het zelfde oogenblik een zijner jonge „deftige" schoolkameraadjes voorbijkwam — en hij onwillekeurig op dezelfde plek bleef staan, met de gebalde vuisten in de broekzakken, zonder den moed te hebben om partij te kiezen.

Daar kwam een politie-agent aan. De jongens zetten het op een loopen, terwijl zijne moeder haar gezicht van de sneeuw ontdeed. Nu ontwaakte Jens Christiaan als uit een droom, hij sprong de jongens na, pakte den kleinste, een bengel van vijf, zes jaren beet, en sloeg hem zoo om de ooren, dat de kleine jammerlijk om hulp begon te schreeuwen.

Maar wat hielp het, dat de kleine klappen kreeg? Hij zelf, Jens Christiaan, hij was het, die ze verdiend had. Vandaag had hij opnieuw zijne moeder verloochend — en deze verloochening was erger dan de eerste.

„Ben je ziek, Jens Christiaan?" vroeg zijne moeder hem dien zelfden avond. „Je ziet zoo bleek, vent."

„Neen, daar scheelt me niets, moeder," zei hij, bekeek eene seconde haar blauwachtig-rood, goedmoedig, ijskoud gezicht — en boog zich toen diep, heel diep over zijne boeken.

„Je leert te veel, kind," zeide zij. „Wezenlijk te veel." Maar dezen nacht sliep Jens Christiaan niet zoo rustig als anders. Nog was hij niet geheel bedorven, nog waren er in 't kinderhart teedere snaren, die bij een goed woord, bij een liefdevollen blik trilden.... Bitter berouwde hem zijne lafheid.... Waarom was hij zulk een flauwert geweest en had hij zijne moeder niet flink verdedigd? Waarom had hij daar als een vreemde gestaan en was er kalm getuige van geweest, hoe men haar toetakelde?

Hij lag met gesloten oogen op zijn bed en riep zich het pijn-

lijke tooneel in 't geheugen terug. Hij herinnerde zich den blik zijner moeder, toen de jongens haar met sneeuw wierpen. Wat was die vol kalme toegevendheid geweest, bijna lachend, ze hield zoo dol van kleine kinderen — en toch hadden die harde sneeuwballen haar zeker pijn gedaan, haar gekweld en gestoken, en was 't koude sneeuwwater langs haar blooten hals naar beneden gedroppeld. — Gelaten had ze de sneeuw van zich afgeschud en toen een snuifje genomen. Dit laatste trekje roerde hem in 't bijzonder, waarom wist hij niet — maar plotseling barstte hij in tranen uit.... Toen kwam hem het bijbelsche verhaal van den apostel voor den geest, die zijn Heer en Verlosser zoo jammerlijk verloochende — dat hadden ze juist op de catechisatie gehad — en hij weende nog meer en nog bitterder.

Hij beloofde zich zelven nu plechtig, dat hij zich nooit meer over zijne moeder schamen zou.

Den volgenden morgen gevoelde hij behoefte, om zijne moeder in alle stilte vergiffenis te vragen, haar eene liefkozing of een vriendelijk woord te geven — maar een valsch gevoel van trots hield hem daarvan terug. De heele omgeving was hem daar ook te nuchter voor. Zijne moeder stond in haar oude blauwe duffelsche buis en den ouden wollen doek en spoelde de kopjes om.

Spoedig daarop werd het hem duidelijk, dat zijn geheim niet meer volkomen bewaard was. In het middaguur kreeg hij met een der jongens woorden. 't Eene woord volgde op het andere. „Loop jij maar naar huis en snoep maar van je moeders stalletje!" zei ten slotte de schoolmakker en gaf hem een oorveeg.

Jens Christiaan werd zoo rood als bloed, en dacht er zelfs in zijne verlegenheid niet aan om zich te verdedigen. Maar van dien dag af werd hij opmerkelijk nederig tegen zijne kameraden en zocht hun allerlei kleine diensten te bewijzen.

Toen kwam ook de tijd dat hij bevestigd zou worden. Hij ging een half jaar trouw ter leering, en het bleek dat hij veel nut uit zijn godsdienst-onderwijs op school getrokken had. De predikant klopte hem een paar malen op de schouders en prees hem voor zijne juiste uitlegging van eenige moeilijke plaatsen uit de schrift.

De groote dag naderde meer en meer.

Wat zag hij daartegen op, wat beefde hij daar voor. — Ach, die schrikkelijke bevestigingsdag! — 't Was niet het openbare examen in de kerk, waar hij tegen opzag, want hij kende zijn Catechismus op zijn duimpje, neen, hij was daar zoo bang voor, omdat hij op dezen dag voor de eerste maal zich in het openbaar met zijne moeder vertoonen zou. Hij kon zijn lot niet ontgaan. Volgens oud gebruik begeleidde namelijk de moeder haren zoon naar de kerk — en de vroede burgers achtten dat een goed en uitmuntend gebruik. Ouderlijk huis en kerk sloten dan als 't ware een hooger verbond.

Maar van Jens Christiaans woning tot de Domkerk was een heel eind. Men moest daarbij door vele straten der stad, en dan zou de heele wereld vernemen dat „Snuifbol" zijne moeder was.

Wat eene schande, hoe kon hij daaraan ontkomen? Hij peinsde en peinsde, maar vond geen uitweg. In zijn nood smeekte hij onzen lieven Heer, dat zijne moeder op dien dag ongesteld mocht worden, niet gevaarlijk, bad hij, maar zoo'n beetje, genoeg om haar thuis te doen blijven.

En toch was zijne moeder juist in deze dagen zoo roerend goed jegens hem. Zij schonk hem vaders oude zilveren horloge, dat tot nu toe als eene relikwie aan den muur boven de commode gehangen had, een voorwerp van Jens' voortdurende bewondering en begeeren; bij den kleermaker Madsen bestelde ze voor hem een keurig mooi zwart pak: jasje, vest en broek. En elken avond in 't laatst half jaar had ze voor hem genaaid en gebreid. Hij zou zooveel kousen en hemden krijgen, meende zijne moeder, als een prins ternauwernood had.

De bevestigingsdag brak aan. Een echte Maartdag. Jens Christiaan was op dezen morgen vroeger op dan gewoonlijk. Reeds om 6 uur was hij in 't nieuwe pak, flink gewasschen en met terdege pomade in zijn haar. Lang stond hij voor den kleinen gebroken spiegel en bekeek zijn nieuw, zwart pak, den horlogeketting en de kleine gouden doekspeld, welke moeder hem geschonken had. Met welbehagen bespeurde hij, dat een kleine, donkere schaduw van dons boven zijn lippen zichtbaar werd. Nu zou hij spoedig volwassen zijn.

Het toilet zijner moeder vorderde heel wat meer tijd. Vrouw

Larsen was er ook in 't geheel niet aan gewend, zoo poesmooi te zijn. Zij voelde zich 't prettigste in hare oude koopvrouw-plunje. Maar wanneer zij zich eenmaal opknapte, dan deed ze het ook terdege.

Jens Christiaan was geheel verbluft toen ze binnen kwam. En met deze vogelverschrikster zou hij door de heele stad wandelen! Dat zou me een bekijks geven. Iedereen zou zich omkeeren en hem uitlachen; daar was hij zeker van.

Het was nog in den tijd der crinoline, en vrouw Larsen wilde in haar beste pak liefst de mode volgen. Zij droeg dus een echte reusachtige ballon van stijf balein onder haar zwarte wollen kleed en om de schouders hare oude trouwshawl, die oorspronkelijk wit geweest was, maar nu door den ouderdom geel geworden en met groene palmen en roode rozen in de hoeken versierd was. In de ooren had ze een paar koralen bellen en op het hoofd had ze eene soort van muts met oude krakende kanten en lange, fladderende linten van de allerbontste kleuren. Om het gezangboek had zij sierlijk haar grooten, witten zakdoek gevouwen, die geheel vochtig was van eau de cologne, dat zij er rijkelijk op uitgegoten had.

Stralend en plechtig was haar voorkomen. Men kon het haar oogen aanzien, dat zij geweend had — maar deze tranen waren licht en mild als een lenteregen geweest.

„God zegene je, Jens Christiaan!" sprak ze. „Wat zie je er knap uit!" voegde zij er bij en raakte voorzichtig zijne mooie kleeren aan. „Nu lijk je op je vader."

De klok begon reeds met lange metaalrijke slagen te luiden, uit enkele naburige huizen zag men reeds jongelieden bescheiden op straat komen, vergezeld door feestelijk gekleede ouders of bloedverwanten. De klok luidde nog altijd, de kerkgangers vulden de straat — en de zondag werd dubbel plechtig, dacht vrouw Larsen. Zij moest haar zakdoek die zoo heerlijk geurde, opnemen om zich de oogen af te vegen. Dat haar man ook zoo vroegtijdig heen moest gaan! Wanneer hij eens in 't leven gebleven ware en met haar dezen vreugdedag beleefd hadde!

„Ben je nog niet klaar, Jens Christiaan?" vroeg hem zijne moeder, terwijl hij daar droomend voor den spiegel stond. Hij had verder geen voorwendsel, om den tocht uit te stellen, en met

een zucht maakte hij zich gereed, om zijne moeder te volgen.

De hemel was blauw, met zilverwitte wolkjes aan den gezichteinder, de geweldige bergen glinsterden als na een bad, de aarde was vochtig, zoodat de schoenen er lichte sporen in achterlieten, er waaide een zuidewind, zoodat de vlaggen welke op de schepen in de haven geheschen waren, lustig fladderden; over de geheele stad lag de zonnige, werklooze, slaperige stilte van den feestdag.

Aan moeders zij ging Jens Christiaan door 't steegje, Hij was beschaamd en toch trotsch, hij gevoelde dat hij vandaag iets te beteekenen had, hij speelde voor 't eerst van zijn leven eene gewichtige rol. Deze dag was ter zijner eere, voor hem woeien deze vlaggen en luidden de klokken.

De buurvrouwen stonden aan 't venster op post, om al de voorbijgangers te monsteren. Achter haar geranium stond vrouw Dirks, en 't scheen Jens Christiaan toe, alsof ze hem hoonend uitlachte. De crinoline zijner moeder was ook zoo leelijk en zelfs op eene plek gebroken, zoodat de balijn door de japon dreigde te komen — en hare lange, bonten linten fladderden als een noodsignaal heen en weer.

„Moeder, ik moet weer naar huis terug! Ik heb mijn gezangboek vergeten."

„Ben je mal, jongen? — Je zult zien, dat we te laat komen."

„Zeker niet. Ga maar vast vooruit naar de kerk, moeder, dan loop ik in dien tusschentijd naar huis en haal 't boek. Ik zal u aan de kerkdeur wel vinden."

„Neen, neen, kind. Ik wacht hier op je. Ik verlaat je niet, vóór je goed en wel in de Sakristei bent. Haast je maar!"

De klokken luidden sneller en sneller, alsof ze in ademloozen angst om iemand riepen.

Jens Christiaan begon nu met een verlegen gezicht in zijn jaszak te zoeken.

„Ik geloof dat ik het toch heb," riep hij met gehuichelde tevredenheid — en haalde het gezangboek uit zijn achterzak te voorschijn.

„God zij dank!" zei zijne moeder. „Maar hoe kan je zoo gedachteloos zijn? — Nu vooruit!"

Na deze mislukte poging om te ontkomen ging hij naast zijne moeder verder. Zij bereikten de drukke hoofdstraat, die Jens

Christiaan in het bijzonder vreesde. Hij liep, zonder om te zien, met haastigen tred en van schaamte gloeiende wangen voort. De zwarte handschoenen, die hem veel te groot waren, hield hij ver van zich af en uitgespreid, zijn gepomadeerd geel haar glansde in de zon, en de nieuwe schoenen kraakten bij elken stap, dien hij op den grond zette.

„Loop niet zoo gauw, kind," zei de moeder kuchend en maakte hare linten weer in orde, die door den wind in de war geraakt waren. „Ik kan je amper volgen."

Maar schaamde hij zich in stilte over zijne moeder, zoo was zij daarentegen des te gelukzaliger over hem. Met stralende moedervreugde bekeek zij hem telkens van ter zijde. Hoe slank en mannelijk was zijne gestalte in het nieuwe pak van een bijna volwassene, en wat zag hij er voornaam uit! Die lieve Jens Christiaan! Zij moest zich bedwingen, om niet in haar overweldigenden, jubelenden trots den voorbijgangers toe te roepen: Dat is mijn zoon! Bekijkt hem toch eens, hoe netjes en knap hij er uitziet. Dat is mijn zoon!!

Toen Jens Christiaan bevestigd was, verliet hij de school en kreeg eene betrekking in eene der eerste magazijnen der stad. Hij bracht namelijk van wege zijne leeraren de voortreffelijkste getuigschriften omtrent vlijt en geschiktheid mee.

Vrouw Larsen was in den zevenden hemel. God zij dank, nu was haar zoon er boven op! nu was zij voor al hare inspanning beloond, voor al de moeite, welke zij zich voor zijne opvoeding en vorming gegeven had. Nu zou zijn geluk, zonder haar verdere hulp, wel van zelf voortrollen.

Na verloop van eenige jaren, waarin Jens Christiaan als leerling in die zaak was, kreeg hij eene vaste aanstelling en eene goede bezoldiging. Vrouw Larsen dankte den hemel op nieuw. Maar hare vreugde verdween spoedig, toen haar zoon haar vertelde, dat hij nu uit haar huis ging, omdat hij haar niet langer tot last wilde zijn. Bij koopman Helland op de markt had hij een mooie, gemeubileerde kamer gehuurd, en 's middags zou hij in een gaarkeuken eten, waar ook zijne collega's het middagmaal gebruikten.

Vrouw Larsen weende en smeekte hem zoo dringend,

toch bij haar te blijven wonen. Wat zou er dan van haar worden als hij weg was? Al haar geluk had hierin bestaan, dat zij, na den heelen dag bij hare manden te zijn geweest, zich afgetobd en ingespannen te hebben, hem 's avonds in het gezellige woonkamertje te vinden, zijne lieve stem te hooren, een pijp voor hem te stoppen, — eene kunst die ze goed verstond, — zijn avondeten gereed te zetten, en het hem op alle wijze prettig te maken. Als hij in een goed humeur was, las hij haar uit de couranten voor, terwijl zij zelve met een breikous in de hand zat — en deze vreedzame avonduurtjes waren het mooiste in haar leven geweest.

Maar tranen noch smeekbeden hielpen. Jens Christiaan bleef bij zijn eenmaal genomen besluit.

Nu kwam er een treurigen tijd voor vrouw Larsen. Zij zag haar zoon bijna nooit, maar des te meer hoorde ze over hem spreken. Hij behoorde nu tot de kranige jongelui der kleine handelsstad, ging elegant gekleed, reed des zondags paard en liep 's avonds schouwburg en koffiehuizen in. Dat hij een druk en welkom bezoeker van een Café chantant was, wist ze ook. — Vrouw Dirks beweerde, dat Jens Christiaan om die juffers heel malle dingen deed; op zekeren avond had hij b. v. al de zangeressen op champagne onthaald.

Als het met Jens Christiaan maar niet misliep. Hij was zoo makkelijk mee te lokken. — En deze meisjes waren zoo gevaarlijk.

Moederlief had zoo'n verlangen om hem op zijne nieuwe, mooie kamer eens te bezoeken, maar een donker vermoeden dat zij daar liever niet gezien werd, hield haar daarvan terug. Toen kwam de jaardag van Jens Christiaan. Zij had voor hem een klein canapékussen gemaakt in de lange eenzame avonden op haar kamertje, als ze daar moederziel alleen zat, zijn portret bekeek, dat zoo sprekend gelijkend was, en met vurig verlangen aan hem dacht en weende, zoodat de tranen de zijde bevlekten.

Tegen den middag verliet zij haar stalletje, om het kussen te brengen, omdat zij vermoedde dat hij dan alleen thuis zoude zijn. Behoedzaam luisterend stond ze voor zijne deur. De klank van vroolijke stemmen, van gelach en het gerinkinkel van glazen drong

tot haar door. Tal van jonge, vroolijke jongelui waren Jens Christiaan komen gelukwenschen. Zij hoorde de stem van haar zoon, hij lachte luider dan de anderen, en daarna stelde hij een dronk in, die luidruchtigen bijval vond. Vrouw Larsen verborg toen haar verjaargeschenk onder haar oude voorschoot en sloop als een dief de trappen af en het huis uit. Wat had ze onder al deze vroolijke, deftige vrienden te doen? Zij had zelfs haar zondagskleeren niet aan, maar was op zijn daagsch gekleed. Dan zou ze Jens Christiaan immers maar in verlegenheid brengen.

De tijd verliep. Jens Christiaan steeg steeds hooger en hooger in de gunst van zijn patroon. Hij was nu zijn gevolmachtigde, zijn rechterhand geworden. Hij was medelid geworden van de oude, eerbiedwaardige club de „Vriendschap," waarin men slechts na strenge ballotage opgenomen kon worden, en bovendien behoorde hij tot het deftigste casino der stad. Zelfs liep er een gerucht, dat hij in stilte met de mooie dochter van zijn patroon, de achttienjarige Emma, verloofd was.

Meer dan eenmaal stond vrouw Larsen voor het ballokaal, wreef hare bevroren handen en stampte met hare klompen in de sneeuw, terwijl zij naar de stralende vensters opkeek, waar langs dansende paartjes als lichte schaduwbeelden voorbij vlogen. Wat was die muziek mooi en wat straalden die groote kroonluchters! En daar boven is de feestzaal, daar was haar eigen Jens Christiaan onder studenten en rijk met goud bekleede luitenants, onder de mooie jonge dames in witte zijden kleeren met rozen en kanten. Och, als hij maar eerst met juffrouw Land getrouwd was! Dat was eene goede partij, de vader was rijk, Emma zijn eenige dochter, en de geheele zaak zou dan eenmaal op Jens Christiaan overgaan.

Of hij dan haar, zijne oude moeder, bij zich in huis zou nemen! Neen, dat zou hij wel niet doen! Zij had geen manieren en geene houding, om met zulke deftige menschen te kunnen omgaan. Jens Christiaan schaamde zich wel een beetje over haar — dat had ze in den laatsten tijd wel bespeurd — en daar verwonderde ze zich ook niet over. Neen, daarom was ze volstrekt niet boos op hem. Lieve hemeltje, daar moest toch onderscheid in de wereld zijn! Hij was nu zoo hoog gestegen, ging vertrouwelijk met al de def-

tigen om en kende burgemeester en secretaris, maar zij was dezelfde gebleven, die zij vroeger geweest was, de oude leelijke Snuifbol, die met moeite haar brood verdiende, door vruchten en koekjes te slijten. Wanneer hij nu maar niet heelemaal de hand van haar aftrok, maar ze nu en dan op haar zolderkamertje eens bezocht, haar bij den dierbaren moedernaam noemde en haar een vriendelijk woordje gaf, dan zou ze al best tevreden zijn. De hoofdzaak was toch, dat het hem in de wereld goed ging. Wat er van haar, die oude sloof, werd, dat kwam er in 't geheel niet op aan. Zij was afgetobd en vermoeid als een oud huurkoetsierspaard en zou spoedig onder de aarde weggestopt worden, zonder dat iemand haar missen zou. De tranen liepen in dien winternacht snel langs de wangen van vrouw Larsen. — Maar de dansmuziek daar boven klonk nog vroolijker.

Zij wilde voor het lokaal wachten tot het bal afgeloopen zou zijn. Misschien kreeg zij dan wel een schaduw van Jens Christiaan te zien. Zij had hem nog nooit in zijn opperbest gezien, in een rok, witte das en parelknoopjes in de manchetten — en dat wilde ze toch zoo graag. Het was toch haar eigen zoon.

Wanneer Jens Christiaan nu en dan tusschen licht en donker even bij haar kwam oploopen, was het altijd slechts om geld van haar te leenen. Vrouw Larsen kon dat niet begrijpen. Hoe was het mogelijk, dat hij, die zulk een ruim inkomen uit de zaak trok, de zuur verdiende stuivers van zijne arme moeder nog noodig kon hebben? Zij bespeurde alleen, dat hij er zoo bleek en vermoeid uitzag, dat hij in den nood zat — en zij gaf hem alles wat zij had, nu eens twee gulden, dan weder drie, dan weder vijf. Op een Zondagavond, toen zij wat buiten de stad te doen had, ontmoette zij Jens Christiaan arm in arm met een roodharig, opgeprikt meisje, dat luid en onfatsoenlijk lachte.

De oude moeder schudde bekommerd het hoofd. Zou vrouw Dirks gelijk hebben?

Weder kwam Jens Christiaan om van haar geld te leenen. Daar van kindsbeen af al zijne wenschen vervuld waren geworden, meende hij dat zijne moeder er warmpjes in zat, en dat ze meer bezat dan de menschen wel dachten. Maar moeder had ditmaal geen stuiver in huis, want hij had haar totaal uitgezogen.

Jens Christiaan voelde zich beleedigd, hij verweet zijne moeder, dat ze niet van hem hield, anders zoude zij hem wel in zijne verlegenheid geholpen hebben.

Vrouw Larsen stond een oogenblik in gedachten verzonken, alsof ze over iets gewichtigs peinsde, toen opende ze de oude commode met de vele schuiflaadjes en haalde een spaarkasboekje te voorschijn waarin het bespaarde geld was ingeschreven, dat haar in de toekomst, als zij ziek in bed lag en niet werken kon, helpen zou.

Dertig gulden stonden er op. Dat gaf ze hem. Hij liep met het boekje heen, zonder haar zelf te bedanken. Maar een paar weken daarna scheelde het weinig of vrouw Larsen was uit haar huisje gezet wegens achterstallige belasting, die ze niet betalen kon.

Vrouw Larsen wist nu maar niet, hoe zij haar slechten geldelijken toestand verbeteren zou. De ontvangst van haar handel was niet meer voldoende. Zij was, om haar zoon te helpen, bij bakker en slager in schulden geraakt. Ze moest er dus wat op bedenken.

Haar buurvrouw, de oude Maartje, die onlangs gestorven was, had in den laatsten tijd haar brood verdiend, door vischkoeken te bakken, die zij beneden in een kraampje aan de haven verkocht, waar de zeelui zich ophielden. De warme lekkere koeken vonden altijd veel aftrek, het bier en de sterke drank smaakten dubbel zoo goed, als men tegelijkertijd een stuk er van afbeet.

Als zij dat ook eens probeerde? Op den dag kon ze dan bij hare manden zitten en 's avonds ging ze beneden naar de haven en verkocht er haar waar aan de matrozen? Ze kon immers best beiden doen.

Vrouw Larsen werd spoedig in de tapperij en aan de haven even gezocht, als de oude Maartje het eens geweest was. Haar warme schotel was telkens al heel spoedig uitverkocht. Soms nam ze wel eens een klein glaasje brandewijn, dat de vriendelijke hospita haar aanbood, of een maagbittertje, maar nooit ging ze buiten haar maat. Daarom hadden de zeelui ook grooten eerbied voor haar.

Op zekeren avond, dat vrouw Larsen in al die herbergen geweest was, zonder dat de handel bijzonder goed ging, en zij nog eenige koeken in haar schotel over had, kwam ze op 't denkbeeld,

om een der deftige cafés in de Zeestraat te bezoeken. Misschien kon ze daar de rest verkoopen. De net gekleede heeren, die daar zaten, konden misschien ook wel trek hebben in de frissche lekkernij die zij verkocht.

Zij trad met haar schotel in de hand binnen, nadat ze in 't portaal hare smerige klompen uitgedaan had, en maakte eene nederige buiging bij 't binnenkomen. Het koffiehuis bestond uit twee groote, hel verlichte lokalen, die in elkaar liepen. In het achterste waren verscheidene jongere heeren om een biljart gegroepeerd. In het eerste zaten eenige gasten om tafeltjes, dronken bier en lazen couranten.

Voor vrouw Larsen haar verzoek doen kon, kwam een wijsneus van een knecht naar haar toe en wees haar eenvoudig de deur. Zij moest weten, dat men het recht niet had zich hier in te dringen, de waard had alle bedelarij en allen vreemden handel in het lokaal verboden.

Vrouw Larsen begon op eerbiedigen, een weinig pralenden toon haar puike waar aan te prijzen. De koeken „smolten je op de tong", zeide ze. De knecht lachte minachtend en mompelde zoo iets van „varkensgoedje." Maar vrouw Larsen raapte al haar moed bijeen, nam het deksel van den schotel en bood haar koeken aan de naastbijzittende heeren aan. De knecht pakte haar nu brutaal bij den arm, verzocht haar „uit te rukken," en stiet eenige scheldwoorden over „oude dronken wijven" uit. Nu werd vrouw Larsen woedend — zij had juist dezen avond een maagbittertje bij de hospita in Het Anker gekregen — en zij trad dreigend naar voren, zette den schotel op den grond en hield hare ronde, groote gebalde vuist den bleeken knecht vlak onder diens spitsen neus. Hij moest maar niet probeeren om haar te beleedigen en met gemeene beschuldigingen te komen, want ze was eene eerlijke en fatsoenlijke vrouw en geen zuipster, dat mocht hij wel bedenken!

De knecht dreigde haar met de politie. Wanneer ze nu niet vrijwillig ging, dan zou hij een politie-agent roepen — en deze bedreiging werd door een ruwen stoot vergezeld, waardoor ze met geweld tegen de groote kast werd geslingerd.

Zij wreef haar gekwetsten arm en keek overal naar hulp om.

De gasten in het koffiehuis hadden hunne couranten en hun bier vergeten en volgden nieuwsgierig het spannend tooneel. „Hou je taai, Petersen!" riep een jongmensch den knecht toe. Hij hoopte op een vuistgevecht! Wat zou het niet vermakelijk zijn, den kleinen kellner en dat dikke wijf mekaar in de haren te zien grijpen!

Was er dan onder de aanwezigen niet een, die haar bijstond! Zij keek weer eens in 't rond, en haar blik verwijlde bij elken gast in 't bijzonder. Waarom zou zij als eene diefegge behandeld worden, ze had immers niets kwaads gedaan.

Maar, groote God, zag ze wel goed? Was dat niet haar zoon, haar eigen Jens Christiaan, die daar in zijn hemdsmouwen aan 't biljart stond, met de queue in de hand. Hij was doodsbleek, zijne vingers omklemden krampachtig de queue, terwijl hij zich zoo smal mogelijk maakte, om niet herkend te worden.

Zij wierp hem een langen, langen blik vol smeekingen en smart toe, maar hij vermeed haar oog en maakte zich uit de voeten. In hetzelfde oogenblik zakte hare krachtige gestalte in een — het was, alsof een kogel haar midden in 't hart getroffen had — het hoofd viel op den linkerschouder neer, terwijl een groote traan langzaam over de verweerde wang liep.

Snel verliet ze 't koffiehuis en vergat in hare verwarring haar schotel mee te nemen. De knecht wierp haar hare klompen achterna.

Jens Christiaan wilde haar niet meer kennen! — Haar eigen zoon! — God in den hemel, wat kan een mensch toch veranderen! — Dat hij zich een beetje over haar schaamde, had ze al lang vermoed, maar haar zoo onbewimpeld te verloochenen — zoo geheel de hand van haar af te trekken — kalm toe te zien hoe zij gehoond werd, — haar niet 't allerminst tegen al deze vrienden te verdedigen — ze was toch zijne moeder.... Had hij dan geen spoor van een hart? Neen, dat had hij niet! Hij was nog wreeder, dan de wilde jongen van een roofdier — want die hielden toch van hunne moeder.... Maar hij, hij!....

Met onzekere stappen, als eene beschonkene, doolde ze door de straten, zonder doel of plan. Soms bleef ze plotseling staan en drukte de handen tegen haar voorhoofd. Het suisde en bruiste

daarin, alsof er iets gebroken was. De bepaalde gedachte, waarnaar zij redding zoekend greep, ontglipte haar en zweefde vormloos heen als de nevel van een Novemberdag.... Als ze maar niet krankzinnig werd. Zij bad God, dat hij haar toch 't verstand mocht laten behouden.

De regen stroomde van den duisteren hemel naar omlaag, de lantarens flikkerden in den wind en staken als 't ware achter haar de tong uit. Onder een bordes lag een zieke hond en huilde.

Weenend, onverstaanbare woorden voor zich heen mompelende en als waanzinnig met de handen vechtend, doolde ze als in een droom verder en kwam ten slotte in een stadskwartier terecht, dat ze niet kende. Vermoeid zonk ze op een bank neer. En van lieverlede kwam er rust over haar.

Ach, zij zelve had zich dat berokkend, nu zag ze het in — nu, nu het te laat was! Juist daardoor, dat ze hem eene hoogere beschaving gaf, had ze hem van haar verwijderd en kunstmatig eene klove tusschen hen gevormd. Van het oogenblik af, dat Jens Christiaan uit den kring van zijnsgelijken gerukt werd en in de deftige school kwam, was hij een heel ander wezen geworden, niet meer zoo goed en liefdevol jegens haar, als vroeger. Waarom had ze hem destijds ook verboden, met de buurjongens te spelen, omdat ze smerig waren en op bloote voeten liepen? De ijdelheid, welke zij zelve bij hem op zoo velerlei wijze gevoed had, werd nu hare straf, haar vloek!

Ja, zij was eene liefdevolle, maar geene verstandige moeder geweest. Zij had, zonder zich daarvan in hare gedachten bewust te zijn, hem geleerd, de menschen naar den schijn, naar hun kleeding te beoordeelen, zich voor de voornamen te buigen en de armen en eenvoudigen gering te achten — en ach, al te goed had hij zich deze leer ingeprent en toegepast.

Wanneer ze hem in de behoeftige omstandigheden gelaten had, waarin hij geboren was en zijne ouders geleefd hadden, wanneer ze hem nooit uit de volksschool genomen had? — Ja, dat zou wel het beste geweest zijn. Vrouw Dirks' Olaf was nu een flinke smidsgezel, geacht en gezien bij de heele wereld. Hij schaamde zich waarlijk niet over zijne moeder. Elken Zondag kon men hem met vrouw Dirks uit wandelen zien gaan, of wel ze gingen

samen naar de kerk. En beiden zagen er even vergenoegd uit.

Het was reeds middernacht. Zij rilde van de kou, stond op, schudde de regendroppels van zich af en wankelde weder naar de stad. De aandacht van een agent van politie werd op de zonderlinge, natte en verfonfaaide gestalte getrokken, hij sprak haar aan en vroeg haar barsch waar zij thuis hoorde. Half versuft door al het gebeurde, kon zij in het eerste oogenblik niet op haar adres komen en mompelde een paar onverstaanbare woorden. De agent werd in zijn vermoeden versterkt, dat ze beschonken was en wilde haar met geweld naar het politie-bureau brengen. Maar zij deed al wat zij kon, dat hij haar toch los zou laten. Zij had immers geen sterveling eenig leed gedaan, zeide zij, en zij zou haar woninkje wel vinden, als hij haar maar stil liet begaan.

Wantrouwend keek de agent haar na. En toch was er in hare bevende stem iets, dat hem onwillekeurig geroerd had. De arme vrouw, zij moest veel geleden hebben.

Maar sedert dezen dag begonnen de buurvrouwen over vrouw Larsen te babbelen. Het ging met haar achteruit, zeiden ze. Zij zag er zoo bleek en slecht uit, had weinig kracht meer, zoodat het haar inspanning kostte, hare manden heen en weer te dragen. De kleine Marie van vrouw Karen moest haar daarbij helpen. Sommigen fluisterden, dat vrouw Larsen in stilte aan den drank was; maar vrouw Dirks beweerde, dat ze aan geelzucht leed.

Intusschen begonnen er zonderlinge geruchten over Jens Christiaan te loopen. Hij richtte zich geheel te gronde, zeide men, ter wille eener zangeresse. Er werden groote buitenpartijen gegeven, soupers met champagne en kostbare geschenken. Waar hij het geld voor al zijne uitgaven van daan haalde, kon niemand begrijpen.

Op zekeren Maandag was vrouw Larsen's plaats bij den Schouwburg verlaten. De straatjongens zochten haar te vergeefs en verwonderden zich zeer over de afwezigheid van Snuifbol. Wat kon dat beteekenen? Het was de eerste maal, dat zij op een werkdag ontbrak.

Jens Christiaan was in hechtenis genomen. Zijn eigen patroon had hem wegens bedrog en het vervalschen van wissels aangeklaagd. De zaak werd onderzocht en het vonnis luidde: twee jaar tuchthuisstraf.

De plek aan den schouwburg bleef ook verder onbezet. Vrouw Larsen lag met zware koorts te bed. De laatste stoot was te sterk voor haar geweest. — De kleine Marie verpleegde haar in hare ziekte.

Toen ze weer gezond was en met hare manden aan den arm zich mager en vervallen in 't steegje voortsleepte naar het plein, stond vrouw Dirks, als gewoonlijk, aan 't venster. Zij groette vrouw Larsen deelnemend, wier groot ongeval haar geroerd en de oude vijandschap in haar hart uitgedoofd had; maar het kwam vrouw Larsen voor, dat er zooveel verborgen spot en leedvermaak in dien groet lag, dat ze hem niet beantwoordde, en beschaamd hare oogen neersloeg. Ja, nu oogstte ze wat ze gezaaid had! Zij was op haar eenigen zoon zoo trotsch geweest, had een hooge borst opgezet en de buurvrouwen over de schouders aangezien — en nu zat Jens Christiaan in het tuchthuis achter slot en grendel. Hoe dikwijls sloop zij niet des avonds met een bedrukt hart om het groote grauwe steenen gebouw met de ijzeren tralies voor de vensters, terwijl zij er over peinsde, achter welk venster haar Jens Christiaan wel zat. Zij had den cipier gesmeekt, hem toch eens te mogen bezoeken, maar het was haar geweigerd.

Toen werd het Kerstmis. In een klein pakje had zij eenige voorwerpen, die zij meende dat hij gebruiken kon, bij elkaar gedaan: een stuk fijne zeep, een schaar, een kam, een gezangboek, een paar warme wollen vesten en sokken die zij zelve gebreid had, en een klein pennemes, dat hij als jongen bezeten en dat zij altijd bewaard had. Nu verzocht zij den cipier, haren Jens Christiaan het pakje te overhandigen, het was een Kerstgeschenk voor hem. De cipier onderzocht heel nauwkeurig den inhoud van het pakje, nam de schaar en het mes er uit, daar zij als verboden dingen beschouwd werden en beloofde haar, het overige aan haar zoon te geven. Met veel dankbetuigingen en wenschen voor een blijmoedig Kerstfeest verliet hem vrouw Larsen. Jens Christiaan bleef dus dien heiligen avond, die hem in de onschuldige dagen zijner kindsheid zoo lief geweest was, niet geheel alleen; eene herinnering aan zijn tehuis, aan zijne moeder, aan het ontvloden geluk zoude hem gezelschap houden.

Eindelijk sloeg het uur der bevrijding. De straftijd was voorbij,

en op zekeren voormiddag in de lente stond Jens Christiaan op vrije voeten. Doch hij was huiverig om de bekende straten op klaar lichten dag door te gaan en verzocht verlof om in de gevangenis te mogen blijven tot dat het donker werd.

Zijne moeder had op dezen dag hare manden in den steek gelaten, zij was van 's morgens vroeg thuis geweest en had den nacht te voren niet geslapen. Nu zat zij aan 't venster en wachtte op hem in angstige vreugde, in bevend verlangen naar het wederzien van haar kind.

Toen het zeven uur was, werd er zacht aan de deur geklopt. Jens Christiaan stond voor haar.

Heere in den hemel, wat was hij veranderd. Zij beefde aan haar heele lichaam, toen ze hem zag, stond van haar stoel op, maar zonk echter weer krachteloos neer; hare lippen bewogen zich, maar er kwam geen welkomstgroet. Al die schoonheid, waarop ze zoo onverstandig trotsch was geweest, was nu verdwenen. Zijn akelig mager gezicht had de droge, galachtig-gele kleur, welke de gevangenislucht geeft, zijn oog was vermoeid en glansloos, met donkere strepen er onder; het vroeger zoo gladde voorhoofd was vol rimpels, en zijn mooi blond haar, dat aan de slapen reeds grijs begon te worden, had men op afschuwelijke wijze heel kort afgeknipt.

Maar toen overwon het sterke, onvergankelijke, moederlijke gevoel alle andere indrukken. „Jens Christiaan!" riep ze, en in het volgende oogenblik lag hij aan haar hart, op de knieën voor haar, het hoofd in haar schoot gedrukt, zooals hij menigmaal in de dagen zijner jeugd gelegen had, wanneer hij haar zijne kleine zonden biechtte — in de eerste dagen zijner jeugd, toen hij nog in de volksschool ging en het onderscheid tusschen rijkdom en armoe, tusschen voornaam en gering niet kende.

Ja, nu was hij weer de hare! Vergeten waren al de daartusschen liggende jaren vol ijdele hoop en groot lijden. Nu was er ook geen onderscheid meer tusschen hen: nu hij met schande bedekt was, schaamde hij zich ook niet meer over haar. Zij was weder zijne eenige toevlucht, de vertrouwde zijns harten, zijne oude, lieve, hulprijke moeder.

Hij drukte hare handen, die zoo de sporen van haar zwaar

werken droegen, in de zijnen; hij weende en fluisterde zoo veel mooie beloften van beterschap in de toekomst, hij wilde een ander mensch worden, zeide hij — maar zij kon van aandoening er nauwelijks een woord uitbrengen, en streek hem liefdevol over zijn hoofd, en hare stroomende tranen vielen als een warme regen er op neer.

„Arme Jens Christiaan!"

Hij kreeg weer zijn oud kamertje en sliep dezen nacht voor het eerst sedert vele jaren zoo rustig als een kind — maar hij rustte immers ook onder het veilige dak zijner moeder, met de schilderijtjes aan den wand die hij al van zijne jeugd af kende.

Den volgenden morgen vroeg zijne moeder hem, wat hij nu dacht te doen.

Hij liet moedeloos het hoofd zakken — hij wist het niet, hij had niet aan de toekomst gedacht.

„Je moet natuurlijk hier van daan, hoe zwaar me het ook valt om weer van je te scheiden, juist nu, nu ik je weer gekregen heb. .... Maar de zoon van vrouw Larsen" — hier richtte zij zich fier op — „zal hier niet als een uitgeworpene onder zijne vroegere kameraden rondloopen."

„Wat meen-je, moeder?"

„De Zwaluw" — de naam van een groot landverhuizersschip — „vertrekt de volgende week; ga daarmee naar Amerika, Jens Christiaan! Misschien zal het je daar ginds beter gaan —"

„Dat zou ik graag willen, moeder, maar waar krijg ik 't geld van daan?"

„Dat heb ik," zeide ze met billijke zelfingenomenheid, liep naar de commode en haalde er het spaarkasboekje uit, dat zij in zijn gevangenistijd weder gevuld had. „Terwijl jij daar zat," — ze wees in de richting naar de gevangenis — heb ik gespaard en gespaard en elken stuiver op zij geschoven." Zij stak hem 't boekje toe: „Geloof-je dat dit voldoende reisgeld is, Jens Christiaan?"

Er stonden tachtig gulden op.

„Ach moeder, moeder!" riep hij tot tranen geroerd. „Hoe zal ik u alles vergelden?"

„Je moet ginds als een ordentelijk en braaf mensch leven,

vroeg en laat arbeiden en aan je God en je oude moeder thuis denken. En kom-je ginds goed vooruit, schrijf dan om me, en bij het eerste bericht het beste kom ik. Ik kom 't volgende jaar al of een jaar daarop, of misschien nog later. Ik zal wel geduld hebben en wachten."

De Zwaluw stoomde langzaam uit den Fjord weg. De hemel was blauw en helder, de Noorweegsche en Amerikaansche vlag woeien van den top der mast in den frisschen Noordenwind. De passagiers stonden op dek, dicht tegen elkaar gedrongen, en groetten voor de laatste maal met hoeden en wuivende zakdoeken hunne vrienden en bloedverwanten in het oude land.

Op de brug was behalve de scheidenden eene menigte nieuwsgierigen en onverschilligen: sjouwerlui, straatjongens, dienstmeisjes, die, gevoelloos voor den weemoed der situatie, lachten en ginnegapten en allerlei opmerkingen over de passagiers maakten. Voor hen was de afvaart van een landverhuizersschip slechts een prettige afwisseling in de eentonigheid van het kleinsteedsche leven. Een weinig van dit troepje verwijderd, in een hoek der brug, stond eene oude vrouw in een verschoten, geruit sits japonnetje, met een zwart voorschoot en een ouden ronden hoed op het hoofd. Zij staarde het schip na, staarde en staarde, terwijl onophoudelijk tranen over hare magere wangen biggelden. En toen het schip ten slotte achter de vooruitspringende spits van een rots verdween, kon zij zich niet langer bedwingen. Zij bracht het oude voorschoot voor het gezicht en barstte in luid jammerend snikken uit, dat in 't geheel niet scheen op te houden.

Maar de straatjongens wezen haar met den vinger na en grinnikten: „Kijk, die malle Snuifbol!"

DE FONTEIN DER TRANEN.

Naar het Russisch van AL. PUSCHKIN.

Ghirei houdt de strakke blikken voor zich op den grond gevestigd, blauwe rookwolkjes stijgen langzaam uit zijn barnsteenen pijp omhoog. Stilte heerscht in het paleis; kruipende hovelingen staan in onderdanige houding in de nabijheid van den gevreesden Khan. Vol ontzag bespieden zij op het gefronste voorhoofd de uitdrukking van toorn en van smart. De trotsche gebieder maakt met de rechter hand een gebaar van ongeduld en allen gaan buigend heen.

Alleen in zijn vertrek haalt hij vrijer adem en teekenen zijne gemoedsaandoeningen zich duidelijker op zijn voorhoofd af. Zoo weerkaatst ook het kristal der golf het beeld der voortgezweepte wolken. Wat mag dat trotsche gemoed beroeren? Welke plannen houden Ghirei's gedachten bezig? Wil hij wellicht den Russen den oorlog verklaren? Polen de wet voorschrijven? Zint hij wellicht op eene bloedige wraakneming? Heeft hij eene samenzweering in het leger ontdekt? Ducht hij den haat zijner volken of de listen zijner tegenstanders?

Neen: hij is oververzadigd van krijgsmansroem. Zijne moordende

hand rust van de vermoeienissen des oorlogs, strijdlust bezielt hem niet langer.

Drong wellicht het verraad zijn paleis binnen en schonk eene in slavernij en weelde opgevoede odaliske hare liefde aan een giour?

Neen: de vreesachtige vrouwen van Ghirei wagen 't noch te denken, noch verlangens te koesteren, en hoewel aan doodelijke verveling ter prooi, komt de gedachte aan verraad niet in haar op. Opgesloten in een door trouwe, onomkoopbare wachters bewaakten kerker, schitteren zij daar in weelderige rust als uitheemsche bloemen onder de ramen eener broeikas. Voor haar gaan dagen, maanden en jaren in de grootste eentonigheid voorbij en voeren van lieverlede hare jeugd en liefde mede. De dagen zijn onveranderlijk aan elkander gelijk en de uren schijnen langzaam....

Wat kan de reden van Ghirei's gramschap zijn? De pijp is in zijne handen uitgegaan, een dienaar wacht onbewegelijk op den drempel de bevelen zijns meesters en durft nauw ademhalen. De peinzende gebieder rijst op van zijn zetel, de deur opent zich voor hem. Zwijgend begeeft hij zich naar het verblijf der vrouwen, welke hem vroeger zoo dierbaar waren.

Deze, de komst des Khan's verbeidend, hebben zich in verschillende groepen om een ruischende fontein vereenigd. Met kinderlijke vreugde staren zij naar de visschen, welke in het kristalhelder water dartelen of langzaam langs den bodem van het marmeren bekken voortglijden. Eenige harer werpen schertsend hare oorsieraden daarin. Slavinnen dienen welriekende sorbets rond en heffen dan een vroolijk en welluidend lied aan; het is een lofzang op Zarema. Maar waar is Zarema, de ster der liefde? Bleek en moedeloos zit zij neder en hoort den haar toegezongen lof niet, als een door den storm aangegrepen palmboom buigt zij het jeugdig hoofd; niets is er waarin zij nog behagen schept. Ghirei is veranderd, Ghirei bemint haar niet langer.

Maar welke vrouw kan met u vergeleken worden, o Zarema? Uwe bruine vlechten omkransen tweemaal uw albasten voorhoofd, uwe oogen zijn helderder dan de dag, zwarter dan de nacht.... Hoe kan een hart waar uw beeld in woont, voor een ander beeld

kloppen? En toch versmaadt de ongevoelige, de wreede Ghirei uwe gunsten, en brengt gij de frissche nachtelijke uren treurig en in eenzaamheid door, sedert een Poolsche vorstin zijn paleis bewoont.

Nog niet lang leeft de jeugdige Maria onder een vreemden hemel: kort geleden bloeide zij nog in haar eigen familiekring aan de zijde van een liefhebbend vader, die haar zijn troost en vreugde noemde. Hare kinderlijke wenschen waren wetten voor hem. Eene enkele zorg slechts hield hem bezig: hij wenschte vurig dat het lot zijner aangebeden dochter schitterend zoude zijn als een lentedag, dat niet de minste smart haar ooit aan den boezem zoude knagen, en zij na haar huwelijk met welgevallen zoude terugzien op den tijd harer jeugd, op de genotvolle en genoegelijke uren, welke als bekoorlijke droomen waren voorbij gezweefd. Alles in haar wekte bewondering; haar zachtaardig gemoed, hare bevallige, levendige bewegingen, hare donkerblauwe oogen. Aan de gaven der natuur paarde zij die der kennis; zij vroolijkte de huiselijke feesten met haar welluidend harpspel op. Vele rijke en machtige heeren deden aanzoek om hare hand, bedeesde jongelingen beminden haar in 't geheim. Maar het bekoorlijke, argelooze meisje kende de hartstochten nog niet en bracht hare ledige uren met onschuldige scherts in den kring harer lieve vriendinnen door.

Dat geluk was niet van langen duur. Met het geweld, waarmede een gezwollen bergstroom zich in de vlakte stort, met de snelheid, waarmede het vuur het te velde staande rijpe graan verwoest, viel eene horde woeste Tartaren in Polen. De door den oorlog verwoeste bloeiende velden zijn eene woestenij geworden, aan de onschuldige genoegens is een einde gemaakt, de dorpen en eikenbosschen zijn verdwenen. Het prachtige kasteel is verwoest, Maria's kamer ledig en eenzaam.

Onder de kapel van het paleis, waar in eene lange rij te midden van kronen en adellijke wapens de koude overblijfselen der vaderen rusten, is thans eene nieuwe graftombe opgericht. De vader is gestorven, de dochter is slavin. Een schraapzuchtig vreemdeling is eigenaar van het kasteel en onderdrukt de ongelukkige bevolking met tirannieke barbaarschheid.

Het hof te Bakeisarai neemt de jeugdige vorstin in zijn midden op, maar de schoone vergaat van hartzeer, zij kan zich niet gewennen aan de gevangenschap, waartoe zij is veroordeeld. Hare wanhoop, hare tranen en weeklachten storen den korten slaap des Khan's, die alles in 't werk stelt om de smart zijner gevangene te lenigen en om harentwille zelfs de strenge wetten des harems heeft verzacht. — De gebieder zelf waagt 't niet de rust der gevangene te storen; hij vergunt haar alleen, in het meest verwijderde gedeelte van het paleis te wonen, en 't is alsof in die geheimzinnige wijkplaats een meer dan menschelijk wezen verblijf houdt. Daar brandt steeds eene lamp voor het beeld van de Moeder des Heilands; daar woont de hoop, de laatste troost der bedroefden, met het geloof en de nederigheid; daar verwijlt de ongelukkige maagd met hare gedachten in het verwijderd, zoo dierbaar vaderland en betreurt en roept de lieve gezellinnen, welke haar voorheen wellicht benijdden. Terwijl weelde en wellust in het paleis den schepter zwaaien, verandert een afgelegen gedeelte, o wonder van liefde! in een heiligdom van kuischheid en deugd. — Zoo blijft het hart somwijlen rein te midden der bedwelming van een ongebonden leven, en bewaart het ongeschonden het heilige toevertrouwde pand: het geloof aan zijn goddelijken oorsprong....

De nacht spreidt zijne vale wieken over de aarde. Taurië's bekoorlijke landouwen worden in duisternis gehuld; in de verte tusschen 't onbewegelijk gebladerte der laurierboomen hoort men de liefelijke tonen van den nachtegaal.... De maan verschijnt aan den helderen hemel, omgeven door een krans van fonkelende sterren, en bedekt heuvels, dalen en bosschen met eene blauwachtige tint. Vlugge, tengere vrouwengestalten bewegen zich als schaduwen langs de wegen van Bakeisarai om in bevriende gezinnen den avond te gaan doorbrengen.

Het vorstelijk verblijf is zwijgend, het paleis is in diepen slaap gedompeld, geen gerucht verbreekt de nachtelijke stilte.... alleen verneemt men in de verte het ruischen van water, dat zich aan zijne marmeren boeien ontwringt, en den lofzang, dien de nachtegaal in 't donker ter eere van de roos, zijne geliefde en onafscheidelijke gezellin, aanheft.

Hoe verrukkelijk schoon zijn de heldere nachten van het weelderige

Oosten! Hoe aangenaam gaan die uren voor de aanbidders van den Profeet voorbij! Welk een weelde in hunne woningen, in hunne betooverende tuinen!....

De vrouwen slapen. Eene enkele waakt; nauwelijks ademhalend springt zij van haar rustbed, ontsluit met vlugge hand de deur en dringt met haastige schreden in het nachtelijke duister.... Als een spooksel zweeft zij voorbij.

Aarzelend en met ontsteld gelaat blijft zij voor eene deur staan, en draait met de uiterste behoedzaamheid den deurknop om; zij treedt binnen, ziet om zich heen en een geheimzinnige angst maakt zich van haar geheele wezen meester. Bij het twijfelachtige licht eener kleine lamp ontwaart zij in het vertrek een beeld der heilige Maagd en een crucifix, heilig symbool der christelijke liefde..... Die voorwerpen wekken in het gemoed der Georgische de herinnering aan vroegere dagen op. Zij blijft voor het bed der schoone Maria staan. Een zachte blos bedekt de wangen, waarop een weemoedige glimlach zweeft en tevens de sporen van pas vergoten tranen zichtbaar zijn. Zoo siert het maanlicht somwijlen de door dauw bevochtigde bloem. De over de ongelukkige heengebogen Zarema gelijkt een engel uit den hemel neergedaald om de rampzalige gevangene van het serail te vertroosten.

Haar hart is angstig beklemd, hare knieën knikken, met smeekende stem zegt zij:

„Heb medelijden met mij, wijs mijne bede niet af...."

Die woorden, die ontroering, die zuchten doen de vorstin ontwaken. Een gevoel van vrees maakt zich van haar meester bij 't zien der voor haar bed knielende jeugdige onbekende; zij richt haar op en vraagt met ontroerde stem:

„Wie zijt gij? Wat voert u alleen, op dit uur, binnen deze muren? Wat verlangt gij?"

„Ik zoek u. Gij kunt mij 't leven redden: mijne geheele hoop is op u gevestigd..... Ik ben eenigen tijd gelukkig geweest..... ik leefde in volkomen gerustheid en vreugde..... thans is 't hiermede gedaan; ik sterf. Hoor mij aan:

„Ver van hier werd ik geboren..... maar de herinnering van de eerste jaren mijner jeugd is getrouw in mijn geheugen bewaard gebleven. Nog steeds staan hemelhooge bergen, langs de hellingen

neerstortende bergstroomen, ondoordringbare wouden, andere gewoonten en andere gebruiken mij levendig voor den geest. Door welke beschikking van het noodlot ik evenwel aan mijn geboortegrond ontrukt werd, weet ik niet; alleen herinner ik mij de zee, een schip met gezwollen zeilen en eene forsche mannengestalte op de brug..... Tot dusverre waren vrees en angst mij onbekend; geduldig droeg ik mijn leed in de schaduw van den harem. Ghirei zag af van het bloedige oorlogsbedrijf; om zich aan de liefde te wijden staakte hij zijne verwoestende krijgstochten en keerde binnen deze muren weder. Met van onzekere verwachting kloppende harten traden wij allen onzen meester te gemoet om hem te verwelkomen. Zijn heldere, rustige blik vestigde zich op mij...... Sedert dien dag smaakten wij een onafgebroken en volmaakt geluk; noch laster, noch achterdocht, noch kwellende ijverzucht, noch oneenigheid verduisterden onzen helderen hemel..... Maar gij zijt hem verschenen, o Maria!..... Sedert dat oogenblik koestert zijn hart een snood voornemen..... Ghirei gaat zwanger van het plan om mij te verraden, hij sluit het oor voor mijne klachten, mijne zuchten maken hem wrevelig, hij bewijst mij niet meer de gewone oplettendheid en onthoudt mij zijne zoo dierbare tegenwoordigheid. Gij zijt de medeplichtige zijner trouweloosheid niet; gij hebt geen deel aan mijn verraad, ik weet het; luister daarom naar mij..... Ik ben schoon, en gij zijt de eenige, die met mij in schoonheid kan wedijveren; maar ik ben voor de hartstochten geboren, terwijl gij onmogelijk kunt beminnen zooals ik; waarom dan, koelzinnige meisje, een minnend hart te folteren? Gij moet mij Ghirei niet betwisten: hij is de mijne, zijne liefkozingen doen mij 't bloed als vuur door de aderen stroomen; hij heeft zich door een plechtigen eed aan mij verbonden, sedert geruimen tijd zijn hij en ik een van denken en van gevoelen. Zijne trouweloosheid vermoordt mij..... ik ween! Geknield lig ik aan uwe voeten. Ik smeek u, wijl ik u niet durf beschuldigen..... ach, geef mij vreugd en vrede weder; geef mij mijn Ghirei terug, hij die eerst.... Antwoord niet.... hij is de mijne; hij smacht naar u.... stoot hem terug, maak hem van u afkeering door verachting, door smeeken, door tranen, door alles wat ge wilt; zweer mij dit.... Hoewel ik thans aan den Koran geloof, beleed

ik voorheen uw geloof, dat ook het geloof mijner moeder was.... zweer mij bij uwen God, dat ge Zarema met Ghirei verzoenen zult.... Luister verder.... als 't zoover komt!.... weet dat ik aan den voet van den Caucasus geboren werd en den dolk weet te hanteeren."

Nauwelijks was deze bedreiging over haar lippen of zij had het vertrek verlaten.

De vorstin durfde haar niet volgen. De onschuldige maagd hoorde voor de eerste maal de taal van den vurigen hartstocht, en zij hoorde deze met verwondering en schrik.

Zullen tranen en gebeden haar van de schande kunnen redden? Welk lot dreigt haar? Zal zij haar leven in dien onteerenden toestand moeten doorbrengen? Kon Ghirei haar maar voor immer in haar afgelegen kerker vergeten, of wilde hij maar vóor dien tijd haar zwakken levensdraad afsnijden! Hoe blijmoedig zoude zij dit tranendal verlaten! De uren van stillen zielevrede zijn verdwenen en zullen niet wederkeeren! Wat zou zij in de eenzaamheid dezer wereld doen? Het is tijd om heen te gaan; Maria wordt in den hemel gewacht, in den schoot der eeuwige ruste, van den eeuwigen vrede.

Eenige dagen zijn voorbij gegaan. Maria is niet meer. De weeze is plotseling heengegaan; als een nieuwe engel des hemels schittert zij thans in 't zoo vurig verlangde paradijs. Wie deed haar ten grave dalen? Moedeloosheid over hare troostelooze gevangenschap of eenige andere smart wellicht?.... Niemand kan 't zeggen. — Zeker is 't echter, dat de bevallige Maria heeft opgehouden te leven. — Het afschuwelijke serail is ledig. Ghirei heeft het verlaten en is aan het hoofd eener horde Tartaren in eene naburige landstreek gevallen. Onverbiddelijk, naar bloed dorstend als voorheen, heeft hij zich op nieuw in het krijgsgewoel gestort, doch voortdurend bloedt zijn hart uit de wonde eener ongeneeslijke liefde; dikwijls zinkt zijn opgeheven zwaard, gereed zijn vijand den doodelijken slag toe te brengen, te midden van den strijd krachteloos neder; dan staart hij met verbijsterde blikken als wezenloos om zich heen, verbleekt, als werd hij door een plotselingen schrik aangegrepen, mompelt onverstaanbare woorden en breekt ten laatste in een bitteren tranenvloed uit.

Ghirei veronachtzaamt en vergeet zijn harem, zijne ongelukkige vrouwen verouderen en verkwijnen in het sombere, verlaten verblijf. Ook de Georgische bevindt zich niet meer in haar midden, eenigen tijd geleden werd zij door de wreede wachters van den Khan in den afgrond der zee gestort. In den zelfden nacht waarin de vorstin van 't leven scheidde, eindigden ook de folteringen harer ijverzuchtige mededingster. Welke de schuld der Georgische ook was, — wreed en onmenschelijk was hare straf.

Nadat Ghirei de omringende valleien van den Caucasus en de vreedzaame Russische vlakte te vuur en te zwaard had verwoest, keerde hij naar Taurië terug, en deed in een afgelegen gedeelte van den tuin van het serail ter eere van Maria eene marmeren fontein oprichten. Eene zilveren halve maan schittert daarboven in de schaduw van een kruis, goddelooze vereeniging van de symbolen der twee godsdiensten, onmiskenbaar teeken van onwetendheid. In den gevel deed hij een inschrift beitelen, dat nog steeds aan den verwoestenden tand des tijds heeft weerstand geboden. Achter het grillige bouwwerk ruischt het water onafgebroken in een marmeren bekken, waaruit het in glinsterende droppels weder opspringt, welke als zoovele tranen Maria's droevig lot schijnen te beweenen. Zoo plengt eene ontroostbare moeder voortdurend hare tranen op den grafsteen van haar in den strijd gevallen zoon. De meisjes der streek, die met de oude overlevering bekend zijn, noemen dat grafteeken de fontein der tranen.

Uit het noorden en de afwisselende vermaken der hoofdstad verbannen, bezocht ik het in vergetelheid gedompelde paleis te Bakeisarai. Ik doolde door de verlaten zalen, waarin eenmaal de woeste Khan, de geesel des volks, woonde, en waar hij na terugkomst van zijne plundertochten zijne dagen in zwelgerijen en zinnelijke vermaken doorbracht. De eenzame vertrekken en ontvolkte tuinen ademen nog steeds eene zekere weelde; de fonteinen ruischen, de rozen verspreiden hare welriekende geuren, de wijnranken slingeren door de hagen, het goud schittert aan de muren. Ik zag de oude traliën, waarachter de gevangen vrouwen gedurende den bloei harer jaren wegkwijnden, terwijl zij in 't geheim haar vreugdeloos leven beweenden en de barnsteenen kralen harer kronen

telden. Ik zag het praalgraf van den Khan, laatste rustplaats van de machtigen dezer aarde. Waar zijn de Khan's? Waar is de harem? Alles zwijgt in 't rond, alles is verdwenen, alles is veranderd. Maar van lieverlede namen mijne gedachten eene andere richting; de geur der rozen, het gemurmel der fonteinen, deden mij onwillekeurig in een diep gepeins verzinken, te midden waarvan ik eene meisjesgedaante ontwaarde, die in het doorschijnende azuur voortschreed....

Wie was die gedaante? Aan wie behoorde het beeld, dat mij in den verlaten harem volgde, en hetwelk ik noch terugstooten noch ontwijken kon? De reine, kuische ziel van Maria, of wellicht de vurige, ijverzuchtige ziel van Zarema? Nog steeds staan mij de zachte, teedere blik en de nog aardsche vormen levendig voor den geest.

Aanbidder der Muzen en der rust, vergeten door den roem en de liefde, zal ik u weldra wederzien, verrukkelijke oevers der Salgir. Ik zal de bekoorlijke bosschen op de bergen langs de zee weder doorkruisen, de donkere golven van den Pontus Euxinus zullen nogmaals mijn oog bekoren. Betooverend oord! Wellust des harten! Daar bezit alles gevoel en leven; de heuvels, de bosschen, de met robijnen en topazen beladen wijngaarden, de koele, lommerrijke dalen, de met populieren omzoomde kabbelende beekjes.... alles wekt de bewondering op van den reiziger, die te paard den weg langs de zee volgt, en daar aan den voet der rotsen op een fraaien zomermorgen de groene golven van den Euxinus ontwaart, welke in het heldere zonlicht schitteren en schuimend en brullend tegen de grondslagen van het Jaila-gebergte opbruisen....

DE OOM-MINISTER.

Eene vertelling van ANTONIO CACCIANIGA.

(Uit het Italiaansch.)

Het dorpje Longo, in een uithoek van Lombardije gelegen, was in rep en roer. Hebt ge ooit met de knokkels tegen een bijenkorf geklopt?.... De bijen doen alsdan een sterk gegons hooren om hunne onrust te kennen te geven over het ongewone gedruis, dat ze in hunne drukke bezigheden komt storen. Zoo zag men ook in dat stille plaatsje, te midden dier eenvoudige landlieden, eene ongewone drukte en beweging, een voortdurend heen en weder loopen van gehaaste en nieuwsgierige lieden, die hunne buren op straat staande hielden en ondervroegen, en met levendige gebaren hunne verbazing aan den dag legden.

Al deze drukte en beweging werd veroorzaakt door een eenvoudigen, particulieren brief van een minister aan zijn broeder.

Die brief luidde als volgt:

„Waarde broeder!

„Onder het zegel der diepste geheimhouding (een uur later kende het geheele dorp den brief van buiten) deel ik u mede, dat ik van plan ben eenige dagen bij de familie, welke ik sedert zoo vele jaren niet gezien heb, te komen doorbrengen, en de frissche buitenlucht van mijn dierbaar geboortedorp te genieten. Naar ziel en lichaam afgemat door een leven van onrust en inspanning, met walging vervuld van de menschelijke hartstochten, welke het

openbare leven verbitteren, kom ik rust en verademing zoeken aan den ouderlijken haard, die mij aan de gelukkigste jaren mijner eerste jeugd herinnert. Na de gebeurtenissen te Milaan in dienst getreden, heb ik, zooals ge weet, onder moeilijke omstandigheden geruimen tijd de wapens gedragen; daarna bij de diplomatie overgegaan, heb ik lange jaren in het buitenland doorgebracht, tot ik, door den wil mijner kiezers naar het Parlement gezonden, mij op een mooien, of liever op een leelijken dag minister zag!.... Te midden van al die beslommeringen ben ik oud geworden zonder mijne geboorteplaats weder te zien, en wat gezonde en versterkende lucht in te ademen, waaraan ik zoozeer behoefte heb. Zoodra mijn rusteloos heen en weder trekken naar congressen, eeuwfeesten, onthullingen van monumenten, landbouwtentoonstellingen, wedstrijden enz. ten einde is, hoop ik mij eenige dagen aan het drukke gewoel te kunnen onttrekken, om wat rust te nemen, de ouderlijke woning eindelijk eens terug te zien en u allen aan het hart te drukken. Zooals ge wel begrijpen zult, ben ik oververzadigd van toejuichende menigten, uitgestoken vlaggen, het volkslied spelende muziekkorpsen en in 't bijzonder van de toespraken van burgemeesters. Van de laatsten vooral heb ik een wezenlijken afkeer. Ge zult mij derhalve ten zeerste verplichten met mijne komst geheim te houden, om mij alle mogelijke demonstraties te sparen. Verzuim dit vooral niet!....

„Met genoegen heb ik uit uw laatsten brief vernomen, dat Sandrino zijne studiën in de rechten met goed gevolg geëindigd heeft, en om aan uw verlangen te voldoen, ben ik bereid hem met mij naar Rome mede te nemen, en hem daar eene gepaste betrekking te bezorgen. Groet mijne schoonzuster Giulia en de bekenden van mij. Ik zal u den juisten dag mijner komst per telegram doen weten. Vaarwel.

„Uw toegenegen broeder."

Ministers storten zich altijd door hunne laatste woorden in het verderf!.... „Groet mijne schoonzuster en de bekenden van mij!...." Met deze onvoorzichtige woorden aan de pen te laten ontglippen deed hij zijne aanbeveling tot geheimhouding te niet; misschien wist hij niet, dat zijne schoonzuster Giulia de dorps-

krant, en alle inwoners van het kleine plaatsje zijne bekenden waren. Ter voldoening aan de laatste opdracht had zijn broeder aan zijne aanstaande komst de grootst mogelijke openbaarheid gegeven.

Men leefde dus in afwachting en groot was de spanning; iedereen vleide zich den tot macht en aanzien gestegen dorpsgenoot te naderen; iedereen dacht met zijne vroegere bekendheid zijn voordeel te doen, om hem iets of iemand aan te bevelen. De eerzuchtigsten hoopten zich op den voorgrond te plaatsen om een kruis of althans eene medaille te bekomen. De burgemeester nam zich voor, hem eene subsidie voor de gemeente, de schoolmeester om bevordering, de secretaris om eene gratificatie, de geneesheer om vermeerdering van stipendium te vragen; de geestelijke wilde de hulp der regeering inroepen voor het bouwen van een nieuwen klokketoren. De vrouwen brachten vlaggen en tapijten voor de versiering der balkons, en glazen en lampions voor de illuminatie in gereedheid; hier en daar hoorde men tonen van trombones en klarinetten, welke een denkbeeld van de geraasmakende dorpsmuziek gaven.

Te vergeefs maande de ministersbroer tot geheimhouding en het achterwege laten van alle openbare huldebetoon aan: van zijn eigen huis ging de beweging uit. Mevrouw Giulia liet de meubels politoeren, het koperen keukengereedschap blinkend poetsen, vloeren en trappen schrobben, de gordijnen wasschen en strijken, en deed een voorraad mondbehoeften op, alsof de minister met al zijne ondergeschikten werd verwacht.

En wat deed Sandrino inmiddels, om zich voor zijn aanstaand vertrek naar Rome voor te bereiden?....

Sandrino herboriseerde op den heuvel, bij voorkeur in de nabijheid van een wit huis, op eene open plek aan den zoom van een boschje gelegen. Hij verlustigde zich in de rust en vrede, welke over het bekoorlijke landschap waren uitgespreid; luisterde naar het gegons der insecten, het geruisch der bladeren, het gezang der vogels, staarde aandachtig naar het afwisselende en schilderachtige voorkomen der bergen en der vlakte aan hun voet, welke zich in de verte in den herfstnevel verloor.

Zijn vader had hem in de rechten laten studeeren om hem advocaat, procureurs des Konings of prefect, misschien ook wel afgevaardigde en minister als zijn oom, te doen worden. Den wil zijns vaders gehoorzamend, was Sandrino meester in de rechten geworden, in weerwil van zijne antipathie voor wetboeken en pandecten; zijn natuurlijke aanleg dreef hem tot de studie der natuur.

Zijne kinderjaren had hij te midden dier heuvelen doorgebracht, met zijn nichtje de dartele vlinders achterna loopend, en deze dwaaltochtjes hadden aangename herinneringen bij hem achtergelaten. De eischen van opvoeding en studie hadden hem van Annina gescheiden; zij was naar eene kostschool en hij naar een gymnasium gezonden. Na voleindiging zijner rechtsgeleerde studiën aan de Universiteit te Pavia, als meester in de rechten in de ouderlijke woning teruggekeerd, had hij zijn nichtje als eene bekoorlijke, welopgevoede jonge dame teruggevonden, evenals hij met genoegen aan den tijd hunner kinderjaren terug denkend, en vol verlangen om de vroegere zwerftochtjes te hervatten, doch daarvan teruggehouden door de wetten der „wereld," welke beiden verplichtten, zekere vormen tegenover elkander in acht te nemen.

Nauwelijks was de brief van den oom-minister met de tijding van Sandrino's aanstaand vertrek naar Rome aangekomen, of deze gevoelde eene onweerstaanbare begeerte om in de nabijheid van den ringmuur om het witte huis te gaan herboriseeren, en beklom den heuvel met het boschje. Onderweg plukte hij eenige bloemen; maar op de gewone plaats gekomen gaf hij het zoeken van simplicia op, en begon hij in de lucht te staren. Hij had toen weinig meer van een herborist en geleek veeleer een astronoom, die zijne ster zoekt. Toen hij zag, dat zijne ster niet aan den horizon.... van een venster verscheen, nam hij het besluit om aan te schellen. Een oogenblik later opende Annina's moeder de deur en ontving hem vriendelijk met de woorden:

„Kom binnen, Sandrino; wat nieuws brengt ge mee?"

„Slecht nieuws!...."

„Hoezoo?"

„Ik kom afscheid nemen," antwoordde de jongeling treurig.

Mevrouw Matilde gevoelde eene beklemdheid, die haar verhinderde verdere vragen te doen; zij deed hem de kamer binnengaan, waar Annina zich met haar werk bevond, noodigde hem met een wenk om plaats te nemen, ging daarna zelve zitten, en was eindelijk in staat de treurige tijding aan hare dochter mede te deelen.

Het meisje werd doodsbleek.

Na eene korte pauze begon mevrouw Matilde hem te ondervragen:

„Ge wilt ons dus verlaten?... en waar gaat ge heen?"

„Ik ga naar Rome met mijn oom.... met den minister, wij verwachten hem over eenige dagen in het dorp."

Bij dit nadere bericht was 't mevrouw Matilda, die bleek werd.... en daarna rood tot over de ooren.

Er volgde een langdurig stilzwijgen, gedurende hetwelk ieder zich met zijne eigene gedachten bezig hield, wijl zij elkander niets meer te zeggen hadden.

Sandrino vestigde op Annina een langen, smachtenden blik, die te kennen scheen te geven: wat zijn wij toch ongelukkig!... de natuur wil ons vereenigen maar de maatschappij scheidt ons!... Hare tranen kon zij niet weerhouden en trachtte ze te vergeefs met de hand te verbergen; zij onderdrukte een zucht, maar haar zwoegende boezem verried, wat er in haar binnenste omging. Mevrouw Matilde was verdiept in de bittere herinnering aan vervlogen illusiën. Als meisje had zij Sandrino's oom bemind, die haar door de gebeurtenissen van het jaar acht en veertig was ontrukt geworden. Na dien tijd had zij hem niet wedergezien. Wijl zij wist, dat hij dienst in het leger had genomen, trouwde zij na eenigen tijd met een notaris, die haar kort na Annina's geboorte als weduwe achterliet. De scherpziende moeder had de wederzijdsche sympathie der beide jongelieden geraden, en verheugde zich daarin; doch thans zag zij deze plotseling verbroken, en bij hare dochter zich de treurige geschiedenis harer eigen jeugd herhalen.

Eindelijk verbrak zij het stilzwijgen en zeide tot Sandrino:

„Met de bescherming van uw oom zult ge te Rome snel vooruit komen, en medegesleept in den maalstroom van het open-

bare leven zult ge spoedig, even als hij, het eenvoudige dorpje vergeten, dat u zag geboren worden!"....

Annina loosde een diepe zucht, terwijl de jongeling antwoordde:

„Ver van mijn geboortedorp zal ik mij te Rome eenzaam en ongelukkig gevoelen; het is u bekend, dat ik nimmer naar grootheid heb gehaakt; als eenige zoon en met een voldoend vermogen om onbekrompen te kunnen leven, strekken mijne wenschen zich niet verder uit, dan mij een gezin te vormen, en rustig en tevreden mijn leven op het ouderlijke goed te slijten.... maar mijn vader denkt er anders over en herhaalt mij elken dag: ‚Wat wil je in dit nietige dorpje uitvoeren? Je hebt eene uitmuntende opvoeding genoten: doe je voordeel daarmede. Volg mijn voorbeeld niet na en verspil je talenten niet aan de dorre, eentonige bezigheden van het landleven. Ik ben eenmaal hieraan gewend; maar jij moet den blik hooger richten, jij moet een uitgebreider werkkring kiezen en het voetspoor van je oom drukken; zie eens hoe hij in enkele jaren tot het toppunt van macht gestegen, met eerbewijzen overladen en een vermogend man geworden is, terwijl ik als een eenvoudige boer heb geleefd zonder eenige genoegdoening voor mijn voortdurend zwoegen en slaven. Luister naar mijn raad, die op ondervinding is gegrond, en laat je door je oom in de wereld vooruithelpen; geloof me, je zult er geen berouw over hebben'.... Nu vraag ik u, wat kon ik daarop antwoorden?"....

Het onderhoud werd gestoord door de komst van Sandrino's vader, die een telegram van zijn broeder had ontvangen, hetwelk zijne komst op den volgenden dag vermeldde, en die zich dadelijk tot mevrouw Matilde spoedde om haar te verzoeken met hare dochter bij de ontvangst des ministers tegenwoordig te willen zijn. Zij bedankte hem voor de haar toegedachte eer, doch weigerde aanvankelijk beslist de uitnoodiging aan te nemen; toen zij echter de verzekering ontving, dat de minister zelf den wensch daartoe had te kennen gegeven, en deze in zijne brieven steeds met belangstelling naar haar informeerde, kon zij aan het verlangen om hem weder te zien niet langer weerstand bieden, en gaf zij hare toestemming. Hoewel zij de veertig reeds achter den rug had, was zij nog altijd eene knappe vrouw, die op iedereen een

aangenamen indruk maakte; hoeveel te meer zou dit het geval zijn op den minister. Nu zij vrij was, kon Z. Excellentie wellicht tot het besluit komen, een goed einde te maken aan den op twintigjarigen leeftijd begonnen roman, die, evenals de verschijning van een dagblad, wegens politieke redenen was afgebroken, terwijl het verlangen onder den laatsten regel de gewone phrase had geschreven: wordt vervolgd.

Zoo maakte het dorp zich gereed om Zijne Excellentie te ontvangen, die zich voorstelde in het strengste incognito aan te komen, terwijl buiten zijn weten tal van nieuwsbladen melding maakten van zijne reis, welke hartstochten in beweging bracht, verwachtingen opwekte, op betrekkingen en onderscheidingen deed hopen, eene oude, sluimerende liefde weder verlevendigde, en nieuw aangeknoopte liefdesbetrekkingen, op den stam der oude ontkiemd, dreigde te verscheuren. Verslaggevers der meest geloofwaardige bladen, die hun goedgeloovigen lezers niets hadden mede te deelen, knoopten aan de reis des ministers een politiek doel vast en de oppositiebladen bevatten daarover hoofdartikelen, waarin zij 't der regeering niet aan raadgevingen lieten ontbreken.

De minister had inmiddels een gesloten rijtuig genomen en tot meerdere voorzorg de gordijntjes neergelaten, om ongezien het dorp te bereiken; terwijl de paarden rustig voortdraafden, vleide hij zich gemakkelijk in een hoek neder, en gaf zich over aan genoegelijke droomen over de hem wachtende rust en afzondering. Plotseling deed het losbranden van eenige donderbussen, welke aan de helsche machine van Fieschi en de Orsini-bom herinnerden, hem uit zijne lichte sluimering opschrikken. De losbranding werd gevolgd door het volkslied uit schetterende trompetten, krijschende klarinetten en het gewone accompagnement van Turksche en roffeltrommen, en de herhaalde toejuichingen der samengestroomde bevolking. Hij schoof de gordijntjes weg, stak het hoofd buiten het portier, en zag, vreeselijke aanblik! een triomfboog versierd met versch groen en tallooze vlaggen en opschriften, geflankeerd door eene onafzienbare menigte en een troep boeren te paard, wien de eer te beurt viel hem tot eerewacht te strekken.

Aan zijn broeder had hij 't te danken, dat hem de toespraak

des burgemeesters althans werd gespaard, en bij al zijn ongeluk beschouwde hij dit als een niet te versmaden geluk. Toen hij het dorp binnenreed, herkende hij het stille, vredige plaatsje niet meer; hij zag niets dan tapijten en vlaggen. De drie kleuren, waarvoor hij in zijne jeugd had samengezworen, waarvoor hij moedig tegen vreemde overheerschers gestreden en bloed en leven had veil gehad, de eenmaal als symbool der vrijheid zoozeer vereerde kleuren, ze waren zijne hardnekkige vervolgsters geworden, waaraan hij zelfs op de toppen zijner bergen niet ontkomen kon. Twee droombeelden hadden hem in zijne jeugd toegelachen: de liefde van een meisje en de hoop op bevrijding des vaderlands; het laatste was verwezenlijkt geworden, in die mate zelfs, dat hij onder den last der voortdurende bewijzen daarvan dreigde te bezwijken.

Te midden van stofwolken en kruitdamp en het oorverdoovend geraas van toejuichingen, muziek, het losbranden van donderbussen en het gelui der klokken in de woning zijns broeders aangekomen, moest hij de autoriteiten, de notabelen en de geestelijkheid ontvangen, duizend handen drukken, glimlachen, ondervragen, antwoorden, zich opgeruimd en tevreden toonen over de feestelijke ontvangst, zich gelukkig en vereerd gevoelen over zoovele bewijzen van verknochtheid.

Daarna omhelsde hij zijne jeugdige en bejaarde bloedverwanten, wisselde vriendelijke groeten met de bedienden, kinderen en bekenden, en verzocht eindelijk de gunst zich naar zijne kamer te mogen begeven, waarvan hij de deur onmidddelijk achter zich sloot en dichtgrendelde. Hij wierp zich op de canapé, loosde een zucht van verlichting, en gevoelde groote behoefte zich eens uit te rekken en ongestoord en met volle teugen adem te halen.

Hij sloot de oogen en beproefde wat te slapen; maar de echo van het volkslied gonsde hem nog steeds in de ooren, de schelle tonen der klarinetten hadden zijne zenuwen in de war gebracht en beletten hem te slapen. Na zoo goed mogelijk een poosje gerust te hebben, nam hij eindelijk het besluit het venster te openen, en dit was voor hem het gelukkigste oogenblik van den geheelen dag. Hij voelde de zuivere, geurige lucht van zijn geboorteland tegen het aangezicht stroomen, hij herkende haar geur, het scheen hem toe, dat de frissche berglucht de nevels, welke zijn

geest neerdrukten, verjoeg. Als in een tooverspiegel zag hij zijne jongelingsjaren, hij verloor de herinnering aan den bloedigen strijd, aan de stormachtige zittingen van het parlement, aan het inspannende werk des ministers, en hield ze voor het uitvloeisel eener ziekelijke verbeelding. Inderdaad, de toppen zijner bergen, de huisjes op de hellingen der heuvels, de donkere kruinen der bosschen voor hem waren niet van voorkomen veranderd. Hij herkende het witte huis op den heuvel, hij ademde met wellust den geur van het versche hooi in; staarde vol liefde op den tuin achter de ouderlijke woning en den nog met druiventrossen beladen wijngaard. Opgetogen van bewondering stond hij voor dat venster, verdiept in de beschouwing van dat voor zijn hart zoo welsprekende panorama.

Hij opende vervolgens de deur, ontving zijn broeder en neef... en vroeg dadelijk naar Matilde.

„Ze wacht u beneden," antwoordde zijn broeder, „ik heb haar verzocht bij ons te blijven eten"....

„Ha! daar is ze al, ze komt mij te gemoet".... zeide de minister, en snelde op Annina toe, die de trap opkwam en bij de onverwachte ontmoeting tot over de ooren rood werd.

Zijn broeder trok hem haastig aan een mouw en fluisterde hem toe:

„Je vergist je..... dit is hare dochter."

De minister zag zijne vergissing dadelijk in, en wist ze te bewimpelen met de tegenwoordigheid van geest, welke eene tweede natuur geworden is bij hooggeplaatste magistraatspersonen, wanneer zij speuren dat ze eene dwaasheid gezegd hebben. Hij nam hare hand tusschen de zijne, zag haar ontroerd aan en zeide:

„Geheel het evenbeeld harer moeder.... op haar leeftijd...."

Geschokt door het ontwaken van zoovele herinneringen, verdiept in de aanschouwing eener altijd jeugdige natuur, ziende, dat buiten het venster bergen, heuvels, bosschen, huizen, lucht en licht op hunne plaats gebleven waren, dat alles zijn vroeger voorkomen had behouden, had hij voor een oogenblik vergeten, dat aan mannen en vrouwen niet hetzelfde voorrecht ten deel valt, en bij het verschijnen van het meisje had hij gemeend z ij n e Matilde weder te zien, toen zij achttien jaren telde. Hij ging naar beneden, zag

haar eindelijk, en 't scheen hem toe, dat zij, hoewel nog schoon, niet meer dezelfde was. Met meesterlijke zelfbeheersching wist hij den ontvangen indruk onder zijne voorkomendheid te verbergen; vriendelijk nam hij hare hand, hield ze lang in de zijne en haar teeder aanziend vroeg hij telkens: „Herinnert ge u?.... weet ge nog wel?.... denkt ge er nog aan?.... O, die schoone nimmer wederkeerende jaren!...." en hij streek met de hand over het voorhoofd en over het hoofd, hetwelk reeds kaal begon te worden en met grijze haren was bedekt. Ook voor hem waren de jaren voorbijgegaan!.... de rimpels op zijn gelaat getuigden van zijne hartstochten en de werking des tijds.

Aan het diner, waartoe slechts enkele vertrouwde vrienden genoodigd waren, heerschte een opgeruimde, ronde, vertrouwelijke toon. Men sprak eerst over het verledene en de vrienden der jeugd; daarna ging men over tot de behandeling der staatkundige gebeurtenissen, en werd er uitgeweid over Italië's voorspoed en de grootheid van Rome; allen benijdden Sandrino's lot, die door den invloed van zijn oom weldra eene eervolle plaats in het openbare leven zoude innemen. Gedurende de behandeling van dit onderwerp hield Annina de oogen neergeslagen en weerhield zij met moeite hare zuchten.

Met de hem eigene gave van opmerken bemerkte de minister de blikken, welke herhaaldelijk tusschen Sandrino en Annina gewisseld werden, en 't duurde niet lang of hij had het geheim hunner liefde doorgrond.

's Avonds was het dorp geïllumineerd en werd er een vuurwerk afgestoken, welks gelijke men, volgens verklaring der oudste bewoners, nimmer te voren had gezien.

Voor hij zich ter ruste begaf zeide de minister tot zijn broeder:

„Morgen zullen wij over Sandrino's toekomst spreken; ik ben bereid hem naar Rome mede te nemen, doch eerst wil ik mij met hem daarover verstaan. Ik zal hem vroeg bij mij laten komen en eens geducht de les lezen! Onze jonge lieden dwalen van den goeden weg af, ik zal hem daarop terugbrengen. Ik wensch u allen eene aangename nachtrust."

De aanwezigen wenschten hem hetzelfde en begaven zich even-

eens ter ruste. Allen waren tevreden en vol blijde verwachtingen voor de toekomst.... behalve Annina.

Zooals hij had beloofd deed de minister den volgenden morgen Sandrino reeds vroeg bij zich komen; na hem tegenover zich te hebben doen plaats nemen, zeide hij:

„Zeg mij eens ronduit.... ga je gaarne naar Rome?”

„Ik, jawel.... waarom zou ik niet?”.... antwoordde de jongeling op een toon, die weinig geestdrift uitdrukte.

„En wat wil je te Rome uitvoeren? Denk je daar misschien den heelen dag op het corso te flaneeren.... de jonge dames het hof te maken.... en biljart te spelen?”....

„In de verste verte niet,” viel de jongeling hem in de rede; „ik ben voornemens ijverig te werken om mij eene positie te scheppen!....

„Eene positie! welke positie bedoel je wel?.... Je zult toch zeker niet verlangen, dat ik je eene betrekking geef, die je niet verdient, en evenmin zal je vergen, dat ik een mijner ondergeschikten heenzend om je zijne plaats te laten innemen. Je moet wél weten, dat dergelijke dingen niet gebeuren en ook niet gebeuren kunnen.... wat de oppositiebladen daarvan ook zeggen mogen. Wat denk je dus wel te doen?”

„Maar!”.... antwoordde Sandrino en bleef met open mond naar de zoldering staren.

Zijn oom zag hem opmerkzaam aan en vervolgde:

„Laat ons eene veronderstelling maken; stel, dat je als derde klerk bij een der ministeries wordt geplaatst, hoe ver denk je 't dan wel te brengen?”....

„Weet ik 't!.... ik ben daarvan niet op de hoogte.”

„Dan zal ik 't je eens openhartig zeggen. Na verloop van twintig jaren zal je nog niet genoeg verdienen om op fatsoenlijken voet met een gezin te leven. Je zult je beste jaren hebben doorgebracht in de bedompte lucht van een bureau, dag in dag uit, uren aaneen op een harden kantoorstoel gezeten, en onder voortdurend toezicht van een superieur. O, wat een heerlijk leven!”....

„En vader is van meening, dat ik door uw invloed eene schitterende carrière kan maken!”....

„Nu daar heeft hij ongelijk in; maar veronderstellen wij voor een oogenblik, dat hij gelijk heeft; veronderstellen we ook, dat je buitengewone begaafdheden bezit en de algemeene aandacht op je vestigt; veronderstellen we ten slotte, dat het geluk je gunstig is en je Prefect van Napels, Senator en Minister kunt worden!.... Welnu, ben je tevreden?.... ik wil hopen, dat je wenschen zich niet nog verder uitstrekken?.... welnu, beste vriend, dan beklaag ik je bij voorbaat.... want je zult steeds ongelukkig zijn!"...

„Luister naar mij, jonge vriend: het openbare leven is een moeielijke weg vol afgronden en hinderpalen, het is een voortdurende strijd, die de krachten uitput, het hart gevoelloos maakt, teedere aandoeningen verwoest, tot de loftuiterij van ondankbaren veroordeelt, en ons den haat en vloek van teleurgestelde eer- en baatzuchtigen, van ontmaskerde onruststichters op den hals haalt. Elken dag moet men met inspanning door het slijk der menschelijke hartstochten waden, en adders onder den voet vermorzelen!....

„Ge zult mij tegenwerpen, dat er ook dagen zijn van roem en van genot, en dan den gevierden naam, de ontvangen onderscheidingen, het gevoel van macht, van bevredigde eerzucht! Ach, lieve vriend, dit alles weegt niet op tegen hetgeen men verliest.... de vrijheid.... de liefde.... de wetenschap.... het leven in een woord met zijne stormen, maar met zijn geluk en tevredenheid, met zijne kalme genietingen en stille vreugde in den schoot van het gezin!....

„Mijne tijdgenooten hebben alles moeten verduren om Italië uit zijne slavernij te verlossen, om het vrij en machtig te maken; ons leven was aan die taak gewijd; wij wilden overwinnen of sterven, en het doel, waarnaar wij streefden, was dit ten volle waard, want een in slavernij levend volk is gelijk aan eene kudde redeloos vee. Met Gods hulp hebben wij overwonnen, en in weerwil van al onze tekortkomingen is Italië's eenheid gegrondvest, en gij gelukkigen hebt thans niets anders te doen dan haar in stand te houden en steeds hechter te maken? Het is thans niet van de zetels der ministers, dat Italië's bloei zal bevorderd worden, deze moet uitgaan van het particuliere leven, door het verbeteren en ontwikkelen van landbouw, nijverheid, handel en kunsten, door het vormen van een rechtschapen, ontwikkeld en arbeidzaam ge-

slacht, waarvan elk lid in zijn eigen kring ten nutte van het algemeen werkzaam is. Roept onze plicht ons, het land in het openbaar te dienen, dan mogen wij ons daaraan niet onttrekken; wij moeten allen samenwerken en ons den last van somwijlen moeilijke, doch onvermijdelijke ambten laten welgevallen; maar wij moeten deze beschouwen als eene noodzakelijkheid, en niet als eene schrede op den weg der eerzucht of van het eigenbelang. Dit moet het streven zijn van alle rechtschapen mannen, die niet noodig hebben zich uit de staatsruif te voeden, en gelukkig zij zelven en het vaderland, wanneer zij dit nimmer uit het oog verliezen! En wat nu je zelf betreft, beste Sandrino, zal ik je eens oprecht zeggen, wat ik doen zoude, wanneer ik me in uw plaats bevond?.... Ik zou met Annina trouwen, mij een gelukkig tehuis scheppen, mijne landerijen verbeteren, en mijn land dienen door de voortbrengselen van zijn bodem te verdubbelen. Het goed opgevatte sociale leven moet den natuurlijken aanleg niet tegenwerken maar begunstigen. Bij de keuze van een werkkring moeten wij niet te rade gaan met de eerzucht, maar met onze aangeboren neigingen, welke, naar eisch ontwikkeld, tot gelukkige uitkomsten leiden. Eene dergelijke gedragslijn voert tot geluk en welvaart. Gij die dit alles onder het bereik der hand hebt, ga het toch niet in de verte zoeken.... Je bemint Annina; zij is een braaf en schoon meisje; trouw met haar en je zult gelukkig zijn."

„Wie heeft u gezegd, dat ik Annina bemin, waarde oom?"

„Niemand..... als men 't mij gezegd had, zou ik er aan kunnen twijfelen; ik heb 't met mijn eigen oogen gezien en deze bedriegen mij zelden. Wil je ontkennen, dat je haar bemint?"....

„Ik kan 't niet ontkennen.... maar wat zal mijn vader zeggen, wanneer ik zijn geheele plan voor mijne toekomst in duigen werp?"

„Als alle eenvoudige, oprechte mannen is uw vader gelukkig zonder 't te weten; ik neem 't op mij die zwarigheid uit den weg te ruimen; het zal mij trouwens niet moeilijk vallen hem te overtuigen, dat hij steeds gelukkiger is geweest dan zijn broeder de minister!"....

„Ge ziet er dus van af om mij naar Rome mede te nemen?"...

„Integendeel, reeds morgen vertrekken wij derwaarts. Ook zij

die het land dienen onder het dak, dat hen zag geboren worden, moeten Italië leeren kennen. Het is zoo schoon.... en het eigen land te kennen is bovendien een plicht voor hem, die daartoe in de gelegenheid is; het is eene leerschool, waaruit nuttige lessen te putten zijn. Je zult zien, wat je slechts van hooren zeggen weet; je zult den tijd hebben om na te denken over het ernstige vraagstuk van het kiezen van een werkkring, en over een maand heb je de keus tusschen eene betrekking en een fraai bruidsgeschenk voor je beminde. Neem je mijn voorstel aan?"

Sandrino viel zijn oom om den hals.... en den volgenden dag vertrokken zij.

Een maand later kwam Sandrino in het dorp terug met een prachtig geschenk van den oom-minister voor Annina, die met volkomen instemming van zijn vader zijne echtgenoote werd. Hij achtte zich gelukkig Rome gezien te hebben.... en naar de ouderlijke woning te zijn teruggekeerd, hij legde zich met ijver op de studie van den landbouw toe en werd een uitstekend agronoom.

Onlangs ontving hij van zijn oom uit Rome een uitvoerigen brief, die in deze weinige woorden kan worden samengevat: „Laat het op den heuvel uitziende vertrek voor mij in gereedheid brengen. Eindelijk kan ook ik mij uit het openbare leven terugtrekken, en wensch ik mijne dagen in mijn vreedzaam dorp, in den schoot van een gelukkig gezin, te eindigen.

EEN MODERNE HELDENZANG.

„L'argent" (het geld)

DOOR

EMILE ZOLA.

(Bij de Plaat).

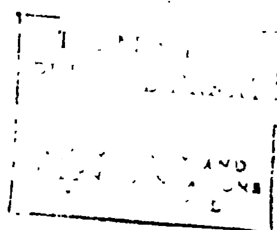
In plaats van eene levensschets van den schrijver, dien wij allen kennen, behaagt het ons oneindig meer, u eene beknopte studie aan te bieden van het jongste werk des vermaarden schrijvers, wiens beeltenis u hierbij te aanschouwen wordt gegeven.

De roman-serie Rougon-Macquart nadert meer en meer haar einde. Sedert jaren verkondigen de onbescheiden vrienden van Zola aan het nieuwsgierige leespubliek, dat het oogenblik meer en meer nadert, waarop hij er zich toe zetten zal, de beide slotdeelen van zijn werk te schrijven: den militairen roman, die het tragisch einde van het tweede keizerrijk behandelt, en den wetenschappelijken roman, die de slotsom uit al de voorafgegane deelen trekken en de daarin aangewezen erfelijkheidstheoriën nader uitwerken zal.

Dan heeft de groote schrijver zijn letterkundige onderneming voltooid en kan hij op zijn landgoed te Médan bedaard kool gaan planten. Doch indien het waar is hetgeen zijne vereerders vertellen, dan heeft hij in dat comtemplatief nietsdoen geen lust. Veeleer

EMILE ZOLA.

zou hij de wereld opnieuw willen verrassen, door in eene geheel andere gestalte weder voor haar op te treden. Hij wil zich een nieuwen stijl scheppen, zegt men, zijne wijze van composeeren geheel en al veranderen, een nieuw veld voor zijne werkzaamheid zoeken, het tooneel, waarop het hem tot heden niet best gegaan is, met een letterkundigen coup d'état inpakken, kortom: hij wil een geheel ander wezen worden.....

Bij al deze plannen voor de toekomst is het Zola toch niet mogelijk, zich van zijne groote levenstaak zoo makkelijk te scheiden. Hij heeft zich tot taak gesteld, het moderne leven in de lijst zijner schilderij geheel en al te omvatten, en met zulk een reusachtigen eisch is het niet te verwonderen, als hem deze schilderij altijd onvolledig toeschijnt, en er van jaar tot jaar een nieuw plan en een nieuw boek voor de aangekondigde slotdeelen verschijnt. Ook zijn jongste werk, waarmede hij kortelings is opgetreden, is door zulk eene uitbreiding van zijn oorspronkelijk programma ontstaan.

Ongeveer een jaar geleden werd Zola, op een zijner tochtjes van Parijs naar Médan, door den verslaggever van een Parijsch blad, die het onbescheiden denkbeeld had om bij den beroemden schrijver in de coupé te stappen, over den inhoud en de strekking van zijn jongste werk, dat hij nauwelijks onder handen had, geïnterviewd.

Zola was goedmoedig genoeg om den indringer te antwoorden, en zei ongeveer:

„Ik wil een boek schrijven, waarin het geld de hoofdrol speelt. Ik wil de beteekenis van het geld in het moderne leven naar alle kanten heen schilderen. Doch meen niet, dat ik tot hen behoor, die vreeselijke philippica's tegen het ,aardsche slijk' zullen doen hooren. Mijn boek zal integendeel een loflied op het geld zijn...."

Een loflied op het geld! Deze aankondiging was er wel op berekend, om de lezers van Zola te overbluffen, die tot heden in zijne werken het geld altijd in verband met de laagste instinkten der menschelijke natuur hadden gezien. De verbazing moest nog stijgen, toen men vernam, dat deze geld-roman eigenlijk een roman over het speculeeren zou worden en dat Zola als thema

voor zijn lofzang de treurige geschiedenis van het beruchte failliet van Bontoux gekozen had.

Maar juist de koenheid van dit onderwerp moest een man als Zola toelachen. De vaak aangeklaagde, alom belasterde Beurs in het middelpunt zijner handeling te plaatsen, haar met dichterlijken glans te omkleeden, de hoofdpersonen eener brooze onderneming, de scheppers eener ontzettende catastrophe, bij wier aanblik gewone menschenkinderen slechts de gedachte kan bekruipen, de handen zoo stevig mogelijk op de zakken te houden, als moderne helden af te beelden, — dit lachte Zola in hooge mate toe. Want ondanks zijne letterkundige methode, die hem tot nuchtere schildering en uiterst nauwkeurig afbeelden van het alledaagsche leven noopt, is Zola in den grond van zijn hart een vriend van het ongewone en grootsche, een romantiker in het realisme, een schilder van machtige gebeurtenissen, geweldige handelingen, en heeft hij er nooit tegen opgezien, aan deze liefde zelfs de waarschijnlijkheid op te offeren, gelijk dit o. a. ook de bloedige handeling van zijn laatste werk bewijst.

Zoo wilde hij ook in de nu door hem gekozen stof vóór alles het geweldige zien: — den dollen dans der millioenen welke door eene koene hand in beweging worden gebracht, door elkaar tuimelen, totdat ze in hun val 't bestaan van duizenden begraven.

En niet alleen het thema, maar ook de handelende hoofdpersoon kon de eigenaardige opvatting van den koenen romanschrijver verlokken. De avontuurlijke speculant, die in zijne veelomvattende fantazie reusachtige plannen de wereld inzond, die uit niets in de hoogte gestegen op de verovering der gansche financiëele wereld lostrok — hij versmolt zich in de verbeelding des schrijvers met eene andere gestalte, die hem sinds lang op de levendigste wijze had bezig gehouden. Deze gestalte keert in steeds afwisselenden vorm bijna in elken roman van Zola terug, en is in zekere mate het grondtype van die tallooze reeks figuren, waarmede de groote romanschrijver zijne werken bevolkt heeft. Het is de man, wiens geest door onverzadelijke eerzucht verteerd wordt, in wien een onleschbare dorst naar macht, naar allerlei genot, eene nooit bevredigde begeerte naar uitwendigen bijval, een schier bovenmenschelijke strijdlust, brandt. Deze man duikt in Zola's cyclus altijd

opnieuw op, en bijna steeds op de zelfde wijze. Hij komt uit een afgelegen hoekje van Frankrijk, uit eene kleine provincie-stad, waar hij, jaren lang tot werkeloosheid gedoemd, allengs eene idée fixe is gaan koesteren, en van alle middelen ontbloot, te Parijs aanlandt.

Hier, in het middelpunt van het moderne leven, ziet hij alles, waarnaar hij in eerzuchtige droomen zoo dikwerf gegrepen heeft, vlak voor zich en — blijft er toch door eene onoverkomelijke klove van gescheiden. Zijn vurig verlangen gaat over in somber begeeren, met krampachtig gespannen wilskracht maakt hij zich tot het veroveren dezer wereld gereed, wier grenzen voor hem gesloten bleven; hoe minder bereikbaar het doel, des te halstarriger zal zijn trotsch besluit zijn! — Heeft Zola iets uit zijn eigen persoon in deze gestalte overgebracht, een deel zijner eigen herinneringen uit eene zwaarbeproefde jeugd en een jaren langen grimmigen strijd om letterkundig succes? Bijna zou men het gelooven, wanneer men zijn verleden in de verhalen zijner vrienden nagaat, — de geschiedenis dier jaren, toen hij als een onbekend schrijver met onbuigzame volharding voetje voor voetje op den eenmaal betreden weg voorwaarts drong, onder de zwaarste ontberingen, met dagbladwerk kommervol zijn bestaan voortsleepend en niettemin steeds door zijn fiere verwachting bezield, welke hem als loon voor al deze inspanning vroeger of later de begeerde zegen beloofde: de verovering van het letterkundige Parijs. — Hoe het ook zij, dat type van den koenen veroveraar is hem altijd het liefst gebleven en hij heeft het zonder ophouden gevarieerd als een schilder, bij wien men de trekken van een door hem geliefkoosd model steeds weder op zijne doeken terug ziet komen. Nu eens is het een eerzuchtig priester, die een geheele stad aan zijn invloed onderwerpen wil en dan heet hij abt Mouret, dan weder is het een roekeloos staatsman, wien het om politieke macht te doen is en heet hij Eugène Rougeon. Voor alles echter is het de man die het machtigste middel tot invloed en genot, rijkdom najaagt. In dezen vorm draagt hij verschillende namen, maar het krachtigst heeft Zola hem jaren geleden reeds in eene gestalte belichaamd, die hij nu ook wederom in het midden van zijn nieuwste werk geplaatst heeft.

Deze man heet Saccard. Hij is de hoofdpersoon van den tweeden roman in de reeks der Rougon-Macquart („La curée") en daar vernemen wij ook den aanvang zijner geschiedenis en het begin zijner bewogen loopbaan. Maar reeds vroeger heeft ons Zola in eene novelle („Nantas") een deel zijner levensgeschiedenis in eene bijzondere lijst aangeboden -- in zóo hoog mate boeide hem sinds dien tijd de gestalte van dezen lievelingsheld.

Saccard komt uit Plassans naar Parijs. Hij heeft niets meegebracht als zijn eerzucht en het vaste voornemen in korten tijd rijk te worden, onmetelijk rijk. Hij heeft nu maar een punt, een plekje noodig, waarop hij zijn voet kan neerzetten, om tot de hoogten op te klimmen, waarvan hij droomt, — doch dit punt kan hij maar niet vinden, en in het ellendig gevoel zijner onmacht doolt hij door de straten van dit Parijs, dat hij aan zich onderworpen wil. Een eigenaardig toeval geeft hem eindelijk het middel in de hand, waarnaar hij zoekt, ongetwijfeld een middel, daar niet iedereen naar grijpen zou. Een rijk man biedt hem de hand zijner dochter aan, benevens een vermogen als medegift. Doch aan dit onverwacht geluk kleeft een smetje: het meisje, wier hand Saccard aangeboden wordt, heeft een misstap achter zich en de gevolgen daarvan zal hij met zijn naam dekken. Hij bezint zich niet lang, tast toe en staat nu op de sport van de ladder, die hem naar boven zal brengen. Met het geld dat hij nu bezit, werpt hij zich hals over kop in den strijd en — hij overwint. Zijne nimmer rustende fantazie schept het eene plan na het andere, zijne koene speculatiën doen de geweldigste omwentelingen te Parijs ontstaan; hij is rijk en machtig. Maar slechts eene korte poos duurt de heerlijkheid. Saccard's onverzadelijke hartstocht heeft de grondvesten van zijn werk uitgegraven — en in een ongelukkig oogenblik stort hij wederom in de diepte neder, waaruit het toeval hem naar omhoog gebracht had. Hij is weder weduwenaar en weder arm, hij staat volkomen op dezelfde plek, waarop hij jaren geleden stond, en er blijft hem niets over dan zijn spel opnieuw te beginnen. Hij zal het doen, want zijne kracht is ongebroken en het mislukken heeft alleen de taaiheid van zijn besluit vermeerderd.

In dit oogenblik grijpt Zola de hoofdfiguur van zijn roman voor het begin der handeling. Dat is de man, zooals hij hem behoeft,

om een heel leger van millioenen in beweging te zetten, om het goud in stroomen over alle bladzijden van zijn boek te laten vloeien en een koortsachtige atmosfeer van geldzwijmel daarin te doen ontstaan, die ons geheel doet vergeten, dat er buiten het edele metaal nog andere dingen in de wereld en in het gezellig verkeer zijn. Maar bovendien heeft hij het type van zijn held nog eene hoogere bewerking doen ondergaan. Hij heeft het wezen van Saccard in zekeren zin gedistilleerd, totdat er niets van overgebleven is als de eigenschappen en de driften, die hij voor zijne taak behoeft. Deze Saccard is niet meer de man, die het genot en de macht in den vorm van het geld najaagt, — hij is een fabelachtig schepsel, dat naar het geld streeft om den wille van het geld, zijn drift is eene soort van monomanie, welke hem aanhitst, millioen op millioenen te stapelen, kortom deze held van Zola is eene abstractie: de speculant op zich zelven en zonder eenig ander aardsch bijmengsel.

De voorvechter van het realisme is hier weder in zijne onstuimigheid over alle grenzen van waarheid en natuurlijkheid heengegaan, maar zulke overdrijvingen verbazen ons niet meer bij hem. Een der geestigste Fransche critici, Jules Lemaître, heeft over het voorlaatste boek van den beroemden romanschrijver, zijn moord- en bloedroman, gezegd, dat het een epos was uit de dagen vóór den zondvloed. Dit eigenaardig oordeel kan men evenzeer op de meeste werken van Zola toepassen. In elk zijner boeken ontmoeten we zulke gestalten, die in den naieven eenvoud van hun voelen en willen, in de elementaire kracht hunner instincten in het geheel niet meer aan de saamgestelde ingewikkelde wezens herinneren, gelijk de tegenwoordige tijd ze voortbrengt, maar wel ons op die voor-historische tijden terug wijzen, waarin de mensch zonder bedenken of tegenstand de natuur gehoorzaamde, die hem aldus gebood te handelen. In de lijst van een modern beeld der samenleving zien zulke gestalten er als fantastische monsters uit en ondanks het leven, dat de schrijver hun heeft trachten in te blazen, bespeurt men zonder moeite, dat men met abstracte persoonlijkheden te doen heeft, die hij ter wille van zijn denkbeeld geschapen heeft.

Aan zulke figuren is het jongste werk van Zola bijzonder rijk.

Reeds de hoofdfiguur, die hij om het gronddenkbeeld duidelijk te doen uitkomen, den held ter zijde heeft gesteld, behoort tot de zelfde categorie. Het is de ingenieur Hamelin, de man der wetenschap en van den modernen vooruitgang. Hij is even volkomen aan zijn idée fixe gebonden als Saccard onder de heerschappij der zijnen verkeert. Alles wat wij uit het in- en uitwendig leven van Hamelin vernemen, komt min of meer hierop neer, dat hij sedert jaren rusteloos de verwezenlijking van een geniaal bedacht plan najaagt: hij wil de schatten van Azië voor Europa ontsluiten, en heeft daartoe een volledig net van scheepslijnen en spoorwegen ontworpen, dat een koenen ondernemer de heerschappij over de Middellandsche zee in het oostelijk werelddeel verzekert; hij heeft op zijne langdurige reizen zilvermijnen en kolenwerken ontdekt, die slechts op ontginning wachten.

Natuurlijk is Hamelin daarbij, gelijk dit uitvinders en ontdekkers, sedert er romans en tooneelstukken geschreven worden, gemeenlijk zijn, onbeholpen en volkomen onbekwaam om zijne gedachten in het praktische leven in daden te herscheppen. Het spreekt ook van zelf, dat hij en Saccard elkaar vinden, om elkaar wederkeerig aan te vullen. Saccard opent den kortzichtigen navorscher de oogen; hij toont hem het middel, dat zijn ideeën leven kan verschaffen: de speculatie. De koene speculant heeft tevens voor zich zelven den weg gevonden, die hem tot zijn doel brengen zal, de tooverformule, die hem de millioenen moet laten toevloeien. Er wordt eene maatschappij met aandeelen gevestigd, om voor Hamelins plannen het noodige kapitaal bijeen te brengen en — wij treden de geldwereld binnen, die Zola's boek ons schilderen zal.

Dat de vermaarde schrijver bij die schilderingen de angstvalligste nauwkeurigheid betracht, kan men zich voorstellen.

Hij heeft ons beloofd de afbeelding dier wereld, die op het millioen aast, en hij is een van die nauwgezette menschen, die wat hij belooft, ook houdt. Er mag niets aan zijne schildering ontbreken: zij moet zoo volledig zijn als een catalogus van wijlen onzen Muller. Zoo vinden wij er eene uitvoerige monsterkaart van millionnairs van allerlei soort. Bovenaan de millionnair Gundermann, het hoofd der beroemde dynastie van millionnairs — men begrijpt wel, dat hiermee Rothschild bedoeld is — de onbe-

perkte heerscher in dit rijk van het goud, die onvermoeid op de uitbreiding zijner macht bedacht is, en ijverzuchtig elke nieuw ontstaande mededinging tegengaat. Als tegenstelling van deze belichaming van het steeds toenemend kapitaal: de figuur der hertogin van Orviedo, de weldoenster e n g r o s, aan wie haar man een snel bijeengeraapt vermogen van driehonderd millioen achtergelaten heeft en die dezen oneerlijk verworven schat nu als een onuitputtelijken goudregen over de behoeftige wereld uitstrooit. Hierop in eene lange reeks de schaar der millionnairs van minder gehalte en ook — de beklagenswaardigen! — eenvoudige millionnairs, met vuile en met schoone handen, millionnairs, wier streven het is zich op vroolijke wijze van hun rijkdom te ontdoen, en anderen, die hun schat liever zoeken te vermeerderen.

Na de millionnairs komt het nog grooter aantal van hen, die het willen worden: van den braven koopman af, die zijn met inspanning verworven vermogen op 't spel zet, om het te vertienvoudigen, tot den kleinsten rentenier, wien de verlokkingen van den effectenkoers slapelooze nachten bezorgen. De reeks wordt tot in het oneindige voortgezet, en boven dit gewoel, dat zich koortsachtig aan de poort van den rijkdom verdringt, boven deze tallooze hoofden, op wier trekken dezelfde hartstocht denzelfden stempel heeft gedrukt, zweeft, als een roofvogel boven het slagveld, de gestalte van den wisselagent Busch, die op zijne slachtoffers loert, van een oogenblikkelijke geldverlegenheid, van een vlekje in het verledene der door hem bewaakten gebruik maakt, om in het juiste oogenblik als het noodlot voor hen op te treden. Hij heeft ook in Saccards vorige leven een dergelijk duister punt ontdekt: het verleden van een arm meisje, een kind, dat uit deze langvergeten betrekking ontstaan is en in den diepsten poel der Parijsche ellende verzucht.

Daardoor worden wij naar die andere wereld overgebracht, die in het door Zola ontworpen beeld de sombere schaduw vormt. Hier de verblindende glans van het goud, ginds de ellende in al hare afschuwelijkheid. Nadat wij ons eerst in millioenen gebaad hebben, staan wij op eenmaal in een leenhuis van de armste voorstad van Parijs. We moeten daar naar een zoon van Saccard zoeken, maar wij weten, dat dit slechts een voorwendsel geweest

is om ons hierheen te brengen, daar deze zoon in het boek en in de handeling eigenlijk niets te doen heeft.

Te midden dezer tooneelverlichting zien wij de gestalte van den socialist Sigismond Busch opduiken, als eene sombere bedreiging van het nieuwe werelddeel tegen het oude. De teringachtige jonge man, die in een armoedig vertrekje aan zijne omgeving ontrukt, omwentelingsplannen koestert, welke de wereld gelukkig zullen maken, is het uiterste eindpunt dezer beeldengalerij. Zijn haat tegen het goud is even gloeiend en even onbaatzuchtig, als de eigenaardige hartstocht, dien de held van het boek voor het edele metaal gevoelt; hij is de belichaamde tegenstelling van Saccard.

Zooals dus blijkt, laat de samenstelling, die Zola ons biedt, aan volledigheid niets te wenschen over. Wij hebben eene geheele wereld van verpersoonlijkte argumenten, die voor en tegen het goud aangevoerd zouden kunnen worden, voor ons, en deze wereld is volgens de wetten der symmetrie en der tegenstelling zorgvuldig gerangschikt. Men zou den artistieken bouw van een roman van Zola met de wijze van componeeren van een Richard Wagner kunnen vergelijken. Zelfs de „Leitmotive" ontbreken niet in eenig groot werk van den realist. In dit boek is het de schildering der beurs, die steeds wederkeerend, steeds opnieuw gevarieerd, den grondtoon van het boek aangeeft. In zulke schilderingen, welke de nuchterste beschrijving in een aangrijpend tooneel weten te herscheppen, is Zola's meesterschap bewonderenswaardig. Wij zien het noodlottig gebouw, waarin de groote slagen der millioenen tegen elkaar geleverd worden, steeds weder voor onze oogen opduiken. Nu ligt het in vollen middaggloed voor ons, vol lawaai en drukte, dan weder is het eene doode steenmassa in den somberen nevel van een winteravond; wij zien het van buiten en van binnen in al zijne bijzonderheden, ja zelfs van boven bezien wordt het ons eens uit de verte van een naburig huis getoond, opdat er toch niets aan de nauwkeurigheid der voorstelling zou ontbreken.

Dit gebouw staat in het middelpunt der gebeurtenissen, die nu voor ons plaats vinden. Het is de groote magneet, die de millioenen van Saccard met onweerstaanbare macht tot zich trekt en

tevens, gelijk we vooruit weten, de klip, waarop de koene speculant vroeg of laat stranden moet.

De onderneming, welke door de speculatie in het leven geroepen werd, wordt door de speculatie in hare grondvesten ondermijnd. De actiën der Saccardsche Maatschappij bereiken, dank zij het stoute spel, dat de geniale speculant aandurft, spoedig eene duizelingwekkende hoogte. Nu ontwaakt de ijverzucht van het groote kapitaal. Gundermann, de geldkoning, voelt zijn troon schudden en wapent zich ten strijde tegen Saccard. Hij is zeker van de overwinning, want reeds lang heeft Saccard den veiligen weg verlaten, die hem tot het door hem verlangde doel kan brengen; ondanks alle waarschuwingen van Hamelin heeft hij de onderneming op die glibberige baan geleid, waarop elke schrede ze nader bij den afgrond brengt. Een oogenblik lang houdt het werk van den speculant tegen de aanvallen van zijne tegenpartij stand, en geniet Saccard zijn triumf met volle teugen, — dan zinkt het brooze staketsel ineen, duizenden onder zijne puinhoopen verpletterende. Saccard en Hamelin behooren zelve tot de slachtoffers, want zij waren slechts de onbaatzuchtige dienaren hunner denkbeelden, of liever hunner idées fixes en hebben verzuimd, vóór den val zichzelven te redden. De straf, welke de justitie over hen uitspreekt, weten zij nog bijtijds te ontgaan, door de vlucht naar het buitenland te nemen: Saccard om zijn mislukt spel op een andere plaats te hervatten, Hamelin, om weder in het geheim aan het onderzoeken te gaan en opnieuw reusachtige plannen te ontwerpen.

En de moraal der geschiedenis? Want de roman van Zola heeft eene moraal, die hij ons zelf vooraf heeft aangekondigd, en naar welke hij op menige bladzijde met nadruk verwijst. Om ze ondubbelzinnig te kunnen uitspreken, heeft Zola, die nooit zelf als zedepreker in zijne boeken optreedt, beiden hoofdpersonen een derde toegevoegd, eene der eigenaardigste vrouwengestalten, die hij ooit geschapen heeft.

Het is Caroline, de zuster van Hamelin, die Saccard lief heeft, hem raadgevend ter zijde staat en grootmoodig weet te vergeven, als zij ten slotte zichzelve en haar broeder door de waanzinnige eerzucht van den speculant in het ongeluk gestort ziet. Deze vrouw

heeft, hoe vreemd dit ook klinken moge, hare eigen symbolische beteekenis in het boek. Waar onze eigen scherpzinnigheid dit niet mocht ontdekken, is Zola die ongevraagd ter hulp gekomen. De schilderij van den grooten realist herinnert in dit opzicht merkwaardig aan die middeleeuwsche paneelen, die diepzinnig naïeve allegoriën, waarop iedere figuur eene deugd of een ondeugd voorstelt en den beschouwer hare beteekenis op een papierstrookje verklaart, dat uit den mond komt. Saccard is eene belichaming van de speculatie — dit wordt ons dikwerf genoeg uitdrukkelijk gezegd, zijn bondgenoot Hamelin is de verpersoonlijking van het onderzoeken en van den vooruitgang en ook Caroline is veel meer dan een gewone vrouw. In deze figuur heeft de symboliek van het boek haar stoutsten zet gewaagd.

Deze vrouw met jeugdige, frissche trekken onder sneeuwwit haar, dat vroege zorgen op een leeftijd van nauwelijks dertig jaren wit hebben doen worden, met een lichaam van onverstoorbare kracht en schoonheid, met een bewonderenswaardige lenigheid, deze vrouw, die ondanks allerlei verduisteringen weder nieuwe zonneschijn wist te zoeken en uit inwendige en uitwendige stormen steeds gesterkt te voorschijn komt, is eene heldin vol bekoorlijkheid, maar deze poëtische figuur is tevens een allegorie op — het leven zelf, de eeuwig onverstoorbare levenskracht, die ieder gevaar trotseert.

Op dit standpunt moeten wij ons plaatsen, om het oordeel te begrijpen, dat Zola over zijn held velt en in den mond van Caroline legt. Zij vergeeft den speculant al het onheil, waarvan hij de schuld draagt, en schenkt hem plechtig kwijtschelding van al zijne zonden.

„De speculatie, het spel" — zoo luidt het ongeveer aan het slot van het werk — „zijn voor den vooruitgang der menschheid hetzelfde, wat de zoetheden der liefde voor hare voortplanting zijn. Zonder de liefde zou de wereld lang uitgestorven zijn, zonder de speculatie en haar hartstocht zoude zij geen stap voorwaarts doen. Wie zou hun beiden dan nog het kwaad en het lijden voor de voeten werpen, die zij enkelen dikwerf veroorzaken? Uit al die voorbijgaande kwellingen komt de levenskracht van het geheel onverzwakt te voorschijn; door verwoestende onheilen ongedeerd, schrijdt de wereld zegerijk de toekomst tegemoet."

Dat is het pleidooi voor de speculatie, waartoe Zola is moeten komen, doordien hij van eene lofrede op het geld uitging. Het is onnoodig, hier te onderzoeken, toe te stemmen of te wederleggen; deze gedachten zijn evenmin nieuw als voor alle tijden geldig, maar wij duiden het een advokaat toch ook niet ten kwade, als hij in grooten ijver voor zijne zaak zijn doel een weinig voorbijschiet.

Maar geldt de pleitrede ook voor den speculant? Is Saccard daarom minder schuldig, omdat hij eene noodzakelijkheid is, een rad in het mechanisme van onzen tijd? Hier is Zola van die echt moderne opvatting uitgegaan, die alles verontschuldigt wat zij begrijpt — tout savoir c'est tout pardonner — die den misdadiger vrijspreekt op grond van statistische tabellen, welke het bestaan der misdaad aanwijzen. Of heeft misschien den grooten romanschrijver die licht begrijpelijke sympathie van den auteur voor zijn held een leelijke streek gespeeld en hem zijn Saccard als een modernen held voorgesteld, terwijl wij, ondanks den stralenkrans van het millioen, in den koenen avonturier slechts den man zien, die zich met grooten moed en weinig geweten over het onderscheid van het mijn en dijn heen zet?

Dit is echter niet de maatstaf waarmede een werk van Zola gemeten moet worden. De groote realist is en blijft de schilder onzer samenleving en niet de gedachte is het, die aan zijne schilderijen waarde schenkt, maar de kleurengloed en de krachtige teekening. Of hem dus zijn lofzang op het goud gelukt is of niet, wij bewonderen het meesterschap, waarmede het voorgedragen werd.

C. S.

EEN HUWELIJKSREISJE.

Naar het Italiaansch van F. DALL' ONGARO.

I.

Zee en Land.

„Wanneer ik in uw plaats was, lieve Claudina, zou ik die gedachte maar liever laten varen.....

„Foei! Onthoud voor eens en voor altijd, dat ik nimmer op een eenmaal genomen besluit terugkom. Zoodra we getrouwd zijn gaan wij naar boord, en zoo gauw mogelijk op reis — de wal laat ik aan de liefhebbers over."

„Prijs de zee en blijf aan wal...."

„Een spreekwoord voor landrotten; ik stoor me niet aan die oude-wijvenpraatjes."

„Maar, Claudina-lief, laat mij toch uitspreken; aan tijd zal 't ons waarlijk niet ontbreken, maar zoo onmiddelijk na de huwelijksvoltrekking stormen, orkanen, de gramschap van Neptunus en Thetis te trotseeren.... Ik voor mij zou de voorkeur geven aan een aangename kamer, een goede tafel, en.... en...."

„Neem me niet kwalijk lieve Giorgio, maar je bent wel een beetje.... of liever wat veel op je gemak gesteld. Ik heb me zeer in je vergist. Ik dacht dat een geboren Genuees, de zoon van een zeeman, wat kloeker zou zijn, en wat meer van het

avontuurlijke zeemansleven houden. Maar je zal er wel aan wennen! Let maar op!"

„Aan wennen, aan wennen! Alles goed en wel, als 't maar zoetjes aan gebeurt. Laat ons beginnen met een bezoek aan de fraaie meren; wij zullen naar Isola Bella gaan."

„Wat meren! Breng me nu asjeblieft niet uit mijn humeur."

„Welk verschil is er dan wel tusschen een meer en de zee?"

„Welk verschil! Ha! dwing me niet te zeggen...."

„Zeg wat je wilt, maar ik zal je op alles kunnen antwoorden, dat je zonder kennis van zaken spreekt. Je hebt immmers nooit de zee gezien!"

„Wat heeft dat er mee te maken? 't Is juist daarom, dat ik ze verlang te zien. 't Zou wat moois zijn, als men alleen maar mocht verlangen naar hetgeen men reeds kent! Jij verlangt immers ook Rome of Florence te zien, die je alleen bij naam kent!"

„Dat is heel wat anders...."

„Volstrekt niet, zeg ik je. Ik heb nooit de zee gezien, maar ik aanbid ze; ik gevoel, dat ze mijn element moet zijn. Ik droom slechts van de zee.... winden, stormen, orkanen, cyclonen, zeeroovers.... Gezegend zij de Balzac! In een zijner werken heeft hij gezegd: er zijn drie schoone zaken: een schip met volle zeilen, een rennend paard en een dansend meisje.... laat mij toch uitspreken! Je wilt me telkens in de rede vallen. — Ik ben 't volkomen met de Balzac eens; hoewel ik die drie zaken volstrekt niet op dezelfde lijn plaats. Men ziet wel, dat de Balzac geene zeeromans geschreven heeft. Cooper en Marryat zouden die drie dingen nooit in één adem genoemd hebben. O! een schip met volle zeilen, een schip met drie verdekken.... onvergelijkelijk schouwspel!"

„Dat alles mag waar zijn; maar ik wilde wel, dat je mij toestondt je eens iets te vertellen; 't is eene geschiedenis waarvan ik zelf ooggetuige ben geweest."

„Laat hooren."

„Ik bevond mij aan boord van een onzer stoomschepen op reis naar Spezia, een pleziertochtje anders niet, wij verloren de fraaie kust geen oogenblik uit 't oog. Een waar genot zoolang de zee kalm en effen bleef. De passagiers liepen pratend, schertsend en

neuriënd het dek op en neder, en dachten aan geen gevaar. Onder ons bevond zich een jeugdig paartje, dat naar 't scheen nog in de wittebroodsweken was. In hun gemeenschappelijk egoïsme hadden zij voor niets eenige aandacht over, misschien dachten zij slechts aan het air van Bellini: vieni cerchiam pe' mari, al nostro amore un porto[1].... en wat verder volgt. Als door 't verlangen voortgedragen duiven was 't als of zij nimmer scheiden moesten, en 't leven in de innigste gemeenschap van vreugde en droefheid aan elkanders zijde doorloopen."

„Welnu! mij dunkt, dat die geschiedenis juist in mijn voordeel pleit."

„Tot zoover ja; maar nu 't komt fraaie.... dat wil zeggen het leelijke. Er stak een beetje wind uit 't zuiden op; niet zoo hevig om 't schip ook maar eenigzins in gevaar te brengen, maar toch voldoende om aan onze wandeling op het dek een einde te maken. De moedigsten hielden nog vol, maar begonnen zigzags te maken, zooals de bliksem in het luchtruim beschrijft; de gezichten werden al bleeker en bleeker, allen werden draaierig, de maag maakte zich gereed hare rekening met de zee te vereffenen. — Ik zocht met de oogen de twee teedere, minnekozende duifjes. Wat denk je dat ze deden?"

„Wel komaan! Ze zullen elkander geholpen hebben...."

„Dat geloof jij, jij Claudina, die eene inderdaad voorbeeldelooze geestkracht en gevoeligheid van ziel bezit. Die twee onafscheidelijken daarentegen hadden zich gescheiden; de een bukte zich rechts, de andere links. Vreemde handen trachtten hun eenige hulp te bieden, maar elkander waren zij volkomen vreemd geworden."

„Je bent sterk in 't verzinnen van gelegenheids-geschiedenisjes; ik heb trouwens nooit aan de dichtader van mijn heer gemaal getwijfeld, maar dit alles doet mij van mijn lang gekoesterd voornemen niet afzien."

„Ach, Claudina! wanneer jij je nu eens eensklaps naar de eene, en ik mij naar de andere zijde wenden moest, en dat nog wel gedurende de eerste dagen van ons huwelijk, in onze bekoorlijke

1) Kom laat ons langs de zeeën eene haven voor onze liefde zoeken.

wittebroodsdagen, — 't zou mij wanhopend maken, en jij zoudt er te laat berouw van hebben, dat je niet naar mijne woorden geluisterd hadt."

Zoo eindigde Giorgio zijne welsprekende peroratie; hij staarde zijne bekoorlijke bruid in de oogen, of hij daarin ook een straaltje hoop kon lezen; maar te vergeefs. Zij was onverzettelijk. Het huwelijk zou drie dagen later in den morgen voltrokken worden, een rijtuig moest hen buiten de kerk wachten en onmiddelijk naar Genua brengen, waar zij nog denzelfden dag zouden scheep gaan.

II.

Claudina en Giorgio.

Uit het gevoerde gesprek zal men de helden dezer geschiedenis ten naastenbij hebben leeren kennen.

Claudina was eene rijke Milaneesche erfdochter; op jeugdigen leeftijd had zij hare ouders reeds verloren en was verder onder de hoede en voogdijschap eener brave, doch zwakke bloedverwante opgegroeid. Zij had eene opvoeding genoten, zooals men tegenwoordig gewoon is aan rijke meisjes te geven: zij speelde gebrekkig piano, danste bevallig, radbraakte het fransch, werkte weinig en las veel. Zij las natuurlijk alle nieuwe fransche romans, oorspronkelijke en vertaalde, welke het vruchtbare Parijs maand aan maand, en dag aan dag uit zijne drukkerijen de wereld inzendt en aan den veranderlijken smaak van het publiek overlevert. In zake fraaie letteren, kan Milaan als een fransch departement beschouwd worden: in menig gedeelte van Frankrijk worden de nieuwe lettervruchten der hoofdstad later en ook met vrij wat minder geestdrift ontvangen dan te Milaan het geval is. Claudina behoorde dan tot de hartstochtelijkste verslindsters van nieuwe romans, en destijds, 't is reeds eenige jaren geleden, hadden de zeeromans, dank zij den reizen van kapitein Marryat en zijne

fantastische beschrijvingen, de bovenhand. Het meisje, met eene levendige verbeeldingskracht toegerust, doolde met den romancier over het eindelooze zeevlak, en trotseerde stormen en schipbreuken, terwijl zij op haar bed of in een gemakkelijken stoel uitgestrekt lag. Zij noemde het leven te Milaan eentonig en vervelend; zij verlangde naar de zee, en gevoelde zich in staat, aan de wereld het voorbeeld te geven van eene even stoutmoedige en onverschrokken zeevaarster als de door Cooper en Eugène Sue verheerlijkte kapers. Herhaaldelijk had zij haar tante verzocht, haar eens naar Venetië of Genua te brengen; niet om het plein van San Marco of het paleis der Doria's te bewonderen, maar om de zee gedurende een storm hare schuimende golven, zooals zij 't uitdrukte, tot aan het hemelgewelf te zien opzweepen. De in alle andere opzichten zoo uiterst toegeeflijke tante had het zonderlinge verlangen harer nicht echter nimmer willen bevredigen; hoogstens had zij na lang aanhouden er in toegestemd, haar het meer van Como te laten zien, en 't voor de eerste maal in haar leven gewaagd dit over te steken. Maar tot groote teleurstelling van Claudina was het meer dien dag glad en effen als een spiegel. Niets viel er voor, wat aan de onrustige fantazie van het meisje eenige bevrediging schonk; zij keerde naar Milaan terug vol ergernis over het fraaie weder en haar ongelukkig gesternte, hetwelk haar niet eens het genoegen had willen verschaffen, haar aan 't gevaar van een schipbreuk bloot te stellen.

Het meisje was zeer vindingrijk. „Als die goede, lieve tante,” zeide zij, „mij niet naar de eene of andere zeeplaats wil brengen, zal ik den eersten den besten, die zich aanbiedt, tot echtgenoot nemen, op voorwaarde, dat hij eene zeereis met mij maakt.” Het lot was haar ditmaal gunstig. Een jonkman uit Genua, een niet onverdienstelijk dichter, had eene ode aan de stormen in 't licht gegeven, en voor de tiende maal, zooals 't in onze dagen de gewoonte is, den eersten zang van Byron's vrijbuiter vertaald. Zij deed onderzoek naar hem en kwam te weten, dat hij de eenige zoon was van een scheepskapitein, die eenige jaren te voren bij een schipbreuk in de Baltische zee het leven had verloren. Claudina twijfelde geen oogenblik of de zoon eens zeemans zou het karakter zijns vaders geërfd hebben, te meer wijl de eerste verzen,

die hij 't licht deed zien, op de zee betrekking hadden. In hare verbeelding vormde zij een compleeten roman, zij schreef den dichter een brief vol opgetogen bewondering en legde daarmede den eersten grondslag tot een goed huwelijk. Giorgio Fioccardi ontving den brief met de zelfvoldoening, die bij een jong schrijver te verwachten is; hij reisde naar Milaan, oogenschijnlijk met het doel om met zijn uitgever over een herdruk te onderhandelen, doch in werkelijkheid om zijne toekomstige muze te leeren kennen en haar mondeling de duizend en eene vleierij te zeggen, welke zijne gestreelde eigenliefde hem zoude ingeven.

Aanvankelijk was Giorgio's houding niet in strijd met den dunk, dien Claudina van hem had, of om 't juister uit te drukken, hij voegde zich gedwee naar de denkbeelden van het meisje, met het instinct van inschikkelijkheid, dat minnaars en dichters aangeboren is. Zijn werkelijk karakter was echter anders dan hij 't deed voorkomen. Hij had de zee bezongen uit een gril, gelijk zoo menig dichter vandaag den winter en morgen den zomer oden wijdt, al ware 't alleen maar om verzen te maken. Giorgio was een dier verzenmakers; maar hij reciteerde met veel gevoel en smaak, stak te juister tijd de handen in zijn weelderigen haardos, en rolde met de oogen als een bezetene, — als een begeesterde bedoel ik, — zoodat men Claudina niet van oppervlakkigheid kan beschuldigen, wanneer zij hem anders beoordeelde dan hij was. En zijzelve, wie kan zeggen of zij het moedige meisje was, dat zij schijnen wilde?

Wij willen alleen maar doen opmerken, dat Giorgio van het land hield; hij aanbad de rust, de kalmte der velden, de zilveren maan, het nietsdoen, de afzondering, het geluk van het buitenleven, de acht Arcadische zaligheden. Claudina beviel hem, doch niet in hare oogenblikken van vervoering, wanneer zij als eene komeet buiten de sfeer zweefde, welke hij voor de lieftallige en vreedzame gewoonten der vrouw aangewezen geloofde; zij beviel hem, omdat hij wist, dat zij met poëzie dweepte, omdat zij de eerste incarnatie zijner jeugdige dichterlijke verbeelding was, omdat hij hoopte haar eens de zijne te noemen en hare grillen te beheerschen. Men stelle zich voor, welke eene toekomst hij voor zich en ook voor haar droomde! Een paleisje op de helling van een berg, half ver-

borgen tusschen olijf- en oranjeboomen, 's zomers koel en 's winters niet koud, voorzien van alle weelde en gemakken, welke zijn eigen vermogen en haar rijke bruidschat binnen zijn bereik brachten; eene reeks van rustige dagen, alle aan elkander gelijk, alle vreedzaam, alle getooid door de poëzie en de liefde. Maar in 't boek des noodlots stond geschreven, dat zij elkander eerst te laat zouden leeren kennen, zooals in dit aardsche tranendal veelal het geval is. Tot het huwelijk was reeds besloten en de trouwdag vastgesteld, toen het gesprek waarmede wij ons verhaal begonnen, hun elkanders uiteenloopend karakter openbaarde.

III.

De vergeten roman.

Wij zijn volstrekt geene voorstanders van de onbescheiden drukte, waarmede in vroegere tijden de heilige dag van het huwelijk werd ontheiligd. Dat bruiloftsmaal, die plichtplegingen van bloedverwanten en vrienden, die bedekte en open toespelingen op eene gebeurtenis, welke de eerbiedwaardige oudheid in zooveel geheimzinnigheid hulde, die niet eindigende bals in den nacht, die toosten en bruiloftsgedichten, welke de bruid, gekroond met haar krans van oranjebloesem, moest aanhooren, terwijl zij met hare gedachten en haar hart natuurlijk bij geheel iets anders verwijlde: dit alles heeft ons steeds als eene dwaasheid en eene ongerijmdheid toegeschenen. De huwelijksband is eene veel te ernstige zaak om tot zooveel beuzelachtigheden aanleiding te geven op den dag, waarop hij voor altijd wordt gelegd; de eerste aandoeningen van twee beminnende harten op het oogenblik, dat zij door maatschappij en godsdienst met elkander verbonden worden, zijn te innig en verheven, om aan de scherts van genoodigden en de kwinkslagen van schijnvernuften blootgesteld te worden.

Maar dit alles zonder nader onderzoek aangenomen, ook berustende in de noodzakelijkheid om der wereld de bruiloftsmalen en den

dichters de bruiloftszangen te ontwennen, is dan daartoe het beste middel, onmiddellijk in een postrijtuig te stappen, nadat het beslissende woord gesproken is? — Wij betwijfelen zulks ten zeerste, al is ook in de keus tusschen beide gewoonten geene aarzeling mogelijk. Claudina en Giorgio trouwden in den vroegen morgen, wisselden een handdruk met de aanwezige bloedverwanten en bekenden, stegen in een postrijtuig en sloegen den weg naar Genua in. De postiljon kent de teedere gesprekken misschien, waarmede zij hunne wittebroodsdagen aanvingen; ons zijn ze niet bekend en al konden wij ze ons ook nog zoo duidelijk voorstellen, dan zouden wij ze toch niet herhalen om dezelfde redenen, die ons de vroegere misbruiken, waardoor de eerste dag van het huwelijk ontsierd werd deden afkeuren. Wij willen alleen nog vermelden, dat het boek niet vergeten werd, waarin zij samen lezen zouden, wanneer het hotsen en slingeren van het rijtuig zulks toeliet, en de jonggetrouwden elkander niets belangrijkers hadden mede te deelen. Dat boek was een roman, een zeeroman zooals te denken is: Het spookschip van kapitein Marryat. Hoeveel zij dien dag lazen kunnen wij niet zeggen, gedachtig aan den versregel van Dante:

„Dien dag lazen wij daarin niet verder....”

Claudina had er echter reeds zooveel van gelezen, dat ze er over in de wolken was. Hoewel zelf schrijver en zooveel van boeken houdend als een letterkundige doen kan, had Giorgio gedurende de reis herhaaldelijk in bedekte termen zijn ongenoegen daarover te kennen gegeven. „Geef mij toch niet zoo spoedig een mededinger, lieve,” zeide hij schertsend. „Daar zoudt ge kans op hebben, wanneer 't niet het boek, maar den schrijver betrof” antwoordde Claudina. „Wie dit boek geschreven heeft, is zeker een zeeman, een werkelijk kaper, die een fregat zou kunnen veroveren....”

„En ook een hart,” viel Giorgio haar lachend in de rede; doch op dat oogenblik ontplooide zich voor hunne blikken in den gloed der ondergaande zon het indrukwekkende schouwspel der Middellandsche zee. Claudina wilde het rijtuig verlaten, de kruin van een heuvel beklimmen, en uit de eerste verzen van Byron's vrij-

buiter de eindelooze blauwe oppervlakte der zee begroeten. Giorgio deelde in hare geestdrift, omdat Claudina dien dag bijzondere aanspraken op zijne toegevendheid had, omdat de door haar bedoelde verzen door hem waren vertaald, omdat dikwijls, ook afgescheiden van zulke geldige redenen, de natuur ons schooner toeschijnt, gezien door het prisma van het enthusiasme van een ander. Giorgio die op zee geboren, de zoon van een zeeman en op zijne manier ook dichter was, had nooit te voren al de heerlijkheid van dat overweldigende schouwspel genoten. Claudina verzuimde dan ook niet van haar triomf gebruik te maken, om met een enkel woord de laatste bedenkingen van haar echtgenoot tegen eene zeereis, welke dien zelfden nacht per stoomschip zou beginnen, uit den weg te ruimen. Zij hadden geen tijd te verliezen. Zoodra zij in een hotel voor den inwendigen mensch en hunne reisbagage gezorgd hadden, begaven zij zich naar de hen wachtende sloep en een oogenblik later bevonden zij zich op het dek van de Charlemagne, een fransch stoomschip, in de vaart tusschen Genuà en Livorno. Ook de Dante, een genueesch stoomschip, zou dien avond naar Livorno onder stoom gaan, maar Claudina had aan het andere de voorkeur gegeven, omdat het grooter was en haar zeewaardiger toescheen. Men begon de noodige voorbereidingen tot het lichten van het anker te maken, toen de jeugdige dweepster, welke tot dusverre in opgetogen bewondering de weerkaatsing van den helderen sterrenhemel in den donkeren waterspiegel was blijven aanstaren, zich naar hare hut begaf en bemerkte, dat haar geliefkoosde roman, bestemd om haar in hare ledige uren op aangename wijze bezig te houden, in het hotel was achtergebleven. Zij gaf zich over aan eene vlaag van droefheid, welke aan wanhoop grensde. Haar echtgenoot snelde toe om te vernemen wat er gaande was, en toen hij de reden harer jammerklachten kende, merkte hij op koelen toon aan, dat zij het boek na hunne terugkomst wel lezen kon. „Wat kan mij de terugkomst schelen!” riep Claudina op spijtigen toon. „Nu we den tijd nog hebben, zou je beter doen, het boek te gaan halen.” Giorgio wilde nog antwoorden, doch was bang voor een onaangenaam tooneel; hij vroeg den kapitein hoe lang ’t nog duurde voor het anker werd gelicht, en snelde terug naar het hotel. Hij zoekt en zoekt,

maar waar hij ook zoekt, het boek is nergens te vinden. Hij verliet het hotel om in den eersten den besten boekwinkel een ander exemplaar te koopen, en toen hij daarin was geslaagd liep hij zoo hard hij kon naar de haven terug. Toen hij daar aankwam, was de Charlemagne reeds onder stoom. Zoodra het uur van vertrek daar was, had de kapitein, in weerwil van de smeekingen der wanhopige Claudina, met onbeleefde stiptheid het anker doen lichten, om niet door de Dante, zijne geduchte mededingster, voorbijgeloopen te worden.

Giorgio stond op de kaai en wuifde met zijn zakdoek, te vergeefs; er schoot hem niets over dan de Charlemagne te volgen, door zich op hare mededingster in te schepen.

IV.

Over den dood spreken én sterven is niet hetzelfde.

Hoe denkt de welwillende lezer over de dichters, die er zooveel behagen in scheppen de onstuimig bewogen zee gade te slaan van achter de vensters hunner woning, of van uit een goed beschutten hoek van het veilige strand? Wat ons betreft, wij hebben hen steeds als egoisten beschouwd en nooit met hen gesympathiseerd. Niet lang geleden werd daarover in een groepje vrienden gesproken, die integendeel eene dier kalme zeeën bewonderden, welke in het gemoed van den toeschouwer eene gewaarwording van ongekend zielsgenot, van inwendigen vrede opwekken, door geen wanklank verstoord. De zee was effen als een spiegel, in de nabijheid weerkaatste zij het mastbosch van schepen in de haven, en op een afstand de visschersvaartuigen, welke over het water gleden zonder de oppervlakte te rimpelen en die gekleurde zeilen ontplooid hadden om de zachte avondzuchtjes op te vangen. In de verte teekenden de kruinen en hellingen der bergen zich tegen den horizon af, hier met fraai azuur getint, ginds schitterend door de versche sneeuwlaag; hier verlicht door de laatste stralen der

ondergaande zon, ginds door de dalende schaduwen in duisternis gehuld. 't Was inderdaad een schouwspel om in stilte gade te slaan en er den Schepper dankbaar voor te wezen. Welk een treurig genot om gevaren voor anderen te verzinnen, terwijl men zichzelven gelukwenscht, niet daaraan blootgesteld te zijn! Wij misgunnen niemand, die er van houdt, het genot van een grootschen storm, mits hij hem met anderen trotseert.

Claudina was eene van deze of meende het ten minste te zijn, wijl zij tot dusverre nog geene andere stormen gezien had, dan op de plaatjes van hare zeeromans. Zij wilde iets werkelijks ondervinden, zij wilde, zooals zij 't uitdrukte, haar gemoed te midden van de aandoeningen van den angst tot kalmte dwingen. Dit was misschien het verlangen van eene zottin, doch niet van eene egoïste, en met het oog hierop verzoeken wij onzen lezers haar zulks ten goede te houden.

Wij hebben haar op het dek der Charlemagne gelaten, alleen te midden van vreemdelingen, en dit de eerste maal, dat zij zich op zee bevond; weduwe op den dag van haar huwelijk, door die gril van den vergeten roman. Zij zag of meende in de verte haar Giorgio met zijn zakdoek te zien wuiven; zij hoorde of meende hem het onverbiddelijke stoomschip te hooren achterna roepen. De kapitein, die voor haar smeeken doof was gebleven, deed thans zijn uiterste best haar te troosten en te bemoedigen; haar echtgenoot, zeide hij, zou wel met het andere stoomschip vertrekken, en wanneer het weder een beetje meeliep, zouden zij elkander den volgenden morgen te Livorno ontmoeten. Zij moest maar naar hare hut gaan en zich niet te veel opwinden, wijl daardoor het zeeziek worden werd bevorderd; al liet het weder zich ook niet al te gunstig aanzien, zoo was er toch niets te vreezen; zij moest maar gaan liggen en rustig en bedaard blijven. De aanbevelingen van den kapitein, die een ander min of meer zouden beangstigd hebben, wekten hare lichtgeraaktheid op, wijl hij aan moed scheen te twijfelen; op hoogen toon en met toornige stem antwoordde zij hem, dat hij maar voor zichzelven zorgen moest en zich omhaar niet behoefde te bekommeren. De kapitein schreef haar onbeleefden uitval toe aan de teleurstelling van zich zoo verlaten te gevoelen en zeide geen woord verder, te meer omdat hij ook

niets meer te zeggen had. In haar mantel gewikkeld klom zij op de brug, ging naast den roerganger zitten en sloeg aandachtig de bewegingen der kompasnaald gade. Zij viel den braven man met duizend vragen lastig, die de ruwe zeeman op onwilligen toon of in 't geheel niet beantwoordde, wijl zijn geheele aandacht door stuurrad en kompas in beslag genomen werd. De jonge dame had zich spoedig over het gebeurde heen gezet, zij vergat den roman van Marryat en schikte zich gelaten in haar weduwenstaat van een nacht, vooral omdat zij dezen kon wijden aan de studie der practische zeevaartkunde. Alleen verdroot het haar, dat de zee zoo rustig bleef, zij vond het reizen op een stoomschip te veilig en verlangde naar wat storm!

De aangeroepen storm toonde zich tegenover de moedige Claudina niet onbeleefd; het noodlot bereidde hare fantazie zelfs nog krachtiger genietingen.

Na eene rustige vaart van twee uren ving de wind aan met voortdurend toenemende kracht uit het noorden te waaien, waardoor het stoomschip zijn horizontale ligging meer en meer verloor en door de werking van wind en golven begon te slingeren en te stampen. De op het dek wandelende passagiers begaven zich naar beneden, en na nog gedurende een kwartier weerstand geboden te hebben was Claudina genoodzaakt hun voorbeeld te volgen. Haar gezicht werd plotseling doodsbleek, hare handen en voeten waren koud en krachteloos, alles draaide om haar heen, zij had een gevoel alsof de maag haar naar de keel steeg en weder naar beneden plofte en hoe langer hoe meer in beroering kwam. Claudia herinnerde zich het gesprek met Georgio en was den hemel bijna dankbaar, dat hij niet tegenwoordig was, zoozeer duchtte zij zijne verwijten, zoo ernstig kwam 't haar voor met de daad zijne vermoedens te moeten rechtvaardigen. Met de hulp van de hofmeesteres bereikte zij hare hut, liet zich gekleed op hare kooi neervallen en dacht noch aan zeeromans, noch aan iets anders. Een tooneel vol werkelijkheid had haar van hare fantaziën genezen.

De wind woei den geheelen nacht met dezelfde hevigheid en begon eerst tegen den morgen in kracht af te nemen. Maar het schip was nog ver van zijn doel verwijderd; het was tegen de

hooggaande golven niet bestand geweest en had moeten afhouden, het slingerde zoo geweldig, dat somwijlen een der raderen geheel boven het water uitstak, waardoor 't uiterst moeilijk was geweest stuur in het vaartuig te houden. Toen de zon met hare eerste stralen de onstuimig bewogen oppervlakte der zee begroette, was er met het ongewapende oog noch van Livorno, noch van eenig ander gedeelte der kust iets te zien, Claudina was niet de laatste om zich aan den toestand van gevoelloosheid, het gevolg der zeeziekte, te ontworstelen; zij bracht haar toilet en kapsel in orde en begaf zich naar het dek. Welk een schoon en grootsch schouwspel — die onafzienbare watervlakte, welke aan den horizon met de lucht ineensmolt; boven zich alleen de zon, welke de oneindige ruimte verlichtte, beneden het brooze vaartuig, als een bijna onzichtbare stip, als een tusschen lucht en water verloren atoom! Dat gezicht schonk haar hare krachten en poëzie weder; zij gevoelde schaamte dat zij zich in den afgeloopen nacht door de zeeziekte had laten overwinnen, maar troostte zich ook weder, toen zij zich herinnerde, ergens gelezen te hebben dat zelfs Napoleon aan boord van de Bellerophon op zijne reis naar St. Helena wel vier dagen zeeziek was geweest. De kapitein had inmiddels zijne berekeningen gemaakt en den steven naar het noordoosten doen wenden; binnen vijf of zes uren hoopte hij de kust van Toskane te bereiken. Aan den uitersten horizon werden de lage kruinen der Apennijnen reeds zichtbaar.

V.

Onverwachte tegenspoed.

Hiermede was de geschiedenis niet geëindigd. Het duurde niet lang toen een zwart punt binnen den gezichtskring kwam, hetwelk men aan de daarboven zwevende rookwolk voor een stoomschip herkende. Men dacht dadelijk dat 't de D a n t e was, die

door den storm genoodzaakt was geworden de ruimte te kiezen. De kapitein maakte aan die veronderstelling een einde, zoodra hij zijn kijker op het vaartuig had gericht. Het was een ander fransch stoomschip, hetwelk door middel van seinen en een kanonschot, dat weldra uit de verte weerklonk, om hulp vroeg. Claudina had gehoopt, dat 't de Dante zoude zijn, zij had gehoopt haar echtgenoot daarop te omhelzen, want zij reikhalsde er naar, vrede met hem te sluiten en voor hare grillen om vergiffenis te vragen. Toen zij vernam, dat 't niet het schip was dat zij wenschte, maakte een zekere angst zich van haar meester, en voor de eerste maal dacht zij aan het gevaar, waarin Giorgio zich door hare schuld bevond; zij vreesde, dat hij, niet door dezelfde geestkracht staande gehouden als zij, misschien een vreeselijken nacht had doorgebracht. En thans kwam er weder een nieuw oponthoud, de hemel weet waarop dit alles moest uitloopen!

De twee stoomschepen naderden elkander inmidels; de Charlemagne liep met volle kracht, doch het andere kwam slechts langzaam vooruit, waaruit opgemaakt kon worden, dat het een gebrek aan de machine of eenige andere averij had. Het was de Hirondelle, welke twee dagen te voren met belangrijke en spoedeischende depêches van de fransche regeering van Marseille naar Algiers vertrokken was. Door te veel spoed te willen maken, en daarbij geen voldoende rekening met de capaciteit der machine te houden, was deze onklaar geworden, zoodat het schip zich meer door zeilen, dan door stoom voortbewoog. Door den storm van den afgeloopen nacht had het bovendien veel geleden, zoodat de kapitein het onmogelijke inzag van binnen den gestelden termijn aan de ontvangen opdracht te kunnen voldoen; hij was er daarom op uit, een ander schip onder Fransche vlag te ontmoeten, om daaraan in naam der regeering zijne depêches over te geven, ten einde deze zoo spoedig mogelijk naar Algiers over te brengen. Dit lot viel aan de Charlemagne ten deel. De twee kapiteins kwamen bijeen om met elkander het noodige te bespreken; de Hirondelle zou de passagiers der Charlemagne aan boord nemen en deze zoo goed mogelijk naar Livorno brengen, terwijl de zaakgelastigde met zijne depêches op de Charlemagne zoude overgaan, die zoo spoedig mogelijk naar

de Afrikaansche kust zoude koers zetten. Men kan zich voorstellen hoe weinig ingenomen de passagiers der Charlemagne die door den pas doorstanen storm toch al niet goed gemutst waren, zich hiermede toonden. Moesten zij van hun recht afstand doen en op een ontredderd schip overgaan, op nieuw vertraging hebben en misschien ook nieuwe gevaren te gemoet gaan, en dit alles om een vreemdeling te believen, uit inschikkelijkheid voor eene regeering, waaraan zij niet de minste verplichting hadden? Vooral Claudina was buiten zich zelve van ergernis, het beetje fransch bijeenzamelend, dat zij kende, voer zij op heftigen toen uit over de verregaande willekeur en de ongehoorde geweldpleging. Maar zij preekte voor dooven. Zonder zich om dat tegenstribbelen te bekommeren brachten de matrozen van het andere schip steenkolen en victualie aan boord van de Charlemagne over, en wachtten toen op de passagiers om met deze naar de Hirondelle terug te keeren. Toen zij bemerkten, dat hunne klachten tot niets leidden, beraadslaagden de passagiers met elkander, en de uitslag was, dat bijna allen weigerden op het andere schip over te gaan. Zij wilden liever op een zeewaardig schip de reis naar Algiers medemaken, dan zich op de Hirondelle aan de kans van nieuwe gevaren blootstellen, want men wist niet hoeveel deze door den storm geleden had. Behalve eenige kooplieden, voor wie 't van overwegend belang was zoo spoedig mogelijk te Livorno te zijn, besloten alle anderen, zooals wij reeds gezegd hebben, den Franschen zaakgelastigde naar Afrika te vergezellen. Daartoe behoorde ook Claudina, die door dit voorval in een strijd tusschen twee tegenovergestelde gevoelens werd gebracht; aan de eene zijde werd zij aangelokt door het nieuwe der zaak, en vierde zij hare verbeelding den vrijen teugel te midden der mogelijke avonturen en gevaren der verlengde reis; aan de andere zijde was zij niet volkomen gerust over het verdriet, dat haar Giorgio daarover zoude gevoelen. Maar deze zwarigheid was gemakkelijk uit den weg te ruimen met een brief, dien zij in een oogenblik schreef en den kommandant der Hirondelle toevertrouwde, die zich met de meeste hoffelijkheid bereid verklaarde hem aan boord van de Dante te bezorgen, zoodra deze zoude binnenloopen. De brief luidde aldus:

„Dierbare Giorgio."

„Ik heb maar twee minuten tijd om je vergiffenis te vragen voor mijne grillen, welke ons gescheiden hebben. Je zult van anderen vernemen door welk een sameuloop van omstandigheden ik genoodzaakt word naar Afrika te reizen. Ik weet niet hoe lang ik te Algiers zal moeten blijven om op eene scheepsgelegenheid naar Livorno of Genua te wachten. Het best zal zijn, dat je mij daar komt opzoeken, dan zullen wij gezamenlijk de vruchtbare kust zien, welke voorheen het broeinest der barbarijsche zeeroovers was en zoo beroemd is om hare zeegeschiedenissen. Houd goeden moed, nu wij in 't schuitje zijn, moeten wij meevaren. Hoewel 't mij innig spijt van je gescheiden te zijn, zoo moet ik toch de Voorzienigheid dankbaar zijn, welke langs zoo wonderbare wegen mijne roeping wil begunstigen. Ik wacht je te Constantine.... maar niet onder Abel-el-kader's tent.

„Je liefhebbende Claudina."

VI.

Blindemannetje.

Ook de Dante had den storm moeten doorstaan, maar zij stond onder het bevel van den ervarensten zeeman dier wateren, zij was beter gebouwd om aan het geweld van wind en golven het hoofd te bieden, of zooals Giorgio beweerde, zij werd beschermd door den naam en den invloed van Italië's eersten dichter, zij had beter koers gehouden en was niet zoo afgeweken als hare trotsche mededingster. Omstreeks den middag van den volgenden dag was zij de haven van Livorno binnengeloopen, waar men van de Charlemagne nog niets vernomen had. Giorgio begon zich ongerust te maken, zooals trouwens natuurlijk is. Ontrukt aan zijne vreedzame gewoonten, overgebracht in eene hem geheel onbekende streek, want voor iemand met zijn karakter moest een klein zeereisje een

grooten afstand voorstellen, bijna geheel ontbloot van geld, want de voor de huwelijksreis bestemde hoofdsom bevond zich aan boord van de Charlemagne, zonder kennissen, zonder aanbevelings- en credietbrieven, zonder zijne echtgenoote, die in weerwil van al hare eigenzinnigheid toch, zooals 't behoorde, zijn kostbaarsten schat was, nog onder den invloed van de gevolgen der stormachtige reis, ongerust over haar lot — kan men zich voorstellen in welke stemming hij langs de haven van Livorno op en neer wandelde, en hoe reikhalzend hij naar de aankomst van de Charlemagne uitzag. Maar hoe hij ook wachtte en tuurde, hij zag de zoo vurig verlangde rookkolom maar niet aan den horizon verschijnen. Hij informeerde bij alle voor en na binnenvallende vaartuigen, maar te vergeefs. Tegen den avond hoorde hij eindelijk, dat een fransch stoomschip was geseind, hetwelk blijkbaar averij had, zoodat 't niet waarschijnlijk was, dat 't nog dien avond de haven zou bereiken. Hij twijfelde geen oogenblik of 't was het schip, waarop zijne Claudina zich bevond; maar moede en uitgeput als hij was berustte hij er in, haar niet voor den volgenden morgen te zien en begaf zich ter ruste. Wij zullen in 't midden laten of hij waakte, sliep, dan wel over stormen, schipbreuken en zeeroovers droomde. Wij laten hem weder vroeg opstaan en vergezellen hem naar de haven. Daar aangekomen vernam hij, dat het geseinde fransche stoomschip niet de Charlemagne, maar de Hirondelle was. Zonder op den naam te letten haastte hij zich naar boord, in de hoop daar zijne eigenzinnige wederhelft aan te treffen. In stede van zijne vrouw vond hij slechts een brief, den beknopten brief, welks inhoud den lezer reeds bekend is, en waarin hij werd uitgenoodigd naar Afrika te komen, alsof Afrika naast de deur lag, alsof 't eene wandeling naar het park betrof. In Afrika, genadige hemel! in Algiers, waar zeeroovers zijn, waar de opstand der bedoeienen den franschen troepen handen vol werk gaf! Zijne Claudina te midden van zoovele gevaren, zoo ver van zich verwijderd te weten: 't was om van wanhoop met het hoofd tegen een muur te loopen. De ongelukkige Giorgio was radeloos, hij wist niet wat te doen. Een oogenblik kwam het voornemen bij hem op, zoo egoïstisch maakt de vrees den mensch somwijlen, om zijne eigenzinnige wederhelft aan haar lot over te laten, haar

naar hartelust hare ontdekkingsreizen te laten vervolgen, en naar huis terug te keeren, wanneer 't haar gelegen kwam, en daar een historisch verhaal van hare buitengewone lotgevallen gedurende die reis te schrijven. Doch spoedig kwam zijn beter gevoel weer boven; zijne liefde voor Claudina ontwaakte met verdubbelde kracht; hij herinnerde zich, dat zijn beroemde stadgenoot Columbus Amerika had ontdekt, zonder zulk een sentimenteel doel, noch zulk een bepaalden weg te hebben; — hij nam het edelmoediger besluit, zich op het eerste het beste naar Afrika vertrekkende schip in te schepen en zijn huwelijk in eene oase der Sahara te voltooien.

Dienzelfden dag zou juist een oostenrijksch koopvaardijschip naar Afrika onder zeil gaan, en wanneer de wind gunstig was kon 't in vijf of zes dagen de haven van Algiers bereiken. 't Was wel niet de snelheid van een stoomschip, maar de gelegenheid was gunstig en de kapitein een oud vriend van Giorgio's vader; onze gekwelde vriend vertrouwde zich dus nogmaals aan de groene Amphitrite toe en zette den voet op de Concordia, welke te Livorno geene lading had kunnen vinden en thans haar geluk te Algiers ging beproeven. Maar ook de Concordia had hare berekening slecht gemaakt. Na twee dagen van voorspoedige reis, toen het schip zich reeds tusschen de Balearen en Sardinië bevond, liep de wind plotseling naar een anderen hoek en bleef zoo stijf uit het zuiden waaien, dat de kapitein zuidoostelijk moest afhouden en bij stormweder de haven van Valencia opzoeken. Giorgio, die zich gedurende de twee eerste dagen met den noordenwind had verzoend, zoude ditmaal in staat geweest zijn een poëtisch smaaddicht tegen den zuidelijken te maken, wanneer de geen oogenblik wijkende zeeziekte hem niet verhinderd had een enkel rijm te vinden.

Deze laatste bijzonderheden werden medegedeeld door den kapitein eener brik, welke in denzelfden tijd van de Spaansche kust naar Sicilië zeilde. Noch in de berichten der Lloyd, noch in eenig nieuwsblad werd gedurende de eerstvolgende acht maanden melding van de Concordia gemaakt. Met zekerheid is bekend, dat zij in al dien tijd niet te Algiers gezien is.

VII

De overeenkomst.

Op het punt waar wij thans genaderd zijn, moet de beklagenswaardige verteller dezer ware geschiedenis de toegeeflijkheid zijner lezers inroepen wegens de groote tijdsruimte, die hij genoodzaakt is over te springen. Was 't een roman, dan kon hij gemakkelijk stormen, schipbreuken en allerlei buitengewone gebeurtenissen verzinnen, om deze geheele tijdruimte met fantastische tooneelen aan te vullen! Maar nu 't geen roman, doch eene ware geschiedenis geldt, wil hij zich niet aan het gevaar blootstellen door authentieke berichten gelogenstraft te worden, welke ons na verloop van tijd over deze wonderlijke odyssea der twee jonggetrouwden zouden kunnen bereiken. Hij bepaalt er zich daarom toe, te zeggen wat hij weet, en ook dit weinige geeft hij als eene waarschijnlijkheid, niet als eene volkomen bewezen daadzaak. Het betreft gebeurtenissen, welke nagenoeg tot onzen tijd behooren, en tallooze voorbeelden — men heeft ze maar voor 't grijpen — bewijzen, hoe uiterst voorzichtig men moet zijn met aan loopende geruchten geloof te slaan, zonder deze alvorens te hebben onderzocht.

Een mijner vrienden, die zich voor handelszaken te Algiers bevond, schreef mij over een schoone Milaneesche jonge dame, welke veel over zich had doen spreken door hare geestigheid, haar moed, en de reis, die zij tegen wil en dank op haar trouwdag had moeten maken. Hiermede kan niemand anders dan Claudina bedoeld zijn. Dit stond in een postscriptum van zijn brief en 't duurde geruimen tijd voor ik iets naders vernam. Om uitvoeriger mededeelingen betreffende die jonge dame verzocht, wist hij niets anders te melden, dan dat zij daar ruim een maand op haar echtgenoot had gewacht, die echter niet kwam opdagen. 't Is waar, dat de wind lang uit den verkeerden hoek bleef waaien; maar hier, vervolgde hij, houdt men voor zeker, dat die dame in 't geheel geen man heeft, en zij in de fransche kolonie gekomen is om er een te zoeken, de hemel mag weten waarom. Wijl zij daarin niet slaagde was zij met het schip Les deux frères naar Genua vertrokken.

De goedgunstige lezer weet, dat mijn vriend zonder 't te weten Claudina belasterde.

Wij vreesden reeds ons verhaal hier te moeten eindigen, toen ons dezer dagen een engelsch dagblad in handen kwam, waarin wij het volgende uit Malta afkomstige bericht lazen:

„Voorgisteren, omstreeks half drie in den namiddag, verscheen in deze wateren de fransche brik *Les deux frères* met de gele vlag aan den voortop; zij werd door een onzer gewapende schoeners naar de quarantaine-haven geconvoyeerd. Op dringend verzoek van een passagier aan boord van een schip onder Oostenrijksche vlag, de *Concordia*, werd de brik gepraaid. Alle door onze reglementen voorgeschreven formaliteiten werden daarbij in acht genomen; maar aan het einde van een langdurig onderhoud tusschen bedoelden passagier en eene dame aan boord van het besmette vaartuig, wierpen zij elkander over en weer een pak papieren toe, zonder dat zulks bijtijds kon worden verhinderd. De kommandant van den schoener achtte het daarom noodig, ook de *Concordia* naar de quarantainehaven te doen gaan, waar beide vaartuigen gedurende den bij de wet vastgestelden tijd zullen moeten blijven."

Onze lezers zullen reeds geraden hebben, dat de twee passagiers Georgio en Claudina waren, die na een jaar omzwervens elkander eindelijk bij het eiland Malta ontmoetten, doch zonder elkander te kunnen omhelzen. Wegens bovenvermeld vergrijp tegen de gezondheids-maatregelen, werden zij in het lazaret opgenomen, waar zij elkander over hun *huwelijksreisje* konden troosten. De gewisselde papieren waren hunne dagboeken, welke voor ons tegen goud zouden opwegen, wijl ze ons de noodige stof zouden verschaffen om de groote gaping in ons verhaal aan te vullen. — Maar deze taak is aan betere handen toevertrouwd. Claudina, overtuigd dat het schrijven van een zeeroman oneindig aangenamer is dan er de heldin van te zijn, houdt zich thans bezig met het ordenen van hare aanteekingen en indrukken, en 't zal niet lang duren of Italië zal zich verheugen in 't bezit van een verhaal van geheel bijzonderen aard hetwelk tot dusverre aan onze literatuur ontbrak.

INHOUD.

BIBLIOGRAPHISCH ALBUM.

De prijs van dit Maandwerk is per jaargang van 12 Nummers, die 5 Boekdeelen uitmaken, *f* 11,50. Afzonderlijke Nummers *f* 1,25.

ch.

HW